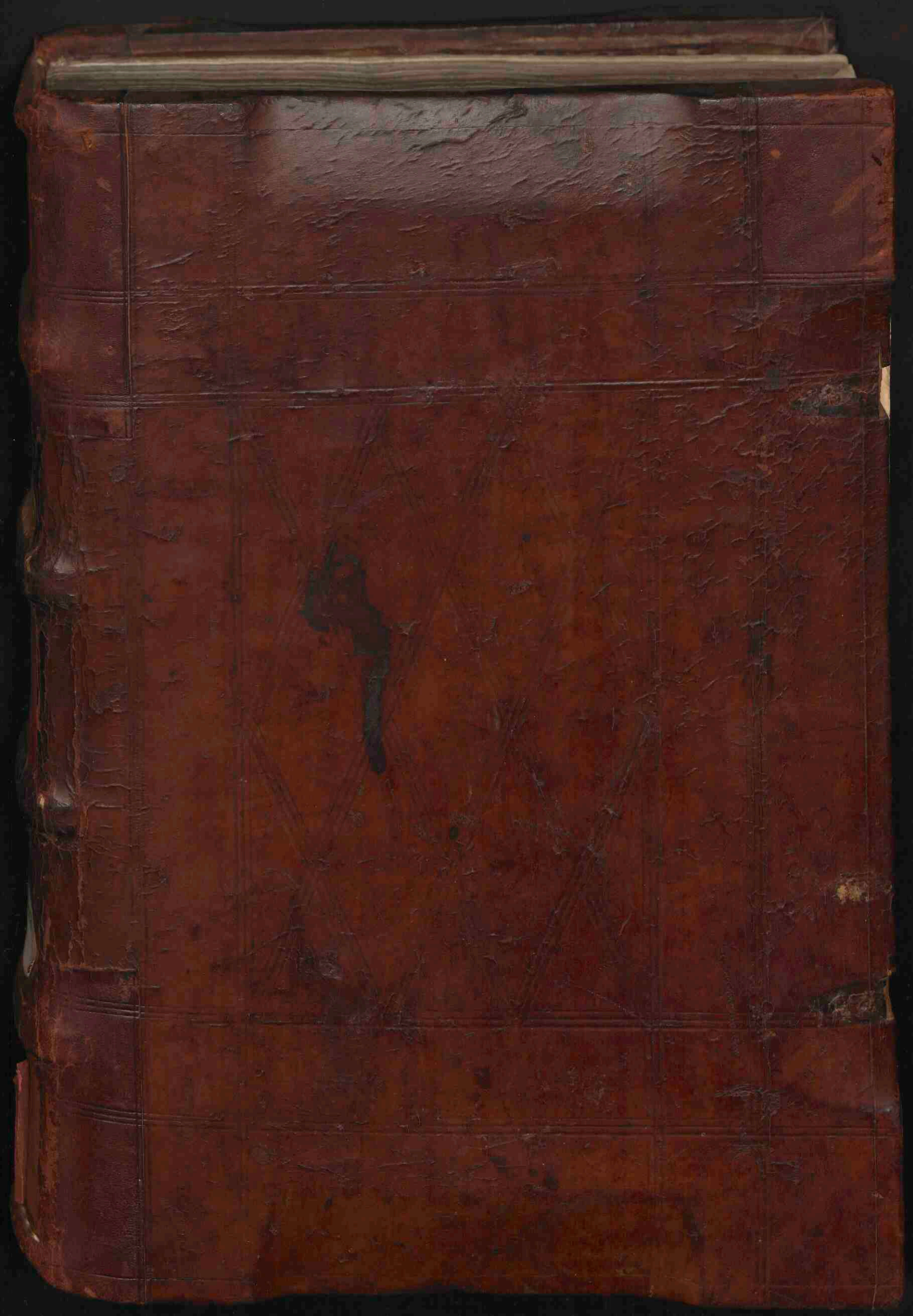

Compendium theologicae veritatis

<https://hdl.handle.net/1874/341852>

Theologia

Folio n°. 73^{1/2}

C 473 en C. 285

317. **Hugo de Argentina**, *Compendium theologicæ veritatis* [Deventer, Rich. Paffroet c. 1480]. 2°. E. 2°. 731

Type 2*. — HMT 64 (112) b. — HC* 436 (1). — CA* 473. — MMW II 71. — Peddie I p. 14. — Pell. 276. — Pr. 8960. — Dit werk is tegelijk gedrukt met: **Bernoldus**, *Distinctiones de tempore et de sanctis*. Zie de aantek. aldaar (nr. 130).

Samengeb. met nr. 130. — In den catalogus van 1670.

130. **Bernoldus**, *Distinctiones de tempore et de sanctis*. [Deventer, Rich. Paffroet c. 1480]. 2°. E. 2°. 732

Type 2*. — HMT 64 (112) c. — HC* 436 (2). — CA 285. — MMW II 70. — Peddie I p. 101. — Pell. 2204. — Pr. 8961.

Op bl. 1b van het eerste werk van dezen bundel: „Hunc librum legavit magister Wilhelmus keteler carthusiensibus prope traiectum”. — Uit de voorrede blijkt, dat dit werk tegelijk met Hugo de Argentina, *Compendium theologicæ veritatis* gedrukt is. Zie de aantek. bij MMW II 70, en over het werk: B. Kruitwagen in zijn recensie van: *Des écrits authentiques de S. Thomas d'Aquin par R. Mandonnet* (Het Boek I-1912 p. 130). — In oorspr. herstelden led. band waaraan de sloten ontbreken. — Samengeb met nr. 317.

Faint, illegible text or bleed-through from the reverse side of the page.

Hic librum legavit ¹⁵⁷² Wilhelmus Petrus Augustinus filius ~~apostolice~~ ^{apostolice} ~~sedis~~ ^{sedis}
Quia p. m. ad p. d. m.

N. 157. B.

Incipit liber primus de natura diuinitatis.

Quod deus est. Capitulo primum.

Qd vnus deus est. ij.

Qd vnū solū p̄ncipiū est. iij.

Qd pater est. iij.

Qd filius est. v.

Qd fili⁹ imago p̄ris est. vi.

Qd sp̄s sc̄s est. vii.

Qd sp̄s sc̄s amor p̄ris ⁊ filij ē viij.

Qd sp̄s sc̄s caritas ⁊ donū sanctorum est. ix.

Qd in trinitate perfecta vnit⁹ essentie est. x.

Qd multiplex trinitas est. xi.

Qd equalitas p̄sonarū est. xij.

Qd inter essentiam ⁊ p̄sonaz differentia est. xij.

De immensitate dei. xiiij.

De infinitate dei. xv.

De incōprehensibilitate dei. xvi.

De iārcūscriptibilitate dei. xvij.

De eternitate dei. xvij.

De incōmutabilitate dei. xix.

De simplicitate dei. xx.

De excellentia dei. xxi.

De notionibus diuinis. xxij.

De nominibus diuinis. xxij.

Qd deus ineffabilis est. xxiiij.

De ideis ⁊ libro vite. xxv.

De appropriatis diuinis p̄sois. xxvi.

De potentia dei. xxvij.

De virtute miraculorum. xxviij.

De scientia dei. xxix.

De predestinatione dei. xxx.

De p̄sciētia ⁊ reprobacōe xxxi.

De voluntate dei. xxxij.

De iusticia dei. xxxiij.

De misericordia dei. xxxiiij.

De creaturis liber secundus.

De rerū creatiōe. cap. p̄mū

De distinctiōe in genere creaturarum. ij.

De distinctiōe orbium tam celestium q̄m elem̄torū. iij.

De natura celorū ⁊ superiorū corporum. iij.

De natura stellarū ī cōmuni. v.

De luce. vi.

De planetis ī spēcie. viij.

De natura q̄tuor elem̄torū. viij.

De impressiōibus aeris. ix.

De tempore. x.

De angelis ī cōmuni. xi.

Distinctiō celestium ierarchiarum. xij.

De proprietatibus angelorum ī cōmuni. xiiij.

De proprietatibus ⁊ officiis singularorū ordinum. xiiij.

De cognitiōe ⁊ motu angelorū xv.

De prelatiōibus āgelorū. xvi.

De cōfirmatione angelorū. xvij.

De custodia angelorū. xvij.

De locutiōe angelorū. xix.

De specialibus noibus āgelorum xx.

De casu āgelorum. xxi.

De sp̄uali casu demois. xxij.

De locali casu demois. xxij.

De restauracōe ruine angelice xxiiij.

Quae peccatū diaboli sit irremissibile. xxv.

a .ij.

De proprietatibus demonū .xxvi.
De malicia diaboli contra nos .
xxvij.
De lucifero specialiter .xxviii .
Da anima quid sit secundū dif-
finitionem .xxix .
De aia qđ sit scđm rem .xxx .
Quid sit aia s̄m nomē .xxxi .
De triplici aia .xxxij .
De potentijs anime vegetabilis .
xxxij .
De potentijs apprehensivis anie
sensibilis .xxxiiij .
De sensibz particularibz .xxxv .
De sensu cōmuni .xxxvi .
De imaginatiua .xxxvij .
De estimatiua .xxxviij .
De fantasia .xxxix .
De memoria .xl .
De vi sensibili motia .xli .
De potētis aie rōnalis .xliij .
De diuisione potentiārū .xliij .
De potētis cognitiuis .xliiij .
De modis agnoscēdi res .xlv .
De intellectu agente ⁊ possibili
xlvi .
De intellectu speculatiuo ⁊ pra-
ctico .xlvij .
De rōne ⁊ partibus ipsi .xlvij .
De potentijs aie motiuis .xlix .
De voluntate .l .
De sinderisi .li .
De conscientia .li .
De opationibz aie .liij .
De quantitate anime .liiij .
De immortalitate aie .lv .
De libero arbitrio .lvi .
De natura corporis hūani .lvij .
De pbisconomia .lvij .

Regule generales pbisconomie
capitulū .lix .

De toto homine .lx .

De proprietatibz hoīs .lxi .

De primis parentibus .lxij .

De preceptis sibi datis .lxiii .

De paradiso .lxiiii .

De casu primi hoīs .lxv .

De ordine temptationis in nob
lxvi .

De peccatis liber tercius .

DE malo in genere . p̄mum

De peccati diffiniciōne .ij .

Quid sit peccatū scđm rem .iij .

Quid sit peccatum secundū no-
men .iiij .

De peccati origine .v .

De diuisione peccā .vi .

De effectu peccati .vij .

De peccato originali secunduz
rem .viii .

De peccato originali secundum
nomen .ix .

De primis motibus .x .

De morosa delectatione ⁊ cōsen-
su in peccatum .xi .

De peccato veniali .xij .

De effectu peccati venialis . ca-
pitulum .xiii .

De septem vicijs capitalibus in
genere .xiiij .

De superbia .xv .

De inuidia .xvi .

De ira .xvij .

De acedia .xviii .

De auaricia .xix .

De gula .xx .

De luxuria .xxi .

Quanto hec septē vicia sūt mor

talia vel venialia .xxij.

Itē de peccato in spiritū sanctū .xxiij.

Enumeratio peccatorum .xxiiij

Sequit de hūanitate xpī . liber quartus .

De salutatione angelica . p .

Itē de rñsione virginea . ij .

Item de sanctificatione materna capitulū . iij .

Itē de conceptione dñica . iiij .

rationes incarnationis xpī . v .

Itē de modo incarnationis xpī . vi .

Item de vnione et natura assumpta . viij .

Vtilitas incarnationis . viij .

Item de mirabilib? circa incarnationem . ix .

Itē de natiuitate dñi . x .

De circuncisione dñi . xi .

De baptismo xpī . xij .

De plenitudine grē xpī . xiiij .

De plenitudine sapiētie christi capitulū . xiiij .

De merito xpī . xv .

Itē de voluntate xpī . xvi .

De defectibus quos assumpsit christus . xvij .

Item de passione xpī . xviiij .

Item de effectu passionis christi . xix .

De cruce xpī . xx .

De descensu xpī ad inferos . xxi .

De resurrectione xpī . xxij .

De ascensione xpī . xxiiij .

De cōfessu xpī ad patris dextrā . xxiiij .

De virtutibus et gratia liber

quintus .

De origine gratie . primum
Distinctio grarū . ij .

De effectu grē . iij .

Quid sit virtus . iiij .

De qualitate virtutū . v .

De equalitate virtutū . vi .

De connexione virtutū . viij .

De commendatione virtutū . viij .

De effectu virtutū . ix .

De merito virtutū . x .

De habilitatione ad grām . xi .

Ex quibus causet meritū . xij .

De fine actōnū . xiiij .

Quid mereamur . xiiij .

Diuisiones et dñe virtutum . xv .

Differentia virtutum cardinalium et theologicalium . xvi .

De virtutibus theologias in genere . xvij .

De fide . xvij .

De effectu fidei . xix .

De articulis fidei . xx .

Item de spe . xxi .

Item de caritate . xxij .

Differentia inter caritatem et alios amores . xxiiij .

De effectu caritatis . xxiiij .

Quibus rebus caritas operetur . xxv .

De excellentia caritatis . xxvi .

De signis dilectionis . xxvij .

De gradibus amoris . xxvij .

De ordine caritatis . xxix .

De dilectione proximi . xxx .

De dilectione inimicorū . xxxi .

De virtutibus cardinalibus in genere . xxxii .

De prudentia . xxxiiij .

a . iiij .

De temperantia . xxxiiij .
De fortitudine . xxxv .
De iusticia . xxxvi .
De bonis . xxxvij .
De dono timoris . xxxviij .
De timore seruili . xxxix .
De timore inicali . xl .
De timore filiali . xli .
De dono pietatis . xliij .
De dono scientie . xliij .
De dono consilij . xliij .
De sapientia et intellectu . xlv .
De beatitudinibus in genere . xlvj .
De prima beatitudine . xlvij .
De secunda . xlvij .
De tertia . xlix .
De quarta . l .
De quinta . li .
De sexta . liij .
De septima . liij .
De octaua . liij .
De sensibus spiritualibus . lv .
De fructibus spiritus . lvi .
De dulcia et latria . lvij .
De preceptis in genere . lvij .
De primo precepto decalogi . lix .
De secundo . lx .
De tercio . lxi .
De quarto . lxij .
De quinto . lxij .
De sexto . lxiiij .
De septimo . lxv .
De octauo . lxvi .
De nono et decimo . lxvij .
De consilijs in genere . lxviij .
De consilijs euangelicis in specie . lxix .
De sacramentis liber sextus .
Diffinitiones sacramenti . p .

De institutione sacramentorum . ij .
De effectu sacramentorum . iij .
De numero sacramentorum . iij .
De dispensatione sacramentorum capitulum . v .
De caractere et iteratione sacramentorum . vi .
De differentia sacramentorum . viij .
De baptismo . viij .
Item de cathismo et exorcismo capitulum . ix .
De confirmatione . x .
De sacramento eucaristie . xi .
De dignitate eucaristie et mirabilibus in ea . xij .
De effectu eucaristie . xij .
De fumentibus eucaristiam et modo dissumendi . xiiij .
De abstinentia a comunione . capitulum . xv .
De officio misse . xvi .
De negligentis que sunt in missa . xvij .
De sacramento penitentie . xvij .
Qualitas penitentie . xix .
De effectu penitentie . xx .
De partibus penitentie in comuni . xxi .
De contritione . xxii .
De confessione . xxiii .
Item de qualitate et effectu confessionis . xxiiii .
Cui debeat fieri confessio . xxv .
Item de sigillo confessionis capitulum . xxvi .
De satisfactione . xxvii .
Item de partibus satisfactionis in communi . xxviii .
De partibus singulis satisfactionis .

capitulum .xxix.
De iustificacōne impij .xxx.
De penitentiā venialiū .xxxi.
Per quid dimittat peccatum ve
male .xxxij.
De extrema vnctiōe .xxxij.
De sacramēto ordinis .xxxiiij.
De q̄litate ordinandorū .xxxv
De ipsa ordinatione .xxxvi .
De matrimonio .xxxvij.

De fine mundi liber septim⁹

De purgatorio .primum.
De acerbitate purgatorij
capitulum .ij .
De suffragijs ecclesie .iij .
Quorū suffragia profunt a q̄bo
capitulum .iij .
Vtrum indulgētiē defunctis va
leant .v .
De aduētū antixpi .vi .
De mala vita antixpi .vij .
De quatuor modis quibus sed
piet .viiij .
De sequacibus antixpi .ix .
De gog a magog .x .
De helya a enoch .xi .
De duratione huius persecutio
nis .xii .
De morte antixpi .xiiij .
De oflagracōe elemētorū .xiiij .
De resurrectione generali .xv .
De iudicio extremo .xvi .
De iudicantibus .xvij .
De iudicandis .xviij .
De innouatione mundi .xix .
De penis inferni .xx .
De diuersitate penarū .xxi .
De gloria celesti .xxij .

De totibus in cōmuni .xxiij .
De totibus aie i generali .xxiiij .
De totibus aie i speciali .xxv .
De totibus corpis i genere .xxvi .
De totibus corpis i specie .xxvij .
De aureolis in genere .xxviij .
De aureolis in specie .xxix .
Enumeratio celestiu gaudiorū .
capitulum tricesimum .

Finunt tituli compendij
theologie veritatis .

Ināpit prologus in compē
dium theologie veritatis .

Theologie
sublimitas cum hie
supermi splēdoris ra
dius illuminans itel
lectum . a regaliuz
beliciarum cōmuniū reficiēs affec
tum . de magnorū theologorum
scriptis breue compēdiū colligē
dignū duxi . quo auitetur ma
fastidij plixitas . a tū ad iuesti
gandum plura via detur a occa
sio sapienti . **T**heologia certe
est princeps scientiarum omniū
a regina . cui artes ceterē tanq̄m
pedisseque famulantur . Nam de
naturis rerum illa solū ad vsū su
um accipit de quibus sibi specu
lum fabricare valeat in quo aspī
ciat conditorem . hec est scientia
scientiarū que super omnem spe
culatiōēz philosophicā extol
lit . a dignitate ac vtilitate om
a . iij .

nibus antefertur Ipsa enim philo-
sophia cum in naturalem et mora-
lem et rationalem distinguatur.
Philosophia quidem naturalis
licet doceat cognoscere creaturas
non tamen creatorem. Rationa-
lis vero licet doceat concludere ho-
minibus. tamen non diabolo. Et phi-
losophia moralis licet doceat ac-
quirere virtutes consuetudinales
non tamen docet acquirere caritatem
Nostra vero philosophia scilicet veri-
tas theologica hec omnia operatur.
Docet enim deum cognoscere. dia-
bolo resistere. caritatem exercitum
insudare. Nec est diuinorum pig-
mentorum apotheca delectabilis su-
per mela et fauam. Nec quoque the-
saurus est delectabilis super au-
rum et lapidem preciosum. hic fons
nihilominus de loco voluptatis e-
grediens ecclesie militantis irri-
gans paradisi. Denique presens
scriptum in septem libellos distin-
xi. et singulas in unoquoque ma-
terias rubricas proprijs consignavi.
Primus est de natura diuinitatis.
Secundus de operibus condito-
ris. Tertius de corruptela pecca-
ti. Quartus de humanitate christi.
Quintus de sanctificatione grati-
arum. Sextus de virtute sacramen-
torum. Septimus de vltimis tempo-
ribus et de penitentia malorum ac de pre-
mijs beatorum. Sicubi ergo in
hoc scripto deuiam parcat mihi.
quia ignorans feci. vbi vero recte
processi laudetur gratia iesu christi. Ad
cuius honorem et beatissime matris eius

presens opusculum compilauit.

Quod deus est. Cap. primum.

Deum esse multis mo-
dis ostenditur. hoc e-
nim fides recta testa-
tur. Scriptura sacra lo-
quitur. comparatio rerum ad ipsum
idem indicat. sancti quoque predi-
cant. creature clamant. ratio na-
turalis dicitur. Primo igitur
deum esse fides testatur. quia fides
catholica credit deum. credit in de-
um. et credit deo. Credere vero
deum est credere ipsum esse. Cre-
dere in deum est credendo amare
deum. et credendo in eum ire ac me-
bris eius incorporari. Credere
autem deo est credere verbis eius.
Primum et tertium bonorum et malo-
rum est. sed secundum bonorum tan-
tum. quia credere deum et credere
deo bonis et malis commune est. si
in deum credere bonorum specialiter
est. Deus itaque solus habet esse
perfectum. Illud enim perfectum est.
cuius nihil est extra ipsum. Vnde
de quia esse nostrum habet aliquid
extra se imperfectum est. Deest
enim nobis aliquid quod de nostro
esse iam preterit. vel quod futu-
rum est. Diuinum autem esse cum totum
simul sit nec quicquam de ipso preterie-
rit aut futurum sit perfectissimum est.
Secundo deum esse scriptura
loquitur. Ps. Ab eterno usque in
seculum tu es etc. Exo. Qui est mi-
hi me. Iohannes damascenus.

Videt omibus principaliter eorum
 que de deo dicuntur nobis esse qui
 est. **T**ertio deum esse comparatio re-
 rum ad ipsum facta indicat. **T**am-
 verum etenim esse deus habet. quod
 nostrum esse suo comparatum nihil
 est. **I**mmo deus suo presentia esse
 dat omnibus rebus esse. ita quod si se
 rebus subtraheret. sicut de nihilo
 facte sunt. sic in nihilum deflueret
 universa. **G**regorio. Omnia huma-
 na que iusta que pulchra sunt dei
 iusticie et pulchritudini comparata
 nec iusta nec pulchra sunt omnino
 nec sunt. **Q**uarto deum esse san-
 cti predicant. **A**nselmus in prima. **S**olus
Credimus deum esse aliquid quo
 nihil maius cogitari possit. **D**ionysius.
Essentia omnium est substantia
 tialis divinitas. **S**ed hoc intelli-
 gas causaliter non formaliter. **P**re-
 terea sicut dicit Anselmus. **I**llud ma-
 xime habet esse quod maxime distat
 a non esse. quod scilicet nec habet esse
 potest esse. nec esse post non esse. nec
 potest cogitari non esse. **Q**uinto
 deum esse creature clamant. **O**m-
 nia namque suo modo dicunt. quoniam
 ipse fecit nos et non ipsi nos. quod
 ipse deus est vox nature. qua om-
 nia pulchra testantur ipsum pul-
 cerrimum. dulcissima dulcissimum. sub-
 limia altissimum. pura purissimum.
 et sic de aliis. quia sicut in patria
 deus est speculum in quo relucent
 creature. sic in via converso cre-
 ature sunt speculum quo creator vi-
 detur. **A**poc. **V**idemus nunc per specu-
 lum in enigmate. **I**tem. **I**nvisibilia

dei per ea que facta sunt et cetera.
Sexto deum esse ratio naturalis
 dicitur. que per effectum in cogni-
 tionem cause pervenit. **O**mnem namque
 causatum indiget alio ut sit. et ite-
 rum illud alio ut sit. et ita erit vel
 in infinitum procedere. vel erit ibi cir-
 culus. vel perveniet ibi ad aliquid
 quod non sit creatum. **C**irculus au-
 tem non erit in rebus singularibus
 quoniam oporteret aliquid esse prius
 et posterius seipso. **N**ec erit preces-
 sus in infinitum. quod universitas cau-
 satorum tota causata est siue sit fini-
 ta vel infinita. ergo indiget ali-
 quo ut sit quod est extra univer-
 sitatem causatorum. et hoc deus est a
 quo fluunt omnia.

Quod unus deus est. ii.

Quod deum esse ostenditur
 autoritate. **V**nde in **D**e-
 utero. **V**idete quod ego sum
 solus et non sit alius deus preter me
Apoc. **U**nus deus. una fides. unum
 nomen baptismi. **B**ernardus. **S**i dicitur po-
 testatissimus est. **I**tem est sempiternus
 et uno modo. nihil in se nisi se ha-
 bet. hoc vere unum est in quo nullus
 est numerus. nullum in eo est aliud preter
 quod est. **I**tem ostendit et ratione. quod sim-
 plex forma divinitatis si non esset
 eadem numero sed communicabilis plu-
 ribus contraheret aliquo addito ad
 esse singularem. et ita apponeretur alte-
 ri nec esset simplicissima quod falsum
 est. quia in summo bono nulla po-
 test fieri adiectio cum sit omni-
 no simplex. **N**ota quod unum du-
 v.

phiciter sumit. put principiu e nu
meri. sic do non dicit. Alio mo
prout conuertitur cu ente. sic do
potius couenit qm alicui rei crea
te. quia cu vnu sit indiuisu in se
a diuisum ab alijs excepto solo
deo nihil est in quo no intelliga
tur aliqua diuisio. vel actualis
vel potentionalis. Cum numerus
aliquis de deo dicitur nihil ponit h
tantu priuat vt quidam dicunt.
vnde cu dicitur deus vnus. intel
ligitur q no sunt plures. Aliqd
em non est vnu tribus modis.
scz pluralitate secunduz species
diuersas sicut angeli a stelle no
sunt vnum. Vel mutabilitate.
secudu q vnus homo plures dicitur
qui modo est sanus mo eger.
modo diues modo pauper. vel se
cudu eandem specie put vnus
homo plures est in filiis qui pa
gant ab ipso. Sed nihil predic
toru est in deo. De primo em co
trariu habemus i simbolo atbana
si. hec est fides catholica vt vnuz
deum in trinitate a trinitate in v
nitate veneremur. ¶ De secudo
ps. Ipsi peribunt. tu aute pma
nes. Veru. Non ex tpe alteraco
nem habet. non in substancia alte
ritatem. Leo papa Simplicia di
uinitatis natue nihil addi potest
¶ De tercio ps. Non erit i te de
us recens. Recens est recenter for
matu vel natu. ¶ Diuinitatem
tria genera maloru hominu mlti
plicat. scz idololatre. Ps. Om
nes dij gentium demonia. Item

necromantia qui attribuunt virtu
te caracteribus a huiusmodi stul
ticiis. Item carnales homines se
cudu q gulosi colunt ventre. A
postolus. Quoru deus venter e.
Et auari sup omnia diligunt pecu
nia. Ap. Auaricia est quasi ido
loru seruitus. ¶ Est itaq i do
vera vnitatis ppter simplicitatem.
immutabilitatem. singularitate
a ppter vnitatis creature similitu
dinem. quia sicut vnitatis a nullo
descendit. a omis pluralitas ab
ea defluit. sic deus a nullo a oia
ab ipso. Item sicut vnitatis de se
gignit vnitatem. ita deus pater de
se gignit alteru se. vt dicit augu
stinus. id est alterum simile sibi
vel alteru a se scilicet filiu. Hoc
nome deus dicitur tripliat. scilicet
naturaliter. adoptiue. nuncupa
tiue. primo modo soli deo couenit
Secundo modo couenit bonis ho
minibus qui diuine bonitatis pti
cipe sunt per gratiam prouiden
tie. vel doctrina. vel potestate p
lationis. vel potestatem miraculo
ru. Ps Ego dixi dij estis. Ter
cio modo dij dicuntur idola. h so
lo noie. quia res nominis scilicet
diuinitas no couenit illis. Prio
modo non habet hoc nome deus
plurale per se. cum sit vnus solus
verus deus. nec diuinitas recipi
at distinctionem. sed secundo a
tercio modo plurale habet.

Qd vnum solum principium
est capitulum tertium

Sicut vnus deus est sic vnum solū principium ē. quod ostenditur multiplici ratione. **¶** Primo sic. quoniam si duo sunt principia. vnū scilicet summe bonuz. ⁊ aliud summe malum. aut communicant in existere per se aut non. **¶** Si nō. ergo alterū illorū erit ens per aliud. ⁊ ita non erūt duo principia. si sic. sed existere per se est bonum. malum autem plus esset malum si non haberet illud bonum. ergo non est summe malum.

¶ Preferea in creaturis inueniuntur quatuor. scilicet multitudo. ordo. imperfectio ⁊ conexio. **¶** Secundum quodlibet istorū probatur vnū tantū esse principium. **¶** Ois enim multitudo secundū dionysium ab vnitatem trahit originez. ergo necesse est omnis multitudinis vnum esse principium. **¶** Itē ois ordo cū habeat prius ⁊ posterius oportet quod vnū habeat principium. **¶** Itē secundū boetium omne imperfectum ab aliquo simpliciter perfectio trahit originem. ⁊ hoc est deus noster. **¶** Itē ois conexio diuersorū causā habet siue conexio nis ⁊ ouersationis ad vnū. ⁊ hoc est deus. **¶** Itē si esset vnū summe malū a quo oia mala pderēt sequerēt quod xp̄s secundū corpus esset ab illo principio cū in eo fuisset malū pene quod ē absurdū dicere. **¶** Ex predictis patet quod deus est primū ⁊ summū ⁊ vnū solū principium. tū ratiōe dignita

tis. tum ratione antecessionis. tū ratione causalitatis.

¶ **Q**uod pater est. iiii. **¶** Ternū patre esse p hoc ostēdit. quod cū deus sit potentissimus. sapientissimus ⁊ optimus potest scire ⁊ vult se summe comunicare. hoc autem est alteri maiestatis sue plenitudinem dare. ergo deus pater ab eterno filium equalem sibi genuit. cui diuinitatis sue essentiam comunicauit. **¶** Dicit enim dñs in **Isaia** Si ego quod generationē alijs tribuo ipse sterilis ero. **¶** Pater multiplicat filium. **¶** Dicitur enim pater eterna generatione. **¶** **Isa.** Generationē eius quis enarrabit? **¶** Predestinatione. **¶** Ad ephe. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre nostro. qui predestinauit nos in adoptione filiorum. **¶** Creatione. **¶** Deutero. Nūquid nō ipse ē pater tui qui possedit te ⁊ fecit ⁊ creauit te? **¶** Fecit inquam secundū corpus. creauit secundū animam. possedit secundū vtrūque. **¶** Redemptione. **¶** **Isa.** Tu dñe pater noster ⁊ redemptor noster a seculo nomen tuum. **¶** Sacramentali regeneratione. **¶** **ps.** **De.** **B**enedicunt deus ⁊ pater dñi nri iesu xp̄i qui regenerauit nos. **¶** Fidei in structione **Job.** Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. **¶** Gratia adoptione. **¶** **Ro.** Accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus abba pater. **¶** Glorie collatione. **¶** Ad gala. Itaque nō est iam huiusmodi filii? quod si filius ⁊ heres per deum. id ē per opera

dei. Opa enī nrā magis sunt per
ipsum vite eterne meritoria qm
p nos. ¶ Primo modo sumitur
pater personaliter. et ille modus
soli patri cōuenit. ¶ Quarto mo
do scz redemptionis non solum ef
fectiue dicte. s. etiā p ministerij
exhibitionē sumit etia psonaliē
et ille modus soli filio cōuenit secū
dum qz modus redemptionis fu
it p mortē filij. Omnes alij modi
tribus simul personis cōueniunt.
quia indiuisa sūt opa trinitatis
nisi forte aliquis illorū modorum
cōueniat alicui persone per appri
ationem. ¶ Circa generationez
nota quatuor ppositiones in qui
bus videri poterit vtrū essētia di
uina generet vel generet. Prīa
est hec. essētia generat essētiā
Secūda hec. essētia generat per
sonā. Tercia hec. persona gene
rat essētiā. Quarta hec. perso
na generat personā. Parū pposi
tionū tres prime false sunt. quar
ta autē vera. Est enī ita in theo
logia qz essētia diuina nec gene
rat nec generat. ¶ Dicendū tamē
qz pater virtute essētie existen
tis in se generat. et qz filio per ge
nerationē cōmunicat essētia. sicut
et spū sancto p processionē.

Quod filius est. v.
¶ Vm sunt relatiua p et fi
lius p eandem ratiōē ostē
ditur filiū esse per quas et ostēsi
est patrē esse. Preterea inter om
nes emanationes pfectissima ē

generacō. quia penitus assimilat
gemituz suo genitori quod ema
nationes alie non faciunt. ¶ Cū
igit copiosissimo fonti bonitatis
cōpetat emanatio pfectissima
constat qz pater qui est fons bo
nitatis generat filiū equalē sibi.
cui cōmunicat plenitudinem sue
maiestatis. ideo aliquis est filius
dei per veritatē natiuitatis. ¶ Itē
aliquis est filius per gratiam vni
onis vt christus. et aliquis per
adoptionem vt sancti. aliquis p
creationem. vt queuis creatura.
De filio dei dicit athanasius i al
teratione cōtra arriū. qz ipse dicitur
sensus quo cūcta cogitant.
sapiētia qua cogitata dispēnū
tur. virtus qua disposita perfici
untur. verbum quo perfecta nū
ciant. lumen quo nunciata clā
scūt. ¶ Filius ergo dicitur sapi
entia patris. non qz pater sit sa
piens sapiētia genita. sed quia
filiū genuit cui appropriatur
sapiētia. Vnde pater dicitur om
nia in sapiētia fecisse. id est cū
sapiētia que est filius. quomā
indiuisa sunt opera trinitatis. ¶
Vel hec prepositio in notat sub
autoritatez in filio. quia bōpfiū
habet a patre qz res creat. gene
raliter enim veruz est qz quicquid
habet persona vel operatur vel ē
habet ab eo a quo est. ¶ Quali
ter filius autem sit de patre. No
ta qz hec prepositio de quando qz
notat causam efficiētē. vt cum
dicit xps conceptus de spū sacro

Quoniam materiam. ut cum dicitur
 christus natus de virgine. Quoniam idem
 potentate essentie. ut cum dicitur fi-
 lius natus de patre. Quoniam transsub-
 stantiationem. ut cum dicitur cor-
 pus christi fieri de pane. Quandoque
 ordinem secundum quod creatura di-
 citur esse de nihilo.

Item quod filius imago patris est. vi.

Mago triplex est. scilicet
 equalitatis. imitationis.
 representationis. Primum
 modo filius est imago patris.
 Secundo modo homo factus est ad
 imaginem dei Genes. Faciamus
 hominem ad imaginem nostram. Ter-
 cio modo mundus dicitur specu-
 lum creatoris. Apostolus. Vide-
 mus nunc per speculum etc. Item
 est imago non ad imaginem sicut
 filius. et est imago ad imaginem
 ut homo et angelus. et est non ima-
 go sed ad imaginem ut mundus
 hic. qui proprie non dicitur imago
 sed vestigium creatoris. quia li-
 cet trinitatem representet. non tamen
 imitat nec est capax eius sicut ho-
 mo. est tamen mundus ad imaginem
 dei factus. quia deus aliud exem-
 plar non habuit ad cuius similitu-
 dinem creaturas faceret nisi seipsum
 Est imago genita ut filius. Et
 est imago creata ut homo et an-
 gelus. Et est imago facta ut sta-
 tua herculis. que ipsum represen-
 tat. Ex his patet quod esse ima-
 ginem convenit creatori et creatu-
 re. Creatori quidem ut filio qui
 est imago patris. creature vero

conuenit tam corporali quam spiri-
 tuali. quam etiam compositae. Pro-
 prie tamen loquendo dicitur quod cre-
 atura corporalis in quantum cre-
 atura consideratur in se creatoris
 vestigium est. Unde apostolus.
 Inuisibilia dei per ea que facta
 sunt etc. Ibi hec prepositio per non
 dicitur medium disponens in qua-
 tum creatura consideratur in se. sed
 excitans in quantum est creatu-
 ra et in quantum est similitudo cre-
 atoris que non disponit ad cog-
 nitionem conditoris. Immo per
 talem modum potius impediret
 cognitionem cum inter creatorem
 et creaturam maior sit dissimilitudo
 quam similitudo. Creatura vero spi-
 ritualis dicitur creatoris similitu-
 do. Eze. Tu signaculum similitu-
 dinis. et hoc ideo. quia in angelo
 per nature simplicitatem expres-
 sior est similitudo ad deum quam in
 homine. Creatura autem compo-
 sita id est homo dicitur imago dei
 Genes. Faciamus hominem ad
 imaginem. et hoc ideo. quia in ho-
 mine plures inveniuntur trinita-
 tes quam in angelo. Unde quo ad
 hoc potius etiam dicitur imago tri-
 nitatis. Filius dei possidet tri-
 plicem excellentiam sicut inquit
 apostolus ubi ait ad hebr. Qui
 cum sit splendor glorie et figura
 substantie eius portans omnia
 verbo. Isa. Vna videlicet respe-
 ctu patris a quo producit. sic est splendor
 glorie paterne. est enim ut ait dpo-
 misis fotalis radius in se manifestans

gloriam paternam. Secundaz
respectu spiritus facti que pdu
cit ex se. sic est figura substantie
pris. est em alia persona ab ip
so sicut a pre. quam non accepit
spiritus scus a patre sicut filius
Tercia respectu creaturaruz que
per eam producuntur. sic est por
tans omnia verbo virtutis sue.
Propter primuz dicitur filius ver
bum patris qm perfecte loquit
bonitate a summam patris libera
litate. qui nihil habere voluit qd
filio suo no comunicaret. Illud e
verbum eternaliter genitum. te
poralit pmissuz. a pphetis a apo
stolis predicatu. ab angelo i car
ne nundatu. Propter secunduz
dicitur filius imago pris. qmuis
em tres persone sint equales in e
ternitate a maiestate ac potesta
te. tn filius dicitur potius imago pa
tris qm spiritus scus. quia no so
lu habet conuenientiam intus cuz
patre i essentie idemptitate sicut
a spiritus scus. s. habet etiaz co
uenientia extra cum patre. ex eo
q. sicut a patre procedit filius.
sic a filio spūs scūs. sed a spiri
tu sancto nullus. Nam secundū
rationem intelligendi respectus
huiusmodi relationū sūt extri
secus existētes. quia potius sūt
ab aliquo qm in aliquo. Propter
tercium dicitur filius virtus pris
Ad corinth. Nos autē predicam?
christum dei virtutem a dei sapi
entiam. Inuenitur a imago tri
nitatis in nobis videlicet i memo

ria. in intelligentia. a in volūta
te. vel in mente noticia a amore.
in quibus per ordinem patris a fi
lio a spiritui scō simulantur.

Qd spūs scūs est. vii.

Emanatio duplex est in
diuinis. vna p modum
nature. a hec est gene
ratio secundū quam filius est a
patre. Alia est p modum volun
tatis. a hec dicitur pcessio a pprie
tate. pprie vero dicitur spiratio.
secundum quam spiritus scūs e
a patre a filio. Idcirco autē hec
emanatio p modū voluntatis eē
dicitur. quia spiritus scūs amor
est. amor autē secundum volun
tate est. Procedit autē spūs
sanctus a patre mediate a imme
diate. Mediate autē quia filius
ipsum spirat. qui hoc habet a pre
Immediate vero quia ipse pat
ipsum spirat.

Qd spiritus factus amor pa
tris a filij est. viij.

Spiritus sanctus amor di
citur a hoc tripliciter. vi
delicet essentialiter. pso
naliter. a exemplariter. Essē
tialiter dicitur spiritus sanctus
amor in quantū ipse cū pre a fili
o vnus est deus. Ipsi em tres in
quantū sunt vnū in essentia dili
gunt se amore essentiali qui app
priatur spiritui sancto. Person
nalitē vero dicitur spūs scūs amor i
quantū e nexus pris a filij. Pr eia
filij diligūt se amore ab eis pce
tēte q n e pr nec filij. s. spūs scūs

De hoc nexu dicit augustinus .
 Est ineffabilis quidam complexus
 in illa trinitate . non genitus . sed
 genitoris genitiq; suauitas . i. ge-
 ni largitate pfundens omnes cre-
 aturas pro captu earum . Exem-
 plariter quoq; dicit spiritus san-
 ctus amor . qm amoris gratuiti
 qui est in nobis spiritus scus non
 solum est causa efficiens . s. etia ex-
 emplar atq; finis . Amor enim qui
 est in nobis est a spiritu sco effi-
 ciens . et hoc in quantum ipse spi-
 ritus scus est deus . Exemplari-
 ter autem est in nobis in quantum
 ipse spūs scūs est procedens per
 modū amoris a patre et filio . Et
 finaliter est in nobis noster amor
 in quantum spiritus sanctus a quo
 amor noster est habet rationem
 primi boni . ppter hoc enim nos dili-
 gimus deū . quia ipse pater et fili-
 us diligunt nos amore ab eis p-
 cedente . ¶ Notandum q; amor
 qui est spiritus sanctus ex modo
 procedendi est nexus . Sed ppe
 ipsam processionem est distinc-
 tus . Propter naturam vero diuine
 perfectione est psona et supposi-
 tum . Propter diuinam vero simpli-
 citate est ipse deus ac summe bonus .
 Igitur spūs scūs est amor quo pa-
 ter et filius se diligunt . Cum autem
 dicitur pater et filius diligunt se
 spiritu sancto dupliciter exponi
 potest . Primo sic . diligunt se spi-
 ritu sancto . id est amore qui est
 spiritus sanctus . et secundū hoc
 est vera . Secundo modo sic . dili-

gunt se spiritu sancto . id est p spiri-
 tū factum . vel per amorem qui
 est spiritus sanctus . et secundum
 hoc non est concedenda . quia non
 est ibi aliquid respectu cui? hec
 dictio per dicitur principiū . / Est
 enim regula q; hec dictio per semp
 dicitur rationem principij respectu
 alicuius positi in locutione . sicut
 qm dicit . pater opatur creaturas
 p filiū . ibi enim notat ratio prin-
 cipij in filio respectu operis . Simi-
 liter hec conceditur filius opatur
 p patre . Nam ibi ratio principij
 est in patre . et hoc dupliciter respectu
 scilicet respectu filij ad creaturas
 et respectu operis .

Quod spiritus sanctus caritas
 et bonum sanctorum est . ca . ix .

Quoniam inueniat in scriptu-
 ris sepius q; spiritus san-
 ctus caritas et bonum dicitur .
 diligenter notandum est q; li-
 ter hoc debeat intelligi . et utrum
 spiritus scus sit caritas qua nos
 deū et proximum diligimus . Unde
 notandum est q; amor siue cari-
 tas tribus modis sumitur . ¶ No-
 modo effectiue . sic absq; dubio
 verum est q; spiritus sanctus est
 amor quo deū diligimus . qz spi-
 ritus sanctus operatur in nobis
 habitū et motū caritatis . ¶ Alio
 modo sumitur formaliter siue exem-
 plariter . sic etiam spiritus sanctus
 est caritas qua deum diligimus
 et proximum . Caritas enim q; est spūs
 scūs est exemplar nostre carita-
 tis . ¶ Tercio modo sumitur caritas

formaliter per modum inherētie
sic caritas dicitur virtutis habitus in
anima quo diligimus deum et pro
ximum . et secundum hunc mo
dum spiritus sanctus non dicitur
caritas ¶ Sciendum tamen quod
spiritus sanctus datur cum datur
eius donum . quia spiritus sanctus
amor est et primum donum . poste
rius autem non datur sine priori .
propterea corpus mysticum est unum
per amorem . Cum ergo nihil crea
tum sit unum in diuersis particula
ribus oportet quod membra corporis
mystici uniantur uno amore increa
to qui scilicet est spiritus sanctus
¶ Preterea quia secundum Augustinum .
Totum malum hominis est uti fruē
dis . et frui utendis . constat quod
secundum oppositionem est totum
bonum hominis . Sed ad fruendum
eo quo fruendum est requiritur pre
sentia fruibilis . et etiam dispositio
debita fruētis . unde requiritur pre
sentia spiritus sancti et eius donum
scilicet amor quo inheret ei . Verum
tamen cum datur nobis spiritus sanctus non
incipit esse in loco nouo . sed nouo
modo per productionem noui effec
tus et noui respectus . ex quo crea
tura se habet aliter ad spiritum san
ctum quam prius . propter quod et ipse
dicitur aliter esse in creatura quam pri
us . quia est in ipsa ut in cogno
scente et amante ipsum quod non
fecit prius ¶ Ex iam dictis pa
tet quod in iustificatione duplex ca
ritas nobis datur scilicet creata
et increata . illa qua deum diliga

mus et ista qua diligamur . Vel
datur nobis caritas creata qua di
ligimus formaliter . et increata qua
diligimus effectiue . quia nostrum
diligere ipse creat . Ex his colli
gitur quod licet deus sit in omnibus non tamen
habetur ab omnibus . ¶ Missio spi
ritus sancti duplex est sicut et fili
i . una est visibilis sicut appruit
super christum in columba . et super
apostolos in linguis igneis ¶ Alia
invisibilis qua mittitur in mentem
ad sanctificandam creaturam . et
ista missio fit ad inhabitationem
creature rationalis . sed prior fit
ad inhabitationem demonstnan
dam alijs . / Eodem modo missio
filii duplex est . scilicet visibilis
ut est incarnatio . et invisibilis ut
est intrinseca mentis illuminatio
¶ Nota quod missio filii et spiritus
sancti inseparabilis est . Sed di
citur filii quando mens per gratiam
illuminatur ad deum cognoscendum
Dicitur spiritus sancti quando affec
tus accenditur ad amandum .
¶ Sciendum quod solius patris est
mittere et non mitti . Cum enim pa
ter a nullo procedit nusquam mitti di
citur . quia vero filius et producat
et producat . ideo mittit et mitti
tur Spiritus vero sanctus quia
producat eternaliter . sed non
producat nisi ex tempore . ideo ip
sius est proprium mitti et non mit
tere nisi respectu creature . et nisi
dicatur forte mittere hominem as
sumptum . ¶ Ex his patet quod
he sunt improprie exponende .

Spiritus sanctus mittit se et mittit filium. filius mittit seipsum. nisi intelligat in quantum est de virgine natus. Nec autem ratio est. quia mittere oportet auctoritatem ratione productionis eterne. **¶** Quibus modis datus sit spiritus sanctus in signo visibili. **¶** Sciendum quod in igne ut calefaceret frigidus. et in lingua ut doceret ignaros. et in sono ut terreret rebelles. **¶** Apparuit etiam in alijs tribus signis scilicet in nube tempore moysi. ut ductor eius in columna nubis esset sicut legitur **¶** Isa. lxiij. **¶** Item in columba super christum baptizatum ad ostendendam gratie plenitudinem que in ipso erat. **¶** Item in flatu post resurrectionem ad significandum viuificationem affectus. quia flatus ab interiori procedit. **¶** Datus est igitur spiritus sanctus bis post resurrectionem scilicet in terra propter dilectionem proximi. et de celo propter dilectionem dei. **¶** Datus est in terra ad relaxanda peccata aliorum **¶** Jo. xx. **¶** Insufflauit in eos et dixit **¶** Accipite spiritum sanctum. quorum remiseritis peccata etc. **¶** Datus est de celo in pentecoste ad robur et ad operationem miraculorum. **¶** De his duobus. **¶** ps. **¶** Verbo dei celi firmati sunt quo ad primum. et spiritus eius omnis v. e. quo ad secundum. **¶** Tercia fuit collatio spiritus sancti apostolis facta ante passionem quando fuerunt baptizati. eorum enim baptismus immisit ibi. qui lotus est non indiget nisi ut pedes

lauet. **¶** In signum predictatum trium iter mungitur homo ad significandum hanc triplicem spiritus sancti inunctionem scilicet in baptismo. in confirmatione. in morte. **¶** **¶** Quadruplicem effectum consecuti sunt apostoli ex presentia spiritus sancti. **¶** Primo eloquentiam in linguis. **¶** Secundo audaciam in tormentis. **¶** Tercio efficaciam in miraculis. **¶** Quarto protectionem a vicis quia post pentecostes non peccauerunt mortaliter. **¶** Accipiunt et modo vtiliter spiritum sanctum. peccatores quidem ad pugnandum **¶** Mat. **¶** Ipse baptizabit nos spiritus sancto et igne. **¶** Item penitentes ad proficiendum **¶** ps. **¶** Spiritus tuus bonus deducet me etc. **¶** Item perfecti ad certificandum **¶** Ro. **¶** Qui dedit nobis pignus spiritus **¶** Item beati ad fruendum. **¶** ps. **¶** Remouit consolari anima mea **¶** Item tribulati ad consolandum. **¶** Ro. **¶** Non accepistis spiritum seruitutis in vobis. etc. **¶** Item ignorantibus ad instruendum **¶** Jo. **¶** Paracletus autem spiritus sanctus quem etc. **¶** **¶** Quo tempore datus sit spiritus sanctus. attendendum est. quia in die quinquagesima ut ostenderet esse auctor remissionis. **¶** Nam annus iubilaeus seruiebat remissioni. **¶** Venit etiam in die dominica. ut esset dies renouationis qui fuit et creationis. **¶** Datus quoque fuit hora tertia quia dicitur primus homo in hora tertia produsse gratiam. ideo conueniens fuit

q̄ eadez hora apostolis mitteret
Item alia racone datus est hora
tercia scz vt ostendat q̄ eadā no
bis hora tercia grā dei dat̄ Sunt
em̄ tres hore morales sciz contri
tio . confessio . satisfactio . ¶ De
hoc noie spiritussancti sciendū .
q̄ potest esse circūlocutio vnius
pprii nominis qd̄ tunc cōuenit
tantūmō p̄sone tercie in trinitate
Vel p̄nt ille due dictiones sumi
diuisim . et sic quelibet trium p̄so
narū est spūs sanctus ¶ Spūs
sanctus multa hz noia . diat̄ em̄
spiritus sanctus a spirando actie
eo q̄ sp̄ret Job . iij . Spūs vbi
vult sp̄rat Sedm̄ hunc moduz
hoc nomē spūs cōmune est oibz
tribz p̄sonis . sed spirituisancto
conuenit per appropriationem .
¶ Alio modo diat̄ur a spirando
passiue eo q̄ sp̄ret . et hoc modo
ppriū est spirituisancto qui p̄ce
dit p̄ modū spiracōnis Non solū
aūt diat̄ur spūs sed eadā addit̄
sanctus quia sanctus idē est qd̄
mūdus vel firmus vel sine terra .
ista nō solum cōueniūt ei q̄ ad se
sed eadā in compaōne ad nos
Nam p̄ grāciam spiritussancti a
peccatis mundamur . in bono fir
mamur . a terrenis separamur .
Sanctus ergo est nō solum in se
sed qz nos sanctos facit ea sanc
titate de q̄ diat̄ Dionisius Sancti
tas est ab omni immūdiā libera
et p̄fecta et omino immaculata
mūdiā ¶ Preterea spūs sanctus
vocat̄ nexus v̄itas et amplexus

et hoc p̄nt compatū ad patrem
et filiū ¶ Itē dicit̄ bonū altissimi
et hoc p̄nt compatū ad nos . qz
omne datum optimū et omne bo
nū p̄fectum desursum est Item
diat̄ fons viuus qz septemphic
riuo bonorū nobis fluit ¶ Item
diat̄ur ignis . quoniā affectum
accendit ¶ Item diat̄ur caritas
non solū qz amor est p̄ris et filij
sed qz nos amantes facit ¶ Itē
diat̄ spiritualis vnctio qz omēs
tribulationes mūdanas suauēs
facit et iocundas sedm̄ illud In
labore requies . in estu tēperies
c̄ ¶ Itē diat̄ dextre dei digitus
quia sicut res corpales digito be
monstrant̄ ita p̄ spiritū sanctuz
ostēdunt̄ res spirituales oculo
spirituali ¶ Item diat̄ pacilitas
quia cōsolacōnes celestes menti
bus instillat ¶ Item d̄r mgrōz
optimus qz intellectū ad cognicō
nem dei et sui ipsius illuminat .

¶ Qd̄ in trinitate p̄sonarum vni
tas essentie est . ca . x .

In vnitae dine nature tres
sunt p̄sone Quarū prima ē
a nulla Secda p̄ gnacōem est a
sola p̄ma Tercia p̄ cōmunez sp̄i
rationem est a prima et a secda .
¶ Itud tñ sic est . qz trinitas p̄so
narū nō excludit ab essēcia vni
tatem . simplicitatē immensitatē
eternitatem . incōmutabilitatem
¶ Quis ratio p̄ hoc p̄z . qz qui
crederet deū non posse sume se cō
municare negaēt in eo potēciā .
qui vero credit deū hoc posse sed

nolle negaret i eo clementia. qui
 at edidit eu hoc posse et velle h nesc
 are. negat in eo sapias. Cuius
 pr poterit sciuerit a voluerit se su
 me dicare hoc fecit et nali. scz bn
 to dilectū et cōdilectū hoc ē filiū
 et spm̄scm̄. **P**eterea boni sp est
 effluere vt ait **Dion.** vñ cū pr sit
 fons vitatis. ab ipso erit emana
 tio pfectissia que ē gnatio. erit a
 emanatio iocūdissia. que ē p mo
 dū benignitatis et liberalitatis. hec
 at emanatio ē amor q ē sp̄scūs
 a prē filioqz pcedēs **E**t bn dr aōz
 emanatio liberalitatis. qz amor p
 mū donū ē qda liberalitate pcedit
 cū sit p mū donū intrīsecū in ipso
 dante in q alia oia dona donant
Nec btā trinitas tribus modis
 nob innotescit. Ipsa em pz i sep
 turis ondit in figuris. relucz i cre
 aturis. **P**rimo in qz btā trinitas
 pz in septuris **V**n leo papa **C**re
 ditur scāz trinitatē patrē a filiū a
 spm̄scm̄ vnū deū oipotentē vni?
 sbē vni? essentē vni? ptātis **I**tē
Isaias audiuit q seraphim clama
 bāt a dicebāt ter scūs i laudē btē
 trinitatis. et subiūgebāt in singu
 lari dñs de? sabaoth p pfirmā
 cōez dine vnitatis. **I**tē si nō eēt
 tres psonē nō dicēt in **G**en. **F**a
 ciām? hōiez h faciā. nec dicēt ad
 imaginē nostrā h meā **E**t itē si
 tres eēt psonē et nō vna sbā nō
 dicēt ad imaginē h ad imagiēs
Ad illud ondtendū ponit in ps̄.
 ter deus cū dr bndicat nos ds ds
 n̄ ac et tñ sep̄ ponit hoc p nomen

eū. vbi subiūgit. et metuāt eum
 oēs fines ter. **I**tē **Diere.** A. a. a.
 dñe de? ecce nescio loq. vite q a
 t plicat. et i singulari dt dñe de?
Itē **Aplūs** Ex q oia. p que oia
 in q oia. ipi glā **E**t nō qz hēc ip̄o
 sitio ex dt autoritatē et eē a nullo
 hoc aut prī ouenit q est prīcipiū
 sine prīcipio. h hēc ip̄positio p no
 tat opacōez siue mediū. et eē ab
 alio. vñ p hoc itelligit filiz qui ē
 prīcipiū de prīcipio. hēc vō ip̄posi
 tio in notat cōseruacōez et esse ab
 alijs. et pte a opetit sp̄scūs qui
 ē cōtinētia ois boni. **O**ndit et btā
 trinitas i figuris. significat em p
 tres amicos **J**ob. **I**tē p tres digi
 tos qbo apphendit moles tēre **I**tē
 p tres citates refugij eqli spacio i
 ter se distātes. **I**tē p tria diffia
 lia ad inuestigandū. **I**tē p tres
 portas ciuitatis qz vidit ezechiel
Relucz qm̄ caturis vestigiū btē
 trinitatis **C**ognoscit em in mag
 nitudiē caturaz potēda pris. in
 disposicōne sapiā filij. in ornatu
 bonitas sp̄scūs. **I**tē in qlibet indi
 uiduo inuēies vnitatem. specie et
 vtilitatē. qz p mū prī. scd3 filio
 terciū sp̄scūs cōueit **I**tē in sole vi
 deas suā essentā splendorē a calo
 rem. in qbo prēz a filiū a spm̄scm̄
 cognoscēs. **I**tē in aia scdm̄ meō
 riaz intellectū et volūtātē cōsidera
 psonaz trinitatē **I**tē in ierarchia
 celesti supiori de? est i thronis ut
 maiestas. in cherubim vt veritas
 in seraphim vt caritas. p que no
 tat trinitas psonaz **I**tē i vtutibz
 b ij

etvologias. scz fide spe et carita
te ide intelligit Itē in trib? doctis
aie scz cōpensione. cognicōe. di
lōne filr ide nota. Ex p dās pz
qz tā in catura corpali qz spūali
qz edā ex his cōposita btā tmitas
cōgnoscit. tñ diūsimode put vñū
istoz dr catorus vestigiū. aliud
dr ei? filitudo. et aliud imago sic
supius ē notatū in titulo qz filius
imago prīs ē. Demiqz sciend qz
plūalitatē psonaz in vmitate esse
tie ā ipsā vmitatē esse i psonaz
pluralitate scdm Bern. scrutari
temeritas ē. credē pietas ē. nos
ēre vita eterna est.

Q Multiplex tmitas ē. ca. xi

Multiplex iuēit trinitas
in septuris Est em trini
tas icreata que sūma et i
estimabil est. Alie tmitates sūt
create. Int has ē vna que cōdit
scz rōnal. cōcupiscibil. irascibil
Alia ē p quā bō cōdit scz sugges
tio diaboli. delcātio sensualitatis
et cōsensus rōis. q tria signata
sūt p serpentē mulierē et virū in
padiō. Tercia est in quā cōdit
scz ignorāciā veri. ipotēcia boni
cōcupiā mali Qrta ē p quā resur
git scz fides spes et caritas. Itē
tmitas p quā ad grām repam
scz triplex sbā q est in xpō. id ē
deitas. aima et caro. Est et alia
scdm quā repam scz spūs aq et
sanguis Spūs inquā sūficacōis
aq abluōis. sanguis redēpōis.
hanc nob Jo. in cano. sua recitat
Est q tmitas alia p quā ad glāz

reformam vt sunt tres totē aie.
sciz cognitio. dilectio. cōpensione
Est p terea multiplex trinitas in
creaturis que ē vestigiū btissime
et incate trinitatis. et de hoc bēs
sup in titulo qz trinitas psonaz
et vmitas essēcie est.

Q d eglitas psonaz ē. ca. xij

Equalitas psonaz in tri
bo cōstitit vt ait Aug?.
Mā null? aliū pcedit i et
mitate ā excedit magtūdine. aut
supat ptate. qz eglitas scdm hec
tria sit i deo sic oñdit qz in istis i
ferioribz tria sūt scz sbā. qhtas
et quātitas Itē vmitas i sbā cāt
ideptitate. vmitas autē in qlitate
cāt filitūdine. h vmitas i quātitate
cāt eglitate. In dimis autē ē eqli
tas tñmō scdm triplicē quātitatē
put quātitas in deo eē dr licet im
pē Primo scdm quātitatē vtutis
que ē pōn. Alio mō scdm quātitatē
te duracōis que ē et mitas Tercō
mō scdm quātitatē magtūdis q
ipse ē in oia et ex oia. et q cōti
net et locat oia. Aeglitas psona
rū alie in his tribz oñdit. qm in
catura triplex magtūdo repit scz
tpis. dimēsiōis. vtutis. Prima
magtūdo ē in rebo mutabilibz
Secda in corpibz Tercia ē in spi
ritibz cātis. Istis tribz rñdent i
catorē alia tria i qbo et psonē di
ne sūt eqlēs videlicet etermitas in
eē. magtūdo i immēsitate. et vt?
i posse. Dicēduz ē ergo qz tāta ē
eglitas i tmitate. qz scdm Aug?
nec ē maius aliqd duo qz vnus

nec maius aliqd oēs q̄z singuli.
Coēne q̄z sūt p̄sone dīne. q̄z in
 dīnis nō ē ponē n̄ duo ḡna. s. s̄bē
 et ad aliqd. **Q**uantitas v̄oet q̄li
 tas ibi trāsit i ge? s̄bē. sic eq̄litas
 et silitudo dicūt relacōnes. s̄ s̄bā
 dīs ē tribo p̄soms. **R**elatiuoꝝ at̄
 p̄pū ē s̄līcē. ḡo n̄llo mō p̄r ē p̄or fi
 ho. neq̄z sc̄d̄z illd̄ qd̄ absolutū ē
 neq̄z sc̄d̄z illd̄ qd̄ ad aliqd̄ ē. idē
 oñdīf p̄ exēplū in natura q̄z s̄plē
 toꝝ licet sit a sole. tñ ellz soli coēf
 nus si sol esset eternus.

Quod inter essēciā et p̄sonā dīā
 est. **Ca. xij.**

Hud grecos q̄tuor sūt
 abula sc̄z vs̄a. vs̄iosis.
 ipostasis. p̄sopon. hec
 apud latios eq̄pollēt istis q̄tuor
 videlic̄z essēciā. s̄bā. subsistēciā.
 p̄sonā **I**nter hec tal̄ est dīā. vs̄ia
 siue essēciā dīcīt nāz vt huāmitas
 vs̄ios siue s̄bā dīcīt h̄ns nāz siue
 substās nature vt lō. **I**postasis
 dīcīt distigūibile nō tñ distictuz
 determināta p̄petate vt aliq̄s lō. p̄
 sopon siue p̄sona dīcīt distictū
 cū det mīāta p̄petate ad dīgtatē
 p̄tinēte vt petr? **V**n̄ sic h̄ies p̄ti
 culares disticti sūt suis p̄p̄is q̄
 litatibz. ita p̄r et fili? a sp̄s̄cūs
 suis p̄p̄is nocōibz. **S**ic at̄ grecā
 dixerūt p̄rēz a filiū a sp̄m̄scm̄ sc̄z
 tres ipostales. id ē tres res. ita a
 nos dīcīm? tres s̄bās. id ē tres r̄s
 nō indigētes alia re vt sint. **C**ōsi
 deāta igīt eēciā dīna i se oio idīf
 tinctā ē. p̄sona v̄o i se disticta ē
 suis p̄petatibz **C**ōsīdeāta at̄ eēn

ciā in p̄soms vel p̄sona in essēciā
 mediū modū tenet sc̄z v̄mitatē et
 distictionē et hoc p̄z i appriatis
 que oibz p̄soms cōueniūt h̄ ad
 vnā magis determināt. **N**ota q̄
 sepe sumit s̄bā p̄ eēciā. et q̄ eēn
 ciā nūq̄z trāffert ad siḡficandū p̄
 sonā. **T**res sūt diff̄m̄cōes p̄so
 ne. **P**rima ē **H**oc. tal̄. p̄sona ē
 rōnalis nature idiūdua s̄bā. hec
 sumit penes naturā rei. **S**cdā ē
Rich. de scō vic. tal̄. p̄sona est
 substens p̄ se solū iux̄ quēdā sin
 gularē s̄bē modū. h̄ sumit iuxta
 ethimologiā nois **D**r̄ em̄ p̄sona
 q̄si res p̄ se vna. **T**ercia diff̄m̄cō
 est mgr̄alis sic. p̄sona ē ipostab
 disticta p̄petate i ad dignitatē p̄
 tinēte. **N**otādū etiā q̄ p̄dā q̄tu
 or put ibi sūt exposita et expli
 cata sc̄z eēciā. s̄bā. subsistēciā.
 p̄sona. drūt in creatura re et noie
 h̄ in diuinis drūt rōne.

De immensitate dei. Ca. xiiij

Non est in deo quantitas
 dimēsiōis h̄v̄tutis. nec
 vbiq̄z ē de? mole corpis
 h̄ p̄ntia maiestatis et p̄ hunc mo
 dū dr̄ immēsus. **S**z nō q̄ immē
 sitas q̄tuor i deo cōplectit̄ sc̄z infi
 nitatē. incōprehēnsibilitatē. iarcū
 sc̄ptibilitatē. et etmitatē. **S**i em̄
 cōsiderat̄ deus vt i se sic ē infinit?
 p̄s. **M**agn? d̄ns et lau. ac̄ **S**ivo
 cōsiderat̄ in cōpacōe ad intellectu
 sic est incōprehēnsibil̄. **A**plūs. **O**
 altitudo dīciāz sapiē ac̄. et p̄pter
 hoc dr̄ sedē sup cherubin. id ē su
 p plenitudinē sciē. et sup oēs rōz
 b iij

et intellectu Si considerat in operatione ad locum sic est inaccessibilis Ambrosio. Nihil prescriptum. nihil circumscriptum. nihil diuinitatis trinitasque. non loco clauditur. non estimacione cluditur. non etate variatur Sed si considerat in operatione ad duracionem sic est eternitas. **Aplūs.** Regi seculorum immortali inuisibili etc. De his quatuor dicendum est per ordinem. Tenendum est igitur certissime quod in deo proprie non est longitudo nec latitudo. nec sublimitas a profundum. Hec metaphorice sunt in deo. Est enim in deo latitudo caritatis que nos ab errore riuocat. **Diere.** Caritate perpetua dilexi te ideo attraxi te miserans Est enim longitudo pacencie que malos portat. **Dissimulat** namque peccata hominum propter penitentiam. Est etiam in eo sublimitas sapencie. que omnem sensum superat. **Aplūs.** Oia nuda et aperta. Est et in eo profundum iusticie que peccatores damnat **Matth.** Ite maledicti in ignem et nunc.

De infinitate dei. Ca. xv.

Ubitandum non est deum esse infinitum quia cum in deo idem sit potentia et essentia patet quod essentia eius est infinita sicut et potentia. Vnde sicut potentia dei non ita potest in tota quin possit in plura. sic et essentia dei non est ita in rebus quin possit esse in pluribus. Immo si mundi essent infiniti omnes replet. Preterea deus cum sit reus causa efficiens et formalis et finalis non est dicere de ipso in quantum est

causa efficiens quod sit effectus. nec in quantum est causa formalis quod sit formata. eadem ratione non erit dicere cum sit causa finalis quod sit finita. Nullo ergo modo dicendum est deum esse finitum secundum substantiam nisi finitum dicatur completum vel perfectum. **Sane** triplex dicitur infinitum. scilicet negatiue. priuatiue. contrarie siue disparte. Infinitum negatiue dicitur per abnegationem finis. et sic dicitur infinitum idem quod non finitum. et hoc modo infinitum est quod non est natum finire. Infinitum priuatiue est quod est natum finire. non tamen finitum. Infinitum contrarie est quod habet contrarias dispositionem ad finiendum. **Primo** modo essentia diuina est infinita quia non habet finem nec est nata finire. **Similiter** si dicitur infinitum tercio modo. Si vero dicitur infinitum priuatiue. sic non potest dici infinita. quia non est nata finire. **Imo** est finiens oia. **Tertio** finis dicitur tripliciter. Dicitur enim terminus et secundum hoc quantitas continua est potentia infinita quia est diuisibilis in infinitum. et hoc ideo quia in continuo non est terminus in diuisione sicut nec in numero est terminus in additione. **Alio** modo dicitur finis idem quod perfectio. **Tercio** modo dicitur finis illud propter quod unum quodque. **Primo** modo deus infinitus est non secundum quantitatem diuisionem que in eo non est sed secundum quantitatem virtualem que in ipso est. **Sed** quia in deo oimoda

I

est indiuisio vtutis et effencie nō potest esse infinitas vtutis quia etiā sit effencie. Secūdo mō materia dicitur infinita qz caret pfectio ne. Tercio mō maluz culpe dicitur infinitū quia nō est ordinatū ad finem.

De incomprensibilitate dei.
Capl. xvi.

Creator a creatura igno sci nō potest ad plenum in via vel etiā in patria qz finiti ad infinitū nulla ē pportio. **Deo.** Trinitas sibi soli nota est et homini xpo. **Vnde Bern.** Nil deo pncius est. et nil incomprensibilius. qd nempe cuiqz rei pncius qz esse suuu. **Hanc esse** oim dixerim deū. nō qz illa sunt qd est ille. sed qz ex ipso et p ipsum et in ipso sūt omnia. Est em̄ intelligenda nostra ad illā lucē inaccessibilem multo min⁹ qz visus noctue et vespertiliois ad solem. vnde deus dicitur in **Dan.** ambulare sup pennas ventorum hoc est sup intelligencias etiā angelicas. **Verūtamen** cōprehēdit deus aliquo modo p fidem in via. **Aug⁹.** Mentis huāne ades inuidia in tam excellenti lucē nō figitur. nisi p iusticiā fidei emunde tur. **Ad idem Bern.** Ita deus est in rāconalibus creaturis vt tamē nō capiat ab ipsis. a rāconalibus omnibus capi potest p cōgnicōez sed a bonis tantū capit p amorē. **Dicim⁹** ergo qz de deo scire possu mu⁹ quid non sit. non aut quid

sit Augustinus. **Intelligamus** sine qualitate bonū. sine quāitate magnū sine indigentia creato rem. sine situ presidente. sine habitu omnia cōtinentem. sine loco vbiqz totuz. sine tempore sempiternū. sine mutacōne sui mutabilia facientem. nihilqz patientem. **Comprehēdit** quoqz deus per spēdem p dignitate meritoqz in patria Augustin⁹. **Videbimus** tue maiestatis effenciā et vnus quisqz eo pspiciāus quo hic vix erit purius. **Et est** exempluz in mari quod se offert quibē visui et tamē scdm suum ambitum totum videri non potest. et hoc est tum ppter maris latitudinem. tum ppter visus nostri ad tantā supficiē inproporcionabilitatē. hoc igit tenendū est qz deū in via cognoscere possumus qz est et in patria sicut est. nunqz tamē nec hic nec ibi quid est. **Visus** corporalis impeditur tripliciter. scz per tenebras. per falsam lucem. p auersionem a re visibili. **Eodē** modo impeditur visus spiritalis circa cōgnicōnem dei. **Primo** per tenebras peccati vel erroris. **Jo.** Qui facit peccatū in tenebris est. **Ad hebos.** Adhuc cum legitur moyses eorū velamen est sup acē. **Secūdo** p falsam lucem. hoc autez fit quando quis metitur eterna scēdū naturalia. exemplū habes in ligno putrido. qd in nocte quidam lucem videtur habere sed cū dies venerit nihil est. **Tercio** p

b iij

anferionez a se cognoscibili. hoc
fit qm qd spzeto incommutabili bo
no rebus mutabilibus adoret.
Taliu oculis cu sint egri odiosa
est lux. que puris est amabilis.
Deus cognoscit intus et exte
rius. intus duplicat qz qm p in
spiracionem qd pauas datu est.
Aplius. Scio hie qz. Rm p
roez scdm que modu plures phi
de deo notia habuerut Aplius.
Inuisibilia dei qz. Exteri? eciaz
cognoscit duplicat scz pcaturas
Aplius Videm? nuc p speculum
videlicet creaturaz. que sunt mo
speculu creatoris in pnti. sic eco
uerso ipe deus erit creaturaz spe
culu in futuro in quo oia videbi?
q ad nostru gaudiu ptinebunt.
Itez p doctina. Aplius. Fides
ex auditu. Sicut vinu qm qz og
noscit ex auditu. qm qz visu. qm
qz gustu. sic quodamodo et de?
cognoscit. Auditu cognoscunt
deu qui audiunt verbu dei et per
illud credunt. Visu cognoscunt
theologi qui legunt deu in septu
ris. et phi qui specularit ipm in
naturis. Gustu cognoscunt soli
boni. ps. Gustate et videte qm
suavis e dñs Et iste vltim? mo?
pfectissimus est et certissimus.
Dionisi? dicit. qz tribo mod cog
noscit deus. sciz p ablationem
sive p negacionez vt cu dicit de?
no est hoc vel illud. Ite p emine
cia. vt cu in caturis inueniat po
tencia attribuenda est deo suma
potencia qz hys. Item p caz scdm

qz p effectus vint ad cognicoez
cause. vel p cognitionem motuu
ad cogniconem mouetis. Nota
qz aia sensu papit corpa. qz for
mas in materia. tm pnte corpore.
Imaginacione vero corpm simili
tudies hoc e formas abstractas
a materia et absente corpe. Hie
aut corpoz naturas. Intellectu
spm creatu. Intelligencia vero
spm increatu. Sciendu pterea
qz cognoscibilia quedā sūt infra
roez. quedā iuxta. quedā supra
Infra roez sunt que sensu papit?
vt alba nigra et huiusmōi. Iux
roez sunt que rōne papim? vt ve
ra falsa. iusta vel iniusta. **S**upra
roez q solū dina reuelacione opre
hendunt. a septuraz autoritate
creduntur vt tres esse psonas et
vnum deum.

De inaccessibilitate dei. Capl. xvij.

Ubiqz de? est et tm nusqz
est. qz nec abest vlli lo
co. nec capitur vllō loco
Aug? Deus est in mūdo non in
clusus. extra mundū nō exclus?
Supra mundū nō elatus. **I**nfra
mundū nō depressus. **E**x his pz
qz deus est intra oia et hoc qz oia
replet et vbiqz pns est Itez ext
oia est qz oia ctinet nec vsqz va
let coartari. **S**z nota qz hec ipo
sitis ex dicit ibi nō actuaalem pn
ciam ad locū h potentialem que
est dei immensitas que infinitos

I

mūdo possit implere si eēt. Itē ipse est supra oīa qz oībo pstat. nec aliquid ei equat. Item infra omnia est. qz cuncta sustinet. et sine ipso nihil potest sustinere.

Dicimus etiā qz deus est ubiqz. nō vt indigeat rebus qz in eis sit h poāus res sui indigent vt p eū subsistant. Deus em ante mūdi cōstituōnem fuit vbi nunc est. videlicet in seipso qm ipse sibi suffiat. Sciendū aut qz aliquid est in loco arcūscriptiue et diffinitie vt corpus. aliqd diffinitie non arcūscriptiue et angelus. aliqd nec sic nec sic vt deus. et hoc id. qz non indiuiduat p materiā vt corpa. neqz p suppositū vt angelus.

Aliqd etiā est in loco p̄tim arcūscriptiue et p̄tim diffinitie vt corpus xp̄i sub sacramēto. qd est totū sub tota hostia ita qz nō excedit. et scd̄ hoc est ibi arcūscriptiue. Est qz sic sub hostia qz non ubiqz. et sic est ibi quodam mō diffinitie. Corpus aut xp̄i licet nō sit ubiqz cum sit creatura nec equari possit in huiusmōi creatori. in plurib? tñ locis est. id ē sub diuersis hostijs. et hoc est ppter vnionem eius ad creatorem.

Vnde merito habet amplius qm alia creatura. scz qz in locis pluribus possit esse.

Exp̄dictis p̄z qz esse ubiqz simpliciter soli oueit creatori. h in vno loco esse oueit creature. in plurib? vero locis eēt et nō ubiqz cōuenit corpori ihesu xp̄i.

Nota qz deus multiplex

est in rebus. scilicet p naturam. sic est ubiqz potencialiter. p̄sentialiter. essentialiter. Item p gratiam. sic est in bonis. Job. Qui manet in me et ego in eo. Itē p gloriā. sic est in rōnali vt veritas. in cōcupiscibili vt bonitas in irascibili vt pietas. Itē p vnionem. sic fuit in vterov̄ginis vnitus humane nature christi. et in sepulcro vnitus carni. in inferno vnitus anime xp̄i. Item deus d̄r esse alicubi p occulto et reuelacōnem. Gen. Vere d̄ns est in loco isto. Itē p vestigio et eius excellentem representationem sic dicit esse in celo. qz ibi maxime relucet sua potēcia ac sapiencia et bonitas. Item p nature idēptitatē sic filius est in patre. et pater in filio. et sp̄s sanctus in vtroqz.

Item p miraculorum operationē. Exo. Digitus dei est hic. Item p conseruationem et gubernationem sic est in mūdo. Item deus est in seipso vt alpha et o scdm illud. Dic vbi tunc esset cum p̄ter eū nihil esset. Tunc vbi nunc in se quoniam sibi suffiat ipse.

Per quod patet solutio questionis quorundam simplicium qui querunt vbi deus fuerit prius qz mundus esset. Item ipse est in mundo sicut rex in regno. **D**eus ubiqz regnat. ubiqz imperat. ubiqz maiestas eius omnia replet cōplectit̄ vniūsa. Itē in angelo ē vt decor inquantū veritas et sicut sapor inquantū bonitas.

Item in ecclesia est sicut paterfamilias in domo. Vnde illud. vbi scum usque ad consumationem seculi. Item in electis est ut liberator a malis et adiutor in bonis. et hoc est quod dicit. **Verum.** Deus est in creaturis mirabilis. in hominibus amabilis. in angelis desiderabilis. in seipso incomprehensibilis. in reprobis tolerabilis. Item in reprobis est ut error et horror. **Apostolus.** Qui te dimittit quod est. nisi a te placato ad te iratum. Vnde ultimo modo deus est in damnatis sicut terror et horror. **Augustinus.** Non enim manus domini poterimus effugere. **ps.** Si ascendero in celum tu illic es. si descendero ad infernum ades. **¶** Si vero dubitas ut deus sit in diabolo. Sciendum quod quedam sunt nomina que important naturas put sunt nature. in his considerandum est quod deus inest. Sunt autem alia per que intelligunt deformitates ut diabolus. **De** quibus non est dicendum quod deus inest nisi addit in quantum spiritus vel aliquid tale. **Deus** est in anima fidei sicut sponsus in thalamo. rex in regno. turris in castro. **Item** sicut magister in scholis. fons in ortis. lux in tenebris. **Item** sicut thesaurus in agro. vinum in cellario. carbunculus in auro. **Item** sicut manna in archa. sigillum in cera. medicina in apotheca. **Item** sicut citrara in convivio. imago in speculo. mel in fauo. **Item** sicut fructus in arbore. oleum in lampade. lilius in convallibus.

De eternitate dei. Ca. xviii.

Sicut deus ubique est nec tamen aliquo loco continetur. sic eternus est et nullo tempore mensuratur. Non enim competit ei tempus prius nec posterum nec futurum. Nam tempus prius manens esse non habet quia pertransit. deus autem semper manet idem. **Vnde** **Dicitur.** esse non est accidens deo sed subsistens veritas et manens causa. Similiter tempus preteritum modo non est nec habet esse subsistens. **Sed** de deo dicitur in **ps.** Ipsi peribunt tu autem permanes. Eodem modo tempus futurum non est sed expectatur. **deus** autem semper est. **Vnde** **mercurius.** Solomonas est alpha et omega. et hoc est quod deus est principium sine principio et finis sine fine. **Cum** enim deus omnino simplex sit non habet in se principium contrarietatis que est causa corruptionis. **¶** **Quid** autem sit eternitas secundum rem. **Sciendum** quod proprie dicitur diuturnitas sine principio et sine fine et sine mutabilitate. et secundum hoc diuturnitas soli divine nature in qua est diuturnitas immensa. **Aeternitas** secundum etymologiam dicitur quasi ex terminos. quia terminos caret tam initiali quam finali. **Sed** secundum diffinitionem **Dicitur.** in libro de consolatione. **Aeternitas** est interminabilis vite tota simul et perfecta possessio. **Ad** huius diffinitionis intelligentiam notandum quod in quibusdam est immutabilitas simpliciter. quia ex parte anime et ex parte patris.

vt sunt gnabilia et corruptibilia
 ad quod dicitur ponitur interminabiliter
 Et bene dicitur istud per negationem
 quod simplicia et proprie divina nullo
 modo melius manifestantur quam per re-
 motiorem vt ait Dionysius. et hec
 est ratio quod simplicium esse non potest
 intellectus perfecte comprehendere
 et ideo ex negationibus eorum que
 ab ipso remouentur manu dicitur intel-
 lectus ad ea aliquoties cognoscenda
Item in quibusdam est intermina-
 bilitas essencie sed non vite vt in cor-
 poribus celestibus. ad quorum dicitur
 additur vite De deo autem dicitur Augustinus
 quod solus habet immortalitatem.
 In omni enim mutabili natura non
 nulla mors est ipsa mutacio quod fa-
 cit in ea aliquid non esse quod prius
 erat. Unde et homo quando nascitur
 quodammodo incipit mori. In
 quibusdam est interminabilitas
 vite. sed tamen cum miseria et infeli-
 citate vt in demonibus et damnatis
 Ad quorum dicitur additur possessio.
 in cuius intellectu est iocunditas
 felicitatis. quod tunc possessio alicuius
 rei dicitur quando ad libitum habet. In
 quibusdam est interminabilis vite
 possessio. sed tamen non tota. vt in
 hominibus beatis ante iudicium quod
 est beatitudo secundum partem anime et
 non corporis. Ad quorum dicitur
 tota. quod totum dicitur non diminutum.
 vel cui nihil est extra. In quibus-
 dam est interminabilis vite pos-
 sessio tota. vt in angelis beatis ante
 iudicium. quod secundum totam sui substantiam
 sunt felices et interminabilem vitam

sed tamen non simul cum aliqua sit
 in eis successio reuelationum et gau-
 dionum Ad quorum dicitur ponitur simul
 In quibusdam est interminabilis
 vite possessio tota simul. sed tamen
 non perfecta eo modo quo nos dicitur
 perfecta nullo indigens. sic est
 in angelis et hominibus beatis ante
 iudicium. Ad quorum dicitur additur
 perfecta. id est nullo indigens ad
 suum beatum esse. Patet ex predicta
 diffinitione quod tres ponuntur ibi con-
 ditiones que sunt inseparabiles ab et-
 nitate increata que deus est scilicet in-
 terminabilitas. ibi Interminabilis
 vite possessio Item inuariabilitas
 Ibi. tota simul. Nihil enim varia-
 bile est totum simul. Item simplici-
 tas Ibi perfecta. Illud enim summe
 perfectum est cui non est possibilis
 aliqua addicio. Per primum separat
 deus ab omni corruptibili. per secundum
 ab omni variabili. per tertium ab
 omni opposito. Igitur nota quod illud
 quod caret principio et fine dicitur
 eternum vt deus cuius esse imminatum
 est. sed que principium habent et fine
 carent dicuntur perpetua. vt angeli
 et homines. que vero principium et
 finem habent dicuntur temporalia. vt sunt
 corruptibilia sicut vegetabilia et
 sensibilia et bruta et huiusmodi

De incommutabilitate dei.

Capitulum. xix.

Immutabilis est deus et
 impermutabilis et incom-
 mutabilis Immutabilis
 est quia non cadit in eum motus
 accidentalis scilicet augmentum

Leo papa **S**implicia diuinitatis
natura nihil addi vel minui potest. quia
spiritus est quod est. **I**tem nec diminutio
Mal. **E**go deus et non mutor. **I**tem
nec alteratio **I**aco. **A**pl. **A**pu
d quem non est transmutatio neque
viciis situ. ob. ac. **I**tem nec secundum locum
mutatio quia ubique presens est **I**sa. **C**e
lum et terram ego implebo. **I**mpmuta
bilis autem est quia non cadit in eum motus
substantialis quod est deus non esse ad esse. ut genera
tio quia initium non habuit. nec ille quod est
deus esse ad non esse. ut corruptio quia fi
ne non habet. illud enim solum in nihil
est veribile quod est deus in nihilo. **E**st et in
commutabilis ex eo quod non cadit in eum
motus ex operatione. **N**am soli deo con
uenit in operatione quietum esse. **V**nde
Boe. **S**tabilis quoque manens dat cum
crea moueri. **V**nde quoniam deus facit aliquid
re non fit in ipso deo mutatio. **H**i re
cedit quia operatur. quod autem fecit deus
predicari subuersione nimius et predi
cere mortem ezechie quod neutrum acci
dit in talibus non mutauit deus consilium
quod ab eis non secum habuit sed sententiam
quod respectum ad ipsa negocia habuit.
quia nimie subuersione erat subuersione
secundum merita et ezechias mortu
rus erat secundum causas inferiores. **H**ec
non imposuerunt necessitate diuine potest
ate. **I**tem triplex distinguitur motus
scilicet naturalis violentus et voluntarius.
Naturalis est quod naturaliter tendunt res ad locum
proprium. **M**otus autem violentus est quoniam con
guntur res esse ex locum proprio. **S**ed mo
tus voluntarius est in animalibus quoniam cur
runt vel comedunt vel operantur. **E**t iste
motus est mediis inter motum naturalem et

violentum. quia partim est naturalis scilicet inquan
tum voluntas coniungitur actui sicut causa suo
effe. **A**ctui **I**tem partim est violentus scilicet
in quantum mouet membra et motum
suum naturalem. propter quod etiam lassantur
que ex motu naturali nunquam lassarentur
Igitur primo motus motus non est in deo
scilicet naturalis. et hoc propter quatuor rationes
Prima est quia omnis motus est ad quietem
et propter indigentiam ut dicit philosophus. **H**ic
deus nulli eget. **S**ecunda est cum sit ubi
quia non habet necesse de loco ad locum mo
ueri. **T**ercia est quia non est in eo graui
tas vel leuitas propter que sursum vel
deorsum moueat. **Q**uarta est quia cum deus
in seipso spiritus maneat non habet necesse lo
cum proprium et sibi naturalem ex se querere
sicut alie creature. **I**tem secundo motus non
mouetur. scilicet motu violento. quia non
fit ei violentia **J**ob. **S**i fortitudo
queritur robustissimus est. **I**tem tertio motus
non mouetur. scilicet motu voluntario.
quia in operatione non lassatur ut animalia.
Proterea nostra mens est instabilis.
quia motus proficiamus. motus deficiamus. motus
reminiscentiam. motus obliuisciam. motus
uolumus. motus nolumus. motus diffus
cogitationibus et affectionibus atque
consiliis huc illucque vagamur. deus autem
spiritus se habet equaliter et immobiliter. **I**tem
aliquid est motus circularis. aliquid rectus
aliquid obliquus. **C**ircularis est corpus
superiorum partium firmamentum mouetur
secundum formam quod dicitur ut dicit philosophus non
secundum substantiam. hoc est dicere quod non mo
uetur ad locum sed in loco. **M**otus autem
rectus est sursum vel deorsum secundum
quia corpora inferiora mouentur
propter leuitatem vel grauitatem.

I

Motus obliquus compositus est ex circulari et recto. Vnde quod reflectitur hinc a motu circulari quod vero liminaliter mouetur hinc a recto. Nullo istorum modo deus mouetur. quia proprietates istorum motuum non conueniunt ei. Possemus tamen dicere quod isti motus deo conueniunt mystice. ut dicatur moueri motu circulari omnia regendo et gubernando. Item motu recto bonos remunerando. Item motu obliquo. peccatos a peccato mundando. Eodem modo possunt dici quod deus mouetur motu naturali. quod scilicet in omnia bonitate omnibus creaturis per captum earum se dicat. Item motu uoluntario quod cuncta in eum conseruat. Sic potest exponi dictum per philosophum quod assignat motum a centro ad centrum et circa centrum. Quomodo deus mouetur ad centrum in incarnatione. et a centro in ascensione et circa centrum in predicatione. Propter hoc et his filia dicitur in libro sapientie. spiritus sanctus et mobilis et stabilis. mobilis quia facit sanctos mobiles ad operandum ac in bono proficere. stabilis autem quia datur in bono perseuerare. Vel mobilis in uia stabilis in patria. vel mobilis in actibus stabilis in contemplatione. vel mobilis in alijs sanctis. stabilis in christo. Ita. Ne quiescet super eum. Scendum quod operationes quedam attribuuntur deo secundum calitatem et essentiam ut scire. quedam secundum calitatem et non essentiam ut comedere. currere. quedam secundum essentiam et non calitatem ut creare uel iustificare auctoritate. quedam nec sic nec sic ut peccare et mentiri.

De simplicitate dei. Ca. xx.

Simplex est deus et angelus et anima. Sed differenter. quia in deo idem est quod est et quod est et hoc est perfecta simplicitas. bernardus. Sola increata natura habet sibi dicat simplicitatem. ut non aliud et aliud. alibi et alibi. modo et modo inueniat in ea. Nempe quod hinc et quod est spiritus et uno modo est. Sed in angelo et in anima dicitur quod est et quod est. et idem est ibi quedam alteritas et compositio licet ibi non sit dimensio quantitatis. Vnde mercurius. In supercelesti est unitas. in celesti alteritas. in subcelesti pluralitas. Simplex est itaque deus in essentia. quia nihil ei accidere esse poterit. Imo perfecta simplicitas ibi est cum non sit ibi possibilis additio. quia quicquid est in deo deus est. Vnde leo papa. Simpliciter diuinitatis nature nihil addi uel minui potest quia spiritus est quod est. Cui proprium est. cui semper nunc est. cui idem uiuere et intelligere. Veritatem multiplex est in domo. Apulus. Alii datur sermo sapientie et Isaac. Omne datum optimum. Non est in deo compositio partium integralium ut in domo. nec partium potencialium ut in anima. nec generis nec dicitur ut in specie. nec materie nec forme ut in corporibus. nec coactionis unitatum ut in numero. nec quod est et quod est ut in angelo. nec substantie et accidentis ut in individuo. nec corporee substantie et in corporee ut in homine. De his Bernardus. Non partibus constat deus ut corpus non affectionibus. distat ut anima. non formis substantat ut omne quod factum est. Idem ostendit eadem ratione quia cum omne compositum posterius sit suis componentibus. nec primo

quicquid sit prius or deum qui primum est principium non esse compositum. Preterea nullum compositum est totum suum esse. *De igitur cum sit esse non erit compositum? Vnde dicitur. Non est fortis deus? huius foris est. non est effectus deus? effectio est. non est compositus deus simplex est.*

De excellentia dei Ca. xxi.

Divine dignitatis excellentia tanta est quod mens de deo cogitas deficiat cum sit incomprehensibilis. sensus eius non percipit cum sit invisibilis. lingua ipsum non explicat cum sit ineffabilis. tempus eius non mensurat cum sit interminabilis. locus eius non capit cum sit circumscriptibilis. scriptura ipsum non explicat cum sit inestimabilis. virtus eius non attingit cum sit inaccessibleis. desideria et vota transgreditur cum sit incomparabilis. et brevitatis omnis creatura ad deum comparata deficiat ubi. quia finitum ad infinitum nulla est proportio. *Ecclesiastes 3. quod excellentia divina nullo eget. quia ipsa sibi sufficientes bonum est. Non enim indiget corpore ut sit. nec locum ut alicubi. nec tempus ut aliquando. nec causam ut aliquid. non foris nec materiam. nec subiecto in quo subsistat vel cui assistat. Sunt et alia que soli divine maiestati conveniunt et nulli alii creature in quibus excellentie sue dignitas appetit. ut est esse omnipotentem. omniscientem. quia cognoscit omnia presentia preterita et futura. et omnia singularia sine actu. Solus cognoscit ea que subsunt libero arbitrio et cogitationes hominum. solus cognoscit seipsum. Itaque ad ipsum solum pertinet*

ubi quod partem esse. de nihilo res creare. in instanti operari. in operatione quietum esse. macula facere. ex autoritate de quolibet creatura facere quod vult. voluntate hominis cogere. in actu oculi mortuos suscitare. essencie hominis illabi. peccata dimittere. gratiam infundere. in igne perpetuo corpus servare. *Quoniam aliquid creature convenit quod competit creatori. illud excellentius de deo dicitur. ut si in creatura est potentia. in deo est summa potentia. si sapientia in ipso sit summa sapientia et ceteris. Vnde et huiusmodi dicitur de deo in superlativo. propter quod dicitur deus potentissimus. sapientissimus. optimus. pulcherrimus. dulcissimus. misericordissimus. iustissimus. perfectissimus. altissimus. amantissimus. mirabilissimus. desideratissimus. ditissimus. veracissimus. fidelissimus et ceteris. Augustinus in libro de tri. Quod eius huiusmodi et cuncta sentire atque intelligere. et mori et corpori mutarique non posse nec corpus esse. huius spiritum omnipotentissimum. optimum. beatissimum. iustissimum. speciosissimum. summum fatram. Potest et propter autoritatem rationis assignari quod bene fuit excellentius in deo quam in creatura quia semper est aliquid nobilior in causa quam in causa. Videmus etiam quod aqua purior est in fonte quam in riuo. Radix quam sol lucidior est in ipso sole quam in aere et dulcedo maior est in melle quam in mellito.*

De nominibus divinis. ca. xxij

Nomines sunt quatuor. videlicet. paternitas. filiacio. processio. inaccessibilitas. omnis

Spiratio. prima est patris. scda
 filij. tercia spiritus sancti. quarta
 patris. quinta patris et filij.
 Ex quibus patet quod tres notiones
 insunt patri. due filio. vna spiri-
 tus sancto. Tres prime notiones di-
 cuntur personales. eo quod personas fa-
 ciunt et eas proprie distinguunt et
 ille sole sunt tres unitates trium
 personarum quibus persone dicuntur
 tres. Unde licet pater plures ha-
 beat proprietates. tamen paternitate
 est tantum unus. pater enim pater-
 nitate est indivisus in se et diui-
 sus ab alijs. Innascibilitas autem
 est in patre et sumitur privative
 eo quod ipse sit a nullo. et tamen pa-
 trem notificat sicut ovis non sig-
 nata per hoc distinguitur a signa-
 tis. Similiter communis spiratio est
 vna notio. et illa unitas est in pa-
 tre et filio et est distincta ab omni
 alia notione. **N**otandum igitur quod
 proprie loquendo tres sunt proprie-
 tates personales scilicet paternitas.
 filiatio. processio. quia personalis
 proprietates est que vni soli persone
 convenit et eam ab omni alia re
 distinguit. Relationes vero qua-
 tuor sunt. quia vna est patris ad
 filium scilicet paternitas. Alia est econ-
 verso scilicet filiatio. Tercia est patris
 et filij ad spiritum sanctum scilicet com-
 munis spiratio. Quarta est e converso
 scilicet processio. **N**otandum autem sunt
 quinque quia quelibet relatio est
 notio. et propter eas est innascibili-
 tas que patri convenit per privationem
 relationis ad aliud principium.

Notiones habent multa nomina
 dicuntur enim notiones quia perso-
 nas notificant. didunt etiam dis-
 tinctiones quod personas distinguunt
Item dicuntur relationes quod persone
 per eas ad se invicem referuntur.
 dicuntur quoque proprietates quia
 proprie personis insunt. **N**ota regu-
 las notionum. nulla notio de alia
 predicatur. **I**tem quelibet notio est
 essentia divina et deus. **I**tem omnes
 notiones sunt vna essentia. **I**tem
 nulla notio inest divine essentie
 ut distinguens eam quod ipsa nec
 distinguit nec distinguitur. **I**tem
 notiones sumptim abstractivè predi-
 cantur de essentia. sed sumptim con-
 cretivè non. **U**nde bene dicitur essen-
 tia est paternitas. sed non dicitur
 essentia est generans. **I**tem notio
 semper importat dignitatem. **I**tem
 supposita notione non supponit
 persona quod aliquid convenit notioni
 quod non convenit persone. **N**otioni
 enim convenit proprie distinguere
 sed persone distinguere.

De nominibus divinis. ca. xxiiij.

Omnis nomen quod de deo di-
 citur. aut est essentiale.
 aut personale. aut notionale. **E**ssen-
 tialium quedam sunt substantiva
 ut deus veritas creator et similia.
 Quedam vero sunt adiectiva ut
 bonus eternus immensus et hu-
 iusmodi. **P**ersonalia sunt ut pater
 filius et spiritus sanctus. **N**otionalia sunt
 ut paternitas. innascibilitas etc.
De his notandum quod nomen essen-
 tiale substantivum et abstractivum

nullo modo potest trahi ad supponendum per personam. Unde false sunt hec. essentia generat essentiam. vel deitas deitatem. sed concretiva licet sint essentialia trahi possunt ad supponendum per personam et hoc per verba notionalia vel per propositiones notionales. Unde vere sunt. deus genuit deum. creator creatorem. vel deus de deo. similiter de nominibus que media sunt ut lumen de lumine. Item hoc nomen sapientia licet sit abstractivum tamen potest ex usu sumi quasi non abstractivum. ut sapientia de sapientia. // Essentia lium autem adiectivorum. quedam predicant pure essentiam divinam ut bonus et ens. Quedam divinam essentiam connotando privationem principii et finis ut eternus. vel certe mensuram localis ut immensus. Quedam principaliter significant divinam essentiam et connotant effectum in creatura in actu ut creat iustificat. vel in habitu ut iustus. misericors. vel in potentia ut omnipotens. // Sunt quedam verba quorum nec significatio nec modus significandi convenit deo. ut currere vel ambulare. Quedam sunt quorum significatio convenit deo sed non modo significandi ut creare facere. Et quedam sunt quorum significatio et modus significandi convenit deo. ut patet in hoc verbo est. Exo. Qui est misit me. // Notandum quod omnia que sunt perfectionis de deo vere dicuntur. Que autem imperfectionis sunt aut

non dicuntur aut secundum assumptionem humane nature dicuntur. vel translativae. Item in divinis sunt duo modi predicandi scilicet per modum substantiae et relationis. Sed substantia continet unitatem et relatio multiplicat trinitatem.

Nomina quedam dicuntur de deo eternaliter ut dominus et misericors que connotant effectum in creatura secundum habitum. Quedam temporaliter ut dominator et miserator que connotant effectum in actu. Quedam pluraliter ut persone. Quedam singulariter ut deus. Quedam proprie ut proprietates personarum. Quedam appropriate ut potentia sapientia. Quedam positive ut iustus. Quedam privative ut immortalis. et hec magis proprie dunt de deo quam positive. quia melius dicitur de deo quid non sit quam quid sit. Quedam translativae sicut que symbolicè de deo dicuntur ut agnus leo. Quedam collectivae ut trinitas trinus. Quedam relative ut equalis similis. Quedam respectivae ad creaturas ut creator refugium. et hec nomina non dicunt relationem de deo ad aliud sed aliorum ad deum. // Duo sunt principalia vel presentia dei nomina scilicet qui est et bonum. per primum significatur esse dei absolutum in se. et sic consideratur ut infinitum. quia qui dicit substantiam infinitam cum sit nomen infinitum. per secundum notatur esse divinum ut causa. fecit enim deus omnia propter bonitatem.

fiam **I**tem in theologia supponitur quod. et hoc per noia essentia lia ut deus deitas essentia potentia natura **I**tem supponitur quis ut cum supponitur persona **I**tem supponitur que. ut cum supponitur notio. Preterea per neutrum genus dicitur substantia divina. per masculinum persona. per femininum notio. per hoc patet quod non dicitur in ymno cantari unus patri cum filio. sed unum patri cum filio. quia pater et filius non sunt unus in persona sed unum in substantia.

Quid de ineffabili. ca. xxiii.

Nihil digne vel proprie de deo dici potest propter eius excellentiam Non enim per noia de deo proprie loquimur. quia noia significant substantiam cum qualitate et ita ibi intelligitur compositio forme cum materia que in deo non est Nec per pronomen quia de deo dicta cadunt a demonstratione. Non enim potest ibi esse demonstratio ad sensum cum sit incorporeus. nec demonstratio ad intellectum cum sit incognoscibilis Si ergo dicitur quod huiusmodi pronomen secundum pristina cadunt a demonstratione cassi erunt et vana Dicendum quod est ibi demonstratio ad fidem Nec per verba que cum modis et temporibus et formis sine casu agendi vel patendi significatiua sunt. sed talia non cadunt in deum Nec per participia cum sequantur naturam nominis et verbi. Nec per alias prepositionis quia non sunt subiunctibiles vel predicabiles

Ex his patet quod deum notificare non possumus per distinctionem sed qualitercumque per circumlocutionem Unde Bernardus. Quid est deus? ex quo omnia per que omnia in quo omnia Quid est deus? quo melius cogitari potest Quid est deus? voluntas omnipotens. benignissima virtus. lumen eternum. immutabilis ratio. summa beatitudo invisibilis et accessibilis in se. in suis spectabilis et solus mirabilis.

Multis modis asseritur aliquid de deo Primum per hinderisim vel per naturalem rationem que dicitur quod unus est deus remunerator bonorum et punitor malorum Secundo per fidem qua dicimus deum esse unum in substantia et trinum in personis Tertio per sacram scripturam Quarto per rationes probabiles Quinto per exteriorem predicationem Sed his duobus modis ultimus non est imitandum nisi firmitatem habeant ab aliquo trium predictorum Est enim regula quod quicumque asserit aliquid de deo quod non est sibi certum per naturalem rationem vel per fidem vel per sacram scripturam presumit et peccat.

De ideis et lib. vite. ca. xxv.

Idee rerum et exemplar et ratio sic in deo sunt. quia idea importat causas efficientem conformem effectui. sed exemplar causam formalem. Ratio vero causam finalem. Deus enim omnium rerum est principium a quo sunt. et forma exemplaris

ad cuius imitationem sunt. et fi-
nis ad quem sunt. **T**ria sic
a se differunt q̄ exemplar vnū
est. quia connotat causalitatem
Causata vero i causa sunt vnū
sed rationes et idee plures sunt.
quia ista respectu rerum dicunt̄
vel distinguuntur in cognoscente
Similiter et rationes in deo plu-
res sunt. quia singula creata sūt
pprijs racōibus Absurdum est
enim dicere vt ait Augustinus.
Equū ea racōne creatum qua ho-
minem **D**icendū est ergo q̄ li-
cet racōes in deo vel idee sunt vna
veritas et vna lux et essentia. di-
cuntur tamen plures racōnes et
idee ppter pluralitatem ideatorū
cuius exemplum habem⁹ in na-
turis. Videmus em̄ q̄ omnes li-
nee circuli vniuntur in centro. re-
moto autem centro differunt ab
inuicem **S**unt autē idee vt di-
cit Augustin⁹. forme principa-
les rerum que diuina intelligen-
tia cōtinent **D**icendū est igit̄
q̄ sicut in mente artificis prius ē
forma rei q̄m in opus exeat. sic
idee rerum ante mundi cōstitutio-
nem in mente creatoris erāt. Nō
em̄ aliquid extra se inspiciēbat
scdm̄ quod mundum faceret Ex
hoc patet q̄ omnis creatura p̄us
in deo existit q̄m in seipsa. Vnde
cum ab eo p creationem p̄cessit.
ab ipso quodammodo distare ce-
pit. Vnde racōnalis creatura ad
ipsum redire debet cui primo con-
iuncta fuerat etiam anteq̄ esset

et hoc p̄ ideas que non aliud q̄m
ipse deus sunt et erant. sicut autē
ad locum vnde exeunt flumina
reuertuntur aē **R**es p̄ut sunt
in deo dicunt̄ vita que importat
racōnem boni. Iohānes. Quod
factum est in ipso vita erat. Di-
cuntur em̄ lux que importat rat̄
onem veri Augustin⁹ sup̄ Gen.
Creature i deo sunt lux. hec autē
in deo dicuntur. quia in deo non
sunt mala neq̄ falsa. **D**ifferē-
tia est inter exemplar et librum
vite et speculū Exemplar nāq̄
diāt̄ respectu rerum vt existē-
tium. Liber vite diāt̄ respectu
rerum vt redeuntium. sed specu-
lum respectu rerum vt entium.
De libro vite sic diāt̄ Dugo-
de sancto victore. Liber vite est
cui⁹ origo eterna incorruptibilis
essentia. cognitio. vita. scriptu-
ra indelibilis. inspectio desidera-
bilis. doctrina factis. scientia
dulcis. profunditas insperuta-
bilis. verba innumerabilia. tamē
vnum verbum omnia **A**nima
vero moraliter loquēdo multipli-
citer est in deo scz sicut ramus in
arbore. apis in flore. nauis in
littore. fessus in thalamo. the-
saurus in agro. scriptura i libro
obsessus in castro. auicula i mō
piscis in riuo. quelibet res i suo
proprio. stella in firmamento.
imago in speculo. cera in sigillo
gemma in auro. mel in fauo.

De appropriatis diuinis pso
nis. Ca. xxvi.

Quamuis omnia essentia
alia omnibus personis
equaliter conueniant. ap
propriatur tamen patri potentia.
filio sapientia. spiritus sancto bo
nitas. et hoc est propter exclusio
nem carnalis intellectus. ne vide
licet pater ratione antiquitatis cre
datur impotens. et ne filius ratio
iuentutis credatur insipientis.
et ne spiritus sanctus ratione im
petuositatis credatur crudelis.
hoc ratio pertinet ad simplices. ali
a pertinet ad sapientes scilicet quod
potentia naturaliter precedit sapie
ntiam et utrumque bonam volunta
tem. **De** attributis itaque du
pliciter est loqui aut secundum rem et
sic omnino idem sunt nec appropriantur.
aut secundum rationem. sic eorum
quedam appropriantur quedam
non. Nam appropriatio non est
aliud quam specialis attributio rati
one alicuius conformitatis cum
proprio illius persone. Sic habet si
militudinem potentia cum patre
qui est principium vniuersale.
sapientia cum verbo. et bonitas
cum amore. **P**redictam appro
priationem habet consuetudo scrip
ture. que opera manifestatiua po
tentie attribuit patri. sapientie fi
lio. bonitatis spiritus sancto. **A**lia
est appropriatio bilateralis talis.
Aeternitas est in patre. quia non
habet principium inceptiois. nec
principium essendi ab alio. **S**pec

es in imagine id est in verbo quod
summe pulchrum. vltus in munere.
id est in spiritus sancto quod summe
proficuum et communicatum.
Istud per alia verba sic insinuat
at Augustinus. In patre vnitatis
in filio equalitas. in spiritus sancto
vntatis equalitatisque concordia.
Conuenit autem patri vnitatis.
quia sicut vnitatis a nullo descen
dit. et omnis pluralitas ab ea de
fluit. Sic deus pater a nullo est
et alie persone ab ipso sunt. **P**ro
rea sicut vnitatis de se gignit vni
tatem. Ita pater gignit alterum
se id est filium. In filio vero dicitur
esse equalitas quia equatur pa
tri non solum in potentia sapien
tia et bonitate. sed etiam in hoc
quia sicut pater dat suam boni
tatem alteri persone sic et filius.
In spiritus sancto autem est vni
tatis equalitatisque conexio. qui est
amor amborum patris scilicet et
filii. **I**tem quarta appropriatio
est quod in patre est ratio principia
di et originandi quia summe pri
mum. In filio vero ratio exemplan
di quia summe pulchrum. Sed in
spiritus sancto ratio faciendi quod sum
me proficuum et bonum.

De potentia dei. Ca. xxvii.

Potentia dei duplex est.
scilicet absoluta et ordiata.
Multa vero potest primo
modo quam non potest secundo modo.
quia non subsunt sue potentie que
non congruunt sibi ut nunc facere.
posset tamen facere ea congruentia

et sic posset illa facere. **D**eus potest omnia omnibus modis. quia potest pducere non ens in esse. et hoc per creationem. Item potest ex incompleto completum facere et hoc per propagacionem. Item potest mutare unum completum in aliud completum. sicut patet in transubstantiatione panis in corpus christi. **D**e talibus dicit Augustinus. **D**emus deo aliquid posse et nos intelligere non posse. **P**otentia dei apparet in mundi initio et in medio ac in fine. **I**n principio quidem. quia res de nihilo creauit. **I**n medio autem quia res ne in nihilum vertantur sua potentia continet. **I**n fine vero quia mortuos mira celeritate suscitabit. **A**paret quoque dei potentia in rebus spiritualibus. quia cum diabolus potestate habeat in nobis imutandi sensum et fantasmam. **A**ngelus etiam potestate habeat super hoc et insuper intellectu imutandi. solus deus habet potestatem non solum super tria predicta. sed potest etiam mutare voluntatem. **A**ugustinus. quod deus nos preuenit ut velimus et subsequitur ne frustra velimus. **L**icet deus sit omnipotens. tamen non attribuuntur ei actus culpabiles ut mereri et male velle. nec penales ut metuere et dolere. nec corporales ut dormire comedere et ambulare. nisi forte transumptiue. nec actus inconuenientes. qui possunt esse triplaciter.

Primo si aliquis actus contradicit diuine potentie ut est facere maiorem se. **S**ecundo si contradicit eius veritati ut est facere aliquid simul esse et non esse. vel quod preteritum sit futurum. **T**ercio modo si contradicit eius bonitati ut damnare patrum et saluare iudam. **D**e his Anselmus. **R**idiculus in conueniens etiam minimum est in possibile apud deum. **N**orum autem hec est ratio. quia potentia dei cum sit perfectissima. nec est de nihilo. nec est sub aliquo. nec eget aliquo. **V**nde non potest deficere peccando. nec succubere paciendando. nec egere subsidium in pauperibus querendo. ac per hoc nec culpabilia nec penalia nec materialia potest. **D**icendum quoque deus potest omnia vel per se vel per creaturas. **I**lla dico omnia que posse est pure potentie. hoc autem ideo dicitur. quia posse peccare non est potentie sed infirmitatis. **D**eo autem competit perfectum posse et perfectum dominium. de quo Dionysius. **D**ominatio est non peiorum excessus tantum. sed et omnium pulchrorum et bonorum omnimoda et perfecta possessio firma et non valens cadere fortitudo. **N**otandum ergo quod quedam operationes attribuuntur deo secundum causalitatem et etiam secundum essentiam ut scire. quedam secundum causalitatem et non secundum essentiam ut comedere currere. quedam secundum essentiam et non causalitatem ut iustificare.

creari. quedam nec sic nec sic at
tribuuntur ei vt peccare.

De virtute miraculorum.

Capl. xxviii.

Quoniaz p diuinā poten
tiaz sunt miracula. ideo
de miraculis est agendū
Augustin⁹. istud vocat miracu
lum quicquid arduū aut insoli
tum supra spem vel facultate ad
mirāis apparet. ¶ Ad hoc q ali
quid sit miraculum quatuor con
currunt Primum est q sit a deo
Secūm est q sit p existētia na
ture contra cuius ordinem fiat.
Terūm q sit ad fidei roboratio
nem. Vnde si aliquis istorū qua
tuor modorum defuerit miruz po
test dici et non miraculum. ¶ Nō
q quedam sunt supra naturam.
quedam contra naturam. quedā
preter naturam. ¶ Supra natu
ram sunt illa quib⁹ non est simile
in natura nec etiā in potētia na
ture sicut est virginem parere.
¶ Contra naturāz vero sunt que
sunt vsu contrario nature tamen
terminant⁹ ad conforme nature.
sicut cca illuminatio. ¶ Sz pter
naturāz sunt que sunt ordine sili
nature. non tamē p principium
nature. vt in mutatione virgarū
in serpentes. quia illud potuissz
fieri ordine nature p longam pu
trefactionem cum ibi essent racō
nes seminales veruntamē quia
non fuit ibi operatio nature mira
culum fuit. ¶ Res quandoqz p
ducit⁹ ab agente simili successiue

hoc attribuitur nature et dicitur
naturale Quandoqz pducitur ab
agente dissimili repente hoc attri
buitur angelis et dicit⁹ mirabile.
Quandoqz pducit⁹ res ab agen
te dissimili i instanti hoc attribui
tur deo et dicitur miraculum.

¶ Scienduz q quandoqz poten
cia aliqua et actus eius est na
tural⁹ sicut visus et videre Quāqz
potētia est miraculosa et actus
naturalis. vt quando cecus illu
minatus videt. Quādoqz vtrūqz
est miraculosū. sicut partus vir
ginis. ¶ Nota q miracula vel mi
ra sunt quandoqz in ente tantum
vt statio solis et eius retrocessio
Quandoqz sunt in vegetabili si
cut quando virga aaron floruit
Quandoqz in sensibili. sicut fuit
in locuōne asine balaam Quan
doqz in rationali. sicut fuit in am
bulatione claudorum. auditione
surdorum. suscitatione mortuo
rum. et partu virginali. ¶ Vt
sciam⁹ quando sit aliqd miracu
lum notanda est differentia inf
racōnes causales seminales et na
turales Quia ratio causal⁹ est po
tētia passiuā creature absqz om
ni disposicōne vt solūmodo deus
ex ea faciat qd vult. sicut fuit in
partu virginis. et in talibus est
simpliciter miraculum. ¶ Ratio
autē seminalis est potētia passiuā
creature. sed cum disposicōne re
mota tamen. sicut fuit in virgis
de quib⁹ facti sunt serpentes. et
hoc fuit ip instanti. Natura autē

fecisset idē sed non n̄ paulatim p̄
longam putrefactionē Vnde p̄
q̄ ea que fiunt sc̄dm rationes se
minales . partim sunt naturalia
ptim miraculosa . Ratio natural̄
est potēcia cum dispositione p̄
pinqua . sicut patet i materia q̄n̄
est in vltima dispositione vt for
maz reāpiat Sc̄dm hunc modū
est ratio naturalis in grano semi
nato ad productionem segetis
et hoc non est miraculum .

De scientia dei . Ca . xxix .

Scit deus omnia presen
tialiter et simul perfecte
quoq; et imutabiliter .
presentialit̄ dico hoc est ita lim
pide achi cuncta essent p̄sonalit̄
existēcia Simul etiā scit omnia
quia videndo se qm̄ sibi presens
est omnia videt . Perfecte quoq;
scit . qz cognitio eius nec potest
minui nec augeri Sūt etiā imu
tabiliter omnia . quia cognoscit
omnia p̄ naturam sui intellectu
qui est immutabil̄ ¶ Dicendū
ergo q̄ deus cognoscit omnia tē
poralia eternalit̄ . mutabilia im
mutabiliter . contingētia infalli
biliter . futura p̄sentialiter . depē
dentia indepēdenter . creata incre
ate . alia a se in se et p̄ se . ¶ Nota
differentiā inter scientiam dei et
angeli et hoīs . qz deus scit omnia
simul . videt em̄ multa vno . id ē
seipso Vnde in visione dei nō dif
fert qd̄ videt et p̄ qd̄ videt . quia
videt se p̄ se . et in se videt omnia
¶ Christus autē sc̄dm q̄ homo

scit omnia que scit deus scientia
visionis . sed non ita limpide .

¶ Angelus vero dei formem ha
bet intellectu . id est illa que scit
scit simul actu sicut de . licet nō
sciat omnia que scit deus . Sed
homo vnū solum scit actu . quia
licet videat multa . illa tamen nō
videt vno sed multis scilicet per
multas rerum similitudines . ¶
Sapientia dei licet in se nō diuer
sificetur diuersa tamē sortit̄ no
mina . In quantum em̄ sapientia
dei cognoscitiua est possibilem
diatur scientia siue cognitio Itē
inquantū est cognoscitiua om̄
que fiunt in mundo diatur visio .
Item inquantū est cognoscitiua
eoruz que bene fiunt diatur appro
batio Item inquantū est cog
noscitiua futuroz diatur p̄uio .
Itē inquantū est cognoscitiua
eorū q̄ ab ipso deo faciēda sūt
diatur dispositio . Itē inquantū
est cognoscitiua premianoz
diatur p̄destinatio Itē inquantū
est cognoscitiua damnanz
diatur reprobatio ¶ Cognitio dina
cū sit p̄fectissima cognoscit oia
distinctissime sub omnib; cōdicā
omibus q̄s res hnt . et p̄pter hoc
futura scit eē futura . et p̄ntia p̄
ntia . et bona approbanda malaq;
reprobanda ¶ Si autē scire volu
eris q̄liter deus cognoscit mala
Notandū q̄ contingit aliqd̄ cog
nosc̄i duplicat̄ . ā p̄ sp̄c̄e p̄pria
ā alienaz . Primo mō cognoscit̄
habitus Secdo modo priuatio .

I

Vel primo modo cognoscit lux
 Secundo modo cognoscunt tenebre
 Eodem modo dicendum est qd p
 mo modo cognoscitur bonum. se
 cundo modo malū. scilicet p spe
 ciem oppositi habitus. Unde di
 cendum qd deus cognoscit bonū
 p unicum medium. scz per essen
 tiam ppriam. mala vero quasi p
 duplex medium Nam p essentia
 suam cognoscit habitum opposi
 tum malicie. et illo habitu medi
 ante vt est in ipso deo cognosce
 te cognoscit eius defectū. et iō
 dicitur mala a longe cognoscere

De p̄destinacōne. Ca. xxx.

Predestinacōnis diffini
 tiones assignant̄ q̄tuor
 scdm Augusti. Prima
 est Predestinatio est presciēcia
 beneficiorum dei Secda est. pre
 destinatio est p̄ordinatio alicu
 ius ad gloriā. Tercia est predes
 tinatio est p̄positum miserendi.
 Quarta est predestinatio est p̄
 paratio gracie i presenti et glorie
 in futuro. In prima diffinīcōne
 notatur diuina precognitio. in
 scda electio. in tercia voluntas.
 in quarta directio in finem.

Predestinacōnis causa efficiēs
 deus est quantū ad effectus cō
 notatos in nomine predestinacō
 nis. Materialis autem causa est
 ille qui predestinat Sed forma
 lis est modus vel ordo predesti
 nacōnis. quia primo datur gra
 dia post hoc gloria. Causa final̄
 est vt finis sancti et immaculā

ti ac. ¶ Nō differentia inter hec
 quatuor que ponit Apostolus.
 scilicet vocacōnem. iustificacōem
 predestinationem. magnificatio
 nez. quia vocatio retrahit a malo
 Iustificatio respiciat inīciale bonū
 gracie. predestinacō respiciat gra
 cie bonuz finale. magnificatio ve
 ro est bonuz glorie future Vel di
 cas qd predestinatio graciā pre
 parat. vocatio graciāz offert. ius
 tificacō illam confert Sed mag
 nificatio eā p gloriāz multiplicat
 ¶ Sciendū qd predestinatio nō
 infert rebus necessitatem. sicut
 verbi gracia Deus scit si iste est
 comesturus hodie vel nō. nūbilo
 minus iste potestātē habet come
 dendi et manū ad os porrigendi
 vel non. quomā si predestinatio
 rebus necessitatem imponeret mul
 ta sequerentur inconuenientia.
 Nam frustra p̄ponerentur bonis
 premia et malis supplicia. Item
 iniuste remunerarent̄ boni et pu
 nirentur mali. Item malozū nos
 trozum deus auctor esset. Item
 nec sperandi aliquid nec suppli
 candi vlla esset ratio Item euacu
 aretur libertas liberi arbitrii que
 se habet ad vtrumlibet Item nec
 bona facientes essent laudabiles
 nec mali vituperabiles ¶ Scien
 dum tamen qd hec est duplex. si
 deus preuidet hoc necesse eueniet
 quia cōiunctim est vera. diuisim
 falsa. et est ibi necessitas conse
 quentis non cōsequentis. Dab
 imus exemplum boecij in libro

et consolatione. Si quis videt ali-
quez facientem rotam necesse est
q̄ ille faciat rotam. nec tamē vi-
sus eius causa est illi? factionis
Sic de? p̄uidet mala isti? opa.
nec tamen est causa quare male
opetur. verūtamen fiet si p̄ui-
sum est. Item due sunt pagine li-
bri vite. Vna est p̄ntis iusticie a
qua potest quis deleri. Alia est
dispositionis eterne de q̄ nullus
delebitur. ¶ Differentia est inf̄
p̄destinacōnem et p̄scientiā
quia p̄destinatio est p̄cognitio
honorū cum causalitate eorūdem
Sed p̄sciendā dicit p̄cognitio
nem respectu maloz sine causa
litate. que potius residet penes li-
berum arbitriū. Cum dicit a scis
q̄ p̄destinatio orationib? iuuat
nō est sic intelligenduz q̄ tpale
causet eternum. sed quātum ad
effectum p̄destinationis iuuat
oratio. sciz quantū ad graciā et
gloriā. qz scdm̄ illa bene coopa-
tur liberū arbitriū p̄destinacōni
Vnde sicut de? aliquē saluandū
p̄uidet. sic et modū quo saluari
debeat. p̄pter quod stultus est
qui dicit volo facere quod placue-
rit. qz si saluari debeo saluabor.
et si damnari debeo damnabor.
sicut stultus esset infirm? qui di-
ceret Volo comedere et bibere qd̄
placuerit. qz si curari debeo cura-
bor. vel si mori debeo moriar. Sic
enī essent iutiles medicīne. Hanc
si deus p̄mittit liberū arbitriū qd̄
se habet ad vtrumlibet in malum

casere hoc non p̄mittit nisi iuste.
Rursus si p̄ graciā p̄ueniat
nulli facit iniuriā. Cum ergo de?
malos damnat et reprobat ope-
ratur secundū iusticiā. qm̄ vero
p̄destinat agit scdm̄ graciā
et misericordiaz que nō excludit
iusticiā.

De p̄scientia et reprobacōne
Capl. xxxi.

Reprobatio ē vt ait Au-
gustin? p̄scientia in-
iquitatis quorundam et
p̄paratio damnacōnis eorūdem.
Vnde nota. q̄ in reprobatione
tria sunt. Vnū est p̄uisio iniq̄-
tatis ab eterno. Alterū obduratio
id est subtractio gracie in p̄nti.
Tercūm preparatio pene eterne
in futuro. sicut econtra in p̄des-
tinacōne sunt tria contraria. sed
in hoc est differentia. qz p̄des-
tinatio preparat gloriā secundū
beneplacitū. sed reprobatio p̄-
parat penam secundū exigentiā
meritorum. ¶ De obduratione
sciendum. q̄ translative dicitur
ad similitudinez obduracōnis in
corporibus. duriciā autē corpo-
rum sequitur triplex p̄prietas.
Prima est inhabilitas ad susci-
piendū impressionē. Secunda
est stabilitas ad p̄manendum
in se. Tercia est fortitudo ad re-
sistendū. his modis dicitur cor
obdurari tripliāter. Vno modo
p̄ inhabilitatem ad suscipiendā
graciā. secundo modo p̄ firmam
adhesionem ad peccatum. tercio

modo p rebellionem diminatum
inspirationum et mandatorum
dei.

De voluntate dei Ca. xxxij.

Voluntas dei duplex est
scilicet volūtas benepla
citi Et hec est duplex .
scilicet antecedens q̄ sepe non ex
pletur . et consequens . hec nun
quā remanet inexplēta . Alia vo
luntas est signi . hec quādoq; re
manet inexplēta . ¶ Voluntas
bñplaciti dei cōsequēs est recta
et efficax et irreprensibilis .
Vnde quia recta est nullus est
rectus nisi conformetur ei Item
quia est efficax nihil sine illa po
test effici . nihil contra illā potest
fieri . per nullum potest impedi
ri Item quia est irreprensibilis
nihil precipit ā pmittit nisi iuste
nihil agit aut consulit nisi bene .
¶ Signa beneplaciti sunt quicq;
videlicet preceptio . p̄hibitio . cō
siliū . pmissio et operatio . Con
tra p̄ma tria potest aliquid fieri .
quia se habent vt in fieri Sed cō
tra vltima duo . scz pmissionem
et operacōnem nihil potest fieri .
quia se habent vt factum esse et
qd factum est non potest nō fac
tum esse . ¶ De his signis nota
q; preceptum dicit obligacōnem
ad faciendum bonum . p̄hibitio
notat obligacōnem ad vitandū
malum . Consiliū dicit doctri
nam per quā scimus q; illud qd
consulitur si fiat offert premium

si non fiat offert supplicium .
Permissio dicit priuationem cō
hibitionis et est signum diuine
voluntatis . nō respectu mali qd
p̄mittitur . sed respectu boni qd
ex malo pmissio elicitur . Non em̄
p̄mittit deus malum fieri nisi ex
eo bonū eliciat vt patet in temp
tationibus diaboli que sanctis
profunt multipliciter . Preferea
si non esset malum . nō esset in bo
no tam manifesta pulcritudo .
quia absoluta . Nunc vero prop
ter comparacōnez ad malum cla
rius elucescit . Operatio notat
factionem in re . per quam refert
creatura ad creatorem . De con
formitate voluntatis nostre ad
deum . sciendum q; si hanc atten
dimus in forma volendi tunc si
volumus habere mercedē nostris
operibus debitā oportet q; sem
per conformemur ei in forma vo
lendi . Si autem queritur an ab
solute teneamur . ad hoc dicendū
q; est conformitas in actu ad
quam non tenemur nisi habita
caritate . et nec tunc nisi pro tem
pore et loco vt quando quis
cogitat articulos tenetur credere
Quando cogitat dei bonitatez te
netur diligere . Est alia confor
mitas in habitu ad quam non te
netur quis nisi quando actu bo
nitatem dei recogitat . quia tunc
tenetur se ad caritatem dei prepa
rare . ¶ De conformitate autem
in volito est sciendum . q; volun
tate sensualitatis non tenemur

♥

tenemur cōformari volūtati diuī
ne neq; in voluto neq; in modo w
lendi. sed voluntate rationis deli
beratūa tenemur deo conformari
in voluto quod cōstat nobis deū
velle absolute et congruit nobis
velle. ¶ Si vero non cōgruit no
bis quauis sit bonū in se nō vult
deus illud nō velle. vnde nō tene
mur velle nisi inquantū voluto
est a deo. Sicut si scio deū velle
mortem patris mei tamen possū
eius vitam velle et laborare ad
hoc qđ deus non vult me velle
sed contrariū. Item voluntate cō
dicōnata nō tenemur deo confor
mari vt qñ pluit vellemus q nō
plueret si de? vellet qđ volendo
cōditionaliter non discordam?
a voluntate dei. quia hoc non est
velle simpliciter. Itē qđ deus nō
vult simpliciter et absolute vt sen
tēciam cōminationis quā aliqñ
mutat qñ merita mutantur non
tenemur velle. ¶ Conformitas
diuine volūtatis qđupliciter po
test cōsiderari scđm habitudinē
quatuor causarū ¶ Primo scđm
causam materiale vt qñ idem ē
volutum qđ se habet vt materia
circa quā est actus voluntatis.
et ideo ista cōformitas est scđm
quid tñ et non simpliciter. quia
esse simpliciter non est materie.
¶ Secdo mō acāpit cōformitas
scđm causam efficiētē. sicut qñ
quis vult hoc qđ deus vult eum
velle. quia deus hanc voluntatē
in eo fecit. Deus enī vnāquāq;

voluntatem in bonū ordinauit et
hoc vult nos velle. ¶ Terco scđm
causaz finale vt qñ quis in glāz
dei facta sua ordinauit ppter quaz
et deus fecit oia et in his duob?
essentialiter cōformitas cōsistit.
¶ Quarto scđm causam formalem
vt sciz ex caritate velit quis qđ
vult sicut et de? ex caritate vult
oia. et in isto cōsistit pfectio cō
formitatis vt videlicet actus vo
luntatis nostre tanto voluntati
sit diuine conformior quanto est
melior et pfectior. ¶ Ex pđās
collige q; plena conformitas ad
deum cōprehendit qtuor. Primo
vt velimus qđ deus vult. Secdo
vt velimus quod deus vult nos
velle. Terco vt velim? ppter qđ
vult. Quarto vt velim? eo modo
quo vult. ¶ Sed cōformitas nō
plena sit tripliciter. Primo si cō
formatur deo quis in voluto tñ.
sicut iudei q cōformes deo erant
in morte christi. Secdo si confor
matur qs in voluto et in fine. sed
nō in modo vt qñ nō sit ex carita
te. Terco qñ conformatur quis
in voluto et i modo sed nō in fine
vt cum ad aliū finem bonū tamē
retorquetur intentio.

De iusticia dei. | Ca. xxxix.
Iusticia trib? modis sumit?
Primo mō qñ reddit alicui
quod meruit. Secdo mō qñ
promissum soluitur. Terco qñ
impfectum pfiatur. Primo mō
remuneratio bonorum et pena re
probiorum dicitur opus iusticie.

Secundo modo incarnatio christi est opus iusticie. quia promisit hoc per prophetas. Tercio modo dicitur opus iusticie quando deus peccatorem iustificat cum se ad gratiam habilitat faciendo quod in se est. **N**ota quod in omnibus operibus dei inuenitur misericordia et iusticia dei. sed iusticia quando est occulta et misericordia aperta ut in iustificatione impij et in primo aduentu christi. Aliquando est conuerso scilicet iusticia aperta et misericordia occulta. ut in punitione puulorum sine baptismo decedentium. et in secundo aduentu christi. Aliquando utrumque est occultum ut in tribulatione quorumlibet iustorum et innocentium. sicut fuit in Job et in infirmitatibus puulorum. Aliquando utrumque est apertum ut in remuneratione iustorum et damnatione reproborum. quia illos remunerat supra meritum. istos punit citra condignum quod est misericordie. sed utrisque retribuit secundum merita hoc est bonis bona malis mala quod est iusticie. **S**i vis scire qua iusticia puniatur homo pro peccato momentaneo eternaliter. Vide primo auctoritates sanctorum. **S**apientia. Vermis eorum non morietur et ignis eorum non extinguetur. psalmus. Ibunt in progenies patrum suorum et usque in eternum non uiuent etc. **M**athei. Ite maledicti in ignem eternum. **A**pocalypsis. Ascendit fumus in secula seculorum.

Racionibus idem ostenditur. quia scilicet homo peccauit in suo eterno merito punietur in eterno dei. **I**tem materia ignis eternaliter est. scilicet macula peccati ergo et pena. **I**tem peccatum est contra illum qui infinitus est. ergo pena debet esse infinita. **S**ed hoc non potest esse acerbitate. unde oportet quod fiat diuturnitate. **I**tem cum homo peccat errat in infinitum quodammodo rationalis et irascibilis et concupiscibilis. quando finitum preponit infinito. illa quidem iudicando. ista adherendo et ultima appetendo. **U**nde congrue debet pena esse infinita. **I**tem mala voluntas reproborum eterna est ergo et pena. **O**stenditur exemplis idem quia venditio momentanea dat ius possidendi perpetuum. **I**tem vulneratio momentanea cicatricem infert perpetuam. **I**tem casus in foueam temporalis est defectio perpetua. **I**tem crimen lese maiestatis temporalis est seruitutis causa perpetua. **I**tem offensio oculorum momentanea cecitate operatur perpetua. **I**tem potio veneni momentanea morte operatur perpetua. **D**icit Augustinus. quod reddit bonum mala pro malis. hoc est penam pro iniusticia. quoniam iustus est. **I**tem reddit bonum pro malis. hoc est gratiam iniustis quoniam bonus est. **I**tem reddit bona pro bonis. id est gratiam pro gratia. quoniam bonus et iustus est. **N**unquam autem reddit mala pro bonis. quoniam iniustus non est. **A**liquis punitur in presentibus.

propter seipsum ut scilicet peccatum in eo
preteritum purgetur Job. Ecce
sanus factus es etc. Item ut propter
peccatum perpetuo cruetur tam hic
quam in futuro. exemplum habes
in herode. Item ut culpa decline-
tur. ut in paulo Corintho. Ne
magnitudo reuelationum etc. Item
ut gloria in futuro detur. Actus.
Oportet enim nos per multas tribu-
lationes etc. In primis duabus
causis exercet deus iusticiam. in
duabus sequentibus misericor-
diam. Quinto punitur quis propter
deum. scilicet ut glorificetur Jobes
Neque hic peccauit etc. Sexto propter
ter proximam ut scilicet edificet.
Sic punit? fuit Job. ut alijs da-
retur exemplum patientie. sic pu-
niantur et innocentes pueri ne vi-
deatur inconueniens peccatoribus?
si quandoque tribulantur. Iusto
dei iudicio puniuntur qui vel con-
cessis abutuntur ut adam. vel non
concessa rapere conantur ut lucifer.
O De misericordia dei. Cap. xxxiiij.

Misericordia secundum etymo-
logiam dicitur tribus mo-
dis. Primo dicitur mise-
ricordia quasi miseriam cordis di-
uidens. sic accipitur in illa auto-
ritate. Celi non indigent miseri-
cordia. quia in eis nulla est mise-
ria. Secundum hunc modum mi-
sericordia solummodo est in terra.
Tercio modo dicitur miseri-
cordia quasi mittens seorsum cor-
dis rigorem. sic accipitur ibi.
Misericordia et veritas obuiaue-

rant sibi. Nam veritas secundum
rigorem procedit. sed misericor-
dia hunc rigorem temperat. remu-
nerans supra meritum et puniens
extra condignum. Sic est miseri-
cordia in celo et in inferno. Tercio
modo dicitur misericordia quasi
mira suauitas rigans corda. sic
misericordia maxime est in celo.
Tercio Licet deus sit iustus. sicut et
misericors. tamen dicitur proprium
esse eius misereri potius quam iustum
esse. quia nihil requiritur ad com-
plendum opus misericordie nisi
voluntas eius. sed ad complendum
opus iusticie requiritur etiam ali-
quid ex parte hominis. scilicet exi-
gentia meritorum. Tercio Misericor-
dia dei patet in effectibus bene-
ficiorum. dat enim reis veniam di-
mittendo tam peccati reatum quam
peccati sequelas. De quibus duo-
bus. ps. Qui propicius omnibus
iniquitatibus tuis. quo ad primum
quod sanat omnes infirmitates tuas.
quo ad secundum Item largitur iustis
gratiam. dando scilicet virtutis habitum
et virtutis motum. ut primum faciat ho-
minem deo gratum et vita eterna di-
gnum. ac per secundum ut augeat eius
meritum. De his duobus. ps. Qui
coronat te in misericordia. quo
ad primum. et in misericordibus quo ad
secundum. et loquitur de corona gratie
Item confert sanctis gloriam et hoc dupli-
ter. quia nunc in spe tantum in re. De his
ps. quod replet in bonis desiderium tuum
quo ad primum. Renouabis ut aequale
iuuentus tua. quo ad secundum

Item deus ex misericordia peccatores patienter exspectat. benigne reuocat. vltimi dissimulat. a multis periculis liberat. gratiam liberaliter bonat. datam multiplicat et conseruat. conseruatam in celo premiat. Item ex misericordia deus peccatorem ad se reuertentem hilariter suscipit. ad penitentiam cor emollit. offensam cito remittit. iniurie post remissionem non meminit. Item ex misericordia dat deus aduersa vt peccatum purget. dat prospera vt ad amorem prouocet. dat sacramenta vt meritum cumulet. dat precepta vt premio ditet. Item ex misericordia errantes ad se reducit. euntes ad se conducit. cadentes erigit. stantes tenere non desinit. puenientes ad gloriam introducat.

Finit liber primus.

Incipit liber secundus de creatione rerum. Capitulu primu.

Trimme bonitatis triplex est effluxio. scilicet per generationem. per spirationem. per creationem. Due portus emanaciones sunt ab eterno. tertia est ex tempore. de qua nunc est agendum. Inter creatas

et generare et facere differentia est quia res exit in esse de nibilo per creationem. Sed res exit in esse aliquo faciente aliud de substantia propria per generationem. Facere autem est operari de materia aliena. Deus est rerum triplex causa. scilicet efficiens et exemplaris ac finalis sed nullo modo materialis. Inter opera dei et creature differentia est. quia deus operatur in instanti. angelus autem repente. sed natura paulatim. Preterea rerum principia sunt a deo immediate. effectus vero consequentes sunt ab ipso mediante natura et etiam immediate. Nihil autem est a deo immediate tantum. Circa mundi creationem quatuor erant errores. quidam enim dicebant mundum eternum. Alij dicebant mundum quidem factum. sed habuisse materiale principium et non esse de nibilo. Alij autem dicebant deum superiores creaturas per se produxisse sed inferiores per ministerium angelorum. Alij ponebant duo principia sicut manichei. vnum scilicet summe bonum et aliud summe malum. dicentes in corruptibilia esse a bono principio sed corruptibilia a principio malo. Nos errores omnes excludit moyses. Primum cum dicit In principio. secundum ibi. creauit. tertium quando dicit deus. quartum cum sequitur celum et terram. Tenendum est etiam quod deus omnia fit

creauit. nec aliquaz nouā specie
postmodū condidit quaz prius
non fecerit. vel in simili sicut ani
mas hominum. vel in raōne semi
nali sicut patet in his que natuā
liter introducūtur in esse. et hoc
est q̄ dicitur deus die septimo
quiescere non quidez a labore vel
ab opere. sed sicut dictum est a
no uarum specierum conditione.

¶ De operibz vero sex dierum
dicunt quidaz non in illis debere
intelligi ordinē temporis sed na
ture. qz dicunt omnia simul tem
pore fuisse creata facta et dispo
sita et suis speciebus distincta
Alij dicunt omnia simul creata
in materia. sed non in tali forma
sicut in diebus sequentibus rece
perunt. et hec opinio magis hāz
explicat sed p̄ma magis sequit̄
raōnem. Deus enim dupliāter
operatur. aliqua namqz facit me
diante natura et hec sunt successi
ue. Aliqua facit p̄ se immediate
vt creare. peccata dimittere. gra
tiaz infundere et huiusmodi et ta
lia sunt in instanti. et p̄fecte et
cōplete. Cum ergo deus primoz
diales res non produxerit medi
ante natura sed immediate p̄ se.
videtur q̄ in instanti fecerit eas
et p̄fectas ac completas tam in
materiaqz in forma. Coequeue
sunt quatuor he primitiue rerum
creature. celū empirreum. angeli
materia mundi. et tempus.

¶ De distinctione creaturarum
in genere. **Capitulum ij.**

Creatura triplex est scz
corporalis tantū vt ele
menta. spiritualis tñ
vt angelus. cōposita ex his vt
homo. **¶** Corporalis quoqz distin
guitur in corpora lucida vt sunt
libera et opaca vt est terra et me
talla et huiusmodi. atqz perspi
cua siue diaphana vt aer et aq̄.
Creature quedaz habent esse tñ
vt lapides. quedaz viuere vt ar
bores. quedam sentire vt amma
lia. quedaz intelligere vt angeli
¶ Distinguitur triplex mūdus
scilicet archetipus id est deus.
et dicitur archetipus ab archos
q̄ est princeps et tipus q̄ est
figura quasi principalis figura.
quia ipse est exemplar mundi
sensibilis. **¶** Item est mundus
qui dicitur macrocosmus. id est
maior mundus vt est hic mun
dus visibilis. **¶** Tercius est mū
dus qui dicitur microcosmus.
id est minor mūdus vt est homo
¶ De his tribus ait Iohannes
In mundo erat. ecce primū. et
mundus per ipsum factus est.
ecce sc̄dm. et mundus eum non
cognouit. ecce terāum. **¶** Diffe
renā est inter elementum et ele
mentatum et quintam essendā
¶ Elementum est primāpium cō
pōnibile et non cōpositum.
Vnde nec terra nec aqua nec aer
nec ignis purum est elementum
apud nos. nec simplex. quia
ista inter se cōmīscuntur. et max
ime in ea parte vbi se cōtingunt

Elementatū est quodlibet corpus
 compositum ex quatuor elemen-
 tis / Quinta essentia est corpus
 per se differens ab omnibus ele-
 mentis et elementatis tam in ma-
 teria quā in forma. tam in natuā
 quā edam in virtute. non habens
 in se cōtrarietatem. vidē nec cau-
 sā corruptionis **O**pera sex die-
 rum put moyses distinxit mo-
 raliter sic habentur. significat em-
 rerum de nibilo creatio impij ius-
 tificacōnem. firmamenti operatio
 boni propositi confirmationem.
Aquarū cōgregatio cordis adu-
 nacōnem **S**iderum perfectio ex-
 emplum bone operacōis **D**iscū
 et auium formatio statum actio-
 nis et cōtemplatiōis **D**ominis
 plasmatio rectitudinem intentio-
 nis. **P**ost ista sequitur septime
 diei reges et eternitatis **E**st lo-
 cus summus id est celum vbi so-
 la est leticia. **E**t est infimus scz
 infernus. vbi sola tristitia **E**t ē
 mediū **D**ic est mūdus in quo
 sunt summa speranda et infima
 timenda **D**iabolus igitur a sum-
 mo corruit. et in imo detrusus ē.
 quia reparandus non eāt. homo
 vero a summo non cecidit in me-
 dio collocatus est. vbi esset ei lo-
 cus quo ascenderet p iusticiam
 vel quo descenderet per culpam.
Terz **D**ugo de sancto victore
 diāt qd aliquis est locus in quo
 solum et summum bonum est scz
 celum. **A**liquis in quo solum et
 summe malum est scilicet iuso

nus **A**liquis in quo solum bonū
 est sed nō summum vt purgato-
 rius **A**liquis in quo bonū et ma-
 lum est. neutrum summum vt
 mundus.

Distinctio orbium tam celestium
 quā elementorum. ca. in.

Corpalis mundi machi-
 na tota consistit in duo-
 bus scilicet in natura ce-
 lesti et in natura elementari **C**e-
 lestis autē distinguitur in tres
 celos principales. scilicet empir-
 reum cristallinum et firmamen-
 tum. **I**ntra firmamentum vero
 quod est celum stellatum conti-
 nentur septē orbes planetarum
 qui sunt saturnus. iupiter. mars.
 sol. venus. mercurius. luna.
Est et sphaera decima inter celum
 empirreum et celū cristallinum.
 et hoc est primū mobile **N**omine
 autem celi cristallini siue aquei
 intelligitur illa pars materie pri-
 me quae secundum philosophos formata
 est in duos orbes quorum supe-
 rior est primū mobile **I**storū
 orbium natura est quod omnes mo-
 uentur excepto celo empirreo quod
 quietū est **N**atura vero elemē-
 taris in quatuor sphaeras priāpa-
 les distinguitur. scilicet ignis.
 aeris. terre et aquae **O**pera ignis
 tria habet intersticia. videlicet su-
 premū quod vocatur igneū. et me-
 diū ac infimū quod vocatur olim-
 pum **A**er sibi hz tria intersticia
 scz supremū quod vocatur ethereū
 et mediū ac infimū quod dicitur

aerum . et in supremo est calor
 lux ppter solis pproximitatem
 Similiter est in infimo . sed ppter
 radiorum repercussionem a terra .
 In medio aut intersticio ad qd
 non potest ptingere repercussio ra-
 diorum est frigiditas et obscuri-
 tas In quo dicunt habitare de-
 mones . qui detrusi sunt in hunc
 aerem caliginosum Ibi etiam sunt
 tempestates . sciz tonitrua . gran-
 do . niues et similia / Ex his col-
 lige . xvij . orbes terram et aquam
 ambietes qui omnes possunt celi
 vocari Istos autem excellit celum
 trinitatis ipse deus qui est in om-
 nibus et super omnia ¶ **D**istancia
 dictorum orbium et planetarum
 hec est . a luna vsq ad solem sunt
 miliaria . xv . M . dc . xxix . Et a
 luna vsq ad mercurium sunt milia-
 ria . vij . M . dccc . xij . et semisse .
 A mercurio vsq ad venerem tantum
 A venerem vsq ad solem . xxv . M .
 cccc . xxxvi . A sole vsq ad mar-
 tem . xv . M . dc . xxv . A marte
 vsq ad iouem . vi . M . dccc . xij . A
 ioue ad saturnum tantum A saturno
 vsq ad firmamentum . xxij . M . cccc
 xxxvi . Existis sequitur qd a ter-
 ra vsq ad celum stellatum sunt
 miliaria . circ . M . ccc . lxxv .

De natura celorum et superiorum . Capl . iij .

Celum est corpus primuz
 natura simplicissimum .
 essentia subtilissimum . in-
 corruptibilitate solidissimum . qua-
 litate lucidum . quantitate maxi-

mum diaphaneitate pspicuum
 materia purissimum . figura speri-
 cum . locali situ supremum . ampli-
 tudine creaturarum in se aliarum con-
 tentium Iste proprietates tam celo
 conueniunt empirreo qm primo mo-
 bili Sed ppter hec celum empirreum
 motus est extraneum . qz beatorum
 spirituum est habitaculum et spe-
 cialiter sedes dei nuncupatur Simi-
 liter primo mobili specialiter con-
 uenit qd est mobile velocissimum
 ac inferiora virtutis influxuum
 Eodem modo dicendum est de fir-
 mamento qd plurime conueniunt
 ei de proprietatibus supradictis . et
 insuper est aquarum diuisuum ac
 stellis decoratum ¶ **C**orpora ce-
 lestia diuiduntur in lucentia et non
 lucentia ac diaphana . Nam cor-
 pus lucens est sol qui solus inter
 sidera lucet Sed non lucentia sunt
 stelle ceterae et planete que lumen
 suum a sole mutant . Corpora
 vero diaphana sunt omnes spe-
 re celestes Itz sphaere celestes cum
 mouentur non mutant locum sed
 mouentur in locis suis . ¶ **S**upe-
 riora influunt in inferiora virtu-
 tem motiuam . vegetatiuam . sen-
 sitiuam ac omnium generabilium
 pductiuam . Item licet careant
 qualitatibus elementaribus . non
 enim sunt calida vel frigida . sicc-
 vel humida . tamen ista causant
 in inferioribus ¶ Verumtamen non
 influunt super liberum arbitrium
 nec habent virtutem immutandi
 hominis voluntatem . licet bene in-

mutent ac disponant complexi
onem hominis que voluntate nō
habet quidem cogere. sed secun-
dum maius vel minus in diuersis
hominibus inclinare. **O**peran-
tur quoque corpora superiora di-
stinctiuā significationem dierum
secundū lumē solis et distinctio-
nem mensium secundum motum lune
ac distinctionem annorum secun-
dū motū solis in obliquo circulo
atque distinctionē temporū secun-
dū variū cursū planetarū distā-
tiā et cōcursū ascensū ac descensū.
retrogradationē et statū.

**De natura stellarū in cōmu-
ni. Capitulum. v.**

Stelles supreme in firma-
mento figuntur et cum il-
lo semp mouentur. Mate-
ria sūt purissime. figura sperice.
quantitate magne. apparentia p-
ue. qualitate lucente. radiorū dif-
fusiuē. rerum inferiorum genera-
tiue. a sole illuminationis recepti-
ue. tenebrarum expulsiue. quan-
to nox obscurior tanto plus sui
manifestatiue. in presentia solis
sui luminis claritatem occultati-
ue. tempestatis et serenitatis con-
citatīue. viarū nauigantiū direc-
tiue. quanto cōiunctiores. tāto
in cōmuni lucentiores. sed singule
minus apparet. ut patet in ga-
laxia. qualitate et quantitate dif-
ferūt ac virtute. **G**alaxia est
multitudo paruorum stellarum
quasi cōtigarū illi loco orbis vbi
diffundit lumē solis. **E**clips

fit cū se soli luna subnectit. vbi
tenebras orbis efficiat. Nota quod
omnes stelle eclipsantur. et hoc
a terra vel a planetis. / Planete
quaque dicuntur retrogradi. quan-
doque progressi. quaque stationarij
putantur in epicyclis suis diuersimode
mouentur. Planete sunt sydera in
ter celum et terram errantia firma-
mento contrariū cursū agentia.
Cursu quem habent ab influxu
primi mobilis mouentur directe.
sed cursu proprie mouentur oblique
Non scintillāt singuli suos colo-
res habent. et cum circulos aliorū
ingrediuntur etiam illorū participat
qualitatem. cū sole micantes occul-
tantur. quāto terre propinquiores
tanto circulos habent minores.
quāto sunt altiores. tāto cursus
eorū naturalis videtur esse tardi-
or. Corpora eorum non sunt perspi-
cua sed opaca. alioquin nō eclips
saret se.

De Luce Cap. vi.

Lux est ut ait philoso-
phus actus luadi secun-
dū quod luadum. Vñ sciē-
dū quod lux est qualitas actia cor-
poris luminosi sicut calor ignis.
Lux quoque dat coloribus esse intē-
tionale sicut intellectus agens
fantasmatibus esse intellectuale
Ipsa est mediū deferens omnia
que a celo in nos descendūt. Ip-
sa immutat corpus non lucens et
lucent. Ipsa est ut ait secundus
philosophus celi purpura. male-
factorū mimica. nauigantiū di-
d. i.

rectio. oculus noctis. facies omnium rerum. Lux ut ait augustinus rectū habet incessum. et nullo modo incedit per curuum. hec omnibus rebus formam et decorem tribuit. et asque illa cuncta sunt ignota et abscondita. Motus eius est subitus. quia sine mora replet omnia. hec in superficie vmbrosi corporis non se profundat sed in corporum diaphano. Unde secundum corporis grossitatem vel subtilitatem magis et minus participatur. Lux etiam sine sui diminutione ubique se diffundit. Plures proprietates lucis habes supra de sole que illi conueniunt in quantum lucet. Sciendum quod lux vocatur in corpore luminoso. sed lumen putatur in lucido transparenti. splendor autem in denso terso. et color prout est in corpore opaco communicatum alijs ab ipso.

De planetis in specie.
Capitulum septimum.

Saturnus nobis est remotissimus. frigidus est et siccus. hoc intelligas in effectu sicut et in alijs planetis. Ex visio eius calor solis remittitur. Ex coniunctione eius cum ioue clarus efficitur cum naturaliter sit pallidus. Nocivus est et ipso dominante fetus nascitur mortificatus aut debilis. plene nocet retrocedendo quam procedendo. Moratur in quolibet signo. xxx. mensibus

ex quo sequitur quod cursum suum complet. xxx. annis. **J**upiter est clarus quasi ad instar lactis candidus. In qualitatibus est bene temperatus. quia calidus et humidus. In superiori parte sue absidis temperat maliciam saturni. cum ascendit in circulum saturni contrahit pallorem. licet sit clarus. In quolibet signo moratur per annum. et ita complet cursum in duodecim annis. **M**ars calidus est et siccus. ideo nocivus. Ex proprietatibus suis homines irritat ad bellum. ex interpositione veneris et iouis eius nocivitas reprimitur. Igneus apparet et radiosus. In quolibet signo moratur quadraginta diebus. **S**ol dicitur octies maior terra. Sed secundum ptholomeum est centum sexaginta vicibus maior terra. Calidus est et luminosus. Eclipsim patitur. communis est omnibus. Nube celatur. solus per se lucet quod nulli sideri competit. Unde et nomen accepit. stellas illuminat. et tamen eas per presentiam suam apparentia lumis priuat. medius est planetarum odiosus egris oculis. sed amabilis est puris. tempora distinguit. locus immundis non inquinatur. festas consolidat. gelida resoluit. flores aperit. fructus maturat. corpora diaphana penetrat. non requiescit. visum retundit. vapores eleuat. hemispheria vicissim perlustrat. Appropinquans

nobis estatez fact. recedens vero
 biemem efficit. oculus est mundi.
 in quolibet signo morat' triginta
 diebus noctibus. et ex diebo
 noctibus et horis annu pfiat motu
 pprio. sed die pfiat motu primi
 mobilis. ¶ Venus est lucifer ca
 lidus et humidus. maliciaz mar
 tis temperat. semper comitat' sole
 sed qn pcedit dicitur lucifer. qn
 sequitur dicitur vesper. colorem
 habet candente et resurgente. et e
 lectro similem. ¶ Inter sydera pl?
 splendet et complet cursum suu.
 cccxlvij. diebus. ¶ Mercuri?
 semper cum sole gradit'. nunqm
 ab eo amplius. xxx. gradibus
 distan'. colorem habet radiatem.
 raro ppter vicinitatem solis cerni
 tur. eloquentia sub ipso est. aqs
 dicitur dominari et preesse semini
 bus. cursu complet. cccxxxvij
 dieb'. ¶ Luna nocte illuminat.
 lumen mutat' a sole. augmetuz
 patitur et decrementum. ¶ Infirm?
 est inter planeta'. Eclipsim pa
 titur et efficit. Maculas habet pp
 ter coniunctionem eius cum infe
 rioribus. ¶ Item corniculata inf
 dum apparet ex eo qd ps eius il
 luminata a nobis absconditur.
 ¶ Item regina celi appellat'. quia
 sol tanqm medius planetaruz p
 tiapat pprietates omnium et eas
 ad lunam cu lumine suo transmit
 tit. Ipsa vero luna quecuqz a so
 le sic recipit influit. Unde quia p
 ea tali modo virtutes planetaru
 recipimus merito regina celi voca

tur. Dis visis patet qd qn luna p
 mo incenditur optimuz est semi
 na iacere. quia tunc virtutes pla
 netarum quas inferioribus influ
 it incipit colligere. frigida est et
 humida. Sole pcedens minui
 tur. sed eundem sequens crescit
 et ab eo elongatur. accessus et re
 cessus maris per eam causatur.
 Signa zodiaci quolibet mense
 percurrit.

**De natura quatuor elemen
 torum. Capitulum octauu.**

Ignis consumit et incen
 dit. et in similitudinem
 suam sibi appropinquat
 sua ouertit. Motum facit de centro
 ad circumferentiam. Ardet et lucet
 in materia aliena et non in sua spe
 ra. Inferiora reducit ad superio
 ra. quia resoluit terrea in aquosa
 aquosa in aerea. et cetera. Mollificat
 dura et indurat mollia. subtiliat
 ut patet in resolutione glaciei. et
 condensat scilicet lutuz. depurat
 ut in auro. et corrumpit sicut ea
 que consumit. frigescit per acci
 dens ut patet in aceto. et est pene
 tratiuus. communicatiuus. acti
 uus. diuisiuus. ¶ Item ignis in spe
 ra sua non lucet. quia compactus
 non est. Nullum enim corpus dia
 phanum lucet. sed potius est illumi
 nabile. Si autem in sphaera sua co
 pactus esset eclipsaret omnes stel
 las que supra ipsum sunt. Ignis
 vero hic lucet apud nos ppter ma
 teriam coadunatam in qua est.
 d. ij

et hoc patet quod una umbra opposita alteri facit umbram. **A**er subtilis mobilis et perspicuus per inspirationem et respirationem caloris cordis temperatur. decoratur volatilibus. locus impressio num. mansio spirituum. est et alterabilis leuis et subtilis atque rarus. Non lucet sicut nec aliquod corpus diaphanum. sed est illuminabilis. **A**qua super celos eleuatur. piscibus decoratur. tempestatibus subiicitur. omnes fontes et flumina ad mare continuantur. ad locum unde veniunt reuertuntur. aeri prebet aqua in formatione volatilium ornamentum. et vegetabilibus nutrimentum. optime est terminabilis termino alieno si nime termino proprio. **A**que corpus diaphanum omnibus est communi. **I**n cristallum congelatur. **I**rim in nubibus causat sortem purgat. ortos irrigat. febricitantes sua frigiditate et humiditate delectat. naues vehit. lumina recipit ad suum principium recurrit. loca vacua subit. lapides cauat. ignem extinguit. olim mundum purgavit. in mari rubro populo dei celsit. de latere christi fluxit. hanc christus in vinum mutauit. ac de ipsa baptismi materiam ordinauit. **T**erra inter elementa est infima magna magis que despecta. ponderosa. rotunda. elementis aliis circumdata. mater fructuum. radix plantarum. nutrix animalium. edificiorum fundamentum

defunctorum receptaculum. machine mundialis centrum. concludit in se infernum frigidum. sicca. opaca. corporis humani materia. seruat metalla. centro tenetur. ex vaporibus inclusis concutitur. herbis et floribus et arboribus decoratur. circa eam motu circulari celum cum sideribus voluitur. hominibus et iumentis calcatur. **D**orum quedam terre competunt secundum esse suum. quedam secundum situm. quedam secundum contentum. quedam secundum ornatum. quedam secundum utilitatem.

De impressionibus aeris. ix.

Cometes licet appareat stella non est aliud quam vapor inflammatus ex vicinitate ignis. hec comas luminis fundit et dicitur significare mutationem regni. aut bella. vel pestilentias. **C**orona est albus circulus quem quandoque apparet circa solem vel lunam. aut stellas alias. et causatur ex reliquijs nubium per planetarum radios attractis et illuminatis. **T**alis enim circulus signum est serenitatis. **A**er duplex est. scilicet ascendens et descendens. **A**scendens fit ex partibus vaporis inflammatis in supremo aeris et videtur ascendere sicut si euolarent semelle de fornace. **A**er sub vero descendens est ignis retentus in nube. qui tamen expellitur obuiam nubi frigida et cadit cum

tinue. ppter quod videtur quasi
 stella cadens longa que relinqt
 vestigia casus post se. Lumē qđ
 videtur nocte discurrentibus se p
 cedere est vapor compactus de
 scēdes. cui cū nihil obuiet accē
 ditur confricatione sui ipsius et a
 liq̄m diu stat in aere. **V**Draco di
 ctur vapor fortis cōglobat⁹ cui
 frigida nubes est ad latus vnuz
 et calida ad latus aliud. et tunc
 ppter conuenientiam ad caliduz
 attrahitur ad illud. et ita incēdi
 tur pars anterior. et hec videtur
 quasi spiramen draconis. media
 vero pars incuruatur vt serpens.
 et volat semp ad illud latus vbi
 calidum arcūstat ipsum. **V**Mu
 be⁹ fiunt qñ virtute solis extrahū
 tur vapoēs de aquis et paludibo
 ac locis humidis et feruntur sur
 sum. **V**Nebula est id quod
 ex nubibus aquam pluentibus re
 linquitur. et ideo nebula secūdu
 aristotelē est signuz serenitatis
VCaligo est vapor tenebros⁹.
 quam vulgus appellat nebulā.
 Iste vapor nō eleuatur sed pri
 usq̄m conuertatur in nubes. vel
 in pluuiā deprimē et remanet iu
 xta terram. **V**Ros est id quod
 descendit ex vapore paruo. et i
 descensione sua tardat et redigi
 tur in paruas minutias. **V**Plu
 uia est aqua descendens ex nubi
 bus resolutis velocitatez habens
 sue descensionis et hoc guttatim
VPruiua est ex vapore rorido
 qui condensat ante qm ex ipso re

soluatur aqua. **V**Mix generat⁹
 in nube calida. cuius congelatio
 simul fit cū conuersione in aqm.
 et ideo partes eius non inspissan
 tur. **V**Grando generatur ex nube
 calidissima virtute solis multuz
 eleuata. que post qm in aquā re
 soluitur. tunc deinde in medio in
 terstitio aeris congelatur. **V**To
 mitruū est son⁹ vaporis sicca egre
 dientis de nube humida. Sz fra
 gor diuturnus qui post ictuz se
 quitur vel pcedit fit ex ignis ex
 tinctione in ventre nubis. **V**Co
 ruscatio est illuminatio vaporis
 sicca incensi in vapore humido.
VFulgur generatur ex vapo ē
 grosso eleuato et calore siccato.
 quod cum ignee sit nature vi vē
 torum contra naturam descendit
 et vrit et nihil resistit. Estate pre
 cipue et in montibus frequent p
 cutit. **V**Fulmen est vapor terre
 stris inflammatus. qui cum tā
 git nubem que iam est in conuer
 sione ad aquam conglutinatur.
 sicq̄ decoquitur fortissimo calido
 et induratur in lapidem qui voca
 tur telum tonitruū. et scindit qe
 quid inuenit. **V**Iris ē lumen so
 lis receptum in nube concaua et a
 quosa. ac soli ex aduerso opposi
 ta. **V**Glacies ē aqua congelata
VVentus ē vapor terreus aeris
 superiora transcēbens. et aerem
 fortiter percutiendo impellens.
VVenti sunt quatuor prināpa
 les. scilicet subsolanus ab orien
 te temperatus habens a dextris
 d. iij

vulturnum desiccantem . et a sinistris eorum nubem generantem .
¶ Item a meridie est auster calidus qui fulmina gignit et pluias largas habens a dextris affricum calidus . et a sinistris notibū quidem sed pestilentias inducentem .
¶ Item a septentrione est aquilo frigidus . habens a dextris eorum niues facientem et gradines . a sinistris boream nubes constringentem . ac pluias prohibentem .
¶ Item ab occidente est zephirus flores producēs habens a dextris cyrium tempestatem et pluias ac tonitrua generantem . a sinistris fauonum mouentem mane nebulam sed serenum meridiem facientem .
¶ Turbo est ventus de nube egrediens in seipsum reflexus . vel duo venti lateraliter sibi occurrentes . seseque iuxta terram orbiculariter inuoluentes .
¶ Terre motus est vapor grossus contractus de profundo terre . non potens exire propter superficiem terre illius soliditatem sicque contractus siue coartatus in interioribus cōcavitatibus terre terram concutit .

De tempore . Cap . x .

Tempus est mēsuram motus primi mobilis . Ex hoc patet quod hic est tempus et non in celo secundum suam substantiam . quia hic mutantur omnia et non ibi . hic enim est nūc

hiems nūc est a . nūc pax nūc discordia . nūc tranquillitas nūc tempestas .
¶ Mutabilitas rerū ostenditur in hoc quod ea que mundus precipue amplectitur . scilicet sapientia et potentia in oriente ceperunt et nostram terram habitabilem percurrerunt usque ad occidentem . In signum quod omnia tendant in occasum . Nam studium sapientie cepit in egipto . post fuit in grecia . post hoc rome . deinde in francia et anglia . Similiter regna fuerunt primo in oriente . post in grecia . post apud romanos . nūc potestas imperij residet in germania .
¶ Propter huiusmodi compat iacobus vitam nostram et hec mutabilia vaporis .
¶ Iaias somno et baculo arundineo . et liber regū aque dilabenti .
¶ Differentia est inter tempus eū et eternitatem . Nam tempus habet principium et finem . Eū caret fine sed non principio . Eternitas caret utroque termino . quia est mēsuram increata .
¶ Iste sunt etates mundi .
¶ Prima est ab adam usque ad noe . habens annos iuxta hebreos . M . dc . lvi . Sed iuxta . lxx . ij . M . cc . xliij .
¶ Secunda est a noe usque ad abraham . habens annos secundū hebreos . cc . xcij . Sed secundū . lxx . M . lxxij .
¶ Tercia est ab abraham usque ad dauid . habens annos secundū hebreos . dcccc . xliij . Sed secundū . lxx . M . c . xxxi .
¶ Quarta est a dauid usque ad transmigrationem babilonis

habens ānos secundū hebreos .
 cccc. lxxiij. Sed secundū .lxx.
 cccc. lxxxv. ¶ Quinta etas ē
 a transmigracōne babilonis vsqz
 ad xp̄m. habens ānos secundū
 heb. dlxxxix. Sed secundum
 lxx. dlxxviiij. ¶ Igit̄ ab exor
 dio mūdi vsqz ad xp̄m habem?
 annos secundū heb. prosequēte
 beato hieronimo. iij. M. dcccc.
 liij. Sed secūduz .lxx. quos gre
 ci sequēt. v. M. d. viij. Eusebi
 us aut̄ quē orosius secutus est in
 ter vtrosqz incedens numerat an
 nos .v. M. c. xxiij. q̄s pene oēs
 latini sequuntur ¶ Sexta etas
 est a xp̄o vsqz ad finem mūdi .
 ¶ Septima est quiescentium et
 currit cum sexta ¶ Octaua est
 resurgentiū . ¶ Porro secundū
 hebreos in prima etate mūdi sūt
 generationes decem. In secūda
 decem. In tertia .xiiij. In quar
 ta .xvii. quas tamen matheus
 gr̄a misterij .xiiij. poit In q̄nta
 xiiij. ¶ Etates hominū sunt iste
 ¶ Prima est infantia a natiuita
 te ipsius hominis vsqz ad annos
 septem. ¶ Secūda ē puericia
 vsqz ad ānos .xiiij. ¶ Tercia ē
 adolescētia a q̄ndecimo anno vs
 qz ad .xxviij. Quarta est iuue
 tud vsqz ad .xlx. Quinta est se
 nect̄ a q̄nquagesimo vsqz ad .
 lxxix. ¶ Sexta est decrepita ab
 anno .lxxx. quousqz vita finit̄
 ¶ Dignitas dominice diei nota
 tur in hoc qz fuit prima dierum.
 Item vt dicit̄ erit vltima dies .

Itēnox illā nō precessit Itēnox
 illi non succedit. Itē celū et terra
 in ea creata sunt. Itē angelus in
 illa cōuersus est ad deum. Item
 primo data sūt in ea filijs israel
 mandata. sicut dicit̄ Origenes.
 Itē xp̄s in ea natus est Itē chri
 stus in ea resurrexit. Itē sp̄s s̄a
 ctus datus est in ea apostolis.
 Itē omnes in ea resurgemus at
 qz iudicabimur Item in ea sum?
 continuādi perpetuo in laude dei

De angelis in cōmuni.
Capitulum vntecimuz

Angelus secundū Dam̄.
 ē substātia intellectual̄
 semper mobilis. arbitri
 o libera. incorporea. deo mist̄as
 immortalitātē suscipiens scdm̄ ḡ
 tiam nō naturā ¶ Substātia po
 nitur in hac diffinitione p̄ genē
 et ponitur ad dr̄am accidentis.
 Intelligitur etiam hic substātia
 qualitercunqz composita scz ex
 eo quod ē et quo ē. Intellectua
 lis dicitur potius qm̄ rationalis.
 quia ratio ē virtus collatiua cau
 se et causati. et ideo composita.
 Intellectus autē de ratione sui n̄
 habet collationez. sed est sine in
 quisiōe et compositione. et ideo
 competit nature magis simplicī
 pro differentiavt ē angelus Ra
 tio autē ē dr̄a nature min⁹ simpli
 cis scz hominis Semp mobilis
 non dico de loco ad locū. h̄ mobi
 litas dicit̄ hic triplicem vertibili
 d iij

tatem in angelo. scilicet nature. intelligentie et voluntatis. Mobilitate enim habet nature. quia omne creatum vertibile est in nihil. nisi manu omnipotentie dei contineatur. Similiter angelus mobilitatem habet intelligentie. quia licet in angelo non sit viassitudo intelligentie quo ad scita cognitione in verbo cum deiformem habeat intellectum secundum Dionysium. potest tamen in eo quo ad cognitionem rerum in propria natura esse viassitudo intelligentie quod ad discenda. et hoc est quod ait Augustinus. quod omne creatum habens intellectum intelligit unum post aliud. Item in voluntate mobilis est angelus. quia non simul vult hoc et illud. Item potest dici semper mobilis motu dilectionis. Arbitrio libera. hoc non dicitur propter deflectionem ad bonum in differenter et ad malum. sed propter liberam electionem eorum que voluerit. Unde angelus bonus semper eligit libere bonum. et angelus malus libere ac sine coactione malum eligit. **I**ncorporea. Nota quod angelus habet proprietatem corporis non naturam. sed in loco contineri. Cum enim corpus sit in loco circumscriptive et diffinitive. angelus tantum diffinitive est in loco. Deo ministrans. Ministerium ponit hic pro quocumque obsequio. et secundum hunc modum tam assistentes quam ministrantes quam etiam demones ministrant. Immo

talitatem suscipiens secundum gratiam non naturam. quia teneberet in nihilum. nisi per gratiam conservacionis contineretur. **A**ngelo attribuuntur quatuor. scilicet essentie subtilitas. intelligentie perspicacitas. liberi arbitrii facultas. discretio personalis. In tribus primis convenit anima cum angelo. In quarto autem non. quia anima non est persona. Dabet et alia tria angelus. scilicet virtuositate in operando. officiositate in ministrando. immutabilitate post electionem siue in bono siue in malo. **D**ifferencie quatuor assignantur inter angelum et animam. Prima est et principalis penes esse naturale. quia anima est vmbilis corpori etiam actu separata. angelus non. **S**ecunda est penes esse logicum. id est diffinitionem. quia anima rationalis est sed angelus intellectus. Anima enim apprehendit inquirendo et conferendo. Angelus autem intuitivo. **T**ercia assignatur penes esse metaphisicum. id est separatum a materia et motu. quia angelus non habet passibilitatem nisi respectu superiorum. Anima vero etiam respectu inferiorum sensibilium quia immutatur a sensibilibus. **Q**uarta est penes esse theologium. quia anima vertibilis est a bono ad malum. et e converso. Angelus vero non. quia manet in eo ad quod se convertit. siue bonum sit illud siue malum. **A**n

geli sunt omnes similes in eo quod in mortales. invisibiles. indissolubiles. simplices. discreti. personis incommutabiles. incommutabiles alteri nature. Sed dissimiles sunt in bonis nature et gratia glorie. Preterea dicit dionysius. quod in omni natura spirituali creata aliud est essentia. aliud virtus. aliud operatio.

Distinctio celestium ierar-
chiarum. Capitulum. xij.

Ierarhia triplex est scilicet supercelestis. celestis et subcelestis. Supercelestis est in tribus personis ut qui dicitur dixerunt et male. quia secundum dionysium Ierarhia dicitur ordinem et ille absolute non est in tribus personis. sed tamen ordo nature. Celestis est in ordinibus angelicis. Subcelestis in hominibus sanctis. Porro ierarhia celestis dividitur in superiores. mediam. et inferiorem. Superior continet tres ordines. scilicet seraphim. cherubim. et thronos. quorum primi considerant dei bonitatem. secundi veritatem. tercius equitatem. Item in primis deus amat ut caritas. In secundis noscitur ut veritas. In terciis sedet ut equitas. Media continet dominationes. principatus. potestates. quorum primi officia regunt angelorum. sequentes capitibus presunt populorum. ultimi potestatem coercent demonum. Item in primis deus dominatur

ut maiestas. In sequentibus regit ut principatus. In ultimis tuetur ut salus. Inferior ierarhia similiter continet tres ordines. scilicet virtutes. archangelos. angelos. Ad quorum priores pertinet miraculorum operatio. Ad secundos magnorum negotiorum benedictio. Ad tercios humane custodie sollicitudo. Item in primis deus operatur ut virtus. In secundis reuelatur ut lux. In terciis nutrit ut inspirans. Hec dicta sunt secundum Gregorium. Sed secundum dionysium. Virtutes sunt medius ordo secunde ierarchie. et principatus primus ordo tercię ierarchie. Sic attende quod in quolibet trium ierarchiarum premissarum notatur trinitas personarum divinarum ut patet in celesti ierarhia tamen superiori quam media quam etiam inferiori.

De presertim angelorum in
communi. Capitulum. xij.

Angeli secundum Iheronimum sunt spirituali substantia facti. ante omnem creaturam creati. natura mutabiles additi. hinc contemplatione immutabiles facti. animo impassibiles. mente rationales. felicitate securi. futuri prescienti. iussu mundum regunt. missi corpora aerea sumunt. in celestibus commorantur. Hec de eorum. Investigemus inuestigabilia. et primo spiritus esse potentes. gloriosos. beatos. distinctos in personis. dispositos in dignitatibus. stantes ab inicio in ordine suo. perfectos in genere suo. in moralitate perpetuos. mente puros.

affectu benignos . religione pi-
 os . in vnamitate indiuiduos .
 pace securos . diuinis laudibus
 ⁊ obsequijs teditos . Item secū-
 bñ bernardū . In angelis est di-
 gnitas creationis . grā confirma-
 tionis . amor creatoris . visio dei
 tatis . Est in angelis preterea si-
 cut supradictum est essentie sub-
 tilitas . intelligētie perspicacitas
 liberi arbitrij facultas . agilitas
 velocitas . prompte omēs obedi-
 unt . maiores sine elatiōe presūt .
 minores sine vicio subsunt . q̄ ad
 exteriora exeūt ab interiori con-
 templatione non recedūt . omnē
 virtutem inferiorū superiores p-
 ticipant ⁊ non econuerso . qui ex-
 cellunt in natura precellunt i grā
 ⁊ in gloria . In eodez ordine cre-
 dunt alij esse alijs digniores Du-
 plicem habent visionem . scz ma-
 tutinā ⁊ vespertinam . Illumina-
 cōnes quas a superioribus reapi-
 unt alijs tribuunt .

De proprietatibus ⁊ officijs
singulorum ordinum . Ca . xiiii .

Propriū est seraphim in
 amore dei ardere ⁊ alioz
 ad incendiū diuini amo-
 ris promouere . ⁊ deū ordiate di-
 ligendi formā tribuere . Isti im-
 mediate deo iungunt ⁊ ideo per-
 fectius in ipsas operationes the-
 ophane deferuntur . ad aliud qd
 cunqz extra amatū nō diuertūt
Cherubin primo ⁊ prināpali

ter relucēt diuini luminis radio p-
 eo qz vicinius prime veritati iun-
 gunt . **D**orū officiū est pmouē
 homines ad diuinam cognitionē
 ideo pre ceteris dicunt lucere . qz
 plenitudinem quam suscipiunt
 alijs inferioribus communicādo
 transfundunt . **T**hroni dicū-
 tur eo qz in eis deus se deat . ⁊ iu-
 dicia sua decernat In his ergo p-
 cipue relucet iustitudo diuini iudi-
 cij . **D**i quoqz dei virtutē quā su-
 per se accipiunt ad inferiores trā-
 fundunt . **D**ominationes di-
 cuntur . quia ceteris angelis domina-
 tur . ab omni oppressione sunt li-
 beri . ⁊ nulli inferiori subijciunt .
Dorū officiū est secundū grego-
 riū . In bello spiritali instruere
 qualiter oporteat prelationis of-
 ficiū exercere . ⁊ qualiter debeāt
 subditis dominari **D**orum offici-
 um est etiā secundū dionysium
 timore seruili deposito in deū mo-
 ueri ⁊ incessāter ei famulari . **P**ri-
 cipatus subditis angelis presūt .
 ⁊ eos ad ministerium diuinum
 explendum disponūt . **A**d hos
 pertinet scdm dionysiu3 vniuer-
 sale regimen vnius regni vel gen-
 tij ductiuum ad dei similitudinē
Ministerium quoqz eoruz est se-
 cundum Gregoriū . docere homi-
 nes exhibere reuerentiam vnicui
 qz secundum gradum suum **D**o-
 rum etiā est promouere homi-
 nes vt nō ppter utilitatez propri-
 am sed propter solius dei honore
 et amorem faciāt iusticiam .

Potestatibus secundum Ithorū virtutes aduersē subiecte sunt. ne mundo tantū nocēat quantū cupiunt. **D**oz officium est secundum Grego. illos qui spūali certamine defūdāt cōfortare. et ne regnū spirituale amittant defendere. Et secundum Dionysiu. ad ipsos spectat āgelos inferiores quantum possibile est diuine potentie cōformare. **V**irtutes sūt infatigabiles ad executionem faciētorū. et robusti ad perceptionē munerū. **D**oz officium est secundum Dionysium. docere prelatos ut facile et perseveranter que ad officium prelationis pertinet exequantur. et ipsius onera sustineāt patienter. **I**te p istos miracula fiūt et virtutes faciēdi miracula pfectis cōcedūtur. **A**rchangeli summi nunciū nuncupant et summa nunciant. **D**oz officium est secundum Grego. de illis que pertinent ad p̄motionē fidei. ut de natiuitate xpi. et factis eius homines expedire et demones ab hominibus remouere. Et secundum Dionysiu pphetias reuelare. **I**sti illuminationes quas a superioribus suscipiunt inferioribus annūciant et per eosdem nobis. **A**ngeli sunt celesti dispositione vltimi et hominibus magis p̄p̄inqui. **A**ngelus nomē est officij non nature. **I**sti minom nūciant et hoies ad diuinā cognitionem ducunt. et ut iuste viuant instruunt. **I**di sursum extenduntur per dilectō

nē dei. et in semetipsis firmanantur per custodiā sui. ac sub se p̄gre diuntur ad auxilium proximi.

Nos aut assimilari debemus seraphim per caritatem. cherubim per cognitionem. thronis per equitatem. **I**tem dominacionibus carne subiugando. principibus reuerentiam nostris maioribus exhibendo. potestatibus temptacionibus diabolicis resistendo. **I**tem assimilari debemus virtutibus per compassionem. archangelis per instructionem. angelis per obsequij exhibitionem.

De cognitione et motu angelorum. Capitulum. xv.

Angeli cognitionem hnt matutinam. hoc est cognitionem rerum in verbo. **I**tem vespertinam id est cognitionem rerum in se. **I**tem meridianam id est apertam dei visionē. **E**st et alia cognitio angelica prout scilicet maiores indicant minoribus que p̄ diuinā theophanias perceperunt. **T**heophania vero est ostēsiō alicuius cognoscibilis de deo per illuminationē de deo venientem. et hoc potest esse vel in simbolis vel facie ad faciem. **N**ota q̄ angelus cognitione rerum in p̄pria natura cognoscit plura sicut habitu nō at actu. **C**irca incarnationē et passionē xpi sciuerūt angeli substantiā facti. sed non omnes circumstantias. preterea quecunq̄ cognoscūt āgeli cognoscūt remota sic et p̄p̄inqua.

quia cognitio eorum non est per
sensum. sed per intellectum.
Status angeli triplex est. scilicet
innocentie. gratie et glorie. / **D**
istinguitur motus angelorum triplex
secundum Dionysium. scilicet circula-
ris. rectus et obliquus. Circula-
ris est ab eodem in idem. et circa
idem centrum immobile. hunc mo-
tum habent angeli. quia immedi-
ate recipiunt illuminationes a de-
o. et per illas reuertuntur ad de-
um. **I**stud autem uenit superiori
iherarchie tamen. **I**tem motu recto mo-
uetur quando procedunt ad providenti-
am subiectorum recte omnia trans-
eunt. et ibi non reuertuntur ab
eodem in idem. sed de uno ad ali-
ud. **I**tem est in angelis motus
obliquus quando cognitionem inferio-
rum quibus provident reflectunt
in deum primum principium et finem
pulchri et boni. **N**ota differentiam
inter assistere et ministrare. quia
assistere est faciem dei contemplari.
sic assistunt omnes angeli boni.
Item assistere est immediate recipere
illuminationes a deo. **S**ic assi-
stunt tres primi ordines tantum.
Item assistere est appropinqua-
re deo et extraneum esse missioni ad
exterius. **S**ic assistunt quatuor
primi ordines. **M**inistrare uero
est nunciare pro temporis oportu-
nitate. et operari secundum offi-
cium. est ei ministerium nuncij vel of-
ficij. **E**rratum est circa motum an-
gelorum tribus modis. **D**icebant
enim quidam philosophi quod angeli

nunquam mouentur sed mouent spe-
ras et uoluntates hominum. **I**tem dice-
runt quidam quod angelus sit in plu-
ribus locis et etiam ubique si uolu-
erit. **I**tem dixerunt alij quod ange-
lus sic uenit de fine spacij quod non
transit media sed transilit. **I**dem
quoque pretermittendum non est
quod unusquisque ordo ab eo denota-
tur quod respectu inferiorum or-
dinum excellentius accipit in munere

De prelationibus angelorum
Capitulum decimum sextum.

Desunt quidam angeli
regionibus ut dicitur in
danieli. **P**rinces greco-
rum et principes persarum et cetera. **Q**uidam
uero presunt ecclesiis. **A**poc. **A**n-
gelo episcopi ecclesie scribe. **I**tem
alij presunt personis. **A**ct. **A**n-
gelus petri credebatur ad ostium
stare. **Q**uidam etiam spiritus
maligni dicunt uicij presunt. **U**n-
de uocatur aliquis spiritus luxu-
rie uel superbie et huiusmodi.
Que autem prelationes pma-
neant uel que cessent post hanc
uitam. **S**ciendum quod iherarchie
stabunt semper quantum ad sta-
tiam beatitudinis et quantum ad
gradum dignitatis. et nobilita-
tem boni gratuiti ac nature. **C**es-
sant autem prelationes ange-
lice super homines et angelos quo-
ad actum regiminis secundum
gubernationem mundi et electo-
rum secundum uiam ad patriam.

Prelatio autem in temeribus
quo ad officium insultandi et irri-
dendi secundum quod unus provocat
alterum in malicia non destruetur.
Ps. Superbia eorum qui te ode-
runt non. Nec destruetur quantum
ad maliciam et naturam. Cessabit
autem eorum prelatio quo ad officium
temptandi eos qui sunt in via.
In hominibus etiam prelatio es
euacuabuntur. quia non erunt de-
ciani centuriones aliarum et huius
modi. In creaturis similiter cessa-
bit prelatio. quia superiora non
manebunt tunc nec inferiora huius
modo.

**De confirmatione angelo-
rum. Capitulum decimum septimum.**

Confirmationem habet an-
gelus ex tribus. ex natu-
ra. ex gratia. et gloria. Ex
natura. quia natura spiritualis tan-
tum semel vertibilis est in bonum
vel in malum nisi ex unione eius
cum alio sicut patet in anima quod
dum est in corpore potest muta-
ri sepius de bono in malum et con-
uerso. soluta vero non. Huius ratio
est. quia natura pure spiritu-
alis propter simplicitatem suam totam
se convertit ad id quod eligit. quod
non facit natura unita. quia cor-
pus habet retrahens. **Ex gratia**
similiter habet confirmationem.
quia si aliquid connectitur sta-
bili eterno vinculo perpetuo. illa
conexio semper manet. Sic an-
geli colligati sunt stabili eterno.

scilicet deo. et hoc vinculo indissolubili caritatis. **Apostolus.** Caritas nunquam excedit. **Ex gloria** quoque habent eam. quia cum deum habeant per gloriam qui est forma completiva angelice desiderii non vagantur extra ipsum. ut quod riant quicquam illo melius vel desiderabilius aut iocundius. Nihil enim in creaturis inveniunt quod possit eos a fonte dulcedinis auertere.

Tenendum est itaque quod angeli homini ex libertate arbitrii ad deum conuersi statim fuerunt per gratiam et gloriam in voluntate confirmati. fideles ac felices effecti atque in ratione illuminati. ut non solum cognosceret res in proprio genere. sed etiam in arte hoc est in verbo. **Acceperunt** insuper perfectionem in virtute operatiua siue exequantur illam assumpto corpore siue alias. atque perfectionem in virtute contemplatiua. qua quocumque mittantur intra deum currunt.

**De custodia angelorum.
Capitulum decimum octauum**

Angeli nobis ad custodi-
am deputati tenent nos
stantes ne cadamus. et cadentes nos adiuvant ut surgamus. **Nec**
unquam nos deserunt etiam peccantes quando
spiritus sint patri auxiliari si velimus
hoc tamen fallit in obstinatis. a quorum
custodia desistit angelus. actualiter
paratus est tamen custodire eum
si redire velit. quoniam nunquam deseritur homo ex toto ab angelis.

Nota q̄ x̄ps non habuit sibi
deputatum angelū . quia anima
eius superior fuit omni angelo .
Sed habebit vnum antix̄pus .
quē licet p̄pter nimiam obstinati
onem suāz non sit habiturus ad
p̄motionē . habebit tamē ad ac
cusationem . **E**ffe ctus autem
angelice custodie multiplex est
Primus est impedimenta boi
a occasiones peccati remouere .
Exo . Mittam angelum precur
sorem qui eijciat iebuseum / **S**e
cundus est temptacōnes mitiga
re **D**an . Angelus dñi descendit
in fornace ac . **T**ercius est con
tra hostes visibiles adiuuare **R**e
gū **M**elizeus vidit castra angelo
rum . **Q**uartus est orationes
nostras a elemosinas deo presen
tare a pro nobis orare . **T**ho . Qñ
orabas cum lacrimis **Q**uintus
viam ostendere . **T**ho b . Ego sa
num ducam a reducam . **S**extus
est in agendis docere . **Z**ach .
a de angelo qui instruxit eū de
quatuor fabris **S**eptimus se
ipsum a alia secreta reuelare . **T**ho
b . Ego sum rapbael angelus .
Octauus est a peccatis exorta
re . **A**c . xij . Surge velociter .
Nonus est ad feruorem exorta
re . **R**e . Surge grandis restat ti
bi via . **D**ecimus est consolari
Tho . Forti animo esto in proxi
mo est vt a deo cureris **V**nde
cimus de peccato increpare . **Ju**
dicū . dixit angelus populo isrl .
Cur hoc fecistis ? / **D**uodecimus

potestates contrarias arde ne tā
tum nocere valeāt quantum vel
lent . **T**ho . Qualiter angelus al
modum ligauit **A**ngeli serui
unt nobis p̄pter tria . scilicet p̄
ruine sue reparationez . homines
enim saluandi intrabunt locum
cabentium angelorum . **I**tem p̄
meriti accidētalīs cumulationē
quod auget in eis vsqz ad diem
iudicij . **I**tem p̄pter amoris erga
nos demonstrationem . **D**ionysi
us attribuit angelis tres actus .
scilicet purgare . illuminare . per
ficere **P**urgant itaqz āgeli amo
uendo fantasmata que impediūt
illuminationem quā angelus in
tendit facere in nobis . **V**nde tria
remouent ab anima scilicet igno
rantiam a nubila fantasiarum ac
falsas opimiones philosophicarū
rationum reuelationi contrariarū
Illuminat vero animam tripli
citer . scilicet ad sensum vt patet
qñ manifestant aliquid in assū
pto corpe . a hanc potestatem dia
bolus etiam habet . **S**ecūdo per
imaginaōnē p̄ trāsmutationem
specierū oponeō a diuidēdo se
cūdū exigentiā rei quā volunt re
uelare . **T**ercio ad intellectū a ta
lis illuatiō solū p̄fecta ē . **N**otā
dū est q̄ angelus nō solū illuiat
intellectū efficiendo cognitiōez
in aia . qz nō p̄t intellectui nouā
spēm creaē . nec habituz noui lu
minis creaē . s̄ nec ei itētiōnē q̄
vult ouertē . hec ei tria requirunt
vt intellectus n̄ aliquid itelligat

scilicet species qua cognoscatur. et lumen in quo cognoscatur. et intentio qua conuertat se intellectus super speciem. Illuminat autem angelus intellectum nostrum excitando et disponendo et lumine diuinum in nos transfundendo. facit enim ut dictum est in fantasia transmutationem specierum componendo et diuidendo secundum exigentiam rei quam vult reuelare. Item irradiat lumen intellectus sui super illas ut moueat intellectum nostrum. ut sic plura et subtiliora videri possint in lumine duplicato. Item excitat intentionem anime aliquo motu ut se conuertat super illa fantasinata abstrahendo ab alijs. perficiunt etiam id est promouent ad melius. ¶ Vtrum angelus incidere possit affectum humanum. nota quod hoc tripliciter intelligi potest. scilicet vel efficiendo. vel mouendo. vel excitando et adiuvando. Primo modo solus deus inflammare potest affectum. Secundo modo ipsum desideratum inflammat affectum. Tercio modo potest angelus affectum nostrum incidere. De istis habemus exemplum in naturis. quia primo modo ignis accendit ligna. secundo modo ligna accendunt ignem. tercio modo qui igni ligna apponit ignem incendit. Differentia est inter immittere cogitationem et incidere et mentem illuminare. quia cogitationem immittere est ut dicitur beata intus creare et facere cogitatio

nem. Sed incidere est cogitationem iam factam inflammare. Illuminare vero est dare reuelationem de aliquo occulto intelligibili.

De locutione angelorum. xix

Verbum triplex est scilicet mentis oris operis. Verbo mentis loquitur deus angelis et econuerso. Item deus anime et econuerso. Item diabolus deo cuius tamen intentio deum latere non potest. Verbo autem oris loquitur homo homini. et angelus homini in corpore assumpto. Sed verbo operis loquitur deus diabolo et angelus diabolo. ¶ De locutione itaque angelorum nota quod angelus loquitur deo cum in motu admirationis ex visis exurgit. vel cum affectus suos ei presentat. quos tamen eum non latere minime dubitat. ¶ Angelus vero loquitur angelo mentis sue species ostendendo mediante illuminatione quadam spiritali irradiante ab ipso. Item angelus facit aliquid coram angelo. quo facto intelligit quod ante non intelligebat. et sic loquuntur omnes omnibus. scilicet maiores inferioribus et econuerso. Item loquitur angelus angelo per cognitionem diuini luminis ipsum instruendo. Sic non loquuntur omnes omnibus nec omnia. sed tantum superiores inferioribus de his que per diuinas theophasias perceperunt.

Loquitur autem angelus homi-
ni dupliciter. Primo modo ver-
bo vocali in assumpto corpore. h-
tunc sicut non profert sonum in
organismaterialibus secundum
naturam. ita nec circulariter im-
mutat medium quemadmodum est
in voce naturali. Unde non auditur
nisi ab illo ad quem ordinatur. et si-
militer est in apparitionibus ange-
lorum quos quidam vident. et alij eorum
propinqui non vident. ut apparet in
heliyco et puero eius. Dicunt tamen
aliqui quod angelus nunquam appa-
ruit vel apparet aut loquitur homi-
ni in subiecta creatura. Sed in-
tentione siue similitudine ponit in o-
culo eius. vel intentione vocis po-
nit in aure illius. et ibi recipit se-
fus communis species illas. ac dei
deperueniunt ad imaginationem.
post hoc ad intellectum. et hoc est
quod dicitur angelus apparere vel
loqui homini. **S**ecundo modo
loquitur angelus homini per impres-
sionem rerum sensibilium instrumen-
to imaginis. et sic loquitur vigila-
tibus et dormientibus. Item angelus
loquitur diabolo species sui intelle-
ctus ei sine aliqua illuminatione
ostendendo. Item loquitur diabolo
homini dupliciter. quia quandoque
sensum immutatur. et hoc vel ima-
ginem alicuius rei imprimendo in
strumento visus. vel subijciendo
visui similitudinem alicuius rei. **S**
ecundo modo loquitur diabolus
homini per impressionem rerum sensi-
bilium instrumento imaginis. et hoc

facit quandoque vigilantibus. quoniam
et dormientibus. et sic immittit co-
gitationem mali. Cogitationem ve-
ro malam non potest immittere que-
tantum per consensum mala fit. Est e-
tiam locutio aiarum. quia anima
loquitur deo per desiderium. cuius af-
fectiones nuda sunt dei oculis et
aperte. Anima similiter loquitur
angelo. sed hoc per vocem corporis
quas bene percipit angelus sicut
et alia sensibilia. Unde anima ex-
istens in corpore aliqua speciali
potestate loquendi non indiget
ad angelos. sed habebit exuta
corpore. Item anima loquitur
diabolo. quia similitudines affe-
ctionum imprimuntur sensibus
ubi diabolus legit eas.

De specialibus nominibus
angelorum. **Capitulum. xx.**

Michael sciendum est
et gabriel et raphael quod hec
sunt nomina propria ange-
lorum. licet et eorum interpretati-
ones alie sunt communes. sed eo-
rum propria sunt. quia eis horum no-
minum interpretationes conveniunt
excellenter. Michael inter-
pretatur quis ut deus. hic est de or-
dine principatum. et attribuuntur
ei quatuor. scilicet esse prepo-
situm paradisi id est ecclesie. sic
et olim fuit princeps synagoge.
Item deferre animas in paradisi
sed hoc intelligas quod gloriosius
deferat quam alij. Item pugnare
cum dracone id est cum diabolo
sicut legitur in apocalypsi. Item

venire in adiutorium populo dei
Gabriel interpretat fortitudo dei
Dicitur de ordine archangelorum
et merito. quia magna nundat.
Raphael interpretat medicina
dei et est de ordine angelorum.
quia unam personam custodiunt.

De casu angeli. Cap. lxxi.

Omnis angelos fecit deus
bonos non tamen summos.
sed medios inter summum
bonum et bonum commutabile quod
est creatura ita quod si converterentur
ad amandum quod erat supra se.
ascenderent ad statum gratie et
glorie. Si vero converterentur ad
bonum commutabile quod fuit infra
se. hoc ipso ruerent in malum cul-
pe et pene. quia non est deus
peccati sine deo iusticie.

De spirituali casu demonis.

Cap. lxxii.

Casus diaboli fuit duplex
scilicet spiritualis et lo-
calis. Spirituales quidem
quia cecidit de nature puritate.
de liberi arbitrii ad bonum flexi-
bilitate. de luce in tenebras. de
scientia in ignorantiam. de inno-
centia in culpam. felicitate in pe-
nam. de dilectione in odium. post
casum enim factus est impenitens
et obstinatus in malo et execratus
a vero. et deordinatus in bono.
et infirmatus in virtute. et exclu-
sus a dei contemplatione. Preterea
voluntas eius impia conversa est
ad hominis odium et invidiam.
Unde toto conamine mittitur ad

eius subuersionem per temptatio-
nem multiplicem.

De locali casu demonis. Ca.
lxxiii.

Casus etiam diaboli loca-
lis fuit. quia in infernum
vel in aerem caliginosum
qui est in medio intersticio aeris
corruit. Demones enim non sunt
in superiori parte aeris ne lumine
gaudeant. nec sunt in parte infe-
riori ne nimis contra nos seuiant.
Unde notandum est quod in demo-
nibus est tria considerare. scilicet
naturam. officium et peccatum.
Et nature quidem convenit locus
summus id est celum. in quo tam-
quam in loco congruo sunt creati et
postmodum in natura si stetissent
proficiendi. Officium vero quod habent
exercendi homines convenit locus
medius id est aer caliginosus.
ubi et satis propinqui nobis sunt
ad temptandum. et tamen non
habent lumen ad gaudendum.
Sed peccato convenit locus infi-
mus scilicet infernus. Unde de-
mones post finem mundi quando
cessat eorum officium detrubentur
insimul in infernum. Dicunt qui-
dam quod angelus ceciderit secunda
die sed communior opinio est quod
prima die subito post creationem
sua. Dicitur communiter quod decem
chorus angelorum ceciderit. sed
hoc non dicitur quod decem ordines
angelorum fuerint sed tot de sin-
gulis ordinibus ceciderunt quot
poterant facere chorus unum.

De restauracione ruine angelo-
rum. Capl. xxiii.

Angelorum ruina restau-
rabitur p saluandos. Di-
cit autem Augustinus.
q tot homines saluabuntur quot
demonnes ceciderunt. Sed Greg?
dicit. q tot homines saluabuntur
quot angeli pstituerunt. Dixerunt
etiam quidam q duo parietes
erunt in celo. scilicet vnus homin-
um et alius angelorum et q ruina an-
gelorum restaurabitur per virgi-
nes et de alio pariete tot erunt
saluandi quot in alio pariete sunt
virgines et angeli.

Quare peccatum diaboli sit ir-
remissibile. Capl. xxv.

Quare peccatum diaboli
sit irremissibile assignan-
tur plures rationes. Pri-
ma est scdm Augustinum. quia
nullo suggerente peccauit. ideo
nullo repante redibit. Secunda
ratio est. quia scdm Damascum.
contra deiformem intellectum pec-
cauit. quanto autem nobilior est
cognitio tanto peior est error.
Seruus enim sciens voluntatem
domini etc. Tercia scdm eundem
Damascenum. Diabolus non est
susceptibilis penitentie unde nec
venie. Quarta est. qz in diabolo
extincta est sinderisis quantum
ad boni promotionem. Quinta qz
natura spiritalis tantum semel
veritabilis. eo q totam se conuer-
tat. qd homo non facit quia caro
semp repugnat spiritui. Status

angeli mali triplex e vt patere
potent ex pdictis. Primus sciz
innocentie. Secundus culpe. Tercius
pene et miserie.

De proprietatibus demonum
Capl. xxvi.

Demonnes sunt spiritus
impii humani generis i-
munda. mente rationales.
in nequicia subtilis. nocendi cu-
pidi. per superbiam tumidi. semp
in fraude noui. immutant sensus
inquinant affectus. vigilantes
turbant. dormientes per somnia
inquietant. morbos inferunt. te-
pestates conitant. in lucas ange-
los se transformant. semper infer-
num suuz secum portant. in ido-
lis sibi diuinum cultum vsurpant.
super bonos dominari appetunt.
magice artes p eos fiunt. bonis
ad exercitium dantur. semp fini
bonnis insidiant. Triplex acu-
mine sciencie vigent demones.
Primo subtilitate nature et hoc
p cognicoez vespertina. scdo ex-
pietia tpm. tercio reuelacoie sup
noru spirituū. Primo modo intelli-
gunt naturalia pncipia. scdo modo
naturalia futura. tercio modo cog-
noscunt etiam voluntaria. Multipli-
citer diabolus nominat p quod et
ppetates sue cognoscunt. Vocat
enim diabolus qd interpretat deflu-
ens. qz defluxit id e corruit spū
liter et localiter sicut dictum est.
grece qz interpretat diabolus elau-
sus ergastulo. et hoc conuenit sibi
qz non pmitit tñ nocere quantum

vellet. Primo scdm etymologi
am diabolus dicitur a dia quod est dno
et bolus quod est morsellus quia duo
occidit scilicet corpus et animam. Item
vocat demon id est sanguineus.
et hoc propter peccatum. Vel sciens.
quia viget triplia sciencia sic dictum
est. Item vocat belial quod interpretatur
absque iugo vel absque domino. quia
pro posse pugnat contra eum cui debe
ret esse subiectus. Item belsebut quod
interpretatur vir mulcarum id est aiarum
peccatricum que reliquerunt verum
sponsu custum. Item satbanas id est
aduersari. Unde petrus. Aduersari
saris vester diabolus circumiacet.
Item velemoth id est bestia. quia
sunt bestiales. Item leuiathan
id est additamentum eorum quia pec
cata peccatis cumulat.

De malicia diaboli contra nos
Capitulum. xxvii.

Diabolus nocet homini mul
tipliciter. quia pro violentiam
et hoc quicquid exterius cor
pus ledendo sicut fecit Job. quicquid
intus membra ligando sicut est in
obsessis. Et propter hoc datur par
uulis angelus bonus ne diabolus
in his ledat eos vel excedat. Item
nocet pro impressione imaginum ma
la suggerendo. vel pro commotionem
sanguinis ad peccatum accedendo
vel sensus exteriores pro obiectio
nem falsarum formarum decipiendo.
De his et similibus dicit Gregorius.
quod diabolus a opprimendo rapit.
a insidiando circumuolat a suaden
do blandit. a minando terret. a

desperando frangit. a permittendo
decipit. Diabolus decipit ho
mines quatuor modis. Primo sua
dendo bonum sed hoc propter malum
ut cum homini instabili suadet in
gressum religionis. propter hoc ut
postmodum apostatet. Secundo
suadendo malum sub specie boni
ut iurare pro rebus alterius conser
uandis. Tertio dissuadendo bo
num tamquam nocuum. ut cum dissua
det probo viro religionis ingres
sum. ne de hoc peniteat et egredi
ens confundatur. vel quando dissuadens
alicui orationem vel elemosinam
ne propter hoc incurrat vnam gloriam.
Quarto dissuadendo malum ut
ducat ad peius. ut quando suadet
temperantiam in victu et somno.
ut inducat indiscretam abstinentiam
quod peius est. Impeditur
diabolus in effectu sue malicie
multis modis. quicquid scilicet pro termi
num sue potestati impositum a deo.
Item quandoque per resistantiam
honorum spirituum. habet enim que
libet anima duos angelos. unum scilicet
bonum ad custodiam. alium malum ad
exercitum. Item pro arbitrium hominis non
conscientis. Item quicquid propter pec
cati abominacionem. quia demones
nobilioris nature quicquid peccata
vilia detestantur. Item propter caute
lam quicquid omittit facere mala ut
peius fiat. Dicit modo non vexat
excommunicatos ut sententias ta
les minus timeant. Vtrum virtus
temptandi minuat in diabolo quando
vincitur. diuersae sunt opinioniones

Dicunt enim quidam q̄ supat? in vno vicio ipsum victorem nō possit amplius temptare de eodē vicio. sed alius diabolus potest. Alij dicunt q̄ superatus in vno vicio nullū de illo vicio possit amplius temptare. Origenes dicit. q̄ supatus ab vno neminē possit temptare de cetero. Data est de morib? potestas exercendi magicas artes multiplici ratione. Primo ad fallendum fallaces sicut egip̄os et ipsos magos. Unde etiam que ipsi p̄ talem modum acturi sunt quasi diuinando predicunt. Sec̄do ad mouendum fideles ne scilicet tale quid p̄ magno desiderent cum videāt etiam malos facere huiusmodi. Terc̄o ad p̄bandam et exercendam patientiam sanctorum.

De lucifero specialiter Capl̄ xxviiij.

De lucifero sciendum q̄ fuit de supremo ordine superioris Ierarchie. ac in illo ordine supremuz gradum tenuit. Cui tanq̄ principi de singulis ordinib? magna multitudo adhesit. quos omnes secum traxit. Lucifer dictus est. quia pre ceteris luxit sueq̄ pulcritudinis etiam consideratio excecavit. primū hominem temptavit et vicit. christum temptavit et vicit. Potestate tunc amisit quam vltimis temporibus recuperabit. Nunc religatus in fine soluetur. Peccatum luciferi fuit q̄ se et

suum priuatum bonam excecavit? dilexit. De altitudine habitata p̄sumpsit. ac ppriam excellentiaz ambiuit. q̄d habitur? fuit ex se nō ab alio et sine meritis habere voluit. stare noluit cū posset quousq̄ gratia apponeretur. dei similitudinem aspectit. non quidem imitationis sed potestatis id est subditos habere voluit. et nulli subiectus esse concupiuit.

De anima quid sit sc̄dm diffinitionem. Capl̄. xxix.

Dost naturam corporeaz et incorpoream dicendū est de natura ex vtriusq̄ composita. sed primo ex pte mentis. sc̄do ex pte corporis. tercio totius hominis. **De anima igitur videndū est p̄mo quid sit sc̄dm diffinitionez.** Porro a quibusdā sanctis diffinitur vt spiritus a quibusdam vt anima. a quibusdam vt spiritus et anima. In quantum igitur anima naturam habet spiritus diffinit ab alexandro in libro de motu cordis. Anima est substantia incorporea intellectualis illuminacionum q̄ sunt a p̄mo vltia relatione perceptiua. Ex hac diffinitione cognoscimus q̄ spiritus humanus q̄ est anima inter oēs creaturas immediate post angelos illuminacionis diuine sit perceptiuus. Anima vero inquātū anima diffinit a Remigio. Anima est substantia incorporea regens corpus. Ex hac diffinitione habet q̄ anima ē q̄si corporis motor et rector.

Itē anima inquantū anima dif-
finitur a p̄ho in libro de anima.

Anima est entelechia corporis
p̄bifici organici potēcia vitā ha-
betis. Entelechia hic dicitur actus
primus siue p̄fectio. Ex hac dif-
finitione habetur quod anima vmbil
est corpori non omni sed soli or-
ganico et p̄bifico. id ē naturaliter
ad suscepcionem anime disposito

Anima etiā inquantū spiritus
et anima diffinitur ab augustino
sic Anima est omnium similitudo.
Nec diffinitio data est per com-
parationem anime ad creaturas.

Quia enim ex sua natura ad suscipi-
endas omnium rerum corporaliū et spiri-
tualium similitudines est apta

Itē alia descriptio talis est **A**nima
est deiforme spiraculum vite

Nec diffinitio sumitur a Gen. ij.
et datur secundum quod anima comparatur
ad deum. putat non ex traduce vel
seminali ratione propagatur. sed a
deo corpori creando infunditur.

et infundendo creatur **I**tē **S**eneca
sic diffinit animam. Anima est
spiritus intellectualis ad beatitudi-
nem in se et in corpore ordinatus.

Nec descriptio datur in relatione
anime ad finem. secundum quod non solum
separata beatificatur in se sicut an-
gelus. immo et in corpore glori-
ficato ipsius beatitudo ampliat.

Quid sit anima secundum rem.
Capitulum xxx.

De anima secundum rem diu-
sas videntur philosophi sententias
protulisse Plato enim dicit

animam essentiam se mouente.
zenon dicit eam numerum seipsum
mouente **A**ristoteles entelechia
Pitagoras armoniaz **P**rocras
spiritum tenue **E**raclitus lucem
Democritus spiritum compositum
ex atomis. **P**areus igneū vi-
gorem **P**arnemides dicit eam esse
ex terra et igne **E**picurus autem
ex aere et igne **I**nter has diu-
sitates nos sequimur dicta sancto-
rum et catholicorum magistrorum
dicentium quod anima est spiritualis
substantia et rationalis ad viu-
ficandum corpus humanum ex
nihilō creata **C**reata est inquam
anima p̄fectibilis et imperfecta
quantum ad sciētiā et v̄tutes.
p̄fectissima tamen est quantum
ad potēcias naturales **E**t quia
incorporea est sensui non est sub-
iecta. neque secundum dimensionem
extensiuā **Q**uantitatez enim habet
anima ut dicit **A**ugustinus. non
dimensionem sed potestatiuam et
virtualem. et quia simplex est
anima. ideo nec augmenti nec
detrimenti est susceptiua. quia nec
in corpore maiori maior. nec in
minori minor reperitur. sicut dicit
Augustinus. **M**ultitudo quod potē-
ciarum in anima non ponit maiori-
tatem in anime natura sed multi-
plicitate effectiuā **Q**uia etiā est
vita perpetua per memoriam intelli-
gentiā et voluntate ad imaginez
dei facta. capax v̄tutis vel vicij
susceptibilis pene vel premij arbi-
trio libera. potēcijs et habitibus

ac affectionibus decorata. Ca-
ret pondere figura et colore. passi-
bilis est et mutabilis. Et mag-
na est quo capax ē eternitatis .
eo recta quo est appetes bonita-
tis . eo beā quo p̄cip̄s veritatis .
Quid sit anima scdm nomen
Capl. xxxi.

Anima dicitur inquantum
animat siue corpus viui-
ficat. Mens in quantum re-
colit. Animus dum vult. Ratio
dum rectū iudicat. Spiritus dū
spirat. vel q̄ naturā spiritualem
habet. Sensus dū sentit. memo-
ria dum recordat. voluntas dū
consentit. Nec noia diuersa sunt
anime nō p̄pter eius nature plu-
ralitatem. sed p̄pter effectuum
et operacōnum multiplicatam.
Dicitur autē anima ab a q̄s
est sine et mene q̄s est sanguis
eo q̄ sit sine sanguine. vel dicit̄
ab a et nomen q̄s est tribuere.
eo q̄ anima vitam tribuit.

De triplici anima Ca. xxxij
Actus anime triplex est
scilicet vegetare. sentire
et racōnari. et scdm hoc
distinguitur anime potencia tri-
plex scilicet vegetabilis. sensibilis
et racōnalis. de quibz dicit Am-
brosius. q̄ aīa vegetabilis appe-
tit esse. sensibilis bene esse. ratio-
nalis autem optime esse. et ideo
nunq̄ quiescit quousq̄ optimo
cōiungatur. p̄pter hoc vi amoris
in deum mouet tamq̄ ad centrū
vt in ip̄o summe delectetur. hec

tres potēcie in diuersis subiectis
tres anime dici possunt. Nam ve-
getabilis anima est in plantis.
sensibilis in brutis. racōnalis in
hominibz. In homine autē p̄dicte
tres anime vna sunt in essēcia.
sed differunt in potēcijs. Nec
obstat q̄ in homine successiue ac
diuersis temporibus manifestā-
tur. hoc enī est a virtute formati-
ua q̄ racōnabiliter p̄us disponit
ad vitam q̄ ad sensum et prius
ad sensum q̄ ad rationem. p̄ser-
tim cū natura non in instanti sed
paulatim et successiue operetur.
Cum autem anima rationalis in-
funditur corpori. tunc predicte
potēcie primo infundunt̄ et nō
habent actiones suas seinceps
a virtute formatiua. sed ab ipsa
anima. Anima q̄ primas du-
as potēcias. scilicet vegetabilem
et sensibilem exercet tantūmodo
in corpore. tertiā vero habet ecā
exuta a corpore. Anima vegeta-
bilis et sensibilis nō debent dici
in homine anime sed potēcie.
Nec anima vegetabilis dicēda
est anima in sensibili sed potēcia.
Anima autē vegetabilis in vege-
tabili dicit̄ anima nō potēcia.
De potēcijs anime vegeta-
bilis. Capl. xxxiij.

Anima vegetabilis tres
bz vtutes. scilicet ḡnatiuaz
nutritiāz. augmētatiāz.
Prima est ad cōseruacōnez sp̄ci
Secda ad cōseruacōnez indiuidui
Tercia ad cōseruacōnez subiecti.

Virtuti autē nutritiue quatuor
deseruiunt. scz vtus attractiua
que assumit necessaria in nutrime
to. Item digestiua que separat
cōueniens ab inōuenienti in ali
mento. Itēz retentiua que cibum
tamdiu retinet in vno loco do
nec debitam recipiat alteracōnez
Item expulsiua que expellit qd
supflūū est in nutrimento. Sed
ante has omnes est appetitiua.

**De potēcijs apprehēsiuis
anime sensibilis. Ca. xxxiiij.**

Anima sensibilis duplicē
habet potēciāz. scilicet
apprehēsiuā et motiuā
Apprehēsiua diuidit̄ in appre
hēsiuā de foris et apprehēsiuāz
de intus. Vires apprehēsiue de
foris sunt quinqz sensus pticula
res siue exteriores. scz visus. au
ditus. gustus. odorat̄ et tact̄.
Vires autē apprehēsiue de intus
sunt quinqz potēcie interiores a
nime sensibilis que sunt sensus
cōmunis. imaginatio. estimatio
fantasia. memoria. Tradunt pe
ripatetiā omēs istas vires orga
nicas esse. et p instrumenta cor
poralia suas operacōnes pfiūt
eo qz sunt circa pticularia tantū.
Om̄nis enī forma pticularis in
materia aliqua est. quomāz for
ma sine oi materia accepta vniū
salis est circa quaz operatur intel
lect̄. Ista facile est videre in sen
sibus pticularibus. quomāz illi
non apprehēdunt nisi p rei sensi
bilis presentia. **De virtutibz**

autem interioribus que sunt ima
ginatio. estimatio. fantasia idēz
est. quomā in illis omnibus est
apprehēsiō forme singularis se
cunduz situm partium eius. et li
mamenta et quantitatē. **O**ēs
iste potēcie passiue sunt et pati
ūtur a formis et indiuiduis que
sunt prināpia. cognitiōis sensi
bilis. **S**cīendum preterea qz
nulla potēcia apprehēsiua sen
sibilis retinet id qd apprehēdit
immo qd vna apprehēdit alia
retinet. **N**otandum etiā qz
alia est virtus que bene tenet et
alia que bene recipit. Illa que bñ
tenet pfiat̄ sicco et frigido. sed
illa que bñ recipit pfiat̄ humido.

**De sensibus pticularibus.
Capl. xxxv.**

Sensus pticularis in quinqz
diuiditur. scz visum
auditum. gustum. odo
ratum et tactum qui in multis cō
ueniunt et in multis differunt.
Contueniunt enim quinqz sen
sus in hoc qz sunt vires passiue.
Sentimus enī intra suscipiētes
non extra mittētes. Sensibile po
situm supra sensum non sentitur.
Omnes sensus sunt pceptibiles
singularium non vniuersalium.
Ad quēlibet sensum extendunt̄
nerui duplices. vnus ad sentien
duz et alter ad motū voluntariū.
In omni sensu oportet esse ppor
tionem sensibilis ad sensum. qz
in medijs delectantur et in extre
mis corrūpuntur. **Ad sentiendū**

aliquid oportet esse obiectum p
sens et mediū deferens. et orga
num sanū atq; cōueniens et aie
intendō actual? Omnes sensus
vnā hnt originez. sciz sensum cō
munem a quo velut a centro q̄si
linee quedā exeunt. **D**ifferūt
eciā sensus p̄ticulares in multis
Nam quilibet hz speciale instru
mentum **D**ifferūt in medio defe
rente qz tactus et gustus habēt
mediū intrinsecū. alij extrinsecū
Differēt apprehendēdi velocitate
qz visus citissime eciā remota ap
prehendit **D**ifferunt situ. qz vi
sus est supremus. post auditus
deinde alij scdm ordinē **D**ifferēt
utilitate. qz gustus et tactus
maxie sunt necessarij ad cōserua
cōnem indiuidui et eciā species
Bustus em̄ discernit abuz quo
seruat aial a noūo. et tactus
discernit sua obiecta. sicut cali
dū frigidū et huiusmodi vt ani
mal declinet extrema taliū quali
tatum ne corrupcōnem incurrat
Differūt ḡnialitate. qz tact? ge
neralior est cum nō hēat organū
determinatū sed in oib? mēbris
sit. differūt impressiōnū retencōne
Sensus em̄ grossiores forti? re
tinēt suas impressiōnes sicut pz
in tactu. **N**ota qz videm? visu
et oculo sed differēt. **N**ā visu
videm? effectiue siue formaliter
sed oculo videm? instrumentalit?
Ecōdē mō dicendū est de auditu
gustu ceterisq; sensib? **A**ima ali
enat? a sensib? triplicē. **P**rimo

in somno. sed i extasi magis. in
morte v̄ro maxime.

De sensu cōmuni Ca. xxxvi

Sensus cōmunis est po
tendā q̄ oim sensuuz p̄ti
cularium obiecta appre
hendit **O**mnes em̄ sensus exteri
ores a sensu interiori cōmuni ve
lut a centro p̄ticulariter exeunt.
et sensatorū suozū similitudines
ad sensū cōmunē reducunt. quo
mediāte de singulorū p̄petatib?
iudicat et discernūt **V**n̄ sciendū
qz sensus cōmunis est fons ex q̄
omnis sensus ouit. et ad quē ois
motus sensuū refert? sic ad vlti
mū finem. hec potēcia quedam
hz inquantū sensus est. et qued
inquantū cōmunis est. **I**nq̄ztū
em̄ sensus est habet recipere rerum
species sine materia et tamē pre
sente materia **I**nquantū aut cō
munis est habet duo quozū vnū
est iudiciū sensibil? p̄ quod nos
apprehendim? nos videre qn̄ vi
dem? et audire qn̄ audim? a cōis.
Si em̄ hoc iudiciū nō esset in aia
lib? nō satis esset vtile audire et
videre. et scdm alios sensus ap
prehendere. **S**cdm est comparare
plura sensata dicendo vnum esse
dulce. et aliud esse dulcē. et hoc
ideo sensus cōmunis habet. qz
ad ipsum referuntur omniū p̄ri
orum sensuū sensata. **I**dec vir
tus in anteriori parte cerebri po
nitur in loco vbi cōcurrunt nerui
sensatiui quinq; sensuū qui loc?
medullofus est et humidus.

De imaginatione Capitulum.
xxxvij.

Virtus imaginatiua est potentia apprehensiua. in qua imagines rerum sensibilibus reseruantur. **H**ec virtus plus abstrahit quam sensus. quoniam sensus non accipit formam nisi presente re. **I**sta autem reseruat formam etiam re absente. **I**n hoc etiam imaginatio differt a sensu communi quia principia rei exterioris indiget sicut sensus particularis. **I**sta virtus thesaurus formarum vocatur. quoniam in ea sicut dictum est conuincuntur a particularibus sensibus recepte retinentur. **H**ec potentia ordinatur in anteriori parte cerebri sicut et sensus communis. sed post illum locum ubi sensus communis ponitur et ibi maior est durities ex frigiditate cerebri pueniens. ubi et imaginatiua retinet impressiones a sensu communi receptas.

De estimatiua Ca. xxxviij.

Estimatiua virtus est que a forma acquisita intentiones elicit que sensu non percipiuntur. secundum quam ouis fugit lupum et lupus miseretur nato suo. hoc autem non posset fieri nisi lupus haberet cognitionem huiusmodi indiuidui. et hoc indiuiduum est natus eius. **S**icut et ouis apprehendit lupum sibi nocuum. **I**sta vero non possunt sciri per sensum. **E**stimatiua virtus differt ab imaginatiua. quoniam imaginatio solummodo retinet formas apprehensas per

sensum commune. et ad imaginatiuam solam non sequitur affectus misericordie vel tristitie vel fuga vel insecutio. **A**d estimatiuam autem statim sequitur quodlibet istorum. **V**nde sicut intellectus practicus se habet ad speculatiuum. ita se habet estimatiua ad imaginatiuam. et propter hoc estimatiua non penitus apprehensiuam est. sed etiam motiua. propter hoc quod determinat ad quid moueri debeat animal et a quo fugere. **C**um enim animal mouetur ad alium oportet imaginatiuam abesse in animali. **S**ed imaginatio non mouet. immo apprehendit solum. **O**portet igitur animalia habere estimatiuam qua moueantur.

Officium igitur estimatiue est apprehendere intentiones non quidem rationis sed nature. **V**nde non apprehendit quid sit filogismus vel nomen aut verbum sed amicitiam vel inimicitiam. commodum vel incommodum sicut dictum est. **H**ec virtus in prima parte medulle cerebri ponitur que calida est ex motu multum spiritus ad ipsam.

De fantasia Cap. xxxix.

Fantasia est potentia componens imagines cum imaginibus. et imagines cum intentionibus. et intentiones cum intentionibus. **C**omponit inquam fantasia imagines cum imaginibus ut est apprehendere aliquid esse album et magnum. vel diuisas formas com-

ponere et fingere chimæras Com
ponit etiã imagines cū intentio
nibus vt cum apprehendit ouis
formã Inpinam esse fugiendam
Componit q̄z intencōnes cū intē
tionibus vt patet in oue que ap
prehendit nato suo esse p̄benda
vbra et alienum repellendum .

Ver fantasiam est maior cog
nitio que p̄t h̄ri in aīa sensibili .
p̄ hanc em̄ nō solū scit p̄ncipia sed
etiã sibi p̄uidet in futurū . p̄ hanc
em̄ quedã animalia faciunt sibi
gasaz . et de cibo sibi p̄uidet in
longinquū . p̄ hanc etiã de illo
scit q̄ sit idē . et de alio q̄ sit aliū
et sic de omni eo de quo scientia
p̄fertur p̄ modū affirmacōnis
et negacōnis . p̄ hanc q̄z videm̄
animalia aliq̄d eligere et aliq̄d
refutare . Ad electionem autem
et refutationem p̄exigitur scien
tia et discretio **I**deo multi dixe
runt q̄ fantasia esset aliq̄d ratio
nis **S**ed dicimus nō esse veram
electionem anime sensibilis . sed
aliq̄d simile . hoc a vulgo vocat̄
in homine cogitativa . cum tamē
p̄prie sit cogitare racōnis **F**an
tasia operatur in somno sicut in
vigilia . q̄ autē in somnis res vi
dentur esse p̄ntes hoc est ideo q̄
fit reuersio ad sensum cōmunem
Ista potentia q̄ diuncta est
racōni sicut est in boine tunc acci
pit agendi et opandi regimen a
rōne **S**ed q̄z diuersificat̄ sc̄dm
diuersitatem eorū de quib̄z ratio
ānatio fit . ideo opacōnes fanta

sie multiplicatur in homine valde
Vbi autē fantasia nō est cū rōne
put est in brutis tunc regitur so
lum sc̄dm instinctū nature . q̄z
natura vno modo est in habitib̄
speciem vnā . ideo cōceptio fanta
sie opatur in talibus vno modo
Inde est q̄ ois irundo facit vno
modo nidum suū . **D**ixerunt
quidam p̄bi . q̄ iste virtutes in
brutis potius agunt̄ q̄z agant a
natura . sed in boie potius agunt̄
q̄z agant̄ . quia bruta mouent̄
sc̄dm impetum et sc̄dm impulsū
appetitus naturalis . motus autē
humani regulantur secundum re
gimen racōnis **N**otandum q̄
melancolicū infirmū et amantes
habēt multas fantasias . sed hoc
non est ex illustracōne que fit p̄
imagines rerum sensibilium . sed
ex passionibus nature et cōfusio
ne spiritūz ascendētiūz ad cere
brum et caput turbantiū . **T**a
les em̄ spiritus diuersarum ima
ginum inuolutiones faciunt . et
generant horribiles visiones et
concepōnes **S**ciendū p̄terea
q̄ bruta citius p̄cipiunt influxio
nes p̄mi motoris q̄z boies . sicut
patet in fornica que q̄n abū colli
git infra tres dies non pluit . et
gallus tantū suū p̄ tpe variat .
q̄z mutacōnem aure ex influxio
ne primi motoris presentiant .
Priusmodi dicti hoc est rō . q̄n
boies multū occupant̄ circa con
cepōnes suas cōferēdo et cōponē
do ac diuidēdo q̄re et influxiōes

primi motoris nō p̄cipiunt sicut
bruta que nō sic occupantur in
suis cōceptionibus nec secūdum
illas operantur sed tantūmodo
sc̄dm̄ instinctū nature. **I**ta vis
sc̄z fantasia plerumq; impedit in
tellectū eo q; nimis occupat ani
mā cōpositione et diuisione ima
ginū nō solum acceptarū a sensi
bus sed etiā fictarum. Maxime
aut impedit intellectū qn̄ aliqd
de celestib; et diuinis ei imp̄mit
et hoc est ideo. quia cōceptiones
intellectus vt frequēter nō sunt
similes eimaginib; et fictionib;
fantasie. **F**antasia ponit in me
dio medie cellule cerebri tamqm̄
centrū inter imaginatiuam et me
moratiuā. quia fantasia cōuertit
se tam sup formas quas ac̄cipit
imaginatiua p sensum qm̄ super
intencōnes quas reseruat memo
ria. et tunc illas formas et inten
tiones diuidit ac componit.

De memoria. Capl. xl.

Memoria est repositoriū
preteritorum. Reseruat
enī memoria intencōnes
p estimationem a figuris rerum
elicatas. **A**nima p memoriam me
diantibus rebus sensibilibus re
dit i ipsas res sensibiles que sūt
extra ipsam. p̄pterea oportet ac
tum memorie duas p̄cedere opa
cōnes. quarum vna est hoc esse
receptū et hoc est opatio sensus
cōmunis. et in hoc memoria inc̄
pit. Secunda est hoc esse conser
uatum apud nos qd̄ h̄t p imagi

natiuam. oportet etiā q; ante
memoriam quedam virtus ops
retur que ex figuris rerum dicat
rerum intencōnes singulares. **I**n
hoc autem differt imaginatio et
memoria q; ista conseruat sp̄es
rerum. hoc conseruat intencōnes
sp̄es rerum. **S**ciendum quoq;
q; memoria differt a reminiscen
tia. quia memoria discrete et dis
tincte reuertit ad res componē
do intencōnes distinctas cū ima
ginibus. Reminiscencia autem
siue recordatio est motus quasi
interceptus et abscisus p obliui
onem. et est cum collacōne tem
poris et loci et huiusmodi. Re
miniscencie enim motus non est
vniiformis. sed causatur ex pluri
bus prināpijs circumstantibus
illud cuius p̄pe est reminiscibili
tas cum sit prināpium multorū
prius memoratorum. **C**um enī
per memoriam fiat rerum appre
hensio oportet q; eadem res p̄sa
fuerint in se vel alijs sensibus
cognite. **D**atet q; si quis rem to
taliter est oblitus. non potest
per memoriam recordari se esse
oblitus. sed si oblitus est in p̄te
tunc p illud qd̄ remansit potest
reminisci se quandoq; sciuisse.
vel per collacōnem reminiscencie
potest etiā ad id quod oblitus
fueat redire cum eius adiutorio
qd̄ remansit memorie. **A**lia ē
etiā differentia inter memoriā
et reminiscenciam. quia memo
riam multa p̄cipiunt animalia.

sed remiscencia solius est hois
 qz remiscencia est quedā inuest
 gatio que sine ordinacōne racō
 nis non est ac sine deliberacōne p
 que antecedens ordinat ad cōse
 quens. Hanc cū quis remiscisci
 voluerit ea que nō eo modo quo
 p sensum sed p intellectu appre
 hendit hoc non fit p memoriā.
 qz talia memoriā non seruat sed
 intellectus conuertit se super ea
 que habet apud se. et ea reducit
 ad actum que habet in habitu.
 Iste autē habitus manet actua
 liter apud intellectu possibilem.
 qui est locus specierū vniuersaliū
 Vnde et vniuersalia pūs specu
 lata remanent apud ipsū tamqz
 in loco sue generacōnis etiam qn
 actu illa non considerat Intellec
 tus autē possibile ad has species
 quas sic habet apud se cōuertit
 vel ab eis auertitur qn voluerit.
 Vltimo notandū qz memoriā
 ponit in posteriori parte cerebri
 q locus est siccus ppter neruos
 motiuos qui oriuntur ex ipso.

De sensibili motiua Ca. xli.

Sequitur de sensibili mo
 tiua. hec mouz qnqz spi
 ritualiter quandoqz cor
 poraliter. Primo modo dicitur
 appetitiua. et diuiditur in concu
 piscibilem et irascibilem p quas
 appetit anima bonū vel insurgit
 contra malum. Ab his vero duo
 bus scilicet concupiscibili et irasci
 bili oriuntur quatuor affectōnes
 scilicet gaudium. spes. timor et

boloz Nam si presens est qd con
 cupiscim? gaudem? Si absens
 est speram? Similiter si pūs est
 de quo irascimur dolemus Si ab
 sens est timemus Sensualitas
 etiā vis est anime sensibilis mo
 tiue et ad idem mouet ad qd con
 cupiscibilis et irascibil. Sensu
 alitas em̄ semper appetit que de
 lectabilia sūt corpori ac nocua
 refugit. Differt tamen sensuali
 tas a concupiscibili et irascibili
 quia sensualitas magis cōiungi
 tur corpori. et sicut in brutis ita
 et in homine nulla lege stringit
 qn semp in appetitus rerū ad cor
 pus p̄tinentiū moueat? H3 cōcu
 piscibil et irascibil cōiungūtur
 rōni et put sūt in hoie refrenant
 rōne et regūt virtutib? q in ipis
 fundat. est em̄ tyanda in cōcu
 piscibili et fortitudo in irascibili
 et sic de alijs. **S**ciendū qz vis
 motiua sensibil mouēs corporalis
 sic diuidit in vtutem nālem et vi
 talem et animalē. Quarū prima
 situm h3 in epate. scda in corde.
 tercia in capite vt in pximo p̄ciā
 pio. tamē pmū principū est cor
 Virtus em̄ nālis est motiua hu
 morū. vitalis est motiua pulsuū
 aialis ē motiua mēbrorū. Dicitur
 ergo qz vtus nālis est motiā hu
 morū mediātibus arterijs q radi
 cant in epate scdm galieū. sed
 scdm Arel. radicanē in corde. et
 hoc p spm nālez Est at spc nāl
 sbā subtil et aerea ex ebullitione
 sāguis i epate vi caloris gnata

hic sanguine ad singula membra
impellit ex quo corpus vegetat
Virtus vitalis est motiua pul
sum mediantib? arterijs que ra
dicant in corde Spiritus aut vi
talis est idem qui et naturalis .
dico itez in substantia sed diffe
res vtute . hic p arterias ad me
bra corpis se diffundens viuifi
cat ipsum corpus tamq? instru
mentum **V**irtus animalis est
motiua membroru mediantib?
neruis qui radican? in capite . et
hoc p spiritum animale . est aut
spiritus aialis idem q naturalis
et vitalis Sed aialis dicit? cum
ad cerebrum deuenit . hic ceteris
subtilior per neruos ad organa
sentiendi dirigit? vt sensus et mo
tus scdm locum exinde generet?
in corpore animalis . **C**irca vi
res istas deniq? sciendum est q
cum vtutes animales intedunt?
tunc natuales remittunt? . ppter
hoc in hoie dedito studio vel me
ditacombus minus opat? virt?
nutritiua et generatiã et augme
tatiua . Ex quo patet q concupis
centia carnis comatur in viro stu
dioso Vnde ait Hieroni? . Ama
scientiam scripturaruz et carnis
vicia non amabis . Preterea qn
virtutes animales remittuntur .
naturales intenduntur . sicut patz
in somno q describitur esse quies
virtutum animalium . cum inten
sione naturalium .

De potentia anime racionalis
Capl . xliij .

Quia sunt in anima vt ait
philosophus . scilicet po
tencie . habitus . et passi
ones . et potencie quidem sunt in
nate . habitus autē sunt acquisiti
vel infusi . passiones vero sunt il
late vel innate . habitus em sunt
acquisiti vt patet in scientia et
virtute politica Nam ex frequēti
studio acquirit homo scientiam
et ex frequenti bene agere fit ho
lonus bonitate virtutis politice
Sunt et habitus quandoq? non
per acquisitionem sed per infusio
nem . sicut scientia fuit infusa sa
lomoni . et virtutes theologicæ cō
feruntur quotidie puulis in bap
tismo et eiaz penitentibus in ius
tificatione . et ex actibus non ge
nerantur tales habitus . sed po
tius econuerso ex talibus habi
tibus eliciuntur boni actus ex po
tencijs . Vnde in habitib? acqui
sitis sequitur Quales sunt act?
tales sunt et habitus . sed in ha
bitibus infusis est cōtrarium scz
quales sunt habitus . tales sunt
et actus . Est tamen verum q
habitus acquisiti sicut generan
tur per actus ita et generantur
per actiones sed nō meritorias
inquatum tales . passiones autē
sunt illate ab extrinseco . Vocat
autēz philosophus passiones ip
sas recepōnes obiectorum Su
muntur et aliter passiones vt dicā
tur affectōnes . sicut sunt timor
dolor . spes . et gaudium .

De diuisione potentiarum.

Capl. xliij.

Nunc ad diuisionem potentiarum anime accedamus. philosophus igitur diuidit principaliter anime potencias in cognitiuam et motiuam quas theologus appellat intellectum et affectum. Ipsum autem affectum intelligit voluntatem. potencia etenim anime tunc dicitur intellectus dum est apprehensiuua. et dicitur voluntas cum est motiuua. Item quedam sunt vires anime sepe a corpore ut velle et intelligere secundum quas anima non vitur corpore. sed vitur vitente corpore. scilicet fantasia que sic se habet ad intellectum sicut color ad visum ut ait philosophus. Quedam vero sunt vires inseparabiles a corpore ut vegetabiles et sensibiles et quantum ad essentiam et quantum ad operationes. Sed in homine sepeantur iste vires a corpore quantum ad essentiam licet anima operationes earum exercere non possit extra corpus. In brutis verosimiliter pereunt quantum ad vtrumque.

Item anima potencias quasdam habet communes cum brutis. ut est sensus particularis. sensus communis. imaginatio. estimatio. memoria. Quasdam autem habet non communes cum illis ut est ratio et intellectus et huiusmodi. Item anima vires habet quasdam quo ad se ut est ratio. voluntas. liberum arbitrium. Quasdam habet quibus corpori pmissetur ut est vis na-

turalis. vitalis et animalis de quibus dictum est superius. Ex iam dictis patet quod potencie quedam sunt organice quedam non. Ex predictis collige quod anima rationalis omnes potencias habet anime vegetabilis et sensibilis. sed non in quantum rationalis. verum in quantum rationalis addit intellectum et liberum arbitrium et huiusmodi. et hoc est quod dicit Gregorius. Omnis inquit creature aliquid habet homo. habet namque homo commune esse cum lapidibus. vivere cum arboribus. sentire cum animalibus. intelligere cum angelis. Quicquid enim virtutis aut nobilitatis habent nature inferiores habent et superiores. sed perfectioni modo. Et quod possunt inferiores possunt superiores nobiliori et perfectioni modo. propter hoc manifestum est quod omnes vires quibus communicamus cum brutis differunt in specie prout sunt in nobis et in brutis.

De potencijs cognitiuis.

Capl. xliij.

Quatuor assignantur differentie virtutis intellectiue. Prima assignatur secundum differentias nature. Et sic diuiditur intellectus in agentem et possibilem. Sed ad hoc secundum duas subiecti sic diuiditur intellectus in speculatiuum et practicum. Tercia assignatur secundum differentias dignitatis. sic diuiditur ratio in partem superiorem et inferiorem.

Quarta datur differentia scdm
 qd compat ad actuz Et sic diui
 dit intellectus in habitū vel in
 actū In habitū quidez cū potest
 intelligere qm vult In actū vero
 cū actualiter ad intelligibile se cō
 uertit Differentia vero intellectus
 in effectu et eius qd dicit adeptus
 sumit scdm maiorem et minorem
 pfectionē ipsius intellectus possi
 bilis. Cum enim intellectus possi
 bilis recipit species cū lumine in
 tellectus agentis tunc dicit intel
 lectus in effectu et eadē in habitu
 Sed cum idē intellectus recipit
 pfecte lumen intellectus agentis
 scdm formalez cōiunctionē tūc
 vocat intellectus adeptus. vel cū
 intellectus illustrat multitudine
 scibiliū species tunc vocat intel
 lectus adeptus. Vñ pz qd intel
 lectus in effectu et adeptus nō
 differunt re sed tm rōne. ¶ Dili
 genter aut notanduz est qd oēs
 differentie intellectū iā p̄dicto
 rū sumunt vel scdm habituz vel
 scdm actum vel modū intelligē
 di. et nulla sumit scdm diuisionē
 potencie cognitue nisi prima tm
 scdm quā diuidit intellectus in
 agentē et possibilem.

De mō cognoscēdi. ca. xlv.

Res cognoscit aliter de
 alie angelus. alie homo
 Ipse qz homo aliter per
 intellectū deū cognoscit et aliter
 creatuās Intellectus em̄ diuinus
 cognoscit res i seipso Intellectus
 aut̄ angeli cognoscit res p̄ spēs

sibi concreatas que sunt similitudo
 rei. Sed intellectus huānus
 cognoscit res p̄ species abstrae
 tas a rebus p̄ticularibz p̄ sensus
 prius cognitū Vnde sciendū qd
 sicut sensus cognoscit res p̄ntē
 obiecto. et sicut imaginatio cog
 noscit res absente obiecto. et tm̄
 cū appendicijs materie. ita intel
 lectus cognoscit sine appendicijs
 materie sub intencōne vniuersali
 Anima igit p̄ intellectum aliq̄
 liter attingit oia Cognoscit em̄
 deū sup se. et se in se. et angelos
 iuxta se. et quicqd̄ ambitu celi
 cōtinet infra se. ¶ Quis sit autē
 modus cognoscēdi deū nota qd
 intellectus huānus nō cognoscit
 deū p̄ abstractionem sicut alias
 res. et hoc ideo est. qz similitudo
 abstracta simplicior ē illo a quo
 fit abstractio. deo aut̄ nihil ē sim
 plicius Alia rō est. qz in abstra
 ctione oī esse p̄ticolare et vniuer
 sale. p̄ticolare quidem a quo fiat
 abstractio. vniuersale aut̄ scz ip
 sum abstractuz Sz nihil horū ca
 dit in deū Cognoscit igit̄ deus
 sic naturali cognicōne qz intellec
 tus possibilis informat̄ lumie in
 tellectus agentis qd est similitudo p̄
 me lucis in hoc lumine cognoscit lu
 men p̄mū qd est deus. ¶ Sciendū
 p̄terea qd p̄ sensū cognoscim̄ p̄
 ticularia. sed p̄ intellectum v̄lia
 et qm̄ se intellectus cōuertit ad p̄
 ticolare vt ipm̄ apprehendat tunc
 similitudo abstracta a p̄ticulari
 erit vniuersalis. et nō p̄ticularis

Item nihil venit in intellectum nisi
per sensum. et hoc fit duobus modis
vel simpliciter vel per accidens.
Simpliciter quidem. ut cum intel-
ligimus sensibilia prius per sensum
apprehensa. Per accidens autem
ut quando intelligimus sensibilia
per effectum. **N**otandum etiam
est quod aliud est rem per cognitionem
in intellectu venire. et aliud est
in re iam intellecta versari. quia
rerum cognitio per sensum venit in
intellectum sicut dictum est. Sed
cum intellectu rem iam apprehen-
dit tunc delectatur et negotiatur
in illa sine sui sensus adminiculo
Ad intelligendum ista plene
nota utrumque verum esse scilicet quod per
particularia cognoscuntur uniuersalia
et e converso per uniuersalia
particularia. **I**stud sic patet. quod
duplex est uniuersale. unum scilicet
put est abstractum et aliud con-
fusus. videlicet secundum quod est in par-
ticulari. **D**icimus ergo quod ad cog-
nitionem uniuersalis abstracti ve-
nimus per particularia sicut patet
in pueris in quibus prius operatur
sensitiva quam intellectiva. quia prius
cognoscunt particularia per sensum
et postea uniuersalia per intellectum
Sic etiam philosophi inuenerunt modum
argumentandi per inductionem.
qui ex multis positionibus parti-
cularibus unam uniuersalem con-
cluserunt hoc modo. **S**ocrates est
animal. plato est animal. cicero
est animal. ergo omnis homo est
animal. **E**t e converso est in uni-

uersali confuso. quoniam per tale
uniuersale venimus in cognitio-
nem particularium. sicut patet cum
videmus hominem a remotis. tunc
eum non cognoscitur nisi substan-
tia corporea. sed postea per motum
cernit esse animal. dum vero ma-
gis appropinquat cernit esse ho-
tandem cognoscitur esse petrus.
Nota secundum philosophum. quod plura sci-
re possumus sed unum solum intel-
ligere. quoniam scire dicitur habitum
per quem plura sciuntur. intelligere
autem dicitur actum qui non potest
esse in intellectu duplicatus. **I**n-
tellectus enim ad unum solum se po-
test actualiter convertere. **E**x hoc
patet quod quando quis agit duos
actus rationis simul uno tempore
unus erit intellectus et alius me-
morie siue consuetudinis. verbi
gratia. aliquis dicit horas et cum
hoc querit in libro concordantias
vel numerat denarios. unum illorum
scilicet querere concordantias est
actus intellectus. sed aliud scilicet
dicere horas est actus memorie.
sicut etiam animal brutum sine re-
gimine intellectus vadit ad bo-
mam ad quam sepe iuit. **I**tem
nota quod ad intelligentiam rei non
requiritur prescientia rei intelli-
bilis sed presentia similitudinis
eius tantum. quia res non cognoscitur
per essentiam sed per similitudinem.
Et inde est quod intellectus appre-
hendit remota sicut propinqua.
De intellectu agente et possi-
bili. **C**apitulum. xlvi.

Nunc de intellectu agente et possibili specialiter est dicendum. Intellectus igitur agens est qui abstrahit species ab imaginatione siue fantasia. et sua irradiatione facit vniuersales ac ponit eas in intellectu possibili. Nam sicut ad visum corporalem exigitur lux abstrahens intentiones colorum id est similitudines a colorato. et ponit eas in aere. non quidem secundum essentiam. sed secundum intentionem. id est similitudinem. Sic intellectus agens qui est lux anime ponit species abstrahens a fantasia in intellectu possibili. non quidem actualiter. sed secundum intentionem. Quare autem inter imaginationem et intellectum possibilem sit potentia media que abstrahat scilicet intellectus agens. sed inter sensum communem et imaginationem non sit potentia media que abstrahat. hec est ratio. quia sensus communis et imaginatio sunt eiusdem speciei. scilicet sensibilis. Sed imaginatio et intellectus possibilis non sunt potentie eiusdem speciei. quoniam altera est potentia anime sensibilis. altera anime rationalis. Intellectus possibilis dicitur qui potest recipere tales species. sed nondum suscepit eas. cuius exemplum est tabula nuda nullam habens picturam. potens autem habere quancumque. Sane cum intellectus possibilis tales species receperit. tunc sicut habes supra dicitur intellectus in

effectu vel in habitu. Quod vero illustratur multitudine specierum scibiliu tunc est intellectus adeptus. Qualiter autem iste species remaneant in intellectu possibili. vel quomodo ad eas fiat per remissionem reuersio habes supra de memoria. Porro intellectus agens et possibilis differunt sicut lux et illuminatum. Item sicut perfectibile. Item sicut dicit philosophus. Intellectus agentis est omnia facere. sed intellectus possibilis est omnia fieri.

De intellectu speculatiuo et practico. Cap. xlvij.

Sequitur de intellectu speculatiuo et practico qui ambo in cognitione consistunt. Sed in hoc differunt. quod intellectus speculatiuus cognoscit verum in ratione veri. Practicus autem cognoscit verum in ratione boni. Item speculatiuus intellectus vocatur cognitio speculatiua. Sed practicus dicitur cognitio affectiua. Item finis speculatiui est verum. Finis autem practici est opus. Item per speculatiuum recte intelligimus. sed per practicum recte viuimus. Intellectus practicus vocatur operatiuus. quia dicitur a praxi quod est operatio. Iste intellectus practicus diuiditur in synderesim et rationem. Ratio autem diuiditur in partem superiorem et inferiorem. de quibus per ordinem est dicendum.

De ratione a p[ar]tibus ipsius.
Cap. xlvij.

Ratio est vis anime non solū cognitiua s[ed] a motiua Ratio em̄ cū iudicat aliquid esse bonū vel malū a ibi sistit. tūc dicit cognitiua. Si autē p[ro]cedit amplius a iudicat esse bonū vt fiat. sic est motiua. Si vero adhuc vlt[er]ius p[ro]cedit et nō solū iudicat esse bonū vt fiat sed etiam illud appetit. sic dicitur liberum arbitrium. quoniam liberū arbitriū cōprehendit rationem a voluntatē. Ratio se habet ad bonū p[ar]ticulare. a diuidit[ur] in partem superiorem a inferiorem Superior pars diuinit[er] a eternis intendit. Inferior autē de transitorijs iudicat a ea disponit. Itē superior pars accipit rationes p[er] leges diuinas. vt hoc est faciendum quia deus p[re]cipit Pars at inferior accipit rationes p[er] leges humanas vt hoc est faciendū q[ui]a honestū est. vel q[ui] expediat rei publice. Itē superior pars rationis dicitur vir. que licet ad cōtemplationē eternorū se extēdat differt tū ab intellectuā. quoniam intellectiua negociatur in eternis p[er] modū intuitionis. ratio autē non sic. s[ed] conferendo a ratiocinando Differt etiam ratio a hō modo ab intellectu. q[ui] intellectus apprehēdit esse rei absolute. ratio autē cum collacōne vni[us] ad alterum. Inferior vero pars

rationis dicitur mulier. que quia circa res corpales versatur cōiuncta est sensualitati. a sepe alligitur ab ea. videt em̄ semp[er] corrigi sibi pomū id est illecebram viciānam.

De potentijs anime motiuis.
Capitulū. xlix.

Motiuarum anime rationalis talis est diuisio. Diuidit[ur] em̄ vis motiua in imperatiuā a consiliatricē a affectiuā. et consiliatricem et affectiuā simul. Vis imperatiua est liberū arbitriū a synderis Cōsiliatrix est ipsa ratio que diuiditur in partem superiorem a inferiorem. Vis affectiua est voluntas que diuidit[ur] in thelesim a bulesim. Vis que simul consiliatrix est et affectiua est ipse intellectus practicus.

De voluntate. Capitulū. l.

Inter dictas potentias p[ri]mo dicēdū ē de voluntate q[ui] int[er] motiuas ē p[ri]ncipua cū sit generalis motor oim viriū. Cū em̄ intellectus apprehēdit aliquid vt bonum voluntas imperat viribus affixis ipsis organ[is] sicut visui ad videndū. auditui ad audiendū. a sic de alijs sensibus. Similiter in motu locali voluntas imp[er]at virtuti aiali. a virtuti que est in neruis a musculis. a ita mouet ad ambulandū vel currēdum. a ad huiusmodi similia. Sz fallit istud in potētijs

anime vegetabilis in quibus voluntas suū imperiū non exercet. Nutritiua em̄ et generatiua et augmentatiua nō secundū nostrū arbitriū sed naturaliter operant̄.

Volūtas in duas ptes diuiditur. scz in thelesim et bulisim. id est in voluntatē naturalē et deliberatiuam. quarū prima sciz voluntas naturalis dirigitur per sensum. secunda vero sciz deliberatiua per rationem. **N**ota q̄ voluntas proprie et stricte rationalium est tantūmodo. sed large dicitur etiā esse brutorū. improprie vero et quasi metaphoricē dicitur esse vegetabilium. **V**nde voluntas primo modo sumpta sciz put est rationalium proprie voluntas dicitur. **S**ecundo modo pro ut voluntas brutorū est vocat̄ p̄e deliberium. **T**ercō modo put est voluntas vegetabilium vocat̄ appetitus. **I**nter potētiās nulla liberior est qm̄ voluntas. qz nec obligat̄ organo sicut imaginatio estimatio et huiusmodi. nec cogitur ab obiecto. sicut intellectus cogitur vero. **V**ires etiā affixe organis immutant̄ necessario immutato organo quibus omnibus voluntas caret. **V**nde ait augustinus. q̄ nihil adeo in nr̄a potētia est sicut voluntas. **S**i autē scire volueris quare voluntas nō cogat̄ bono sicut intellectus vero hec est ratio. quia cōtra p̄mū nihil ita bonum est quod non aliquid ip̄fectionis habeat. **S**z

aliquid ita verum est q̄ nihil falsitatis habet. vt patet in hac propositione. **Q**uodlibet totū maius ē sua pte. **V**nde tali vero cogitur intellectus assentire. **S**ed voluntas nulli bono creato cogitur ad herere. **I**tem voluntas videtur interdum cogi per inordinatū appetitū. put voluntas quādoqz trahit hominem et allicit vt bonū spernat incommutabile. et rebus mutabilibus adherere. **S**ed in huiusmodi coactione etiam libertas quedam est. **V**nde Aug⁹. **O**mne peccatum est adeo voluntarium. quod si non est voluntarium non est peccatum.

De syntherisi. li.

Syntheris vis est anime motiua que semp nata est figi in superioribus. naturaliter mouens et stimulas ad bonum. ac abhorrens malū. et in istis nunqm̄ errat neqz secundum syntherisim est peccare.

Sciendū etiā q̄ syntheris nō extinguit̄ etiam in diabolo et dānatis. **R**emanet em̄ illis aliq̄ actus eius. **S**yntheris autē quantum ad instinctum boni. et quantum ad displicentiam mali culpe absolute considerate extincta est in diabolo et damnatis. **S**ecundum vero q̄ culpa consideratur in cōparatione ad penā. sic non est extincta in illis syntheris. **E**t in hūc modū remanet eis ad penā. **I**sa. **V**ermis eorum nō morietur et. **H**abēt igit̄ displicentiā

mali in collatione ad penam.

De conscientia. Cap. liij.

Hoc nomen conscientia componitur ab hac prepositione con et hoc nomine scientia. Vnde conscientia dicitur duo scilicet scientia et secundum hoc conscientia est habitus naturalis non solum cognitivus sed etiam motivus. Inclinat enim animam ad prosecutionem boni et fugam mali. Alio modo conscientia dicitur accceptionem ex parte rationis quod notatur in hac prepositione con. Primo igitur modo put scilicet conscientia includit scientiam in se habere se sicut superius et coniungitur syntheresi et semper est recta. **S**ecundo modo coniungitur magis rationi et sic habet se sicut inferius hoc modo recipit errorem et conturbationem. In conscientia enim ex parte inferiori bene potest accidere error. Nam ratio cui conscientia ex parte inferiori iungitur habet versari circa particularia in quibus sepe contingit errare. Sicut patet in syllogismo conscientie in quo syntheresis proponit maiorem sic. Nullum malum est faciendum. Ratio assumit minorem scilicet hoc est malum sed conscientia concludit ergo non est faciendum. Circa primam non est error circa secundam quoniam est error et ex hoc est falsitas in conclusionem. **C**avenda est conscientia nimis larga et etiam nimis stricta. Nam prima generat presumptionem secunda desperationem. **I**tem

prima sepe dicit malum bonum. Secunda e converso bonum malum. **I**tem prima sepe saluat damnandum. Secunda e converso damnat salvandum. **N**ota aliud est conscientia aliud timor conscientie. Tunc enim est conscientia quando quis sententialiter iudicat aliquid esse faciendum vel vitandum contra tale conscientiam facere etiam si sit erronea peccatum est. Sed contra timorem conscientie facere non semper peccatum est quia talis timor non est semper ex diffinitiva sententia rationis per quam iudicet se teneri ad aliquid. Sed ex eo quod vacillat inter dubia nesciens quid sit melius vel ad quid teneatur potius cum tamen non omitteret quicquid sciret esse placitum divine voluntati. **D**e conscientia quoque sciendum quod quoniam respicit preteritum quoniam presens quoniam futurum. Nam conscientia accusat de preterito remurmurat de presenti et precauet de futuro. Preterita namque respicit ut quando conscientia mentem de hoc quod sibi conscia est reprehendit sicut est de malo commisso vel bono omissio. Presentia etiam respicit contradicendo ei cuius per conscientiam habuimus oppositum. Futura quoque respicit ut quando instruit et stimulat mentem ad ea facienda vel vitanda ad que ipsa conscientia iudicat nos teneri. **Q**uid autem conscientia se extendat ut dictum est tam ad facta quam ad facienda potest colligi ex diffinitionibus con-

scientie que tales sunt. Dicit io
 bannes damascenus. Conscie
 tia est lex intellectus nostri. Ba
 silius dicit eam esse rationale iudi
 catoriū. Diffinitiones magistra
 les sunt iste. conscientia est cog
 nitio sui ipsius. Itē conscientia ē
 habitus animi agendorū et nō a
 gendorū. Itē conscientia est ha
 bitus mentis boni et mali discreti
 uus. Itē conscientia est creduli
 tas intentionis ad aliquid facien
 dum vel nō faciendū cū animi de
 liberatione firmata. **E**rror con
 scientie octo modis causat. Pri
 mo ex ignorantia quā sciz nescit
 quis quid eligendū sit vel decli
 nandū de tali errore pal. Cum
 ignoremus quid agere debeam?
 hoc solū habemus residui ut ocu
 los nrōs dirigamus ad te. Secū
 do ex negligentia. ut cum quis
 negligit conscientiam discutere
 vel si nescit se expedire et negli
 git tñ ab alijs q̄rere. **T**ercio ex
 superbia. ut quando quis nō hu
 miliat intellectum suum. ut scilicet
 et melioribus et sapientioribus
 se velit credere. cōtra quod ap̄l̄
 Captiuātes oēs intellectū in ob
 sequium christi. hoc est dicere q̄
 quilibet in credēdis plus debet cō
 sentire fidei q̄m sibi. et in agēdis
 plus debet alijs credere q̄m sibi.
Quarto ex singularitate qua ho
 mo sensum sequens p̄riū non cō
 format se alijs nec sequit̄ vias cō
 munes honorū. **D**e his dicit Nu
 meri. **E**xtrēma castrorū cōspicit

ignis. / Quinto ex affectu inor
 dinato qui sepe inclinat conscien
 tiā ad id quod hō tunc appetit.
 et sic facit eam a sua rectitudine
 deviare. **S**en. Perit omne iudi
 cium cū res trāherit in affectū.

Sexto ex pusillanimitate qua
 quis timet nō timenda secūdm
 rectū iudiciū rationis. **I**sa. Dicit
 te pusilla. conforta. et noli timē.
Septimo ex pplexitate qua ho
 mo se credit int̄ duo peccata po
 situm esse. quorū alterū sit impos
 sibile declinare. **S**ed scēdū
 q̄ perplexitas nihil est simplia
 ter. potest tamē aliquis esse per
 plexus secūdm quid. id est secū
 dm erroneam conscientiam. qua
 deposita erit liberatus. **O**ctauo
 ex humilitate cordis et puritate
Greg. Honorū mentium est ibi
 culpam agnoscere vbi culpa nō
 est. **E**rror primis septem modis
 acceptus reprehensibilis est. **O**c
 tauo mō laudabilis est. Immo
 nec error dici debet. h̄ humilis su
 orū defectū recognicō dummo
 do non sit nimia.

De operationibus anime
Capitulum. liij.

Anima secundū diuersas
 potētiās multas et diuer
 sas habet operationes.
Ipsa enī cognoscit v̄z p̄ intelle
 ctū speculatiuū. affectat bonū
 p̄ intellectū practicuū. discernit cō
 ferendo inter bonū et malum. v̄z
 et falsū p̄ rationē discernit. simul
 et eligit per liberū arbitriū. cōsetit
 f. iij

per voluntatem. inuenit medium
per ingenium. Stimulat ad bonū
per synthesesim. **A**nima etiam
in actibus suis ordmem habet.
Nam quod sensus p̄cipit imagi
natio representat. cogitatio for
mat. ingenium vestigat. ratio iu
dicat. memoria seruat. intelligē
tia comprehendit. ⁊ ad contēpla
tionē adducit. Anima pretere a
cognoscit res presentes per sēsū.
absētes per imaginationem. res
autem immateriales per sui presē
tiam in semetipsa. ac seipsam p
reflexionem sui supra se. habet ⁊
alios actus anima pertinētes ad
corpus. sicut est vegetare p vir
tutem naturalem. sentire per v̄tu
tem animalem. ⁊ viuificare p vir
tutem vitalem. de quibus dictū
est supra.

**De quantitate anime Capi
tulum. liij.**

Anima cuz sit simplex nō
habet quantitatē dimen
siuā s̄ virtualem. Vnde
p̄atet q̄ anima secundū essentiā
non est in toto corpe sed in pte
corporis determinata. ⁊ inde vir
tutē influit toti corpi. Et ad hoc
ponit calēdius exemplū in arane
a. que in medio tele sue residens
sentit quemlibet motum siue inte
rius siue exterius in tela factum
Eodem modo anima in cētro cor
dis existens sui distēsiōe totū
corpus sibi vnituz sensificat viui
ficat atq; mouet. Nec contra sim
plicitatez anime est q̄ tres dicū

tur eē anime. scilicet vegetabilē
sensibilis. rationalis. Cuius tel
ligentia superius est expressa. **A**
nima q̄ licet simplex sit. tamen
secundum boetium differt in ea
quod est ⁊ quo est. sicut ⁊ ange
lus ⁊ omne quod creatum est.
que omnia differunt secundum
rationez vniuersalis ⁊ particula
ris.

**De immortalitate anime.
Capitulum. lv.**

Animam esse immortalē
auctoritate ostenditur
ratione. Dicit in libro
Sapie. Iustoz anime in manu
dei sunt. ⁊ non t̄get illos tormē
tum malicie. Item spes illoz im
mortalitate plena est. Itē in eu
angelio Querent homines mortē
⁊ non inuenient. Itē **Gregori⁹**
loquit̄ de malis iserni. Ibi mor⁹
semper viuit. s̄m⁹ semper iāpit.
⁊ defectus deficere nescit. Item
Job. Qui manducat meam car
nē et bibit meum sanguinem ha
bet vitam eternā. **O**nditur eti
am anime immortalitas p ratio
nes. Omis namq; corruptio cau
satur ex cōtrarietate. nihil autēz
est quod substantie anime cōtra
rietur. **P**retere anima capax
est beatitudinis. de? autē vt ait
aug⁹. ingēti libertate replet om
nes creaturas pro captu earum.
Ad beatitudinez autem spectat
vita perpetua. Pretere si anima
moreretur cuz corpore homo nō

timeretur mortuus. sicut nec lupus nec canis mortuus. ergo relinquitur aliquod viuens post mortem hominis quod timetur. Preterea cum deus iustus sit habebunt boni premium. mali penam. Sed hoc non fit in hoc mundo cum mali videntur florere. Ducunt enim in bonis dies suos. boni vero tribulari. ergo fiet alibi. hoc autem non potest esse nisi anima sit immortalis. Preterea deus fecit animam ad imaginem et similitudinem suam. sed deus immortalis est. ergo et anima

De libero arbitrio. lvi.

Liberum arbitrium ut ait Aug. est facultas rationis et voluntatis qua eligitur bonum gratia assistente. malum vero gratia desistente. In hac definitione ponitur ratio et voluntas. Ratio quidem ut consiliarius. voluntas autem ut imperator. Nam ratio dicit illud esse bonum vel malum. voluntas autem dicit fiat fiat.

Nota quod libertas liberi arbitrii est libera a coactione sufficienti. sed non libera a coactione efficiendi. Nulla enim coactio exterior est sufficientis causa ut aliquid fiat. licet quandoque sit efficiens. ut patet in multis qui coacti sunt negare christum per tormenta. quoniam in huiusmodi coacta voluntas est. ut ait Aug. Quoniam vero peccator trahitur a gratia. tunc non destruitur libertas arbitrii. quia cecus aliquis vel

fessus vel claudus in foueam cecidens quoniam extrahitur non fit hoc illo invito. Libertas arbitrii triplex est. scilicet a necessitate. a peccato. a miseria. Prima libertas est nature. secunda gratie. tertia glorie. Item prima est bonorum et malorum. secunda est tantummodo bonorum. tertia est in celo regnantium.

Ex his patet quod libertas viatorum est nolle vel velle peccare et etiam posse peccare. Sed libertas in paradiso fuit posse non peccare et posse non turbari. Libertas vero patrie est nolle et non posse peccare. nec posse turbari. patet igitur quod liberum arbitrium liberius est in bonis quam in malis. quia in bonis est tantummodo seruitus miserie. In malis est seruitus miserie et peccati. Sed in patria erit liberum quoniam omnino talis seruitus destruetur. Nota quia deus licet non possit mala facere et similiter angelus et anime beate. tamen est in eis liberum arbitrium. quia bonum eligunt et malum declinant. non ex infirma necessitate. sed libera voluntate. Eodem modo dicendum est de diabolo quod habet liberum arbitrium. bonum tamen semper respicit et malum eligit. sed hoc non facit in eo violenta coactio. sed voluntaria obstinatio. Liberum arbitrium habet se in quibusdam indifferentem ad bonum et ad malum. ut in primis partibus ante lapsum. In quibusdam plus se ad malum quam ad bonum. ut in regeneratis per baptismum. In f. iij

quibusdā necessario se habet ad malum. vt in infidelib? non regeneratis. In quibusdam se habet necessario ad bonum. vt in cōfirmatis. sicut fuit beata virgo p? conceptionem filij.

De natura corporis humani.
Cap. lvij.

Homo grece antropos dicitur quasi arbor euerſa. Pa-
bet enim se caput cum capil-
lis ad modum radicis. brachia ve-
ro cum cruribus sunt rami. Sol?
etiam homo est longi et lati corpo-
ris. huiusmodi ratio duplex est
scilicet naturalis et moralis. Natura-
lis quidem est ratio. quia in alijs
animalibus abundat in capite ma-
teria terrea deprimens et deficit ca-
lor erigens quod non est in homi-
ne. Est etiam ratio moralis. vt sci-
licet reſtitutio statu? corporalis at-
testaretur reſtitutionem mentis sur-
sum ad celestia tendentis. Accide-
ntia anime transmutant corpus. quia
forma delectabilis imagiata mo-
uet corpus sicut et tristabilis. et
ideo dicitur auicenna quod multum tri-
stis ac lepra timens erit aliquando le-
prosus. fit etiam e converso quod corpo-
ris passionibus redundans in anime
conturbationibus sicut patet in som-
no. Item partes corporis huma-
ni habent similitudinem totius mun-
di. quia tanta est distantia inter
extremitates duorum longorum di-
gitorum utriusque manus. quanta
est a vertice capitis vsque ad plan-

tam pedis. sicut tanta est distan-
tia a centro capitis ad oppositum
tropum in celo quanta est ab oriente
in occidentem. Corpus humanum
ex quatuor compositum est elemē-
tis. Sed apparet terra in ossibus
et carne. Aqua vero in humoribus
scilicet sanguine. flegmate. colera.
melancolia. Item aer continetur
in pulmone. et hoc patet quia se-
per in motu est. Nam pulmo ve-
tilabrum cordis est ne nimio calo-
re dissoluatur. Item ignis conti-
netur in corde. et ideo inferius est
latum et superius est acutum quia
formam ignis tenet. **M**embra cor-
poris triplex sunt. Sunt enim que
dam radicalia vt epa. cor. cerebrum
genitalia. Inter que prima tria
sunt de esse individui. in quibus
vt supradictum est sedem habet spi-
ritus naturalis vitalis et animalis.
Sed membra genitalia sunt ad
conservationem speciei. Alia sunt me-
bra deservientia vt vene. arterie.
et nervi. per que vehit ille triplex
spiritus vt habetur supra. **T**ercio
modo dicuntur membra officialia
sicut manus pedes et huiusmodi.
Sunt etiam membra tam artificiali-
ter ordinata vt mutuo sibi deser-
uiant. Nam superiora inferioribus
administrant gubernationem vt
patet in oculis. Item inferiora pre-
bent superioribus supportationem.
vt patet in pedibus et cruribus que
totum pondus aliorum membrorum
sustinent. Item membra media imp-
tunt utrisque defensionem et neces-

fariorū conquisitionem. vt patet in manibus ⁊ brachijs. Item sic sunt ordinata vt mutuo sibi cōdolescant. Si enī vnum dolet mēbrum cōdolent omnia membra. et hoc est propter connexionem ⁊ colligantiam. Item sic ordinata sunt. vt vnūz membrum in periculo pro alio se exponat p̄ defensione. vt patet i capite pro cuius defensione alia membra periculis se exponunt. Itēz quando vnūz membrum deficit. alia defectum eius suppleunt. Vnde videmus aliquos carentes pedibus cum manibus ambulare Itē magnus dolor in vno membro facit minorem in alio non sentire. Itē membra quorū motus subest libero arbitrio tam p̄mptam seruāt obedientiam vt inter imperiū voluntatis ⁊ executionem operis quasi nulla mora videat. ⁊ hāc obedientiam videmus seruare oculum in videndo. linguam in loquendo. os in comedendo. manū in operando. ⁊ huiusmodi.

De phisonomia. lviij.

Diuerse membrorum dispositiones secundum artē phisonomie diuersos affectus ac mores indicāt in homine. non q̄ ista signa necessitatem imponant moribus hominū. sed ostendunt inclinationez nature. que tamē retineri potest freno rationis. ¶ Sequamur igit i

hoc tractatu magnos hui⁹ artis auctores Aristotelem. Auicēnā Constantinum Philemonem. ⁊ alios. ⁊ Dalemonem incipientes a complexionibus. ¶ Melancolicos tristes ⁊ graues dicimus. Sanguineos autem opposita horum videmus habere. Item colerici faciles sunt ad iras. ⁊ flegmatici pigri sunt ⁊ somnolenti. ¶ Phisonomia sexus est q̄ masculin⁹ animus vehemens est ad impet⁹ studiosus ⁊ animosus. femine autēz misericordes ⁊ timide. Capilli molles ⁊ rari elēs ingenium preloquuntur. Itē capilli crispi pronūciant timidūz ⁊ lucri cupidum. Item capilli depressi nimirū ⁊ fronti imminentes ferum declarant animum. ⁊ his concordat capitis versina capillatura. Item capilli flauī ⁊ crassi albi indicāt idiotales. Capilli vero subnigri si sint moderate tenues bonos indicant mores ⁊ bonam hominis compositionem. Caput nimis magnum stolidum indicat. Caput autem globosum ⁊ breue est sine sapientia ⁊ memoria. Item caput humile superius ⁊ quasi planum insolentie ⁊ dissolutionis dat indicium. Item caput oblongum aliquantulum ⁊ malleo simile hominē circumspēctū indicat ac prouidū. ¶ Frons angusta nimirum indolem ac vracem declarat. Lata vero paruitatez significat discretionis. Item rotunda signat iracundiam. Item builis ⁊ demissa

signat verecundum et nō admittentem turpia. **I**tem quadrata et moderata magnitudinis magne sapientie et magnanimitatis ē iudicium. **S**up̄alia arcualia vsq; quo coniungantur ad corium nasi significant subtilem et studiosum in omnibus operibus suis. **S**i autem ibidem coeunt tristes hominē et parum sapiētem temōstrant. **S**i vero arcuositas declinat ad tempora et ad gibbositate genarum significant negligentem. **I**tem superalia si sunt longorum et multorum pilorū signant ferum et magna meditante. **O**culi qui tanq̄m guttule mitoris mīdi relucēt mores compositos indicant. q̄n̄ varie mouētur oculi vt modo currāt modo quiescāt significant mala resoluta in aīo sed nondū esse perpetrata. **O**culi glauci splendore t̄n̄ micantes significant audacem et puigile ad maliciā. **O**culi magni trementes et obscuro designant vini potatorem et intemperantiā veneris. **O**culi pure nigri signant imbecillē et sine virtute animi. q̄n̄ aut guttule rubentes aliquātulū insunt. et t̄n̄ nigre apparēt signāt iustū probum et ingeniosum. **V**bi autē in nigris oculū guttule vehementer rubent. et alique tendunt ad quadraturā. et quedam sunt palide. quedā glauce. et circuli qui forinsecus ambiūt pupillas sunt sanguinolenti. et sūt magni oculi et mitor pupille moueat vt mo

uetur palpebra. **T**ales inquam oculi signant animū qui omnem excedat morem ferax. quicquid em̄ nebandorū cogitari potest talibus oculis perpetrabile est. nec etiā a domestico cessabūt sanguine. **O**culi nimū prominentes rubicundi et parui linguā declarant effrenatam et corpus instabile. **O**culi acriter intuetes si sūt humidi indicant hominē verecundum ac in agendis velocē et puigum. **O**culi qui frequenter clauduntur atq; reserantur timidum ac imbecillē declarant. **O**culi mēte apertionis designant stultiā et inuerecundiam. **S**i autē multe clausiue fuerint significant mobile et inconstantē in omnibus factis suis. **A**ures prominentes et valde magne signāt stoliditatē et garrulitatem et imprudentiam sed valde pue malignitatis sunt iudicia. **A**ures nimium rotunde in doales signant. **A**ures oblonge et anguste inuidie signa sunt. **A**ures iacentes et supra caput applicate pigritiam designant. **G**ene crasse signāt ignauiam et violentiam. **N**imium autem tenues malignitatem. **G**ene rotunde inuidie arguuntur. **N**ares patule alacritatis et fortitudinis dāt iudicium. **L**onge vero et tenues mobilitatis et leuitatis signū habent. **N**arium autem pars que iuxta frontē est si nec alta nec humili. sed equali linea descendat virile signum est. et constanti

am demonstrat ac providentiam. Nares minores debito furibus asignant. **T** Omnis vultus cum plenus est et crassus ignavum et voluptatibus deditus significat. vultus dependens cogitatore subdolum indicat. **L** Labia tenuia in ore maiori si superius labium aliquantum exuberet super inferius magnanimum indicant et fortem. Tenuia vero labia pui oris imbecilem animum et versutum indicant. Labia cum soluta ab ore aliquantum dependunt inertem demonstrant. Nam in asinis et equis antiquis hoc signum inuenitur. Os pui conuenit tam a vultibus mulieribus quam animis effeminatis. Os quod ultra modum dilatat voracem indicat inimicum impium. talis enim oris rictus marinis monstris conuenit. Mentum prolixum aliquantum demonstrat minus iracundum et minus perturbatum. Qui pui et breue mentum habent imites sunt et inuidi. hoc enim plato ad serpentes referebat. Utilitas mentum est commensuratum secundum aliquid ad quadraturam accedens. Mentum si longe in prolixum distendat solis assuetum ostendit. **V** Vox existens similis voci ouium aut caprarum stulticie habet indicium. Qui autem in modum auium vocem intendunt defacili sunt leues. Vox tenuis et quasi lugubris tristitiam indicat et suspiciosum. Quorum vox incurrit in nares ita ut nares consonent mendaces sunt et maliuoli.

li. ac malis alienis gaudentes. **C**eruius longa et tenuis significat eum qui mala ligna meditatur. Rotunda ceruix probat virtutem animi et corporis humilitatem. Ceruix breuis indicium est eius qui cum temeritate audax est. Ceruix nimis erecta insolentem et contumacem dicit. **P**ectus quod multis carnibus congestum est invidiosum indicat. Pectus quod longius est quam venter prudentem indicat. Pectus si cum ventre nimietate pilorum tegatur signat instabilem hominem et animum sine religione ac pietate. Cum autem pectus capillos profert solum animosum designat. **D**umeri tenues et qui in acumine erecti sunt insidiosum indicat hominem. **B**rachia quam in tanta flexibilitate extenduntur ut erecto corpore extremitas medii digiti appropinquet ad genu licet forte mensura quatuor deficiat at digitorum habiles ostendit homines et fortes. Cum autem prolixitas hec ad femur definit vel parum ultra declarat homines in aliquos et malis alienis gaudentes. **M**anus nimium breues et exigue fortes demonstrant et sagaces. Crasse manus si digitos breues ultra modum habeant declarant tergiuersorem insidiosum et furem. Manus inforte et tenues loquaces signant et voracem. **U**ngues albi et plani et molles ac tenues et obrubentes et bene perluadi optimum ingenium demonstrant.

Vngues inflexi. et curui impru-
dentes indicat rapaces. Vngues
breues nimium declarant malig-
num. **D**igiti collecti et conglo-
bati auarum dicunt et malignum. **D**i-
giti parui et tenues stultum demon-
strant. **D**igiti vero parui et crassi
inuidum indicant et audacem. **L**a-
tera tenua et angusta et depressa
timiditatem indicat. **L**atera refer-
ta carnibus et dura ostendunt ho-
minem indoctum. hec enim ad ra-
nas secundum platonem referuntur

Pars cruris que sub genu est
et vocat fura quoniam plena est et quasi
grauida intempatum hominem sig-
nat et impudentem. **M**olles fure
effeminatis assignantur. **P**edes
crassi et breues valde infirmum indi-
cant hominem. **P**edes nimium pro-
lixi ad hominem dolosum referuntur.
Pedes pertenuis et nimium
breues produunt hominem malignum

Qui longis passibus incedunt
magnanimi esse solent et efficaces.

Qui celeriter incedendo se com-
primit et multum deducit atque totum
corpus complicat significat timidum
et paruum ac versutum. **Q**ui bre-
ues passus habet eisdemque accele-
rat malignus esse dicitur ac imbe-
cillus. **C**olor cutis niger versu-
tum indicat. **C**olor albus rubes-
centes et animosos ostendit. **C**o-
lor vehementer albus cum pallorem de-
fectum virtutis significat ex nimio
a victoria flecinitatis. **C**olor igni-
tus lucentibus oculis ad insaniam
vergit. **C**olor medius inter album

et nigrum qui declinat ad brunum
si clarus est ostendit virum ingenij
boni et bonorum morum.

Regule generales phisono-
mie. **C**ap. lix.

Oeneraliter igitur tenen-
dum est quod membra que in pro-
portione sunt naturali que
ad figuram colorem quantitatem. si-
tum. motum. indicant bonam mentis
habitudinem naturalem. **M**em-
bravero que peruersa sunt figura
quantitate situ motu qualitate
peruersam mentem indicat. **P**re-
terea dicebat plato quecumque simi-
litudo animalium aliquo modo in homi-
nibus est. tales homines etiam ta-
lium imitantur mores. **N**otandum
insuper quod licet per signa membro-
rum naturalium mores hominum co-
gnoscantur. non tamen talia impo-
nunt necessitate habent ostendunt inclina-
tionem nature. nec semper tenentur
ante affectus hominum habent frequenter
et probabiliter. **I**tem propter signa ex-
teriora de quibus dictum est non sta-
tim proferendum est iudicium. quod
forte signum est per accidens et non per
naturam. forte vitium est per contrariam
consuetudinem. vel rationis freno
tenet. **V**nde narrat aristoteles.
quod discipuli hippocratis pictam
figuram portabant philemoni ex-
cellentis phisonomo. qui pronun-
ciauit de ipso quod esset vir luxurio-
sus. illis autem indignantibus et
culpantibus philemonem quod de
optimo viro taliter iudicasset.

retulerūt hoc hippocrati qui cō
fessus est pbilemonē veruz iudi
casse. sed ex amore philosophie
a honestatis dixit se cōcupiscē
tias cordis sui viasse. a accepisse
p studiū quod nature fuit bene
gatum. ¶ Demiqz sciendū qz si
gna exteriora nō referūt nisi ad
eas passiones que naturaliter in
sunt homini sicut est ira. concupi
scentia a huiusmodi. non autēz
ad eas que sunt aime soli? sicut
est musica. geometria. a similia
Sciendū qz qz in oculis prināpa
liter cōsistit omnis perfectio phi
sonomie. a si oculorū iudiciū cō
firmat ceterorū membrorū iudi
cium tunc rata esse dixit loxus.
Si autem contrariant? tunc pua
lent iudicia oculorū. ppter quod
omnes phisonomi affirmauerūt
oculum esse verū cordis nunciū.

De toto hoie. Cap. lx.

Dostqm expeditū est de
homine ex parte mentis
a ex parte corpis. nūc
dicendū est de ipso put est com
positus ex utroqz. vbi specialitē
notatur dei potentia. quia natu
ras tam distantes coniunxit in v
nam personam. naturā videlicet
corpoream a incorpoream qz ma
xime distāt in predicamēto sub
stantie. Preterea cū essz vna cre
atura que habebat cognitionem
intus per intellectū. vt angelus
a alia que habebat cognitionez

per sensum vt quodlibet animal
brutū. fieri debuit creatura ppter
perfectiōem vniuersitatis que
hac cognitione duplicā esset p di
ta. vt legere posset in libro scrip
to intus a foris. hoc est in crea
tore a suo opere ¶ Vnita est ani
ma corpori multiplicā ratione. li
cet separata dignior videretur.
Prima ratio est vt per coniuncti
onem disparium naturarū erige
retur mens ad sperandam vni
onem que erit int animā a spiritū
in creatū. Alia est vt sciz anima
seruendo deo in corpore maius
merituz habeat. quia vbi maior
pugna maior est a victoria. per
cōsequens maior corona. Diffi
cultas enī operis multum valet
ad effectum merendi ¶ Tercia
vero est ppter cōplementum vni
uersi. Cum eni sicut dictum est
quedā essz creatura pure spūal.
quedam pure corpalis. cōueni
ens fuit fieri creaturam mixtam.
partim scz spirituale. a partim
corpalem. ¶ Quarta ratio est.
quia sicut corp? viuū valet ad
fructum penitentie. sic post mor
tem resuscitatū valebit ad cōser
uationem stole duplicate. quia
non solū anima sed etiā corpus
premiabitur dote sua ¶ Quinta
racō est quia homo ex defectu
corporis multam habet materiaz
humiliationis Vñ illud humiliacō
tua in medio tui ¶ Sicut at aia
ex diuictōe ad corp? plura bona
cōsequē sic a mltā cōtrahit incomoda

Primo peccati originalis inq̄ nationem. Job. Quis potest facere mundum de immūdo. **S**ecundo peccādi promptatē. Gen. Promi sūt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua. **T**ertio bene operādi difficultatem. Proverb. Per agruz hois pigritāsiū. ⁊ ecce totū ⁊ c. **Q**uarto intellectus ebetudinem. Sapientie. Corpus quod corripit̄ aggrauat aiaz ⁊ c. **Q**uinto cōtinuā impugnationē. Gal. Caro concupiscit aduersus spm̄.

Sexto curarū sollicitudinez. Math. Dicovb̄ ne solliciti sitis aie vr̄e ⁊ c. **S**eptimo passionū multiplicatē. Job. Homo nat⁹ de muliere. **O**ctauo glorie retardationē. Gloriā enī nō perāpiemus q̄ndiu in corpe detinem̄. Propter hoc ap⁹. cupiebat disfolui et esse cum xp̄o.

De proprietatibus hominum.
Capitulum sexagesimūpm̄.

Proprietates hominum sunt iste. Discernere inter honestū ⁊ turpe. Vñ et solius hois est honestū p̄ se q̄. cū omnia bruta non nisi vtilia ⁊ delectabilia p̄ se quantur. Passiones ordinare ad limitē rationis. Supra mundū per intellectuz eleuari. Et ideo si aliqui quis p̄ adhesionem in terrenis se mundo inferiori fecerit. iam quasi bonore humanitatis exutus proprietatem

accipit bestie. vt dicit̄ fieri p̄ cōcupiscentiā porcus. per iram carnis. p̄ rapinam leo ⁊ sic de alijs. quod plato vocauit secundā animarū incorporationem. Amiciā am habere secundū omne gen⁹ amicitie. ⁊ in hoc differt homo ⁊ brutis que non habent amicitie speciem. que est delectationis vel cōnutritoriū vel huiusmodi. Intellectualib⁹ theorematib⁹ speculari ⁊ delectari talibus. **V**erecundari in turpi perpetrato p̄pter quod memendabiles dicunt̄ inuerecundi. quia in aliquo mutati sunt a ratione hominis. pecorinam naturam assumētes. **P**erfecte esse cōiugale animal. eo q̄ legibus ordiatis faciāt honestas nuptias. **C**iuile animal esse quia distributiones ⁊ cohabitatiōes ⁊ federa ⁊ pugnas perfectas habet ⁊ vrb̄anitatibus ordiatis. **D**iscipline esse p̄ceptibile p̄pter rationis vsum. esse animal mansuetū natura p̄pter ciuitatem. esse animal risibile. esse animal gloriabile p̄pter perfectas gaudendi rationes. que soli cōtingūt homini. esse microcosmū. id est minoem mūdum eo q̄ omnis creature aliquid habeat homo. videlicet eē cum lapidibus. vegetari cū arboribus. sentire cum animalibus. intelligere cū angelis. ex duplici natura esse composituz. scilicet corpali ⁊ spūali. **C**reaturā eē dignissimā. eē aial rōnale mortale. **I**humana fragilitas in hoc cōsi

stet q̄ i homine est assiduitas be-
ficiendi. impossibilitas stādi. fa-
cilitas cadendi. difficultas resur-
gendi. vilitas nascendi. incerti-
tudo moriēdi. Defectus huma-
nus est. quia quicquid habem?
aliunde habemus? a ipsefecte ha-
bem?. a insup amittere possum?
In homine quoq; est moriēdi
necessitas a hoc est vel illata ne-
cessitas sicut fuit in adam. vel in-
nata sicut i nobis. vel assumpta
sicut fuit in xpo.

De primis parentibus. lxxij

Semma bonitas volens
cōmunicare bonū suū eti-
am alijs. fecit creaturaz
rationalē que summū bonum intel-
ligeret. intelligendo amaret. a a-
mando possideret. possidendo bea-
ta esset. Fecit autē deus primum
hominē. formādo corpus ei? p
ministerium angeloz de limo terre
i agro damasceno. a inspirauit
in faciē eius spiraculū vite. hoc ē
animā creauit quā corpori facto
vniuit. Fact? est autē homo ad
imaginē dei in naturalibus a ad
similitudinem in gratuitis. Dicitur
autē homo fact? ad imaginē
dei potius qm angelus. quia con-
ueniētiā habet homo cum deo in-
tus a extra quod nō habet ange-
lus. Intus em̄ habet cōuenienti-
am secundū memoriā. intelligē-
tiam. a voluntatē sicut angelus
Sed extra conuenientiam habz
quam non habet angelus. Nam
sicut a prē filius a ab homine ho-

mo eiuēdem naturē. Preterea sic
deus prelatus est omniū in suo v-
niuerso. sic homo omniū in suo v-
niuerso. Item sicut deus ubiq; ē
sic anima ubiq; est in suo habita-
bili. id est in corpore. non quidē
per essentiam. sed per potentias
Dignitas hūana ē in hoc q; de-
us fecit hominē ratione sapientē.
vita innocentē. bonimio potentē.
Primū notat in hoc q; factus ē
hō ad dei imaginē. secundū q; ad
similitudinē. terciū q; preposit?
ē homo aiantibz a alijs creaturis
que oia sibi seruiunt. **E**x his
nota q; voluntati bono a boninū
subdit nō solū creatura. s; etiam
ipse deus. Ps. Voluntatē timē-
tium se faciet. Item angeli q; de-
putant ad custodiā. Itē demo-
nes qui dant ad exercitiuz bono-
rum hominū Item hoies boni qui
sūt socij tribulationū erūt a socij
cōsolationū. Itē hoies mali q; bo-
nos magis pmouent psequēdo
qm possēt facere seruēdo **C**or-
pus tale dedit deus primo homi-
ni q; anime esset subiectū. vt esset
etiā obtemperās sine rebellionē.
eēt etiā ppagabile sine libidine.
essz etiā vegetabile sine mōrlita-
te. eēt etiā pporcōnabile quantū
ad cōplexionē equalē. esset quo-
q; aie cōforme. vt sicut anima e-
rat innocēs a tñ poterat peccare.
sic corpus eēt ipassibile vt tñ pos-
set mōrlitatē incurrere. a ido po-
terat mori a non mori. poterat ha-
bere sufficientiam a indigentiam.

poterat obtemperare et rebellare.
et hoc fuit ratione nature desecti
ue et ex nihilo create. nec per glo
ria confirmate. fuit tñ corpus illd
ita conditum vt in eo nulla esset
pugna rebellionis. nulla promi
tas libidinis. nulla immutatio
vigoris. nulla corruptio mortis
Dec autē immortalitas corporis
ade principaliter fuit ab ania sic
ab influente. a corporis equali cō
positione sicut a disponente. a li
gno autem vite sicut a vegetate
A regimine vero diuine prouide
tie sicut ab interius conseruante
et exterius protegente ¶ Fact?
est itaq; homo absq; omi culpa
et miseria. nec ad culpam habu
it foimitis inatamentum ¶ Insu
per datur est ei quadruplex ad
iutoriu. ¶ Vñ est ad recte vo
lendum quod est conscientia.
Secundū ad murmurandū extra
malū et stimulandū ad bonum.
quod est syndereis. ¶ Terzius
fuit scientia illuminās intellectū
ad cognoscendū sciz deum suū.
seipsū. et mūdū istum qui fact?
fuerat ppter ipsum. ¶ Quartus
fuit caritas accēdens affectū ad
diligendum deū super omnia et
proximum suum sicut seipsū.
Prima duo pertinent ad perfec
tionē naturalū. Alia duo ad p
fectionem gratuitorum. quoruz
vnum fuit gratie gratis date. sci
licet scientia. reliquū grē gratū
facientis sciz caritas ¶ Accepitq;
homo triplicem oculū sciz carnis

quo videret mundū. Item ratio
nis quo videret animum. Itē cō
templationis quo videret deum.
et sic oculo carnis videret homo q̄
sunt extra se. oculo rationis que
sunt intra se. oculo contempla
onis que sūt supra se. Noticiā emz
dei habuit. cuius presentia qua
dam interiori aspiratione cōtem
plabatur. non tamen ita excellē
ter vt i patria. nec ita in enigma
te vt modo in via. Res etiaz fac
tas nouit. quia nomina omnibz
animantibz imposuit. Noticiam
quoq; sui habuit. quia qualis fa
ctus erat sciuit. et quid agē vel
cauere deberet intellexit. Fuit q;
sine penalitatibz quia nec efuri
uit nec sitiuit. Item frigus vel e
stus. labor vel infirmitas eum n̄
lesit. nec mortē expectauit. quia
uiuens erat ad gloriā transferen
dus. vestibus nō eguisset. et nu
dus verecundiam non sensisset.
natura in eo quo ad deformitate
membrorum non errasset Conce
ptus fuisset sine pudore. et part?
sine dolore. Motus membrorum
subiecti fuissent voluntati.

De preceptis sibi datis
Capitulum sexagesimū terciū.

HActū adā deus in pa
radisu trāstulit. et ibi de
costa dormientis euam si
bi sociam formauit. hanc nō fe
cit de capite. ne viro dominaret.
nec de pede viri ne contemneret.

sed se latere ut amoris vinculum
 probaretur. Duplex bonum illi
 deus preparauit. vnu temporale.
 aliud eternum. Primum dedit secum
 dum permisit. Ideo duplex prece-
 ptum primum homo habuit. vnu
 nature ad custodiendum bonum da-
 tum. aliud discipline ad promerendum
 bonum permissum. et hoc non po-
 terat mereri melius quam per meritum
 obedientiam. que tunc mera est quam
 preceptum ex se solo obligat et non
 ex alia causa. et tale dicitur prece-
 ptum discipline. quia per ipsum disci-
 tur quanta sit virtus obedientie.
 Unde et preceptum discipline dicitur.
 quia vitare lignum scientie non
 suadebat natura sed disciplina.
 Preceptum vero nature duplex
 fuit. Vnum de conseruatione indi-
 uidui. ut ibi. De omni ligno pa-
 radisi comede. Inne que ligna pa-
 radisi sunt in medio specialiter no-
 minatum lignum vite. Sic dictum
 ab effectu. quia corpora primo-
 rum parentum debebat continue ve-
 getare. Aliud fuit preceptum nature
 pro conseruatione speciei. ut
 illud. Crescite et multiplicamini.
 Circa preceptum discipline no-
 ta quod aliquid prohibet quia ma-
 lum. Exo. Non furtum facias. Ali-
 quid quia occasio mali Mat. Non
 iurare omnino. Sic prelatum
 multa prohibere potest quam tamen
 non sunt expressa in sua regula.
 Et aliquid ad probationem obedi-
 entie. et tale fuit preceptum de lig-
 nouitio.

De paradiso. Cap. lxxiii.

Homo predictis fult? au-
 xilijs accepit locum para-
 disii terrestri in habita-
 tionem tranquillam. Fuit autem
 locus ille ut ait dam. exultatio-
 nis vniuersi promptuarium. quod ter-
 ra excelso positus est. et tempe-
 rato ac purissimo aere circumful-
 get. plantis semper floridis coma-
 tus est bono odore plenus. nullum
 quod irrationabilium ibi habitat.
 Sed hic queritur quomodo ser-
 pens intrauit. Ratio. Ministerio
 diaboli. Preterea habetur ex ge-
 nesi. quod a domino paradisos planta-
 tur. Forte qui diuidit in quatuor
 capita irrigat. Lignum vite ac sci-
 entie decorat per cherubin. et per fla-
 meum gladium custoditur. No-
 tandum insuper quod nulle sunt ibi te-
 pestates. due quod sunt ibi hiemes
 et due estates. et bis fructificant.
 ibi arbores. Item in utroque sol-
 sticio habent hiemem. et in utro-
 que equinoxio estatem. Quis au-
 tem ratio est. quia paradisos sub
 circulo equinoxiali situs est. Item
 semper habent equinoxium.

De casu primi hominis. Ca- pitulum sexagesimum quintum.

Inuitens ergo diabolus
 felicitati hominis in spe-
 cie serpentis ipsam muli-
 erem tanquam fragiliorem temptan-
 dam aggreditur. quam cum in
 responsione dubitantem cerneret

fortius institit . a vincens eam e
tiam virum illa mediante deiecit
Processit ergo sic primo scilicet
querendo . Cur precepit vobis de
us ? Secundo asserendo . Nequa
qm inquit moriemini . Tercio p
mittendo . Eritis sicut dii sciētes
bonū a malū . Processus iste fuit
maxime verſutie . quia processit
experiendo . impellendo . a allidē
do . Experientiam enī accepit in
interrogatione . impulit a asserti
one . allexit in promissione Alle
xit vero diabolus mulierē per tri
plex appetibile . scz p scientiā q
est appetibilis rationi . p excellē
tiā ad modū dei que est appeti
bilis irascibili . per suauitatē lig
ni que est appetibilis concupis
cibili . Igitur vir peccauit quia li
gnum vetitū gustauit . Vnde et
penam accepit vt i sudore vultus
pane suo vesceretur . Mulier au
tem in duobus peccauit Nā super
biuit a vetitum comedit Vnde a
duplicem maledictionem habu
it . scz sub viri potestate eris . et
hoc ppter primū . Item in dolore
paries ppter secundū . Diabolus
vero in serpente inuidit . mentit
est . decepit . Vnde ppter primū
dictū est ei . Supra pectus tuū
gradieris . Sed ppter secundū
dicatur ei . terraz comedes . Prop
ter terciū autem dicit ei . Ipsa cō
teret caput tuū . ¶ Si scire volu
eris quis eorū plus peccauerit sci
licet vir vel mulier . Notandū q
quantū ad aliqua plus peccauit

mulier . a quantū ad aliqua ip
se vir Nam mulier plus peccauit
quo ad peioris finis intentionē .
Voluit enī fieri sicut deus . h vir
intendebat nō cōtristare delicias
suas . Item mulier peccauit i plu
res quia in deū . in se . a in pximū
Item mulier peccauit damnosius
quia plures maledictiones rece
pit . Vir autem peccauit plus qm
tum ad originem . quia ex certa
scientia . Item vir peccauit maio
ri ingratitude . ¶ Querunt qz
multi cur deus hominem fecerit q
peccare possit . sed ad hoc assignā
tur plurime rationes . ¶ Prima
est vt ostendat dei potentia qui
solus inuertibilis est . omnis aut
creatura mutabilis . ¶ Secūda
ratio est vt declaretur dei sapiēti
a qua ex malo scit eligere bonū .
quod nō potuit fieri nisi deus cre
aturam fecisset vertibilem in ma
lum . ¶ Tercia vt manifestet dei
clementia qua xps p mortē suā
hominem perditum liberauit .
¶ Quartavt ostendat dei iusti
cia qua nō solū reddit hominis pre
mia . sed et malis supplicia ¶ Qū
ta vt homo non sit peioris cōditū
nis qm alie creature quas omēs
sic deus administrat . vt eas agē
pprijs motibus sinat . Vnde a ho
minem arbitrio pprio relinquere
tebuit . ¶ Sexta est laus huma
na . Laus enī est viri iusti q po
tuit transgredi a nō ē transgressus
¶ Septima est decōr vniuersi .
qz opposita iuxta se posita ma

gis elucescunt. ita mali bonos comendant adinuicem comparati.

Tercia ratio est. quia boni exercitantur et probantur per malos.

Adam et eua post lapsum de paradiso expulsi sunt. sicut lucifer de celo. et in hac valle lacrimarum et miserie habitates facti sunt mortales. Nam sicut in celo est non posse mori. sic in terra est non posse non mori. et in inferno semper mori. **E**x his patet quod primus status hominis fuit innocentie. secundus gratie. tertius culpe. quartus penitentie. quintus glorie. **D**um enim inordinate erexit se supra se. cecidit miserabiliter infra se. sed a statu innocentie et gratie in statum culpe et miserie. **I**tem quia iobis dies est suo superiori iusto dei iudicio factum est. ut sibi fieret inobediens suum inferius. et maxime circa tenebra virtuti generatiue deseruientia.

De ordine temptationis in nobis. Cap. lxxvi.

Ordine temptationis qui fuit in primis partibus etiam in nobis completur. Nam sicut ibi serpens suggestit mulier delectata est. vir comedit. sic in nobis secundum Gregorium. Diabolus gerit serpentis officia. sensualitas vero mulieris. et ratio tenet viri locum per consensum. **V**el dicas secundum Augustinum. quod suggestio serpentis est primus motus ex fomite. **C**onestio vero mulieris est delectatio cogitationis per inferio-

rem partem rationis. **S**ed conestio viri est consensus superioris partis rationis. **P**er hec enim tria scilicet suggestionem. delectationem. consensum homo in temptationem ducitur. quia temptatio per suggestionem incipit. sed per delectationem progreditur. per consensus autem consummatur. **S**unt autem alia tria per que quis in temptatione detinetur. scilicet opus prauum. consuetudo ac desperatio. **S**ciendum quod temptatio est triplex. **P**rima est a diabolo vel per modum suggestionis vel per modum afflictionis.

Secunda est a mundo que voluptate ac vanitate allicit vel per seductionem fragit. **T**ercia est carnis que per sensualitatem ac fomite ad peccatum impellit. quibus etiam ratio consentiens peccatum perficit. **D**ue temptationis species prime. scilicet diaboli et mundi sunt extra nos et non habent peccatum. **V**nus Augustinus. **T**emptatio non est peccatum cum non consentit. sed materia exercente virtutis. **T**ertius modus temptandi est intra nos et est peccatum veniale. sed quoniam primus motus tantum est. fit tamen mortale si consensus aduenerit. **C**ontra predictos temptatores dedit nobis deus tria remedia. quia contra diabolum habemus spiritus angelicos qui ad bonum nos stimulant et contra insultus diaboli defendunt. **I**tem contra mundum habemus exempla sanctorum. quos nec alliciebant mundi blandimenta. nec ter-

rebant supplicia Item contra car-
nez habemus bona naturalia. sci-
licet synderesim et vim irascibile.
habemus etiam gratuita. scilicet cari-
tatem temperantiam et huiusmodi quibus
carnis vicia mortificamus.
TEst autem differentia temptacionis
que est a diabolo et carne. tempta-
tiones enim que a diabolo sunt se-
pe oriuntur preter rationem. ut nu-
per satiatus fame patiat. et post
longam dormitionem somno pregra-
uetur. Temptationes vero que
sunt a carne frequenter surgunt pro-
pter necessitatem. sed interdum ex-
crescunt in superfluitatem. ut si-
cibus post ieiunium imoderate ap-
petitur. vel in comedendo mensu-
ra et modus non tenet. **T**emptacio
multiplex est. quedam est proba-
tionis. hec est a deo secundum quod dominus
temptavit abraham. quedam ex-
animationis hec est ab homine.
quedam precipitacionis. hec est a
diabolo qui temptavit primos pa-
rentes sic. quedam delectationis.
hec est a carne. **T**emptationum
quatuor sunt species. Prima est
aspera hec fit de laboribus inconsue-
tis in principio conversionis. Se-
cunda est vana. et oritur de prosperi-
tate spiritualibus. ut cum quis
de virtutum successibus gloriatur. **T**
Tercia est dubia ut quando quis am-
bigit quid certum de aliqua re te-
nere debeat. Unde accidit quod segni-
or quisque ad bonum reddit quando quod
agit bonum esse dubitat. et prom-
ptior fit ad malum quam malum esse

nescitur. **Q**uarta est fraudu-
lenta ut quando se diabolus in angelum
lucis transfiguratur sub specie scilicet
virtutum inducens vicium. hoc fit
quando suadendo honestatem inducit
superbiam. vel suadendo discretum
obsequium inducit nimium carnis com-
modum. vel suadendo iustum iudi-
cium inducit crudelitatem. vel sua-
dendo misericordiam inducit remis-
sionem et negligentiam. vel suadendo
largitatem inducit prodigalitatem. et
sic de alijs. In talibus autem picu-
losissimum est periculum non videre.
Primum appellat psalmista ti-
more nocturnum. pro nocte enim ad-
uersitas designatur. **S**ecundum
appellat sagittam volante in die.
quia pro die prosperitas designa-
tur. **T**ercium appellat negotium
pambulans in tenebris. et hoc
propter dubium perplexitatis. **Q**uar-
tum vocat demonium meridianum.
Unde dicit. Non timebis a timo-
re nocturno. a sagitta volante in
die. a negotio pambulante in te-
nebris. ab icursu et demonio me-
ridiano. De his quatuor gene-
ribus temptationum idem ait. Super as-
pidem quo ad primum. et basiliscum
ambulabis quo ad secundum. et con-
culcabis leonem quo ad tertium. et
draconem quo ad quartum. **P**rope
predictas deceptiones diaboli non
sunt etiam licita facienda. et hoc in
quinque casibus. **P**rimus est si
diabolus ipse suadet bonum aliquid
non est faciendum. ne videamur su-
is consilijs consentire. Unde christus.

ipso suadente noluit panē de lapi
dib? facere. quod tamen op? bo
num fuisset. ¶ Secundus q? si a
liquod bonū pponat cōtra legez
dei non est facienduz. Vnde ma
chabei nolebāt comedere carnes
quas tpe necessitatis comedere li
cuisset. ¶ Terat? qñ bonū fit cū
scandalo aliorū. Corintb. Pec
cantes in frēs ac. a loquit? de ido
latro. ¶ Quartus est qñ bonuz
fit ppter ostentationē. Job. Si
osculatus sū manū meam ac.

¶ Quintus cū impedit obediētī
a superioris. quia licet ppter mā
datū prelati malū nunq? debeat
fieri. potest tñ aliquū bonuz ppter
obedientiam intermiti. ¶ Remē
dia cōtra temptatiōes sūt memo
ria dominice passionis. mortifica
tio carnis. vtile exercitiuz. decli
natio actionū. cōsulatio princī
pij temptationum.

Incipit liber tercius qui est de
corruptela peccati. a pmo de ma
lo in genere. Capitulum primū

Malum triplex est vi
beliz culpe. pene. dā
ni. quod oppoist tri
pliā bono. scz hone
sto. delectabili. a vtili. Nā cul
pe opponitur honestuz. pene op
ponitur delectabile. damno op
ponitur vtile. ¶ Malū est vtile
multis modis. Prio p suaz ordi
nationē. quia p suam vilificatio

nem ponit? in loco inferiori in v
niuersitate rerū. Vnde a bene or
dinatur. sicut a ordinate ponit?
diabolus in inferno a fur in pati
bulo. ¶ Secundo modo est vti
le p suam coactionem. Amaritu
do em conscientie cogit hominez
recedere a peccato. Dicere. Argu
et te malicia tua a auersio tua in
crepabit te. Item Vide qm ma
lum a amarum est dereliquisse te
dominū deū tuū. ¶ Terat? ē vti
le per ipsius mali considerationē.
¶ Ex eo em q? homo videt ma
lum naturaliter proficiat. qz sicut
homo naturaliter bonū appetit.
ita naturaliter maluz horret a fu
git.

De peccati diffinitione.
Capitulum secundum.

Dost malū in genē sequi
tur de malo culpe in spe
cie. Diffinitur autē pec
catum multis modis. ¶ Primo
sic ab augustino. Peccatū ē vo
luntas retinendi vel cōsequendi
quod iusticia vetat. ¶ Secūdo
sic ab eodē aug? Peccatū ē dic
tū vel factū vel concupitum cōtra
legē dei. ¶ Terat? sic ambrosio
Peccatū ē preuaricatio legis di
uine a celestiuū inobediētia prece
ptorū. ¶ Quarto sic ab augusti
no. Peccatuz est spreto incōmu
tabili bono rebus mutabilibus
adherere. Diffinitio prima dat
scdm causā efficientē. secūda se
cūdū causā materiale. tercia se
g. iij.

cundū causā formale. quarta se-
cundū causā finale. ¶ In quarta
diffinitione nota q̄ in peccō duo
sunt. sc̄z auersio a creatore. et cō-
uersio ad creaturā. quo p̄primū
est quasi formale et secundū qua-
si materiale. Et in actione nō est
peccatū rācōne conuersionis si nō
sistat in creatura. sed rācōne a-
uersionis in qua est deformitas
et contemptus. Quid aut rācōne cō-
uersionis nō sit peccatū principa-
liter patet. quia potest fieri ueni-
aliter quāq̄. ut cum quis i creatu-
ra delectatur plus debito h̄ tamē
citra deū. quāq̄ etiā potest quis
delectari i creatura sine omni pec-
cato. ut cū delectatio naturalis
est tantū. secundū q̄ visus dele-
ctat in uiridi. gustus in dulci. et
sic de alijs. Interdū etiā potest
quis in creatura delectari merito-
rie. quā sc̄z ad deū refertur. Vñ
p̄ Delectasti me dñe in f. t.
Sed tūc sumit delectatio pro o-
peratione et non p̄ passione.

Quid sit peccatū secundum
rem. Capitulum tertium.

Quendū est de peccō q̄
nō est substantia vel res
aliqua. sed defectus vel
corruptio. Et dicitur peccatū in-
bil p̄pter tria. ¶ Primo p̄pter de-
fectū. quia peccatū non est aliq̄
res naturalis sed corruptio boni.
¶ Secūdo p̄pter effectū. q̄ pec-
catū amibilat hominē et deficere fa-

at a vero esse. ¶ Tertio p̄pter de-
spectū. quia vilem facit hominē
et indignū premio. ¶ Circa pre-
dicta tñ sciēdū q̄ aliud ē pecca-
tū actus. aliud habitus. aliud
reatus. aliud macula. Peccatū
actus aliquid est. h̄ qm̄ non apti-
us sit deimit esse etiā sine grā. Sed
peccatū habitus qui ex ma-
lis actibus relinquit etiā aliq̄d ē
et remanet interdū etiā cessantibus
actibus. et post infusā grām ac
peccatū remissionē. Peccatū vero
reatus siue macula secundū rem-
nibil est et tñ deformat animam
nō per modū positionis h̄ priua-
tionis. sicut truncatio mēbri defor-
mat corpus et maculat. Dicit e-
tiam aug⁹. q̄ sicut abstinentia
nulla substantia est. et tñ ea cor-
pus languet. ita peccatū nō est
aliqua substantia. eo tamē natu-
ra aie corrumpit et semper delect⁹
p̄ grām. Notādū preterea q̄ pec-
catū quāq̄ trāsit actu et remanet re-
atu. sicut peccatū actuale. Quan-
doq̄ ē eōtra ut cū peccatū trāsit
reatu et remanet actu. sicut patz
in peccō originali post baptisimū.
Quāq̄ trāsit actu simul et reatu.
sicut peccatū actuale post peni-
tentiā p̄fectā. Quandoq̄ remanet
actu et reatu. sicut peccatū origi-
nale ante baptisimū.

Quid sit peccatū secundū no-
mē. Cap. iiii.

Peccatū habet multa no-
mina Vocat̄ em̄ macula
et hoc quā imaginem dei

deformat. Item reatus. qui ad eternam penam obligat. Item pollutio. et hoc quantum ad contagione contractam ex terrena delectatione. Item vocatur pena. et hoc in quantum respicit peccatum primi hominis in quo natura nostra fuit corrupta. Item vocatur delictum et hoc secundum quod est recessus a dignitate gratie habite. Item vocatur culpa. et hoc prout respicit penam. Item offensa. et hoc quia contra deum est. Item preuaricatio. et hoc in quantum mandatum dei respicit. Vocatur vitium. id est defectus bonorum naturalium. Vocatur peccatum prout est conuersio ad bonum commutabile. Item vocatur scelus propter iniuriam dei magnam. Item vocatur nequitas prout est illicitum persone perpetratum. Item vocatur crimen. prout est dignum accusatione et pena.

De peccati origine. Ca. v.

Quod uis peccatum est contra ipsum bonum. non tamen habet esse nisi in bono. nec ortu trahit nisi a bono quod quidem bonum est liberum arbitrium ac uoluntas a qua peccatum est. sicut a prima origine. et in qua est. sicut in proprio subiecto. Voluntas igitur est causa peccati. causa dico non efficiens sed deficiens. Voluntas enim secundum quod habet respectum ad suum principium a quo est scilicet ad deum non est nata elicere ex se nisi bonum. sed secundum quod habet respectum ad principium ex

quo est quod est nihil cum ipsa uoluntas sit ex nihilo tendit ad defectum. ¶ Si ergo uelimus scire unde sit malum culpe naturaliter. dicemus quod ex nihilo. Si uero uelimus scire unde sit formaliter. dicemus quod ex absentia debiti boni. scilicet speciei. modi et ordinis. Sed si uelimus scire unde sit originaliter. dicemus quod a uoluntate siue a libero arbitrio. ¶ De progressu peccati nota quod peccatum incipit ex cogitatione. procedit et crescit in delectatione. perficitur in consensu. ¶ Circa progressum peccati sciendum quod quedam antecedunt ipsum peccatum. quedam sequuntur. quedam circumstant. ¶ Peccatum antecedunt aliqua ex parte auersionis. aliqua ex parte conuersionis. Ex parte auersionis antecedunt ipsum peccatum ista. contemptus. omissio. ingratitude. inobedientia. preuaricatio. Illa uero que peccatum antecedunt ex parte conuersionis hec sunt. cogitatio. libido. concupiscentia. delectatio. peruersa intentio. consensus. Alia sunt que peccatum sequuntur. sicut est macula id est deformatio imaginis dei. et reatus id est obligatio ad penam eternam. Sunt adhuc alia que peccatum comitantur. ut sunt peccata circumstantie que peccatum aggrauant vel diminuant. que notantur in hoc uersu. Quis. quid. ubi. pro quos. quotiens. cur. quando. Actio enim deprauat etiam illa que est de

genere bonorū quāq; in principio
 quāq; in medio. quāq; in fine. et
 hoc p̄ malā intentionem vel neg
 ligentiam. vel vanā gloriā. ¶
 Vnū peccatū dicit̄ maius altero
 tribus modis. scz causalitate vt
 peccatū luāferi. Vel generalita
 te vt peccatū abe. Vel deformitate
 vt peccatū iude. Vel difficultate
 remittēdi. vt peccatū in sp̄m san
 ctū. Vel periculo sicut peccatū
 ignorātie. Vel inseparabilitate.
 vt peccatū cupiditatis. Vel p̄ni
 tate vt peccatū carnis. Vel offē
 sioe vt peccatū idolatrie. Vel ex
 pugnādi difficultate vt supbia
 Vel mentis cecitate vt ira. ¶ Cir
 ca peccati grauitatē nota q̄ nihil
 est peccatū viro p̄fecto. q̄d nō
 sit peccatū imp̄fecto nisi in his q̄
 vult. Nā perfectio non mutat
 genus peccati. sed quantitatem
 auget.

De diuisione peccati Ca. vi.

Diuisio peccatorū triplex ē.
 Alia ei est secundū cau
 sā efficiētē secundū se.
 vt hec. peccatorū aliud est ex im
 potētia. aliud est ex ignorātia.
 aliud ex malicia. ¶ Alia sumit̄
 secundū causam efficiētē ratiōe
 annexi. secundū quā sumitur hec
 diuisio. Peccatū aliud ex amo
 male accēdente. aliud ex timore
 male humiliāte. hoc ē dicē q̄ ho
 mo potius vult peccatū committere
 q̄m amato carere. aut malū pene
 quod timet incurrere. ¶ Sumū
 tur etiā peccatorū diuisiones secun

dū causā materialē circa quā. a se
 cundū causā materialē cōtra quā
 ¶ Primo mō sumit̄ hec diuisio
 peccatū aliud cordis. aliud oris.
 aliud opis. Itē hec peccatū ali
 ud cogitacōis. aliud locutiois.
 aliud opacōis. ¶ Secūdo mo
 do sumit̄ hec diuisio. peccatū ali
 ud est in deum. aliud in seip̄sū.
 aliud in p̄ximū. In deū diuidit̄
 peccatū sic. Peccatū aliud in pa
 trē. aliud in filiū. aliud in sp̄ritū
 sanctū. ¶ Alijs tribus modis pec
 cat̄ in deū. scz male p̄ infidelitatē
 de deo sentiēdo. Itē blasphemā
 do. Itē sacramēta indigne tractā
 do. Alio mō peccat quis in deum
 scz ipsū temptādo. Et hoc fit tri
 phāter. quia quāq; temptat q̄s
 dei potētā. vt cū signa petit. quā
 q; dei iusticiā. vt cum p̄ candens
 ferrū vel duellū vel similia iudi
 cium querit. quāq; dei misericordi
 am. vt cum quis dei bonitatē ex
 aminās committit se stultis pericu
 lis. ¶ In seip̄sū peccat quis simi
 liter tribus modis. videlicet ne
 cessaria sibi subtrahēdo. Itē su
 p̄flua sumēdo. Itē ultra vires
 quippiam aggrediēdo. ¶ In
 proximū peccat etiā quis tripli
 citer. scz proximo sua auferēdo.
 Itē sua sibi in necessitate nō com
 municādo. Itē malo exemplo
 proximū suum in peccatū trahē
 do. ¶ Sumunt̄ preterea diuisio
 nes peccatorū secundū causā forma
 le. a hoc tribus modis. vel secū
 dum qualitatem. vel secundū quā

titate. vel secundū relationē.

V Secundū qualitātē sumitur hec diuisio. Peccatorū aliud ē cōmissi. aliud delicti. Quorum primū est preuaricatio precepto rū negatiuorū. secundū vero est preuaricatio preceptorū affirmatiuorū. Item predictū duplex ē cōtra duas ptes iusticie. que sūt declinare a malo a facere bonum. Itē alia diuisio sumit secundū qualitātē sic. Peccatorū quedā sūt carnalia. quedā spiritalia. sed carnalia maioris sūt infamie. spūalia vero maioris culpe.

V Secundū quantitātē sumitur hec diuisio. Peccatorum aliud mortale. aliud veniale. quorum primū dicit puerisio. secundū vero inordinatio. Quā mortale peccatum est auersio totalis ab incommutabili bono. a conuersio ad bonū commutabile. Sed peccatū veniale est amor voluptatis in creatura cōtra deū tñ. **V** Secundū relationē sumit hec diuisio Peccato raliud originale. aliud actuale. **V** Ultimo si nunt diuisiones secundū causā finalem. et hoc dupliciter. quia vel secundū ipsū appetibile. vel secundū actum hominis appetentis. Secundū ipsū appetibile sumit hec diuisio. Omne quod est in mūdo aut est cōcupiscētia carnis. aut cōcupiscētia oculorū. aut supbia vite Quorū primū est appetitus deliciarū. secundū est appetitus diuitiarū. terciū est appeti-

tus honorū **S**ecundū actum hominis appetentis diuidit peccatū in septē vicia capitalia. sciz supbiam. inuidiā. irā. acidiā. auariciam. gulā. luxuriam. **V** Nota q̄ quinq; sunt genera operū. Nā quedā sunt mala in se. vt illa q̄ secundū suam naturā sūt mala. possunt tamen per aliquā circūstātiā fieri bona sicut bonicidiū. Quedā sunt mala secundū se. vt illa que p nullā circūstātiā pnt fieri bona. sicut est odire deū vel fornicari a huiusmodi. Quedā sūt bona in se vt sunt bona ex genere. a tñ pnt fieri mala ex circūstācijs. sicut est dare elemosinā. Quedā sunt bona secundum se vt que per nullā circūstātiā possunt fieri mala. sicut diligē deū ex caritate. Quedā sūt in differētia. vt q̄ nec bona nec mala sūt. possūt tñ bona vel mala fieri. sic est mouere pedē sine deliberatione. vel comedere quāq;

De effectu peccati. Ca. viij

Multa mala facit peccatū homini. a ante mortem. a in morte a post mortem. Ante mortē peccatū opatur hec Naturalia vulnerat. vt signatur in illo qui incidit in latrones. qz intellectus obscuratur in cognitione veri. et affectus tepescit in operatione boni. **V** Gratuitis spoliat. Tremorum. Dispersi sunt lapides sanctuarj in e.

Ne aut aliquod bonuz pereat illa
bona opa que quis peccato mor-
tificat alijs saluandis dabunt. si
cut qm corpali morte quis mori
fr̄s et p̄p̄inqui in bonis eius succe-
dūt. **A**iam maculat. **T**ren. De
migrata ē sup car. sa. **A**d penaz e-
ternā obligat. **G**en. Quacuqz
die comederitis ex eo n̄c. **C**ōsci-
entiā amaricat. **P**iere. **V**ide qm
malū et amarū ē derel. te dñe. **I**n-
durat. **P**rouerb. **P**ec̄cōz cū in p̄-
fundū peccōrū uenerit n̄c. **I**nseſi-
bilē reddit. **G**en. **V**idebat eis q̄
si ludēs loqui. **S**imile habet in ca-
ne submergēdo qui nō sentit i col-
lo lapidē donec in aquā extra na-
uē pijāat. **A**nimā occidit. quia
vera vita id ē deo priuat. **R**egū
Saul irruit in gladiū suū. **S**ed
nota q̄ peccm̄ ueniale disponit
ad mortē. mōr̄le uero infert mor-
tē. h̄ obstinatio detinet in morte.
Ad alia peccā trahit. **G**reg. **P**ec-
catū quod p̄ penitentiā nō diluit
mox suo pondē ad aliud trahit.
Exēplū habem̄ in cayn. q̄ egres-
sus in agrū occidit fr̄m suū. **E**o-
dē mō in figura. **E**gressus cozu de
arca interceptus est aquis. **E**t dy-
na egressa ut uideret n̄c. v̄gitatē
amisit. **E**t iudas egressus xpm̄ tra-
didit. **E**t p̄ adulteriū dauid se-
cutū est homicidiū. **E**t sic patet
q̄ peccm̄ ē pena peccā. peccatū em̄
quod in se est culpa dicit̄ p̄ceden-
tis peccati pena. et ita dicit̄ aliqd
simul culpa et pena. **S**ed culpa
dicit̄ rōne actōnis. **P**ena uero

ratio ē passiois. qz culpa ē quod
facimus. pena uero qd̄ patimur
licet igit̄ ois culpa sit a nobis.
nō tamē ois pena ē a nobis. **I**m-
mo quedā a nobis acta. quedā
a deo inflictā. qd̄ a p̄mis p̄ntiba
tracta. et qz euz qui fecit quod
nō debet iustū ē pati quod debet
Ideo ois pena iusta est et a diu-
na p̄uidētia. **¶** **Q**z aut̄ vnū pec-
catū nascit̄ ex altero sic appaēt.
Supbia qz uult oēs p̄cellere do-
let si aliquis ei equat̄ et sic ex ea
nascit̄ inuidia. **I**nuidia uero qz
de facili irascit̄ ei cui inuidet. ideo
ex ea nascit̄ ira. **S**z ira cū nō po-
test vindicāe tristat̄. ideo ex ira
nascit̄ acedia. **A**cedia uero cō-
solacōnē querēs facit̄ auarū. **A**ua-
ricia at̄ qz i t̄palibz abundat p̄t
magis exercere gulā. **G**ula uero
p̄t ueneris replecōez de facili sp̄u-
mat i libidīnē. et ita generat lux-
uriā. **¶** **D**ona q̄ fiūt infructuo-
sa reddit quātū ad meritū et quā-
tū ad premiū. **S**icut p̄cūsus ra-
m̄ ab arbore nō profert fructū
si arescit et abilitat̄ ad incēdiū.
De talibz dicit̄ beatus. **M**aledic-
tus eris igrediēs et egrediēs. scz
ecclesiam materiale ad orādū.
quia talium oratio non est meri-
toria. **I**mmo dicit̄ augustinus.
qz si tales signant se cruce potius
includunt in se diabolū qm̄ ex-
cludāt. qui iā in eis p̄ effectū ha-
bitat. **¶** **E**x homine infernum
facit. quia in peccatore est ignis
auaricie. fetor luxurie. tenebr̄

ignorantie. vermis conscientie. siti
 concupiscentie. demones p effec
 tum. abiuismodi. **V**acuum
 tanq̄ hominē relinquit. Genes.
 Terra erat inanis et vacua. et me
 rito. qz mundo adherentes fugūt
 vbera arentia eo q̄ relinquūt fō
 tem vite et venā aquarū viuentiū.
 ac paludibus turbidis se faciāt.

Fallendo deāpit sicut lignuz
 putridū denocte lucens. et sicut
 esca in banno piscem deāpit.

Stultū hominez demonstrat.
 quia peccādo quis sibi opprimen
 do imponit ligna. et sup dorsū su
 um cremanda colligit. et illi ser
 uit qui eū p seruicio torquebit.

Aug? Stultū est in tali statu
 viuere in quo quis nō audet mo
 ri.

Sequit̄ q̄ peccatuz in mor
 te grauat hominē. quia in morte
 priuatur homo solatio visibiliuz
 que dilexit. sciz cibo. potu. ami
 cis. rebus. lumine requie.

Pro
 prio priuat̄ corpe quod nunq̄m
 in tali forma reāpiet. imo vellet
 habere sicut qn̄ p dimidia parte
 corrosū est vermibus. et stupebit

anima peccatoris qn̄ corpus resu
 mendū videbit Turbabit̄ peccōz
 in morte qn̄ videbit cōcursum de
 monuz ad animā parētes ad res

Tren. Omnes inimici eius appre
 henderūt eam inter angustias.

Postremo videndū est quali
 ter peccatū premat hominez post
 mortē. Confusionez habebit ex
 operū tenudacōne. Propbeta.
 Reuelabo pudenda tua in facie

tua Exprobationē xpi audiet
 in iudicio. **Matth.** Esuriui et nō
 dedistis mibi māducare et c. Re
 quie et luce priuabit. **mathei.** Li
 gatis manibus et pedibus p̄hate e
 um in tenebras exteriores. **Vnd**
 nō valebit ei cantus iste. **Requi**
 em eternā dona ei et c. **Suffragi**
 is eccie non gaudebit. **Isa.** Ver
 mis eorū nō moriet̄. et ignis eo
 rū non extinguet̄. **In infernum**
 precipitat̄ exemplum de lapide
 molari quē proiecit āgelus in **A**
 poc. in mare dicens. hoc impetu
 mittetur babilon in infernum **A**
 deo electis et omnibus bonis sepa
 rabit̄. **Matth.** Ite maledicti in ig
 nē eternū et c. **A** statu penitendi
 cadet. **Diere.** Trāsiit estas finita
 est messis **Omnis spes misericor**
 die preādetur. **Isa.** Non rema
 nebit testa vt portet̄ igniculus.
 scz caritatis de incendio. aut hau
 riat̄ parū aque de fouea scz diu
 ne misericordie. **Sicut itaqz**
 peccatū nocet in peccato existi
 ac in ipso moriet̄. sic quoqz ml
 tipliāter nocet etiā peccatuz ip
 sum deserenti et de illo penitenti.
 quia gloriā prime innocentie nū
 qm recuperabit. **Sicut enī corru**
 pta de cetero virgo non erit. ita
 semel peccans nunq̄m se non pec
 casse gaudebit. **Istud multis**
 exemplis ostenditur. **Nam**
 post sanationem vulneris semp
 manet cicatrix. **Item qui semel**
 furatur semper fur dicitur. **I**
Ite domus eius domus discalāa

ti de cetero potest dici. **I**te symon quem dominus a lepra mundavit. post emundationem tamen semper vocabatur symon leprosus. **I**te templum quod reedificatum fuit post destructionem primi nullo modo fuit simile in pulcritudine templo priori. **A**d penam temporalem obligat. unde non exhibit inde donec reddat novissimum quadrante. **I**te regnum celorum non intrabit donec lignum fenicis stipula id est pena peccatorum tam mortalium quam venialium que in presenti soluta non est super ipsum cremet. **A** gloria retardat. quod figuratum est in absolon. qui postquam patri reconciliatus fuit mansit tamen duobus annis quod facie illius non vidit. **I**te tam diu differtur a gloria quam usque fiat sine omni macula sicut erat in baptismo. **T**empus amissum et premium quod sibi conquirere potuit cum premio nunquam recuperabit. **D**iere. Qui vendit ad id quod vendidit non revertetur. **O**bscurat oculum cognitio nis et hoc propter stercorem hyrundi num que ipsum cecaverunt. ut signat in thobia. et propter trabem que in te erat. **A**ugustinus. Oculis egris odiosa est lux. sicut noctuis et vesperilionibus. **A**d hec nota de quodam ceco quem dominus licet illuminaverit. non tamen statim perfecte vidit. sed vidit homines primo quasi arbores ambulantes. **A**ffectum reddit tepidum sicut in pede vulueratus. etiam sanatus claudicat. **E**t ar

bor mota de loco suo virtutis sue aliquid amittit. **U**nde dictum est homini post peccatum. **S**pinas et tribulos germinabit tibi. **E**t dictum est serpenti. super peccatum tuum gradieris. **F**astidium boni generat. **E**xo. Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo. **A**ugustinus. **P**alato non sano pena est panis qui est sano suavis. **I**dem dixit de se postquam conuersus fuerat. **P**otest valebat malum molitum quam bonum insolitum. **A**d bene operandum impedit. **G**en. **V**xor loth respiciens retro versa est in statuam salis. sed quod sterilem facit terram. **I**dem. **I**n dolore paries filios. sed bonorum operum. **A**d resistendum temptationibus debilitat. **I**udas. **S**ampson post crimine precisionem amisit vires. et arbor lesa per securim citius a vento deicitur. **F**eruorem minuit caritatis sicut eclipsis solis diu postmodum nocet terre pro eo quod modico tempore sibi virtus radiorum solis subtrahit. **R**e. **D**avid senuerat. et cum operiret vestibulum non calefiebat et aqua calorem ignis vel minuit vel extinguit. **D**olorem et timorem de cetero semper infligit. **D**olorem quidem quia certus est de perpetrata culpa. **T**imore autem quia incertus est de venia. **A**ugustinus. **P**enitentens semper doleat. et de dolore gaudeat. et non semper doluisse se doleat. **P**er peccatum corrumpitur potestas liberi arbitrii dupliciter. in agendo et in suscipiendo.

In agendo quidem. quia non potest semper facere quod oportet. In suscipiendo autem quia gratiam stabilem non potest suscipere in hac vita. ¶ Item corrumpitur ratio dupliciter scilicet quantum ad discretionem iudicij inter bonum et malum. ¶ Item quantum ad deliberationem consilij inter expediens et inexpediens. ¶ Tertio corrumpitur affectus dupliciter scilicet in ordine. et in modo. quia nec semper est ordinatus. nec semper est moderatus. ¶ Peccatum nocet multis. scilicet ipsi facienti. peccatum meum contra me est sepe. ¶ His qui sunt in purgatorio quos non possunt peccatores iuvare tam efficaciter sicut si essent in gratia. ¶ Ipsi damnatis. et hoc per modum coniunctionis. quanto enim plures sunt in inferno. tanto maior horrore erit ibi et pena. ¶ Fallit enim in inferno illa regula. Solacium est miserorum societas habere penarum. Saluatis et hoc per malum subtractionis. Nam ex consortio et societate gloriosorum habetur gaudium acedentiale. Denique nocet ipsis viatoribus tum pro eo quod actus eorum contra demones minuitur in illo qui peccatum perpetrat. tum pro eo quod aliquos exemplo malo corrumpit et scandalizat. ¶ Multa mala similiter eueniunt homini ex eo quod in peccatum a quo per penitentiam surrexerat reciduat. ¶ Primum est quod homo fit impotentior

ad resurgendum. DeB. Impossibile est eorum qui semel illuminati sunt recidere. ¶ Secundum est quod vicium fortificatur ad impugnandum Aug. et se loquitur Plus inquit valebat malum inolitum quam bonum insolitum. ¶ Tertium est quod culpa fit difficilior ad remittendum. ¶ Quare. O quam vilis facta es nimis iterans vias tuas. Unde etiam dicitur quod vulnus iteratum tardius sanatur. ¶ Quartum est quod deus fit difficilior ad placandum. iij. Regum. De semper qui ad primam petitionem inuenit misericordiam. eo tamen pacto quod staet in hierusalem. et hoc transgressus quando secundario petiuit sine vlla misericordia occisus est. ¶ Quintum est quod diabolus difficilior est ad expellendum Luc. Tunc assumet septem alios spiritus nequiores se. et ingressi habitant ibi. et sunt nouissima illius peiora prioribus. ¶ Sequitur de corruptione speciei modi et ordinis. Unde nota quod bonitas naturalium comparata ad animam quam speciosa facit dicitur species. Sed comparata ad opus quod modificat dicitur modus. Comparata vero ad finem scilicet ad deum ad quem ordinatur dicitur ordo. Alio modo est corruptio speciei. dissimilitudo anime ad deum. Nam species anime est similitudo dei. Corruptio vero modi est diminutio extensiois siue virtualis infirmatio potentie que ex hoc est quod anima non

sustentatur cibo spirituali gustā
do qm suavis est dominus . **V**
Corruptio autē ordinis est i aia
cū aspectus ⁊ affectus deorsuz
est ad creaturas extra naturalez
situm . Cū em̄ hec que sūt quasi
caput anime sursum sunt ad deū
in naturali situ ⁊ ordine sūt . Ali
oquin homo erit quasi euersus .
VAliter priuatio speciei est de
formitas siue carētia debite recti
tudinis volūtatis . Rectitudo at
volūtatis est vt nō declinet a sū
is extremis . scz a deo principio .
⁊ a deo fine . vt videlicet omia q̄
habet a deo principio referat etiā
ad deum finem . Cū vero sibi q̄
quod habet attribuit aut ponit
aliū finem qm deū curuus est .
Item priuatio modi est excessus
pprie voluntatis sciz cum vult a
liquid diuine voluntati contrari
um . Item priuatio ordinis est a
uersio voluntatis a deo . ⁊ cōuer
sio ipsius ad creaturam . Item ali
ter creatura rationalis a sūmo bo
no est secūdum triplicē cause ba
bitudinem . sciz efficiētis cause
⁊ formalis ac finalis . ⁊ ideo na
ta est agere opa sua a deo ⁊ secū
dū deū ⁊ ppter deū . ⁊ hoc secūdū
modū . specie . ⁊ ordinez sibi insi
tum . S3 qm̄ eadem rationalē cre
atura de nibilo facta fuit potuit
deficere in suis actōibus . vt sci
licet opationes sue nō essent a de
o . ac p hoc nec secūdū deum .
nec ppter deum . hoc autē est pec
catum ipsius speciei modi ⁊ ordi

nis corruptiūm .

**De peccato originali secun
dum rem . Capitulum . viij .**

EXposito de peccato i ge
nere dicenduz est de pec
cato in specie . ⁊ primo
de originali . postea de actuali .
Licet igitur anima non sit ex tra
duce . tamen originalis culpa ab
anima a de transit ad animas po
sterorū mediante carne p cupi
scentiam generata . ita q̄ sicut
ab anima peccante infecta fuit ca
ro a de ⁊ prona effe cta ad libidi
nē . ita seminatā secū trahens infe
ctionem viciat animā . Ex quo
patet q̄ peccatū originale ⁊ est
in carne ⁊ in aima . s̄ in carne ma
terialiter ⁊ originaliter . in aima
vero formaliter ⁊ tanq̄ in subie
cto . Pola em̄ anima susceptibi
lis est virtutis ⁊ vicij . ⁊ tñ sicut
dictū est ex cōiunctione ipsius
ad corpus corruptum contrahit
istud viciū . sicut qm̄ cadit quis in
lutum fedatur ⁊ maculatur . tal
autem infectō anime non tantū
est pena . sed etiam culpa . Ipa
vero culpa que macula est delet
in baptismo . pena autem que fo
mes appellat siue peccā di pni
tas remanet post baptismuz . sic
enim curatur in baptismo culpa
quantum ad reatum damnatio
nis eterne . q̄ tamen remanet ip
sa pena quantum ad actū ⁊ mo
tum concupiscētie cum qua nos
optet qm̄ diu viuimus pugnare .

Non extinguitur concupiscētia
p gratiam cōmunē in aliquo ho
mine quod dico p̄t beatā virgi
nem in qua fuit extincta in cōce
ptione filij per grām singularem

¶ Ex predictis patet q̄ p̄sona
corrupta naturā et cōuerso na
tura corrupta corruptit p̄sonā.
Nam p̄ peccatū primi hoīs corru
pta est humana natura. h̄ natu
ra sic corrupta corrupit p̄sonas
alias. Nota aut̄ q̄ corruptio p̄
sone est reatus mētis. corruptio
vero nature est infectio carnis.
put est principū ad carnez alte
ram. ¶ Deniqz nullo mō debet
imputari deo infectio anime. li
cet eaz errando infundat et vniat
cum carne infecta. qm̄ ordinatis
simuz fuit q̄ humana natura ita
conderetur q̄ cōdita p̄pagaēt. et
q̄ pro peccato puniretur. Vnde
sicut in conditione seruatus est
ordo sapientie. et in p̄pagatione
seruat̄ ordo nature. sic in puniō
ne seruari debet ordo iusticie. et
ita patet q̄ nō est cōtra diuinaz
eq̄tatē si ad posteros culpa trās
mittitur. Dicendū ergo q̄ origi
nalis culpe transfusio nō est a de
o nec a natura condita. sed a vi
cō primi hoīs perpetrata. et hoc
est quod ait Aug⁹. q̄ peccatuz
origiale nō transmittit̄ ad poste
ros p̄pagoatio sed libido. Sic em̄
conditus est homo vt spiritus p̄
esset corpi. et corpus subesset spi
ritui. q̄ndiu ille obediret suo cō
ditori. et ecōtra si spūs non obedi

ret deo iudicio iusto corpus inā
peret ei rebellare. Sicut igitur si
adam stetit corpus suū obedi
ens ei essz et tale ad posteros trās
mitteret. sic adā ex quo peccauit
caro eius facta est sibi rebellis.
et optet q̄ tale ad posteros trans
mittat. et q̄ deus secūdū institu
tionē primariā eibz corponi ani
mā infundat. Ex hoc patet q̄ pa
ter est causa peccati originalis in
filio. Sed causā hic intelligas i
genere cause efficiētis. Omnes
p̄ cōcupiscētiāz nati nascimur
filij ire. p̄pter quod icurrimus de
fectum multiplicem tam corpo
ris q̄ anime ad quos subsequi
tur pena mortis et pena carentie
diuine visionis et amissionis glo
rie celestis. non solū in adultis.
verumetiāz in paruulis non bap
tistatis qui pena mitissima inter ce
teros puniunt̄. quia solam penā
damni habent sine pena sensus.
¶ Originale peccatum sic curat̄
per baptismum in parente. q̄ ni
hilominus ab eo qui curatus est
transmittit̄ in prolem peccatum
originale. sicut videmus arcunci
sus generat filiū cum prepuō.
et granū nudum seminatum pro
creat granum cum palea. Et hoc
est ratio. quia homo generat fili
um non secūdū q̄ curatus est i
mente. sed secūdum q̄ corrup
tus est in carne. non secūdū q̄
spiritualis. sed secūdū q̄ carna
lis. ¶ De peccato origina
li secundum nomen. Cap. ix.

Originale peccatū habet
multa noia. ⁊ hoc multi
pliciter ratione. Secundū
enī q̄ origiale peccatū opatur ad
animā vocatur infirmitas. quia
reddit animā impotentem resistē
di motibus. Item feditas. quia
per ipsū anima maculat. Item
punitas p̄pter cōtinuam inclinati
onem appetitus ad malum. Itē
corruptio. quia ducit ad nihilū
id est ad peccatum. Item viciū
quia est diminutio bonorum na
turalium. Itē languor nature. q̄
durat in natura corrupta. Dabet
etiā nomina secundū q̄ compara
tur ad corp⁹ quia vocatur lex car
nis eo q̄ lege diuina carni sit infli
ctum. Item lex membrorum quia
mouet organa ad opa concupi
scentie. Item tyrannus. p̄pter do
minationem quasi violentam in
ipso concupiscibili. Itē fomes q̄
sicut cinis fouet ignem ita p̄ ipsū
fouet peccatū in carne secundū
actū nutritiue ⁊ generatiue. Itē
stimulus carnis. quia stimulat car
nem ad primos motus ⁊ animū
ad consensum. ¶ Dabet quoq̄
noia prout cōpatur ad actus de
lectabiles. secundū hoc vocatur
concupiscentia que sonat viciū
in actu prout est in adultis. Itē
concupiscentia que sonat viciū
in potētia p̄t est in paruulis. ¶
Dabet etiā nomen sc̄dm q̄ cōpa
rat̄ ad primū hominem a quo cō
trahit̄ sic vocatur peccatum origi
nale quod est carētia debite iusti

cie. **De primis motibus. x.**

Quoniam peccatum aliud sit
actum ⁊ aliud cōtractū
ipsum peccatum actua
le frequēter a primis motibus ha
bet ortum. Vnde sciendum q̄ in
statu innocentie non meueretur
sensualitas nisi secundū motū ra
tionis. Ideo stāte homine nō po
terat in eo esse peccatū etiā venia
le. Nunc autē quia sensualitas
rationi repugnat. ideo per primos
motus necesse habemus committere
peccatū veniale. ¶ Primi mot⁹
⁊ si p̄ticulariter ⁊ sigillatim pos
sunt declinari. oēs t̄n nullo modo
possunt caueri. quia sic sunt peccā
q̄ etiā sunt pene peccati. ⁊ ideo
merito dicunt̄ venialia. quia hoc
ipso sunt digna venia. ¶ Primi
motus sic describit̄ q̄ est motus
sensualitatis secundū impulsū
fomitis impetuose tendēs ad fru
itionē creature delectabilis. Du
plex motus primus distinguit̄
quantum spectat ad presentem
materiam. sc̄z quidā primo pri
m⁹ qui est naturalis. alē secūdo
primus qui est sensualitatis. Cū
ergo loquimur de primis q̄ sunt
peccata. intelligendū est de secū
do primis. quia primo primi nō
sunt peccata cum sint naturales.
⁊ extra genus moris. Quod pa
tet per hoc. quia non sequuntur
imaginationē. sed solūmodo na
turaliū qualitātū actionē. ¶ Mo
tus autē secundo primi sunt pec
cata. quia sunt actus inordinati

in genere moris. Quod patet p
hoc. quia tales motus sunt sensu
alitatatis que subiacet i talibus do
minio volūtatis. Volūtas autē
est principiū moraliū. sicut habe
tur in .vij. metaphisice. Dinc ē
q̄ ibi genus moris incipit vbi p̄
mo dominiū voluntatis inuenit̄.
hoc autē est i sensualitate. q̄muis
ergo p̄pter racōnē predictā sit in
sensualitate peccatū. nō tñ hoc e
rit mortale. sed tñmō veniale.
quia volūtas nō habet dominiū
cōpletū sup primos motus. qui
sūt sensualitatis. vt in illis acti
bus qui ex imperio rationis pro
cedūt. sed habet i eis dominiū in
cōpletū. sicut est in illis actibz
qui nō p̄ imperiū ratiois p̄cedūt
a tñ volūtas tales motus sensua
litas impedire poterat. a ideo sūt
peccatū veniale. Primi q̄z motz
idcirco sensualitati ascribunt̄.
quia taliū motuū principiū ē se
sualitas a subiectū. ¶ Dicēdū
ergo q̄ primi motus secundum
predicta sūt peccata venialia tri
plicia ratione. Primo q̄ mouent
ad illiātū. Secundo quia sunt
quodāmodo volūtarij nō secūduz
se. sed quia sicut dictū est nō im
pediunt̄ a volūtate vel etiā p̄pter
apprehensionē precedentē. Terā
o p̄pter delectationē anexā. Qu
em̄ anima p̄ delectationem cōiū
gitur creaturē obtenebrat̄ a peio
rat̄. sicut qñ cōiungit̄ deo illumi
natur a meliorat̄. ¶ Nota homo
pmior est ad malū qm̄ ad bonū

multis de causis. Prima quia sic
dicit ap̄lus Corpus quod corū
pit̄ aggrauat animā trahens scz
illā ad malū. a non sic erigens
ad bonū. ¶ Secundo quia sicut
dicit auḡ. Plus valet maluz in
olitū qm̄ bonū insolitū. ¶ Terā
o quia naturalit̄ est faciū deſcē
dere qm̄ ascēdere. a vnus magis
trahit teorsū qm̄ decē sursum. ¶
Quarto quia incitans ad maluz
presens est. h̄ finis virtutis ē ab
sens. Delectabile autē apprebē
sum p̄ sensum vel imaginationē
quasi de necessitate mouet cōcu
piscētiā. ¶ Quinto quia pluēs
circūstātie requiruntur ad bonū
qm̄ ad malū. ¶ Sexto quia tē
dimus ad nostrū principiū scili
cet ad nihilū. ¶ Septimo quia
fomes qui mouet ad malum sem
p̄ intra nos ē. gloria vero quam
querimus extra nos est. ¶ Octa
uo quia vires aīe sunt actiue ad
diligendū t̄palia. Sz passiue a
materiales ad ea que sunt gratie
a glorie. quia nō p̄nt haberi vir
tutes p̄ modū acquisitionis. sed
p̄ modū receptionis. vnde malū
possumus facere p̄ nos. h̄ bonum
nō possumus sine grā adiutrice.

**De morosa delectatione. et
consensu in peccatum. Ca. xi.**

Delectatio carnal̄ moro
sa mortale peccm̄ ē. Sz
nulla dicit̄ morosa nisi
quādo ex consensu est. Vnde nō
b. i.

intelligitur hic mora temporis. Et
consensus. **S**ciendum ergo quod
delectatio si consistit contra consensum
veniale peccatum est. Si vero pro-
cedit contra sensum ulterius. ita quod vult
interius in delectatione volupta-
ri. nec tamen vult in opus proce-
dere. talis inquam consensus est inter
mortalia computandus. quod ma-
xime intelligi debet in peccatis car-
nalibus. Verumtamen iste conse-
sus in illecebram duplex est. quia
consensus in illecebram aliquis est
subitus non per prehabitam deli-
berationem. sed ex sola corrupcio-
ne rationis quam precedit appetitus
sensualitatis in primo motu. ta-
lis consensus dicitur surreptio. et
est peccatum veniale. Alius est con-
sensus in delectationem motuum. qui
est ex deliberatione rationis. et iste
est peccatum mortale ut dictum est.
Si autem ratio consentit cum delibera-
tione que fit per rationes diuinas
hoc modo. quia omne lege dei pro-
hibitum est vitandum. tunc di-
cet peccatum esse in superiori parte ra-
tionis. Sed si deliberatio fit per ra-
tiones humanas hoc modo. Om-
ne in quo transcenditur medium
virtutis est vitandum. tunc dice-
tur peccatum esse in inferiori par-
te rationis. Adhuc procedit conse-
sus ulterius quando scilicet proponit o-
pus consummare. tunc voluntas
pro facto computatur. etiam si fa-
cultas desit perficiendi operis ipsius.
Si vero sequitur consensus et o-
pus in his que diuina lege sunt pro-

hibitum peccatum est mortale consum-
matum. **E**x predictis collige di-
stinctiones. quia delectatio du-
plex est. scilicet naturalis et volun-
taria. In delectatione pure natu-
rali nec est meritum nec demeritum.
Voluntaria duplex est. quia a-
lia est in creatore. alia in creatu-
ra. Delectatio que in creatore est.
bona est. De qua patet Memor fui
dei mei et delectatus sum. Que au-
tem in creatura est duplex est.
Quedam enim est propter deum. et
hec est bona. Sed sumitur de-
lectatio pro operatione rationis.
non pro passione. De qua patet.
Delectasti me domine in factura tu-
a et cetera. Quedam est contra deum. et
hec similiter duplex est. quia que-
dam est non contra deum sed etiam contra
deum. et hoc est peccatum venia-
le. Quedam vero contra deum est
et hoc est peccatum mortale.

De peccato veniali. Ca. xij.

Peccatum veniale minoris
est culpe. Nam in paru-
lis post baptismum primo
surgunt venialia. post hoc morta-
lia. Veniale autem peccatum est ut
ait augustinus. quod homines usque ad
reatum perpetue mortis non gra-
uat. sed penam meretur et facile
indulgetur. Peccatum veniale semper
est a voluntate ad hoc mouen-
te vel pertinente vel non cohibente.
Peccatum aliquod dicitur ve-
niale tribus modis. **P**rimo mo-

ex genere. sicut verbū oīōsū est veniale. **S**ecundo ex euentu. secundū q̄ p̄ penitentiā de mortali fit veniale. **T**ercio ex causa. vt quando fiunt quedam ex infirmitate vel ignorantia. que licet q̄q̄ sint mortalia tamen dicunt venialia siue r̄missibilia ex comparatione ad peccatū quod fit ex certa malicia quod est irremissibile. **S**ciendū q̄ peccatū veniale nunq̄m potest mortale fieri. ita videlicet si intelligat̄ itez secundū substantiā quod prius fuit veniale mortale fieri. et hoc neq̄ quantū ad actū. nec quantum ad maculā. **R**atio huius ē quia nulla res potest mutare speciem suā. peccatū autē veniale et mortale sunt diuerse species peccati. **V**erūtamen actus qui ex se est de genere venialis potest fieri mortalis quatuor modis. **P**rimo ex circūstūtia. quia quicq̄d fit contra conscientiā edificat ad gehennā. etiam si fiat contra conscientiam erroneam. **E**t hoc est ratio. q̄ cum in peccato duo sint scz auersio et cōuersio. penes primum iudicatur peccatus. quoniam auersio a dō est quasi formale. et cōuersio ad creaturam quasi materiale. **Q**uamuis ergo leuare calami de terra videat̄ leue vel indifferēs. tamen q̄n fit contra conscientiam peccatū est. q̄ spernit bonum incommutabile. et ita fit auersio a creatore. **S**ecundo ex cōplacētia. **V**nde au

gustinus. **N**ullū peccatū ē a deo veniale quod non fiat mōle dū placet. **T**ercio ex dispositōe quia per frequētem lapsuz in venialia disponitur homo ad mortalia. **E**t secundū hoc intelligit̄ illud Grego. **V**itasti grandia et vide ne obruaris arena. **H**oc dicit. quia sepe de peccatis minimis venit ad magna. sicut de modica scintilla q̄q̄ surgit magnus ignis. **P**rouerb. **Q**ui minima negligit paulatim defluit. **Q**uarto ex progressu. quia quādo isurgit veniale si non prohiberet posset progredi vsq̄ ad mortale. n̄ q̄ ipsum veniale in substantia fieret mortale. s̄ quia ex ipso occasionaliter fieret progrediendo mortale. **I**stud patet in primis motibus qui inter venialia cōputantur. **S**ed quando delectatio conualescit in tantum q̄ consensus accedit iam peccatum mortale ē. **D**ifferentia est inter mortale et veniale. quia peccatum veniale est libido siue voluptas in creatura citra deum. **M**ortale vero est libido siue voluptas in creatura supra deum vel eque deo. **R**ectus enī ordo est vt bonuz in commutabile preferatur commutabili. et honestum vtili. et voluntas dei nostre volūtati. et ratio se suauitati. **Q**uādo iste ordo peritur tunc peccatum committit̄. **V**trum aliquis possit esse vel viuere sine peccato veniali dum est in hac vita videndum est.

Ad quod dicendum est qd si loqui-
mur de tota vita hois qui puenit
iam ad etate adultā de excellēti
ac speciali gratia est qd tali sine
peccato veniali sit. sicut dicit Au-
gustinus de beata virgine. Si autē
loquimur de aliqua pticula pte
tis vite. sic potest aliquis eē sine
veniali peccato. Istud patet per
exemplū. quia nauta potest sin-
gula foramina nauis in numero
obstruere ne aqua intret. sed nō
potest omnia simul obstruere vt
aqua nusquam intret. Unde caritas
etiam perfecta non facit qd pecca-
tum veniale nō adueniat. sed fa-
cit qd non duret. quemadmodū
caminus ignis nō facit vt gutta a
que sibi nō apponat. sed facit vt
apposita citius extinguat. Per-
fecta em̄ caritas statim inflam-
mat hominem vt de peccato veni-
ali doceat et peniteat. quod nō fa-
cit caritas imperfecta. Unde in ip-
sīs aggerantur multa venia-
lia per que fit ad prostrationem
maior dispositio.

De effectu peccati venialis
Capitulum. xiiij.

Effectus peccati venialis
multiplex est. Primus
quia ad penā obligat.
nō autem determinate et precise ob-
ligat ad penā eternā vel purga-
toriā. vel presentis satisfactiois
sed ad aliquā istarū penarum.
Quoniam secundū forum eccle-
sie presentis satisfacit homo leuiter
Sed secundum forum purgato-

rii punietur grauius. Secundū
forum vero inferni punietur pro
veniali grauissime. quia eterna-
liter si cuius mortali et veniali deces-
serit. Exemplū habemus de hoc
qd mensuravim que valet in vno
loco sex denarios. si ducitur vltē-
rius valet vnus solidus. et si du-
citur adhuc vltērius valet duos
solidos. Pena tamen illata in in-
ferno pro veniali incomparabili-
ter minor est qm illata ibidem pro
mortali. Unde solet dici qd pena
illata in inferno pro mortali est
sicut soliditas. Illata pro veni-
ali ibidem est sicut superficies.
Illata pro veniali in purgatori-
o est sicut linea. Illata pro veni-
ali in presenti est sicut punctus.
Unde sicut ista quatuor sunt im-
pporcionabilia. ita inter penas
predictas magna est differentia.
Secundus effectus est qd pec-
catum veniale animā maculat et
ponit tale exemplū. Aliquando
em̄ demigratur aliqua imago de-
picta in tantum vt videri nō pos-
sit. Aliquando vero sic obscurat
vt videri quidem possit. sed non
plene discerni. et ideo ppter talē
differentiam dicit Gregorius.
Veniale obscurat. mortale obte-
nebrat. **D**e macula ista dicit
qd in saluandis omne peccatum ve-
niale deletur in presenti a gratia
finali. et hoc quantum ad culpā
et non quantum ad penam. imo
illa soluetur in purgatorio. De-
let autem gratia finalis peccatum

veniale in ipsa dissolutione corporis et anime ex virtute completionis et sui status quomodo non sit motus contritionis ad illud directus. secundum hoc intelligitur verbum Augustini qui dicit. quod in purgatorio potest esse absolutio a pena et non a culpa. hoc ab antiquis dictum est. sed modo communiter tenetur quod peccatum veniale hinc deferatur a multis etiam quantum ad culpam et in purgatorio purgatur. quia dominus dicit de quibusdam peccatis quod non remittantur neque in hoc seculo neque in futuro. Expone Gregorius quod venialia dimittuntur in futuro. quod si intelligatur quantum ad penam tantum tunc expositio nulla est Grego. quia etiam mortalia quantum ad penam purgantur que hic soluta non sunt. Tertius est quod minuit feruorem caritatis sicut aqua in ignem proiecta. licet ignem non extinguat. feruorem tamen illius temperat. Quartus est quod potentias anime in operibus bonis lassat. sicut quando ponitur onus super equum minus erit promptus ad ambulandum. Quintus est quod retardat a gloria. quia homo qui debet et posset statim post mortem ad celum euolare cogitur propter venialia ad tempus in purgatorio expectare. Nunquam enim ab aliquo facies dei videbitur donec soluat per penas minimum quadrantem venialium peccatorum. Oportet enim quem libet ita mundum esse ante intro-

itum paradisi sicut fuerat in innocentia baptismali. Sextus est quod bona glorie celestis diminuunt non quidem illa que iam debentur et que habemus ibi per meritum reposita. sed que deberent si venialia non fierent. quia medio tempore possent aliqua bona fieri quam illa sunt. Preterea post peccationem venialium oportet nos ad opera quedam conuertere ad solutionem huiusmodi debitorum. per que nobis deberet crescere cumulus eterni premij. Septimus effectus est quod venialia sepe sunt occasio mortalium peccatorum. et hoc quatuor modis sicut habes supra titulo proximo. ubi dicitur quod actus qui ex se est venialis potest fieri mortalis quatuor modis. Hoc est etiam singulariter aduertendum quod sicut ad remissionem peccati mortalis exigitur desertio actus peccandi cum voluntate in posterum abstinendi. sic quoque peccatum veniale in presenti non dimittitur. nisi et actu et proposito deseratur.

De septem vicij capitalibus in genere. Capitulum. xiiij.

Deccatorum actualium vnum est initium. duplex radix triplex fomentum. septiforme caput. Vnum initium dicitur superbia. Juxta illud. Initium omnis peccati superbia. Duplex vero radix est. scilicet timor male huiusmodi et amor male

accenbens. tamen omnis timor
ortu habet ab amore Nullus enim
timet aliquid perdere nisi quia a
mat illud habere. Triplex pecca
ti fomentu est. sciz tria que sunt
in mundo. hoc e deupiscentia car
nis. deupiscentia oculoru. a su
pbia vite. ¶ Septiforme caput
est scz supbia. inuidia. ira. acá
dia. auaricia. gula. luxuria. In
ter que sunt quinqz spūalia. du
o vero carnalia. ¶ Sufficientia
horu septē sic potest colligi. Vo
luntas nrā deordinat. aut qz ap
petit non appetendum. aut quia
refugit quod nō est refugiendū
Si primo modo aut est interius
a sic est vana gloria Aut exteri
us a sic est auaricia. Aut inferi
us a tūc est delectabile. Sz illud
delectabile aut est ad cōseruacō
nē indiuidui a sic est alimentuz
quod appetit inordinate a gula.
aut est ad cōseruacionē speciei.
a sic est coitus qui appetit a lu
xuria. Si autē volūtas deordina
tur. quia refugit quod nō est fu
giendū. a hoc potest esse triplici
ter. aut enim refugit secūdu puer
sum instinctū rāconalis a sic est
inuidia. Aut secundum instinc
tū irascibilis a sic est ira. Aut se
cundū instinctū deupiscibilis
sic e acádia. ¶ Ex his patet qz
quatuor sunt prināpalia appeti
bilia. a tres sunt vires secunduz
quarum instinctū est fuga. ide
o tantū sūt septē capitalia pecca
ta. ¶ Peccata que dicta sūt qā

qz publice se ostendunt. vt quā
do directe sūt. qñqz vero sub q
dā specie boni palliata deapiūt.
Vnde supbia qñqz dicit Ad hoc
volo preesse vt possim pdesse Ira
dicit. Non debent illata mala to
lerari ne cōfuescāt inferri. Inui
dia dicit. Alijs bona non cupio
ne in successibus eleuent. Acádia
dicit. Ad hoc in laboribus mi
hi parco ne indiscretionis argu
ar. Auaricia dicit Ad hoc multa
sunt cōgreganda ne ppter inopi
am committat furtuz vel rapina
Gula dicit. Ad hoc est corpus a
bis a potibus delicatioribus nutri
enduz vt sit fortius ad dño serui
endū. Luxuria dicit. Ad temp?
debet quisqz ad libitum viuere a
postea fortiter penitere. ¶ Sep
tem vicia comparant septem be
stijs. Vana gloria comparatur
leoni. Inuidia cani. Ira lupo.
Acádia asino. Auaricia ericio.
Luxuria porco. Gula vriso. ¶ A
lio modo cōparat septē vicia sep
tē infirmitatibus Vana gloria cō
parat inflationi. inuidia lepre.
ira frenesi. acádia letargie. au
aricia bydropisi. luxuria feбри.
gula epilempsie ¶ Septē vicia
xpi passione curant. Capitis in
cruce iclinatio curat supbiā Oro
pūmiciā irā Aptio lateris inuidiā
Portacō crucis acádiā Traditi
o spūs pri. corpis crucis. mris di
scipulo. vestiu crucifixoribus.
hec inquā curat auariciā Flagel
latio luxuriā. potio felis gulam.

De superbia. Cap. xv.

Nunc dicendum est de septem capitalibus vicijs. in specie. et primo de superbia que est regina omnium viciarum. ¶ Est autem superbia ut ait augustinus. puerse celsitudinis appetitus. ¶ Non sicut idem augustinus ait. superbia omnibus inuidet. scilicet superioribus. quia illis non equatur. Inferioribus ne ei equentur. Paribus. quia ei equantur. ¶ Superbia dicitur initium omnis peccati triplici ratione. ¶ Primo propter causam que inuenitur in omni peccato. quia in omni peccato inuenitur contemptus dei qui est quedam causa peccati. Iste autem contemptus est auersio a creatore que in omni peccato est. ubi preponitur bonum commutabile bono incommutabili. quod sicut sine caritate alie virtutes nihil sunt. ita sine superbia alia vicia nihil sunt. abstrahere superbiam et habebis gratiam. quia superbis deus resistit. humilibus autem dat gratiam. Conuexum enim in quantum huiusmodi non est receptiuum. sed concavum. ¶ Secundo quia primum fuit peccatorum. hoc ei genere peccauit diabolus in celo. et primus homo in paradiso. ¶ Tertio quod ex ea nascuntur alia vicia secundum prius et posterius. hoc est mediate vel immediate. sicut habetur supra in titulo de effectu viciarum. ¶ Est autem inter superbiam et vanam gloriam differentia. quia li-

cet utrobique sit appetitus proprie excellentie. tamen superbus apparet sibi magnus intra. sed vani gloriosus appetit in ore aliorum apparere per laudem extra. ¶ Diuersa peccata dicuntur radices et inuida siue cause aliorum peccatorum. si diuersis respectibus. Superbia enim dicitur initium propter tres causas supra enumeratas. Libido etiam dicitur causa omnis peccati. sicut ait augustinus. et hoc propter delectationem creature. que inordinate trahit a nimiam et auertit a summo bono. Est enim libido improba voluntas qua mouetur anima rationalis ad hoc quod delectetur in creatura. ¶ Cupiditas etiam dicitur radix omnium malorum. sicut dicit apostolus. et hoc propter eandem causam sicut libido. Est enim cupiditas ex amore inordinato ad creaturam. ¶ Luxuria etiam secundum cassianum dicitur radix omnis peccati. quia carnales delectationes sunt nobis naturales. ad naturalia autem prompti sumus et difficulter resistimus. ¶ Inanis glorie septem sunt filie secundum gregorium. ¶ Prima est inobedientia. quia vani gloriosus in nullo vult videri inferior. quod fieret si faceret mandatum. ¶ Secunda est contentio. quia vult vincere cum clamore et per hoc apparere. ¶ Tercia est iactantia qua quis enumerat bona sua ut laudabilis appareat. ¶ Quarta est hypocrisis que querit hominibus in exterioribus apparere
b. iij.

Quinta est p̄tinacia que fac-
tū suuz malū vel dictū defendit
ne errasse videat. **S**exta est
discordia que cōtra omne dictū
assumit contrariū p̄pter vanā glori-
am. **S**eptima est nouitatuꝝ
presumptio qua quis noua inue-
nit vel dicit vt laudet. **Q**uatu-
or sūt species sup̄bie q̄ assignat
Gre. xxxij. super iob. **P**rima
est cū homo a seipso estimat bo-
nū habere quod habet. **S**ecū-
da est si desuper datū credit. p̄
suis tñ meritis accepisse putat.
Tercia est cū iactat se habē
quod nō habet. **Q**uarta ē qñ
ceteris despectis singularit̄ vult
videri. Per primā et secundam
speciem iniuriat̄ homo deo in se.
quia p̄ primā pōit se homo totaz
causam sui boni. Sed in secunda
pōit se causam principalem. In
tercia vero specie iniuriat̄ homo
deo in proximo. In quarta aut̄
iniuriat̄ homo deo in hoc quod nō
habet. **G**radus sup̄bie secūdu
bernardū sunt duodecim. qui sūt
curiositas. mentis leuitas. inep-
ta leticia. iactantia. singularitas.
arrogantia. presumpcio. pecca-
toruz defensio. simulata confessio.
rebellio. libertas. peccandi cō-
suetudo. **N**umerus istoruz sic
accipitur. homo p̄ sup̄biam inu-
riatur deo cui debet esse subditus.
et homini cui debet esse par. et ho-
mini cui debet esse inferior. Sex
primi gradus terminant̄ secundū
iniuriā pximi cui debet esse par.

quatuor alij secundum iniuriāz
que fit homini superiori. Duo vl-
timi determinantur p̄prie quantū
ad iniuriā que deo immediate fit.
hoc ideo dicimus quia superiores
gradus in deum redundant. sed
mediante proximo. Gradus autē
vocat̄ qñ fit a minori progressus
vsq; ad maius. Primus em̄ ma-
lus est. secundus peior. et sic ascē-
dēdo inuenitur q̄ vltimus ē pess-
mus. Vnde iniuria que est respe-
ctu paris est minor. Illa vero q̄
est respectu superioris est maior.
Sed illa que est dei est maxima.
p̄pter quod et taliter isti gradus
ordinant̄. **S**up̄bia multa ma-
la facit. Primo id quod dei est v-
surpat. scz gloriā. **I**sa. Gloriam
meā alteri nō dabo. In bonis em̄
opibus que faciunt̄ duo sūt. vide-
licet honor et utilitas. Sed primū
sibi dñs reseruat. aliud nobis tri-
buit. Vnde debemus deo suā p̄te
relinquere. si nrā p̄te nolumus spo-
liari. **S**ecundo p̄fectos viros
impugnat. **S**up̄bia em̄ ē quasi
turre babilonis q̄ vsq; ad celos
id est vsq; ad celestes viros de-
beat p̄tingere. **A**ug. **S**up̄bia
etiā bonis opibus insidiat̄ vt pe-
reant. Vnde sup̄bia inexpugna-
bilis est sicut castrū in alto mon-
te sitū. **T**ercio grā dei hōiez de-
nudat. patet. quia sup̄bis deus
resistit et c. **R**e. Montes gelboe
nec ros nec pluuia veniat super
eos. Vnde secundū naturā con-
uexum non est receptiuū. sed cō-

cauū. ¶ Quarto hominē deo priuat. Hugo de san. vic. Supbia aufert mihi deum. inuidia pxi mū. ira meipfū. ¶ Superbia deo est odibilis Prover. Tria sūt que odit dñs. paupere supbū. diuitē mendacē. senem fatuū. ¶ Deū impugnat. quia vexillum inimici sui id est diaboli ponit in castro. ⁊ deponit vexillum xpi. scz cruce quā semp homo deberet portare. secūdū illud. Qui vult venire post me ⁊c. ¶ Diabolo hominē assimilat. Ipse em̄ est rex sup oēs filios supbie. Vñ sicut dñs ait de caritate. in hoc cognoscent oēs quia mei estis discipuli si dil. ba. adinui. Ita diabolus potest dicere de supbia. in hoc cognoscent oēs ⁊c. ¶ Dominem stultū demonstrat. quia ancillā ornat ⁊ dnām nudā relinquit. Itē quia magna pro modico vedit. id est laude. Itē quia credit se posse cū supbia illuc attingē. vbi diabolus iā existens non potuit cum superbia remanere. ¶ Eriat quia sciantes in altum de facili cadunt. ⁊ qui se eleuant sub ostio huius facile caput ledūt

De inuidia. Cap. xvi.

Inuidia est vt ait aug⁹
odiu felicitatis aliene.
Vel secūdū iobānem
dām Inuidia est tristi
tia de alienis bonis. ¶ Dicit autē
inuidia a nō videndo. quia non

potest vidēre bona aliorū. Vnde displicentia homi q̄ ē inuidia p̄t notari p̄ visionem interiōrē ⁊ exteriōrē. sicut vult Seneca dicē. Quicquid mēte fugim⁹ ⁊ gestū oculis vix videm⁹. ¶ Quinqz filias habet inuidia secūdū Gre. ¶ Prima ē odiuz. quod ē velle malū alicui ⁊ nolle bonū. ¶ Secunda exultatio in aduersis p̄ ximi. ¶ Tercia afflictio in prosperis p̄ ximi. ¶ Quarta susurratio que ē detractio latēs. ¶ Quinta detractio. hec at̄ fit in ap̄to in tēditqz melior apparere illo cui detrahit. ¶ Inuidia mltā mala facit. ¶ De lumine cecatur. quia bona p̄ xi vidē nō p̄t. Vnde iudus cōparat noctue ⁊ vespertili omi Aug⁹. Oculis egris odiosa ē lux. que puris ē amabilis De vita morit Gre. Pamis vitā fortū roborat. puulorū necat Vnd inuid⁹ opat febricitati cui etiāz homi cū sunt contrarij. ¶ Deo contrariat. quia tā bonus est deus vt ait aug⁹. q̄ etiā de malis bonuz eliciat. Sed econuerso isti tam mali sunt q̄ de bonis malum eliciant. Itēz diuina bonitas omnia sua communicat. isti vero non. ¶ Item deo placet bonum hominis ac malum displicet. istis autem econuerso est bonum gratie ⁊ nature peruertunt. Vnde sicut omnia munda mundis. sic istis omnia sunt immunda. ⁊ sicut bonis mala cooperantur in bonum. ita inuidis bona cooperantur in malū

Vnde tales couertunt aurum in cuprū. gemmas in lutū. granū in paleam. vinū in aquā. mel in fel. diē in noctem. gaudium in merorem. rosam in spinā. balsamū in sterquiliniū. electuarium in venenū. **¶** Dominē maledicāt **I**sa. Ve qui dicūt bonū malū a ē. **¶** Stultū efficiāt **N**imis enī errat qui sibi idcirco vult vnū oculum erui q̄ etiam alij vnus eruat. Sic facit inuidus a diabolus. qz per hoc q̄ alij iudent sibi magis nocent. **¶** Auctore suū torquento ledit. **S**eneca. Vtinā inuidi in omnibus ciuitatibus aures a oculos haberēt. vt de omnibz pfectibus torquerent. **¶** Proxim fraudulenter decipit. Vn inuid? compatur cani qui blandit in facie et mordet a tergo. **I**te iude q̄ osculo xpm tradidit. **I**tez homi p̄fido qui ledit hominē qui nūqm eum molestauit.

De ira. Cap. xvij

Ira est vt ait aug. vl. ciscendi libido **S**ecūdū **C**assiodorū. Ira est motus animi conātus ad penam. Nec est diffinitio ire p viā nō per zelū. **¶** De qua a hic est agendum. Ira igit duplex habet eē. scz esse nature a esse moris. pro ut ergo deordinat ab optimo hz esse morale quo viā est. quia ira non est peccatum ratione pue passionis. imo pena. sed cū hoc dicāt quandā actionē per quam

deordinat hominem. a quantum ad deum a quantum ad proximū **V**ult enī expetere a se vindictā quam nō debet nisi a deo expetere. vel a iudice sub deo cōstituto

¶ Vtrū at teneat aliquis remittere iniuriā inimico petenti nota distinctionē. quia ex iniuria solent oriri tria. **¶** Primū est rancor in affectu. secundū rancoris signum. terciū est actio contra iniuriantem. **¶** Primum tenetur quilibet statim remittere. etiam si non roget. **¶** Secundū remittere veniam veraciter petenti. id est parato emendatē secundū facultatē suā. **¶** Terciū non tenetur remittere.

¶ Si vero scire volueris vtrum ille cui facta est iniuria debeat a iniuriā querere. **S**ciendum q̄ duplex est debitum. **¶** Primum ē necessitatis siue quo non est sal. **¶** Secundum est perfectionis. **¶** Quantum ad primum debitum non tenetur quis reconciliaionē q̄rere. **¶** Sed de secūdo dicāt crisostomus. q̄ talis debet reconciliaionem querere vt duplicēz coronam consequatur. **¶** Vnam. quia iniuriam passus est. **¶** Alteram. qz prior rogauit. **¶** Dominus ponit tres gradus circa reatuē ire cū dicāt. **¶** Omis qui irascit fr̄i suo reus erit iudiā. qui autez dixerit racha reus erit concilio. qui autez dixerit fatue. reus erit gehenne ignis. **¶** De his dicendum q̄ vbi creuit gradus culpe creuit a ordo sententie. **¶** Vnde recte ira sine voce

iudicio. Ira cū voce cōsilio. Ira cum sermone cōtumelie gekēne ignibus mancipat. Secunduz aug? . eni in primo est ira tantū In secundo ira et vox. In tercio ē ira et vox et certa expressio irrisio nis. Dicit at Grego. q̄ iudiciuz est cause discussio. cōsiliū sententie diffinitio. gekenna ignis sententie executio. **¶** Notandū q̄ reddere malū pro malo est fragilitatis. sicut fecit ioab q̄ inē fecit abner sciz interfectore fr̄is sui asabel. Sed reddere malū p̄ bono est puerilitatis. sic fecit iudas tradendo dñm. Reddere bonū p̄ malo est p̄fectionis. sicut fecit stephanus q̄ p̄ inimicis orauit. Reddere bonū pro bono ē equitatis. sicut fecit assuerus q̄ marдохēū honorauit. **¶** Filie ire secundū grego. sunt septē. Prima est rixa. hec est voluntas audax vindicandi in iniuriāz facti p̄cedens. **¶** Secunda est timor mentis. hec est volūtas vindiciā di fugiens aduersantē p̄pter estimatas inimiciās. **¶** Tercia cōtumelia que est volūtas se vindiciās p̄ exprobrationē malorū. Quarta clamor. que est volūtas se vindicans in exaltādo voce p̄ vituperiū ad aliorū aures pueniens. **¶** Quinta indignatio. que ē voluntas se vindicans p̄ signū molestie exterius declaratū. **¶** Sexta blasphemia que est voluntas se vindicans p̄ obprobrium deo vel sanctis illatū. **¶** Ex ira veni

unt multa mala. Hospiciū spūs sancti pturbat. Vñ grego. Dū ira animū pullat scō spūs hospitiū suū turbat. Nā sicut in pace factus est locus dei. sic in discordia locus diaboli. Tales etiā sūt incendiarij domus dei. **¶** Incederunt igni sanctuariū tuū in terra. **¶** Vnde isti sūt similes draconi qui emittit ex ore ignē. Quod dei est sibi vsurpat scz vindiciā. **¶** Mibi vindiciā et ego retribuā ei. Talis se facit iudicē et deū vult esse tortore. sicut dicit aug? Dicit eni malus in orōibus suis. Dñe occide malū inimicū meū. Rūbet tibi de? Quē vestrū? ambo eni estis mali. imo talis vult esse actor et iudex in eadē causa. Stultū se demit. qz p̄ cor suuz mittit gladiū vt ledat et feriat tuicā inimicū. Immo si sapienter faceret prius se de se ipso vindicare deberet. irā scz p̄ zelū aduers? irā suā p̄ vicū assumēdo. Limā purgacōis ouertit in rubiginē teprouationis. Aduersitates em̄ que ipsū deberēt a peccō mūdare p̄ impatiētiā magis inquināt. et fornax mutat eis aurū i cuprū et flagellū ex grano facit paleaz. Duram sententiā expectabit in iudicio. cū em̄ dñs improperabit quibusdam. Nudus fui et non cooperuistis me. Quid diciturus est istis qui non solum nudos nō vestiunt. sed etiam vestitos spoliant. Bellum mundi. carnis. et diaboli contra se instaurant.

Sed sapientes sedant minores
 guerras ppter maiores que immi-
 nent. Item malam faciunt comu-
 tatione. quia auferenti palliū bo-
 ne fame dant tunicam innocentie
 Remedia ire sunt silentij obser-
 uatio. Prouer. Cum defecerint
 ligna extinguet ignis Preterea
 sicut ex collisione duorum corporū
 elicit ignis. Sic ex amaris ver-
 bis aliquorū ira Prouer. Respō-
 sio mollis frāgit iram. sermo du-
 rus exātat furorem Item. Qua-
 si qui canem auribus ac. Domi-
 nice passionis cōsideratio. Greg.
 Si passio dni ad memoriā reuo-
 cet. nihil ab eo durū qd nō equa-
 nimitur toleretur. Hoc signatur
 Numeri. vbi respicientes serpēte
 eneū sanabant. Premij toleran-
 tie animaduersio Vnde Grego.
 Consideratio premij minuit vim
 flagelli.

De Acādia. xvij.

Acādia est de virtutum
 laudabili exercitio vtri-
 usq; hōis languida teie-
 rio. Itē alia diffinico. Acādia
 est diffidentia de ppijs viribus
 et auxilio dei implendi ardua.
 Duo nomia sūt hui? vicij scz
 tristitia acādia. Dorū autēz no-
 minū hec est ratio. qz in isto pec-
 cato ē auersio a spūali bono qd
 estimat graue. sicut est ieiunāe
 et hui? modi. et ratione hui? diā-
 tur tristitia. est etiā ibi cōuersio
 ad creaturā scilicet ad quietem.

que estimatur leuis. et ratio ē hu-
 ius diāt acādia. Patet ex his
 qz hoc vicij put vocatur tristitia
 opponitur leticie spūali que ē
 in exercitio spūali. Sed pro-
 ut vocatur acādia. oppoitur for-
 titudini que consistit in aggredi-
 endis arduis et sustinēdis aduer-
 sis. Acādia denominatur ab ace-
 dine. quia per eam habet anima
 fedium de omni spūali diffici-
 li. Acādia secundū Grego.
 sex habet filias. Prima voca-
 tur malicia. que est secuodū Au-
 gustinuz voluntas machinandi
 malum alicui. Cum enim quis
 iniuriatur alicui tūc irascitur et
 postea tristatur. Secūda de
 speracō. quia diffidentia merito-
 rum mater est diffidentie premi-
 orum. ex quo itruz oritur tristi-
 tia. Tercia pusillanimitas que
 nascitur ex diffidentia proueni-
 ente ex consideratione pprie infir-
 mitatis vel operis arduitate.

Quarta rancor qui est inuete-
 ratum odium. sicut enim ex cari-
 tate sūt opa bona ex quibus ē cō-
 firmatio caritatis. ita ex ira ē ac-
 ādia. ex acādia vero vetustas
 ire. Quinta torpor circa pcepta
 id ē quedā infesualitas ppter quā
 homo nō potest induci ad execu-
 tionē mādatorū dei. Sexta eua-
 gatio mētis circa illiāta. hec at e-
 uagatio qnq; ē picularis. et cer-
 tā hz materiā. et sic dicit oibo vi-
 cijs. qnq; ē general et incertitudi-
 nal. hec ē ppa euagatio acādis.

Qui enim absorptus est tristitia.
non habens in se ubi delectetur.
euagat ad omnia querens delectationem. **¶** Ex acedia eueniunt multa mala. Preceptum domini negligit. Genesis In sudore vultus tui. **¶** Maledictionem incurrit Exemplum de ficu cui dominus maledixit. quia folia tantum habuit. **¶** Discrepat a ceteris creaturis Exemplum est in corporibus inanimatis. sicut in sole et luna que quotidie mane surgunt et finiunt cursum suum. **¶** Idem patet in corporibus animatis. sicut sunt arbores et herbe. que licet in hieme nuda sint. tamen virtutem seruant. et tempore suo redeunt ad consuetam. **¶** Idem ostendit in sensibilibus. Prouer. Vade ad formicam et cetera. **¶** Preciosum tempus perdit. quia nihil eo preciosius est. quia breui hora posset quis obtinere veniam et gratiam et gloriam. Et tamen secundum bernardum nihil vilius reputatur. quia dicunt homines ociosi. Venite deducate tempus. **¶** Spirituale lucrum negligit. quia qui non mercatur in mundanis. postea non habebit. Prouer. Propter frigus piger arare nolit et cetera. **¶** Inatamenta viciorum colligit. Prouer. Per agrum bovis pigri transiui. et ecce totum repleuerant vritice. cooperuerunt superficiem eius spine. Nota quod aqua corrumpitur quiete. et ferrum contrahit rubiginem. et porcus mactatus permittitur in quiete pingue scere. **¶** Locum diabolo preparat.

homo ociosus est quasi puluinar diaboli. et ollam tepidam libenter misce insident que feruentem fugiunt. **¶** Temptationibus patet Unde legitur in collationibus patrum quod monachum operante vnus demon pulsatur ociosum innumerum. **¶** Ociositas enim est nutrix cogitationum. magistra dissolutionum. mater nugarum. nouerca omnium virtutum. Est enim homo acediosus quasi vrbis absque murorum ambitu. et quasi signum positum ad sagittam. **¶** Morem peruertit. quia vult metere et non seminare. sicut cattus qui libenter pisces comedit sed eos non libenter capit. **¶** Sen. Incertum est quo loco mors te expectet. ideo tu illam in omni loco expecta. **¶** Fures fodientem parietem non repellit. quia mors fur est et quotidie tollit vnum asserem. id est vnum diem. **¶** Mathe. Si sciret vtiq; paterfamilias quahora et cetera. **¶** Receptaculum sordium se facit. **¶** Bern. Omnium temptationum sentina est ocium. Ipsum enim est occasio luxurie. **¶** Regum. Factus est eo tempore quo reges solent ad bella pcedere et cetera. **¶** Item occasio est nugarum. **¶** Act. Athenienses ad nihilum vacabant et cetera. **¶** Idem occasio est curiositatis. **¶** Thimo. Discunt circuire domos et cetera. **¶** Stultitiam ostendit quia tonitrua audiens non surgit. **¶** Tonuit autem christus in cruce scilicet in passione. et in predicatione. **¶** Etiam tonabit in die iudicii.

Item stultus est qui in mudi
das de oculo non eicit. **Mathei.**
Stulte eice primum trabem de o
culo tuo. **Ad** celestia venire ne
gligit. quia vix ad locum quis
peruenit qui vnum pedem mouit
hodie et post annum mouet alium
sicut et illi quorum motus est pes in
tellectus et non pes affectus cum
tamen sit affectibus ambulandum

De auaricia. Cap. xix.

Auaricia est ut ait tullius
immoderatus amor habendi
Item auaricia est secundum
bernardum quarumlibet rerum
insatiabilis et inhonesta cupiditas.
Auaricia secundum apostolum dicitur
idolorum seruitus. quia homo auarus
exhibet creature quod debet
creatori. scilicet fidem. spem. et dilectionem.
hec enim auari exhibent
pecunie. **I**n hoc ergo specialiter
reprehenduntur isti qui rei vilis
sime amorem suum exhibent. scilicet
et pecunie que de terra tollit. quam
natura infimam ordinauit. **D**icitur
in **Ecclesiastico**. quod auaro nihil est scelestius.
et hoc est propter quatuor causas.
Primo quia omnia fere scelera propter
auariciam perpetrantur. ut furta. homicidia.
pauca. et huiusmodi. **S**ecundo quia
contra legem est natura. **Luca.** **Quocirca**
quod vultis ut factum sit uobis. factum
facite. **Ter**cio quia contra legem scriptam est.
Luca. **Estote misericordes sicut et pater
vester misericors est.**

Quarto quia contra legem est
inuersalem que est in omnibus rebus
que appellunt se dare. **A**uarus
vero quasi captiuas detinet res.
ne se communicare possint. **V**triusque
autem cuiquam liceat thesauros con
dere notandum est quod est thesauri
zatio ex affectu auaricie absque omni
intentione necessitatis proprie vel a
liene. et hoc modo thesaurizare omni
bus est prohibitum. **A**lio modo the
saurizare est ex prouidentia. et
hoc vel consideratione necessitatis
et sic conceditur proutibus seculari
bus ob necessitate filiorum educa
ndorum. vel filiarum coniugio tractanda
rum. non autem ditandarum. sed ser
uato modo et statu persone. **V**el
thesaurizare est ex consideratione
publice utilitatis. scilicet regni defen
dendi. vel cultus dei ampliandi.
sic concessum est regibus thesau
rizare. **P**ersonis vero ecclesiasti
cis nunquam thesaurizare licet. neque
pecuniam tenere intentione seruandi.
Ambrosio. **Aurum** habet ecclesia non
ut seruet. sed ut erogat. **E**x
predictis patet quod duplex potest
esse amor pecunie siue temporalium. scilicet
licet respectu necessarii vel respectu
superflui. **C**ontra primum prohibet
dominus preuocantem sollicitudinem
Contra secundum prohibet the
saurizationem. **A**uariciam sequuntur
multa mala. **P**rimo quia a deo
maledicuntur. **Augustinus.** **Maledictus
dispensator auarus cum illi largitur
sit dominus.** **S**emper eget **Dionysius.** **A**
uaro tam breuis est quod habet quam quod non habet.

Stultus mercator est qui regnū
celorum immo ipsum christū vē
didit p paucis denarijs . et hoc
sepe peior est auarus homo q̄z ip
se iudas q̄ triginta denarijs cōri
stum vendidit . iste autem inter
dum pro vno denario ¶ Corp⁹
euiscerat . quia diuitie acquirūt
cum labore . possidētur cum timo
re . amittuntur cum dolore Vnde
ipsi laborant et alij labores eorum
sepe intrāt . scz fures vel raptore⁹
vel certe mali filij Isti similes sūt
araneae . que faciendo telaz pro ca
pienda musca seipsam euiscerat
¶ Mentem suffocat Aug⁹ . Nau
fragium fugis et plumbū ample
cteris . Vnde sociates massaz ar
genti proniciens in mare dixit .
Mergam te ne mergas me ¶ In
quinat Exo . Filij israel seruiē
bant in luto et latere . ¶ Execat
Exemplū in thobia . qui execa
tus est stercore hirudinū . / Cor
dilacerat . Vnde diuitie comparā
tur spinis ¶ Infaciabilis ē . Vn
de cōparatur sacco ptuso et infer
no . qui nūq̄z dicit sufficit . et ma
ri cui omnia influūt et tamen nō
redundat . et idropica qui quan
to magis bibit . tāto magis sitit .
¶ Filie auaricie scdm gregori
um sunt septē ¶ Prima obdura
tio cordis q̄ fit omittendo . Istā
filiam vocauit Isidorus inbuma
nitatem . ¶ Secunda violentia
Hec fit nocendo alicui palam p
facta mala . quā vocauit Isidor⁹
rapacitatem ¶ Tercia inquietu

do . hoc est appetit⁹ laeri Quar
ta periurium quod sepe inādit i
emptione et vendicōne . ¶ Quin
ta fallacia que fit per verba deci
piētis i occulto ¶ Sexta frau⁹
hoc est deceptio per facta . et hoc
fit in presentia illius qui decipit⁹
¶ Septima proditio que ē i bez
qd deceptio . que fit in absentia
decepti .

¶ De gula . ¶ Capitulū . xx

Gula est vt ait augusti
nus immoderata cibi aui
ditas Item gula est vo
rax edacitas nature finibus non
contēta . ¶ Quinq̄ modis pecca
tur circa gulam vt dicit Grego .
¶ Primo cum quis horam come
tendi preuenit . et hoc fit ppter im
patientiam expectandi tempus
debitū . ¶ Secundo cum quis q̄
rit cibaria preciosa et belicata De
quibus ovidius . Est virtus pla
catis abstinuisse bonis . Sed con
tra hoc fecit diues ille qui epula
bat quotidie splendide . ¶ Ter
cio qn̄ quis mēsurā excedit scz mi
nis comedēdo ¶ Sciedū at q̄ vni
ē mediū et mēsurā debita qd̄ alte
ri ē excess⁹ nimis Vn̄ mēsurā nō
cōsistit in cibi q̄ntitate . s̄ in come
dentis qualitate Verūtamenē qd̄ā
sūū ieiuniū recōpēsāt postmodū
nimietate supflua . s̄ qd̄ ē hoc ali
ud q̄z dare duos obulos p vno
denario ¶ Quarto qn̄ q̄s nimis ar
tēt et festie comedit . n̄ eius⁹ aba
ric⁹ . s̄ cōcupiscētia i viāo est .

¶ Quinto quoniam quis nimis studio se sua cibaria parat. **Vñ** **Her.** Non saporis sed fames exacerbat appetitum. In omnibus his sumenda sunt non que voluptas sed que requirit necessitas. **¶** Contingit etiam peccatum esse circa diminutionem cibi sicut circa superfluitatem. **¶** Filie gulae sunt quinque secundum Gregorium videlicet scurrilitas quia gula mouet ad verba scurrilia **M**tiloquium scilicet detractio vituperatione et alia verba inania **I**nepta leticia id est lasciuia carnis siue gestus corporis inordinat lasciuia mentis demonstrat **I**mmundicia scilicet que solet puenire ex gula ut est vomitus et eructationes fetide et luxurie. **E**xtremum mentis id est subuersio rationis. **¶** Gula duo completitur scilicet comestatione et ebrietate et proprie loquendo parsimonia opponitur comestationi sobrietas vero ebrietati. **¶** Gula nocet multipliciter. **D**e paradiso enicit hominem exemplum in adam. **S**piritualia bona perdit exemplum in esau qui pro cibo vendidit primo genita. **D**iabolo communem preparat exemplum in euangelio **M**itte nos in porcos. **S**eruum contra se animat **P**rouerbi **Q**ui delicate nutrit seruum suum sentiet eum contumacem. **L**uxuriam inducit exemplum de loti. **D**omicilia proficiunt exemplum in iohanne baptista qui in conuiuio perijt. **I**nducit mortem nature. **P**rouerbi **P**ropter crapulam multi perierunt. **G**en. quacumque

hora est. **I**nducit mortem culpe. **A**plius **V**idua in delicijs viuens mortua est **I**nducit mortem gehennae. **L**uce. **D**iuies epulo sepultus est in inferno. **¶** Remedia gulae sunt quatuor. **¶** Primum est spirituum cibariorum frequens sumptio. **M**atth. **N**on in solo pane uiuit homo. **¶** Secundum future carnis nostre consideratio. **D**iero. **D**e facili contemnit omnia qui se semper cogitat moriturum. **¶** Tertium eterne cene meditatio. **L**uce. **N**omo quidam fecit cenam magnam. **¶** Quartum famis christi et sanctorum passio. **T**reno. **R**ecordare paupertatis mee absinthii et fellis.

De Luxuria. Ca. xxi.

Luxuria est ex imundis desiderijs ueniens lubrica mentis et carnis prostitutio. **¶** Item luxuria est libidinosus uoluntatis appetitus et intelligitur hic appetitus qui est ex consensu rationis quia talis appetitus est mortale peccatum. **D**icitur etiam mortale peccatum quia ratio non cohibet huiusmodi appetitum cum possit. **¶** Differentie luxurie sunt octo. **¶** Prima est fornicatio que est soluti cum soluta. **¶** Secunda est meretricium quod fit dupliciter scilicet per uagam libidinem cum diuersis peccato. uel cum publice uenali concubendo. **¶** Tercia adulterium quo conjugalis thorus uialotur. **¶** Quarta stuprum quo uirginalis integritas corrumpitur.

¶ Quinta sacrilegium que cōti-
 nentia deo sacra ledit̄ vt in reli-
 giosis et clericis in sacris ordini-
 bus et in his qui emiserunt votū
 continentie. **¶** Sexta incestus
 quo vinculum consanguinitatis
 vel affinitatis vel cōparitatis
 corrumpit̄. **¶** Septima peccatū
 contra naturā siue sodomia quo
 naturalis vsus coeundi puerit̄
¶ Notandum autē q̄ aliquid ē
 contra naturā speciei. aliquid cō-
 tra naturā generis. **¶** Primo mō
 omne peccatū mortale contra na-
 turam est. quia in rationali crea-
 tura remurmurat sinderisis cōtra
 omne peccatum. **¶** Secūdo modo
 peccatum sodomie contra naturā
 est. quia nō solum in homine sed
 etiam in brutis diuersi sexus in
 coitu cōueniunt. Vnde si alio mō
 fit contra naturam generis est.
¶ Octaua est libidinosus coit̄
 coniugalis qui multipliciter acē-
 pitur. Coitus enim cōiugalis
 alius est licitus. alius fragilis.
 alius impetuofus. **¶** Licitus tri-
 pliciter fit. vt q̄n fit causa prolis
 ad cultum dei. vel causa reddendi
 debitum. vel causa fornicationis
 vitande non in se sed in coniuge
 Primus est pietatis. sc̄ds iusti-
 cie. terciā cautele. et in his nullū
 dicitur peccatum esse. **¶** Fragil̄
 est q̄n fit causa delectationis et
 tunc distinguit̄. qz si amor illi
 delectationis p̄ponitur deo mor-
 tale peccatum est. Si vero post
 ponit̄ veniale ē. **¶** Impetuofus

est qui ex sola libidine p̄ueniēs
 metas honestatis et racōnis trā-
 cendit. qd̄ fit quicq̄ modis. Pri-
 mo causa satiante libidinis p̄ me-
 retricias blandicias. Secūdo cum
 fit contra naturalem modū. Ter-
 cio cum fit tempore prohibito.
 Quarto cum fit loco prohibito.
 Quinto cum acceditur ad preg-
 nantem vicinā partui. vel q̄ est
 in fluxu mēstruoso. **¶** Filiellux-
 urie sunt octo sc̄dm Gregorium
 Prima est cecitas mentis. qui a
 sc̄dm Auḡ. in opere luxurie to-
 ta racio absorbetur. **¶** Secūda inō-
 sideratio. sc̄z mortis et inferni.
 Tercia in constancia sc̄z ad cogi-
 tandum et desiderandum nunc
 istud nunc illud. Quarta amor
 sui. sc̄z quo aliquis desiderat lon-
 gam vitam ad hoc vt luxuriādo
 expleat voluptatem suā. Quarta
 precipitatio qua quis precipitā-
 ter currit ad peccandū exponēs
 se periculo mortis p̄pter luxuriā
 faciendam. Sexta odium dei qd̄
 fit. quia deus abstrahit se ab eis.
 et punit eos qui sequūtur carnis
 delicias ad quas iclinat luxuria
 Septima affectus p̄ntis seculi
 sc̄z appetitus honorū diuiciarum
 sauitatis. fortitudinis et huiusmōi.
 p̄ que luxuriosus sinez suū conse-
 quitur. Octaua est desperatio fu-
 turi seculi que est diffidēcia gl̄e
 vel venie cōsequende. et hec est
 filia luxurie cōsummate. **¶** Lux-
 uria nocet multipliciter. Deo est
 contumeliosa. qz templum eius

inquinat. **D**emonibus placata.
Job. vehemoth dormit in locis
humantibus. **S**ubiecto proprio no
cua **A**plūs. qui autē fornicatur
peccat in corpus suū. **P**roximū
scandalizat **O**see. facti estis laq
us speculationū et rete expan
sum sup montem thabor. **A**nimā
propriā damnat. **ij. Regum xij.**
nō recedet gladius me? de domo
tua. hoc dicitur ad dauid ppter
berfabee. **V**ilissimo dño subiāt.
scilicet carni et sensualitati **G**en.
quia audisti vocem vxoris tue
plus qz me. maledicta terra in
opere tuo **M**entē infatuat **O**see.
vinum et mulieres auferunt cor
Remedia luxurie sunt occasi
ones fugere **J**ob. pepigi fedus
cum oculis meis **P**rouēbiorum.
Qui tangit picem inquinabitur
ab ea **E**cā. qui tenet eam quasi
qu. apprehendit scorpionē **M**or
tis extrema cogitatē **P**rouēbiorū
Fili memorare nouissimā tua et in
eternum non peccabis **D**e se nō
presumere. qz dauid cecidit sanc
tissimus. salomon sapientissim?
sampsō fortissim?. frequēter se
occupare **D**ieronim?. semp ali
quid opis factō vt diabolus oc
cupatum se inueniat. **C**arnē do
mare. **E**uan. hoc genus demo
nij non eiātur nisi in orationib?
et ieiunio **T**emptacōni in princ
pio resistere **G**en. ipsa conteret
caput tuum.
¶ Qū septēz vicia sint mortalia
vel venialia **C**apl. xxij.

Omnia peccata predicta
quibus semp sunt peccata
nō tñ semp sunt morta
lia **V**n videndū est qñ vnūqz
sit mortale vel qñ veniale. **V**ana
glā igit ex gñe est veniale. qz ge
nus opis sumit ex obiecto. va
num aut scdm se nō est obiectū
mortalis peccā sed venialē **V**nde
cū vana glā sit h? peccā obiectū
patet q non sp est mortale pec
catū. **E**rit tñ vana glā mortalis
dupliāter. sciz rōne finis ppter
quā laus appetit. opus namqz
tale est qle est illud ppter qd ap
petit. **I**te rōne opis in quo laus
querit. **C**irca pmū ergo dicendū
q qd dupliā sine laus appetitur
Primo ad vitādū malū in fame
sic samuel se laudauit. **i. Reguz**
Secdo ppter vtilitatē aliqz spū
alem. vt est glā dei vel edificatio
pximi. sicut **P**aul? se cōmenda
uit **ij. ad Cor.** **T**ercio ppter lu
crū auaridē. sic pharisei q deuo
rabant domos viduarū simulā
tes longam orōez **Matth. xxij.**
Quarto ppter aliquē actū veni
alis peccā. sicut qñ quis laudari
vult. eo q venialit in laude delec
tet. **P**rimū est puidēcie. scdm
est caritatis dei et pximi **T**ercū
est peccatū mortale **E**t idēz intel
ligendum est quicumqz mortale
peccatū ponit finis alicui? opis
Quartū est veniale. **¶ S**equit
scda causa qre vana glā sit pecca
tū mortale. sciz rōne opis p qd
laus appetit siue querit. hoc aut

potest fieri tripliciter. quia laus
 quicquid querit per opera illicita. quicquid
 per opera ex se indifferentia. quicquid per
 opera virtutum. Si primo modo sic est
 tale peccatum quale est illud illicitum
 scilicet mortale vel veniale. Si secundo
 modo sic est peccatum veniale ut bre-
 diuicias vel vestes preciosas. cum
 abusu talium in laude. Veritamen-
 si talia de se sunt ordinata ut sine
 occasio mortalis peccati. scilicet quod
 mulier cum ornamento meretricio ad
 capiendas animas preparat. vel si fac-
 tum illud est illicitum ex prohibitione
 superioris ut torneamenta et huiusmodi
 cum accideret preceptum ecclesie
 sic sunt peccata mortalia. Si tertio
 modo id est si laus querat per opera vir-
 tutum. hoc dupliciter. quia vel appe-
 titus laudis adiungit operi virtu-
 tis tanquam incedens. sicut contingit
 in cantu vel in predicacione quicquid tunc
 est veniale. Vel laus est finis pri-
 cipaliter prestitutus operi virtutis et
 operanti. ita quod ibi constituit finem
 ultimum et sic est mortale. quia tunc
 inheret ei ut fini ultimo. Nota quod
 maius est peccatum gloriari de bonis
 spiritualibus quam de bonis temporalibus
 quia minus habet motum eo quod minus
 apparent extra quam temporalia. In-
 uvidia ex suo genere est mortale
 peccatum. quia cum invidia secundum Re-
 migium est dolor de alieno bono
 contrariatur directe caritati que non
 emulat sed congaudet veritati.
 Cor. xij. Caritati vero nihil est
 contrarium nisi mortale peccatum.
 tunc illud quod ex genere est mortale

potest esse veniale in quantum vel in
 primo motu consistit. vel extra suam
 rationem trahit. Dolor ergo de
 alieno bono est quadruplex. quia
 vel est primo primus motus ex na-
 tura veniens. sicut quidam naturaliter
 invidi sunt et hoc nullum est pecca-
 tum. cum nullo modo sit in potestate nostra.
 Vel est secundo primus. quoniam scilicet appe-
 titus sine completa deliberacione tali
 passione afficitur. et sic est veni-
 ale peccatum. Vel est actus volun-
 tarius cum deliberacione. et sic est
 mortale peccatum. Vel trahitur per
 intentionem extra suam rationem
 ut quando dolor de alieno bono
 surgit ex causa bona. sicut quoniam do-
 let aliquis de bono temporalis alte-
 rius. quia videtur illud redundare
 in detrimentum anime sue. vel etiam
 in detrimentum communitatis. et ta-
 lis est dolor bonus. quia maius bo-
 num magis est appetendum.
 Notandum vero quod per dolorem
 boni comprehenditur gaudium de
 malo quod ex ipso causatur. Ira
 ex suo genere est peccatum mor-
 tale. quia secundum Cassio. Ira est
 motus animi contrarius ad penam
 provocanti inferendam. Talis autem
 motus contrariatur caritati que
 non irritatur. nec cogitat malum
 i. Corinth. xij. Ira igitur vel
 dicit iram zeli que est bestia deo vi-
 cij. et hoc non est peccatum sed
 est perfectionis. potest etiam sibi
 quis per hunc modum irasci. sicut
 dicit glossa super illud psalmiste.
 Irascimini et nolite peccare etc.

Quid est inquit homo penitens
nisi irascens sibi? Vel dicit remis-
sionem affectus circa proximum
quā homo non dolet de malo pro-
ximi. nec gaudet de bono eius. li-
cet etiam nō doleat de bono. nec
gaudeat de malo eius. sed est ei
indifferēs. et sic nō est mortale
sed est imperfectio caritatis. Vel
dicit actualē impatienciā absq̄
appetitu vindicte. et talis motus
etiam deliberatiuus est veniale pec-
catum. q̄ habet incompletam racō-
nem ire. sicut patet ex sup̄dicta
diffiniciōe. Vel dicit impacienciā
cum appetitu vindicte. Et hoc ē
tripliciter. quandoq̄ enim hoc est
a natura. sicut in melancolicis in
quibus sc̄dm philosophū conti-
nue morbet natura. p̄pter quod
semper sunt turbulenti. et sic nul-
lum est peccatum cum sit motus
naturalis. Quandoq̄ est ab appe-
titu indeliberato. et tunc est veni-
ale. sicut alij primi motus. Quāq̄
est a voluntate deliberatiua. et tūc
est peccatum mortale. **A**ccidia
ex genere est veniale peccatum.
quia sc̄dm Augustinū. Accidia
est tedium eterni boni. hoc autē
non opponitur caritati. sed dicit
diminuōnem feruoris caritatis
in quo consistit omne veniale.
Istud ergo tediū vel est motus
naturalis. et sic nullū est peccatū
Vel est motus appetitus cōtrif-
tati de opere spūali laborioso. et
sic est veniale quāuis etiā appeti-
tus ille sit deliberatiuus. q̄ consen-

fus in veniale nō est nisi veniale
Accidia vero sicut dictū est ex
genere et per se veniale est. Vel
hoc tedium reducat in omissionē
eorum que sunt necessaria salutē.
et tunc est mortale. Si autē tediū
illud ex omissionē boni et difficul-
tate aggrediendi bonū ducat in
desperationem tunc iam accedit
ad peccatum in spiritūsanctum.
et si tediū illud ita crescit q̄ etiā
ducat in tedium vite intantum q̄
imiciat sibi manus. tunc iam simi-
lis erit iude qui laqueo se suspen-
dit. **A**uaricia sc̄dm Tullium est
immoderatus amor habendi. Et
hic consistit vel in appetendo vel
in acquirendo. vel in retinendo.
Si primo modo hoc est quinque
modis. **P**rimo q̄ appetit alie-
na appetitu cōpleto. qui p̄cedēt
in opus si adesset facultas. sic ē
mortale peccatum. **S**ecundo quia
appetit illicita voluntate cōpleta
vt si aliquis indignus conat̄ benefi-
cium ecclesiasticum adipisci. sic
iterū est mortale. **T**ercio si ap-
petit talia siue sint aliena siue illi-
cita cum voluntate condicionata
scilicet si posset habere sine offen-
sa dei ac iniuria proximi. et tunc
vel nullum vel veniale peccatum
est. siue talem condiōnem actu-
aliter addat. siue habitualit̄ eaz
intendat. **Q**uarto si simpliciter
appetit habere supflua et hoc ap-
petitu suffocante mentem a cura
siue a consideratione diuinorum.
et hoc est peccatum mortale.

Quinto si superfluo amore inberet
 temporalibus . tamē infra dei amorē
 hoc veniale ē . ¶ Si autē auaricia
 consistat in acquirendo hoc est tri
 pliciter . quia vel acquirit res iniuste
 quocūq; modo . et tunc est mor
 tale . Vel acquirit res p̄ tale opus
 aut artem aut officium quod per se
 mortale peccatum est . si etiā efficitur
 sine lucro et tunc est mortale .
 Vel acquirit talia p̄ opera illicita
 que sunt veniale peccatum . ut cū
 quis verba iocosa componit ad lu
 crum salua tamen honestate . et
 hoc est veniale . nisi aliquis p̄pter
 delectationem dissolutionis tota
 liter det se talibus . tunc enim est
 mortale . Dico autē p̄pter delecta
 tionem . quia si aliquis p̄pter necessi
 tatem per talia sustentationem
 sibi cōquiret cum aliam artem
 lucrosam nesciret . nō reputarem
 eum in statu damnandorum . ¶
 Si autē auaricia consistat in reti
 nendo . hoc potest esse quinq; mo
 dis . ¶ Primo quia retinet scienter
 ea que restituere tenet . et amore
 retinendi sic est peccatum mortale
 ¶ Secundo quia retinet ea que ad
 necessitatem suam p̄tinent et suo
 rum . vel ad cōseruationem statū
 sui et suorum scdm̄ q̄ dicit suaz
 dignitatem hoc non est peccatum
 ¶ Tercio quia retinet superflua
 respectu vtriusq; iam dictorum
 et hoc tempore extreme necessita
 tis alicuius . sic est peccatum mor
 tale . ¶ Quarto quia retinet sup
 flua etiā extra extremā necessita

tem ex insatiabili cupiditate . sic
 est mortale peccatum . ¶ Primum
 autē signum talis affectus est
 q̄ aliquis potius res putrescere
 sinit apud se q̄m vtiliter alijs dis
 penset . ¶ Quinto quia retinet su
 perflua quedam ex inordinato
 amore temporalium per quem mo
 dicum deficit a medio largitatis
 saluo tamen statu virtutis . sic ē
 veniale . ¶ Nota q̄ auaricia ex
 genere est mortale peccatum . quia
 ab Apostolo idolatrie comparat̄ .
 non q̄ sit de specie illius cum nō
 habeat actum eius . sed quia ali
 quid simile facit idolatrie . scilicet
 seruiendo creature potius q̄z cre
 atori . ¶ Gula est ex genere veni
 ale peccatum . quia appetitus cō
 medendi ex sua ratione subiacet
 dominio voluntatis . Gula est im
 moderatus appetit̄ edendi . quod
 esse potest quicq; modis . Primo
 si est ibi solus appetitus cibi et
 hoc nunq; est peccatum . nec etiā
 delectatio cibum consequens est
 peccatum in quantum ordinatur
 contra defectum sibi contrariū .
 hoc enim pure sunt naturalia in
 quibus nec est meritū nec demer
 ritum . ¶ Secundo si appetitui ne
 cessitatis adiungitur appetitus
 delectationis et voluptatis ex cō
 ho hoc est veniale peccatum . ¶
 Tercio si est ibi transgressio pre
 cepti ut cum aliquis sine necessi
 tate soluit ieiunium ecclesie . vel
 quādo religiosus comedit carnes
 cū hoc in suo ordine sit prohibeūz

sub p̄cepto. sic est peccatuz mōz
tale. / Quarto si appetit? ebendi
est cū libidine. vt quando nimio
et finali affectu inkeret delecta
cōm ābi. et hoc est peccatuz mor
tale. / Quinto si ducitur in cōsue
tudinez talem que facit totam vi
tam hōis delectacōmb? huiusmo
di deputari. hoc tam vicina sunt
mortali peccato q̄ ebrietas ab a
postolo int̄ mortalia peccata cō
putatur. Ebrietas tamen q̄nq̄
est veniale peccatum vt quando
vltra necessitatem quis accipit se
cunduz mensuram tamen p̄cepti
bilem. Quando vero quis egredi
tur a mensura p̄ceptibili sc̄dm ra
cōnem bene ordinata; ad discer
nenduz et hoc in tali mensura ex
qua euertit̄ status mentis effre
nata libidine quādo hoc deo ip̄o
nit tunc peccat mortali. Si q̄s
autem alium inebriat. ita scilic; z
inuitans eum ad potum vt inten
dat statum mentis eius euertere
et hoc facit in eius nocumentum
peccat mortali. quia magis au
fert ei. q̄z si auferret aliqd̄ tēpo
rale. quia vsum racōnis ei tollit.
/ Luxuria ex suo genere ē mor
tale peccatuz. q̄ est contra illud
p̄ceptum. non mechaberis.
Concupiscentia luxurie distin
guitur quin; modis. Primus
est cum cōcupiscentia cōsistit in
p̄mo motu tū. et sic est veniale
peccatū. Sc̄ds est cum sequit̄
consensus in delectacōnem. licet
non in opus. et sic est mortale

peccatum. Tertius est cum con
sentitur etiā in opus et sic iterum
est mortale peccatuz. Quartus
modus est cum concupiscentia
non solum tenet corde sed et pal
atur visu. et sic iterum est mor
tale. Mat̄. v. Qui viderit muli
erem ad cōcupiscendam eam q̄c̄
id est hoc animo et sine attendat
mulierem. vt eam concupiscat.
quia sc̄dm Augustinū. hoc non
est iam titillare. sed plene cōsen
tire libidini. Bene aut̄ dicit ad cō
cupiscendam eam. q̄z si aliquis
videret mulierē vt rem pulchram.
et vltius nō p̄cederet. tunc vel
nullū esset peccatū vel solū pecca
tum curiositatis. Quintus modus
est in stultiloquio. vt cum quis
mulierem p̄catur vel p̄pter libi
dinem habet cū ea familiaria col
loquia tunc est mortale peccatū
Sextus modus vocat̄ ab Aplō
turpitude. Glosa. vt in osculis
et amplexibus. hoc est etiā mor
tale peccatum. et tanto grauius
p̄cedentibus quanto magis p̄ ta
lia libido accenditur p̄pter minā
approximacōnem ad ignem. /
Notādum vero q̄ tangere muli
erem p̄ter intencōnem nō est pec
catū. Similit̄ tangere nō cū intē
tione sed ex necessitate. Sz tan
gere ex libidiē vel osculari ad se
nō p̄tinente peccatū est mortale
Septim⁹ est cum cōcupiscentia
p̄cedit in opus. et hoc cōstat esse
mortale. Nota q̄ est differētia
int̄ primos motus generatiue et

nutritiuē. quoniā p̄mus motus
in generatiua semp peccatuz est
m̄ p̄ sacramentū matrimonij ex
cusetur. sed non semp in nutriti
ua. quoniā potētia cōcupiscibi
lis non tantū corrupta est in nu
tritiua sic in generatiua. De hac
materia require supra titulo p̄xi
mo vbi agit de spēbus luxurie.

De peccato in spiritūsanctū.

Capl. xxiiij.

Quamuis omne peccatuz
generaliter sit contra deū
trinū et vnū. appropate
tamen dicit̄ peccatum aliqd̄ esse
in patrem. aliqd̄ in filiū. aliqd̄
in spiritūsanctū. In patre enī
peccat̄ ex impotentia In filiū ex
ignorantia In spiritūsanctū ex
malicia. hoc est qm̄ voluntas p̄t
et scit resistē alicui malo. et tūc
ex sola malicia illud eligit. Pec
catum in spiritūsanctum mere
p̄cedit ex improba voluntate li
beri arbitrij. et directe impugnat
graciā spiritūsancti. et ideo colo
rem nō habet excusacōnis. quia
quātum est de se directe impu
gnatiū est mediā et remediū. per
quod fieri habet remissio peccati.
Peccatum in spiritūsanctum
dicit̄ irremissibile in hoc seculo et
in futuro. non quia dimitti non
possit. sed quia raro dimittitur.
aut vix in hoc seculo quantū ad
culpam. Item qz non modicum
et quasi nihil dimittit̄ in futuro
quantū ad penam. Item qz non
legit̄ dimissum. p̄pter qd̄ dicitur

irremissibile. sicut melchisedech
dicit̄ esse sine patre. qz non legit̄
de eius patre. Item qz aduersat̄
fonti remissiois scz spiritūsancto
Item p̄pter impotentiā hoīs. qui
vix potest se preparare ad graciaz
quē tanta moles peccati premit̄
Scienduz qz sumit̄ hoc nomē
irremissibile tripliciter. sciz nega
tiue vt qd̄ nullo mō potest remitti
hoc modo peccatū angeli et dam
natorū est irremissibile Itē priua
tiue. vt qd̄ nō habet cōgruentiā
ex se q̄re remitti debeat. licet ex
cōgruo dici possit omne peccatuz
remitti. hoc mō quodlibz peccatū
mortale est irremissibile. Itē con
trarie scdm qz hz aliq̄ culpa con
trariam disposicōnem ad remittē
dum. hoc modo peccatū in spiri
tūsanctū est irremissibile. quia
contrariat̄ gracie remittenti pecca
tum. et hoc p̄ desperacōem vel p̄
sumpōez vel alias species huius
peccati. Sex sūt species peccati
in spiritūsanctum scz desperatio
p̄sumptio. impugnacō veritatis
agnite. inuidētia caritatis fr̄ne.
obstinatio. finalis impenitentia
Morum numerus sic accipit̄
In remissione tria sunt. videlicet
ipse remittens et ille cui remittit̄
ac dispositio remittendi in eo cui
remittit̄. In ipso remittente duo
sunt. scz misericordia et iusticia
Contra primū est desperatio. cō
tra scdm̄ p̄sumptio **I**tem in
eo cui remittitur duo sunt scilicet
dolor de cōmisso et p̄positum de

non committendo . contra primum
est obstinatio . contra secundum autem
finalis impenitentia . **P**reterea
dispositio remittendi in eo cui re
mittitur duplex est scilicet cognitio
veri et amor boni . contra primum
est impugnatio veritatis agnita
contra secundum est inuidia gratie
fraterne . **D**e finali impeniten
tia nota quod si dicitur continuacionem
peccati usque ad finem . sic in omni
peccato in quo quis decedit esset
finalis impenitentia negativa . sed
finalis impenitentia positiva est una
species peccati in spiritu sancto
secundum quod hic sumitur . sic dicitur
propositum non penitendi .

Enumeratio peccatorum .

Capitulum . xxiii .

Peccata cordis sunt hec .
scilicet cogitatio . delectatio
consensus . desiderium mali
voluntas perversa . infidelitas . in
deuotio . presumpcio . desperatio
timor male humilians . amor ma
le accendens . suspitio . inuidia .
ira . odium . timere seruilis . exul
tatio in aduersis proximi . contemp
tus pauperum vel peccatorum .
personarum acceptio . perfidia . af
fectus parentum carnalis . inepta
leticia . seculi tristitia . impa
cien tia . auaricia . supbia . perplexitas
obstinatio . malicia . tedium boni .
accidia . incostancia . penitencia
penitencie . dolor quod non fecit am
plius mali . hypocrisis . amor pla
cendi . timor displicendi . verecun
dia de bono opere . amor prauus

sensus singularis . ambitio dig
nitatum . vana gloria de bonis na
ture vel fortune vel gratie . verecun
dia de pauperibus amicis . contemp
tus admonitionum . immiserico
rdia . **P**eccata oris sunt hec .
crebra iuratio . iurium . blasphem
ia . nomen domini irreuerentem assu
mere . veritatem impugnare . deum
de auro et alijs instruere . contra
deum murmurare . irreuerenter ho
ras dicere . detractio . adulatio .
medacium . vituperium . maledictio
infamatio . contentio . conuincio
impugnatio caritatis fratre . impu
gnatio veritatis agnita . seminatio
discordie . perditio . falsum testimo
nium . mala consilia . perisio . con
tradictio obedientie . inuertere fac
ta bona . in ecclesijs placitare . ad
iram hominem prouocare . reprehende
re in alio quod ipse facit . vanilo
quium . multiloquium . stultiloquium
proferre verba otiosa vel superflua
vel curiosa . iactantia . verborum
politio . peccatorum defensio . cla
mor . risus . cachinnus . turpiloquium
lenocinium . cantare cantilenas se
culares . in cantu diuino magis
stuberem vocem frangere quam deuote
psallere . murmurare . verba scur
rilia proferre . in iniusta causa ad
uocare . malum commendare .

Peccata operis sunt hec . gula
luxuria . ebrietas . simonia . sortile
gia . sacrilegia . violatio dierum
solemnium . indigne communicare .
votorum fractio . apostasia . dis
solutio in officio diuino . scanda

lizare siue exemplo malo proximum
 corrumpere. ledere hominem in re
 bus. vel in persona. vel in fama
 furtum. rapina. usura. receptio.
 ludus. venditio iusticie. exactio
 nes ac theolonia iniusta. auscul
 tare mala. ioculatoribus dare.
 necessaria sibi subtrahere. supflu
 a sumere. ultra vires qui piam ag
 gredi. consuetudo peccandi. readi
 uatio. simulatio. tenere officium
 ad qd non sufficiat vel qd sine pec
 cato non agitur. consilare. nouita
 tes inuenire. maioribus rebellare.
 minores opprimere. delinquere visu.
 auditu. olfactu. tactu. lucta.
 osculis. itineribus. muneribus.
 iuribus. mandatis. scripturis.
 Circumstantias aggrauantes ad
 mittere. que sunt tempus. locus
 modus. numerus. persona. mora
 sciencia. etas. temptationes non
 puenire. seipsum ad peccandum
 cogere. **P**eccata omissionis
 sunt hec scilicet de deo non cogitare.
 ipsum non timere vel amare. gratias
 de beneficijs non agere. opa que
 quis facit ad ipsum non referre.
 de peccatis preteritis sicut debet non
 dolere. ad gratiam recipiendam non
 se preparare. gratia accepta non vti
 nec eam conseruare. ad inspiratio
 nem diuinam se non conuertere. vo
 luntatem suam voluntati diuine
 non conformare. ad orationes di
 cendas non attendere. orationes
 debitas omittere. ea que tenentur
 ex voto vel precepto vel officio ne
 gligere. communionem vel confessionem

semel in anno non expedire. pa
 rentes non honorare. seipsum non
 cognoscere et reprehendere. con
 scienciam negligere ecclesias et
 predicationes fugere. temptatio
 nibus non resistere. penitencias
 iniustas negligent facere. ea que
 statim facienda sunt differre. bo
 nis proximi non congaudere.
 et malis eius non condolere. iniu
 rias non remittere. malo exemplo
 alios ad peccandum prouocare.
 beneficia alijs facta improperare
 fidem proximo non seruare. et be
 neficijs eius non respondere. delin
 quentes non corripere. lites non se
 dare. ignorantes non instruere.
 afflictos non consolari. paupe
 ribus non subuenire. infirmos non
 visitare. admonitionibus non ac
 quiescere.

Incipit liber quartus de hu
 mitate christi.

Sicut deus est rerum
 principium effectiuum
 in creatione. sic et re
 effectiuum in redemp
 tione. et perfectiuum in
 retributione. **Q**uia sic
 pater omnia creauit per verbum
 increatum. sic omnia re creauit et
 renouauit per verbum incarnatum
Porro circa incarnationem christi
 talis fuit ordo. salutatio angelica
 Responso virginea. sanctifica
 tio materna. conceptio diuina
 de quibus nunc est agendum.

Decorative flourishes and marginalia in red and blue ink, including a large initial 'S' and various symbols like 'x' and 'v'.

De salutacione angelica ca. i.

Missus est gabriel q̄ fuit
de ordine archangelorū
ad beatā virginem cui
ad sensū apparuit visione corpo
rali quāuis ei loqueret̄ locucōne
spūali. ¶ Ad istud noble sacra
mētum nūcius debuit esse āgel?
p̄pter t̄a. Primo p̄p̄t cognacōez
virginitatis ad naturam āgelicā
Secdo p̄pter ordinem pdicōnis
seu preuaricationis hūmane. qz
sicut ibi venit diabolus in serpen
te ad mulierez ita hic deus venit
p̄ angelū ad virginem. vt sic ex
opposito medicā respōbeat mor
bo. et repatio lapsui. ac remediū
nocumento. ¶ Tercio quia sicut
illa grācia fuit repatio nature hu
mane sic fuit et ruine angelice.
Vnde cōmuni beneficio cōmuniē
vtriqz natura debuit ministrare.
¶ Diuiditur salutacō beate vir
ginis in tres partes. Primā p̄tē
incepit angelus cum dixit. Ave
grācia plena dominus tecum.
Secundam subiunxit elizabeth
cum ait. et benedictus fructus
ventris tui. ¶ Terciam apposuit
ecclesia. vt in reuerentia Marie
nomen haberet̄. Nam maria non
est de textu. ¶ Ista salutacō cō
mendabilis est in quatuor. ¶
Primo propter auctorem. quia
missus est angelus a deo. Secdo
p̄pter nūcium. Non enī homo
dignus fuit hoc nūciare sed an
gelus nec quilibet āgelus sed ga

briel. Tercio ab ea que salutacō.
quia virgo nec quilibet v̄go sed
maria. ¶ Quarto ab ipso modo
salutandi qui indicat innocētiam
virginis cum dicitur aue. Item
grāciam cōuersationis cum dicit̄
grācia plena. ¶ Itē excellentiam
cōcepōnis cum dicit̄ dñs tecum
Item priuilegium prerogatiue
singularis cum dicit̄. benedicta
tu in mulieribus. Salutacōnes
quedāz inueniunt̄ optatiue salu
tis. ij. Regum. xvi. Salue rex
Quedāz grācie Apostolus Gra
cia vobis et pax. Quedam gau
dij Tobie. v. Gaudium semp
tibi sit. Quedam benedictionis
Ruth. ij. Benedicat tibi domi?
Nec autēz salutacō angelica ex
omnibus conflata videt̄. cōtinet
enī salutē cum dicit̄ aue. Itē grāz
cum dicit̄ grācia plena. Itē gau
dium cum dicit̄ dominus tecum.
Item benedictionē cum dicit̄ bñ
dicta tu in mulierib?. Preterea
in hac salutatione notat̄ triplex
p̄rogatiua bñē v̄ginis scz nature
cum d̄r. aue. Grācie cum d̄r grā
plena. Glorie cū dicit̄ bñdicta
tu in mulierib?. ¶ Nota deniqz
vi. in angelica legacōe. Primo
qm̄ reuerenter beatā virginē salu
tauit. cū dicit̄. Ave grācia plena
dominus tecum. Secdo qz excel
lenter cōmendauit Ibi. benedicta
tu in mulierib?. Tercio qm̄ dul
citer confortauit Ibi. ne timeas
maria. Quarto qz diligenter le
gacōem suam cōpleuit Ibi Ecce

conspicis et paries nō. Quinto
quā eleganter modum exposuit
Ibi Spiritus sanctus superueniet
in te. Sexto q̄z cōueniēter plen
nasciturā descripsit Ibi Ideoq̄
q̄d nascetur ex te sanctum voca
bitur filius dei.

De responsione v̄ginea. ca. ij.

D Vos legimus in scriptu
ra dialogos Vnū inter
euam et diabolum quo
mors cōcluebatur. Alterū inter
mariam et archangelum quo vi
ta oriebatur. **V**ide autē tria q̄
fecit beata v̄go in salutatione an
geli se3 deliberationem. qz cogita
bat qualis esset ista salutio In
terrogationem. qz querebat quō
fiet istud Item cōsensum siue obe
dientiam. qz respondit Ecce an
cilla domini. Nec in deliberatione
fuit subita sicut eua. nec interro
gando dubia sic zacharias. nec
in consentiendo tarda sicut sara.
In responsione cōsensu beate
v̄ginis quatuor verba inuenies
p̄ q̄ quatuor virtutes marie rebo
lent. ait em̄ Ecce q̄d est signum
obediētie prompte. ancilla q̄d
est signum humilitatis p̄fecte.
fiat michi q̄d est caritatis inflā
mate. scdm̄ verbum tuum quod
est signū fidei deuote. **S**eptē
verba locuta est btā virgo. Pri
mū. v̄nū nō hūit scdm̄. fili q̄d
fecisti nobis sic Tercium. quod
cumq̄ dixerit vobis f. Quartū
salutauit elizabēth Quintū. quō
fiet istud qm̄ virū nō cognosco

Sextum Ecce ancilla domini f.
Septimū. magnificat anima mea
dñm. Verbum primū fuit pieta
tis. scdm̄ caritatis. terciū instru
ctionis. quartū consolationis.
quintū discreōnis. sextū humi
litate. septimū orationis. Nota
q̄ verba predicta omnia fuerūt
breuia p̄ter vltimum.

De sanctificatione materna.

Capit. iij.

Sanctificatio triplex est
Quedaz est cōmunis vt
q̄ fit p̄ sacramenta. que
dam sp̄cialis vt q̄ fit p̄ gratiam
spiritus sancti. quedā sp̄cialissi
ma vt q̄ fit p̄ graciā singularem.
Prima remouet culpaz et cōfert
graciā. remanet tamen fomes et
promitas ad peccandum. et tal
in baptizatis est. Secda remouet
culpam et promitatem peccandi
mortaliter. et talis fuit sanctifi
catio Iohānis baptiste in vtero
et Diere. Tercia remouet culpā
originalem et p̄mitatem ad pec
candū tam venialiter q̄z morta
liter. et talis fuit in beata v̄gine
Et sciendū q̄ licet graciā san
ctificationis in vtero sit quantum
ad essentiam maior q̄z graciā sa
cramentalis. tamen quātum ad
aliquos effectus maior est ista.
quia baptismus imprimit caracte
rem et aperit ianuaz regni. et ha
bilitat hominem ad alia sacrame
ta quorum nihil facit sanctifica
tio in vtero ex se. Verumtamen
graciā sanctificationis in vtero

utero precellit in hoc gradu baptis-
tismale. qz taliter sanctificatus
non potest peccare mortaliter. et
ad venialia minus inclinatur eum
fomes. ppter qd' minora et pau-
ciora venialia committit. et talis
gracia fuit in iohanne baptista.
et ideo ne in vacuum gratiam dei
reciperet fugit hominum societatez
et artissimam in se penitentiam te-
nuit ne leui saltem maculare vita
samine posset. Patet igitur q' in
sanctificatione in utero confertur
gracia media inter gratiam sacra-
mentalem et gratiam plene confir-
mationis in patria que habet sibi
coniunctum finem vltimum. Ad
confirmationem enim pfectam
tria p'inent. Primu' est insepara-
bilis coniunctio rationis ad deum.
Secundu' est inflexibilis subiec-
tio inferiorum potenciaru' anime
sub imperio rationis. Terciu' est
indiscontinualis conuersio actua-
lis totius hois in deum. quando
homo diuina dulcedine affectus
ex toto corde et ex tota anima et
ex omnibus viribus semp' actu
tendit in deum. et in quocumqz
aliud in quantum in eo relucet deus.
Primu' horum habet gratia sanc-
tificationis simpliciter vt scilicet
nullus qui eius particeps fuerit
possit peccare mortaliter. secundu'
habuit beata virgo. et ideo nec
venialiter vnquam peccauit. sicut
dicit Augustinus. terciu' autem non
potest conuenire gratie vie. eo q'
hoc ex dei fruitione causetur que

tantu' est in patria. Tres fue-
runt sanctificationes matris dei.
Prima fuit sanctificatio in utero
et hec tres effectus habuit. scz
originalis culpe expiationem.
et gratie infusionem. et fomitis
tantam restrictione q' non posset
eam in aliq' peccatum ducere.
licet tamen ipse fomes maneret
scdm' essenciam. Secunda sancti-
ficatio fuit i' spiritu sancti obum-
bratione et filij dei conceptione.
que tribus premissis duo sup' ad-
didit. scz omnimoda fomitis ex-
tinctionem et confirmationem in
bono. ita q' que prius tantu' po-
terat non peccare. iam non posset
peccare. hos duos effectus expres-
sit angelus Luca. i. Spiritus san-
ctus superueniet in te quantum ad
primu'. Et virtus altissimi obum-
brabit tibi. quantum ad secundu'.
Ista vero confirmatio non fuit li-
beri arbitrij ablatio. sed eius per
gracia completio. Preterea spiri-
tus sanctus superuenit in eam non
solum ad sanctificandum sed etiam
ad fecundandum. cuius virtute vir-
go concepit. virgo peperit. et post
partum virgo permansit. Tercia
sanctificatio fuit i' filij inhabi-
tatione. qui nouem mensibus in
utero eius mansit. et hec omibz
p'dictis duos effectus addidit.
vnus fuit q' omnes dispositiones
fomitis sublatae fuerunt. sicut qu'
morbus curatus est ad huc ma-
nent interdum reliquie curante.
Secunda fuit dedicatio ad diuina.

ita q̄ etiā licēt vsib? mūdānis
 sciz matrimonialib? eam aptari
 esset impossibile. q̄ tunc nō solū
 mens sed et corpus luce diuinita
 tis resplenduit. vt signatum est
 Ezech. xliij. ¶ Ex p̄dictis col
 lige q̄ fomes et p̄sonaz inficit et
 natura. p̄sonam quidem quā ad
 malum p̄nā facit ac stimulat ad
 peccatum. Naturam vero q̄ car
 nem inficit prout est p̄ncipium
 ad carnē alteraz. Sed beata v̄go
 in prima sanctificatione que fuit
 in v̄tero mundata fuit ab origiā
 li peccato inquantū fomes respi
 cit p̄sonam suaz. q̄ nihil in eius
 p̄sona purgandum remansit. In
 sc̄da vero sanctificatione que fu
 it quando spiritus sanctus venit
 in eaz purgata fuit a fomite put
 ipse fomes naturam respicit in cō
 patione ad p̄lem ppagandā.
 non opere nature. sed opere sp̄ri
 tussancti. Remotus enim fuit
 essentialiter. p̄pter quod pars
 ab ea sepanda in corpus xp̄i de
 fomite nihil habuit sicut nec m̄r.
 ¶ Nota similiter ex p̄dictis et
 ex sequentib? q̄ beata virgo ex
 prima sanctificatione excelebat
 puritate omnes baptizatos. Ex
 sc̄da sanctificacōne excelebat
 puritatem abe quaz habuit ante
 peccatum. p̄ cōfirmacōnem excel
 lebat angelos. Quomiam nec illi
 crescere possunt in p̄nio substan
 ciali sicut nec decrescere. sed btā
 virgo p̄ficere potuit in merito et
 non deficere. ¶ Puritas quadru

plex fuit in m̄ris dei in q̄ sibi nulla
 creatura poterit compari. Prima
 est puritas sanctificacōis in v̄te
 ro. Omnis em̄ racōnal? creature
 puritas vel est natuē vt in ange
 lis. vel est gracie gratis date vt
 fuit innocentia p̄mi status hois.
 vel est gracie gratuz facientis. et
 ista tertia maior est alijs duab?
 Vnde cū in illa specie gracie sanc
 tificatio matris fuerit suprema.
 patet q̄ vidēt puritatē omnis cre
 ature pure. Sc̄da est puritas in
 nocentie in vita in qua similiter ex
 cellit omnē creaturaz quia beata
 virgo vixit sine omi peccato. et
 hoc oportuit esse maxime gracie
 q̄ nō solum naturā ipsius p̄ficēt
 sed eam supra legez corrupte na
 ture extolleret. ¶ Tercia est pu
 ritas virginee castitatis. in qua
 excellit et angelos et homines.
 Angelos quidem quia secundū
 Hiero. hoc retinuit per virtutem
 castitatis q̄d in angelis est neces
 sitas nature. Item excellit in hoc
 homines quia p̄mū exemplar
 fuit huius integritatis. Psal.
 Adducentur regi virgines post
 eam. Preterea ostenditur istud
 alia racōne quia summa hec puri
 tas fuit que potius potuit suum
 secum quasi cōtrarium pati. q̄m
 possit violari. talis v̄ginitas fu
 it domine nostre que gaudium
 matris habet cū virginitatis ho
 nore. et ideo nec primam simile
 visa est nec habere sequentem.
 ¶ Quarta ē puritas sanctificacōis

ex superuentione spiritus sancti .
et pñcia dei In q̄ filr̄ excellit oēm
creaturā . cum em̄ esse matrē dei
sit dignitas superior que pure cre
ature cōmunicari p̄t . necesse est
grāz ad hoc disp̄ onentē esse ma
iorem omni grā pure creature . oꝝ
ergo p̄uilegiū sanctificacōis sue
in hac pte omnē sanctificacōnez
excedere aliorum .

De cōpōne dñica . Ca . iij .

Mox ut virgo beatissima
assensuz angelo prebuit
dicens . fiat michi sc̄dm
uērbū tuū . sp̄ūsc̄s sup̄ eā uēit
ac filiū dei cōcepit . Hoc aut̄ tria
simul fuerūt tpe nō natura Tūc
impleta sunt p̄ambula figuraruz
et documēta scripturarū ac testimo
ria p̄phetarū . p̄t q̄d etiā aduen
tus xp̄i d̄r̄ pleitudo t̄pis . Quāē
aut̄ xp̄c̄ nec p̄us nec post uene
rit nōnullē sunt rōnes . Prima ē
ut ordinē uniuersi non turbaret
Singula namq̄ sūt suis t̄pib̄
quāto magis i maximo dei ope
sc̄z filij incarnatione . Secūda ne fi
des et spes ex p̄missa incarnatione
p̄irent . si em̄ tardasset uenire quo
tidie d̄creuisset et tepuisset Sed
p̄us uenire nō fuisse necesse . qz
nō p̄test mediāna sp̄ūalis sine
affectu recipiētis . Tercia ut su
p̄me infirmitati culpe immediate
succedēt melioratio . sicut sumū
acūtū statim sequit̄ crisis et sana
tio . Quarta ut homo de lege nā
li et sc̄pta p̄us cōuinceret et hoc
cōuenient̄ . sicut ait Auḡ . quia

si xp̄c̄ statim uenisset dicit̄ h̄o q̄
p̄ legem nālez saluari poterat . et
sup̄fluū credēt aduentū ebusti
Similit̄ dicit̄ poterat de lege sc̄pta
sed cōpto q̄ nec sic nec sic sal
uari poterat . cū oēs ad inferos
descenderent tunc uenit ipse . qz
tunc erat tempus miserēdi eius .
Quinta ut sicut p̄m̄ h̄o fuit con
ditus sexta die ad totū mūdi
cōplementū . sic sed̄s h̄o fieret in
sexta etate ad totū creature p̄
fectionē . Sexta em̄ etas apta
est ad exercitiū sapiē . ad remissi
onē culpe . ad meritū uite eterne
et ad transitum de statu miserie
ad statuz gl̄e . et ista notant̄ in
sexta etate ratione perfectionis
sonarij . Sexta qz xp̄c̄ nō debu
it uenire in principio t̄pis cū ad
uent̄ eius nimis fuisset festin̄ .
nec in fine ultimo . qz tunc nimis
fuisset tardus . sed decebat salua
torē int̄ t̄pē morbi et t̄pē iudicij
introducē t̄pē remedij . Septia
qz decebat ductorē p̄fectū tunc
se ondē cū esset oportunitas cur
rēdi ad brauiū hoc ē i fine t̄pm̄ .
et tū an̄ terminū ut p̄ timorē iudi
cij stimulati p̄ spes attracti et p̄
exēpli p̄fectionē aiati seq̄ posse
m̄ efficacit̄ duceꝝ n̄m . Octaua
qz decebat mediatorē quedā mē
brorū suorū p̄cedē q̄daz sequi .
Incarnacōez xp̄i multe figure
p̄cesserūt et p̄p̄bie de quo aliq̄s
assignemus . Abrahā descendit
in egiptū ut p̄grinare ibi . La
pis p̄sūsus ē de monte sine maib̄

III

Fluuius egrediebatur de loco w
 lup. ad irrigā. paradysum Sapiā
 edificauit sibi domū exā. co. vij.
 Tronū fecit sibi salomō de eboze
 grābem Nouū faciet dñs sup ter
 rā femia arcūdabit virū Ionas
 in mare piat et maē sedat Stil
 labūt mōtes dulcedine Descēdi
 in oz. nu. po. oua. Vellus gēde
 omis rozificat. Manna seruat in
 vna aurea Virga aaron flozet
 flos de radice pesse ascēdit Emit
 tit colūba de archa noe Mittit li
 gnū in aqs marath. paradysus plā
 tat. Mopses po. in fiscellā scir
 peam Israhel induit ioseph tunica
 polimita. In sole posuit tab. suū
 Duo viri ferūt in veete bo trū de
 terra pmissiōis Mittit ioseph in
 cisternā. vrbz fortitudis nrē sio
 saluator po. in ea murus Emitte
 agnū dñe Rozate celi desi Ascē
 det dñs si nu. le. Mia et veritas
 obuiauerūt sibi Sēma carbūculi
 in ornamēto auri. Simul in vnū
 diues et paup. Ego p̄m? et no
 uissim? Diere. in caritate p̄petua
 dilexi te et ideo at. ac Mittit da
 niel in lacū leonū appet i camino
 qrtus filis filio dei Umbra descē
 det i horologio. x. ḡdib? Ignis
 appet in rubo nō cōbures Solez
 nube tegā Quid luādi? sole et b
 deficiet. A sumo celo egresso eius
Racōes icarnacōis xpi. ca. v
 Erverbū igit incarnatū
 facta ē huām gn̄is repa
 tio. nō iō qz aliē saluari
 nō potuerit. sed qz null? mod?

ali? fuit ita cōgru? ipsi repatori
 et repabili ac repacōi. / Cōgrue
 bat inqz iste mo? repatori. quez
 debeat ostendē suaz potēciā sa
 pientiā et bonitatē. / Quid autē
 potēcius qz cōiungē extrema sū
 me distātia hoc est creatorem et
 creaturā. Magna em̄ fuit poñ in
 diuisione dispariū elemētoꝝ.
 maior in cōiunctione illorum ad
 spm̄ creatū. maxima in diuisione
 istorū oim ad spm̄ increatū vbi
 et maxima est dispitas. / Quid
 vero sapiētū? qz qz ad p̄fectiōez
 totius vniūsi fiet diuicio p̄mi et
 vltimi. hoc ē vbi dei qd̄ est oim
 p̄ncipiū et huāne nē que i opib?
 sex dierū fuit vltiā oim caturarū
 Quid etiā beniuolenti? qz qz cre
 ator rerū cōmunicāe se voluit reb?
 catis? et hoc benignitas fuit maḡ
 in diuisione sui oib? reb? p̄ p̄ntiā
 Maior qz cōmunicauit se boīs ho
 bus p̄ grāz Maxia qz cōmunicat
 se hoī et p̄ oīs gn̄ibus singulorū
 in vnitāte p̄sone. Fuit etiā iste
 mo? cōgruissim? ipsi repabili. qz
 hoī p̄ peccatū corruit i infirmitatē
 et ignorātiā et maliciā. p̄ que i
 eptus fact? est ad v̄tutē diuinā
 imitādaz et ad veritatē cōgnosce
 dā et ad bonitatē diligendaz. iō
 de? hoī fact? est. p̄ qd̄ reddidit se
 hoī imitabilem cognoscibilez ac
 amabilez. / Fuit filī iste mo? cō
 gruentissim? nrē repacōni. qz dñs
 in forma serui p̄curaret salutem
 serui. Sunt et alie rationes q̄re
 fuit cōueniens deum incarnari.

Prima quia preuaricator ab
stulit nobis deū Vnde conueniens
fuit vt reparator redderet nobis
deus **S**ecunda quia humilitas fecit
deum . sed non potuit humiliari
vsq; ad penas in natura diuina
oportuit ergo q; in alia . **T**ercia
vt pphcias adimpleret . **P**sa .
Ego qui loquebar ecce assum .
Abaē . Apparebit in fine et non
mentietur . si moram fecerit ex
specta eum q; veniens veniet ut
doceret vincere potius p iusticiā
q; p potēciā **Q**uarta ppter vitā
dum incoeniens . quia si de? in
carnari nō potuit vel nesciuit vel
noluit videt in eo esse impotēcia
ignorantia vel inuidia qd absit .
Quinta vt tanta esset humilitas
in redēptore quanta fuit supbia
in preuaricatore . q; supbia fuit
tanta vt homo vellet esse vt de?
Vnde humilitas tanta debuit eē
vt deus fieret homo **S**exta vt a
morē nostrū exātaret et nostrā
spem erigeret . **S**eptima vt exē
plum imitāde virtutis nobis da
ret in forma visibili et humana .
Quāuis opera trinitatis sint in
diuisa . ita q; quicqd opat vna
psona opetur et alia . tamē sol?
filius accepit carnem et nō pater
vel spiritus sanctus . **E**t habem?
simile in trib? domicellis induen
tibus terciā ipsarum de quib? p̄t
diā . quicqd facit vna facit alia
tamen sola induitur **E**oē modo
dicēduz est q; opus incarnacōis
quādoq; attribuitur patri vt ibi

Cum venit plenitudo temporis
misit deus filium suū **Q**uādoq;
attribuit filio vt ibi **E**xiui a pa
tre et veni in mūdum **Q**uādoq;
attribuitur spiritus sancto vt dr
in simbolo **Q**ui conceptus est de
spiritus sancto **S**ed hec ideo dicū
tur quia opus incarnacōis fuit
maxime potēcie et sapiēcie et
bonitatis que tribus psonis atē
buūtur . **S**unt autē multe racō
nes quare filius et non pater in
carnatus sit vel spiritus sanctus
Prima vt p eandē sapiēciā
qua mūdum condiderat fieret re
paratio . **S**ecunda vt qui filius est
in deitate esset et filius in huma
nitate **T**ercia ne idem esset pater
et filius si pater de homine nasce
retur . **Q**uarta q; congruentius
mittebat qui est ab alio qm qui
est a nullo . **Q**uinta ppter cōfir
mationem hereditatis nobis p
misse . ne scilicet possemus dicere
Dne tu habes filium cui cōpetit
hereditas quā homini promissisti
Sexta vt patris erga nos ostē
beretur caritas **J**obes . **S**ic de?
dilexit mūdū . vt si . su . no . da .
Septiā vt ostendat q; deus p̄
nihil hēt qd nō sit patus nob
dare . cum filiū suū dederit vnige
nitum **O**ctaua vt sicut filius dei
factus est homo sic homo fieret
filius dei **A**postol? **M**isit deus fi
lium suū vt adop . fi . re . **N**ona
vt esset occasio salutis qui diāt
ocasio rūme . q; homo appetēdo
sciētiā diuinā q; filio appropat

cedit. **D**ecima qz imago be-
buit p imagine repari. **V**nde
ama qz sicut verbum metis me-
diante grossiori natura emittitur
scz p vocem sic verbum eternum
p assumptionem humane nature

Duodecima qz medius inter
psonas debuit esse mediator dei
et hominū. **T**redesima qz sapi-
entia patris reparare debuit appeti-
tozem sapientie. **G**en. Eritis sic
dñs scientes bonum et malum.

Decimaquarta qz decētissime
cōiungitur humilitas cum sapiē-
tia. **P**rouerbior. vbi humilitas
ibi et sapiētia. vnde filiū dei pā-
pue decuit incarnatio. **D**ecima
quinta qz idee non sunt nisi dei sa-
piētia q̄ filio appropiat. vnde
cum singule idee singulorum sint
cause. tunc demū sunt pfecta et
completa. cum p vniōē ad suū
principiū redierunt. **D**ecima
sexta si pater fuisset incarnatus.
tunc nulla psona fuisset sine p-
cipio. **D**ecimasextima qz opor-
tuit incarnatam psonam tamqz
sacerdotē supplicare p natura nā
assumpta. sed magis decuit filiū
supplicare patri qz econuerso.

Decima octaua si spiritus scūs
fuisset incarnatus tunc duo essēt
fili. **D**ecimanona qz nullum
magis decet reducere ad diuinaz
cognitionem qz verbum quo se
pater declarat qd est vmbile car-
ni sicut et verbum vā. **V**icesi-
ma qz nullū magis decet reducē
hominē ad filiacōnem adoptiā.

qz filium naturalem.

De modo incarnationis christi
Capl. vi.

In cōmuni repacōne oim
decens eāt vt fieret decur-
sus triū de triplid ierar-
chia. scz diuina angelica et huā-
na. **V**nde in ministerio incarnati-
onis fuit concursus angeli nūcia-
tis. et virginis concipientis. ac
verbi dei carnem assumentis. **C**
Cum filius in mundum mittitur
non fit loci mutacō. sed nature
huāne assumptio. qz ipsius mitti
nō est eū esse alicubi vbi prius
nō fuit. sed aliter ibi esse qz p-
fuit. et hec alteritas non est ex
pte eius qui est cū sit imutabilis
sed ex pte eius in quo est qz vni-
tur nostre carni. **V**nde mutacō
non fit ex pte sui sed ex pte nrī.

Preterea in loci mutacōne exi-
gitur non esse vbi quis prius erat
sed nec hoc est i filij missione. qz
post incarnacōez fuit in patre sic
patet. **C**hristus assumpsit na-
turam nostram quinqz modis.
scz misericordi ē. **A**plūs. **S**cdm
suam misericordiā saluos nos fe-
cit. **V**tiliter scz p salute nā. **p**s.
Opatus est salutem in medio ter-
re. **S**apienter. qz assumpsit bonū
nature reprobandō malum culpe.
Psa. **P**utirū et mel comedet. **a**c
Fortiter qz sic suscepit nostram
naturaz qz nunqz deposuit eam.
qz post mortez fuit vniūta deitas
carni in sepulcro. et aīme in infer-
no. **M**irabiliter. qz cōiuncta sunt

in incarnatione summiū et imitū
 hoc est deus et limus. **V**erbū
 caro factū est quinq; modis scz
 scdm carnē qz scdm veritatē car
 nis **Ysa.** Vere languores nrōs
 ipse por. **P**reter carnē. qz preter
 opaconez carnis **Matth.** Qd em̄
 in ea natū est de spūs sancto est.
Supra carnē. qz meritis nrīs nō
 exigentib; **Aplūs.** Non ex ope
 ribus iusticie q̄ fecimus nos nē
Propter carnē. qz ad saluandaz
 carnē. et hoc quātum ad fideles
 efficiēter. licet quantū ad omēs
 sufficienter **Luc.** Vocatū est no
 mē eius iherus. qz sal. s. ro. nē
Contra carnem. qz ad maiorem
 damnacōnem infidelium. unde si
 nō venissem nē **O**pus assump
 cōnis nature nostre nō animatio
 sed incarnatio nominat. cum tū
 a digniori res cōsueuerint noari
Hoc autē est ppter multas rōes
 scz vt expressior fiat nominatio.
Et vt pfundior explicat digna
 tio miserentis **E**t quia nobis ma
 gis nota est ps carnis **E**t vt ma
 ior exprimat humiliatio. eo qz
 magis a deo distat caro qz aia.
De vnione et natura assump
ta Capl. vii.

Sicut in deitate vna est
 essentia et tres persone.
 ita in christo est ecouer
 so scz vna psona et tres essentie
 scz deitas et anima et caro. hoc
 est eternum nouū et antiquū. qz
 deitas est eterna. sed anima est
 noua. qz in assumpcōne creata.

caro vero antiqua quia ab adaz
 ppagata **E**t xpc scdm naturaz
 deitatis est genitus. scdm aiām
 vero creatus. sed scdm carnem
 factus. **V**nio fuit triplex in
 christo scz deitatis ad animaz et
 econuerso. deitatis ad carnem et
 ecouerfo. et anime ad carnem et
 ecouerfo. **D**ue priores vniones
 semp manserunt. tercia sepata
 fuit in morte. **V**nio igit deitatis
 ad humanaz naturam non est in
 vnitae nature sed persone **N**on
 dico psona humane sed diuine.
 hoc est non assumpte sed assumē
 tis. nec persone cuiuslibet sed so
 lius verbi. **Q**uia em̄ impossibile
 est qz diuina natura cōcurrat cū
 alia sicut ps ad constituōnem
 terci; vel qz ipsa transeat in alia
 vel alia in ipsam ppter simplici
 tatem et vnitatem ipsius pfectis
 simam. ppterea diuinitas et hu
 manitas non vniūtur in vnitae
 natuē sed psona. et sic intelligit
 illud in simbolo athanasij vbi di
 cit **N**am sicut aia rōnalis et caro
 vnus est homo ita deus et homo
 vnus est xps **I**bi namqz ponit
 similitudo quantuz ad vnitatem
 psona et nō natuē. qz caro et aia
 differūt in hoie quantū ad essen
 tiam. cōstituūt tū vnā psonam.
 eodē mō inter diuinitatē et huma
 nitatē xpi est differentia. et tū
 vna est psona. **E**t qz diuina na
 tura i nullo supposito p̄t subsistē
 p̄terqz in p̄a hypostasi. iō vnio
 illa nō p̄t esse in psona hois s; dei

et ppter ea deus in vna suarū pso
narum fecit seipsum suppositum
humane nature. vnde tñ est ibi
vna psonalitas et vntas psona
lis scz ex pte assumptis. **¶** Ad
esse namqz psone triplex exigit
distinctio. scz singularitatis et
natural' incommutabilitatis ac ex
cellencie siue dignitatis. ppter p
mū nulluz vniuersale est psona.
ppter scdm anima nō est psona
sed ppter terciū christus scdm qz
homo non est psona. **¶** Ex his
patz que sit vera vel falsa int' has
quatuor pposiciones. Prima. p
sona psonam assumpsit. Secda.
natura psonā assumpsit. Tercia.
natuā naturā assumpsit. Quarta
psona naturā assumpsit. Prime
due simpliciter sunt false. Tercia
vno modo est vera alio modo est
falsa. Si enī sumat' natura put
est cōmunis tribus psomis sic est
falsa. Si vero sumat' natura put
est in psona filij sic ē vera. Qrta
vero ppositio simpliciter est vā
¶ Ad intelligenciā horum nota
qz tres fuerūt opiniones de incar
nacione christi. Prima dicebat
qz filius dei assumpsit hominem.
Secda dicebat qz assumpsit huā
nam naturā. Tercia dixit qz as
sumpsit hominem et vstem. **¶**
Prima opinio non sustinetur in
scholis nisi p exposicionem. quia
ponit qz in christo sunt due pso
ne qd falsum est. **¶** Secda cōmu
nis est et celeb' et ponit scz qz
christ' est vnum solum. licet sit

aliquid scdm qz homo. Item po
nit qz assumens nō est assumptū
Itē qz ille homo est diuina essen
tia et econuerso. Item qz omnis
pprietas filij dei inest illi et eō
uerso. **¶** Tercia opinio tamqz
heretica reprobat'. quia ponit nō
esse duas naturas in vna psona
christi. et qz due substance hu
mane nature nō ptinent ad pso
nalitatē filij dei sed extrinsecus
habent se ad ipsam. **¶** Diā? ergo
qz tanta est ibi vniō vt quicqd
dicat' de filio dei dicat' de filio ho
mimis et eōuerso. his tamen ex
ceptis in quibus vniō expmitur
vel clauditur negatio. Si enī sit
vocabulum in quo aliq' repugnā
tia includit'. sicut est vniō in car
nari assumere assumi. in quibus
includitur respectus vniōis v
nius nature ad alterā. tunc non
tenet p'dicta regula. similiter nō
tenet si in vocabulo includitur ne
gatio alicuius. cuius opposituz
alteri cōpetit. sicut ināpe esse cre
ari et filia. Nota qz ppe loquēdo
cōpositio est corpo r. coniunctio
corpis et aīme. Vniō est diuine
nature ad humanā. tñ vñū poni
tur qñqz p reliq'. **¶** Quinqz sta
tus fuerūt pmi hoīs. de q'libet sta
tu accepit xps aliqd. Prim' sta
tus fuit innocētie de q' accepit in
munitatē peccati. Secds est grē
te q' accepit plenitudinem gracie
Terc' culpe de q' accepit recōpen
sacionē pēne. Qrtus fuit pme de
quo accepit passionē doloris et

tristitiæ. **¶** Quintus glorie. de q̄
accepit plenam fructuē. **¶** Cor
pus xp̄i sc̄dm̄ Dam. formatuz
fuit ex sanguine beate v̄ginis nō
ex carne. Nā vere m̄ris est sc̄dm̄
ph̄os tantūmodo materiā minis
trare. sed dare virtutē formatiua
q̄a c̄iue materiā z format est pa
tris et nō matris. Cum igit̄ bt̄a
virgo p̄petatem vere m̄ris habeat
oportet q̄ materiā contulerit q̄
sc̄dm̄ naturā sit cōueniens huāni
corp̄is. et tamē virginalem inte
gritatem nō polluat. Talis autē
materia nō est caro. q̄ ph̄s di
cit q̄ id quod est actu pars nō
est materia gnationis cum sit po
tencia totum. Caro autē est actu
pars. Vnde nō est materia gn̄a
cōnis. Talis q̄ materia nō fuit
semen femineū. q̄ hoc puritati
virginis nō cōueniebat. nec etiā
sc̄dm̄ ph̄m est necessariuz ad ge
neracōnem. q̄ mulieres aliq̄ sine
seminatione cōcipiunt. Talis er
go materia fuit sanguis. q̄ ille
sc̄dm̄ ph̄m est etiā in nobis ma
teria gnationis. Q̄d autem dicit
Apl̄s ad R̄os. Qui factus est
ei ex semine dauid intelligendū
est originaliter nō materialiter.
Virtus autē formatiua in beata
virgine nō fuit ex patre carnali.
sed ex virtute altissimi.

¶ Utilitas incarnacōis. ca. viij.

A Misimus p̄ peccatū p̄p̄az
excellentiā. mentis inno
centiam. ac dei amicitiaz
hoc autē recuperare oportuit p̄ b̄n̄i

sum saluatoris. **¶** Excellentiaz
em̄ recuperare non potuimus nisi
p̄ reparatorem excellentissimum
quia si p̄ meram creaturam repa
rati essemus. tunc oporteret nos
esse subiectos illi creature. **¶** In
nocentia quoq̄ reacquiri nō po
terat. nisi per satisfactorem suffi
cientissimū qui videlicet deus esset
et homo. Deus quibet qui p̄ om
nibus satisfacere posset. homo ve
ro de genere ad q̄ peccauerat.
Iste namq̄ cōgrue satisfact̄ qui
potest et debet. sed nō potest nisi
deus. nec debet nisi homo. **¶** Ami
citiā similiter reformari non pote
rat nisi p̄ mediatorem conuenien
tissimum. qui scilicet vtriq̄ parti
cōformis esset et vtriq̄ p̄ arti ami
cus. hoc vero christo conuenit q̄
est deo similis per diuinitatem.
venit deus in incarnacōne tanq̄
dominus ad serū os vt eos corri
geret. tanq̄ magister ad disci
pulos vt eos instruēt. et tanq̄
medicus ad egrotos vt eos sana
ret. per primuz ostendit deus po
tenciā. per sc̄dm̄ sapienciā. per
terciū bonitatem. **¶** Qua
tuor fructus diuine incarnacōis
assignat Bernardus dicens.
Manna de celo descēdit. gaude
ant esurientes. De vinea celi bo
trus erupit. gaudeāt sitientes.
Oleū effusū est. gaudeāt egro
tantes. Lapis sine manibus de
monte p̄asus est. timeant negli
gentes. Christo homini plures
actus cōueniūt nob̄ multū saluti

feri. ppter quos diuersis reb? naturalib? et artificialib? compat? Ipse nanq? christus dicit caput ppter sensum et motum spūalem quē suis membris influit. Mediator. qz ptiāpat ppietates humane nature et diuine. et ideo efficaciter inter deū patrem et nos poterit mediare. Fundamentū. ppter fidez qua in nobis illumināt intellectum. Pastor. inquantū nos incorporat ecclesie per sacramentorum ptiāpationē. hostia. qz soluit obligacōnem cōtractā p peccatū originale. et etiā peccā actualia. Hostium. ppter caritatem qua pfiat affectum. Sacerdos. qz ipse se rogat. ipse se exaudit. ipse seru? rogat se dñm. et ipse deus exaudit se hominem. **V**ia in exemplo. vita in pmo. **I**tem enumerat Bernardus. quatuor vtilitates aduētus dñi dicens. venit medicus ad egrotos. redemptor ad venditos. ad errantes via. ad mortuos vita. Sunt adhuc multe vtilitates in carnacōnis christi. Quia deus factus est homo vt fieret homo deus Dominus factus est seruus. vt fieret seruus dominus. deus de celis ad terras descendit. vt hō de terris ad celos ascenderet. Deus factus est filius hominis vt homo fieret filius dei Immortalis factus est mortalis vt mortales fierent immortales. Diues in omēs factus est paup. vt paupes fieret diuites. **O**bscurata ē lux. vt nos

illuminaret. Esuriuit panis. vt nos reficeret Sitiuit fons. vt nos inebriaret. Tristata est leticia. vt nos letificaret. Pauebat fiducia. vt nos cōfortaret. Lassata ē via. vt iter nostrum ad celestia dirigeret.

De mirabilibus incarnacōnis
Capl. ix.

Excellebat incarnatio xpi nostram cōcepōnez plurib? p qd appareret qz ibi natura pdidit sua iura. Inueniuntur enim ibi multa tam ex parte matris qz ex parte prolis qz etiā ex parte modi. q non sunt scdm viam nature. sed sunt scdm potētiā virtutis infinite q solius dei est. **M**ira igitur fuerunt in matre que scdm Bernardus fuit sine pudore secunda. sine grauamine grauida. sine dolore puerpera. ibi portauit stella solē. palmas vitem. riuus fontem. filia patrez creatura creatorem. Fuit inq̄m mater patris. filia plis. fuit qz prole posterior. cōtento minor. mater et virgo fuit. et cum deo filium cōmunē habuit. Maledictionē legis euasit vbi maledicte fuerunt virgines et coniugate. **V**irgines quidem qz non genuerunt. cōiugate vero. qz in dolore pepererunt Sed vtrumqz beata virgo euasit. quia virgo genuit et dolorem nō sensit Aug?. **S**peculuz nō rumpit radius sol. integritatez vginis ingressus ā egressus vidare non potuit veritatis.

Mirabilia q̄ fuerunt in prole
q̄ in instāti fuit ibi sanguinis se
paratio. cōsolidatio. figuratio.
animatio. deificatio. Et q̄ ista
non fuerunt successiua patet ex
scriptura. **M**iere. **F**emina arcū
dabit virum. patet eā ex v̄tute
agente spiritus sancti cuius est
subito operari. **Q**uāuis autez mē
bra corpis christi fuerunt in con
ceptione cōpleta et p̄fecta vsq̄
ad anime suscepōnez. ipsorum
tamen distinctio scdm Auḡ.
tam pua fuit et tenuis q̄ huāno
visui vix poss̄ subici. q̄ in tanto
fuit minus corpus illud q̄z aliud
cōceptus cum formatur. quantū
infra. xlvj. dies augeri potuisset
in v̄tero. **V**nde miraculo sum fuit
q̄ in tam paruo corpore recepta
fuit anima. **S**ed hoc factum fuit
ideo vt cōceptio christi quātum
ad tempus manendi in v̄tero nō
esset nostre cōceptioni dissimilis.
Preterea ab instanti cōceptōnis
sciuit omnia eā scdm q̄ homo.
Item in fructōne p̄fecta fuit.
Vnde quantū ad hoc non solum
fuit viator. sed eā cōp̄hensor.
Item mūdus fuit ab omni pecca
to. et plen⁹ erat grācia et veritate.
Habuit q̄ patrem in celis et ma
trem in terris. sed patrē sine m̄re
et matrē sine patre. **I**tem p̄ incar
nācōnez ipse dominus factus est
seruus. **A**eternus factus est tem
poralis. **I**mmensus factus est p̄
uulus. sit summ⁹ inuis. **I**ncō
p̄hensibil⁹ sit localis. sit simplex

cōpositus. **D**icit Augustinus
Videt⁹ inuisibilis palpat⁹ impal
pabilis. immortalis occiditur.
Item Augustin⁹. **Q**uis vnquā
estimare posset vt portaret mani
bus femineis portator orbis. pa
tis angelorum aleretur. virtus
celorum infirmaretur. vita oim
moreretur. **H**ic q̄ notanduz
q̄ sicut i diuinis est trinitas p̄so
narum in v̄nitate substance. sic
in christo est trinitas naturarū
in v̄nitate p̄sone. q̄ sicut in diui
nis p̄ diuersas p̄sonas nō distin
guitur essentia. sic in christo p̄
diuersas naturas nō distinguit⁹
p̄sona. **D**emq̄ incarnatio xp̄i
fuit mirabilis ex modo. quia cū
tres modi producendi hominem
precessissent. **P**rimus videlicet
nec de viro nec de muliē sicut in
adam. **S**ecūs de viro sine muliē
vt in eua. **T**ercia de viro et mu
liere sicut in omnibus cōcupisci
biliter natis. **A**d cōplementū
decurrit vniuersi quartum moduz
introducā. vt scilicet homo de mu
liere fieret sine viro per virtutem
operatoris summi. **I**n cōceptione
ergo filij dei simul cōcurrit v̄tus
innata. infusa. increata. **V**irtus
innata naturam ministravit. vir
tus infusa purificando ad v̄monē
verbi aptauit. aptacōne dico cō
gruēcie. virtus increata subito
perficit q̄ natura nō potuit nisi
successiue.

De natiuitate christi. **C**ap̄
secundum.

Natiuitas christi triplex
est scz diuina. humana
gratuita. Prima est ex
patre. Secda ex matre. Tercia
fit in mente. de patre nascit eter
naliter. de matre tpaliter. in me
te spūaliter. et iste tres natiuita
tes sumūtur scdm tres substanci
as que sunt in christo scz diuini
tas. caro et spiritus. Nam ex pa
tre nascitur deus. ex mēre nascit
caro. in mente nascit spūsanctus
p gratiā. Ex patre nascit semp
ex matre nascit semel. in mente
sepe. Scdm natiuitatē diuinam
christus habet patrē sine matre.
Scdm humanā habet matrem
sine patre. Scdm gratuitā habet
patrem et matrem scdm illud.
Qui fecerit voluntatē patris mei
et. Has tres natiuitates represē
tat ecclesia in die natiuitatis ei.
Primā id est diuinā in missa
que cantat in nocte. est em̄ nob
hec natiuitas occulta. **M**arias.
Gnationē eius q̄s na. **S**cdaz
in missa que cantat in auroza. qz
natiuitas huāna fuit ptim occul
ta. ptim manifesta. occulta qui
dem quantū ad modū. sed mani
festa quantū ad factū. **T**ercā
in missa q̄ cantatur in die. qz nati
uitas gratuita est manifesta. in
qua christus p affectū dāpitur
per effectū nascit. ppter pfect
tum nutritur. **I**sa. vii. Timore
tuo cōcipimus et peperimus spū
salutis. De diuina itaqz genera
tione habetur in libro primo sed

nunc de humana psequendū est
Mota itaqz q̄ secundū verba
apostoli vt ait. Apparuit gracia
dei saluatoris nostri omnibus ho
minibus erudiens et. natiuitas
christi fuit graciosa. glorioza. co
pioza. fructuosa. Graciosa id est
gratis nō nostris meritis exhibi
ta. Apparuit em̄ gracia Glorioza
qz dei saluatoris nostri Copioza
quia omnibus hominibus Frue
tuosa. quia erudiens nos Et iste
fructus natiuitatis xpi duplex
est. scz respectu p̄sentis t̄pis et
respeū futuri **I**te resp̄cū p̄ntis t̄.
duplex est fructus. **P**rimus est
declinatio mali **I**bi. vt abnegā
tes impietatē quo ad malum qd
est contra fidem. et secularia desi
deria quo ad malū qd est contra
bonos mores **S**cds fructus est
operatio boni. id est sobrie quo
ad nos. iuste quo ad proximū.
pie quo ad deum. **I**tez respectu
futuri t̄poris duplex est fructus
Primus quo ad gloriam anime
qui notatur ibi. **E**xpectantes
beatam sp̄em **S**cds quo ad glo
riam in resurrectione corpis xpi
Ibi et aduentum glorie magni
dei **A**pparuit in natiuitate xpi
benignitas et huānitas saluato
ris de tripliā latibulo. scz de sinu
patris in quo celabat. de umbra
legis in quo figurabatur. de ven
tre matris in quo formabatur.
Ipse namqz agnus soluit signa
cula libri signati. **N**atiuitas
christi fuit vtilis. honesta et io

elunda Quid autē vtilius salute
 hominis . Vocabis inquit nomē
 eius iherosolim . qui saluū faciet po-
 pulū suū certe a formidine timo-
 ris . ab in namitate languoris .
 a detentōne carnis a subiugacōe
 hostis . Quid honestius ptu vir-
 ginitis . vbi vgo est que generat
 deus q̄ generat . spiritus sanctus
 est qui generationem operatur .
 Quid iocūdus ortu dei et hois .
 Gaudii sunt quidē qui p̄cesserunt
 vt abraham qui exultauit vt vi-
 deret diem dñi Ite qui sequuntur
 Aplūs . Gaudete in dño semp .
 Item qui p̄ntes erant vt angeli
 decantātes . et pastores vidētes
 et iohānes in vtero eū sentiens .
 et simeon āplexans . sed maxie
 vgo eum generans Luce . ij . Ex-
 ultauit spūs meus in deo . Pro-
 tulit in natiuitate btā virgo no-
 bis fructum qui fuit seminatus
 in cōceptione . germinauit in nati-
 uitate . collectus ē in pannorū
 inuoluōne . ad domū allatus in
 purificacōne . flagellatus in sti-
 pite . ventilatus in falsoz testi-
 moniorū accusacōne . cōmollit̄
 in passione . purgat̄ in resurre-
 ctione . comeditur in quotidiana
 eucharistie suscepōe . et i cele-
 sti fruiōne . Beata itaq; virgo ē
 celum que xpm rozaui Ipsa nu-
 bes que ipsū pluit Ipsa terra que
 saluatorez germinauit . in natiui-
 tate dñi fuit beata virgo terra .
 de cuius limo formatus est adā
 Terra de qua orta est veritas .

terra de qua fructus sublimis . ter-
 ra bona in qua semen cecidit . ter-
 ra fluens lacte et melle . terra ger-
 minans herbam virentem . terra
 de qua egrediebatur fons irrigās
 vniuersam superficiem terre .

De circūcisione dñi . Ca . xi .

Circumcisionem accepit
 christus multiplici rōne
 Primo vt legem quā de-
 dit alijs et ipse cōpleret . Secūdo
 vt humilitatem ostenderet . quia
 cerimonialibus ad que non tene-
 batur se subiecit Ipse namq; do-
 minus legis fuit . Terādo vt san-
 guinem tuum p nobis nō solum
 in etate virili sed etiā in infācia
 funderet . Quarto vt nos circum-
 cidendos fore spiritualiter demon-
 straret . Quinto vt hereticos con-
 funderet qui dixerunt eum nō ve-
 rum corpus sed fantasticum ha-
 buisse . Sexto vt iudeis satisfice-
 ret . qui scandalizati fuissent . si
 circumcisionem non accepisset .
 Septimo vt legem veterē appro-
 baret . que vsq; ad ipm seruāda
 fuit Legalia em̄ scdm Augusti-
 fuerunt ante passionem dñi vicia
 post passionē mortua . sed post
 q̄ claruit veritas euangelij per
 mundū sepulta . **C**ircumcidit̄
 iherosolim nō solum circumcisiōne le-
 gali sed etiā spirituali . Unde
 possumus circumcisiōnez domini
 quadruplicē assignare . Primo
 circumcidit euz pater in natiuita-
 te cultello paupertatis . Secūdo
 circumcidit eum sui parentes

octavo die cultello legis Tercio
 circumadit seipsuz in omni vita
 sua cultello huilitatis. Quarto
 circumadit eum iudei in passione
 cultello crucis. et hoc per milites
 pilati. Circumaditur etiam ihe-
 sus in suis q̄dupliciter. Primo
 p̄ detractores qui auferunt ami-
 cos et famā. Secdo p̄ raptores
 qui auferunt bona temporalia.
 Tercio p̄ hereticos qui auferunt
 animā. Quarto p̄ tyrannos qui
 auferunt corpus. Circumasio
 nostra spiritalis duplex est.
 Prima mentis in p̄nti a culpa.
 Secda corporis in futuro a pena.
 Prima signata est p̄ circumasio-
 nem solemnē q̄ facta est in egip-
 to. Et hoc triplex est sciz ināpi-
 enciū a vicis cultello iusticie.
 Item p̄ficienciū a supfluis cultel-
 lo misericordie. Item p̄fectorum
 a necessarijs cultello caritatis per-
 fecte. Secda signata est per
 circumasionez factam in terra p̄-
 missionis in galgal. qz octaua
 resurrectionis p̄ petrā christum
 arcūdemur ab omnibz miserijs.
 Ex q̄ patet qz efficacior est nrā
 circumasio spiritalis qm iudeo-
 rum carnalis. qz illozum circum-
 asio licet peccatuz originale tulerit.
 tamen paradisi ianuam non
 aperuit sed nostra vtrunqz fa-
 cit. In hac materia duos nob̄
 tanguntur. Primum est christi
 humilitas in circumasione. Sedm
 est eius sublimitas i nominis im-
 positione. Vocatum est inquit no-

men eius Ihesus. Dignitas
 autem huius nominis est multū
 plex. est enī ab eterno cōsecratū
 vt dicit Bernardus. Ab antiq̄
 p̄figuratum. scilicet in Iosue.
 A p̄phetis desideratum. Ilay. No-
 men tuum in desiderio anime. A
 sanctis patribz p̄phetatum.
 Bernardus. Dulce nomen ihe-
 sus p̄phetatum salomonis oracu-
 lo. A deo nominatum. Apostolus.
 Dedit illi nomē qd̄ est sup̄ omne
 nomen. Ab angelo p̄nūciatum
 vt legitur in Luca. A beata vir-
 gine predicatum. Luc. Sanctū
 nomen eius. Ab apostolis mag-
 nificatū. Actu. Ibant apostoli.
 gauden. ac. A martiribus testi-
 ficatum. qz p̄ nomine isto passi
 sunt. A confessoribus collaudatū
 Psalmita. Laudate pueri dñm
 A sanctis virginibus p̄gustatū
 Canti. Oleum effusum nomen
 tuū. Bernardus. Ihesus est mel
 in ore. melos in aure. iubilus in
 corde. Ab omnibz sanctis exalta-
 tum. ps. Magnificate dñm me.
 ac. Petrus. Non est aliud no-
 men sup̄ terraz in q̄ oporteat nos
 saluos fieri. In hoc nomine ihesus
 sūt quinqz littere que possūt esse
 inīcia istarum dictionū. Jocun-
 ditas merentiū. eternitas viuen-
 tium. Sanitas languentium.
 Libertas egentium. Satietas
 esurientū. Hoc nomen ihesus
 xpo conuenit dupliciter. scilicet
 racōne nature vt q̄ ex diuina na-
 tura eāt saluator. autoritate et ex

humana natura ministerio. eadē
vendicaret sibi nomē saluatoris
Racōne decentie q̄ decuit vt ex
re nomen haberet. Vnde quia sal
uat a peccato. a diabolo. et ab
inferno. merito nomē habet illi
beneficio cōgruens. Racōne effi
cacie. quia christus nos sua pas
sione saluauit.

De baptismo xpi. Ca. xij.

In baptismo dñi notat
sua ipsius huilitas et no
stra vtilitas. Ipsius hu
militas notat in q̄tuor. Primo
q̄ venit ihesus sc̄z dator salutis
et non indigens salute. Sec̄do
q̄ ad iordanem. vbi creator ele
mentozū subiāt se humili elemē
to aque. Terc̄o q̄ ad iohēm
sc̄z dñs ad seruū. Rex ad scuti
ferum. sol ad luciferū. Quarto
q̄ venit vt baptizaret ab eo sc̄z
fons a riuo. plenitudo a stilla au
tor baptis̄mi a ministro. Vtilitas
nostra notat in quatuor. que ar
ca xpm baptizatum euenerant.
Primo q̄ xpus confestim q̄
baptizatus fuit ascēdit de aqua
p̄ qd̄ notat in nobis gracie infu
sio. homo em̄ p̄ baptis̄m̄ libera
tus a culpa ascēdit ad virtutes.
Sec̄do apertū est celum per
qd̄ notatur hominis post baptis̄
mum decedentis euolatio. Terc̄o
descendit spiritussanctus corpo
rali specie sicut columba in ipso
per qd̄ notat q̄ baptis̄mus facit
hominē spiritussancti templum.
Quarto vox patris facta est hic

est filius meus dilectus. in quo
notatur q̄ per baptis̄mum de fi
lio ire fit filius gracie. In bap
tis̄mo christi notant substantia
ha baptis̄mi nostri sc̄z baptizās
baptizandus. materia. forma.
intencio. Baptizans fuit iohēs
in quo nob̄ ministerij sanctitas
designat. Baptizatus fuit xps
sc̄z nostrum baptis̄mū cōsecrans
quia contactu sue mūdissime car
nis v̄m regeneratiāz dedit aquis.
Materia fuit aqua magis cōueni
ens et cōmunis ceteris liquorib̄
ad baptis̄mū nostrum existens.
Forma notatur p̄ testinoniu
trinitatis. fuit enim pater ibi in
voce. filius in carne. spiritussanc
tus in columba. Intencio sequit̄
formam. voces eū vt ait ph̄s
note sunt earū que sunt in anima
passionum. p̄ vocem patris que
audita ē in baptis̄mo christi no
tantur quinque dignitates et ex
cellencie eius dē domini ihesu chri
sti. Cum enim dicitur hic est cō
mendatur christus a vera essen
cia. quia solus deus verum habet
esse. omne enim esse a forma est.
Deus autem est forma sine ma
teria vt dicit Boetius. Cum di
citur filius idem christus cōmen
datur a similitudinis paterne cō
uenientia. Ex eo namq̄ dicitur
filius. quia fuit vt ille. propter
qd̄ filius dicitur in a go patris
potius eciā quam spiritussanc
tus propter rationem quam ha
bes in primo libro vt supra.

Cum dicatur meus commendatur
a substantiæ indifferenciã. Dicitur
enim meus id est michi consubstan-
cialis. Cum dicitur dilectus comen-
datur ab amoris benignitate.
Job. Pater diligit filium et omnia
que habet dedit in manu eius.
Cum dicitur in quo mihi bene com-
placui. commendatur a speciali con-
placencia. Sed nota quod placitum
est quiescens voluntas. unde compla-
cui mihi cum spiritu sancto in fi-
lio in quo secundum naturam assump-
tam quiescit.

De plenitudine gratiæ christi
Capitulum xiiij.

Dost hoc considerandum est
verbum incarnatum quan-
tum ad plenitudinem ca-
rismatum spiritualium que sunt ple-
nitude gratiæ in affectu. et pleni-
tudo sapientiæ in intellectu pleni-
tudo meriti in opere et effectu.

Circa primum tenendum est quod
in christo a sui conceptione fuit
plenitudo gratiæ quantum ad gratiam
personæ singularis. et quantum ad
gratiã capituli. et quantum ad gra-
tiam unionis. et hæc triplex gratia
est eadem in essentia sed differet
in effectu. Gratia enim personæ sin-
gularis est gratia habitualis quæ
habuit christus plenissime et perfec-
tissime. excepta fide et spe. quæ vir-
tutes non habuit. Sed id quod
eis in patria succedit. quia fidei
succedit cognitio spei. spei succedit
comprehensio rei. **S**ecundum
autem quod predicta gratia personæ

singularis exuberat in christo ita
quod influit in membra corporis sui
misticam sensum et motum spiritua-
lem secundum fontalem plenitudinem
omnis gratiæ in christo habitatis
dicitur gratia capituli. Unde nota
quod christus secundum utramque natu-
ram dicitur caput ecclesie. quia non so-
lum in quantum deus sed in quantum
homo influit sensum et motum spi-
ritus et gratiæ in omnes quæ adhe-
rent ei vel per fidem rectam vel per
fidei sacramentum. sed in quantum
deus talem gratiam influit auto-
ritate. in quantum vero homo. in-
fluit ei per modum meriti. et quod
illud meritum non solum ex con-
gruo sed etiam ex digno meruit
membris gratiam. hoc habuit ex
unionem ad verbum. **E**x prædictis
collige quod christus in quantum ho-
mo dicitur caput ecclesie tripliciter
ratione. Primo propter influentiam
gratiæ sicut dictum est. Secundo
propter conformitatem nature quæ
habet caput ad membra. quia licet
christus excellat membra sua quæ-
tum ad naturam diuinitatis. ta-
men conformis est illis in natura
humanitatis. Tercio dicitur caput
metaphorice quia secundum quod christi
corpus verum constat ex purissi-
mis membris ita et corpus eius
misticum ex puris fidelibus. Nam de
plenitudine eius accipiunt omnes
beneficium gratiæ et spiritus quæ ad eum
accedunt vel per fidem rectam vel per
fidei sacramentum. Alia ratione christus
secundum quod homo dicitur caput ecclesie

sciz ppter nature conformitatem
quā caput habet ad totū corpus
Nam sicut corpus xp̄i naturale
constat ex purissimis membris .
ita corpus xp̄i mysticū ex puris
libelibus . ¶ Preterea sciendum
q̄ eadez grācia p̄sone singularis
habilitauit humanā naturā xp̄i
ad v̄ionē v̄bi vt videlicz natuā
christi digna esset v̄miri tante cel
situdini . hec vocat̄ grā v̄ionis p̄
quā xp̄s non tantū felicitate gl̄e
verum etiā adoratione latric dig
nus fuit . verum non est sc̄dm q̄
est cōstructio transitiua . cū dicit̄
tur grācia v̄ionis . Tunc enim
aliud est grācia . aliud est v̄mo .
sed sc̄dm q̄ est cōstructio intrā
sitiua . vt sit sensus . grā v̄ionis
id est v̄mo huāne natuē ad diui
nam que gratis et sine meritis da
ta est humanitati xp̄i . Sic dif
fert grācia v̄ionis a grācia p̄so
nali . et a grā capitis . sicut v̄mo
differt a grācia habituali . p̄p̄
quod dicit̄ in Job . q̄ sp̄s̄sane
tus datus est ei nō ad mensuram
q̄s̄ dupliciter exponit̄ . Primo
sic nō ad mensuraz id est totalit̄
et non p̄ticulariter . qz quicquid
potuit deus de sp̄s̄sancto dare de
dit ei . Sec̄do sic nō ad mensuraz
id est sup̄ omnem p̄porcōnem re
spectu aliorū hominum . De hoc
q̄s̄ dicit̄ Job . Plenū grā et veritatis .
¶ Nota q̄ multiplicat̄ dis
tinguitur plenitudo . Prima est
sufficiētie q̄ in quolibet iusto re
peritur Sec̄da est copie q̄ fuit in

apostol̄ ij . Actū . Repleti sunt
omnes . hec fuit in beato stepha
no . v̄n̄ stephan̄ autē n̄c . Ter
cia est v̄niuersitatis q̄ est in eccle
sia cui nullū donū deest Quarta
excellēcie q̄ fuit in beata v̄gine
q̄ oēs sanctos in grā excellēbat .
Ecc̄ . xxiiij . In me omis grācia
vie n̄c . et Luc̄ . Ave grā plena .
Quinta sup̄fluentie q̄ fuit in xp̄o
Job . Plenū grācia et veritate .
¶ Circa innocētū xp̄i sciendū
est q̄ habuit immunitatē omnis
culpe . et quantum ad actum et
quantū ad posse . quia nec pecca
uit nec peccare potuit nec a p̄re
peccatum originale traxit . quia
patrem carnalem nō habuit . nec
peccatum a matre traxit . qz sp̄i
tus sanct̄ a fomite totaliter eam
liberavit .

De plenitudine sapiēcie xp̄i .
Capit̄ xiiij .

Sicut in xp̄o fuit omnis
plenitudo gr̄e . ita et ois
plenitudo sapiēcie nō so
lum quantum ad cognita . verum
quantū ad modos et differēcias
cognoscendi qui sunt quinque .
¶ Primus est cognitio sempiter
nalis ex parte diuinitatis et hoc
modo cognoscit omnia simul sc̄z
finita et infinita . quia apud deū
est ois infinitas finita Deus em̄
videt multa vno id est seipso v̄n̄
non differt ibi q̄s̄ videt et q̄s̄ vi
det . qz videt se p̄ se . et in se videt
oia . nō solū que fecit . sed et que
facere potuit . que sunt infinita .

Secūdo modus est cognitio sensu-
alis et sensualitatis ex pte carnis
et iste modus est cognitio p ex-
perientia quo xp̄s nō sciuit omnia
simul . q̄ christi sensus non est
pceptiuus rerum nisi ad obiecti
p̄nciam . ¶ Tercius modus est
sp̄ualis ex pte mentis . et iste tri-
plex fuit sc̄z p naturā . p graciā .
p gloriā . Per naturā igit̄ est
modus tercius cognoscendi quo
modo cognouit xp̄us omnia que
spectāt ad vniuersi cōstitutōem
Sed longe excellentius q̄ ad
ec̄iā existens in natura instituta
¶ Quartus modus est p graciā .
hoc modo cognouit christus oia
que spectant ad humani ḡnis
redempcōnem . longe tamen ex-
cellentius q̄ aliquis pphetarū
vel ec̄iā angelorū . Non em̄ soluz
habuit christi scienciā p habitū
innatum vt adam et angeli . sed
ec̄iā p habitum infusum . velut
sancti p graciā illuminati . cog-
nitionem vero nō habuit p habitū
acquistum . qui ppter imperfeci-
onem in christo nō fuit . Quintus
modus est p gloriā . hoc modo
cognouit christus omnia . finita
quidē cognitione actuali . infini-
ta vero non nisi cognitione habi-
tuali vel excessiua . Anima enim
xp̄i p gloriā cōprehensionis ca-
piebat quantumcūq̄ capere potu-
it natura finita vnita infinito .
¶ Sciendū q̄ res dupliciter ha-
bent in arte cognosci . sc̄z vel ab
ipso artifice . vel ab alio artem cō-

templante . Vtroq̄ modo cogno-
uit christus res . Primo modo p
naturam deitatis . Secdo modo
p gloriā cōprehensionis .
¶ Patet ex p̄missis quinque diffe-
rentie cognitionis que in christo
erant . Per primū modū habuit
cognicōnem vt deus . Per sc̄dm
vt homo . Per terciū modum vt
viator . Per quartum vt illumi-
nator . Per quintum vt compre-
hensor . Christus sc̄dm vtramq̄
naturam dicitur lux . quia sc̄dm
diuinitatem illuminat intus ani-
mam . et sc̄dm humanitatem in-
format exterius vitaz . et hoc tri-
pliciter . scilicet miraculis . predi-
cacionibus . exemplis . et primū
est potencie . sc̄dm sapientie . ter-
cium bonitatis . ¶ Nota pretereā
q̄ sciencia christi hominis limpi-
dissima est inter sciencias creatas
quia nihil habet admixtū de suo
contrario vel actu vel potencie .
presertim cum nō possit aliquid
ignorare ppter vnionem ad ver-
bum . tamen quia anima christi
creatura est nō est sciencia eius
ita limpida sicut dei . q̄z us sciāt
oia que scit deus . ¶ Qd̄ dicitur
ihesus p̄ficiēbat etate et sapiēcia
corā deo et hoib⁹ nō est intelligē-
dum q̄ in se p̄fecerit . q̄ ab instā-
ti cōceptionis sapientia plen⁹ fuit
sed potius in alijs q̄ doctrina sua
et exemplo suo p̄fecerūt . et hoc
corā deo id est ad gloriā dei .
et hoibus id ē ad vtilitatē hoim .
p̄ficiēbat tamen ihesus ec̄iā in

se cognitione experimentalis et sensuali. quia didicit secundum apostolum ex his que passus est obedientiam.

De merito christi. Ca. xv.

Imul fuit christus viator et comprehensor ab instanti conceptionis sue. Ex tunc enim cepit mereri et frui. Meruit autem inquantum viator non inquantum comprehensor.

Perfectio et plenitudo meriti christi notatur in istis. **P**rimo quantum ad eum qui merebatur. quia non tantum erat homo sed etiam deus. **S**ecundo quantum ad tempus quo merebatur. quia ab instanti conceptionis sue usque ad horam mortis. **T**ercio quantum ad id pro quo merebatur. quia pro habitu perfectissimum caritatis. et per exercitium perfectissimum virtutis. **Q**uarto quantum ad eum cui merebatur. quia non tantum sibi sed etiam nobis. omnibus enim operibus suis que procedebant ex libero arbitrio meruit sibi vitam eternam iam habitam et nobis habendam. Illis dico operibus que retulit ad nos. et est probabile quod retulit omnia opera ad nos cum in mundum venerit propter nos. **Q**uinto quantum ad id quod merebatur nobis quia veniam. gloriam et gratiam. stolam que carnis et aperitionem ianue celestis. **A**nte incarnationem enim christi diabolus habuit manum attrahentem. et manum impellentem. **A**trahentem dico potentem

in culpam. impellentem sine obstaculo ad limbum. **S**ed christus primam manum suo merito debilitavit. **S**ed etiam vero peritus amputavit. **I**gitur in merito christi radicata sunt omnia merita nostra. siue satisfactoria pene. siue meritoria vite eterne. quia nec ab offensa creatoris digni sumus absolui nec immensitatem premij quod deus est digni sumus assequi. nisi pro merito hominis dei. **S**exto quantum ad id quod merebatur sibi quia licet non mereretur glorificationem mentis quam iam habebat meruit tamen sibi humilitate passiois accelerationem resurrectionis glorificationem sui nominis. dignitatem iudicarie potestatis. sic ait apostolus. **C**hristus factus est obediens usque ad mortem et sequitur propter quod et deus exaltauit illum quo ad primum. et dedit illi nomen quod est super omne nomen quo ad secundum. ut in nomine ihesu christi omne genu flexum. et cetera. quo ad tertium. **S**eptimo quantum ad modum quo merebatur. **D**icit enim aliquis mereri tripliciter. scilicet de debito faciendo debitum. vel de debito faciendo magis debitum. vel de debito vno modo faciendo debitum alio modo. **P**rimis duobus modis meruit nobis et non sibi. quia non poterat sibi facere de debito debitum vel de debito magis debitum cum a principio fuerat sanctissimus. nec in sanctitate potuerat proficere

Tercio modo sibi meruit. quia bonum glorie quod sibi fuit debitum per gratiam unionis. fecit sibi debitum alio modo scilicet per meritum bone actionis. Meruit enim sibi vitam eternam iam habitam. sicut nobis habendam.

De voluntate christi. ca. xvi.

Voluntas in christo duplex fuit. scilicet creata et increata. Et dictum est supra in primo libro de voluntate ipsius increata. ¶ Voluntas christi creata duplex erat scilicet rationis et sensualitatis. Et voluntas rationis est duplex. scilicet rationis ut ratio est. et rationis ut natura est. Voluntas igitur rationis ut ratio est conformavit se in omnibus voluntati increate. sed voluntate rationis ut natura est et voluntate sensualitatis voluit aliquid proprium quod non voluit voluntate rationis ut ratio est. scilicet non mori. et in hoc iste voluntates non fuerunt sibi contrarie. licet voluta contraria fuerint. quoniam secundum voluntatem divinam christus quod iustum erat voluit. sed secundum voluntatem rationis iuste consentit. sed secundum voluntatem carnis penam recusavit. et sic unaqueque voluntas quod suum erat retinuit. scilicet voluntas divina iustitiam. voluntas rationis obedientiam. voluntas carnis vitam. Unde patet quod aliquod velle est illicitum rationi quod non est illicitum sensualitati. sicut fuit in christo velle non mori. ¶ Quamvis autem

voluntas non moriendi fuerit a sensualitate. fuit tamen occasio naturaliter a ratione. quia christus sicut voluit fecit illud horribile venire in imaginationem. et in estimationem. quo factum naturaliter mortem metuit et refugit. hoc autem voluit propter nostram instructionem. Sic ratio per sensualitatem ad vocavit dicens. Pater si fieri potest transfer a me etc. hec petitio fuit tam sensualitatis quam rationis. Sed sensualitatis fuit tamquam affectatis. rationis autem tamquam proponentis. et hoc christus fieri voluit ad triplicem instructionem nostram. ¶ Prima est ut sciamus non esse peccatum aliquid sensualitati velle quod est contrarium voluntati divine. ¶ Secunda ut martires christi non desperent si mortem horreant cum illam et filius dei exhorruerit. ¶ Tercia est ut discamus discrete petere. scilicet supponendo voluntatem naturam voluntati divine. et hoc notat in conditione apposita. si fieri potest. et ibi Veritamen non sicut ego volo sed sicut tu etc.

De defectibus quos assumpsit christus. Capl. xvij.

Non solum christus assumpsit humanam naturam. sed et defectus circa naturam. quos videlicet ipsum deicit assumere. unde cum pene sint exercitatie virtutis perfecte et testificative

humane nature non simulat al
sumpsit penalitates tā corpales
q̄z spūales . que respiciūt naturā
nostrā in cōmuni sicut famem et
sitim in absentia alimēti . tristici
am et timorez in p̄nā nocumēti
et huiusmodi vt est calor frigus
lassitudo &c. Nec tamen omnes
defectus corpales assumpsit . sic
sunt defectus egritudinū multi
formiū Nec omnes spirituales .
sicut sunt peccatum . ignorantia
rebellio carnis ad spiritū . Prete
rea . qz nullus innocens debet iu
tus penā sustinere cum hoc esset
contra ordinem diuine iusticie .
christus sic penalitates accepit .
vt tamen pati non posset inuite .
qz passio sua nō fuit contra volū
tatem diuinitatis . nec contra rati
onis voluntatē licet fuerit contra
voluntatē sensualitatis et carnis
Vidimus etiā qz xpc vere ti
muit . et vere doluit . et vere tristis
fuit . put ista notant passionēz
non scdm qz signant passionem
Differt autē ppassio a passione .
qz tunc affectio dicitur ppassio .
quādo anima sic afficit qz oculū
mentis nequaqz turbat . Passio
vero dicitur quādo ita fortis est qz
oculum mentis turbat . et facit a
rectitudine vel a dei cōtemplatio
ne deuiare . et tunc ratio ledit et
patit . Vnde differunt ista duo
sicut dispositio et habitus .

De passione xpi . Ca . xviii .

Quia passionem domini
cōmendat in ope paā

enciā insuperabilem . in modo hu
militatem admirabilem . in causa
caritatē inestimabilem . **C**irca
opus notat qz christus sustinuit
in tactu clauorū asperitatem . in
auditu opprobriorū cōfusionem
in odoratu sputorum fedilitatem
In gustu aceti et fellis amaritu
dinem In oculis lacrimarū effu
sionem . in corde timorem **D**e
modo patiendi hoc tenendū est
qz christus passus est passione ge
nerali . qz scdm omnia membra
corpis . **Plā .** Vidimus eum non
habentē spēde &c . **I**te passione
acerba **Tren .** O vos omnes qui
transitis &c Fuit autē passio xpi
maxima tum ratiōne intrahōis
ppter optimā dispositiōnem paci
entis . tū ppter eius innocentiam
eū ppter eius honoris excellēciā .
honorabilis em̄ si cōfunditur . pl
leditur et precipue inter suos .
Item grauis fuit eius passio ppter
ip̄ius virtuositatem . qz vilis
homo de morte dolere nō debet cū
turpitudine sua tunc finem habeat
Ite passione ignominiosissima
Plā . Vidimus eum despectum
et noui . Nec autē ignominia attē
ditur in tribus . In patibulo enī
cis . q̄ fuit suplicū pessimorum .
Et in cōsortio iniquorū sez latro
num cū quibus erat deputatus .
Et in loco caluarie **C**urat autē
xpc passione generali infectōez
vniuersalem . passione acerba li
bidinē . passione ignominiosa su
p̄bie p̄sumptōez In mō passiois

attenditur caritas maxima qua nos liberauit ab inferno dando veniā. qua mūdū renouauit largiendo gratiam. qua celū aperuit cōferendo gloriā. **¶** Dec tria notant in titulo crucis. Nā p̄t̄ primum dicitur iesus. p̄ter secū dū nazarenus. p̄ter terciū rex iudeorū. Christus quinq; viābo sanguinē suū sudit viū? a semel mortuus. scz in arcunāsiōne. in oratione. in coronatione. in flagellatione. in crucifixione. in lā catione. Per primum docemur peccata abhōere. Per secundūz mentis angustiaz pro salute nrā tenere. Per terciū animam nrām virtutib; ornare. Per quartū carnem nostrā domāe. Per quintū membra nostra mā dātis dei ligare. Per sextū vulneratū cor in dei amoē habē. **¶** Postremo quia iste passiones non attingebant in xpo diuinam naturā sed humanā. Ideo in morte xpi facta est diuisio aīme a carne. vt tñ salua esset vno tam carnis qm aīme cum diuinitate. **¶** Hoc etiā sciendū qd xps si passus non fuisset tamen semio defecisset qm tūm pertinebat ad conditionem humane nature in se considerate sine vniōne. sed in potestate nature vnite fuit vel sic deficere vel non.

¶ De effectu passionis xpi.
Cap. xix.

Effectus passionis xpi multiplex est sicut patz

in bis versibus Passio debilitat scz virtutē demonū. Job. Quasi i bamo capiet leuiathan Spo lians scz infernū. Isa. Voca nomen ei? spolia detrahe. **¶** Infor mat scz per exemplū. Petrus. Xpus passus ē p nobis vobis re linquens exemplū. Vñ xps est quasi liber positus in pulpito cru cis. vbi discimus obedientiā. pa tientiā. humilitatē. caritatē. **¶** Disce autē spēcialiter quomodo se habuit i capitulo quod sibi te nebat. Vñ Perū. Stetit iesus corā preside inclinato capite. vul tu placido. sermōe raro. vocē sub missa. defixis in terrā aspectib;. paratus ad obprobria. a ad ver bera promptus. Donorat imita tores suos. Dester. Sic honora bit quē rex volu. Exatit ad pu gnā scz spūalem. Mach. Oste derunt elephātis san. **¶** Inflam mat scz ad diligēdū. Ber. Su p omnia te mihi reddit amabilem bone iesu calix quē bibisti opus nostre redemptionis. **¶** Repat ruinā āgelicam. Ipse enī xps ē lapis āgularis qui facit vtraq; v num. **¶** Pacē scz dat inter deuz a hominē. inter hominē a hoīem. inter āgelum a hominem. Eccl. Et in tempore iracundie factus est recōaliatio. **¶** Itē armat scz contra mundū. carnē a diabolū. Vnde figurat p clipeū quē iosue leuauit cōtra hay **¶** Sanat scz mētis vulnera. Numeri. Aspiciē tes enēū serpentēz sanabant. /

Viuificat. scz spūaliter. Ap?
Cū essemus mortui diuificauit
nos. Aug? Mortuus ē vnicus
ne maneret vnicus. Quāt scilicet
p mare hui? mundi Exo. de vir
ga moyfi. **D**ulcorat. Exo.
De ligno misso i aqua? maratb.
Obumbrat. Cant. Sub um
bra ei? quē desiderabā sedi. a fru
ctus eius dulcis gutturi meo.
Aculpa reuocat Isa. Attrit?
est ppter scelera nrā **R**eserat.
sciz celū. Isa. Dabo clauem da
uid. id ē crucē sup humerū eius
Illuminat. Vnde crux ē qua
si cādelabrū tabernaculi. **I**te tlo
bi. Illuiatus est p fel piscis
Ornat. Vñ dixit sancta agnes
Et sāguis ei? ornauit genas me
as **X**p̄s passione sua uicit di
abolū quē ligauit. infernū quē
spoliavit. mortē quā superauit.
mūdū quē cōtempnit. supplicūz
quod ptulit. celum quod aperu
it. **P**assio xpi tollit septē uici
a. tollit ei supbiā capitis inclina
tio. p quā videbat titulū crucis
fugere in quo scriptum erat rex
Inuidiam brachioꝝ extensio. q̄
si ad amplexum inuitans. **A**ua
riciā multoꝝ prerogatio. que i pas
sione tradidit. **B**ernar. Disce
xp̄iane quantūz debeas diligere
xpm qui dedit nobis carnem su
am in cibum. sanguinē suū in po
tū. animam in precū. aquam la
teris i lauacrū. uestem crucifixo
ribus. corpus discipulū. matrē
iobanni. **A**cādiā festinatio ad

passionem. **T**ram mollis respon
sio. **G**ulam fellis a aceti potio.
Luxuriā lateris apertio **I**n re
demptione nostra fuit gratia mi
rabilis. **P**rimo ex parte motiui.
quia caritas dei vidit q̄ nec p a
micos. nec p precūz poteramus
nos redimere. **P**ropterea fratē
nostrū se fecit. naturam nostraz
assumendo. a precūm dedit san
guinem eius fundendo **V**nde ps̄
Redime me a miserere mei quia
vnicus id ē nō habens amicos a
paup sum ego. scz non habens
precū **S**ecūdo ex pte redimē
tis qui cū liberare possz de potētia
fecit hoc opus ex misericordia.
vt ad amorem nos astringeret
a vt iusticie sue satisfacēt. **T**er
cio ex pte redempti qui opprime
batur criminū seruitute a detine
batur in carcere **S**ed cōtra p̄mū
magnum erat vt filius dei seru?
fieret vt seruus fieret liber **C**ōtra
secundū magnūz fuit q̄ dñs ad
carcerē serui descendit vt seruus
exiret. **Q**uarto ex parte iusti
cie quia nulla iusticia hoc dicta
bat. vt innocens puniret p reo.
Quinto ex parte excellentie
diuine. quia mirūz erat q̄ impre
ciabile ponebatur sub precū vil
creature. **S**exto ex parte pre
cij dati. **S**i enī redemisset nos sa
le adhuc ad gratias teneremur.
nūc at redemit nos aia corpe a vi
ta. vt nihil horū sibi subtrahere?
Circa passionēz dñi nota sep
tē suauitates. **C**apitis inclinati

onem ad osculū in signū nostre
reconciliationis. Brachiorū extē
sionē ad amplexum in signū rece
ptionis in gratiā de peccato redeū
tis. Lateris apertionem ppter effu
sionē precij nrē redemptionis et ab
lutionis. exiuit enī sanguis et aq̄
Clauērū in manibz et pedibus in
fixionē ppter memoriā nrē recor
dationis. **Ita.** Si obliuisci potest
mulier infantis et c. Corpis tenu
dationē in exemplū nrē confessio
nis que se3 debet esse nuda. Cru
cis portationē i exemplū nostre
imitationis. Corone spinee im
pressionem vel impositionē in si
gnum nostre glorificationis.

**De effectu passionis dñi dic̄
Aug⁹.** Per redemptoris nrī mor
tē de tenebris ad lucē. de morte
ad vitam. de corruptione ad in
corruptionem. de exilio ad patri
am. de luctu ad gaudiū. de ter
ris ad celeste regnū vocati sum⁹

Itē dicit aug⁹. q̄ xps fuit sa
cerdos per quē reconciliati sum⁹.
fuit sacrificiū quo reconciliati su
mus. fuit templū in quo reconcili
ati sumus. fuit deus cui reconcili
ati sum⁹. **Xps** fuit mediator
populi iudaici et gentilis. et secū
dū hoc dicitur lapis angularis.
Itē hominū et angelorū. et se cun
dū hoc dicit pacificus. **Item** dei
et hominū. et secundū hoc dicit
redemptor. **Bern⁹.** Quid ultra de
buit facere et non fecit? absoluit
vinculū. illuminauit cecū. redu
xit erroneum. reconciliauit rē.

Itē Aug⁹. Ecce pro impio pie
tas flagellat. pro stulto sapien
tia illudit. pro mendace veritas
necat. damnatur iusticia pro in
iquo. misericordia afficit p cru
deli. p misero explet sinceritas
aceto. iebriat felle dulcedo. mo
ritur vita pro mortuo. **Xps**
ppter nostram infirmitatē mediā
nas in se accepit. Curauit enim
nos per dietam quādo ieiunauit
quadraginta diebus et quadragin
ta noctibus et c. **Per** sudorē qñ fa
ctus est sudor eius sicut gutte sā
guinis. **Per** minutionem qñ cla
uis et lancea pforat⁹ est. **Per** po
tionem quando gustauit acetū
cum felle mixtum. **Per** empla
strum quando facies eius est spu
tis illita. **Per** electuarium quan
do corpus et sanguinem suum de
dit in cena discipulis.

De cruce xpi. Cap. xx.

In cruce cristi nota hoc
supplicium quo nullum
maius. **Tren.** O vos om
nes qui transitis et c. Nullū dico
maius ex eo q̄ passus est ipse iu
stus ab iniustis. pro iniustis cū
iniustis. **Ex** iniustis causis sub in
iustis iudiciis et iniustis penis.
Obprobrium quo nullum vili⁹.
Sap. Morte turpissima et c. **Pre**
cium quo nullum cōuenientius.
quia sicut per lignū venit culpa
sic et per lignum redemptio. **Mi**
sterium quo nullū profundius.
l. ij.

Ep̄b. Vt possitis comprehendē
cum omnibus sanctis ac. Quod
exposuit aug⁹. de cruce. Exem
plū quo nullū perfectius. De.
Xps passus est pro nobis ac.
Cruce xpi multis rebus compa
Ipsa em̄ est clauis celi. vectis ar
ce. Navis maris. Arbor daniel.
Palma fructuū salemois. bacu
lus iacob quo iordanez transiit
Speculū imitatiois. scala ascē
sionis. hamus quo leuiathan ca
pitur. torcular quo xpi sanguis
exprimit. cythara q̄ demon lau
lis cōpescit. palus in quo serpens
eneus suspendit. tbau quo frō
tes fidelū signant. Cādelabruz
quo tabernaculū illuminatur. li
gnum aquas marath dulcorans
virga moyli per mare rubruz dei
populū ducens. gladius ipsum
goliad decapitans. vexilluz ad
pugnam spiritualem colligens.
cathedra discipulos xpi erudiēs
Equus dei amicos honorans. cli
peus iosue hay impugnās. liber
misteria profunda cōtinēs. altare
oblatōnem acceptissimā recipiēs
¶ Septem verba xpus in cruce
ptulit. Primū. Pater ignosce
illis. Hodie mecū eris in paradi
so. Mulier ecce filius tuus. Sitio
Dely hely lamazaba. Pater in
manus tuas cōmendo spiritū me
um Consumatū est. ¶ Per pri
mū verbum docemur iniurias di
mittere. Per secundum petētes
exaudire. Per terciū pntes hono
rare. Per quartū salutē nrām deli

terare. Per quintū ad deum i ne
cessitatibus clamare. Per sextū
auxiliū nostrū in dō ponē. Per
septimum vitā nostraz sine debi
to cōsummare. ¶ Quatuor bra
chia crucis significāt quatuor virtu
tes quibus extēdi debet homo no
ster interior. Significat enī ps
superior caritatē. inferior humili
tatē. a dextris obedientiā. a sim
stris patientiā. Itē quatuor bra
chia crucis notāt quatuor bene
ficia crucis. signat enī pars supe
rior ianue celestis apercōnem. in
ferior inferni destructionem. a
dextris gratie collatōnem. a sim
stris peccatoz p̄missionē. ¶ Qua
tuor fuerūt ligna in cruce. sic di
cāt magister in hist. Des nanz
crucis fuit de cedro. stipes de cy
presso. transversale de palma. ta
bula de oliua. Signat autem ce
drus altitudinē contēplationis.
Cypressus famā bone opatiois.
Palma fructū iusticie. Oliua le
mitatem misericordie.

De descēsu xpi ad inferos
Cap. xxi.

Anima xpi post mortem
descendit ad infernum
siue ad limbū ad liberati
onē eoz qui xpi membra existi
tes de hoc seculo transferūt. Dia
bolus enī dum manus in eum ex
tenderet in q̄ nihil iuris habebat
merito in alijs amisit potestatem
Alia causa quare xps descendit
ad inferos est. vt tantus esset de

scensus quantus fuit liberandorū
casus. Primus enim homo sic i sta
tera liberi arbitrij positus erat vt
posset ad vitam ascendere. & ad
mortē descendere put vellet. sed
peccato peracto sic alterū brachi
um statere p onus culpe depressus
est. vt esset in imo inferni. alterū
vero in summo celi. non aut ascē
deret brachiū depressum nisi descē
deret aliud brachiū. descendit er
go dñs vsq; ad infernū vt hōiez
captiuū eleuaret vsq; ad celum.
Tercia ratio quare xp̄s descē
dit ad infernū scz vt sicut viuus
fuerat lumen mūdi per presētia
corpalem. ita mortuus esset lumē
inferni per diuinitatis maiestātē
Quarta ratio est vt idē xp̄us
hoc exequeret p efficacā. quod
passiōe sua meruerat secūdū suf
ficiētā. Duo autē meruit p
suā passiōē scz satisfactiōem
& ianue apertione. & ideo hec duo
effecit in descensu suo ad inferos
quia per satisfactiōē soluta sūt
vincula captiuitatis. per apertio
nem ianue facta est illustratio
ip̄ius carceris etiā secūdū lucē
exteriorem. Liberauit autēz chri
stus omnes illos qui meriti sui ca
paces esse poterant. sicut fuerunt
sancti patres qui non ppter pene
reatum. sed tantum ppter reatū
natuē detinebant. Damnatī autē
huius meriti capaces nō sunt. ne
q; paruuli in limbo. quia de eoz
pore xp̄i non sunt per fidem vel
p fidei sacramētū. Dicendūz

autem q; aia xp̄i per tridūū mor
tis sue cum sanctis patribus i lim
bo fuit. Ibidem fuit & latro cui
dñs dixit. hodie mecū eris in pa
radiso Et nomie paradisi notat
ibi dei fruitio. quia peracta passi
one tā ipse latro q; alij qui erāt
in limbo viderunt deum p essenti
am. Ad quem infernū xp̄s de
scenderit si scire volueris. notan
dū tibi est q; nomē inferni sumit
tur dupliciter. scz pro pena. & p
loco pene. Secundū primū mo
dum dicitur q; demones semper
infernū secum portant. Item in
fernus prout sumit pro loco pe
ne sic infernus quadruplicat di
stinguitur. Vnus infernus ē dā
natorum in quo est pena sensus
et damni. ac tenebre exteriores
& interiores. id est absentia gra
tie. Supra hunc locum est pur
gatorius in quo est pena sensus
& damni ad tempus. & sunt ibi
tenebre exteriores & non interio
res. quia gratiā habent. Supra
istum est limbus puerorum vbi
est pena damni & non sensus. &
sunt ibi tenebre exteriores & inte
riores. Supremus locus int̄ hec
est limbus sanctorū patrū. vbi
fuit pena damni & non sensus.
& fuerunt ibi tenebre exteriores
sed non tenebre priuationis grē.
Ad hūc locū xp̄us descendit ac
suos inde liberauit. & sic infernū
mordit & partem abstulit. p
tem reliquit. Mortē vero quo ad
electos penitē destruxit sic dicit
l. iij.

in osea. Ero mors tua o mors .
 ero morsus tuus inferne. Dic q̄
 locus sinus abrahe dicebatur. qz
 abraham ibi fuit. Sed nūc celū
 empirreū est sinus abrahe. quia
 iam est ibi abrahaz. a nullo p̄di
 ctōrū locorū est transitus ad ali
 um. nisi quia olim a secūdo fuit
 transitus ad quartum. hoc est de
 purgatorio ad limbum sancto
 rum patrum. ¶ Ex iā dictis pa
 tet quare cātamus libera aias om
 niū fidelīū defunctorū de manu i
 fermi. ⁊ de pro. la. ⁊ c. quia ifer
 nus sumit ibi p̄ purgatorio. sic
 ⁊ ibi sumit p̄ limbo qm̄ xp̄us ad
 inferos descendisse dicit vel ifer
 num destruxisse. ¶ Ex pred̄as
 collige qz xp̄s mortuus est i cor
 pore. descendit ad inferos in aia
 ⁊ surrexit in vtroqz. ¶ Dicēdū
 etiā qz xp̄s in illo triduo tot⁹ fu
 it in sepulcro. s̄ non tot⁹. quia
 totus dicit personā. totum vero
 naturam. ¶ Similiter dicendū
 qz cum vno anime cū corpe faci
 at hominem. xp̄s in illo triduo non
 fuit homo. licet anima ⁊ caro vni
 ta tūc essent cum verbo.

**De resurrectione dñi. Cap
 xxij.**

Qristus tertia die resur
 rexit a mortuis resumen
 to corpus nō tale quale
 prius habuit. s̄ ⁊ impassibile et
 immortale. Caro em̄ xp̄i que in
 natiuitate floruit ⁊ i passione de
 cidit. per gloriosam resurrectio

nem re floruit. Tunc renouata ē
 vt aquile iuuentus xp̄i. Tunc
 leo catulum suscitauit. Tunc fe
 nix reuixit. Tunc sicut dicitur i
 hieremia. Figulus ex eodem lu
 to fracti vasis fecit aliud vas si
 cut placuit in oculis eius. Tūc
 ionas de ventre ceti illesus exiuit
 Tunc vestitum est candelabrum
 auro. Tunc suscitatum est tab
 naculum domus dauid quod ce
 cidit. Tunc resulsit sol qui prius
 erat in nubilo. Tunc viuificatus
 est granum frumētī quod cades
 in terram mortuum fuerat. Tūc
 ceruus resumpsit cornua. Tunc
 sampson tulit portas cū postibus
 Tunc ioseph eductus de carcere
 fondeatur ⁊ constituitur dñs egip
 ti. Tunc conatus saccus arcūda
 tur leticia. ¶ Domin⁹ probauit
 resurrectionem suam esse veram
 primo per angelos qui non men
 tiuntur. Mat B. Respondens at
 angelus dixit mulieribus ⁊ c. Itē
 pbauit p̄ inimicos quorum vali
 dissimū ē testimoniū Mat B. Et
 quidā de custodibus reuersi sūt
 ⁊ c. Probauit eaz nō arte magi
 ca factam. ⁊ hoc per comestioēz
 Probauit eam non esse fantasti
 cū corpis. ⁊ hoc per tactū. Pro
 bauit eam in eodem corpe factā
 quo passus est. ⁊ hoc per cicatri
 cum ostensionem. Probauit eā
 fuisse i corpore glorificato vni
 tati. ⁊ hoc per ingressū dom⁹
 ianuis clausis. ¶ Probauit eti
 am dñs resurrectionē suā multis

apparitionibus. Apparuit enim ipsa die resurrectionis quinquies scilicet marie magdalene. Job. xxx. Mulieribus. Math. ult. Petro. Sed non inuenit modus. Luc. i. fine. Euntibus in emaus. Luc. in fine. Discipulis ianuis clausis. quoniam thomas non fuit cum eis. Job. xx. Item apparuit inter resurrectionem et ascensionem quinquies. scilicet thome cum alijs Job. xx. Ad mare tiberiadis. Jo. xx. In monte thabor. Math. vlti. In bethaniam quoniam comedit cum discipulis. Luc. in fine. et Marc. In monte oliueti quando ascendit. Luce vlti. Et primo Act. ¶ Multis de causis surrexit dominus. scilicet ut scripturas implet. quoniam enim dixit dominus. Ecce ascendimus hierosolimam. et cetera. subiunxit. et tertia die resurget. ut nos ad resurgendum puocaret spiritualiter. quia turpe est ut sebeat seruus quoniam contra eum surgit dominus. ut futuram resurrectionem in se probaret. et ut potentiam sue diuinitatis ostenderet. quia mortuos viuificare non est opus nature. sed potentie diuine. non enim regressus a priuatione ad habitum. ut nos ad contemnendum omnia terrena pro adipiscenda tali gloria ammaret. Resurrexit ergo velociter. quia tertia die. Nam sicut ianuis clausis ad discipulos intrauit. et sicut salua virginitate de vtero matris natus exiuit. sic eum mortuum nec petra in qua iacuit. nec militum custodia po-

tuit retinere. Integraliter. quia in corpore et in anima. Socialiter quia multa corpora sanctorum qui dormierunt et cetera. Eternaliter. Apoc. Xps resurgens ex mortuis iam non morietur. ¶ Similiter surgens dum est nobis spiritualiter. sicut et eisdem morietur resurgens in die iudicii corporaliter. ¶ Resurrectio christi est causa et figura nostre resurrectionis spiritualis. Causa dico motiua. et hoc dupliciter. quia causa motiua est in comparatione nostri. Dum enim consideramus gloriam resurrectionis christi mouemur ad resurgendum in nouitate vite. Item causa motiua est in consideratione dei patris. quoniam pater deus resurrectionem filio mouet ad dandam eandem gloriam fratribus suis. sicut rex quoniam facit filium suum militem mouet amore filij ut multos faciat cum eo milites. figura vero fuit. quia sicut xps resurrexit in nouitate vite. ita et nos in nouitate vite abulemus. ¶ Item sicut die resurrectionis christi precessit dies mortis in pasceue. et dies quietis in sabbato sequenti. ita nostram gloriosam resurrectionem preedit in nobis mortificatio victorum. et quietis contemplationis eternorum. ¶ Nota quod sicut duplex est mors scilicet anime per culpam. corporis per extinctionem. ita duplex est resurrectio. scilicet anime per gratiam. et corporis per gloriam. et sic mors anime causauit mortem corporis. sicut habet in Genesi. ita e converso resurrectio anime causabit resurrectionem corporis gloriosam. ¶ Ad eundem l. iij.

q̄ quidam resuscitantur sicut si-
cut samuel . quia licet vere sauli
appuerit vt dicit ecclesiasticus .
tamen non vere resuscitatus fuit
Quidā ipse sicut lazarus ite-
rū moriturus . Quidā p̄fecte . si-
cut xp̄s semp̄ victurus . Et pri-
ma resuscitatio signat cōuersio-
nē siue penitentiā hypocritarum .
Secūda cōuersionē reuolūtiū .
Tercia cōuersionē p̄seueratiū .

De ascensione dñi. Ca. xxiiij

Differētia est inter ascē-
sionē ⁊ assumptionē . et
euolationē . qm̄ ascēsiō
p̄tinet ad xp̄m . assumptio vero
ad bt̄am virginē . h̄ euolatio ad
alios sanctos . **R**atio huius est
qm̄ ascēsiō sit p̄pria virtute ascē-
dentis . Assumptio at̄ virtute cri-
sti assumptis . qua filius specia-
liter obsequiū m̄ri . Euolatio ve-
ro sit misterio āgelorū . **A**lia
est d̄ra q̄ loc⁹ euolantiū ē distic-
tio chororū . Locus at̄ assumpte
virgis ē sup̄ choros āgelorū . Lo-
cus vero xp̄i ascēdenti⁹ est ultra
locū assumpte virgis . **C**irca
xp̄i ascēsiōnē sūt octo cōsideran-
da que ārcumstabāt ascēsiōnē
⁊ colligunt̄ in officio de ascensi-
one . **P**rimū est q̄ videntib⁹
illis id est discipulis eleuatus ē .
vt sc̄z desideriiu veniēdi ad ipsū
excitaret̄ in eis . **S**ecūdu est
q̄ nubes suscepit eū ab oculis eo

rū **P**er vmbra nubes signatur
q̄ in hoc mortali corpe iesū in al-
to videre non possum⁹ . **T**ercū
um quia eleuatis manib⁹ fereba-
tur in celū . Eleuauit autē man⁹
p̄pter duo . sc̄z vt suos p̄ri offer-
ret . ⁊ vt inimicos manu alte erec-
ta p̄citeret . **Q**uartū est q̄ be-
nedixit eis vt eos cōtra hostē mu-
niret ⁊ bonis celestibus augeret .
Quintū ē q̄ ascēdit in iubila-
tione . quod refertur ad vocē io-
cunditatis redemptorū ascēdē-
tiū cū ipso . qui prius voce lacri-
bili clamauerūt in portis inferni
aduēisti desiderabilis que ac .
Sextū ē q̄ ascēdit in voce tu-
be . ⁊ hoc refert̄ ad sonū predica-
tionis ap̄lorū . qui sonus fuit in
eis tūc iniūctus dicēte dño . Eū-
tes in mundū vniuersū pre . euā-
ge . oī ac . Ex tūc enī in oēm ter-
rā exiuit son⁹ eorū . **S**eptimū
est q̄ ascēdens in altū captiuam
duxit captiuitatē . id ē captiuos i-
ncaptiuitate inferni . quos secū vic-
torēduxit . **O**ctauū ē q̄ dedit
bona hoib⁹ . q̄ omnia nr̄a desursus
sunt quo xp̄s ascēdit . horū p̄ria
duo h̄ntur ex ep̄la . h̄ terciū ⁊ q̄r-
tū ex fine euāgelij sc̄dm lucā Itē
quintū ⁊ sextū ex ps̄ . Itē septi-
mū ⁊ octauū ex ps̄ . **A**scēdit
xp̄s regressus ad celū multiplicatē
sc̄z tāqm̄ bonus obediēs . cōpleta
obediētia quo ad p̄tē . Tāqm̄ bo-
nus mediator facta pace ⁊ cōcor-
dia quo ad hoies . Tāqm̄ stren-
uus p̄pugnator cōtra demones .

Ascēdit xp̄s pluribꝫ de caus̄.
 sc̄z ad quiescendū sibi post labo
 rē quo fatigatus fuit. xxxiij. an
 nis nobis seruiē. Ad interceden
 dū p̄ amīc̄s p̄ quibꝫ v̄t̄ h̄c labo
 ravit. Bern̄. Securū accessum
 habes o h̄c ad deū. vbi habes fili
 um mediatorē. matrē interuētri
 cē. filius oñdit p̄ri latus a vulne
 ra. mater oñdit filio p̄ct̄ a vbe
 ra. ibi nulla p̄t esse repulsa. vbi
 tot occurrūt amoris insignia Cri
 st̄ns ergo optimus aduocatus ē
 quia tot habet linguas pro nob̄
 loquētes quot vulnera p̄ nobis
 suscepit. Ad cōquerēdū de inimic̄
 c̄s pro quibꝫ vires suas inutilit̄
 expendit. **I**sa. Inuacuū labo.
Itē ascēdit xp̄s vt nobis locū p̄
 pararet. **J**ob. Vado pare vobis
 locū. Vt fiducia in ipsū sperādi
 nobis tribueret. Vt in corpalem
 possessioēz eterne hereditatis nos
 mitteret Vt sp̄m sanctū mitteret
Job. Si em̄ nō abiero p̄achit̄
 nō veniet ad vos. si āt̄ ac. Vt de
 fideriū nostrum post se traheret.
Can̄. Trahe me post te. Vt viā
 nobis ad celū ostenderet. quia si
 cut dicit **L**ucas. Eduxit dñs pri
 mūz discipulos suos foras ciuita
 tē in bethaniā. vt ipsa eductioē
 cognoscerēt hic se nō br̄e manē
 tē ciuitatē. q̄ āt̄ in bethaniā edu
 xit eos prius q̄ interpretat̄ dom̄
 obediētie signat̄ q̄ p̄ opa obedi
 entie trāsituri essent ad celestia.
 post hoc trāire fecit eos in mōtez
 oliuariū. vt p̄ montē intelligatur

eminētia sp̄s in cōplatione. p̄
 oliuas aut̄ pinguisissimi p̄ctoris
 deuotio. **V**lterius vero post ista
 nō restat nisi saltus aie in celū.
Exaltatus fuit xp̄s tripliciter.
 sc̄z in terrā p̄ vite meritū. Super
 terrā p̄ crucis suspendiū. Super
 celos p̄ ascētionis iubilū. **A**scē
 sio xpi fuit āgelis mirabilis **I**sa.
Quis est iste qui venit de edom
Demombꝫ terribilis. **R**eḡ. Nō
 fuit tantum gaudiū heri a nudi
 ustercius. **V**e vobis. **D**ec sunt
 verba philistinorum q̄n vocifera
 bant filij israhel dū adduceretur
 arca federis de sylo i castra. vt p̄
 eam adiutorium haberēt diuinū
 in prelio. **D**ominibus salutaris
 sicut supra patz ex multiplici fru
 ctu ascensionis ebristi. **A**scēdit
 ebristus multipliciter. scilic̄z pa
 tenter. quia vidētibus illis eleua
 tus est. **P**otenter quia eleuatis
 manibus ferebatur in celum. **G**
Gaudenter quia in iubilatione a
 scendit. **D**ecenter quia cum du
 abus turris regrediebatur. sc̄z
 boninum a angelorum. **N**on au
 tem dico q̄ ibi fuerint angeli in
 adiutorium necessitatis. sed i ob
 sequium dignitatis. **H**omines q̄z
 illos dico quos de infernis libera
 uit. et qui post resurrectionē vs
 q̄ ad ascensionem mortui sunt
 de numero saluandoruz. nec pur
 gatorio vlterius indigentes **C**le
 menter. quia benedixit eis.
Xp̄s nō statim post resurrec
 tionē ascendit triplici ratione

Prima est quia differēda fu-
 it ascensio vt multipliciter pba-
 ret resurrectio vt dicit in Act.
 In multis argumentis p dies q̄
 draginta apparēs eis. **S**ecū-
 da est vt patientiā nostrā infor-
 maret qua mercedē debemus eq̄-
 nimitē expectāre. sicut agricola
 nō statim post seminationē me-
 tit. s̄ fructuū maturitatē expec-
 tat. **T**ercia ppter discipulorū
 cōsolationē. Vñ dicit glo. Act.
 p̄. Sicut. xl. fuerūt hore mortis
 xp̄i. ita quadraginta dieb; cu; z
 eis ouersatus est post resurrectō-
 nē. quia cōsolatio diuina excedit
 tristitiā humanā. **N**ota q̄ xp̄o
 conuenit descēdere de celo tñmo-
 do secundū naturā diuinā. quia
 deus illuc ueniē dicitur vbi sp̄ci-
 ali affe ctu apparet. S; ascēde-
 re cōuenit ei pprie secundū natu-
 ram humanā. quia secundū illā
 solummodo mutat locū a non se-
 cundū naturā diuinā.

De cōfessu xp̄i ad dexterā.
Capitulum vicēsimūquārtum

Ascendens xp̄s ad celuz
 sedet ad dexterā dei omi-
 potētis. **D**uo intelligū-
 tur p dexterā. Primū est equali-
 tas maiestatis ad quā xp̄s sedet
 secundū diuinitatē. **D**e hac dex-
 tera ad hebr̄. Tale; habemus pō-
 tificem qui cōsedit i dextera ma-
 iestatis in excelsis. **S**ecundo in-
 telligunt per dexterā potiora bo-

na glorie in quibus xp̄s sedet se-
 cundū humanitatē. quā collatū
 est ei a deo quicquid cōferri po-
 tuit. a licet ab instanti cōceptio-
 nis xp̄s acceperit bona gr̄a glo-
 rie in anima. eadem tamen bona
 fuerūt in ascēsiōne manifesta et
 in loci congruentia cōpleta. **D**e
 hac dextera dicit Col. iij. **Q**ue
 sursum sunt querite vbi xp̄s est in
 dextera dei sedens. vbi dicit glo.
 q̄ sursum vbi xp̄s sedet sunt potio-
 ra bona gratie a glorie. **D**icit
 ergo q̄ ascēsiō xp̄i fuit tam ad
 locum qm̄ ad dignitatē. **I**n quā-
 tū quidem fuit ad locū. sic ascē-
 dit sup omnes celos. id est vsq;
 ad dignissimum locū celi empir-
 rei. siue ad altissimam eius ptē.
 eo q̄ nobilissimo xp̄i corp̄i con-
 gruit talis locus. **N**on est tamē
 dicēdū q̄ corpus xp̄i si obligā-
 tum ad illū locū. sed quia sibi il-
 le locus sit secundū congruentiā de-
 putatus. **I**n quantū autē ascen-
 sio fuit ad dignitatem sic sedet
 ad dexteram patris. nō tñ quo ad
 sitū qui patris non cōpetit. sed quo
 ad excellentiaz duplicē. sicut di-
 ctum est. quia per dexteram intel-
 ligitur vel equalitas maiestatis
 q̄ cōpetit xp̄o sedm̄ diuinitatē. vel
 pfectio premij q̄ sibi cōpetit se-
 cundū humanitatē. **P**retereūdū
 q̄ nō ē q̄ credim; xp̄m ad dex-
 trā patris sedentē. **S**tephan; autē
 vidit eū a dextris dei stātē. quia
 nos credim; eū regnantē a quie-
 scentem que notant in sessione.

Sed Stephanus in tribulatione
 positus habuit propugnatorem
 et susceptorem. Unde vidit eum stantem.
 Merito xps dicitur sedere
 ad dextram dei. Sedere quidem quia
 laboravit. Ps. In laboribus suis a
 iuventute mea. Ad dextram autem quia
 diu fuit in sinistra aduersitatis.
 Ps. Afflictus et humiliatus sum
 nimis. Dei vero dicitur quia post
 abiectionem merito sequi debet
 gloria. Unde qui se humiliat ex
 altabitur. . .

Incipit liber quintus de vir
 tutibus et gratia spiritus sancti.

De virtutibus et gratia spiritus sancti

Quemadmodum deus de celis descendit
 non per essentiam suam
 incommutabilem. sed
 per influentiam ab ipso
 manantem. ita nec spiritus rationalis
 eleuatur supra se per situm localem.
 sed per habitum deiformem. Vnde necesse
 est spiritui rationali si debet esse dignus
 eterne beatitudinis quod participet
 fiat influentie spiritualis.

De origine gratie. Cap. primum.

Hoc bonum gratie non potest
 quis per se venire. cum non
 sit hoc secundum limites nature.
 sed secundum influentiam largitatis
 diuine. Sicut enim creatura per
 suam defectibilitatem suo principio
 semper indiget ut sit in esse

nature. sic item principium pro
 sua bonitate influere non cessat
 creature rationali vitam spiritualem.
 ut bene sit in esse gratie quam
 habere non potest sine deo largi
 tore. Verumtamen inexcusabile
 est homo si gratiam gratum facientem
 non recipit. quia gratia gratis data
 semper presto est liberi arbitrii
 excitare et commouere. cuius est
 huic admonitioni consentire. et hoc
 est quod in se est facere. quo facto.
 poterit homo gratiam gratum facientem
 habere. quia hoc est ad gratiam gratum
 facientem se preparare. Quamuis enim
 gratia habeatur dei dono efficiente.
 non tamen sine libero arbitrio consentiente.
 quia sicut ait augustinus. Qui creauit te
 sine te. non iustificabit te sine te.
 Item gratia gratum faciens a tribus est.
 sed aliter et aliter. Est enim a deo
 efficiente. a gratia gratis data
 liberi arbitrii excitante et mouente.
 a libero arbitrio consentiente. Quamuis
 enim liberi arbitrii non possit gratiam
 efficere in homine. potest tamen se ad hoc
 habilitare et preparare quod habeat.
 Sicut enim quis non potest illuminare
 domum. potest tamen aperire fenestram.
 quo facto. sol intrat et domum illuminat.
 Quod autem dico de libero arbitrio
 consentiente intelligo in adulto. quia
 in paruulis sufficit fides et sacramentum
 ecclesie. et meritum christi excusat
 impotentiam sui.

Sciendū etiā q̄ babilicō si
 ue preparatio ad gratiaz triplex
 est. scz efficiens. formalis. ma
 terialis. **P**rima est a deo. **S**ecū
 da a gratia gratis data. **T**ercia
 a nobis. **A**nima nanq; habet fa
 cultatē a instrumenta cognoscē
 di a diligendi deum ex natura.
Sed nō habet cognicōnē verita
 tis a ordinē dilectōis nisi ex gra
 tia. **A**d opera bona tria nos in
 citant. scz natura que scripta ē i
 corde hominis dicēs. **Q**uodcūq;
 vultis vt faciāt vobis hoies nē.
Ratio que dicit ea eē delectabi
 lia. vtilia. a honesta. **G**rā que
 dicit seruiendū esse dō quia sum
 me bonus. que dicit subueniendū
 pximo quia dei filius. quia dei
 imago. quia in beatitudine soci?
Gratia non dat ei qui se ad gra
 tiam non habilitat. a de hoc mē
 ta exempla habes scz in illo qui
 manū ad largientē nō extendit.
 quia deus in quātū in se est dat
 omnibus affluenter. **I**n illo qui
 oculos contra lumē claudit. cum
 tamen deus faciāt oriri solem suū
 super bonos a malos. **I**n illo qui
 fontē recipiens fundū vasis sursum
 erigit. quia deus sicut ait aug?
 ingenti libertate atq; vbertate re
 plet omēs creaturas p̄ captu ea
 rū. **I**n illo qui domū suāz cingit
 spimis ne ingrediat amicus. **I**p
 se vero deus stat ad ostiū a pul
 sat. **I**n illo qui zizaniaz de agro
 suo non extirpat p̄pter quod fru
 ctus p̄ficere non possunt. **I**n illo

qui lignum igni subtrahit. quia
 tunc ignis deficit. **I**n illo qui os
 ad sumēdū cibū aperire negligit
 quia talis merito debet fame mo
 ri. **I**n illo qui tempore pugne ar
 ma projicit talis sepe capitur et
 vulneratur. **I**n illo qui remos in
 tempore tempestatis a se rejicit.
 quia talis sepe mergitur. **I**n illo
 qui existens in egritudine medi
 co contradicit. **G**ratia nobis a
 deo procedit sicut radius a sole.
 sicut germen a radice. sicut mel
 a flore. sicut riuus a fonte. sicut
 imago ab artifice. secundum ex
 emplar interius a facturam exte
 rius.

Distinatio grarū. Ca. ij.

Gratia dicitur tripliciter
Primo generalit. a sic
 gratia est adiutoriaz di
 uinum creature gratis impensū.
 a indifferenter ad quemcūq; a
 ctū. sine hui? adiutorio grē mbil
 possum? facere. imo nec i esse du
 rare. **S**ecundo dicitur gratia
 specialit. a tal? grā dicit? gr̄tis da
 ta scz bonū q̄ se hō p̄parat ad sus
 cipiendū spūs sci bonū. hui? enim
 grē ē reuocare liberū arbitrium a
 malo. a excitare ad bonū. sine q̄
 nullus facit sufficienter quod i se
 est vt se prepaēt ad salutem.
Tercio dicit? grā pprie scilicet
 bonū datum diuinitus ad meren
 dū quod quidem bonū grā gr̄tuz
 faciens appellat? **D**ine ista ergo
 nullus potest mereri nec in bono

proficere nec ad gloriā pleniē .
Ista triplex grā innuit in ver-
 bis apli vbi ait . Grā dei sum id
 quod sum . ecce prima Et gratia
 eius in me vacua nō fuit . ecce se-
 cunda . Sed grā eius semp i me
 manet . ecce tercia . Preter predi-
 cta dicit gratia g̃tis dās . vt est
 deus . Itē grā grē signū vt est p
 pletia ⁊ potestas faciēdi miracu-
 la **G**ratia gratū faciēns distin-
 guitur in operantē ⁊ cooperantē .
 Gratia operans dicit̃ preueniēs
 ⁊ incipiēs ac liberans . quia pec-
 catum expellit . Gratia cooperās
 dicitur subsequens ac p̃ficiēs ⁊
 adiuuās . quia liberū arbitrium
 adiuuat ⁊ ei cooperatur i merito
Multipliciter distinguitur bo-
 nū . est em̃ bonū per essentiam .
 ⁊ hoc est de⁹ . Vnde nemo bon⁹
 nisi solus deus . Est etiā bonū p
 participationē . ⁊ illud distigui-
 tur in bonū grē ⁊ glorie . Item ē
 bonū nature . vt ait aug⁹ . Omē
 quod est in quantū est bonū ē .
 Gen . Vidit deus cūcta que fece-
 rat ⁊ c . Itē est bonū in genē . hoc
 est bonuz ex obiecto . sicut ē ele-
 mosina . nam ibi ē actus in debi-
 ta materia . etiā si desit forma cir-
 cūstantiarū . Itē est bonū ex cir-
 cūstantiā . hoc autē est qñ bonū
 ex genere vestit̃ debitis circūstā-
 tijs . sicut est dare elemosinā idi-
 genti tempore debito ex opassio-
 ne ⁊ huiusmodi . Item est bonū
 virtutis . hoc est qñ additur ope-
 ri p̃fectō ex p̃te operantis q̃ ē per

habitu mentis bene constitutē .
 Item est bonū meritorium . vt quā-
 do additur ipsi operi debiti finis
 intentio super motum naturalem
 . Item est bonum gratie . vt est
 ipse habitus gratum deo faciēs
 Item est bonum glorie . vt ē bo-
 num remunerationis eterne .

De effectu grē . Cap . iij .

Effect⁹ gratie est q̃ ex
 citat liberuz arbitriū ad
 bene cogitādū . ⁊ sanat
 ipsum mutando affectum Ipsū
 roborat perducendo ad actum .
 Item gratia deum homini recon-
 ciliat . ⁊ peccato quoq; liberat . ⁊
 penam eternam in temporalem
 commutat . Itē gratia opera no-
 stra meritoria facit . ⁊ bona per
 peccatum amissa restituit . atq;
 stabulū in palladiū cōuertit . Itē
 per gratiam efficiat̃ anima sp̃osa
 xp̃i . filia regis etermi . ⁊ templū
 spiritus sancti . Item gratia ipsā
 animam purgat . illuminat . ⁊ p̃-
 ficiat̃ Item gratia mentez eleuat .
 deo assimilat . ⁊ spiritali solacō
 abbat . Item gratia expellit tene-
 bras peccati . reformat imaginem
 dei . inforinat meritum nostrum
Nota q̃ q̃muis virtus g̃tuita
 simul insit anime cum g̃tia . non
 tamen habet effectum suum tā-
 cito sicut gratia . Quoniam effe-
 ctus grē ē facere gratū deo ⁊ facē
 dignū vita eterna . hic effectus
 statim est puero post baptisimū

Virtutis autē effectus ē elicere a
 ctū meritoriu de potentia. ⁊ hic
 effectus non statim est in puero
 post baptismū. Hoc autē nō est
 ppter defectū virtutis. sed ppter
 impotentia nature agentis. puer
 em non est habilis ad actū volū
 tarios. **¶** Vnd sciendum q tri
 plex est perfectō. Prima ē grē
 ⁊ causat esse gratuitum. **¶** Secū
 da est virtutis ⁊ causat bonuz a
 ctum. **¶** Tercia est operis vtu
 tis ⁊ causat meritū. Prima perfe
 ctio perficit aiam. secūda pficit
 anime potentias. tercia pficit ip
 sos actus.

**¶ De virtutib⁹ ⁊ primo quid
 sit virtus. Capitulum. iij.**

Nunc de virtutibus est a
 gēdū. ⁊ primo quid sit
 virtus. Virtus est vt ait
 augustinus bona qualitas men
 tis qua bene viuif. q̄ nemo male
 vtiē. quā solus deus in homine o
 perat. **¶** Dec diffinitio dat in ope
 ratione ad agentē. **¶** Itē scdm au
 gustinū. Virtus est habitus mē
 tis bene ostitute. **¶** Dec dat in cō
 paratione ad subiectū in quo ē.
¶ Itē dicit p̄bus. Virtus est habi
 tus volūtarius in medietate exi
 stens quo ad nos terminata rati
 one put sapiens determinabit.
¶ Dec diffinitio dat in cōpatione
 ad actū circa quē est. **¶** Itē p̄bus.
 Virtus est dispositio p̄fecti ad
 optimū. **¶** Dec diffinitio dat secū
 dū cōparationē ad finē. **¶** Itē **¶** Itē

fortis. Virtus est animi habit⁹
 natuē decus. vite ratio. morū pi
 etas. cultus diuinitatis. bonoz
 hominis. eterne beatitudinis me
 ritum. **¶** Dec diffinitio datur i cō
 paratione ad effectum. **¶** Diffini
 tio augustini sic exponitur. Vir
 tus est bona qualitas. hic quali
 tas ponitur p genere. Bona ve
 ro dicitur ad differentiam mala
 rum qualitatū anime. **¶** Dicitur
 qualitas bona quoniam a bono
 deo datur. ⁊ bonos tantum iba
 bitat ⁊ bonos facit. ⁊ ad bonum
 perduat. **¶** Mentis ponitur ad dif
 ferentiam qualitatū que sunt
 in corpore. **¶** Qua bene viuifur po
 nit ad differentia qualitatū qui
 bus recte intelligit. sicut ē scien
 tia. **¶** Qua nullus male vtiē ponit
 ad dīam qualitatū quibus ⁊ bñ ⁊
 male vti possum⁹. **¶** Quā solus de
 us in hoie opatur ponit ad dīam
 virtutū cardinaliū que habent
 per acquisitionē. **¶** **¶** Circa aliam
 diffinitionē aug⁹. notandū ē q
 ibi ponitur habitus mētis bñ con
 stitute ad similitudinē regni qd
 tūc bñ instituit qn recte consuli
 tur et bñ imperat. ⁊ iuste obedi
 tur. Eodem modo bene instituta
 est mē⁹ si ratio recte cōsultat. si vo
 luntas bene imperat. ⁊ si sensua
 litas debito modo obtemperat.
¶ **¶** Etymologia virtutis est hec
 Virtus enim dicitur quasi vis in
 tus. ⁊ hec vis cōsistit in aggressi
 one arduorum. ⁊ i tolerātia ad
 uersorum. ⁊ in absētia placit⁹ ⁊

Item virtus dicitur quasi viro-
ritens. Item virtus dicitur quasi viri-
tuens. Item virtus dicitur quasi viri-
bus ritens. Item virtus dicitur qua-
si viri status.

De q̄litate vtutū. Cap. v.

Quoniam virtus in medio cō-
sistat. istud mediū ē in
tribus. scz in agēdis sciz
inter supra et c̄tra modū. Ap̄.
Rōnale sit obsequiū n̄m In ba-
tēdis scz inē supflū et indigētiā
Prouer. Diuitias et paupertates
ne dederis mihi. In sustinēdis.
scz inē eleuari in p̄speris et dēnā
in aduersis. Vñ Nō declinabis
ad dextrā vel sinistram. Multi-
plex ē p̄fectio scilicet sufficiētie.
hāc hnt oēs existētes in caritate.
Ordinis. huius p̄riū est seruaē cō-
nētiā. Religiosis. huius p̄riū ē re-
nunciare oibus. Prelatiois. ad-
hos p̄tinet aiā ponē p̄ oibus su-
is. Securitatis. huius p̄riū ē ha-
bere mortē i dēstino. et vitā i pa-
tētia. Ad p̄mā p̄fectōnē tene-
tur quilibet. ad vltimā vero nul-
lus tenet. S; ad tres medias te-
net aliq̄s ex causis. Virtus cō-
pat̄ multis reb; scz auro. Eccl̄.
Aurū p̄bat fornax. Thesaurō.
Mat̄. Sic ē regnū celoz tbe-
saurō. Gēmis Eccl̄. Quasi vas
auri solidū ornatū oī lapide p̄cio-
so. Armis. Re. Quō ceciderunt
fortes i bello et interie. ar. bel. Ar-
boribus. Mat. Ois arbor bo. fru-
tu. fa. De hoc bugo de sac. vic.

Arbor sapiētie p̄ timorēz semina-
tur. p̄ grāz irrigat̄. p̄ fidē radica-
tur. p̄ deuotionē germinat. p̄ de-
sideriū crescit. per caritatē roborā-
tur. per spem viret. per arcū scri-
ptionē frondet. per disciplināz
floēt. p̄ virtutē fructificat. p̄ pa-
tentiā matuēscit. p̄ mortē carpi-
tur. Cōpat̄ etiā virtus floribus
Cant. Fulcete me floribus. Fōti-
bus. Can. Fons ortoz p̄ a.
Semitis. Prouer. Vie ei; vie
pulcre et oēs se. ei;. Vestibus.
Ps. Astitit regina a dextris tu-
is. Stellis baruth Stelle lumē
dederūt. Pigmētis. Cant. Que
ē ista q̄ ascendit et Cibarijs Vñ
mat̄. Meus cib; ē vt fa. w. pa-
tris et. Alis. Ps. Assumo pen-
nas eius sicut co. et. Tres sunt
bone cōditiones virtutis. q̄ sunt
tēptationis remotio. actuuz mlti-
plicatio. i bono delectatio. Pri-
mū ipsā virtutē in radice firmat.
Secūdū q̄si floribus dēcorat. Ter-
ciū sapore fructuū delectat. Si-
militer dicendū ē q̄ ad cōsumacō-
nē virtutū q̄tuor ista occurrunt.
scz dispositio p̄parās. habit; in-
formās. opatio p̄bās. p̄miū co-
ronans.

De equalitate virtutum.

Virtutes oēs in eodē loie
sūt eq̄les. licet inē sedis
tincte sint et p̄prias habē-
tes excellētiās. Et hec equalitas
in multis consistit. Equales nā
q̄ sunt virtutes ipse inter se.

Primo quantum ad essentiam
quia omnis virtus simplex est.
Secundo quantum ad equales
radicationem in anima secundum quod
in ipsis est. **T**ercio quantum
ad relationem ad eundem finem.
quia omnes propter deum operantur
et ordinantur. **Q**uarto quan-
tum ad equalem effectum. quia
equaliter faciunt dignum vita eter-
na. **Q**uinto quantum ad equalē
facilitatem ad actus suos quantum
in ipsis est nisi impediuntur. Si-
cut virtutes equales sunt predic-
tis modis. ita sunt inequales ali-
is modis. **P**rimo quantum ad
usum. quia virtutes sunt sicut ar-
ma. sed sicut miles nescit equali-
ter pugnare cum omnibus gene-
ribus armorum que habet. immo
melius pugnat cum illis que fre-
quentius usitavit. sic est de virtu-
tibus. **S**ecundo quantum ad au-
toritatem. quia secundum hoc ma-
ior omnibus virtutibus est cari-
tas. et quelibet virtus potest esse
maior alia secundum aliquam pre-
rogativam quam habet. vel secun-
dum aliquem effectum. **T**er-
cio quantum ad feruorem. quia
vna virtus alia frequentius ope-
ratur. **S**cilicet etiam quod ea-
dem virtus numero non est sibi
equalis semper. Crescunt enim vir-
tutes multis modis. scilicet quantum
ad intentionem. quantum ad radi-
cationem. quantum ad potentiam
virtutis. quantum ad maiorem
expressionem diuine similitudinis

quantum ad diuturniorem per-
manentiam. **P**referebat notan-
dum est quod crescente vna virtute
crescunt omnes. et habes exem-
plum in cythara in qua si debet esse
debita proportio sonorum necesse est
ut quando vna corda tenditur et omnes
alie tendantur. ne in armonia si-
at dissonantia. **Q**uare autem
polleat aliquis usu vni? virtutis
amplius quam alterius multe sunt
rationes. **P**rima est quia deo sic
placet qui etiam dator est virtu-
tis. **S**ecunda est natura com-
plexionis que magis est consona
operibus vnius virtutis quam alteri-
us. **T**ercia est usitatio. quia
scilicet magis exercitavit se circa v-
nam virtutem quam circa aliam. **Q**uar-
ta est quia minus impugnatur
a vicio contrario illi virtuti.
Quinta quia maiorem habet
discretionem in operibus vnius vir-
tutis quam alterius. que libet enim
virtus habet suas proprias rationes.
Sexta est difficultas stat?.
quia cum de vno quis conuertitur
licet habeat maiorem caritatem quam
alius qui diu fuit in caritate. non
est tamen ita expeditus ad bene
agendum sicut ille propter reliqui-
as peccatorum que adhuc inheret.
Magnitudini scientie respon-
dere debet magnitudo virtutis. et
hoc multiplici ratione. scilicet ratione
exempli diuini. **J**ob. Plenum
gratie et veritatis. **L**uce. Potens
in opere et sermone. **A**ct. Cepit
iesus facere et docere. **R**atione ex

empli humani. Mat. B. Qui aut fecerit et docuerit etc. Ratione exempli naturalis. quoniam lux et calor in sole proportionantur. Ratione obligationis Luce. Cui plus committitur etc. Ratione pene declinationis. Luc. Seruus sciens voluntate domini sui et non faciens etc.

De connexionione virtutum.
Capitulum septimum.

Onnexe sibi sunt cōcate nateque virtutes. ita ut qui unam habet omnes habeat. **P**rima ratio est largitas dei dantis qui non dat unam sine alia. **S**ecunda ratio est. quia sicut unum membrum indiget alio. sic est in virtutibus. **T**ercia ratio est. quia sicut in arbora si una corda defuerit non est armonia perfecta. ita nec in anima perfecta erit spiritualis melodia nisi omnes assint virtutes. **Q**uarta ratio est. quia contra singula vicia sunt aliquae virtutes ut omnia vicia impugnent. Nam sicut miles mundi non est expeditus nisi omnia arma habeat. ita nec miles christi si aliqua virtus sibi defuerit. **Q**uinta similitudo est. quia sicut stelle et planete semper in sphaeris suis sunt. ita virtutes oportet esse in anima. **S**exta est quia anima est quasi vas auri ornatum omni lapide id est virtutibus. **S**eptima quia anima est sicut ortus nobilis cui non deest

decor alicuius floris vel arboris. **O**ctava quia anima est sicut apotheca cui non deest medicina. alicuius pigmenti vel radicis.

Ea que de connexionione virtutum dicta sunt intelligi debent de virtutibus gratuitis que omnes quoad habitus sunt connexe. sicut quod ad actum meritorios sunt equales. Et licet simul sint virtutes. tamen aliquae dicuntur matres virtutum. non quod habitus virtutis generet virtutis habitum. sed motus motum. sicut dicit Bernardus. Lectio inquit parit cognitionem. cognitio amorem. amor frequentiam. frequentia familiaritatem. familiaritas fiducia. fiducia facilem impetrationem. **S**ecundum hunc modum quatuor dicuntur esse matres virtutum scilicet fides origine. quia ex motibus fidei surgunt motus aliarum virtutum. Caritas educatione. prudentia regimine. humilitas conservatione. **V**icia vero non sunt connexa sicut virtutes. Ratio huius est. quia vicia sunt in nobis ex operibus nostris que simul non sunt. Virtutes autem theologice non sunt in nobis per acquisitionem. sed per infusionem. **A**lia ratio est. quod vicia sunt opposita ad invicem. sicut avaricia et prodigalitas quod non est in virtutibus.

De commendatione virtutum.
Capitulum octavum.

Virtus commendabilis est primo a causa efficiente que deus est. Ipsam enim

vt ait aug⁹. solus deus in homie
operat^r. Secūdo a materiali in q̄
est. quia non nisi bonos inhabitat.
Non est sic de bonis naturalibus
et fortuitis. quia talia pluit
deus super iustos et iniustos.

Tercio a causa formali. quia de
cor est spūalis. Ps. Omnis gloria
ei⁹ si. re. Quarto a causa finali
Aug⁹. Premiū virtutis est ipse
qui virtutē dedit. **V**irtus ē
bona multipliciter. Primo in se.
quia sicut ait aug⁹. Virtus est
bona qualitas mentis. Nota q̄
bona est possessio que p̄p̄inqua ē
ciuitati. hec autē intra ciuitatem
est quia in anima. Secundo in cō
paratione. Deb. Optimuz ē grā
stabilire cor. **T**ercio in opera
tione quia bonuz facit opus bonis
quod non est meritorium nisi ex
virtute p̄cedens. Greg. Nihil h̄z
viriditatis ramus boni opis nisi
māserit i radice caritatis. **Q**uar
to in cōmutacōne quia de lupo fa
cit agnū. et tenebras cōuertit i lu
cem. Malū em̄ culpe mutat in bo
nū gratie. et malū pene mutat in
bonū glorie. quod signat^r in con
uersione aque in vinū. **Q**uinto
distinctione. quia p̄ virtutes di
stinguunt^r filij dei a filijs diaboli
Job. In hoc cognoscent omēs
quia mei estis di. **S**exto i ex
ēplificacōne. quia oēs sancti stu
debāt virtutibus. Vnde commen
damus in abel innocētā. in abra
ham obedientiā. in ioseph conti
nentiā. in moyse mansuetudiez.

in dauid humilitatē et sic de alijs
Laudabilis est virtus p̄p̄mē
ta. scz quia est magne dignita
tis. xpm em̄ doctorem habuit.
Vnde illud. Discite a me qz mi
tis sum et humilē corde. Quia ma
gne sublimitatis. Tullius. Vir
tus vna ē altissimis defixa radici
bus. Ps. In custodiendis illis
retributio multa. Quia magne
utilitatis. Boetius. Nūqm̄ sine
pena sunt vicia. nunqm̄ sine pre
mio virtutes. Quia magne secu
ritatis Tullius. Hoc demū sapi
entia est vt omnia tua in te posi
ta esse dicas. Cōmendabilius ē
studiū virtutis studio scientie.
Ratione exēpli. quia sancti sic
fecerūt. Ratione auctoritatis.
Ap⁹. Non in sermone est regnū
dei. sed in virtute. Ratione effe
ctus. quia virtus peccatū expel
lit. scientia vero inflat. Ratiōe
originis. quia virtus a deo infun
ditur. scientia p̄ studiū acquiri
tur. Ratiōe finis. quia virtutis
finis est gloria. et non scientia.
Ratione obiecti. quia virtutis
obiectum est bonū. scientie ve
rum. Ratiōe materie in qua. qz
virtus non est nisi in filijs dei. sci
entia non semper. Ratione secu
ritatis. qz securius ē eē bonū qm̄
p̄b̄m. Ratione honestatis. quia
ē maior gloria sequi dñm qz ari
stotelē. Ratione vitādi mali. qz
p̄mi p̄ntes si extēdissent manum
ad lignū vite sicut ad lignū sciē
tie. nō incurrissent tot mala in se

et in posteris.

De effectu virtutum. Capitulū. ix.

Virtutis gaudium precellit gaudiū mundi in iugitate. Prouer. Secura mens quasi iuge cōuiuū. h̄ gaudiū hypocrīte ad instar puncti sicut dicit iob.

In puritate conscientie. sicut mūdus quiescit in floribus q̄ in luto. **I**n dignitate. glo. ad p. Ga. Elatio animi est de his q̄ digna sunt. gaudiū mundi quasi de indignis est. **I**n salubritate. Sap. Nihil vtilius in vita hominibus. e conuerso. Prouer. b.

Exrema gaudij luctus occupat.

In libertate. Ap. In libertate vocati sumus. Peccator autem ligatus est. Prouer. b. Fumib. pccōrū suorū vnus quisq̄ cōstrinigitur. **I**n diuina presentialitate. Aug. Tale bonū est deus ut nemini eū deserenti bene sit. **M**ota cōtrariū in malis. **V**irtus operatur mira multipliciter. scz i celo vbi vim facit. **V**nde regnū celorū vim pat. a vno. **I**n mūdo. quia custodit hominem ne cōburat igne concupiscētie. et ne mergatur in aquis voluptatis. et ne laquinetur in luto incontinentie. et ne laquinetur in spina avaricie. **I**n corde humano. quia vulneratū sanat. inquinatū mundat. mortuū viuificat. excecātū illuminat. **I**n inferno. quia ignis infernal. nō potest ledere virtuosū. sicut nec ignis materialis salamandram.

Virtus rationabilem illuminat ad cognitionē veri. concupiscibilem excitat ad amorē boni. Irascibilem confortat ad detestacōez mali. **I**n deo assimilat. quia prius per virtutis vigorē. filio autē per veritatis splendorez. sed spiritu sancto per caritatis feruorē. Angelis conformatur. **D**iero. In carne preter carnē viuere natū ē āgelice. non humane. Mentem iocundat. ornat. subleuat. honorat. sanat. viuificat. abbat. ditat. mūdatur. **I**tem virtus mala preterita expellit. presentia expugnat. a futuris premunit. **I**n virtute bene instituit mentem. **D**ilectū hominem deo efficit. **F**ructum tā meriti qm̄ premij adducit. **T**emporalia discrete disponit. **Q**ue in se sunt indifferentia bona facit. **S**icut ea que dicta sunt declarant nobis effectus virtutum generales. ita sunt etiā singularū virtutū effectus aliqui speciales. sic est q̄ humilitas deo subijāt. penitentia reducit. iusticia deducit. obedientia adducit. patientia perducit. perseuerantia introducat. puritas deo iungit. caritas deo vnit.

De merito virtutū. Cap. x.

Meritum est boni operis efficacia ad optinendū id quod non habet. vel ad habendū iustius quod habetur. **V**nde per meritū de nō debito fit debitū. et ipsum debitū fit in. ij.

magis debitū sicut rex dat equū
quē miles nō meruit. sed p̄ vsuz
equi meretur eundez equū iā da
tum. Ad intelligendū predicta
scienduz q̄ tripliciter distingui
tur meritū sciz congrui digni et
condigni. ¶ Merituz congrui est
per quod disponitur subiectum
vt possit recipere gratiā secundū
rationē diuine iusticie. Istud vo
catur dispositio materie. sciz dū
quis facit quod in se est. ¶ Meri
tum digni dicit idoneitate opera
tis ad allequendū id quod mere
tur. ¶ Meritū condigni dicit equa
litate meriti ad remunerationez.
dico autē eq̄litate nō arithmeti
cam. sed geometricā. id est non
quantitatis s̄ p̄portionis. et istud
patet quia deus semper remune
rat supra meritū sicut punit c̄tra
cōdignū. Vnde non est inter me
ritū et premiū equalis quantitas
sed p̄porcio. quia apud deū non
est iusticia cōmutatiua cū nulli
debeat aliquid. s̄ distributiua.
Vocat autē iusticia cōmutatiua
iusticia fori qua datur vnus pa
nis pro denario. vel vlna panis
pro solido. ¶ Iusticia vero distri
butiua est prināpiuz quo distri
buunt̄ dona secundū p̄porcionē
ad merita. et ista est apud deū.
Vnde Ap̄. Vnusquisq̄ merce
dem accipiet secundū laborē suū.
Dicendū ergo q̄ nullus sibi me
ret̄ primā gratiā merito digni.
vel merito cōdigni. s̄ tantum mō
merito congrui. Similic̄ existēs

in caritate nō potest alteri mereri
primā gratiam merito cōdigni.
et merito congrui. Potest autem
existens in gratia mereri sibi au
gmentū gratie ex cōdigno. et p̄
consequens merito digni et meri
to congrui prout ista superius ex
posita sūt. Prefati tres modi me
rendi generaliter habent̄. Vnde si
alij inuenient̄ ad eodē tres redu
ci poterūt. ¶ Cū ergo dicatur be
ata virgo meruit portare xpm̄.
intelligendū est opatiue. id est
meruit q̄ ipsa potius portare de
buit q̄m alia. vel potest intelligi
de merito digni. Itē mali dicūt̄
mereri tp̄alia. quia nullū bonuz
irremuneratū sicut nullū malum
impunitum. Sed istud dicatur
improprie. quia opera in morta
li facta non sint directe bona cū
nō sint formata caritate. tamen
quia opera talia aliquid boni ha
bent. dñs interpretat̄ ea vt bona
et aliquid dat pro eis. ¶ Item
peccator meret̄ quandoq̄ gratiā
occasionalē. quia paupes inter
dū obtinent benefactorib̄ grām
suis precibus. quarū precū occa
sio fuerunt elemosine. ¶ Itē sa
tis improprie sumit̄ merituz vbi
dicatur. Felix culpa que talem
meruit habere redemptorez. Ibi
enī ponit̄ meruit pro exigebat.

De habilitatione ad gratiā
Cap. xi

Quāuis nullus sibi mere
at̄ primā grām sicut di

Etū est. potest tñ peccator se abilitare ad grām faciendo qđ in se est. quia nulli taliū gratia denegat. hoc at non est ex merito digni vel condigni sed cōgrui.

VDec vero cōgruitas multo magis est ex parte bonitatis dei gratiam conferentis qm ex pte hois se ad gratiā abilitātis. quia i preparatione ad gratiā. et etiā in infusione grē habet se aia ad modū materie. ipse vero deus vt prināpiū mouens et efficiens. **V**Alia ratiōe patet. quia ista cōgruitas magis est a deo qz ab hoie. quia habilitatio que ē ex pte hois solū modo diuine dat locū misericordie qđ salua iusticia possit alicui conferri gratia. quia iniuria fiēt diuine iusticie si tali daretur gratia in quo esset adhuc obex grē. id est pccā voluntas. **V**Sufficiens igitur habilitatio ad gratiā est si homo facit qđ in se ē. facere autē quod est in se tria complectitur. scz vt homo actū peccati et volūtate peccandi deserat. et conetur in bonū vt est sibi possibile.

VNota qđ oē meritū vel demeritū acquiruntur in hac vita. Item nō bonū facere sed benefacere laudabile est. non em̄ verbis. s̄ ad uerbis meremur.

Ex quibus creat meritū. xij

Opera meritoria totalitē sunt a grā. et totalitē sūt a libero arbitrio. liz pñ

cipalius a grā. quia grā comparatur ad liberū arbitriū sicut sessor ad equū. Sicut eni sessor equū dirigit. ita gratia dirigit liberū arbitriū in exercitio virtutum. p nos eni malum facere possum? sed non bonum. **V**Ad efficaciam merendi tria valent. **V**Primum est difficultas operis quod patz in martirio. **V**Secundū promptitudo voluntatis. Ap? Dilectorem datorem dili. **V**Tercū magnitudo caritatis. Ipsa enim caritas est pondus sanctuarij. secundum qđ omnia que in tēplo erant ponderabant. Ad hoc at qđ aliqđ opus sit meritorium tria requiruntur. Primo qđ ipsū opus fiat i caritate. quia opera que sūt extra caritatē mortua sunt sicut carbo extinctus. Secundū qđ fiat ex caritate. Multa eni sūt i caritate q̄ tamen non sunt meritoria ex eo qđ non sūt ex caritate. id ē quia non referunt ad finē debitum.

VTercio qđ sit ipsū opus referibile ad bonū. hoc ideo dico. quia mala non possunt bona intentione fieri. Alioquin sequeretur absurditas scz qđ idem opus esset meritorium et demeritorium. **V**Attēdunt in merito tria ex parte hominis. scz subiectū hoc est anima. **V**Intē liberū arbitriū. **V**Intē intentio siue finis. **V**Dis tribus respondent tria ex parte dei. scz grā. virtus et caritas. Et gratia quidem reddit subiectum deo gratū. Virtus autē habilitat liberum arbitriū. m. iij.

Caritas vero intentione dirigit ad finem debitum. Dicit trimegisti? quod meritum consistit penes liberum arbitrium occasionaliter. hoc dicit. quia liberum arbitrium facit ad meritum sed non sufficit. Penes virtutes formaliter. hoc dicit. quia ex virtute tanquam ex forma procedit motus et elicitur de potentia. Penes motus virtutis essentialiter. hoc dicit. quia motus essentialiter est meritum. quia penes ipsum est. Penes gratiam efficaciter. hoc dicit. quia sine gratia nullus motus est meritorius. Penes opus instrumentaliter. hoc dicit quia opus exterius est quasi causa instrumentalis ipsius meriti. **N**ota generaliter quod non meremur sine gratia. Neque passionibus in quantum passionibus. Neque motibus nature. Dicit enim philosophus? Natura neque boni neque mali sunt? Neque inuiti. Ang? Nemo inuitus bene facit. etiam si bonum est quod facit. Neque libero arbitrio ligato. Quicquid ei non habet usum rationis et liberi arbitrii in eo non est meritum vel demeritum sicut infantes. dormientes. insana animalia bruta.

De fine actionum. Ca. xiiij.

Quia meritum vel demeritum circa finem actionum attenditur. ideo nota regulas de hac materia. Ex fine dicitur actus bonus vel malus. Malus actus non fit ex fine bonus. Vna intentio multos actus informat. ut si quis intendit unum solidum dare pro deo. ita quod quatuor

die unum denarium det. si quicquid sui obliuiscitur et non defert donationem alicui? vel aliquo pro denariorum tamen donatio est meritoria propter primam intentionem. **S**ine sub fine non poterit quis ponere. verbi gratia. Aliquis intendit ire ad forum. ad hoc ire intendit ut emit medicinas. ad hoc emit eas ut curet ab infirmitate. ad hoc curari desiderat ut deo seruiat. In isto fine precedentes voluntates omnes sunt meritorie propter ultimam. Secundum ultimum enim finem omnes precedentes voluntates iudicantur bone vel male.

Diuersi fines non sunt faciendi quorum unus non sit ad alium referibilis. verbi gratia. Aliquis intendit ire ad unam domum. ad hoc vadit ut luxuriet. Ad hoc vult luxuriari ut sanior sit. Ad hoc vult esse sanus ut deo seruiat. Iste finis ultimus illam voluntatem que est luxuriari non informat. sed potius e converso illa voluntas istam intentionem deformat. quia una intentio peruersa plures deprauat voluntates.

Nota quod actio corporalis potest referri ad finem temporalem. dum modo postmodum referatur ad deum. Actio autem spiritualis ut predicare non potest referri ad finem temporalem. etiam si illud temporale referatur ad deum. Et hoc est quod dicit augustinus. Debemus manducare ut euangelizemus. non euangelizare ut manducemus. Si autem in actionibus temporalibus finis proximus ponatur deus et finis ultimus temporalis puerilissimum

est. Bene autē licet cōstituē du
os fines. scz t̄palem ⁊ eternū.
ita q̄ eternū sit finis vltimus.

Quid mereamur **Ca. xiiij.**

Opera bona sūt meritori
toria trium. scz vite eter
ne. augmenti grē. remis
sionis pene. ¶ Primū itaqz sciz
prēmīū substāiale vite eterne re
spondet radicē operis id ē caritati
Prēmīū vero accidentale respon
det generi operis sicut ⁊ augmē
tum gratie. quia operibz excellē
tibus ⁊ operibus supererogatio
nis meremur maius augmentuz
gratie qm alijs opibus. Remissi
o autē pene respondet penalita
ti operis. Nā opa que magis sūt
penalia magis sunt meritoria re
missionis pene. Est enī regula in
theologia q̄ pena pene resolutō
ria est. ¶ Nota igitur licet tota
vis merendi vitā eternā ⁊ etiam
alia cōsistat in caritate. non tñ to
tus effectus. quia merēdi effec
tus cōsistit etiā penes magnitudi
nem operis. sicut patet i merito
remissionis pene. quod nō solum
cōsistit in caritate. sed etiā in ope
ribus penalibus. Et huius exem
plū habemus in xpo qui meruit
nobis apertionē ianue paradisi cū
effectū. hoc autē meritū nō erat
in sola caritate. s̄ in caritate ⁊ ex
cellētia operis. id est in sua pas
sione. ¶ Dicenduz q̄ de premio
substāiali meret homo tātum

vno opere quantū p mille manē
te radice eadem et non crescente.
valent tamen opera huiusmodi
ad multa alia. Vñ versus Iocū
dat stabilit auget peccata remit
tit. Debilitat remouz exerātat
atqz repellit. Iocundat sciz mē
tem. Stabilit scilicet virtutes.
Augēt sciz meritum accidentale
premiij. Peccata remittit scilicet
quantum ad penam que iam di
missa sunt quo ad reatuꝝ per gra
tiam. Debilitat scz fomitez. Re
mouēt scz acādiam. Exerātat
scilicet hominem in assuefactōne
boni. Atqz repellit scz temptacō
nes diaboli. ¶ Nota q̄ primam
grām nullus potest mereri pprie.
⁊ hoc multiplici ratione. ¶ Prīa
quia talis radicem merendi non
habet. id est gratiam. ¶ Secū
da ppter status indignitatē. qz
peccator nō est dign⁹ pane quo
vescitur. ¶ Tercia quia nulli⁹
bois opus deo placet nisi placeat
ipse prius. Vnde dicit in Gen.
Qd be⁹ pri⁹ respexit ad abel qz
ad munera ei⁹. ¶ Quarta quia
naturaliter ātcedit causa suuz ef
fectū. sic ⁊ grā pcedit omne me
ritū cū ipsa sit causa meritorū. ¶
Ipsa ei secūdū aug⁹. volūtateꝝ
nrām p̄uenit vt velimus. ⁊ seq̄t̄
ne frustra velimus. Grā sicut su
pra dictū est p bonū vsū eius eti
am merito cōdigni meret augeri
in via. vt aucta mereat ⁊ p̄fici i
patria. ⁊ hic a deo cui⁹ ē grāz in
fundere. augere. ⁊ p̄ficere scdm̄
m. iij.

cooperationem voluntatis nr̄e. Nā
sicut deus ē ipsius gr̄e fontale p̄n
cipiū influēdi. sic ipse solus est
principiū augendi per modū in
fundentis. gr̄a vero p̄ modū me
riti ⁊ dignitatis. h̄ liberū arbitri
um p̄ modū cooperantis. Sicut
liberū arbitriū p̄ gr̄am meret me
rito ad digni augmentū gr̄e i stā
tu vie. sic etiā meret merito cōdi
gni ipsius cōplementū in statu
patrie. ¶ Qd̄ autē ex cōdigno
mereamur vitā eternā multe sūt
cause. ¶ Prima effectiua domi
spūs sci cooperantis in merito.
¶ Secūda veritas dei p̄mittētis
¶ Tercia ē p̄suasibilitas liberi ar
bitrii cōsentientis ⁊ finaliter per
seuerantis. ¶ Quarta difficultas
status merēdi. ¶ Quinta digni
tas xp̄i nr̄i capitis interueniētis
q̄ glorificari debz cū suis mēbris
¶ Sexta liberalitas dei tribuen
tis quē nō debet p̄ua reddere.
¶ Septima ē obsequiū fideliter
sibi obtēperantis. ¶ Octaua no
bilitas operis qd̄ ex caritate p̄ce
dit. quod tū ponderatur in con
spectu iudicis quantū amor ex
quo procedit. ⁊ ideo non potest
sufficiens nisi sumo bono remu
nerari. ¶ Opera que nō sūt in ca
ritate licet nō valeant ad vitam
eternā. valent tamē ad alia mul
ta. ¶ In vsus. Aptat cor. minuit
penā. differt ⁊ dat bona terre.
Occupat assuescit delectat miti
gat arcet Aptat cor scz ad susce
ptionē gr̄e. Minuit penā scz illā

que debere si nō fieret. illud op?
Differt scz penā inferni. nō at
illā que iam debetur. Et dat bo
na terre scz tp̄alia. Occupat sci
licet ne sit homo interim odiosus.
Assuescit scz ad bonū operandū
Delectat scz mentē Mitigat sci
licet fomitē. Arcet scz fluxū peccā
¶ Ultimo sciēdū q̄ nullū bonū
erit irremuneratū. ⁊ nullū malū
erit impunitū.

Divisiones ⁊ dr̄e virtutū.
Cap. xv.

Virtutes secūdū macro
bium dicūt q̄nq; politi
ce. q̄nq; purgatorie. q̄n
q; purgati animi. q̄nq; exempla
res. Primas docet salomō i puer
bijs. Secundas in ecclesiaste.
Tercias in cāticis. Quartas i be
o legimus. ¶ Politice nāq; dicū
tur secūdū q̄ regūt vitam nr̄am
humanā quo ad opera exteriora
⁊ secūdū q̄ pugnat̄ contra vicia
¶ Purgatorie dicunt̄ secūdū
q̄ sūt iā in victoria viciorum.
⁊ respiciunt p̄t̄m exteriora.
¶ Purgati animi dicūt̄ q̄n iā de
uictis vicijs possessor virtutum
quiescit raro insurgētib; motib;
primis. ¶ Exemplares dicunt̄
que in mēte diuina cōsistūt. Nā
idee virtutū in deo sūt. ⁊ ipse re
rū omniū est exemplar. Aristot
eles diuidit virtutes i intellectu
ales ⁊ cōsuetudiales. Intellectua
les autē diuidit in prudētia. artē
intellectū. sciētiā. sapiētia. Vir
tutes morales diuidit i principa

les que sūt tēperantia a fortitudo
 a iusticia. a in adiūctas vt sūt
 māfuetudo liberalitas a huius mo
 di. ¶ Itē p̄bia moralis diuidit̄ in
 ethica economica a politica. Da
 rū prima mores quo ad seipsum
 instruit. secūda familiā disposit.
 tercia vrbes a regna regit. ¶ Cir
 ca virtutes hoc tenendū est q̄ cū
 vna sit grā gratificās animā. sep
 tē tñ sunt virtutes quibus huma
 na vita regit̄. tres quidē theolo
 gice a quatuor cardinales. Et licet
 he virtutes sint gratuite per info
 mātē grām. possunt tñ informes
 fieri per culpā. a iterū informari
 per penitentiā. adueniente grā q̄
 est habitū virtus origo finis a
 forma. De hac lege sola caritas
 excipitur. que informis esse non
 poterit sicut cetera virtutes cū ip
 sa sit virtutū forma. Nam cū ha
 bitus aliarū virtutū habent sine
 grā a caritate in quibus consistit vi
 ta virtutū tunc sunt informes. a
 cū aut grā supuenerit tūc formā
 tur a decorant̄. ac deo sunt accē
 ptabiles. ¶ Ante virtutes informes
 sunt sicut colores in tenebris a si
 cut carbones extincti. a sicut ra
 mi aridi. a sicut ale mortue. a si
 cut aurū obscuratū. a sicut gem
 me cōuerse in silices. E conuerso
 virtutes formate sūt sicut colōes
 in luce visibiles quidem a aspec
 tu complacentes. a sicut carbo
 nes ardentes. a sicut rami viren
 tes. a sicut ale viuentes ac valē
 tes. a sicut aurū fulgēs. a sicut

gemme vas aureū decorātes.
 ¶ Dicitur est inē virtutes a precep
 ta a dona a fructus a beatitudi
 nes. quia virtutes potentias dis
 ponūt. precepta opera respiciūt.
 dona virtutib⁹ facilitatē addūt.
 fructus gustui sapore spūalē ap
 ponūt. Beatitudines ipsi virtu
 ti statū a premiū siue vie siue pa
 trie cōiungunt. Alia ē drā. quia
 virtutibus operamur bene. bonis
 operamur expedite. beatitudibo
 operamur p̄fecte. fructibo frui
 mur deo.

Differentia virtutum cardi
 naliū a theologicarū. Cap. xvi.

Differentia virtutū theo
 logicarū a cardinalium
 hec ē. quia virtutes the
 ologice mouēt in finē. cardiales
 vero mouent ad ea que sūt ad fi
 nē. ¶ Alia drā est theologicarū
 virtutū finis a obiectū est ipse
 deus. h cardinaliū virtutū finis
 est deus. a nō ē obiectum p̄pe
 Itē vtutes theologicæ hñtur p̄ in
 fusionē. cardiales vero p̄ acq̄siti
 onē. Itē vtutes theologicæ mouēt
 ad opa ex rōnib⁹ sūptis a iure di
 uino. h cardiales a iure naturali.
 Itē vtutes theologicæ attendunt̄
 q̄ntū ad actus interiores. cardi
 nales vero q̄ntū ad opa exterio
 ra. Itē theologicæ nō hñtur sine
 bonis. cardiales vero sine bonis
 haberi possūt. Itē theologicæ sūt
 discretie actiū in deū. cardiales
 vero sūt discretie actiū i p̄ximū
 v.

Item in theologicis sic est qd habitus generant actus . sed in cardinalibus est e converso . qz ibi actus generant habitus . sedm qd dicitur pbus . Quales inquit sunt actus tales sunt habitus .

De virtutibus theologicis i genere . Capitulum . xvij .

Anima in quantum ad superiorem partem in qua consistit imago trinitatis reificari habet per tres virtutes theologicas . Unde sicut imago creatoris consistit in trinitate personarum et unitate essentie . sic imago recreacionis consistit in trinitate habituum cum unitate gratie . Per hos autem tres habitus virtutum anima fertur in summam trinitatem secundum tria appropriata tribus personis ita quod fides dirigit in summam verum credendum et assensum . Spes vero in arduum inmitendum et expectandum . Caritas autem in summam bonum desiderandum et amandum . Virtutes autem theologice differunt inter se multipliciter . Primo secundum actus proprios . Nam fides facit deo assensum . spes confidere . Caritas facit deum diligere . Secundo differunt ratione subiecti . Nam fides est in rationali . spes in irascibili . caritas in concupiscibili . et ambe sunt in voluntate que per similitudinem actuum accipiunt nomen harum personarum . Tertio differunt ratione obiecti . Nam fides est circa verum . spes circa arduum . caritas

circa bonum . Quarto ratione effectus . Nam fides in presenti deum sequitur . Spes in celum versus committitur . Caritas perenniter amplectatur . Quinto differunt ratione finis . quia per fidem deus cognoscitur ut virtus . per spem habetur ut eternitas . per caritatem diligitur ut bonitas .

De fide Ca . xvij .

Fides secundum apostolum est substantia rerum sperandarum argumentum non apparentium . In hac definitione fides dicitur substantia . id est fundamentum substans edificacionem in spiritali . quod est gratia et gloria . Ipsa namque fides facit iam aliquam rem sperandam in nobis consistere per gratiam et facit tandem per gloriam . Vel ideo fides est fundamentum gratie et glorie . quia ipsa est primus habitus virtutum . Primus dico non tempore sed natura . Rerum sperandarum dicitur . quia fides per assensum facit in nobis consistere res sperandas . Argumentum dicitur . id est arguens mentem . quia fides inclinat intellectum ad credendum . ea que non apparent . propter quod fides dicitur potius argumentum quam conclusio . quia fides probat de non apparentibus que sunt et non probatur . Non apparentium dicitur . quia fides sua luce et veritate manifestat ea que non apparent tam preterita quam futura quam etiam presentia .

Preterita quidem . quia scdm a
 postolū . fide intelligimus aptata
 esse secula . Presentia vero sicut
 ait aug? . Demus inquit deo ali
 quid posse a nos intelligere non
 posse . Futura at . quia per fidem
 credimus resurrectione mortuo
 rum a huiusmodi . ¶ Fides dicitur
 tur multipliciter . scz habitus in
 formatus caritate illuminas men
 te ad credenda . Act . Fide puri
 ficas corda eoru ac . Qualitas
 informas . Iacobus . Fides sine
 operibus mortua est . ¶ Motus
 fidei . Aug? . Fides e credere qd
 non vides . Facilitas credendi .
 Math . No inveni tata fidem in
 iis . ¶ Deuotio fidei . Math . O
 mulier magna e fides tua . ¶ Ar
 ticulus fidei . Vn in simbolo atba
 nashi . Dec e fides catholica vt cre
 damus a cōfiteamur vnu ee deu .
 ac . ¶ Sicut in alia sciētia que
 da sūt atcedentia vt suppositio
 nes . quedā vero sequentia vt cō
 clusiones . quedā autē quasi me
 dia . vt ppositiones pbates Ita
 in doctrina fidei quedaz sunt ad
 modū suppositionū in vniuersali
 antecedētia articulos . scz q scri
 ptura tradita a exposita sit in spi
 ratione spūs sci . a q vera sunt q
 loquitur deus in scriptura a p sa
 ctos suos a huiusmodi . Quedā
 ad modū ppositionū vt sunt arti
 culi fidei . ¶ Nota q fides e qua
 si media inter opimone a scienti
 am . quia opimo se bz ad vnam
 pte contradictionis cū formidie alte

ri? ptis Fides at se habet ad vna
 parte e contradictionis sine formidi
 ne alterius partis . a sine cause co
 gnitione . Scientia vero se habz
 ad vnam pte contradictionis sine
 formidine alteri? partis . a cum
 cause cognitione ac per media ne
 cessaria . Vnde et scientia est ne
 cessariorum . a ita patet q fides
 participat cum vtroq . ¶ Ad fi
 dei perfectionem pertinent septē
 ¶ Primum est q sit prime veri
 tati innixa . sicut fides moyfi qui
 se negavit filiu filie pharaonis
 magis eligēs affligi cū ppl'o dei
 qm tpalis peccati habere iocūdi
 tate . Secundum e q sit caritate
 formata sicut marie magdalene
 qua fides salua fecit . a cui dimis
 sa sūt peccata multa . quia d . ac
 ¶ Terciu q sit deuocōe feruida
 sicut illius mulieris cui dixit do
 min? O mulier magna est fides
 tua . ¶ Quartū q sit bonis ope
 ribus pbata . sicut fides cornelij
 ¶ Quintū q sit fortitudine robo
 rata sicut fides stephani a lauren
 tij . a aliorū martirū . qui per fide
 fortes facti sunt in bello . ¶ Sex
 tū q sit obediētia decorata sicut
 fides abrahe . ¶ Septimuz q sit
 builitate subiecta sicut fides ma
 rie virginis que ait . ecce ancilla
 domini . fiat mihi . ¶ Nota q fi
 des magis innititur auctoritati
 qm rationi . quia secundum gre
 gorium fides non habet merituz
 cui humana ratio prebet experi
 mentum intellige sufficiens .

Quāuis enī fides rationib⁹ firme
tur. tamen nec talibus. nec etiā
experimento sensibili debet quis
credere contra fidem. sicut patet i
eucharistia vbi a visus a gust⁹
a tactus a olefactus dicit eē pa
nē a vinū. sed fides dicit esse cor
pus a sanguinē dñi nrī iesu xpī
Vñ Aug⁹. Quod intelligimus
in q̄ debem⁹ rōm. q̄d credim⁹ de
bem⁹ auctoritati. quod opina
mur debem⁹ errori. ¶ Nota q̄
duplex est cogitio de deo scilicet
naturalis a accidentalis. Natura
lis cognitio est duplex. scz ante
peccatū qua homo cognoscebat
deū apte in creaturis. Itē post
peccatū. a hęc est per speculum
a in enigmate. ¶ Accidentalī
vero cognitio triplex ē. Prima
est acquisitiua p rationes natura
les quā habuerūt phi. a dicitur
scientia ¶ Secunda est que ha
betur testimonijs scripturarū et
miraculorū. a hęc dicitur fides i for
mis. ¶ Tercia est que habet⁹ p
infusionē grē gratū facientis. a
hęc dicitur fides formata. Et p ta
lem cognitionē assentit anima p
me veritati ppter se a supra omnia
Vnde adueniēte ea pereunt oēs
alie cognitiones accidentales ad
minus quo ad actum. Cum enī
alie cognitiones veniūt in anima
tūc fides tāq̄ velocior poccupat
motus omniū. ¶ Cum fides sit
de non apparentib⁹ a difficile sit
occulta credere necessaria sūt du
o ad hoc vt firmit credat⁹ veritas

¶ Primum est illustracō verita
tis animam eleuans. ¶ Secun
dum est rectificacō auctoritatis
animam firmans. Quorum pri
mum est per fidem. secundum p
scripturā authenticā a per sp̄ritū
sanctum editam. Auctoritas er
go prebet fulcimetū fidei. a fides
assentit auctoritati. vtrumq̄ ve
ro p xp̄m est. ppter quod a sp̄le
dor a verbū dicit⁹. quia mentes p
fidem illuminat a veritatē per do
ctrinā ostendit. Hoc quoq̄ sci
eudum est q̄ vna tātū est fides
tam in presentibus qm in preteri
tis qm etiā futuris. licet magis
clara sit a explicita i eis q̄ sequū
tur xp̄m qm in eis qui precesserūt
eius aduentū sicut nouum testa
mentū clarius est qm vetus. ¶
Quod enī nos credim⁹ esse factū
sancti prēs ātīqui credebāt futu
rū. exceptis illis articulis qui ad
huc restāt cōplendi sicut ē resur
rectio mortuorū a iudiciū extre
mū a remuneratio honorū. a pu
nitio reproborū.

De effectu fidei. Ca. xix.

Fides multa bona facit.
in homine. Saluat. vñ
dicitur est marie mag
dalene. Fides tua te saluaz fecit
vade in pace. ¶ Mentē purgat.
Act. Fide purificās corda eorū.
¶ Contra mundū pugnat. De
bre. Sācti p fidē vicerunt regna
¶ Postulata ipetrat Vñ O mu
lier m̄gna ē fides tua. Perseuerā
tiā dat. Ap⁹. Tu at in fide sta

Temporalia contemnit. De
 breorum. Fide moyses grandis
 effectus negavit se filium ac.
 Justificat. Ap. Credidit a
 braham deo a reputatum e ei ad
 iusticia. Beatificat Vn. Quia
 vidisti me thoma credidisti. be
 ati qui non viderunt a crederunt
 Sup fundamentu fidei edifi
 cant quida aurum contemplationis
 quia qui contemplant sine fide q
 si qui nitit videre solem sine ocu
 lis. Quidam argentum predicatio
 nis. quia qui pdicat sine fide no
 loquitur eum qui secundum deum
 est fidelis sermonem. Quidam lapi
 des preciosos bonorum operum. quia
 qui bene operant sine fide est sicut
 qui facit structuram super arenam.
 Item alij edificant ligna scilicet
 amore ardentiorum typhium. Alij
 fennum sciz finum delectationum
 carnalium. Alij stipulam sciz otioso
 rum verborum a operum infirmorum.
 Isti quidem saluant merito fun
 damenti. sic tamen quasi p igne
 quo exuret edificium non idoneum ta
 to fundamento. Fides habet
 quosdam effectus essentielles a pri
 cipales. vt e facere filios dei a fa
 cere dignos vita eterna. a facere
 similes deo. a purgare animas a
 tenebris peccati siue infidelitatis
 a isti effectus sunt a deo. Alios
 habet effectus voluntarios a se
 cundarios. vt est credere a dirige
 re opera aliarum virtutum a imperare
 omnino suo modo. a isti effectus
 sunt a libero arbitrio.

De articulis fidei. Cap. xx
S respectus habeatur ad e
 os qui simbolu ediderunt.
 tunc articuli sunt duodecim ad
 numerum duodecim apostolorum.
 Si autem consideremus que radi
 caliter sunt credenda. tunc articu
 li sunt quatuordecim. quorum sep
 tem spectant ad diuinitatem. a
 septem ad christi humanitate.
 a hec signata sunt in septem stel
 lis a in septem tabernaculis aureis
 in quorum medio filius hois am
 bulabat. Sunt ergo septem ar
 ticuli fidei qui pertinent ad diui
 nitatem. Primus est vnus esse
 deum qui notatur ibi. Credo in
 deum. Secundus est patrem
 esse deum. ibi. patrem omnipoten
 tem creatorem celi. Tertius e
 filium esse deum. ibi. a iesum cri
 stum filium eius vnicum dominum
 nostrum. Quartus est spiri
 tum sanctum esse deum. ibi. Cre
 do in spiritum sanctum. sic patet
 q predicti quatuor articuli sunt
 de vnitatem diuine essentie a trini
 tate personarum. Quintus e
 credere remissionem peccatorum
 his qui sunt in ecclesia. ibi. Sa
 ctam ecclesiam catholicam sanc
 torum communionem remissionem
 peccatorum. Sextus est mor
 tuorum resuscitatio. ibi. carnis re
 surrectionem. Septimus est
 bonorum remuneratio. sub quo
 comprehenditur etiam malorum
 punitio. ibi. vitam eternam.
 Et isti tres vltimi articuli ad di

uinitate pertinent. quia virtute
diuinitatis sit peccatorum remissio
que est anime viuificatio et corpo
rum resurrectio. atque corporis sit
et anime glorificatio. **A**lij sep
tem sunt articuli qui pertinent ad
xpi humanitate. **P**rimus est cre
dere filium dei esse conceptum de spi
ritu sancto. **i**bi. Qui conceptus
est de spiritu sancto. **S**ecundus est
filium dei natum ex maria virgine.
ibi. Natus ex maria virgine.
Tercius est filium dei pro nobis
mortuum in cruce. **i**bi. passus sub
pontio pilato crucifixus mortuus
et sepultus. **Q**uartus filium
dei descendisse ad inferos secun
dum animam. **i**bi. descendit ad infer
na. **Q**uintus filium dei resurre
xisse. **i**bi. tertia die resurrexit a
mortuis. **S**extus eundem ascen
disse ad patris equalitatem. **i**bi.
ascendit ad celos sedet ad dexte
ram dei patris omnipotentis. **S**ep
timus filium dei iudicaturum bonos
et malos. **i**bi. Inde venturus est
iudicare viuos et mortuos. **I**sti
quatuordecim articuli colliguntur
ex simbolo quod apostoli ediderunt.
Articulum primum et secundum
de diuinitate posuit petrus. terti
um andreas. quartum bartholo
meus. quintum symon. sextum iha
deus. septimum matthias. **I**tem
primum articulum de humanitate
xpi posuit iacobus maior et etiam
secundum. tertiū iohannes. quar
tum thomas. quintum matheus.
sextum iacobus minor. septimum pbi

lippus. **T**ria sunt simbola. pri
mum apostolorum. secundum niceni
consilij. tertiū atbanasii. primum
factum est ad fidei instructionem.
secundum ad fidei explanationem.
tertiū ad fidei defensionem.

De spe. **C**a. xxi.
Spes est certa expectatio
suo future beatitudinis ex
dei gratia et meritis propriis pro
ueniens. **I**n hac diffinitione
non sumitur certitudo demonstrati
onis in qua plene vni partem conse
nit. sed certitudo opinionis que vni parti
consentit. quia ratione probari videtur
nec tamen omnino sed cum for
midine. **Q**uius autem expectati
onis causa principalis est dei gratia
et non nostra merita. quia et ope
ra nostra non sunt meritoria nisi
ex dei gratia. **S**ine meritis tamen
sperare aliquid non est spes. si
cut ait Grego. sed presumptio.
In predicta autem diffinitio
ne spei diffinitur motus spei. et
non virtus. **S**ed virtus spei dif
finitur sic. **S**pes est audacia me
tis de largitate dei concepta habere
diuinitatem eternam per bona merita.
Inter fidem et spem differentia
talis est. **F**ides enim est de preteri
tis et futuris. **S**pes autem de futu
ris tantum est. **F**ides est de bonis
tam sibi quam alijs. **S**pes autem de
bonis que sibi tantum. **C**onueniunt tamen in hoc
quod tanta fides quam spes de inuisibilibus est.
Certitudo spei ex tribus oritur. scilicet
ex diuina largitate. ex abundantia
meritorum. ex gustatione eternorum.

Nota q̄ spes put est viatorum
 sic est cuz certitudine opinionis
 vt dictū est. Spes at̄ eoruz qui
 sūt in purgatorio ⁊ qui fuerūt in
 limbo ē cum certitudie scientie .
 Vñ declinat aliquo modo a spe
 pprie dā. Spes vero in stepha
 no qñ vidit celos aptos Et q̄ fu
 it in paulo qñ dixit. scio cui cre
 didi ⁊ c̄. Et que fuit in adā ante
 peccū fuit in certitudie visiois .
 tñ satis debilioris qm̄ in celo. Vñ
 spes sic sumpta adhuc est min⁹
 pprie dicta. **Ex** his patet q̄ i
 patria nō est spes . qz beatitudo
 est omnū honorū simul tota pos
 sessio. Vnde ibi nihil est futuruz
 quod speret̄. Et licet sanctis ad
 huc sit futura resurrectio corpo
 rum secundū rem. tñ presens est
 secundū cognitionē. Spes autē
 sic futurū respicit q̄ priuat tam
 presentia rei qm̄ cognitionis pro
 ut spes pprie sumit̄. **D**uplex
 est spes scz suffragij ⁊ prime au
 toritatis. Prima ē ponenda in
 sanctis. Secūda ē in solo deo.
 Et hec triplex ē. scz venie. **P̄s.**
 In te dñe spe. ⁊ c̄. Gratie. **P̄s.**
 Speratē autē i dño misericordia
 arcūdabit. Glorie. **Prouerb.**
 Qui sperat in deo saluabit̄.
Effectus spei multiplex est.
 A tribulacōne liberat. **P̄s.** In te
 dñe sperauererūt prēs nrī. ⁊ c̄.
Exemplū de zuzanna ⁊ damiele
Confortat **Macb.** Mater pe
 untes septē filios sub vno diei tē
 pore cōspiciens bono aio ferebat

pp̄ter sp̄em quam in deum habe
 bat. **Mentē** eleuat. **Isa.** Qui
 sperat in dño mutabūt fortitudi
 nē. assumūt pēnas vt aquile ⁊ c̄.
Saluat. **Psal.** Qui saluos fa
 cit sperātes in se. **Tēporalia** mi
 nistrat. **Psal.** Oculi omnū in te
 sperāt ⁊ tu das illis escā. **S**pes
 autē cōpatur multis rebus. **Di**
 tur em̄ galea. **Thes.** Et galeam
 sp̄em salutis. **Anchora.** **Deb.** di
 cit̄ de spe . quā sicut anchoraz ba
 bemus anime tutā ac firmā. **Me**
 dicina. **Psal.** Sperās in dño nō
 infirmabit̄. **Gēma Prouer.** Gē
 ma gratissima expectacō presto
 lantis. **Solaciū.** **Debre.** Vt for
 tissimū solaciū habeamus qui cō
 fugimus ad tenendā ppositā no
 bis sp̄em. **Clavis.** **Glo.** sup
 illud psalmi. **S**pera in dño Per
 sp̄em intrat ad vidēdū id quod
 creditur. **Lignū vite.** **Sap.** Si
 corā hoibus tormenta passi sunt.
 spes illorū immortalitate plena ē.

De caritate. Capitulū. xxij.

Caritas secunduz ap̄lm
 diffinit̄ sic. Caritas est
 finis precepti de corde pu
 ro ⁊ consciētia bona ⁊ fide non fi
 cta **E**t sūt hic fī cōsumationis
 qz caritas ē cōsumatio siue p̄fecti
 o ois p̄cepti. p̄t etiā dici finis ter
 miacōis p̄ceptorū. qz oia opa q̄
 sūt i p̄cepto tēdūt ad caritatē vt
 magis ac magis habeat **D**e cor
 de puro. id ē intellectu puro dicit̄

Glo. et sumitur intellectus pro
actu intelligendi secundum quem
causatur motus caritatis. quanto
enim quis magis deum intelligit. ta-
to magis diligit nisi alias impedia-
tur. et ita hec prepositio de notat
causam efficientem. Bern. Vis sci-
re quare ardentem deum non diligis
quia eum non cognoscis. et quia
ineffabilem pietatem quam tibi
nocte et die ostendit non cogno-
scis. Quantum ergo in cogniti-
one eius ascendis. tanto in amo-
re eius inardescis. Et conscientia
bona id est spe. quia qui puram
habet conscientiam secure spectat
Et fide non ficta id est simulata
vel non fragili sed inter aduersa
forti. Unde prosper in libro de vi-
ta contemplatiua describit carita-
tem sic. Caritas est ut mihi vide-
tur recta voluntas ab omnibus
terrenis ac presentibus prorsus
auersa. iuncta deo inseparabiliter
et unita igne quodam sancti spiritus
a quo est et in quem refertur ice-
sa. inquinamenti omnis extranea.
corrumpti nescia. nullo vicio mu-
tabilitatis obnoxia. super omnia
que carnaliter diligimus excelsa.
affectionum omnium omnipoten-
tissima. diuine contemplationis
auida. in omnibus semper inui-
ta. summa actionum bonarum.
salus morum. finis celestium pre-
ceptorum. mors criminum. vita
virtutum. virtus pugnantium.
palma victorum. sanctarum mentium
arma. causa meritorum bonorum.

premiu perfectorum. sine qua nul-
lus deo placuit. cum qua non potu-
it aliquis peccare. fructuosa in pe-
nitentibus. leta in proficietibus.
gloriosa in perseverantibus. victo-
riosa in martiribus. operosa in om-
nibus omnino fidelibus. ex qua
quicquid est boni operis viget.
¶ Caritas quantum ad actum
diffinitur quatuor modis. Pri-
mo sic in tercio libro sententiarum
Caritas est dilectio qua diligi-
tur deus propter se. et proximus propter
deum et in deo. ¶ Secundo sic Quid
est caritas nisi vita copulans ama-
tum eorum amato. ¶ Tercio sic se-
cundum Augustinum. Caritas est virtus
qua videre deum et perfrui deside-
ramus. ¶ Quarto sic secundum
Augustinum. Caritas est virtus que a-
nimi nostri rectissima affectio est
¶ Harum diffinitionum prima da-
tur in comparatione ad deum. se-
cunda in comparatione ad eius
possessorem. tercia in comparatio-
ne ad terminum. quarta in compa-
ratione dilecti ad dilectum.

Differentia inter caritatem
et alios amores Cap. l. m. xxiii

Amor triplex est. scilicet gra-
tuitus. naturalis. et vi-
ciosus. Amor gratuitus
est laudabilis quia virtus. et huius
finem principalem bonum incommuta-
bile. Sic diuiditur in amicitiam
et concupiscentiam. Secundum
amicitiam diligit quis deum purissimum

me. non respiciens utilitatem suam. sed bonitatez amati sui. hoc modo plus diligit homo deuz q̄ seipsum. Secundū concupiscentiam vero diligit quis deum. quia remunerationem in eo expectat

Amor naturalis nec laudabilis nec vituperabilis est. et habet finem indigentiam vel utilitatem propriam. **I**ste similiter diuiditur in amicitiam et concupiscentiam. Secundū amicitiam diligimus hoc amore nos et nostram perfectionem. et nostram conseruationem. et magis ea que magis sunt necessaria. ut caput pro quo totū corpus exponimur. hoc communis nobis et brutis est. Secundū concupiscentiam vero diligimus deum. quia necessitati nostre subuenit vel subueniet. quia hoc amore non diligit res propter se. sed propter usum eius. **V**nde hoc modo plus diligit homo se dilectione naturali quam deum.

Amor viciosus vituperabilis est quia peccatum. et habet finem voluptatem siue delectationem in creatura. **H**ic amor diuiditur etiam in amicitiam et concupiscentiam. **S**ecundū amicitiam diligimus hoc amore delectationem creature propter se quamuis in nobis non habeatur. **S**ecundū concupiscentiam vero diligimus voluptatem creature propter nos. **A**mor iterū multiplex est scilicet naturalis erga se. pius erga parentes. iocundus erga socios. iustus erga omnes. violentus erga inimicos. sanctus erga deum

Item differentia est inter amorem et dilectionem et caritatem. quia amor proprie est nature. et dicitur amor quasi animorum unio. hic quietat appetitum in re amata. **D**ilectio est amor proximi. et dicitur dilectio quasi duo ligans. sociat enim amantem et amatum in amore ut scilicet mutuo se diligant. **C**aritas est amor dei. hic amicum determinat et iudicat omnibus caritorem. **V**nde dicitur caritas que si cara unitas. vel quasi carum deo faciens. **A**lia est differentia inter predicta. quia amamus deum propter se. diligimus eum super omnia. **C**aritas utrumque complectitur scilicet propter se et super omnia. **A**ugustinus. **Q**uantum amabo te o bone iesu. amor tuus est sicut fons. amor tuus sicut sitis. ex toto te me amas. scio ergo quid faciam. ponam totum meum contra totum tuum. et ex toto me te amabo. quia amplius non possum. sed plus potero cum dare volueris. **V**nde scio quod nunquam quiescam donec totus amor fiam. **D**iligere deum in hoc differt a dilectione proximi. quia diligere deum est velle ei bonum quod bene scilicet quod sit omnipotens et summe bonus et huiusmodi. **I**tem diligere deum est velle eius precepta seruare cum intentione fruendi eo. **I**tem diligere deum est velle ipsum possidere et possideri ab ipso. **I**tem diligere deum est voluntatem dei voluntati sue in omnibus preferre. **D**iligere vero proximum est

velle sibi sumū bonū. nō p essen
tiā sed p gratiā. Itē diligere pxi
mū est idē velle et idē nolle i bo
no. Itē diligere proximu3 ē suc
cessum bonū ei optare et querere.
Itē diligere proximu3 ē velle ei
hoc quod sibi. ¶ Est itē drā inē
dilectionē dei et pximi. quia deū
diligimus in se et ppter se. proxi
mū vero diligimus in deo et ppter
deū. qñ dicimus esse duplicem ca
ritatē scz dei et pximi. hec dupli
citas non intelligit quātū ad ha
bitus. sed quantū ad actus. qz
vno habitu caritatē et diligitur
deus et proximus. Caritas quōqz
dicit habitū. Ap? . Caritas dei
diffusa est. Quōqz motū Cant.
Ordinavit in me caritatē. Quā
doqz signum. Vnde. Maiorez ca
ritatem nemo habet. id est mai
signū caritatis. Quādoqz terciā
personam in trinitate Job. De
us caritas est et c. et sic sumitur p
sonaliter. Quādoqz sumit essen
tialiter. et sic tota trinitas dicit
caritas. Quādoqz sumit p fer
uore caritatis. Vñ. Dimissa sūt
ei peccata multa.

**De effectu caritatis. Capi
tulū. xxiii.**

Caritas peccatum expel
lit. Vnde. Dimissa sunt
ei peccata multa. Legē
custodit Ap?. Qui diligit legē
implevit. Deum homini iungit.
Job. Qui manz in caritate i deo
manet et c. Mentem virtutibz or
nat. Ap?. Caritas patiens est.

benigna est et c. Perfectionē ad
duat. Ap?. Adhuc excellentio
re viam vobis dabo et c. Gloriz
tribuit Job. Si quis diligit me
et c. et sequitur. Ad eū veniem?
et mansionē apud eū faciemus.
Dilectione dei dignum efficit.
Job. Si quis diligit me dilige
tur a patre meo. ¶ Caritas in
cordibus nostris diffunditur cū
ad pximū dilatatur. Effundit
per predicacionem et per opera mī
sericordie. Infunditur per illum
nationem gratie. Superfundit
p opera perfectionis et superero
gationis. Per caritatez venit de
us ad homines in incarnatione.
et in homines in gratie collatione.
Per ipsam caritatem homines cur
runt ad deum bona operatione.
et perueniunt ad deum in glorifi
catione. ¶ Amoris est vulnerare
quia intima cordis penetra. Cā
tic. Vulnerata caritate ego sū.
Languidum facere. et hoc per de
sideriū essendi cū amato. Cā
tic. Nunciate dilecto quia amore lā
gueo. Inebriaē. quia sic tendit
in amatum qz suiipsum et omniū
reruz preter illū obliuiscit. Cā
tic. Comedite et bibite et inebriami.
Liquefacere qz cor in diuina dul
cedine sic resoluitur qz appetitus
appetibili mirabili amicitia vnit.
Cātic. Anima mea liquefacta
est vt dilectus et c. ¶ Amor ha
bet vim diffusiuam in bona ope
ratione. ¶ Vnitiuam in proximi
dilectione. ¶ Transformatiuā

vt in iustificatione Ite aliter hoc ostendit. quia vim habet diffusiuam vt patet in reru creatione. Vniuersam vt patz in xpi icarnatione. Transformatiuam vt patet in glorificatione.

Quibus rebus caritas coparetur. Cap. xxv.

Caritas est honoru prin-
cipiu. quia a deo. Ipsa
est honoru mediu. quia
secundu deu. Ipsa etiā est bono-
ru finis. quia ppter deu. Vel alie
Caritas dicitur bone opationis pri-
cipiu. quia mouet ad illud. Gre-
go. Caritas opatur magna si ē
Dicitur a mediu. quia opera ifor-
mat. Dicitur quoq; finis. quia
opera dirigit a ad finem debitū
pducit. Quō caritas dicitur fuis
Sciendū q; triplex est finis. sci-
licet cōsumptionis. cōsummationis.
terminationis. Primo modo
caritas est finis peccatoruz. quia
illa consumit. Secundo modo
caritas est finis preceptorū. quia
illa perficit. Tercio modo tam
vita eterna qm etiā ipse deus est
finis nostri laboris. Sed vita e-
terna debet esse terminus quo qui
escitur. Deus vro terminus in
quo quiescit. Caritas dicitur
forma virtutum multipliciter
Primo quia mouz omnes virtu-
tes ad opera exteriora. per que p-
ficiuntur virtutes a merent auge-
ri. Secundo quia omnes vtu-
tes mouent ad finē caritatis. sci-
licet ad bonū. Caritas em̄ habet

bonū pro fine a obiecto. Alie at
virtutes habent bonū nō pro ob-
iecto sed p fine tātū. a ille finis
virtutu pfectionem denotat.

Tercio quia caritas augmen-
tat virtutu delectacōez. a tollit
fastidiū. a alleviat onera ppter
ipsius desideriu. Quarto quia
complet animā a perficit. nō qui-
dem in esse nature. sed in esse gra-
tuito a meritorio. Caritas mlti-
tis rebus similis dicitur. quia cō-
parat auro quod fornax tribu-
lationis probat. Aurora quam se-
quitur dies eternitatis. Arce noe
in qua qui non fuit inuentus pnt
Arbori fructus proferenti. Ale
ad celestia subleuanti. Bitumi-
ni animam deo coniungēti. Cla-
ui celum aperienti. Corone men-
tem decoranti. Capiti sensū a mo-
tum influenti. Caritas em̄ influ-
it sensum a rationem merendi ali-
is virtutibus. influit etiā motū
id est affectum mouēdi merito-
rie. Diei mentem illuminanti. E-
bori thorum deo exhibenti. Fumi-
deo attrahenti. Firmamēto aq̄s
voluptatis ab aquis eternitatis
diuidenti. Fonti mentem irrigā-
ti. Gemme animā ornanti. Gla-
dio flammeo paradifum custo-
dienti. Igni affectum accendē-
ti. Iugo suauiter prementi. Mā-
ne de celo descendenti. Rose rubē-
ti. Radia humorem gratie quē
a summo trahit ad virtutes trans-
mittenti. vt sic nutriantur a con-
seruentur in bono. Soli fulgēti.
n. ij.

Thefauro in agro latēti. Vineti
lo rationes omēs diligendi in di
lecto colligenti. Vino inebriāti
Vesti peccatorū turpitudinē co
operienti. Vnguento vulnera le
talia curanti.

De excellentia caritatis.
Capitulum .xxvi.

Caritas excellit vtutes
alias in multis. **¶** Prō
in dei cōformitate. Job.
Diligam? deū qm̄ ipse prior di
lexit nos. **¶** Secundo in speci
ali dignitate. Ricb. Caritas ē
regina virtutū. **¶** Tercio in pre
ciositate. qz est aurum de opbyr
¶ Quarto in speciositate. quia
planeta veneris est. et aīe pul
critudo. quia sicut pulcritudo ex
terioris hoīs ē ex decēti membro
rū ordinatione et venustate colo
ris. sic et pulcritudo aīe ē ex decē
ti ordinacone actū et habitu ve
nusto. hec at̄ faciūt caritas in ania
cui? actus ordinatus ē. et venu
stus habitus. **¶** Quinto suppo
sitione laboris. Aug. Omnia gra
uia et inmania leuia faciūt amor.
¶ Sexto in vigorositate. Can
tic. Fortis ē vt mors dilectio.
¶ Septimo in vtilitate. Aug.
Dabz caritatē et fac quicqd vis.
¶ Octavo i dulcedie. qz caritas
secundū actū suū faciūt delectari
nos in deo. non solū in patria. s̄
etiā in via.

De signis dilectōis .xxvij

Signa dilectionis sunt
hec. quia amicus amicum
libenter audit. libeter de
ipso loquit. sepe de illo cogitat.
sine tedio sibi obsequit. corpus
ares pro illo exponit. offensam
cauet. offensū placat. cōgaudet
prosperitati. condolz aduersita
ti. gaudet de sua presentia. dolet
de sua absentia. Vnde tullius.
Nomo intuens verum amicum
quoddam exemplum intuetur
sui. Diligit et odit quod ille. co
nat̄ ei placere. timet displicere.
trahit alios ad eius amicitiam.
munera ab eo data nō alienat.
consilijs suis acquiescit. petit ab
ipso fiducialiter. **¶** Qualiter qd
sciē possit vtrum habeat caritatē
Nota quidam sciunt se non ha
bere caritatem. vt qui sūt in actu
peccandi vel in pposito. Quidā
dubitant se habere. quia ratioēs
habent pro vtraqz parte. vt sūt
illi qui incipiunt facere quod i se
est. Quidam putant se habere.
sicut qui mltā bona opera faciūt
vel fecerunt. et diu abstinerūt
a peccato. adhuc tamē sustinet
motus temptationuz et imaginā
tur turpia. Quidam expeririūt
se habere caritatem vt illi qui gu
stant diuinam dulcedinem. qui
bus fomes fere extinctus est. et
quasi semper vel bona faciūt vel
affectant. Quidam certi sunt se
habere. vt quibus deus reuelauit
qualis fuit paulus.

De gradibz amoris .xxviij.

ORadus amoris sunt isti
Primus est cum diligo me
 propter me. iste amor non
 est bonus. Secundus cum diligo
 deum propter me. hic mercenarius.
 et tunc erit bonus si principalis
 finis est deus. Tertius est cum di-
 ligo deum propter se. id est quia bo-
 nus. hic est valde bonus. quia ta-
 lis amor vno tantum oculo id est
 dextro deum respicit. Quartus cum
 diligo me propter deum. hic est opti-
 mus. quia in tali amore nihil quod
 erit homo de suo. etiam in seipso. sed
 solummodo que dei sunt. **S**u-
 per omnia diligendus est deus.
 quia cum sit primum ex hoc capso
 est summum. et hoc capso quod summum
 est summe bonum. et hoc capso quod sum-
 me bonum est summe beatum. et hoc
 ipso quod summe beatum est summe be-
 atificatum. et hoc capso summe frue-
 dum. et hoc capso est ei summe pro amo-
 rem inherendum. et in eo tanquam in
 fine quiescendum. **T**ria genera-
 liter diliguntur. scilicet utile. honestum
 et delectabile. propter primum dilige-
 da est tribulatio. quia utilis.
 propter secundum diligenda est vir-
 tus amplius quia honesta. propter
 tertium diligendus est maxime de-
 us quia delectabilis. imo propter
 hec omnia diligendus est deus.
 quia ipsum diligere est utile. hone-
 stum et delectabile. **G**radus ca-
 ritatis in quantum ipsa tollit pec-
 catum sunt isti. Primo tollit ca-
 ritas peccatum mortale. non quantum
 ad habitum. sed quantum ad actum

Liberat enim a peccato mortali.
 sed non a potestate cadendi in il-
 lud. Secundo modo caritas tollit
 peccatum mortale quantum ad
 actum et habitum. sed veniale
 neutro modo sicut patet in aliqui-
 bus sanctificatis. Tertio modo ca-
 ritas tollit peccatum mortale v-
 troque modo. et veniale quo ad a-
 ctum. sed non quo ad habitum
 talis fuit caritas in beata virgine
 ante conceptionem christi. Quarto
 caritas tollit utrumque utroque mo-
 do. sic fuit in beata virgine in conce-
 ptione et post. Tunc enim fuit in
 ipsa sublatus fomes peccandi to-
 taliter. Quinto tollit caritas utrum-
 que utroque modo. et insuper omnem
 miseriam. Sed hec fiet in patria.
Perfecta est caritas quando
 est habitu magna. motu interio-
 ri directa. opere exteriori sollicita.
 radice stabilita. feruore dis-
 creta. dulcedine consolatoria.
Diligitur deus toto corde. id
 est intellectu sine errore. tota a-
 nima. id est voluntate sine contra-
 rietate. tota mente. id est memo-
 ria sine obliuione.

De ordine caritatis. Ca. xxix.

Ordo caritatis secundum
 Augustinum est diligere
 primo quod supra nos est
 id est deum. Deinde quod nos
 sumus. Post hoc quod iuxta nos
 est. id est proximum. **V**ltimo
 quod infra nos est id est corpus
 n. iij.

ppriuz. In eodem gradu contineri
debet corpus pximi. quia vtrun-
q; tenet ratione inferioris boni re-
spectu spūs nr̄i. Secundum am-
brosiū diligendus est primo de-
us. secūdo pntes. inde filij. post
domestici. vltimo inimici. **S**z hoc
de exhibitione quidā intelligūt.
Aliquis diligit magis altero
multipliciter. scz maiori affectu
Sic sup omnia diligendus ē de-
us. **S**z inter hoies magis dilige-
di sunt pntes qm filij. deinde con-
sanguinei secūdu gradū cogna-
tionis. Maiori effectu. sic plus
diligendi sunt filij qm pntes. **H**
eq; pntentibus prius succurrēdū
est magis indigenti. Ad maiore
gratiaz sic magis sunt diligendi
q magis ad gratiā se habilitant.
Ad maiorez gloriā sic diligendi
sunt scdm gradū ptiāpandi bo-
nū gr̄e. **N**ota q; ibem est ordo
dilectionis nature et gr̄e. hoc ex-
cepto q; homo dilectione natura-
li magis diligit se qm deū. Sed
ecōuerso ē in dilectione gratuita.
Preterea sciēdū q; idem ordo ca-
ritatis secūdu augm̄. qui est i vi-
a erit et patria. quia cū gloria p-
ficiat naturā quicquid nō est im-
pfectionis in natura manebit in
gloria.

De dilectione proximi.

Cap. xxx.

Mutuo se debent homines
diligere. quia omēs sunt
membra vni⁹ corporis cri-
stiani. quia vno spū sancto

viuificant spūaliter et vniuntur.
quia vnā fidē habent. quia vnū
baptismū receperūt. quia vnū pa-
trē habent et dñm. quia tendunt
ad vnū regnū. **D**ilectionem
pximi suadet ius nature. **Mat.**
Quecūq; vultis vt faciāt vobis
ho. et c. **I**us scripturē. **Vñ.** **D**ili-
ges dñm deū tuū et c. **E**xempluz
creaturē. quia simile simili cōgau-
det. et omne animal diligit sibi simile.
Melius ē diligere qm diligi q
dupliā rācōne. **P**rimo quia q
diligimus scimus. sed q diligi-
mur nō scimus. **H** credimus. **S**
ecūdo quia q diligimus pprie
virtutis est. **H** q diligitur alie-
ne. **T**ercio quia cū diligitur ob-
ligamur alios. cū vero diligitur
alios obligamur. **Q**uarto quia
cū diligitur meremur nobis. cū
autē diligitur alij merent sibi.
Per dilectionem proximi ef-
ficiamur imitatores xpi **Jo.** **H**oc
est pceptū meū vt diligatis et c.
Saluatoris discipuli. **Vñ.** **I**n
hoc cognoscūt oēs q; mei estis
discipuli **Cōtēplatoēs dei.** **Jo.**
Qui diligit frēm suū i deo manz
et videt deū. **S**ocietas fraterna
vtilis est ratione subleuationis.
Prouer. **V**e soli. qm si ceciderit
nō habet subleuantē. **R**acōne cō-
solationis. **P̄s.** **E**cce qm bonuz
Ratione exātationis. **S**eneca.
Semp ante oculos tuos ponen-
dus ē aliquis cuius exemplo pfi-
cias. quia nisi ad regulaz praua
nō corriges. **P**uer. **E**x modica

scintilla augetur ignis.

De dilectione inimicorum.
Cap. xxxi.

Quia dilectione inimicoru nota q alia est dilectio affectus et alia effectus. **Dilectio affectus duplex est.** quia alia est innocencie. alia beneficencie. **Dilectione innocencie** tenemur diligere inimicos. quia non debemus eis optare malu in quantum malu. sed in quantum eis expediens est vel rei publice. **Affectus dilectionis beneficencie duplex est.** scilicet principalis et secundarius. **Affectus principalis est** velle inimicis et optare bona spiritualia. sicut est gratia et gloria. et hoc modo tenemur affectu diligere inimicos. **Affectus autem dilectionis beneficencie secundarius est** optare inimicis temporalia bona. hoc modo non tenemur semper diligere inimicos. quia non semper expedit eis habere bona temporalia. **Eodem modo distinguendum est de dilectione effectus** qui similiter est innocencie et beneficencie. **Primo modo tenemur omnes diligere inimicos.** quia tenemur eis mala non inferre. nisi forte propter bonum persone vel rei publice. **Secundo modo distinguenda est dilectio beneficencie.** quia si est beneficium spirituale necessarium ad salutem tunc tenemur inimicis illud impedire sicut orare pro eis. non quidem in speciali sed in communi. ita scilicet ut non excludamus eos ab orationibus communibus. **Si vero est beneficium**

temporale ad hoc non tenemur nisi in casu necessitatis. **Nota tamen** quod duplicem possumus habere inimicum. scilicet persone nostre vel ecclesie. **Igitur inimico persone benefacere perfectio est.** nisi in quantum beneficium ipsi vel alteri occasionaliter noxium est. quia in tali casu subtrahere beneficium utile est. **Inimico autem ecclesie beneficium subtrahere perfectius est et melius.** nisi quando per beneficium speratur reconciliandum ecclesie. **Ex predictis patet** quod optare bona temporalia inimicis ecclesie imperfectio est nisi per accidens. scilicet quando creduntur per hoc converti. **Inimicis vero persone optare bona temporalia perfectio est.** nisi per accidens scilicet quando putantur eis vel alijs fore noxia. **Nota** quod licet amicis diligere sit magis debitum. tamen inimicum diligere magis est remissionis pene meritum. et ad alia multa valet. **Primo** quia magis accedit ad perfectionem. maioris est virtutis est. quia magis gratuitum. **Secundo** quia motus caritatis qui est diligere inimicum magis meritorius est remissionis pene. **h**oc ratione difficultatis. **Licet** in amicum sit magis meritorius vite eterne ratione intentionis. **Amor** enim naturalis ferventior facit motum caritatis sicut et dispositio materialis offert forme. **Tercius** quia inimicum diligere expressius signum caritatis est. quia contra motum nature est. **Vnde** valde difficile est nisi assistat gratia per quam vincat natura.
• n. iij.

Nota q̄ ille cui iniuria facta est nō debet recōciliationem querere ex debito necessitatis. s̄ si faciat cōplet debitū p̄fectionis. Vñ dicit cris̄. q̄ talis debet recōciliationē querere vt duplicē grām cōsequat̄. vnā quia iniuriā passus est. alteraz quia prior rogauit.

Sequitur Capitulum tricesimum secundū. De virtutibus cardinalibus in genere.

Der virtutes cardinales rectificatur anima in suis viribus. Nā prudentia rectificat rationalem. fortitudo irascibile. temperantia concupiscibile. Iusticia vero rectificat omnes vires generaliter p̄ut nomē iusticie cōprehendit nō solū iusticiāz specialem que est in cōmutationibus vel in distribuōnibus. s̄ etiā legalē iusticiā que est omnis virtus p̄ut actus ei⁹ ad proximum ordinat̄. et iusticiā generalē que est omnis virtus p̄ut eius act⁹ p̄tinet ad debitū obedientie p̄ceptorū. Ipsa enī iusticia cōprehendit virtutes ordinantes ad proximum. vt ē equitas. liberalitas. et ordinātes ad seipsū sicut ē penitētia et innocētia. et ordinātes ad deum. sicut ē latria. pietas et obedientia. Propt̄ hoc iusticia dicit̄ circūire oēs vires. et q̄ nō tantū est virtus specialis. s̄ etiā generalis cōprehendens totius anime rectitudinē cū ipsa dicatur

rectitudo volūtatis. **I**te p̄ virtutes cardiales hō in operibus instruitur et cōtra vicia armat̄. Primū fit dupliciter. quia instruit̄ quo ad se p̄ prudentiā. et quo ad proximum p̄ iusticiā. Secūdū etiam fit dupliciter. q̄ homo armatur in prosperis p̄ temperantiā. et in aduersis p̄ fortitudinē. **I**te dicit aug⁹. q̄ prudentia ē in eligēdis fortitudo in tolerandis. temperantia in vītēdis. iusticia in distribuēdis. **I**te dicit aug⁹. q̄ prudentia est in precauendis insidijs. iusticia in subueniēdo miseris. fortitudo in perferēdis molestijs. temperantia in coherēdo a delectationibus prauis. **I**te dicit aug⁹ in musica sua q̄ succedet prudentie cōtemplatio. fortitudini firmitas adherentie. temperantie mēsurā delectationis. iusticie debita ordinatio ad deū et proximum. **I**te quatuor virtutes appellant̄ cardinales. quia sicut ostiū vertitur i cardine. ita i his vertit̄ et regit̄ vita hōis. Vocāt̄ et politice. quia hominem poliūt et ordinant in vita ciuili. Dicunt̄ et humane. quia humano studio acquirunt̄ nisi diuinitus infundant̄. Appellāt̄ et consuetudinales. quia nō ex vno actu s̄ ex cōsuetudine innascuntur. Vel quia honestas hūana se magis in istis exerātat sicut et scōrum deuotio se magis exerātat i virtutibus theologicis. **I**te virtutes suos habent gradus perfectionis se cunduz quos aliter eas

possident inapientes aliter pficie
 tes a aliter perfecti. **D**icuntur
 iste virtutes qnq; politice secun
 du q regunt vitaz hominis quo
 ad opera exteriora put pugnant
 contra vicia . a hoc modo sunt in
 apientium . **P**urgatorie dicunt
 secundu q iam sunt in victoria
 vicioru . a consistunt partim in
 tra a partim extra . a sic sunt pro
 ficientium . **D**icuntur purgati a
 mini secundu q iam deuctis vi
 cijs quiescit homo . ita q raro p
 ni motus insurgut . a hoc modo
 ptinent ad pfectos . **E**xempla
 res dicunt prout sunt in mece di
 uina . Nam sicut omniu reru de
 exemplar est ita a idee virtutu
 in ipso consistunt .

Sequitur De prudentia .
Capitulum tricesimu terciu .

Prudencia secundu q e
 virtus politica est vt ait
 macrobius ad rationis
 normaz que cogitat queq; agit
 vniuersa diriget . ac nihil pter re
 am velle vel facere . **P**ruden
 tia vero secundu q virtus est pur
 gatoria est vt idem ait munduz
 a omnia que in mundo sunt diui
 noruz contemplatione despiciere .
 omnem anime cognitionem i so
 la diuina erigere . **P**rudencia at
 prout est virtus purgati animi
 est sola diuina noscere . a ea ta
 qm nihil sit aliud intueri **P**rudē
 tia sane exemplaris est ipsa mē

diuina cui omnia nuda sunt et ap
 ta / **P**artes prudentie secundum
 tulliu sunt intelligētia . prouidē
 tia . memoria . **I**ntelligētia vero
 est per qua animus prospicit ea
 que sunt . **P**rouidentia aut e vir
 tus vt idem tullius ait p qua vi
 detur aliqd futurū anteqm factū
 sit . **M**emoria est secundu eudē p
 qua repetit quis ea que fuerant .
Mota q duplex est iudicium
 rationis . scilicet discretiuum et
 diffinitiuum . **I**udicium discreti
 uum est quo ratio iudicat aliqd
 esse faciendum vel non faciendū .
Circa tale iudicium est scientia
 a nō virtus . **I**udicium vero dif
 finitiuum est quo ratio imperat a
 liquid fieri vel non fieri . a circa
 istud est virtus . **V**nde i primo
 iudicio se habet scientia ad ope
 rationes bonas vt consiliarius .
In secūdo vero iudicio se habet
 virtus vt imperator . **P**rudē
 tia habet regere ceteras virtutes
 in actionibus suis secunduz om
 nes partes philosophie moralis
 que sunt ethica siue monastica .
 a icononica . a politica . **Q**uaruz
 prima scilicet ethica mores quo
 ad seipsum instruit . **S**ecunda
 scilicet icononica . familiaz dispo
 nit **T**ercia scilicet politica vrbes
 et regna regit . **T**riplex est
 prudentia . **P**rima prudentia
 est cordis . a hec est in dispositi
 one presentium . a in in recogita
 tione preteritorum . a in preuisi
 one futurorum . **V**nde deuterio .
 v .

Vtinā saperēt presentia et intelli-
gerēt scz preterita. ac nouissima
pviderent scz futura. Secūda ē
ōris. et hec est in moderacōe ser-
monū. **Diouer.** Qui moderatur
labia sua prudens est. **Ps.** Po-
ne dñe custo. ori. ac. **Terāa** est
opis. et hec consistit vt ait tullius
in fuga mali et electōe boni. **Ps**
Declina a malo et fac bonū ac.

Nota qd alia est prudētia mū-
dana. alia būana. alia diuina.
Prima est in tpalibz acquirendis
Secūda in cōmodo carnis. **Ter-**
cia in obsequijs diuinis. **Officiū**
prudētie est actus aliarū virtu-
tū dirigere sicut supra dictū est.
Bern. Discretio nō tā virtus ē
qm auriga virtutū. Nolle fallē
nec falli posse. vt dicit **Seneca.**
Res scdm veritatē estiare. **Se-**
neca. Tūc p rationē recte viues
si diuina prius existimes. si dig-
nitatē rebus nō ex opinione mul-
torū. sed ex earū natura cōstitu-
as. **Nobis** cōmissa ad dei gloriā
et pximi edificationē dispensare
Luc. Qui putas ē fidelis seruuus
et prudēs ac. **Mutabilitatē** fuge-
re. **Sen.** Sāto te in quibusdā p-
seuerāe debē quia cepisti quedā
nec ināpere.

De temperātia. Ca. xxxiiij

Temperātia secūdū **Ma-**
crobiū put est virtus po-
litica ē nihil appetere pe-
nitendū. in nullo legē moderatio-
nis excedere. sub iugo rācōnis cu-

piditatē bonare. **Temperātia** p-
ut est virtus purgatoria est oīa
relinquere in qntū natura patit.
que corpis vsus requirit. **Tem-**
perātia prout est virtus purgati-
animi est terrenas cupiditates nō
solū reprimere. sed penitus obli-
uisci. **Temperātia** put est virtus
exemplaris est quedā in se ppe-
tua intentione cōuersatio. **Par-**
tes temperantie secūdū tulliiū sūt
tres. scz cōtinentia. clemētia. mo-
destia. **Cōtinentia** secūdū eun-
dem tulliiū est virtus p quā cupi-
ditas cōsilio gubernatione regitur
Clemētia ē per quā motus a-
nimi in odiū alicuius temere cōnā-
tati cōgruitate vel hilaritate reti-
nent. **Modestia** est virtus per
quā pudor honestus carā et stabi-
lē comparat auctoritatē. **Spe-**
cies temperantie sūt tres. scz sobri-
etas. cōtinentia modestia. **Pri-**
ma cōsistit circa gustū. in qua po-
nit modū sobrietatis. **Secun-**
da circa tactū cōsistit quātū ad
vinū generatiue. qz ibi ponit mo-
dū castitatis. **Dabz** ei hō vehemē-
tē appetitū cōseruādi se in esse idi-
uidui p nutritiuā. et cōseruādi se
in esse spēciei p generatiuā. **Isti**
autē appetitus restringunt p so-
brietatē et cōtinentiā. **Terāa** cōsi-
stit in dictis et factis. **Factū** at
put hic accipit ptinet ad tres se-
sus et circa pprias eorū materias
scz visū. auditum. et olefactū.
Pertinz etiā hōc factū ad tactū
nō quidem qui est i generatiua.

sed ad alios tactus quorū orga
na sunt manus ad pcutiendum
vel capiendum et pedes ad ambu
landū. In omnibus istis modū
ponit modestia. Dignitas tem
perantie in hoc est q animā deco
rat. quia sicut i naturis forma be
centior est qm materia Sic et in
moribus plus cōmendat modus
qm ipsa actō. ppter hoc temperā
tiā opatur soli qui medius pla
netarū est et decentior est inf om
nes. **M**eritū cumulat. quia me
diū tenuere beati. **V**nde dicit q
verbis nō memur s adverbis.
id est nō in eo q facim? aliquid.
s in eo si bñ facimus **I**stud patz
in illavidua que obtulit duo mi
nuta. et magis cōmendata ē qz
qui mōna dona miserūt in gazo
pbiladū. **V**iciosos appetitus
refrenat sicut supra dictū ē. **V**n
opatur freno et remo et lime q sū
pfluuz rubigis tollit de ferro
Actiones temperat secūdū q
apltus instruit dicens. **R**acōna
bile sit obsequiū vestrū **M**edi
um seruat. **H**erū. Tene tibi me
diū si non vis ptere modū. **D**e
hoc medio dicitur. Medio tutissi
mus ibis. **I**stud mediu3 voluit
nos dñs tenere qñ fecit euā nō de
capite nec de pede. sed de costa.
et qñ fecit hoīem p̄tīm corpalem
p̄tīm spiritalē. vt dignitate na
ture esset sub natura angelica. et
super corporeā creaturam. **X**p̄o
assimilat q stetit in medio disci
pulorū. sedit in medio doctorū

suspensus est in medio latronū.
locatus est in presepio in medio
duū animalū. **V**isus est a iobā
ne in apocalipsi. ambulās in me
dio cādelaborū aureorū **N**atu
rā cōseruat. qz natura i medijs be
lectatur. p extrema corrūpit.
Vn phus. **E**xcellentia sensato
rū corrumpit sensus. **F**erculis e
termis abbat. **V**n temperātia opa
ratur ligno vite quod erat in me
dio paradisi.

De fortitudie. Cap. xxxv

Fortitudinis secundum
Macrobium prout est vir
tus politica ē aimū supra
periculi metū agere. nihilqz nisi
turpia timē. tolerare fortiter ad
uersa vel prospera **F**ortitudi
nis purgatorie ē animo nō terre
ri a corpore recedēte nec altitudi
nē abhorreere. **F**ortitudis pur
gati animi ē passiones ignorae nō
vincē vt nesciat irasci et nihil cu
piat. **F**ortitudis exēplaris ē q
sēp idē ē nec aliqñ mutat. **P**ar
tes fortitudinis scdm tullīū sunt q̄
tuor. scz mōnificētia. fidētia. pa
tiētia. pseuerātia. **M**agnificētia
secūdū eūde ē mōnarū et excelsa
rū rerū cū āpla qdā aimi p̄pōsiō
ne cogitatio atqz admistratio.
Fidētia ē vt? p quā magnis
et honestis rebo multū i se aim?
ex spe certa fiducie collocat **P**a
tientia est honestatis et utilitatis
tam rerum arduarū atqz diffiā
liū vlūtaria et diuturna p̄pessio

Perseuerantia est virtutis i ratioe
bene considerata stabilis a perpetua
a permansio. ¶ Multi sunt effe-
ctus fortitudinis. Primus e qz
de hostibus triuphat. Mat. Tu
das vir fortissimus ac. Secudus
homini bona sua seruat. Luc. Cu
fortis armatus ac. Tercus quia
ditat. Prouer. Manus fortium
diuitias parat. Quartus celorum
regnum expugnat. Math. Reg-
num celorum vni patit. Quintus est
qz ornat. Prouer. Fortitudo et
decor indu. eius. Sextus qz in ex-
tremis affecurat. Prouer. Leo
fortissimus bestiari ad nulli pa-
oc. Septimus remunerationem
expectat. Prouer. Mulierem for-
tem quis inueniet ac. ¶ Fortitudo
consistit in quinque. scz in aggressi-
one arduorum. Ps. Viriliter agi-
te a cofor. In contemptu terreno-
rum. Deb. Moyses negauit se fili-
um filie pharaonis magis eligens
cu populo dei ac. In sustinentia
tribulationum. Can. Fortis e vt
mors dilectio. In resistentia te-
ptationum Ap. Nemo coronabi-
tur nisi qui le. cer. In impugna-
tione viciorum Job. Militia e vita
bo. sup. ter. ¶ Multa inuunt forti-
tudinem. Primum est exhortatio.
Vn legit de Iuda macha. qz ar-
mauit socios no clipeo vel haste
munitione. h sermionibus optimis.
Secundum exempla robustorum.
Vnde legit de eleazaro qz elegit
fortis mori p pateris legibus.
exemplum virtutis a fortitudinis

posteris relinquens. Tercus ex-
ercitatio in pugnis. Vnde legit
in iosue. qz dñs no deleuit statim
hostes filiorum isrl. h reliquit ali-
quos vt per eos haberet exerciti-
um preliandi. Quartus spes remu-
nerationis. ij. pal. Confortent
manus vre a nondissoluant. erit
eni merces opo vro. Quintus ho-
stium debilitas. Grego. Debilis
est hostis qui non potest vincere
nisi volente. Sextus orationis ad-
iutorium. Exo. Cu eleuabat ma-
nus moyses vincebat filij isrl.
Si autem dimittebant vincebat a
malech. Septimum armorum spiri-
tualium apparatus. Vn sampson
vicit philisteos in mandibula ani-
mi. id temperantia a simplicitate. ¶
Octauum memoria diuice passiois
qd significatum e in dauid qui co-
tra goliath vixit in baculo a funda.
Nonum abspualis. Ps. Damus
corz hois ofiz. Reg. Ambulauit
kelyas in fortitudine abi illi. Vn
a petrus potat. spūs sacti gra co-
fortat. e dicēs. Oportet deo ma-
gis obedire qm hominibus. Item
vero ap. ante tale confortatione
dixit. Nescio hominem.

De iusticia. Cap. xxxvi.

Iusticie politice secundum
macrobiū e obsequare v-
nicuique quod suum est.
Iusticie purgatorie secundum eu-
dem est ad vnam huius proposi-
ti viam vniuscuiusque virtutis of-
ficiū conseruare. Iusticie purgati-

animi est ita cum superna mente
 sociari ut seruet cum ea fedus p
 petuuz imitando. **I**usticie ex
 emplar is est q perenni lege a se
 pitemi operis sui cotinuatiōe nō
 flectitur. **P**artes iusticie secū
 dū tullii sunt sex. scz religio. pi
 etas. gratia. vīdicatio. obseruā
 tia. veritas. **R**eligio secū dū
 eundem tullii est que superiori
 cuiusdā nature qm diuinā vocāt
 curam ceremoniāqz affert. **P**i
 etas est per quā cōiuncti s̄gūi
 ne a beniuolentia officium a dili
 gens tribuitur cultus. **G**ratia
 est in qua amicitiarū a officiorū
 alterius memoria a remunerandi
 voluntas cōtinet. **V**indictio
 est virtus p quā vis a iniuria et
 omne quod obsuturū est defen
 dendo atqz vīscendo p̄pullatur.
Obseruātia est virtus p quā
 homines aliqua dignitate antee
 dentes cultu quodā a honore di
 gnantur. **V**eritas est p quā
 immutata ea que sūt aut fuerūt
 aut futura sūt dicunt. **N**ota
 q iusticia nō tam est virtus spe
 cialis qm generalis vt habes su
 pra de virtutibus cardinalibus i
 genere. **I**usticia dicitur in li
 sap. esse perpetua multiplici rati
 one. **P**rimo quia perpetuat ani
 mam stabiliendo eā in loco debi
 to. scz sub deo a super corpales
 creaturas. **S**ecundo quia mane
 bit in patria secū dū essentia. a
 secū dū vsum. **A**livero cardia
 les virtutes qm manent secū dū

essentiam in patria. non tamen
 secundum omnem vsum. **T**ēpe
 rantia em nō refrenabit motus il
 licitos. **P**rudencia nō cauebit ab
 insidijs. **F**ortitudo non aggredie
 tur terribilia. **I**usticia pueri
 tur tripliat. scz amore. videlicet
 persone vel pecunie. **I**sa. **V**e q
 iustificatis impiū pro muneribus
Timore. **E**uange. **N**olite timē
 eos qui occidunt cor. **R**ancore.
Euang. **V**n scies q per inuidi
 am tradi. eum ac. **P**lura mouēt
 ad rectitudinez iusticie. **P**rimū
 est rectitudo corporis humani.
 quia indecens est valde in recto
 corpore curuum habere animum
Secunduz quia vt ait Augusti
 nus **I**usticia est in corde hois na
 turaliter. **T**ercium quia bruta a
 imimalia docent multa que ad iu
 sticiam pertinent vt innocentiaz
 concordiaz a huiusmodi. **Q**uar
 tum scriptura. **E**cc. **V**sqz ad
 mortem certa pro iusticia. **E**f
 fectus iusticie est multiplex. qz
 beatificat. **M**atth. **B**eatī qui esu
 riunt a sitiunt iusticiam. **E**t pe.
Si quid patimini propter iusti
 ciam beati. **E**xaltat **E**cc. **Q**ui
 operat iusticiam exaltabitur.
Appetitum concupiscentie refre
 nat. **I**saias. **E**rit iusticia angu
 lum lumbi eius. **L**ocum deo pre
 parat. **P**salmista. **I**usticia a iu
 diciū prepa. se. **A** morte eterna
 liberat. **p**uer. **I**usticia liberabit
 a morte. **C**oronat **T**him. **R**epo
 sita ē mi. co. iusti. **R**emūerat. p̄

Retribuet mihi dominus secundum
iusticiam meam. Iusticia confi
sit in fide. Ap². Credidit abra
ham deo et reputatum est ei ad iu
sticia In oratione. Ps. Clama
uerunt iusti et dominus exaudiuit eos
Tri sancta meditatione. Eccl. .
Beatus vir qui in sapientia mo
rabitur. et qui in iusticia medi.
In humiliacione. Mat^h. Sic be
cet nos implere omnem iusticiam.
Glo. Perfecta est iusticia subde
re se minori. In erudicione. Pro
uer. Seminanti iusticiam. mer
ces fidelis. Alwinus. Iusticia
est nobilitas animi vnicuique p
priam attribuens dignitatem.
deo obedientiam. superiori reue
rentiam. pari concordiam. mino
ri disciplinam. iniuriis patientiam.
miseris compassionem operosa

De donis. Cap. xxxvij.

Iacet omnes habitus da
ti diuinitus possunt dici ge
neraliter dona dei. Spe
cialiter tamen et appropriate sep
tez sunt dona spiritus sancti que
per ordinem Isaias enumerat. a su
premo incipiens usque ad vltimum
descendendo. Septem igitur
dona sunt multiplici ratione.
Primo ut per hoc expellatur
septem vicia. ita scilicet ut timor ex
pellat superbiam. pietas inuidi
am. scientia iram que est quasi
quedam insania. fortitudo accidi
am. consilium auariciam. intelle

ctus gulam. sapientia luxuriam.
Secundo dicuntur septem do
na esse propter expediendas vi
res naturales. Nam irascibilis in
diget expediri tam in prosperis
quam in aduersis. In prosperis quod
dem per timorem. In aduersis au
tem per fortitudinem. Concupi
scibilis indiget expediri quantum
ad affectum respectu proximi
quod fit per pietatem. et quantum
ad affectum respectu dei quod
fit per gustum sapientie. Ratio
quoque indiget expediri in verita
tis speculatione quod fit per donum
intellectus. et in veritatis electi
one quod fit per donum consilij.
atque in electi executione quod
fit per donum scientie. Per hoc e
nim donum recte conuersamur in
medio naturae prae et peruersae
Tercio dicuntur septem dona
propter regimen actiue vite et contem
platiue. Vita contemplatiua
tria dona debet habere. scilicet ti
morem ad reuerentiam maiesta
tis. intellectum ad intelligentiam
veritatis. sapientiam ad gustum
bonitatis. Actiua vero vita
debet habere pietatem ad agendum. for
titudinem ad sustinendum. scientiam
ad directionem pietatis. consilium ad
directionem fortitudinis. Plurima
quoque dona sunt ad intellectum specta
tia. quae lux cognitionis multum expe
dit ad dirigendos pedes nostros in vi
am rectam. propter eandem causam fit
donorum combinatio. vbi quasi sepe
adiungitur vnum directum cum alio quod

spectat ad actionē vel passionē
Dicit grēg. sup ezech. q. sum?
p sapientiā maturi. p intellectū
prouidi. per consiliū cauti. per
fortitudinem animosi. per scienti
am discreti. per pietatem miseri
cordes. per timorem humiles.

**De dono timoris Capitulu
xxxviii.**

Timor est vt ait aug?
fuga mali. **S**pecies
timoris sunt septē. Pri
mus timor est naturalis quo sciz
quilibet timet naturalit nocumē
tum natuē. **I**ste timor nec ē me
ritorius nec demeritorius. quia
non subiacet libero arbitrio a di
ctur naturalis nō a natura istitu
ta sed destituta. quia iste timor
est pena pro peccato primorum
parentū inflicta. hoc timore cri
stus naturaliter mori timuit.

Secundus timor est humanus
quo scilicet quis nimis timet pel
li sue. **I**ste timor nascit ex nimio
o amore presentis vite. a ē qñqz
mortalis actus eius. id est cum
potius peccaret quis mortalit qz
amitteret vitā suā. a qñqz veni
alis est vt cū potius faceret veni
ale peccatū qm permetteret se oc
cidi. **T**ercius est timor mūda
nus quo sciz aliquis timet nimis
rebus suis. hic nascit ex nimio
amore rerū tpalium. a est quan
doqz mortalis. quādoqz venial
penitus eodem modo quo dictuz
est de humano. **Q**uartus est

timor seruilis quo scilicet aliqs
timet peccare propter gehennaz
prināpaliter. **Q**uintus est ti
mor inicalis quo sciz timet gehē
nam a dei offensam. **V**nde qua
si duos habet oculos. vnum ad
penam. alium ad deum. a hic ē
prināpalior. **S**extus est timor
filialis quo scilicet quis timet of
fensam dei tātummodo vel sepa
rationem a deo. **N**umerus pre
dictorum timorū hic accipitur
Aliquis timor est a spiritu sanc
to sicut timor inicalis a filialis.
Aliquis timor est a spiritu sanc
to a non cū spiritu sancto. sicut
timor seruilis. **A**liquis est cum
spiritu sancto sed non a spiritu
sancto cum non sit donum. sicut
timor naturalis. **A**liquis nec ē a
spiritu sancto nec cuz spiritu sā
cto sicut timor humanus a mū
danus. quos nec spiritus sancti
gratia secuz operatur. nec p spi
ritum sanctum dant. **E**st ad
huc alius timor reuerentie qui so
lus inter timores erit in patria. si
cut dicitur in psalmo. **T**imor do
mini sanctus permanet in seculū
Reuerentia vero est resilitio a cō
siderata magitudine dei in pro
prium paruitatem. **T**imor do
mini multa bona operatur. **P**ec
catuz expellit. **E**cclēstia. **T**i
mor domini expellit peccatum.
Sapientiam gignit. **E**cclēstia.
Radix sapientie timor do
mini. **N**egligentiā abijcit. **E**cclē
Qui timet deum nihil negligit.

Mentem stabilit. **Prover.** Nisi i timore dñi te tenueris instanter cito subuertet te. **Spūaliter** dicitur. **Ps.** Non est inopia timētibus eū. **Dona** opera cumulat. **Eccā.** Qui timet deū facit bona. **Cor** delectat. **Ecci.** Timor dñi delectabit cor. **Vitā** prolongat. **Prover.** Timor dñi apponet dies. **Deuotione** irrigat. **Ecci.** Timor dñi fons vite. **Eternalit̄** remunerat. **Ecci.** Timenti deuz bene erit in extremis.

De timore seruilis. xxxix.

Timor seruilis bonū spūitus sancti est. nec tamē a spū sancto est. sicut aurora est a sole. nec tamen est cū sole. Timor tñ seruilis spūitui sancto locū preparat. vt eum sicut seta filū introducat. **Beta** nāq; sic filum introducit vt ipsuz preceat. sed cum ipso non permanet sicut ait aug? Timor seruilis est bonū quo nemo bene vtit̄ quia licet habitus timoris seruilis bon? sit in se secūdū q; etiā bonū spūs sancti est. tñ actus eius qñ q; peccatū est. Timor itaq; seruilis duo facit. **Primū** est q; preparat viā caritati. **Secundū** est q; retrahit a peccato metu penetrantū. **Ratione** primi bonus est. **Sed** rāōne secundi distinguit̄. **Vnde** notādum q; vsus timoris seruilis duplex est. scz vel cū quis vtitur essentia habitus tātū

Vel cum vtitur seruitate. **Primo** modo vsus eius bon? est. Nā ille vsus est abhorrere penas eternas quod bonū est cū sit etiā in timore inīciali. **Secundo** modo vsus eius est mal? quia sic vsus eius est vitare malū ex coactiōe per penas. cuius tamen affect? habetur in voluntate. et sequeretur effectus si separaretur impunitas. vt ait **Aug?** et sic intelligitur dictū aug? qui ait q; timor seruilis bon? est. nō tamē qui timet seruilit̄ bene agit. quia agē bonum est ex bonitate facti. sed agere bene id est meritorie ē ex bonitate agentis qui agit ex virtute caritatis et gratie.

De timore inīciali. Ca. xl.

Timor inīcial? ideo sic dicitur. quia est p̄mo inīipientiū qui adhuc in angustia sunt super peccato suo quod cōmiserūt. **Sed** hec angustia foras mittitur quando cōscientia serenatur ad plenum. **Perfecta** quoq; caritas dicit̄ foras mittere inīcialem timorem in quātum habet naturā timoris seruilis secūdū hęc scz q; habet oculos ad penas. timor em̄ inīcialis habet duos oculos. **Vnū** ad gloriam qui est ei essentialis. alteruz habet ad penā qui est ei acatentalis. sed timori seruilis essentialis. **Preterea** timor inīcialis abstinēt a peccato veniali ppter penā

purgatorij. i quo casu potest conuenire cum perfecto qui timet etiam penam purgatorij in quantum est dilatoria glorie siue separatiua ad tempus. Duplex est amor. scilicet filialis ut quo deum diligimus propter se tantum. et mercenarius ut quo diligimus deum propter se principaliter. et secundario habito respectu ad mercedem. huic duplici amori respondet duplex timor scilicet filialis et inicalis. Nam filialis timor respondet amori filiali. Inicalis vero respondet amori mercenario.

De timore filiali. Cap. xli.

Timor filialis proprie timet offendere. quia si propter peccatum non separet a deo. tamen a peccato abstineret ne ipsum offenderet. et in hoc differt timor filialis a timore inicali. quod proprie est timor separationis. quia propter conscientiam peccati timet a deo separari. Timor vero filialis tantummodo timet offendere. **A**lia est differentia quod timor inicalis est imperfectorum. sed filialis perfectorum est. Tercia est differentia quia cum in timore penae duo sint scilicet punctio et cautela. ipsa punctio pertinet ad timorem inicalem. talis enim punctio est ex conscientia peccati de quo nescit an sit dimissum. Cautela vero pertinet ad timorem filialem. Sicut enim perfectus cauet peccatum quia deum offendit. ita pro consequens cauet penam. hinc timor accedens Timor filialis dicitur

tur etiam sanctus et castus.

De dono pietatis Cap. xliij

Donum pietatis consistit in tribus scilicet in cultu dei et in veneratione sacre scripture. et in honore proximi. **C**ultus dei consistit in professione diuine maiestatis. et hec est theosebia. **V**eneratio sacre scripture consistit in hoc ut ei firmiter credatur. ut sollicitate custodiat. ut fideliter dispensetur. **H**onor proximi consistit in reuerentia superiorum. in conformitate equalium. in subuentione inferiorum.

De dono scientie. Ca. xliij.

Scientia bonum idem est in essentia quod prudentia quod est virtus politica. hinc differunt in ratione agendi. Prudentia enim procedit ex principijs iuris naturalis. Scientia vero bonum ex principijs fidei. proprius actus scientie boni est docere recte conuersari in medio nationis prave et puerse. **T**ria vero requiruntur ad hoc ut aliquis bene conuersetur in medio nationis prave et puerse. Primum est quod habeat rationes quibus se defendat ab impugnantibus fidem suam. **V**nde scientia bonum non tantum supponit ea que scripta sunt in libris theologie sed etiam que scripta sunt in tota philosophia. quibus iuuatur ad probandam fidem. **S**ecundum est quod a malo abstineat. Tercium est quod bene et prudenter

ter temporalia administret. Pre-
terea sciētie boni est dirigē opa
ad normā rationis . et ad conformi-
tatem dei. Itē per sciētie donū
scitur ne sub specie boni malū la-
teat. Item consilium regit pieta-
tem . ppter qd etiā hęc duo dona
combinantur. Itē p donū sciētiā
scit homo quid sit . et a quo sit . et
ad quid sit. Sciētia bonū ē sci-
entia faciēdorū . et ideo ratione sci-
entie consistit in cognitione secū-
dū quā nō est virtus . sed ratioe
faciēdorū consistit in imperio . et
secundum hoc est virtus .

De dono consilij. Ca. xliiij

Consiliū sumit tribus mo-
dis . quāq; enī dicit cōsili-
um deliberacō de rebo va-
lētib; ad finē in quē intēdim; .
et tale cōsiliū ptiuet ad prudenti-
am . vel est idē cū prudentia . Quā-
q; dicitur consilium psuasio rerū
excellentium ad quam non tene-
mur . secundū qd dicitur hoc esse
cōsiliū . Si vis pfectus esse va-
de et vende oia et c. Quāq; dicit cō-
siliū prudentia valde exercitata
in medio cōtemplatiuorū et acti-
uorū bonorū . et deliberatio de ope-
rib; arduis siue teneamur ad ea
siue nō . et secūdū hoc sumitur cō-
siliū donū . Et ita cōsiliū et pru-
dentia sunt idē in essentia . tamē
consilium abundat super prudē-
tiam in vno accidēte . scilicet qd
eius est etiam imperaē. **Nota**

q; sicut ad sciētiā bonū ptinet re-
probare malū et eligere bonū . ita
ptinet ad cōsiliū cauere picula q̄
sunt in hoc exilio . Item sicut do-
nū sciētie habet regere pietatē .
ita donū consilij habet regere for-
titudinem . in hoc em̄ differūt cō-
siliū et sciētia qd consilij est ar-
ca difficile et arduū . h̄ sciētia ē
circa bonū et malum .

De sapientia et intellectu. Capitulum. xlv.

Sapientia et intellectus
differūt . quia sapientia
est cognicō dei absolute
Intellectus vero ē cognitio colla-
tiue scilicet in opatione ad creatu-
ras . Item ē differētia alia quia
intellectu cognoscit deus p illu-
minacōnem de auditis in scriptu-
ra Sapientia vero cognoscitur
ipso experimento . Item per intel-
lectum deum cognoscimus . per
sapientiam vero dulcedinem e-
gustamus . Unde sapientia dicitur
quasi sapore virtutum condi-
ta sciētia . Item sicut dicit gre-
gorius . per intellectū sumus pro-
uidi . per sapientiam maturi .

De beatitudinibus in gene- re. Capitulum qdragesimū sextū.

Beatitudines septē sunt
secūdū distimctōne gra-
duū quāuis octo sint se-
cūdū essentia quas saluator enu-
merat in sermone in monte scilicet

paupertas spūs . mititas . luctus .
 esuries iusticie . misericordia . cor
 dis mūdicia . pax . ¶ **O**arū beati
 tudinum numerus accipit sedm̄
 integritate pfectōis ¶ **R**equi
 runt at ad pfectōne itegritatis
 tria . scz recessus a malo . pcessus
 in bono . ⁊ pfectus status in op
 timo . Hanc malū aut pcedit ex
 tumorē supbie . aut ex rācōē ma
 licie . aut ex languore cōcupiscē
 tie . **C**ōtra hec tria sūt tres bti
 tudines . scz paupertas spūs contra
 malū tumoris . mititas cōtra ma
 lū rancoris . luctus cōtra maluz li
 bidinis . **I**te pfectus in bono
 attenditur secūdū diuinā imita
 tioēz que ē secūdū duas vias dei
 scz misericordiā ⁊ veritate **D**e q̄
 bus in ps̄ . **V**niuerse vie dñi mi
 sericordia ⁊ veritas . **I**git̄ secun
 dū has duas vias sumūt due be
 atitudines . scz esuries iusticie . af
 fectus misericordie . ¶ **P**reterea
 status in optimo atēdit̄ in duo
 bus . scz in limpida cognitione .
 ⁊ trāquilla affectione . ⁊ secun
 dū hoc sumunt̄ due vltime beati
 tudines scz mundicia cordis ad
 deū videndū . ⁊ pax mētis ad p
 fecte fruēdū . **P**er beatitudines
 excludunt̄ septē vicia capitalia .
Paupertas spūs excludit supbiā
Māfuetudo irā . **L**uctus inuidiā .
 qm̄ qui luget p peccatis aliorū n̄
 inuidet illis **E**suries iusticie acci
 diā . **M**isericordia auariā . **M**ū
 diciā cordis gulam . quia cordis
 mūdicia nō seruit vntri ad mo

dum bruti animalis **P**ax exclu
 dit luxuriā . qm̄ gustato spū de
 sipit ois caro ¶ **S**icut in enume
 ratione donorū ē ordo artificialis
 quia primo ponunt̄ digniores .
 ita in beatitudinibus est ordo na
 turalis vbi digniores ponuntur
 vltimo .

**De prima beatitudine . Ca .
 xlvij .**

Paupertas spūs sumit̄ hic
 pro abstinentia ab amo
 re mundi . id est ab amo
 re carnaliū voluptatū ac diuida
 rum . ⁊ pprie excellētie . **H**ec tria
 completitur amor mundi . **V**n̄
 dicitur sup **L**ucā . **P**aupes sūt q̄
 non querunt illecebrosiā . **S**uper
 matheū q̄ dicit̄ . **P**aupes spiri
 tu sūt humiles deū timentes . **A**
 lia glosa dicit̄ . q̄ paupes sūt q̄
 nihil habent ⁊ omnia possident .

**De secunda beatitudine .
 Cap . q̄dragesimū octauū .**

Pax ē sicut dicit̄ grego .
 qui nec patit̄ nec tedu
 at̄ . **E**st at̄ mititas eadē
 eū māfuetudie . **D**abetur eñ ex
 glosa sup **M**at̄ . q̄ māfuetus ē
 qui nullā amaritudinē animi se
 tit . **E**x quo patet q̄ māfuetudo
 est purgati animi . ⁊ potest dici
 q̄ mansuetudo est species forti
 tudinis mediāte patientia . **D**if
 ferunt tamen mansuetudo ⁊ pa
 tientia aliquo modo . qm̄ patien
 tia est in sustinentia molestiarū
 o . ij .

corpaliū. Māfuetudo vero in su
stinentia cecumelharum.

De tercia btitudie. Ca. xlix

Dolus ē lugere p pe cō
rodie ipsū. ita q insur
gamus ad destructōne
ipsius. Lugē autē de malo vt fu
giam? ipsū in quantū auertit ab
amato. sic lugē est solius carita
tis. Lugere vero de aliquo malo
speciali est cuiuslibet virtutis. q
libet em virtus luget de suo cōtra
rio.

De quarta btitudie Ca. l.

Esuries iusticie est vehe
mens desideriu iusticie si
ue sumi boni. Esuries at
iusticie potius ē btitudo qm esuri
es aliarū virtutū cardinaliū. qz
p iusticiaz imediate cōiungimur
deo. quod nō fit p alias cardina
les vtutes. Iusticia em put hic
sumit cōprehendit fidem. spem.
a caritate. que imediate cōiugūt
nos deo.

De quinta btitudine Ca. li.

Misericordia ē p quam p
terrenis meream celestia
Opa misericordie sūt q
tuorbeū. videlicet septē corpalia
a septē spūalia. Corpalia sunt
hec. visitatio infirmorū. potatio
sitientū. abatio esurientū. redē
ptio captiuorū. vestitio nudorū.
collectio pegrinorū. sepultura

mortuorum. Vñ versus. Visito
poto cibo redimo te go colligo cō
do. **Prima sex de istis habet i**
euāgelio. septimū in thobia. O
pera misericordie spūalia sūt hec
Delinquentū ignoscere. peccatē
corrigē. ignoratē docere. tituban
ti consulere. mestū cōsolari. pro
salute pximi orare. iniurias susti
nere. Et hoc vltimū dicit ppterea
opus misericordie. quia respōsi
o mollis a humilis patiētia fran
git irā. a hoc piū ē sciz furore ira
ti mitigatē. Cōsule castiga solatē
remitte ser ora Ita vt sub eodez
intelligentur cōsiliū a doctrina.

De sexta. Capitulu. liij.

Mundicia cordis ē q clarī
ficat cor a mundat ad vi
dendū deū a ardentissime
diligendū. Acāpit autē mūdici
a cordis hic nō p virtute. s p
statu quodam qui est purgatū
animi.

De septima. Caplm. liij.

Pax est status virtutis i
quo est delectatio i deo
sine cōtradictōne carnis
mundicia diaboli. Vel si est aliq
inefficax tamē est. Vñ patet qz
est pax stat? purgatissimi animi
Pacificis magis attribuit esse
filios dei qz alijs. quia licet mise
ricordia maxime assimilet hoīem
deo quātū ad opa exteriora. ta
mē qntū ad interiora magis assi

milat teo pax.

**De octava beatitudie Cap
liij.**

Octava beatitudo est de qua dicitur beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. quoniam ipsorum est regnum celorum. hec virtus scilicet sustinentia persecutionum propter iustitiam annexa est patientie. Cum enim pacificus sit absque contradictione mundi. carnis. et diaboli. Dicitur quod ipse paratus erit superare temptationem mortis. Unde sustinentia mortis pro christo in eodem gradu est cum pace. Propter hoc dicimus quod octo sunt beatitudines quantum ad essentiam. sed tantum septem quantum ad distinctionem graduum. quoniam supra pacem non est virtus alia. Dicit enim Augustinus Pax est finis et consummatio omnium virtutum. Octava beatitudo dicitur redire ad caput duobus modis. Primo quia ipse premium sibi promittit quod prime beatitudini scilicet regnum celorum. Secundo quia omnes probat ab ultima usque ad primam utrumque verum sint. Gregorius. Qualis unusquisque apud se lateat illata contumelia probat. Ex dictis colligitur quod habitus virtutum cardinalium principaliter disponunt ad actus contemplative. habitus autem beatitudinum disponunt ad perfectionem utriusque.

**De sensibus spiritualibus -
Capitulum .lv.**

Per sensus spirituales percipit anima spiritualia. quia videt sponsum sui pulchritudinem sub ratione splendoris. Audit suavitatem harmoniam sub ratione verbi. Gustat summam dulcedinem sub ratione sapientie comprehendens utrumque scilicet verbum et splendorem. Odo ratur summam fragrantiam sub ratione verbi inspirati in corde. Tangit summam suavitatem sub ratione ubi incarnati et inter nos habitantis corporaliter. et reddentis se nobis palpabilem et osculabilem per ardentissimam caritatem. Ex predictis patet quod sensus spirituales dicuntur perceptiones mentales circa veritatem contemplandam. que quidem contemplatio incipit a sensu et pervenit ad imaginationem. de imaginatione ad rationem. de ratione ad intellectum. de intellectu ad intelligentiam. de intelligentia ad sapientiam seu notitiam excessivam que incipit hic in via. et consummatur in patria.

De fructibus spiritus Cap. lvi.

Fructus duodecim non dicuntur novus habitus. sed status solacionum quibus solatur spiritus iustorum. et iste delectationes consequuntur opera perfecta. Sunt autem isti fructus caritas. gaudium. pax. patientia. longanimitas. bonitas. benignitas. mansuetudo. fides. modestia. continentia. castitas.

o. iij.

De dulia et latría. Ca. lviij.

Latria est reuerentia et seruitus deo exhibita. Vñ si creaturæ exhibet honor deo debitus est idolatria. Latria comprehendit quinque. scilicet fidem. sapientiam. reuerentiam. sacrificium. orationem. Prima duo sunt cordis. sequentia duo sunt operis. vltimum est oris. ¶ Dulia debet creature in quantum est imago. Si vñ d' dulia est honor qui debetur sanctis. Vñ de beata virgine sciendum quod in quantum ipsa est persona sancta debet ei dulia. h' in quantum est mater dei debet ei iperdulia. id est superior dulia. Hanc si persona cui debet dulia est in prelatione constituta debet ei reuerentia que consistit in obedientia preceptorum et in exhibitione honorum. Si autem est persona simplex debet ei reuerentia tantum que consistit in exhibitione honorum. Iperdulia debet creature excellenti. sicut est caro christi. beata virgo. et crux christi. ¶ Vnde sciendum quod ligno vere crucis christi in qua pependit si non sit figuratum ut signum crucifixi debet ei iperdulia. quia instrumentum fuit nostre redemptionis. Crucibus autem factis in quantum sunt ligna siue res tales nihil debet. Sed crucibus factis in signum christi crucifixi debet latría. Imaginibus enim eadem debetur oratio siue adoratio que debet illis quorum sunt imagines. Vnde non imaginibus in quantum res facte. h' illa quorum sunt imagines adoramus.

De decem preceptis in genere. Capitulum. lviij.

Preceptum est imperium faciendi aliquid vel non faciendi. Preceptorum alia sunt affirmatiua ut honora premissa. alia negatiua ut non mechaberis. Precepta affirmatiua stricte sumendo dicuntur precepta. Sed negatiua prohibitiones. Precepta affirmatiua obligant semper. h' non ad semper. Negatiua vero obligant semper et ad semper. Precepta decalogi possunt intelligi vel data vel innata. Primo modo tantum pertinet ad populum israeliticum. Secundo modo omnes obligant. quia quicquid continet decalogus explicite. hoc continet lex nature que scripta est in corde cuiuslibet implicite. Istud enim preceptum legis nature. Quod tibi non vis fieri alij ne feceris. includit hec precepta. Non occides. non furtum facies. et huiusmodi que decalogus ponit explicite. ¶ Quedam precepta traduntur impatiue. scilicet illa que sunt affirmatiua. Quedam autem indicatiue scilicet negatiua. et hoc ideo. quia difficilius est facere bonum quam declinare malum. Plures enim in faciendo bonum requirunt circumstantie. In quibusdam preceptis prohibet actus et affectus. ut patet in his. Non mechaberis. non concupiscas uxorem proximi tui. quia appetitus est nimis inordinatus ad illa. In quibusdam solummodo prohibet actus ut cum dicitur. Non occides. hoc

dico secundū formā tradendi nō
 secundū veritatē intelligendi.
 Nā secundū veritatē intelligēdi
 omnia precepta negatiua coerēt
 manū a animū. ¶ Multis moīs
 ligamur. scilicet lege nature. vt
 est diligere deū sup omnia. a nul
 li facere quod nobis fieri nolum?
 Preceptis diuinis. sic ligabat
 adam pceptis sibi datis. a iudei
 suis votis. quia secundū aug?
 vouere est volūtatis. h reddē ne
 cessitatis. Vñ quibusdā etiā cōsi
 lia sunt precepta sicut religionis
 qui vouerūt talia. Decretis pa
 trū. vt ē ieiunare vigilias aliqs
 sanctorū a huiusmodi. ¶ Cōsue
 tudine secundū q̄ in francia pri
 mogenitus succedit in regno. ¶
 Mādatis p̄latorū. Vñ sup cathe
 drā moyfi sederūt scribae. Cō
 scientia. quia secundū aug?
 quid sit cōtra cōscientiā edificat
 ad gehennā. ¶ Numerus precep
 torū sumitur sic. quia quedā or
 dināt nos ad deū. q̄dā ad proxi
 mū. quod deus insinuare voluit
 q̄ in duabo tabulis illa dedit.
 ¶ In prima tabula sūt tria pre
 cepta que pertinet ad deū. quo
 rū primū ptinet ad prēm. quia ē
 de diuina vmitate. Secundū ad
 filium. quia est de iuramentiveri
 tate. Tercū ad spiritū s̄ctum.
 quia est de spiritali vacacōne.
 ¶ In secūda tabula fuerūt sep
 tem precepta ad proximū ptinē
 tia. quorū primum est de exhibē
 dis boīs. vt est illud. honora pa

trem a c. Reliqua sex sunt de ca
 uēdis malis que inferri possunt
 corde vel ore vel opere. Ope ledi
 mus proximū triphiat. ppter qd
 dant tria p̄cepta. Primū ē. non
 occides. Secundum est. nō me
 chaberis. Tercū est. non furtū
 facies. Ore quoq; ledimus pro
 ximū. a cōtra hoc est illud. non
 dices cōtra proximū tuū falsum te
 stimoniū. Corde ledimus proxi
 mū duplicat. q̄nq; scilicet respe
 ctu rei irrationalis. Vñ dicitur.
 Nō cōcupiscas rem proximi tui

De primo p̄cepto. Ca. lix

Primū p̄ceptū tres ha
 bet clausulas. Prima ē
 Non habebis deos ahe
 nos corā me. vbi prohibemur ad
 orare creaturā sp̄ualē scilicet āge
 los. Secūda ē. Non facias tibi
 sculptile. hoc est imagies fictas
 que nullius rei naturalis sunt rep
 sētatiue. Tercia est. neq; omni
 um similitudinum scilicet imagi
 nū naturalis rei. a sequit que ē i
 celo desup vt solis a lune. a que
 i terra deorsū vt boīs boīs a simi
 lium. Neq; eorum que sūt i aqs
 sub terra. idest pisciū. Nō adora
 bis ea scilicet actu exteriori. ne
 q; coles scilicet affectu interiori
 ¶ Ex his patet q̄ non reprehen
 duntur christiani qui faciūt ima
 gines. non quidem ad orādum
 et colendum. sed ad memorādū
 Donor autem qui exhibetur san
 o. iij.

At non est latræ sed dulcæ. **S**ecundū rationē allegoricā. prima clausula huius præcepti ostēdit iudeos et sarracenos esse idolatras qui deos habent alienos. Iudei quidem messiam. id ē anti xpm. Sarraceni vero machametum. **C**ōtra secundā scz non faciās tibi sculptile faciūt heretici. qui nō credūt de dō nisi qd̄ imaginatione et fantasia cōfingunt. **C**ontra terciā faciūt mali xpiani. Nam sup̄bus colit similitudinē eorum que sunt in celo desup̄. quia sup̄ omnia diligit prelaturā. **A**uarus colit similitudinē eorū que in terra sunt. **V**oluptuosi colunt similitudinē eorū que sunt in aquis. hoc est delicias.

O Peracto de primo præcepto nunc peragendum est de secūdo præcepto. Capitulum. lx.

Secundum est. **N**ō assumes nomen dei tui in vanū. **D**ic p̄hibet iuramentū quod fit sine causa et piuriū. **V**terq; enī sciz pro nibilo iurās et falso iurās assumit nomen dei in vanū. quia primus sine causa nominat sumā veritatē. **S**ecūdu autē nominatā cōtemnit. **T**ri bus modis peccat quis in piurio vel iurādo cōtra conscientiam. vel iurādo illicitū. vel veniēdo cōtra iuramentū. **P**reterea sciendū q̄ iuramenta que q̄s facit ex certa scientia sonāt in blasphemiam. vt

q̄n iurat quis p̄ iestina dei et similia. **V**el sonant in irreuerentiam sicut q̄n iurat quis p̄ vulnera xpi et sunt peccatū mortale etiā si verū est quod iurat. **I**stud peccatū nō solū intelligit̄ secundū predictā rationē litteralē. sed etiā secundū intentionē moralē. **A**ssumitur enī nomē dei multipliciter in vanū. scz corde. ore. opere. **C**or de sicut mali qui noie tātum et sine re dicunt xpiani. qui licet sacramentum baptismi receperunt. tamen rem sacramenti id est grām nō hnt. **O**re scz mala iuratione. vti trāsgressionē. predicacōne q̄ fit vana intentione. et indeuota oratione. **D**e qua dicitur **P**opulus hic labijs me honorat. cor autē aē. **O**pe secundū q̄ ipocrite nomen dei assumūt in simulatiōe opis exterioris. nō i pietate cordis. **V**nde sumunt illud in vanū qz receperunt mercedem suam.

O De tercio præcepto. Capitulum sexagesimum primum.

Quartum est. **M**emento vt diē sabbati sactifices non facies omne opus. **I**n hoc præcepto quoddam est mortale. vt vacatio que est ad deum orādo colendo meditando. quoddam est ceremoniale. vt assignatiō diei septime que figurabat tropologicē cessationē a peccato. allegoricē quietē corpis xpi i sepulcro. anagogicē requiē eternā in

celo. **I**stud ergo p̄ceptū tripli-
 c̄ter potest ac̄ipi. **P**rimo modo
 generaliter vt c̄essemus a vicijs.
Secūdo modo specialiter vt c̄esse-
 mus ab operibz corp̄alibus que
 impediunt vacationem ad deum
Tercio specialissime vt est in vi-
 ris contemplatiuis. qui ab omni-
 bus mūdānis se separāt vt tota-
 liter deo vacent. **P**reterea prima
 vacatio est necessaria. secūda de-
 bita. tercia perfecta. **S**ecūdo
 ergo q̄ sicut sabbatuz dicitur re-
 quies siue vacatio ad deum sic di-
 es s̄onica potest dici dies sabbati.
 ⁊ quelibet dies statuta ad di-
 uinam venerationē quibus cessā-
 dum est ab opere seruilī. id est
 a peccato impediēte vacationē
 ad deū. **O**pa enī seruilia determi-
 nant̄ ab ecclesia opa mechanica
 agricultura mercatum placitum

De quarto p̄cepto. Capi-
 tulum sexagesimūsecūdu.

Quartū est. **H**onora pa-
 trem tuum ⁊ matrem.
Huic p̄cepto additur
 p̄missio sc̄z. vt sis longeuus su-
 per terrā. quia cōgruū est et con-
 ueniens vt conseruatio vite alie-
 ne mereatur conseruationem vi-
 te proprie. **P**ater dicitur i hoc
 mandato homo qui est principi-
 um per generationem quo ad eē-
 nature. vt pater carnalis vel qui
 est prināpiū p̄ ministeriuz rege-
 neracōnis quo ad esse gratie vt ē

pater spiritualis. **S**imitur alio
 mō pater nō secūdu rationē p̄-
 p̄uā h̄ cōmunē pro sene qui dicitur
 pater etate. vel pro rege qui
 dicitur pater defensione. **I**do-
 nor hic duplex est. sc̄z exhibitio
 o corporalis in sustentatione. ⁊
 spiritualis in reuerentia ⁊ obediē-
 tia. **S**ed obedientia diuersifica-
 tur secūdu diuersitatē patrum
 quia patri spirituali debem⁹ obe-
 dire in spiritualibus. **P**relato se-
 culari scilicet regi in temporalibus
 reipublice. **P**ri carnali in dispo-
 sitione rei familiaris.

Sequitur Capitulum sexa-
 gesimumtercium. De quin-
 to p̄cepto homini.

Quintū est. **N**ō occides.
Hic explicite prohibet
 homicidiū. h̄ ip̄licite ois
 motus ire contra proximū siue il-
 le sit cordis tantum vt ira. siue o-
 ris vt contumelia. siue operis vt
 percussio citra mortē. vel depila-
 tio. **P**rohibetur hic omnis iniusti-
 cia iniusta. **S**ed iniusta sit tri-
 pliater. scilicet ex causa. vt in il-
 lo qui occiditur sine culpa. **V**el
 ex ordine. vt cum ille qui nō est
 minister legis occidit. **V**el ex a-
 nimo. vt quando minister quidē
 legis occidit. sed libidine vindi-
 ctę nō amore iusticie. **D**istin-
 guitur homicidij genus duplex.
 scilicet verū quod dicit̄ corpale.
 ⁊ iterptatū qd̄ dicitur spūale.

Dominiū spirituale duobus
dis fit. Vno modo omittēdo. vt
cū quis videt aliū in extrema ne
cessitate ⁊ non subuenit ei interp
tatiue dicitur eū occidisse. Alio
mō fit omittēdo. ⁊ hoc qñq; fit
corde sciz odiendo. Job. Qui o
dit frēm suū homicida est. Qñq;
ore sciz detrahendo. qz ille cui de
trahit occidit in cōscientia illius
qui audit detractionē in qua pri
us viuebat p bonam famā. quā
doq; ope scz malo exemplo alte
ri occasionez ruine prestando. ⁊
tunc interpretatiue dicit illū oc
cidere.

De sexto. Capitulū. lxiij.

Sextū est. Nō mechabe
ris. In hoc precepto sic
dicit aug⁹. phibet om
nis illiatus ⁊ cubitus. ⁊ illorū
mēbrorū omnis illegittimus vs⁹
De hac materia quere supra in li
bro tercio in capitulo de luxuria
⁊ capitulo sequenti.

De septimo. Capitulū. lxx.

Septimū ē. Non furtum
facies. Sic secundū au
gustinū probibet cōtre
ctatio rei aliene ex cupiditate.
Cōtrectatio rei aliene potest fie
ri licite tribus modis. Primo
modo qñ n̄ fit ex cupiditate sed
obediētia sicut fecerūt filij israhel
auferēdo vasa egiptiorum. Sec
undo quando fit ex cautela. vt si

aliqs fures gladiū furiosi ne sibi
vel alijs noceat. Tercio qñ fit ex
necessitate. vt cū quis ad mortez
efuriens furatur panem. quia in
necessitate omnia sunt communia

De octauo. Capitulū. lxxi.

Octauū. Nō loqueris cō
tra proximū falsū testio
niū. Sic phibet dōne ge
nus mendacij. sicut dicit aug⁹.
Quod determinatur per tres dif
ferēcias. Est enim mendaciz
perniciosum quod nocet. Officio
sum quod prodest. Iocofuz qd
delectat. Includitur etiam i hoc
pcepto taciturnitas veritatis tē
pore necessitatis. tamen ⁊ causa
⁊ oportunitas faciūt ipsaz taciturni
tatem veritatis esse licitam.

De nono ⁊ decimo preceptis
Capitulum sexagesimū septi.

Nonum ⁊ decimūz pcept
tum est hoc Non concu
piscas domum proximū
tū nec desiderabis vxorē ei⁹. nō
seruū. non ancillaz. nec bouem.
nec asinū. nec omnia que illius
sunt. Duo probibent hic scz
concupiscētia carnis in vxore pro
ximi. ⁊ concupiscētia oculorum
i re aliena. Nam ad hec duo ma
xime inclināt natura corrupta.
Ad vñū ppter conseruationēz sui
in esse speciei. ad aliud ppter con
seruationē sui in esse indiuidui.

Vidic nō prohibet appetitus q̄ est ex corruptione fomitis . vel a sensualitatis delectatione . quia impossibile est q̄ ille cōcupiscētie non sint in nobis . **S**z pbibetur appetitus qui est ex cōsensu rationis **¶** Quāuis istud preceptū ad duo tātū determinet tamē intelligit̄ ibi prohiberi vniuersaliter omnis cōcupiscētia male volūtatis .

De consilijs in genere Capitulum sexagesimum octauum .

Consiliū put hic diuidit̄ extra preceptū est psuasio boni melioris ad quod non tene mur . Cōsilia in multis differūt a preceptis . **P**rimo quia ad precepta tenemur . ad consilia vero nō . qz̄ precepta seruare ē ncātatis cōsilia vero volūtatis . **I**tē lex vetus dat precepta . euāgelhū vero sup addit cōsilia . **I**tē cōsiliū ptinet ad pfectos . preceptū at̄ ad pfiētos . s̄ pmissio ad ipfectos . p̄hibitio vero ad puerfos **P**recepta sepant nos ab illicitis . sed cōsilia a cōcessis . **I**tē p̄ precepta declinamus peccatū . s̄ p̄ cōsilia declinamus occasiones peccandi . **I**tē p̄ precepta maxime negatia penā fugimus . s̄ p̄ cōsilia premiū cumulam **I**tē cōsiliū seruātū affert p̄miū . nō seruātū non adduat̄ supplicū . nō sic preceptū **I**tē ad precepta cōstringimur ex debito . s̄ ad cōsilia nō nisi ex voto **I**tē cōsiliū p̄ votū sit preceptū .

sicut ait Aug⁹ . **V**ouere inquit ē volūtatis . reddere vero ncātatis **I**tē meli⁹ ē deuotuz in minoribz qm̄ in deuotū in maioribz pmissi omibz iuenire . **V**n̄ meli⁹ ē nuda precepta seruare cū deuotiōe qz̄ se ad cōsilia obligare . et in his negligentē esse . **¶** Nota q̄ in lege moisaica fuerūt iudicialia . et ceremonialia . et moralia . **L**ex autē euāgelica iudicia tempat̄ p̄tē auferēdo . figuras euacuat rerū veritates exhibēdo . precepta cōsummat̄ consilia adijciēdo . **A**dijct̄ autē tria scz̄ instructiōne documtorū . p̄missionē premiorū . et perfectionē cōsiliōrū . et ideo dicitur lex moisaica differre ab euāgelica . quia illa figurarū . hec veritatis . **I**lla pene . hec grē . **I**lla literalis . hec spūalis . **I**lla occidēs . hec viuificās . **I**lla timoris . hec amoris . **I**lla seruitutis . hec libertatis . **I**lla oneris . hec honoris .

De cōsilijs i specie . Ca . lxxix

Consilia q̄ xps̄ adiecit̄ p̄ceptis ista sūt . **¶** **P**rimū paupertatis q̄ cōsistit i abdicatiōe pprietatis **V**n̄ Luc . **Q**ui nō renūciauerit oībz q̄ possidet n̄ p̄t me⁹ eē disci . **M**atth . **O**is qui reliq̄rit domū vel frēs aut agros ac . p̄t̄ nomē meū cētuplū accipiet et vitā eternā possidebit . **¶** **D**e hoc Hiero . **M**onach⁹ h̄ns obolū nō valet obolum . **¶** **S**ecundū est obedientie . **V**n̄de illud . **S**u p̄ cathedrā moyli sederūt scribē et pharisei q̄ dicunt facite . **M**atth .

Si quis vult venire post me ab
neget semetipsum. ¶ Sciendum
autem q̄ duplex est obedientia
sc̄z perfecta que se extendit ad
oia que nō sunt cōtra dñm vel cō
tra regulā quā quis p̄fessus est.
et q̄ dispensationi prelati nō sub
dunt. De hac obedientia dicit ber
nardus. Perfecta obedientia le
gē nescit. terminis nō artat. nō
cōtinet̄ p̄fessionis angustia. Ad
hāc nullus tenet̄ debito necessita
tis. h̄ solū p̄fectionis sicut tenem̄
semp̄ emulari carismata meliora.
¶ Alia ē obedientia imperfecta suf
ficiens tñ ad salutē qua quis obe
dit tantū in his q̄ seruare p̄misit
vel in his q̄ in illis implicite conti
nent̄. sicut sūt illa sine quiboreli
gionis p̄fessio nō seruat. vt reci
pere officia et huiusmodi. et tal
obediētia necessitatis ē. ¶ Cum
ergo dicit̄ bt̄s benedictus in re
gula. q̄ si p̄latus p̄cipiat aliqd̄ i
possibile temptādū ē facere. loq̄
tur de obedientia p̄fecta. quā dū
seruat subditus in his ad que nō
obligat̄ ad p̄lati p̄ceptū cōsiliij
ē et magne p̄fectionis et nō necē
tatis. h̄ si seruat ad simplicē ad
monitionē tale quid maiori p̄
fectionis est. et nō necessitatis.
¶ Tercū castitatis de qua dicit̄
Sūt eunuchi qui seipsos castra
uerūt p̄p̄t̄ regnū c̄lorū. Ad idem
pertinet illud Mat̄. Audistis
quia dictū est ant̄qs Mō mecha
beris. ego autē dico vobis qui vi
berit mulierē ad cōcupiscendaz

ear̄ et c̄. Dic ostenditur q̄ nō so
lum damnabilis est cōsensus ad
opus mechie. sed consensus ad
delectandū. ¶ Nota q̄ cōcupi
scere ex subito motu veniale est
Sed cōcupiscere ex deliberatiōe
perfidendi mortale est. ¶ Predi
cta autē tria cōsilia sūt specialia
et substātia omis p̄fecte reli
gionis. quia suos obseruatores
elōgant a malo nō solum quā
tum ad culpā sed etiā quantum
ad causā. omne nāq̄ malū orit̄
ex triplici radice. sc̄z ex cōcupi
scentia carnis. et cōcupiscentia
oculorū. et supbia vite. Predic
ta vero tria cōsilia p̄fecte nos e
longant ab hac radice triplici.
¶ Quartum cōsiliū est caritatis
Mat̄. Diligite inimicos vr̄os.
¶ Istud quantum ad dilectionez
affectus est p̄ceptū. Sed quā
tum ad dilectionem effectus ē
cōsiliū. quia inimico velle grām
et gloriā necētatis ē. S̄z ostēdere
illi signa benignitatis hoc est per
fectionis et cōsiliij. Vñ ad hoc
non omēs tenemur. Hanc nega
re homini signa familiaritatis q̄n
to veniam petit vel quanto necē
sitas exposcit vindicta est. Vñ
quando se ille qui hostis habetur
ad familiaritatem ingerit si habe
atur presumptio q̄ non simulate
vel irrisorie faciat. quia tunc dili
git et inter amicos deputandus
est. Sed q̄ aliquis vltro se ad
familiaritatem inimico ingerat.
hoc p̄fectionis est. Vñ q̄ aliq̄

111

V

iniuriam passus reconciliacione
et amicitia querit non est debitor
necessitatis sine quo non est salus
sed est perfectio et filii quo ma-
gnus expectatur premium. **Quin-**
tus est mansuetudinis **Matth.** Si
quis te percusserit in una maxilla
et. **Doc** sic intelligit. **Paratus**
his aliam sustinere patienter. et istud
est patientie respectu lesionis cor-
porum. **Sed** ad idem pertinet aliud
quod est patientie respectu ab-
lationis rerum. sicut est illud **Qui**
tecum vult iudicio contendere et tuni-
cam tuam tollere. relinque ei et palli-
um. **Nota** quod contingit sua re-
petere coram iudice fidei duplici-
ter. Aut cum contentione et fraude.
aut cum caritate. **Primum** nulli
licet. **Secundum** vero licet imp-
fectis et infirmis. perfectis autem
non. **Vnde** non repetere consilium est
infirmis. perfectis vero preceptum
Illis autem qui abrenunciaverunt
proprietați non licet repetere sua ut
sua. sed ut congregationis. nec pro-
pter se sed propter commune bonum.
Sextus est misericordie et ero-
gationis. ut illud. **Omni** petenti
tribue. **Et** illud. **Si** vis perfe-
ctus esse vende et vende omnia que
habes et da pauperibus. **Nota** quod
dare superfluum est necessitatis. sed
dare quibus egemus est consilium.
Aug. Melius est nimis egere quam
plus habere. **Quod** autem dicit do-
minus **Omnia** que vultis ut faci-
ant vobis homines vos eadem facite
illis. sic est intelligendum. **Quocum-**

que vultis rationabiliter et dicta
te caritate ut faciant vobis et. **Vn-**
si peteremus rem aliquam et non indi-
geremus non vellemus rationabili-
ter iam dari nobis. **Septimus**
consilium est de simplicitate ver-
borum. ut ibi. **Sit** sermo vester
est est. non non. cuius sensus est.
Si affirmatio vel negatio est in
ore. sit et in corde. **Ad** hoc consilium
reducitur et illud audistis quod dic-
tum est. **Non** periurabis. **Ego**
autem dico vobis non iurare omni-
no. **Nota** quod iurare quantum ad in-
firmitatem pertinet promissionis est
Non autem iurare quantum ad per-
fectionem pertinet consilium est.
Prohibet etiam dominus iurare per
creaturas. scilicet per celum vel per
terram. vel per capillum propter ido-
latriam. ne se aliquid credamus
numinis esse in illis. **Fiunt** tamen
interdum iuramenta per euange-
lia et cruces. id est per eos cui hec
sunt dedicata. **Octavum** consili-
um est de vitanda occasione pec-
candi. **Vnde** dicitur. **Si** oculus tu-
us scandalizat te. erue eum et proice
abs te. **Secundum** augustinum
nullum membrorum ad literam
erui precipitur. sed occasio pec-
candi. **Potest** enim esse occasio
peccandi ex aspectu. et tunc oculus
scandalizat te. **Cum** autem
fit bona intentione. tunc dicitur
oculus dexter. **Vel** potest esse oc-
casio ex contactu et cum bona in-
tentione. tunc manus dextera scanda-
lizat. **Item** potest esse occasio

peccandi ex alio. et hoc a consilia
no q̄ dicit oculi. vel ab adiutoe
qui dicit manus et dexter qui est
consiliarius. vel adiutor in spūa
libus. Quismodi ergo si scan
dalizant abijcēda sūt. quia oc
casionēs peccati sunt fugiende
Monū consiliū est de rectitudine itē
tionis ac simplicitate finis **V**nde
dicit. **A**tendite ne iusticiā v̄rā
faciatis corā hoībus vt videamini
ab eis. **I**te istud **N**esciat sinistra
tua quid faciat dextera tua. **I**te
illud. **S**ic luceāt opera v̄rā corā
hoībus vt glorificet pater vester
qui in celis est. **D**e his nota q̄
contingit cōstituere duos fines.
scz tempalem et eternū. **S**z si ef
nus finis est vltim⁹ hoc bene licz
Actio autē spūalis vt predicatio
nō potest referri ad finē tpalem
ita etiā q̄ illud tpale referat ad
deū. quia nō sunt faciēda mala
vt veniāt quecunq; bona. et hoc
est quod ait **A**ug⁹. **N**ō debem⁹
euangelizare vt manducemus.
sed māducare vt euangelizem⁹.
Nota etiā q̄ debem⁹ et tenem⁹
illos actus referre ad deū quorū
habemus dominū ex imperio ra
tionis. vt est māducare. cogita
re. eligere et similia. **S**z nō tene
mur referre actus viriū inobediē
tiū rācōni. vt est nutritiua. respi
ratiua et huiusmodi. **D**e cōmū
cōsiliū est de cōformitate operis
ac doctrine. vt ibi. **A**lligāt one
ra grauiā et importabilia. digito
autē nolūt ea mouere. **D**icunt e

tim et nō faciūt. **A**d itē **I**po crista
eijce primū trabē de oculo tuo et c̄
Nota in predicacōne asseritur
aliquando tentio generaliter. sci
licet de his que pertinent ad sta
tum salutis. **A**liquando vero asse
ritur tentio secundum statum p
fectionis. vt pote religionis. **P**
Primo modo tenetur predicator
facere quod dicit cum asserat om
nes ad hoc teneri. **S**ecundo mo
do non tenetur nisi et ipse perfec
tionem illam vuerit. **V**trum
autem malus peccet predicando
distinguitur. quia existens in
peccato notorio peccat si p̄dicat
sue ex necessitate officij hoc faci
at sue ex volūtate. quia scāda
lizat. **E**xistens autē in peccato
occulto si p̄dicat et non studet ex
dicto suo compūgi ad huc vide
tur peccare. quia videtur contem
nere. **V**nde cōmū consiliū ē
de vitanda sollicitudine. vt ibi.
Nolite solliciti esse. et c̄. **E**t ibi.
Nolite cogitare de crastino.
Friendum q̄ triplex est solli
cītudo. **P**rima est laudabilis. et
est prouidentie spūitūalis. **V**n
de apostolus ad corinthios **Q**ui
sine vxore est sollicitus est que
sunt domini. quomō placeat deo
Item ad Romanos de prelati.
Qui preest in sollicitudine. et c̄.
Secunda est tolerabilis et est il
la sollicitudo cure temporalis quo
ad corpus. **V**nde dicitur **L**uce.
Martha martha sollicita es et c̄.
Tercia ē vituperabilis. et ista ē

supflue thesaurizationis quo ad
 auaricia. *Eccs.* Peccatori dedit
 de afflictione vt addat et aggre
 get. et hec vanitas e cassa sollici
 tudo meus. Pollicitudo pma p
 cipit. Secda pmittit. Tercia pbi
 bet. *¶* Quodamū ē fraterne cor
 reptionis. vt ibi. Si peccauerit
 in te frater tuus cor ac. *¶* Nota
 qz corripere frēm qnqz est cōsiliū
 vt qn corripitur sup venialibz.
 qnqz est preceptum vt corripere
 de mortalibus. *¶* Ito secundo mō
 ad omnes pertinet. et obligat se
 per. sed non ad semper. quia p
 loco et tpe sciz qn vacat et licet et
 creditur qz vtilis sit correptio.
¶ Sciendum qz triplex est cor
 reptio. scz amoris. timoris. pu
 doris. Dunc ordinē fraterne cor
 reptionis docet dñs in euangelio
 Primo enī inuuit fratrem esse re
 uocandum amore cum iubet euz
 singulariter cōuenire dicens. cor
 ripe eum inter te et ipsum solum.
 Si hoc non valet docet eum secū
 do reuocandum esse timore. vbi
 ait. Si te non audierit adhibe ti
 bi vnū vel duos testes. Tercio
 docet vt si nec hoc valuerit qz riu
 oretur pudore. *¶* Vnd dicit qz si nec
 illos audierit dic ecclesie. Si at
 ecclesiam nō audierit sit tibi eth
 nicus et publicanus. id est excō
 municari debet et sic deuitari. *¶*
 Sane predictz ordo fraterne cor
 reptionis intelligitur tantum de
 criminalibus. quia de culpis cō
 munitibus solent claustrales se in

fuis capitulis accusare. non pmissa
 admonitione. *¶* Verūtamē
 accusans alium caueat diligēter
 ne hoc faciat ad infamandum. s
 ad corrigenduz. quoniam si qz
 ex deliberatione contrarium fac
 ret mortaliter peccaret.

¶ Sequitur nunc liber sextus
 de medicina sacramentali.

Elestis medicus
 humani generis
 reparatoz tali mo
 do sanauit egro
 tuz sicut optime
 competeat egrotanti et occasioi
 egrotandi. et ipsius egritudinis
 curationi. Egrotus igitur homo
 est. morbus autē originalis cul
 pa est. Origo vero istius culpe
 licet principaliter fuerit ex consē
 su rationis. occasionem tamē fū
 psit ex sensibus carnis. Ad hoc
 autem qz medicina responderet
 morbo oportuit qz non tantum
 esset spiritalis. verūctiam aliqd
 haberet de sensibilibus signis. vt
 sicut sensibilia fuerunt anime oc
 casio labendi. ita essent ei occasi
 o resurgēdi. Preterea medicina
 nostri vulneris consistit in eccle
 siasticis sacramentis.

¶ Sequitur Capitulum pri
 mum de diffinitionibus sacramēti

Sacramētū est vt ait au-
g⁹. inuisibilis grē visibil^{is}
forma. / Nec diffinitio
generalis est. et conuenit sacramen-
tis tā noue legis q̄z veteris. quia
tam illa q̄m ista sunt ex similitu-
dine representātia. et ex institu-
tione significantia. Secundū at̄
q̄ ea diffinitio conuenit sacramen-
tis noue legis sic supplenda est
ita vt eius similitudinem gerat et
causa existat. quia nō solum ex
similitudine representāt vel ex in-
stitutione signāt. h̄ etiā ex virtu-
te diuina sanctificant et gratiā con-
ferūt. p̄ quā aia curat̄ ab infirmi-
tatis uiciorū. Et hoc est quo d
aug⁹. insinuat in alia diffinitio-
ne dicens. Sacramētū inquit est
illud in quo sub tegumēto reruz
uisibiliū diuina uirtus salubrez se-
cretius et securius opatur. / Est
et tertia diffinitio hugonis de sa-
cti uictore qui ait. Sacramētū
est materiale elemētū extrinsec⁹
oculis suppositū ex institutione
signās ex similitudine represētās
ex scificatione aliquā gratiā inui-
sibile cōferēs. / Tria tangunt̄
hic que sūt de ratione sacramenti
stricte et pprie accepti. Primum
ē naturalis similitudo ex qua ha-
bet aptitudinē significandi. Secū-
dū ē actualis institutio ex qua
habet ordinationē determinatā
respectu hui⁹ significati. Tercū
ē spūalis scificatione. ex qua ha-
bet uirtutē efficiendi illud signifi-
catū. Itē dicit aug⁹. q̄ sacramē-

tum est sacre rei signū. / Itud at̄
nō est diffinitio h̄ potius et h̄mo-
logia sacramēti.

**De institutione sacramen-
torum. Capitulum secundū.**

Sacramenta legis gratie
xps instituit tāq̄z noue
legis lator. in qua uoca-
uit ad premia. dedit precepta. i-
stituit sacramenta. Xps enī uer-
bū pr̄is cū sit summe uirtutis. sum-
me ueritatis. et summe bonitatis.
Ratione bonitatis pmisit premi-
a beatificātia. Ratione ueritatis
dedit precepta dirigentia. Rati-
one uirtutis instituit sacramēta
adiuuantia. vt sic per sacramēta
reparetur uirtus ad implenda p̄-
cepta. et per precepta perueniat̄
ad premia. / Instituit autem
christus sacramenta in uerbis et
elementis. vt ait Augustinus.
Accedat inquit uerbū ad elemē-
tum et fit sacramentum. et est ibi
elemētū pro materia. et forma
uulborum pro forma. / Ad hoc
uero instituta sunt sacramenta i
uerbis et elementis vt haberent e-
uidentiā signandi et efficaciam
significandi. quia dum elemēta
oculis. et uerba auribus se offe-
runt qui sunt duo sensus p̄cipue
cognoscitiui dant euidentiā si-
gnificationis. deinde uerba sanc-
tificant elementa vt plenior fiat
humane curationis efficaciam.

Instituit autē de? sacramenta
 diu erfirmode **Q**uedā scz ante ad
 uentū suū vt matrimoniū et peni
 tenciā. sed hec duo cōfirmavit et
 cōfirmavit lege euangelica dum
 penitentiā predicauit et nupējs
 interfuit. **A**lia quinqz sacramēta
 solus chzistus inicitauit. cōfirma
 tionem quidez manū imponendo
 puulis. **V**unctionē vero discipu
 los ad curanduz mittendo q̄ infir
 mos vngebant oleo. sicut dicit̄
 in **M**arco. **B**aptismū autē susci
 piendo. deinde formam dādo. **O**
 rdinem vero primo potestate
 ligandi et soluēdi tribuendo. cō
 ficiendo sacramentum altaris. **E**
 ucharistiam vero compando
 se grano sinapis. et cōficiendo ac
 dādo discipulis inminente pas
 sione sacramentum corporis et san
 guinis **I**nstituta sunt sacramen
 ta etiā multiplici de causa. **P**ri
 mo ppter humiliacōnem q̄ homo
 querit salutem in inferioribus se
 Secdo ppter erudicōnem qua hō
 p̄ uisibilia ad cognoscenda inui
 sibilia rapiat. **T**ercio ppter ex
 ercitatōnem qua noxiam homo
 declinet occupacōnem et oīum
Quarto ppter cōgruitatem me
 dia ad medicinā. q̄nia cū medi
 cus sit deus et homo cōgruenter
 medicina continere debet aliquid
 diuinū. sciz inuisibilem grāciāz.
 et aliquid humanū. sciz uisibile
 grācie formam. **Q**uinto est con
 gruitas ex parte infirmi. qz cum
 infirmus sit homo cōstans ex cor

poze et spiritu. **S**piritus autem
 in corpore cū nō bene capiat spūi
 tualia nisi in corporalibus cōgruū
 fuit dare medicamenta spūalia
 in rebus corporalibus sicut pillule
 in nebula **S**exto est ppter aug
 mentum meriti **M**ultū em̄ ualet
 ad meritum q̄n deo credit̄ in his
 vbi humana rāo non prebet ex
 perimentum. **P**atet ergo ex pre
 dictis que sit sacramentoz cau
 sa efficiens. quia diuina institu
 tio. que formalis. qz grācie sanc
 tificatio q̄ finalis. qz humane in
 firmitatis curatio.

De effectu sacramentorum.
 Capl. iij.

Effectus sacramentoz
 noue legis multiplex ē.
Primo em̄ a peccato mū
 dant. scdo in bono confirmant.
 tercio corpori chzisti mystico iocor
 porant. quarto iustificant. quinto
 ad futurā vitam pparant. sexto
 erudiendo illuminant. septimo a
 malo pseruant. **I**sta patent in
 septem sacramentis per ordinem
Nam primū opatur baptismus
 scdm confirmatio et sic de alijs.
Sacramenta dicuntur grācie
 uasa et causa. nō qz in eis grācia
 substancialiter cōtineatur et cau
 saliter efficiatur. cum in sola aia
 habeat collocari. et a solo deo in
 fundi. sed qz in illis et p̄ illa gra
 ciā curacōnis a summo medico
 oportet hauriri. licet non alliga
 uerit potenciā suam sacramentis
 quin et p̄ alias uias grāciam suā

cōferre valeat. Sacramēta vero
sp̄ hnt significacōem veritatis. s̄
nō sp̄ efficacā i curacōis. nō pp̄t
beneficiū ex pte nri sed ex pte sus
cipientis. qz grā nulli dat repug
nāti et ipugnāti fontē grē Vñ et
sacramēta nō s̄ficiāt n̄ accēdētes
digne n̄ et absqz oī fictione acce
dant. Nōnūqz tñ vtute sacramē
torū sit de attrito cōtritus. ita qz
beneficiū dignitatis vel pp̄acōis
ex pte suscipientis supplet vtute
dina in sacramētis. dūmō nō ac
cedat se sciens i mōrli vel i p̄posi
to peccādi Vñ sciendū qz quidā
suscipiūt sacramētū tñ vt ficte
accēdētes. quidāz rem tñ vt qz
cōtritionē et fidei deuocōez rapi
unt grām p̄usqz veniant ad sacra
mēta Quidā suscipiūt et sacmē
tū et rē vt digne accēdētes. Sa
cramētū d̄r a sacrandō et hoc p̄t
feri tripliciter. ā sanctitatē efficiē
do tñ. ā significādo tñ. ā h̄l̄ effi
ciēdo et significādo. Primo mō
sacramēti rō ouenit rebz signatis
p̄ sacramēta tā veteris qz noue le
gis Secūdo mō ouenit signis vete
ris legis Tercio mō ouenit sacra
mētis noue legis Qui? exemplū
habem? in naturis. qz medicīna
d̄r sanare efficiēdo tñ Sz vrina
sana d̄r iudicādo tñ Creticatio vō
sanat efficiēdo et sanādo. Quiqz
sūt qz aiāz iustificāt h̄ diūsimode
Deus em̄ iustificat autoritate.
grā iustificat formalit̄ expellēs
morbu sp̄ualez Impletio mādā
torū iustificat vt dieta. Sacmē

ta vero tamqz vasa medicinalia
in q̄bo cōferē grā Sacerdos aut̄ mi
nisterio Exemplū h̄oꝝ habem?
in curacōe morbi corporal̄ De? em̄
sanat corp? autoritate. medicīna
effectiue. dieta cōseruatiue Vas
medici contentiue. vt d̄r vulga
riter p̄xis ista sanauit me. medi
cus vero sanat vt minister.

De numero sacramētorū. ca. iij

Sacramēta noue legis
sūt septē scdm̄ diuersita
tem hoim̄ in ecclesia Pri
mū ē iūctū vt baptisim? Secū
dū ipugnantiū vt cōfirmacō Tercū
vires resumentū vt eucharistia
Quartū resurgentiū vt penitētia
Quintū exeuntiū vt extrema
vinctio. Sextū ministrantiū vt or
do Septimū nouos milites intro
ducentū vt m̄ionū. Sacmēta
figurata sūt in septēz signaculis
q̄b? sūt veteris testamēti paginā
sigillata. que agn? qz h̄z clauem
Dauid qz claudit et nemo aperit
reseruauit Itē in septēz tubz q̄b?
āgeli cecinerūt. Itē in septē stell
q̄s hēbat filis filio hois in dextera
sua Itē in q̄nqz p̄ amb? et duob?
piscib? q̄bus d̄ns turbā satiauit
Itē in septē ocul̄ sup vnū lapidē
Itē in septē lucis tabnaculi su
ppositis candelabro Itē in septēz
circuicōmb? hiericho Itē in septē
lotionibus naaman in iordane.
Sacramēta sūt septē qz dispo
nūt ad septē virtutes h̄ndas. nā
baptisim? sacmētū est fidei. cōfir
macō sp̄ei. eucharistia caritatis

p̄ma iustie. extrema vnctio p̄se
 uerantie que ē fortitudinis cōple
 mentū. ordo p̄uidēcie. m̄rimoniū
 t̄pandē. / **A**lia rō est numeri sac̄
 r̄m̄torū. q̄ ordinat̄ cōtra triplicē
 culpam et cōtra q̄duplicē penaz
Vn̄ baptis̄m? ordinat̄ cōtra pec
 catū originale. p̄ma cōtra mōrle
 extrema vnctio cōtra veniale **O**r
 do cōtra ignorāciāz. eucharistia
 cōtra maliciā. cōfirmatio cōtra im
 potenciā. m̄rimoniū cōtra cōcupis
 centiā q̄m t̄pat et excusat. **A**lia
 rō est numeri sacram̄torū q̄ sa
 cr̄m̄ta sūt cause sanatiue morbi
 sp̄ualis ad modū corpaliū. **M**e
 dicinā v̄o corpalis est q̄duplex
 sc̄z curatiua. cōseruatiā. p̄serua
 tiua. melioratiā **V**ili mō et sac̄ra
 m̄ta curat. baptis̄m? em̄ curat si
 mul totalit̄. **P**̄ma v̄o curat pau
 latim quātum ad penā quousq̄
 nulli? pene l̄o debitor sit. **E**xre
 ma vnctio curat a morbis leuio
 rib? sc̄z a venialib? sic baptis̄m?
 et p̄ma curat a mōrlib? letalib?
Sic ergo p̄dicta tria sacram̄ta
 sunt q̄si medic̄e curatiē. cōfirma
 tio ē medic̄a cōseruatiā sanitatis
 sp̄ualis. in q̄ dat̄ sp̄ūsc̄us ad ro
 bur et ad cōseruaciōez gr̄e date in
 baptis̄mo **M**̄rimoniū ē medic̄ina
 p̄seruatiā. **O**rdo ē medic̄ina melio
 ratiua in q̄ augmētāt gr̄a. **E**uca
 ristia hec oia faciūt s̄l̄. **C**urat em̄
 venialia que sūt occasio r̄ime ma
 ioris. cōseruat etiā gr̄az inuentā
 in hoie et augmētāt. sicq̄ melio
 rat et nihilomin? a peccō p̄seruat

De dispensaciōe sacram̄torū
Capl. v.

Destas dispensaciōis sa
 cr̄m̄torū regularit̄ spe
 rat solū ad genus huā
 nū **I**n cōsuetudinē aut sacram̄tis disp̄e
 sandis necessaria est disp̄esantis
 intēciō q̄ q̄s intēdat facē qd̄ x̄ps
 instituit ad huāz salutē **V**el salte
 facē qd̄ faciūt eccl̄ia in q̄ claudis̄
 in gnali intēciō p̄d̄cā. q̄ ipsa ec
 clestia sic sacram̄ta a x̄po acce
 pit sic ad fidelīū salutē disp̄ensat
Rursū q̄ ordo dignitatis exigūt
 vt maiora maiorib?. minora mi
 norib? cōmittant̄. quedā respiciūt
 excellēciā dignitatis vt sac̄
 m̄tū cōfirmaciōis et ordis **V**nde
 cōferunt̄ ab epis **Q**uedā vero re
 spiciūt indigēciā necessitatis vt
 baptis̄m? et m̄rimoniū q̄ruz vnū
 regnat̄ alterz vero gnat̄. et h̄oz
 disp̄esatio etiā p̄sonis inferiorib?
 cōcedit̄ maxie ī articulo necc̄tatis
 qd̄ dico rōne baptis̄mi **Q**uedam
 aut̄ sacram̄ta sūt q̄si media vt euca
 ristia et p̄ma et vnctio extrema
 et istorū disp̄esatio ad solos p̄ti
 net̄ sac̄dotēs. q̄ sunt q̄si in medio
 int̄ ep̄os et minores p̄sonas cōsti
 tuti. **S**acram̄ta disp̄esari p̄nt
 a bonis et mal̄. a fidelib? et infi
 delib? intra eccl̄iaz et extra. q̄
 si disp̄ensari possent tātū a bonis
 nulli? essz c̄tus de suscepciōe sac̄ra
 m̄ti. cū nulli? sit c̄tus de bonitate
 m̄stri sic nec de p̄p̄a. et ita semp
 oporteret iterari. et malicia vn?
 p̄iudicaret aliene salutē. **I**dcircō

sacramēto ꝛ dispensatio ꝛ mitū
hominī nō racōne sanctitatis que
variā h̄ racōne auctoritatis que
semp̄ manet quantum est de se.

Sciendum autē q̄ sacramenta
quedā h̄nt substācia. quedā
vero sacramēta. Quantū autē
ad substācia non plus valet
opatio boni ministri q̄ mali. q̄
deus ibi opatur vt autor. homo
vt mīster. sed in sacramentalibus
sicut sunt orōnes plus p̄t valere
opatio boni q̄ mali. hoc autē est
p̄ accidens nō p̄ se id est quantum
ad aliquos effectus accidentales
nō quātū ad essenciales. Quāuis
igit̄ apud hereticos sint sacramē
ta vera. nō t̄n recipientibus vtilia
nisi ad ecclesie redeant vnitatem.
Vnde Aug⁹. Ecclesia compata
paradiso indicat posse baptismum
foris accipere. sed salutē non
tenere. Nam et flumina de paradisi
fonte foris largit̄ manauerunt.
nec tamē in mesopotamia nec in
egypto quo illa flumina puenērē
est felicitas vite q̄ de paradiso vera
ceter̄ commemoratur.

**De caractere et iteracone sacra
mentorum. Capl. vi.**

Triplex est stat⁹ fidelium
in acie ecclesiastice ierar
chie. sciz̄ fidei genite. fi
dei roborate. fidei multiplicatae.
Scdm̄ primū sit distinctio fide
lium ab incredulis in baptismo.
Scdm̄ aliū sit distinctio fortium
ab infirmis. et hoc in sacramento
confirmacionis. Scdm̄ tertium sit

distinctio clericorum ꝛ laicis et hoc
p̄ sacramentū ordinis. Vnde est
q̄ hoc tria sacramenta caracteres
imprimunt p̄ quos indelibiliter im
pressos semp̄ distinguūt. Vnde
nullaten⁹ iterari p̄nt. / **C**aracter
igit̄ baptismalis est incipientium.
confirmacionis vero p̄ficientium. sed
ordinis ē p̄fectorum. / **P**redicta
triplex distinctio fit ad similitudi
nem distinctiois alicui⁹ exercit⁹.
Prima est communis. sciz̄ tot⁹ ex
eratus ab alio exercitu et hoc fit
spūaliter p̄ baptismū. Secda est
specialis sciz̄ militū a popularibus
hoc autē fit p̄ confirmacionē. **T**ercia
est specialissima. sciz̄ ducum ab
vtriusq̄ et hoc fit p̄ sacramentū or
dinis. / **P**reterea q̄ caracter est
signū distinctiuū spūal e delibile
ideo nō fertur in sacramētis que
solent iterari. sicut est p̄nia. mī
nomū et huiusmodi. **N**otand⁹
etiā q̄ caracter baptismalis ē fun
damentū oim̄ caracterum aliorū
et iō illo nō habito nō p̄nt ceteri
caracteres imprimi. ac p̄ hoc oꝛ de
novo fieri vt illi caracteres habu
ant. Vñ si q̄s ordinat⁹ nō bapti
zatus nihil p̄sus agit. Quāuis
tria sacramenta vt dictū est p̄
caracteris impressionē nō iterent̄.
tū commune est hoc oib⁹ non iterari
sup̄ eandē materiā et p̄sonā et ex
eadē causa. et hoc est ideo ne fiat
contumelia sacramēto. Ex hoc enī
credi posset q̄ sacramēta p̄sus dis
pensata fuissent inefficacia et in
epta. **Q**ued sunt de sacramēto ꝛ

substantia. quedam de congruentia
 Si ea que de substantia sunt omit-
 tant euacuans sacramenta et sunt
 iteranda. omisso vero illorum que sunt
 de congruentia non euacuat sacra-
 menta.

De differentia sacramentorum. vij

Ad inicio constituta sunt
 sacramenta ad curacionem
 hominis. et semper cum morbo
 concurrunt. In lege enim nature fue-
 runt oblationes. sacrificia et be-
 nediciones. In lege autem scripta
 approbata est circumcisio. et ad-
 iuncta est expiatio atque superad-
 dita oblationis benedictionum et
 sacrificiorum multiformis distinctio.
 In lege autem noua instituta sunt
 sacramenta numero pauciora. uti-
 litate potentiora. virtute efficaciora.
 et preminentia digniora. atque sig-
 nificatione euidentiora. in quibus est
 impletio simul et euacuatio omnium
 predictorum. sicut dicit Dugos de
 sancto victore. Primi temporis sacra-
 menta fuerunt sicut umbra. Medij
 temporis sicut imago seu figura. Postre-
 mi temporis scilicet gratie. sicut corpus quod
 intra se veritatem continet et gratiam
 quam significatione representant. et prin-
 cipaliter conferunt ac permittunt.
 Predicta patet quod eiusdem mundationis
 similitudo in oblatione legis
 nature sed occulte inuenitur. In
 circumcisione vero euidentius inuenit
 et exprimitur. per baptismum autem ma-
 nifestius declarat. Item sacramenta
 veteris legis nutriebant pueros
 exercebant imperfectos et duos

onerando soluebant. Sed sacramenta
 noue legis conferunt quod vetera de-
 longinquo monstrabant. Unde
 priora sacramenta preparauerunt et per-
 duxerunt ad noua sicut via ad
 terminum. sicut signum ad signatum
 sicut figura ad veritatem. et sicut
 imperfectum ad perfectum. Alia est
 differentia. quia commune est omnibus
 sacramentis quod consistant in rebus sen-
 sibilibus inuisibilem gratiam signati-
 bus. Sed speciale est sacramentis
 noue legis quod consistant et in verbis.
 Item sacramenta noue legis efficiunt
 quod figurant. sed hoc non faciunt
 sacramenta veteris legis. Item sacra-
 menta noue legis iustificat et quan-
 tum ad opus operans. et quantum
 ad opus operatum. sed sacramenta
 veteris legis iustificat solum quantum
 ad opus operans. quia non valebant
 facientibus nisi quantum se illorum
 caritas et deuotio fidei extenderet.
 Istud non intelligitur de circumcisio-
 ne que cum non fuerit in lege data
 nequaquam inter precepta legalia con-
 putatur quia ipsa in puulis tollebat
 originale et gratiam conferebat quod
 non faciebant sacramenta legalia.
 Item in lege distinguebat circum-
 cisio populum dei ab alijs gentibus.
 Hunc nunc distinguit character baptis-
 malis. Item legalia secundum Augustinum
 fuerunt ante passionem domini viuua. et
 statim post passionem domini mortua
 et postquam claruit veritas euangelij
 sunt semper sepulta. Nostra vero
 sacramenta usque ad finem mundi
 semper in suo vigore manebunt.

De baptismo. Capl. viij.

Baptismus est ianua oim sacramentorum qz nulli conferunt ante ipm in ecclesia aliqđ alio. **De substantia baptismi sunt quinque.** Primum est expressio forme vocalis a dño institute. q̄ est hec. Ego baptizo te. in noie pr̄s et filij et sp̄s sancti. absqz omissione vel addicōne dictionis. absqz posteracōne ordis et absqz cōmutacōne nois. **Dis** q̄tuor modis forma verboꝝ violatur scz omissione. adiectione. trāspōsitione. et cōmutacōne. id ē si ponit loco pr̄s et filij et sp̄s nōm potētis sapiētis et benigni. qz in quocūqz ideomate baptizetur nō debent poni appropata tribus psonis s̄ expressa noina psonarū. **Similit̄ loco baptizo nō dicitur** immergo vel intingo. **Secūm** est ablutio p elementum aque in toto corpore vel saltē in digniori pte. **Tercūm** est qd immersio illa fiat ab vno et eodem tpe et qñ forma verboꝝ exprimit̄. ita qd non vnus puerū mergat et alius vba proferat. **Quartū** est intencio vel special̄ vel gnalis. **Special̄ aut̄** intencio est vt iste baptisandus mundeat̄. **Gnalis** est facere id qđ facit ecclesia. **Intencio** qz illius requirit̄ qui baptizat̄ si est adultus. qz qui inuite baptizant̄ nō recipiūt sacramentū. **Quintū** est fides ipsius baptizandi. qz in adultis requirit̄ fides ppria s̄ in puul̄ aliena. qz peruuli in fide ecclesie

baptizantur. **B**aptismus merito fit in aq̄ et nō in aliquo alio liquore. qz cum homo p peccatū p̄mi p̄ntis incurrerit immūdiā et ignorantia et cōcupiscentiam p baptismū ab his tribus malis liberamur. **Et hoc notat̄ in p̄petatibus** aque scz puritate p̄spicitate. frigiditate. **Nā** baptismal̄ aqua sua puritate nos mundat. sua p̄spicitate illuminat. atqz sua frigiditate ab estu concupiscentie nos temperat. **Item** baptismus fit in aqua ne quē inopia excusaret. et ne ppter defectū piculum salutis hoies incurrerent si in alio liquore fiet. et vt inueniat̄ apud oēs cōmunis materia baptizandi. **T**riplex est baptismus scz fluminis flammis et sanguinis. **In** hoc tales est differentia. **Baptismus fluminis** a tota pena liberat et a culpa. et graciā in habitu infundit. et caracterem imprimit. **Baptismus flammis** delet culpā non semel tantum sed pluries et habet graciā in vsu in quo consistit meritum. **Baptismus sanguinis** liberat ab omni temptatione. et ofert statim p̄miū quod p̄miū est martirum statim euolare. **Ex** his patz quis sit melior inter hos baptismos quia se habent vt excedentia et excessa. **I**n baptismo quoddam est sacramentum tantū vt ablutio exterior. quoddaz res tantum vt graciā interior. quoddaz res et sacramentum vt caracter. **O**cto sunt de solem

nitate baptismi que non sunt de
 substantia. **V**irgatus. Sal. oleū
 carisina. cereus. carisinalis. sali
 ua. **F**latus virtutem baptisina
 tis ista figurant. **H**ec cū patris
 non mutant esse sed ornant. **I**n
 quatuor locis baptisadus inungit
 scilicet in fronte vt fidem publice p
 testet. **I**n vertice vt agenda sub
 tilius ab eo intelligant. **I**n sca
 pulas vt iugum christi suauius
 portet. **I**n peccatore vt dulcē corde
 deus diligat. **B**aptisimus fuit
 institutus multipliciter quā xp̄us
 baptizatus est. formaliter quā dixit
Ite docete omnes gentes etc. **F**ina
 liter quā ait nicodemus. nisi quis re
 natus fuerit etc. **E**ffectiue quā
 de xp̄o passus ē. **E**ffectus bap
 tismi multiplex ē. **A**d sacramēta
 pparat quia baptisimus est sacramētū
 intrantū. **A**poca. **M**undat quia sig
 natū ē in mari rubro vbi submer
 si sunt egipci. **N**otandū autē quod
 in baptisimo delectat originalē peccā
 macula. fomes vero nō tollit sed
 remittit. **P**enā relaxat. vñ puer
 induit veste candida. **R**ōez illu
 minat. vñ ponit sal in ore pueri.
Concupiscibile ad bonū inflam
 mat. vñ datur candela puero.
Transcibilem confortat. vñ israhel
 vicit amalech post transitū maris
 rubri. **G**raz tribuit quod significat
 p columbā que sedit super christū
 baptisatū. **C**aracterē impmit hoc
 signat p mare vitreū in **A**poca.
Fomitē mitigat quod signat
 aque frigiditas. communionem

ecclesie prestat. sicut **D**iere. ar
 cumātio pstat. quāuis sanctifica
 tus fuerit in vtero matris. **A** satisf
 actione exteriori liberat quia bap
 tismus nō requirit gemitum neque
 planctū intellige exteriorē. **N**am
 interior exigit in adulto scilicet con
 tritio. **P**otestate diaboli diminu
 it quod signat exufflatio. **I**anuam
 celi perit quod signat. quia xp̄o bap
 tizato apti sunt celi. **N**otandū
 autē quod passio xp̄i aperuit ianuam
 paradisi p causam meritoriam et sa
 tisfactoriam generalem. **B**aptisimus
 autē aperit p causam efficiētē sin
 gularem. facit enim istum singula
 rem hominem euolare. **O**s ad lau
 dandū. aures ad audiendū apit
 vñde ponitur salua in aure pueri
 et sal in os. **T**emplū xp̄i efficit.
 vñde dicitur baptizato. **E**xi in
 mūde spiritus et da locum adue
 nienti spiritui sancto. **L**audabile
 coram deo reddit. vñde balsamū
 est in crisinate. **S**olent pueri
 baptizadi vsque ad pascha et pē
 tecosten reseruari. si vigeat necē
 tas vel timeat piculū. ad signan
 dū quod in baptisimo fit resurrectio
 spūalis. et quod gratia spiritui san
 cti dat. **B**aptisimus xp̄i et io
 hannis cōueniūt in materia et in
 modo mergendi. sed differūt in
 forma. quia baptisimus iohannis
 tradebatur in nomine venturi. **D**iffe
 rebāt et in effectu. quia bap
 tismus xp̄i iustificat. iohannis nō
Ite in fine. quia baptisimus iohannis
 assuefecit ad baptisimū xp̄i.

De cathedrismo et exorcismo.
Capl. ix.

Cathedrism? et exorcism?
tanq; pparatorij premit
tunt baptismo vt in ipso
gracia efficacius operet. Trib?
de causis cathedrismus institutus e
Primo ppter instructione de arti
culis comu mibus ad fidei suscep
conem. Secdo ppter responsione
ad fidei p fessionem. Tercio p p
fessionem ad fidei obseruatione
Quia vero adult? peccatu ppriu
habet et p se responde re potest re
quirunt hec ab eo. Paruul? aut
qui no habet actuale peccatum
nec p se respodere potest requiru
tur hec ab eo per vicarium qui p
ipso respodet de fidei obseruata
Exorcismus ideo statutus est vt
a baptizando potestates diaboli
bepellant. Nam ppter peccatu
hois diabolus potestates in hoiez
accepit. et eda in illa que venut
in vsum hois. Vnde tam adulti
q; puuli exorcisari debent ad ex
pulsionem tam noxie potestatis.

De confirmatione. Ca. x.

Confirmatio sacramentu
est pugnantiu. De sub
stantia cofirmacionis fut
sex. duo ex pte sacramenti in se.
scilicet materia crismatis et forma
verboru. q talis est scdm more
comunis ecclesie. signo te signo
crucis. confirmo te crismate salu
tis in noie patris et filij et spullia

Duo ex pte ministri. id est dig
nitas pontificalis et intenao debi
ta Duo ex pte suscipientis. sciz
frons in qua debet fieri crismatio
et q. confirmandus sit baptizatus
Vinctio crismatis tripliat fit
in tribus sacramentis. quaz diu
sitas ex fine accipitur In baptil
mo fit in vertice ad significandu
fidei suscepconem. qz vertex est
locus cellule rationalis. In cofir
macone fit in fronte ad designan
dam audaciam cofirmacionis cu
ius impedimentu est timor et ve
recundia. q specialit manifestat
tur i pallore vel rubore frontis ex
ppinquitate cellule imaginalis
In ordine fit in manib? ad desig
nandam potestatem cosecrandi
sacramentum dominici corporis.
Viduis sacramenti multiplex e
utilitas. qz gracia; in baptilino
datam cofirmat. ps. Confirma
hoc deus qd opatus es in nobis
sez in baptilino. Ad milicia spū
alem pparat. Vnde confirmandi
tanq; pugnaturi pugiles iungu
tur ne ab inimicis defacili teneat
Et qz omes xpiani debent esse in
bello xpi. ppterea et omnes hoc
debent recipere sacramentu. vt faci
lius possint contra mudum carne
et diabolum pugnare. Ad cofel
sionem constantem nois christi
animat. que oportet verum deū
et verum homine cofiteri. Primo
vt cofiteamur eum scdm diuinā
naturam patri et spirituisancto
coequalem qd notatur in forma

verboꝝ vbi fit exp̄ssio trinitatis
 Sec̄do vt cōfiteamur eum sc̄dm
 humanā naturā crucis supplicū
 ptulisse quod notat̄ in crucis cō
 significacōne Intus et extra sp̄iri
 tuali decore nos ornat. Intus q̄
 dem p̄ cōsciencie puritatem. sed
 extra p̄ odoreꝝ bone fame. et hec
 duo signant̄ in crismate quod cō
 ficatur ex oleo p̄pter primum. et
 balsamo p̄pter sc̄dm. In bonis
 agendis et malis sustinendis ro
 borat. datur em̄ hic sp̄ū sanct̄
 ad robur. Animam et corpus ar
 mat. Animā quideꝝ p̄ impressio
 nem caracteris cōtra pusillanimi
 tatis viciū. corpus p̄ clipeum
 crucis cōtra insultus demonum.
 Contra verecundiā et timorē in
 cōfessione nois xp̄i audaciā prel
 tat. Primū notatur in crismate
 frontis qui est locus verecundie
 sc̄dm in potestate m̄stri Post
 pugnam coronat. quod notat̄
 in vitta que circa caput c̄firmati
 ligatur. ¶ Quedā sunt circa cō
 firmacōnem que nō sunt de sacra
 menti esse. sed de bene esse. vt sūt
 hec q̄ ieiunio a ieiuno det̄. q̄ ab
 aliquo ep̄scopo p̄ntetur qui et
 patrinus efficit̄. q̄ vitta capiti
 circumligetur. per istud sacramē
 tum sunt fideles plene xp̄iani.
 Plenitudine, dico copie q̄ tamē
 in baptisimo pleni facti sunt ple
 nitudine sufficientie. Sacramen
 ta se habent in dignitate vt exce
 dentia et excessa. Nā eucaristia
 preminet in esse. baptisimus in ef

fectu. sed matrimonium in mini
 stero. signant em̄ cōiunctionez
 christi et ecclesie. confirmatio in
 dignitate ministri. quia non con
 fertur nisi ab ep̄iscopis. peniten
 tia in frequenti peccatorum remis
 sione. et sic de alijs sacramentis.

De sacramēto eucaristie. ca. xi.

Eucaristia est sacramētū
 caritatis tam diuine q̄z
 nostre qz deus in hoc sac
 mento magne dilectionis signū
 nobis ostendit. et nostre dilecti
 onis affectum p̄ idem sacramen
 tum specialiter erga se in flāmat
 ¶ De substantiā huius sacramē
 ti sunt quatuor. Primum est q̄
 consecrans eucaristiam sit sacer
 dos. Secundum est species pa
 nis et vini. Tertium est intentio
 consecrantis. Quartum est for
 ma verborum et cum intentione
 cōsecrandi. hec videlicet. hoc est
 em̄ corpus meū. ista aut̄ super ca
 licem. hic est enim calix etc.

¶ Ad intelligendū ista plenius
 nota circa intencionem q̄ aliud ē
 intentio et aliud attentio. quia
 intentio semper est necessaria vel
 specialis vel generalis sicut die
 tum est de baptisimo. Attentio
 autem nō est de substantiā sicut
 quando rapitur mens in prolatio
 ne verborū ad alia q̄ quādoq̄
 cōtingit ex infirmitate. quando
 qz etiam ex negligentia incuria
 et tunc peccatum est.

Sciendum præterea quod non solum requiritur intentio consecrantis sed etiam intentio illud sacramentum instituetis. Unde si aliquis sacerdos staret in foro et super omnes panes proferret formam verborum etiam cum intentione consecrandi non fieret ibi transsubstantiatio. et hoc non esset propter defectum virtutis verborum cum sacerdos una vice posset consecrare tot hostias quot toti mundo sufficerent. si esset necessitas ecclesie. sed est propter defectum intentionis illius qui hoc sacramentum instituit qui non intendit quod cum tali ludibrio et stulticia fieret consecratio. sed propter utilitatem vel necessitatem ecclesie generalis vel particularis. **C**irca formam et verborum sciendum. quod cum dicitur hoc est enim corpus meum. **I**ta connectio enim non est de substantia forme sed de bene esse ipsius. Unde omitti non debet. **A**liud est namque forma necessaria sine qua non potest transsubstantiatio fieri. et aliud est forma debita sine qua non debet fieri. **E**odem modo dicendum est de speciebus panis et vini. Unde notatur quod materia eucharistie alia est debita alia necessaria. **M**ateria necessaria eucharistie est panis frumentinus. quia sine illo non potest esse confectio. **M**ateria vero debita est quod panis ille sit azymus. quod licet in fermentato posset confici tamen hoc non debet fieri duplici de causa. **P**rima causa est quod panis azymus congruit

instituti. Christus enim dedit discipulis corpus suum confectum in tali materia. **S**ecunda est quia talis panis conuenit etiam signato. Christus enim sine omni fermento peccati fuit. **S**imiliter dicendum est de materia calicis. quod alia est materia necessaria. alia debita. **M**ateria necessaria calicis est vinum. quia sanguis Christi non potest in alia materia confici quam in vino. **M**ateria vero debita est quod aqua vino miscetur. **E**t hoc duplici ratione. **P**rimo quod talis materia conuenit instituti. Christus enim sanguinem suum sub tali specie dedit. **S**ecundo quia talis materia conuenit etiam significato. quod ecclesia per aquam significatur. que Christo pro fide et caritatem iungitur. **S**ciendum propterea quod in aceto et in agresta non conficitur. quia acetum non est vinum sed fuit sicut agresta non est vinum sed erit. **I**n confectio sanguinis tam modicum aque debet misceri vino quod absorberi possit ab illo. alioquin impedit consecratio sed si vinum ab aqua vincatur. **I**stud designat quod cum ad Christum conuertimur non ipse in nos. sed nos in ipsum mutamur. quia corpori suo mistico incorporamur. **S**i una gutta vini imponitur ex aliqua negligentia sanguini non propterea desinit esse sanguis neque propter admixtionem sanguinis in sanguinem mutat. **H**oc quod species in sua natura permanet

Sed si multum de vino ponitur
 ad vnam guttam sanguinis .
 sicut quandoq; sit in ablutione .
 tunc ibi definit esse sanguis quia
 species vini illius gutte sub qua
 est sanguis absorbetur a multo vi-
 no adiuncto . ¶ Circa sacramen-
 tum eucharistie quoddam est sac-
 mentum tantum ut species panis et
 vini . Quoddam est ibi res tantum
 ut corpus christi mysticum . Quod-
 dam est ibi res et sacramentum ut
 corpus christi verum quod traxit de
 virgine . illud enim est res primi
 et sacramentum secundi . ¶ Sub utraq;
 specie totus christus est indiuisus
 scilicet corpus et anima et deus . ac
 pro hoc utrobique est unum et simpli-
 cissimum sacramentum . Sub specie
 namque panis est corpus christi
 per conuersionem . et sanguis per con-
 iunctionem . et anima per coniuncti-
 onem . ac deitas per unionem . Ita
 enim quatuor diuini non possunt nec
 ab invicem separari . Eodem modo
 dicendum est de sanguine . Preterea
 totus christus sic est in tota spe-
 cie quod in qualibet eius parte . siue
 species sit illa integra siue diuisa .
 ac pro hoc non est ibi . ut circumscrip-
 tus vel occupans locum vel huius-
 situm vel ut perceptibilis per aliquem
 sensum corporeum . ¶ Exemplum
 huius habemus in speculo quod si di-
 uidatur in multas partes in quali-
 bet apparet imago que prius appa-
 rebat in integro . Item exemplum
 est de sermone quem multis recitatur
 et quilibet auditorum recipit illud

totum . Unde quamuis sermo sit
 unicus in preferente totus tamen
 est in quolibet audiente . Hostia
 frangitur in tres partes propter mul-
 tas rationes . ¶ Primo propter tres
 personas diuinas in vna essentia .
 sicut tres partes in diuisione hostie
 vnus tamen christus . ¶ Secundo
 propter tres status ecclesie scilicet
 militantium . triumphantium et
 in purgatorio ardentium . Tercio
 propter tres status christi quibus
 fuit mortalis mortuus et immor-
 talis . Quarto propter tres aperti-
 ones in corpore domini tempore
 passionis . scilicet manuum . pedum
 et lateris . Quinto propter tres sub-
 stantias in christo scilicet deita-
 tis . anime et corporis . ¶ Sacra-
 mentum corporis christi prefigu-
 ratum est multipliciter scilicet in
 oblatione melchisedech in qua fi-
 gura habemus formam exterioris
 sacramenti . et primum effectum .
 scilicet refectionem . Ibi enim pre-
 cessit figura spiritualis refectionis
 in pane et vino . in eucharistia
 vero est reformatio spiritualis vite
 Item in manna ubi significatur
 effectus gratie . Item in agno
 paschali quo figurabatur libera-
 tio a seruitute egyptiaca . Ita nunc
 agnus est signum liberationis a
 diabolo . Item in diuersis sacrifi-
 cijs de quibus habetur in leuitico
 quibus figurabatur oblatio pas-
 sionis christi ibi fuit hostia quo
 ad reconciliationem . et victima
 quo ad satisfactionem pro peccatis

trīs . et holo caustū quo ad totā
corporis lesionem . In oblatione
in anne de qua legitur Iudicium
p̄ quā significabat in quo debet
fieri oblatio . et sup̄ quē . quia in
fide ihesu xpi qui p̄ petram desig
nat . In virga ionate mellita vbi
figuratur quis offerre debeat . qz
ionathas . Per fauū autē mellis
designatur deuotio offerentis .
Figura sanguinis christi fuit vi
num ad designandā refectioē .
Cañ . Introduxit me rex i cellā
suam . Itē aqua ad designandā
ablutionem . Unde vidi aquam
egredientē rē . Item sanguis ad
designandū redempcōem . Heb .
Sine sanguinis effusione nō fit
remissio .

**De dignitate eucharistie et
mirabilibus q̄ ibi fiunt . Ca . xij .**

Dignitas et excellētia hu
ius sacramēti apparet in
multis Primo sicut iam
predictū est tam ante legem q̄
in lege fuit prefiguratū . Secūdo .
qz a p̄phetis p̄nūciatum . ps .
Panem angelorum manducauit
homo . p̄teritū ponitur p̄ futuro
p̄phetali fertitudine . Tercio qz a
christo institutū . et hoc dupliciter
scilicet verbo et facto . Verbo vt
patet in Jobe . Ego inquit sum
panis vite qui de celo descendit .
Facto vero vt in Ma . Accipite
et comedite hoc est corpus meū .
Quarto . qz ab apostol̄ obserua
tum . i . Cor . xij . Conuenientibz
vobis in vnū rē . Quinto . quia a

summis pontificibus solemnizatū
qui ordinauerunt cantū et orati
ones . et locum et tempus et ves
timenta et vasa diuersa q̄ omnia
sunt ad decorem huius sacramēti
Maxima dignitas apparet in
hoc sacramento . qz cum christus
cōstet ex tribz substancijs . sciz
deitate . aia et corpe . ipsa quibz
deitas excellit oia . ps . Magnus
dñs et laudabilis nimis . Itē aia
eius p̄cellit omēs animas cum sit
plena grā et veritate . id est p̄fec
tissima in affectiua et in cogniti
ua . Item corpus eius excellit oia
corpa . qz de sanctificato corpore
fuit sumptū beatissime virginis .
et deitati vnitū . ergo in xpo no
bilissimū in celo et nobilissimū in
terravnta sunt . Multa mirabilia
fiunt in hoc sacramento . Primum
est qz ibi corpus christi in tanta
quātitate est sicut fuit in cruce et
sicut iam est in celo . nec tamē ex
cedit t̄minos illi? forme . Secūdo
qz sunt ibi accidētia sine subiecto
Tercio . qz panis ita conuertit̄ in
corpus xpi qz tū non fit materia
corpis xpi . nec etiā annihilatur
Quartum qz corpus nō augetur
ex multarū hostiarū cōsecratione
nec minuit̄ ex hostiarū sumpcōe
Quintū qz idē corp⁹ nūo in pluri
bus locis est idē sub oibz hostijs
cōsec̄tis . Sextū . qz qñ diuidit̄
hostianō diuidit̄ corp⁹ xpi . sed
sub qualibet pte est totus xps .
Septimū . qz quādo tenet̄ hostia
in manibus et cū videtur oculis

corpus christi non tangitur nec
 videtur. sed hoc tantummodo circa
 species sunt. **O**ctauum quod statim
 cum definit esse forma. tunc etiam
 definit esse corpus et sanguis christi
Monum quod cum non sit ibi panis vel
 vinum tamen accidentia habent
 effectum eundem ut prius. scilicet
 satiare et inebriare et huiusmodi
Nota quod deo conuenit esse ubique
 simpliciter et proprie. creature con-
 uenit esse in uno loco tantum. **C**or-
 pus christi medio modo se habet
Cum enim sit creatura non debet con-
 quari creatori in hoc quod sit ubique.
 cum vero sit unitum diuinitati de-
 bet in hoc excellere alia corpora ut
 simul et semel in locis pluribus
 possit esse sub isto videlicet sacra-
 mento. **I**n sacramento eucha-
 ristie quoddam est supra naturam
 sed non supra intellectum. ut quod sint
 ibi accidentia sine subiecto in lo-
 co determinato. **Q**uoddam etiam
 est ibi supra naturam et intellectum
 ut quod ibi est christus tantus quan-
 tus fuit in cruce. nec tamen ex-
 dit terminos illius parue forme.
De mirabili transsubstantiati-
 one nota quod triplex est mutatio
Vna est artificialis ut quando fit vitrum
 de arenis. **A**lia est naturalis
 et hoc est duplex. scilicet accidentalis
 et substantialis. **A**ccidentalis ut
 quando idem subiectum manet in diuersis
 accidentibus sibi inuicem succedentibus.
Substantialis est ut quando eadem
 materia manet sub diuersis for-
 mis substantialibus sicut patet

in transmutatione elementorum
 ad inuicem. **T**ercia mutatio est
 supernaturalis ut quando nec materia
 nec subiectum manet sed tantum
 accidentia sine subiecto. et talis
 mutatio est in transsubstantiatio-
 ne. **I**n rerum mutacione potest con-
 siderari triplex difficultas. vel
 ex parte termini a quo. vel ex parte
 termini ad quem. vel ex parte distan-
 cie terminorum ad inuicem. **P**ri-
 mo modo creatio est mirabilior
 omnibus mutacionibus. quia est
 de non ente simpliciter. **S**ecundo
 modo conuersio panis in corpus
 christi est mirabilior omnibus
 mutacionibus. quia est ibi in ens
 actu prius existens. **T**ercio modo
 incarnatio est mirabilior quacumque
 mutacione. quia ibi est unio infi-
 nite distantium. **S**extimus
 distinguit quadruplicem muta-
 tionem substantialem. **P**rima est
 a non ente in ens. et hoc dicitur ge-
 neratio. **S**ecunda ab ente in non
 ens ut corruptio. **T**ercia ab ente
 in ens quod modo non est sed erit
 iam. ut est productio. **Q**uarta ab
 ente in ens iam existens. et talis
 est conuersio panis in corpus christi.
Hec mutatio non habet similitu-
 dinem in natura. sed est alteracioni
 quasi contraria. quia hic mutat
 una substantia in aliam et manet
 accidentia. sed in alteracione con-
 uersa est. quia ibi mutantur acci-
 dentia et manet eadem substantia si-
 cut patet in corporalibus quando de albo
 fit nigrum. et in spiritualibus quando de

lusto fit impi? vel ignorāte sciēs
Nō q̄ hec p̄posiō de multipl̄
sumit. q̄nq; causā notat vt cū dr̄
x̄ps nat? ē de spū scō. q̄nq; māz
vt cū dr̄ x̄ps natus ē de v̄gine.
q̄nq; idēptitatē substantie vt cū
dr̄ fili? natus ē de pr̄e. q̄nq; tran
substantiācōez siue ouersionē vt
cū dr̄ corpus x̄pi fieri de pane.
q̄nq; ordinē vt cū dr̄ creaturā eē
de nihilo.

De effcū eucharistie. ca. xiiij

Digne suscipietes corp?
x̄pi bonū multiplex d̄se
quū? Primū est x̄pi cō
memoratio Mat̄. Hoc facite in
meā cōmōracōez. scz mee dilec
cōis. liberacōis. imitacōis Item
iterior viuificatio. qz nō nunq; p
vtutē hui? sacramēti fit de attrito
strit? Gen. Lignū vite cōmestū
vitā p̄stabit Sic p̄ grāz purga
mur. illuam. p̄ficiam. viuificam
et bene redit vita p̄ abum p̄ quē
mors intrauit Corpis x̄pi mistici
incorporatio de nouo facienda Vñ
dictū ē Aug. Nec tu me mutab
in te ac Istō nō intelligit de vni
one corpis mistici de nouo faciē
da s̄ de augmētanda n̄ em̄ vnit
dissilia Itē spūalis refectio. ps.
In loco pascue ac. De? em̄ nō
tm̄ instituit sacramētū qd̄ nos in
esse gr̄e gnaret vt baptis mū. vel
qd̄ gemitos roboraret vt cōfirma
cōez. veruēciā qd̄ roboratos enu
triret vt eucharistiā. pp̄ qd̄ hec
tria sacramēta danē oībo q̄ ad fi
dē accedūt. Itē deuocōis augmē

tatio. ps. Impigraasti oleo ac
Nutrimentū em̄ qd̄ hic dat nob
quantū ad esse gratuitū in trib?
attendit scz in cōseruacōe deuo
cōis ad deū et dilcōis ad pximū
et delectātes intra nosinetip̄os.
Itē fomitis mitigatio. ps. Sup
aquā refectioms educauit me.
qz sicut aq̄ refrigeat. sic et istud
sacramētū a feruore cupiscen
tie Gr̄e collacō Exo. Descēbete
māna descēdebat pit et ros Itē
vtutū roboratio. ps. Panis cor
lois cōfirmat Itē peccatoz remis
sio. qz p̄ istū abuz semp̄ fit repa
tio de pditi. vñ qn̄ dr̄ in orōe dñi
ca Panē nr̄m cotidianū da n. b.
Stati seq̄ et dimitte nob̄ de. n.
Istud intelligit de vialibo et nō
de mōr̄libo. qz sic alimentū nāle
p̄dest viuenti et nō mortuo filir
alimētū spūale Itē cōtra diaboli
armatio. ps. Paraisti in cōsp̄cū
meo ac Itē sp̄i eleuatio Aplūs
Quō n̄ cū illo oīa s̄ Itē amoris
exātatio Bern. Dilce xp̄iane
quantū deas diligē xp̄z q̄ dedit
nob̄ carnē suā in abū. sanguinez
in potū Aīaz in p̄cū. aq; lateris
i lauacrū. Itē fidei cōmōdatio. qz
in hoc sacramento eleuat sup̄ nāz
et sup̄ sensus et supra intellectū
Aplūs. Captiuātes oēz intellec
tū in obseq̄ū x̄pi Itē āgelica cōi
uatio. ps. Panē angeloz. Itē
celestis regni collatio Job. Qui
mādu. car. me. ac Itē spūal̄ de
lectacō Sap. Panē de celo p̄sti
tisti eis. bñtem oē delectamentū

Item in intellectu illuatio Regū.
 Sustulit ionathas de melle et il
 luminati sūt oculi ei. De effcū
 eucharistie dicit Bern. Corp?
 xpi est egrotis medicina. pegrī
 nāibus diēta. debiles cōfortat.
 valētes delcāt. languores sanat.
 sanitatē seruat. sic hō mansuetior
 ad corpōez. paciētiōr ad labo
 rez. ardentior ad amorē. sagaciōr
 ad cautelā. ad obediendū pmp
 tior. ad grāz actionē deuotior.
 Sic rite cōmunicantib? multa bō
 opāxiunt vt dictū est. sic idig
 ne corp? xpi sumētib? multa ma
 la occurrūt Nulli? enī opus placz
 deo n̄ placeat ipse pūs Indigna
 nāq; cōmūio pcās hoīez illa q̄at
 dānacōez ppat. pximū scādali
 zat. mentē exccat. tēptacōm sō
 iugat. deū irritat. vitā tyalē bre
 uiat. gratuitis spoliāt De his oi
 bus p ordinē dr. ps. Fiat inqt
 mensa eorū corā ipsis in laqueū
 Ecce pmū. et i retribucōez Ecce
 scdm. et in scādalu Ecce terciū.
 obscurent oculi eorū ne videant
 Ecce iij. et dorsū eorū sp̄ icurua
 Ecce v. effunde sup eos nā tuā.
 Ecce vi. fiat hitatio eorū deserta
 Ecce vij. et in tabnacul eorū nō
 sit qui inhabitet Ecce viij.

De sumētib? eucharistiā et
de mō sumendi. | Ca. xiiij.

Quopus xpi q̄tuor mod
 sumit. quidaz spūaliter
 tū vt q̄ accipiūt rē sacra
 mēti i) ē grāz et nō ipm sacmen
 tum corpōis christi De hoc mō

sumendi dicit Augustin? Crede
 et manducasti id est corpōi xpi
 mistico in corporatus es Quidā
 sacramentaliter tantū vt cōmuni
 cantes in peccato mortali Quidā
 spūaliter et sacramentaliter vt q̄ acci
 piūt rē et sacmētū sic cōmunicā
 tes in grā. Quid nec spūaliter nec
 sacramentaliter vt q̄ nec sacramētuz
 nec rē accipiūt Primi nō mandu
 cantes māducant Secdi māducā
 tes nō māducāt. Tercij māducā
 tes māducāt Q̄rū nō māducātes
 nō māducāt. ¶ Circa cōmūioez
 cōmittit peccatū tribo mod. Pri
 mo cū q̄s statuto tpe cōmūioez
 dimittit Jo. Nisi māducaueritis
 carnē filij hoīs ac Secdo cū quis
 suo tpe cōmunicans male accedit
 Aplūs. Qui aut sumit indigne
 iudiciū ac. Tercio cū post cōmu
 nionē a pcās se nō custodit. et
 iste multiplex malū incurrit Pri
 mū. qz xpm quez suscepit igno
 miniose a se expellit. et certe tur
 pi? eiat qm nō admittit hospes
 Secdo. qz talis quodāmō filitu
 dinē iudegerit Judas enī post qz
 cū xpo cenauit ipm tradidit Sic
 et absolon fratres suū ad cōmūiū
 iuitauit et eū post occidit Tercio
 vero. qz ordinē honestatis pūtit
 Venturo enī reuerētiā exhibet
 et pūti nullā Vñ filis est illē q̄ cū
 ramis oliuaz et clamore xpo oc
 currerunt et ipm postmodū cru
 cifixerunt. ¶ Qualiter ad cōmu
 nionem accedendum sit discere
 possumus in esu agni paschalis

Comedebant enim iudei acutis
 remibus calcatis pedibus . bacu-
 los habentes in manibus . cum lac-
 tuis a grestibus . et festinanter
Per primum significatur puritas
 castitatis . Lucas . sint lumbi vestri
 precincti . Per secundum affectus
 deuotionis . Cantu . vij . qz pulcri
 sunt egressus tui in calciamentis
 si . p . Per tertium memoria diuine
 passionis . Gen . In baculo meo
 transiui iordanem illud . Per quar-
 tum amaritudo contritionis . ps .
 Cibabis nos pa . la . Per quintum
 promptitudo bone voluntatis et
 operationis . Pro . Vidisti velocem
 in opibus suis . coraz regibus
 stabit . **I**te quales esse
 debeant communicantes ostendit
 in vestibus sacerdotalibus . requi-
 runt enim ista . Iudicium discretio-
 nis mundicia castitatis . mortificatio
 carnis . constantia fortitudinis .
 perseuerantia longanimitatis . per-
 feccio caritatis . Primus notat
 in suphumerali . Secundum in alba .
 Tertium in anctura . Quartum in fa-
 none que ponit in brachio sicut
 clipeus . Quintum in stola . Sex-
 tum in casula . **C**orpus christi sum-
 mitur velatum accidentibus mul-
 tiplici ratione . Primo propter meri-
 tum quantum ad bonos . qz secundum
Greg . Fides non habet meritum
 cui humana ratio prebet experi-
 mentum . Secundo propter dignitatem
 quantum ad malos . exemplum de
 bethsamitibus qui percussi sunt .
 qui archam domini viderunt . Tertio

propter imbecillitatem quantum ad
 omnes Non enim possemus videre
 claritatem corporis christi glorifi-
 cati . exemplum de moysi in cuius
 faciem non poterant filii israel intē-
 dere quoniam resplenduit Quarto propter
 vitandam horrorem crudelitatis
 si christi carne dentibus attrita
 remus . **T**res sunt cause quare
 laicis non datur istud sacramentum
 sub duplici specie . Prima est quod
 possent credere quod totus christus non
 esset sub utraque specie . Secunda
 propter periculum quod de facili posset
 effundi sanguis . Tercia ut veri-
 tas respondeat umbre . quod in lege
 nihil habebant etiam offerentes
 de libamine .

De abstinentia a comunione
 Cap . xv .

Abstinent a comunione
 quidam propter culpam
 propriam . et aliqui sine cul-
 pa mortali . sed propter sacramenti
 reuerentiam sicut qui senant se mi-
 nus mundos mente vel carne . vel
 etiam in deuotos et isti bene faciunt
 dummodo possint iuste et sine alio-
 rum scandalo super sedere **V**nde
 ubi non iustat necessitas consulen-
 dum est talibus . ut de comunio-
 ne expectent quousque parati ac-
 cepti et circumspecti possint acce-
 dere . nulla tamen necessitas debet
 compellere ut aliquis scienter in
 mortali peccato comunet . Pre-
 catum facit indignum comunione
 tribus modis . aut in habitu vel
 quoniam quis accedit non contritus de

peccato preterito et inconfessus.
V Aut in actu ut quando immu-
 tat formam sacramenti et irreue-
 renter ipsum tractat. Aut in pro-
 posito ut quando habet volunta-
 tea peccandi in futuro. **P**otest
 etiam propter reuerentiam sacra-
 menti exclusio fieri a communio-
 ne tripliciter. **P**rimo propter reue-
 rentiam sacramenti exterioris.
 sic excludit pollutio et immundi-
 tia corporalis. **S**ecundo propter re-
 uerentiam rei contentae sub formis
 sic excludit defectus iudicij et ra-
 tionis in pueris et amentibus.
Tercio propter reuerentiam rei si-
 gnificate. id est unitatis corporis
 mystici. et sic excludit vinculum
 interdicti. vel suspensiois vel ex-
 communicationis etiam iniuste. sic er-
 go pro sola reuerentia sine omni
 culpa excluduntur multi a com-
 munionem. **H**oc primo patet in
 pueris. qui tamen si sunt prope
 etatem adultam sicut decem anno-
 rum vel duodecim et apparent in
 eis signa reuerentiae et discretiois
 possunt sumere alias non. **I**dem
 patet in furiosis qui excluduntur
 sine culpa. qui tamen communi-
 care possunt quando habent dilu-
 cidia interualla. **I**tem cum quis
 habet lutosas manus licet hic sit
 sine culpa. tamen pro sola reue-
 rentia non debet tangere corpus
 christi. **T**ria genera hominum ex-
 cludebantur in lege ab esu agni-
 scilicet inarcundi qui signant e-
 os qui accedunt ad communionem

irreuerenter. **R**egum Legitur quod
 percussus est oza quia tetigit ar-
 cam domini. **I**tem alienigenae. hi
 signant infideles. **D**e talium com-
 munionem dicitur in genesi. **S**era-
 pessima deuorauit filium meum.
Immundi qui signant habentes
 mortale peccatum. **V**n propheta.
Auid animi qui fertis vasa domi-
 ni. **D**e his tribus nota versus.
Indigne sumis si non sumis reue-
 renter. **V**el non catholice vel hinc
 mortale scienter. **Q**ui non com-
 municant suo tempore multa in-
 currunt mala. **P**rimo quia talis
 utilitate multiplici priuatur. de
 quo habes supra de effectu eucha-
 ristie. si enim raab saluata est quod
 suscepit nuncios domini. multo
 fortius qui ipsum christum susci-
 piunt. **S**ecundo quia constitui-
 onem ecclesie transgreditur. **S**ta-
 tuunt enim ecclesia quod qui non com-
 municat in pascha viuens ab in-
 gressu ecclesie arceatur viuens.
 et moriens careat ecclesiastica se-
 pultura. **T**ercio quia maledicti-
 onem incurrit. **P**rouer. **V**e soli
 quoniam si ceaserit non habet sub-
 leuantem. sed bene solus est qui
 christum non habet. **Q**uarto quod
 vices deo non reddit siue repedit
Aug. **V**erecundum est illi ho-
 spicium denegare qui solet omne
 pulsantem admittere. **Q**uinto quod
 vires spirituales perdit. quilibet
 enim qui est sine mortali est me-
 brum corporis mystici. membrum
 autem debet sustentari alimento

corporis xpi veri. alioquin efficitur aridum sicut et membrum corporum ad quod non transmittitur corporalis cibi nutrimentum

De officio misse. Cap. xvi.

Perogatiuas plurimas habet missa. Primo quia celebratur a ieiunio. Secundo quia tantum in ecclesia et super altare nisi quandoque propter causas fiat subtentorio vel in alio loco honesto. Tertio quia oportet celebrantem esse sacerdotem. Quarto quia oportet eundem esse indutum sacris vestibus. Quinto quia tantummodo fit in die et non in nocte nisi in natiuitate domini. Sexto quia celebratur accenso lumine. etiam si mille soles lucent super terram. Septimo quia ibi sonant verba diuina et angelica et humana. diuina quidem quando dicitur vel cantatur pater noster et legitur verba domini in euangelio. Angelica vero quando cantatur Gloria in excelsis. humana autem sicut in collectis et huiusmodi. Octauo quia ibi audiuntur tria nobiliora idiomata que mundus habet. scilicet hebraicum ut ibi. saba oth et osanna. Græcum cum dicitur kyrieleyson. Latine latinum ut in alijs que sunt ibi. Nono quia missa suo modo tam plena est misterijs sicut mare guttis. sic sol aethemis. sicut firmamentum stellis. et sicut celum empyreum an-

gelis. Decimo quia sacerdotes in solemnibus ecclesijs habent in missa plures ministros. scilicet diaconum subdiaconum acolitos. Undecimo quia angelis ibi existentibus sufficit in presentia tantæ maiestatis esse scolares. Duodecimo quia ibi est dominus celi et terre. Officium missæ moraliter est ita. Introitus significat inebriationem boni. quod autem introitus duplicatur. hoc significat quod in nostra inebriatione debemus declinare a malo et facere bonum. kyrieleyson quod nouem uicibus variatur signat inuocationem misericordie dei qua nouem modis indigemus. Primo tribus modis quantum ad peccatorum remissionem quam perpetravimus corde. ore. et opere. Secundo tribus modis quantum ad gratie collationem scilicet fidei. spei et caritatis. Tertio modo quantum ad glorificationem qua gaudebimus supra nos in deo. intra nos de nobis. et iuxta nos in proximo. Gloria in excelsis signat gratiarum actionem. Collecta signat deuotam orationem. Epistola et euangelium notant veteris et noue legis obseruationem. Graduale et alleluia signant uite et actiue et contemplatiue perfectionem. Offertorium contribulati spiritus sacrificium. Secreta signant statum vie. prelatio statum patrie. Sanctus sanctus sanctus significat exultationem angelorum presentium. Canon transitum membrorum

in corpus christi mysticum. Pa-
ter noster significat filiationem
per grām. Agnus dei liberationē
per misericordiā diuinā. triplica-
tur agnus dei vt liberemur a mā-
lis preteritis pñtibus ⁊ futuris.
Complenda signat boni operis
cōsummationem. ¶ Circa que-
dam alia que sunt in missa nota
significātionem allegoricā. Intel-
ligimus enim per altare crucem.
Per calicem sepulcrum. Per pa-
tenam lapidem suppositum. per
corporale syndonē in qua corp⁹
xpi fuit inuolutum. / Nota qd li-
cet omēs misse sint eque bone qn-
tū ad opus operatum cum in om-
nibus sit itein christus. multum
tamen differunt quantum ad o-
pus operans. Vnde melius ē au-
dire missaz boni sacerdotis qz ma-
li. sicut in mensa corporali eundē
cūbum iocūdus accipimus a mū-
do ministro qm inmundus. ¶ No-
ta qd periculuz est si celebrat ceu-
tiens vel manus habēs tremula⁹
aut caducū morbū. aut delirus.
aut nimis ideota. Vnde talibus
iniungendum est qd abstineant
a missa. Preterea quando aliqs
bis celebraturus est non debet su-
mere abluionem in priori. alio-
quin ad secundam missaz accede-
re non est ieiunus.

De negligentia que fit in missa
Cap. xvij.

Si per negligentiam euene-
rit qd perlecto canone nec

vinum nec aqua reperiat in ca-
lice statim infundi debet vtrūqz.
et sacerdos iterabit consecrationē
ab illo loco simili modo ⁊ perfici
et vsqz in finem. ita tamen vt di-
mittat duas cruces qd fieri singu-
lariter super hostiam consueuerit
Vel melius potest dici qd aliam
hostiam sumat ⁊ canonem a pñ-
cipio incipiat. Qd si de simplici
vino vel aqua fiat cōsecratio. vi-
num reputabitur pro sacramēto
sed aqua non. Si quid de sāgui-
ne ceciderit sup corporale vel su-
per pallam altaris. vel super al-
bam aut casulam. pars illa resān-
datur ⁊ in loco reliquiarū serue-
tur. prius tamen extrahatur sac-
ramentum quantum poterit ⁊ suma-
tur. deinde abluat. ⁊ ablutio ite-
rum sumatur Si vero super terrā
vel lapidem vel lignum ceciderit.
lingendus ⁊ extergendus ⁊ radē-
dus est locus ille ⁊ puluis i sacro
loco reponendus. ¶ Porro si ip-
sum sāguinem musca vel aranea
vel aliud tale ceciderit quod vix
sine vomitu aut mortis periculo
sumi potest. perfundatur ⁊ laue-
tur quanto potest cautius in cali-
ce. ⁊ hanc abluionem sumat sa-
cerdos. sed musca vel aranea su-
per piscinam cremetur Qd si su-
per pallā altaris de corpore chri-
sti ceciderit. vel super aliud vesti-
mentū. non incidatur. sed vino
abluatur ⁊ a ministro sumatur.
Si infirmus corp⁹ domini reiciat
fiscipiatur prout diligentius po-
q. ij.

fest et fumatur.

De penitentia. Ca. xviii.

Penitentia est ut ait am-
brosius plangere preteri-
ta mala. et plangenda
iterum non committere. Item Grego-
rius. Penitere est ante acta pec-
cata flere. et iterum flenda non com-
mittere. **C**irca predictas diffi-
nitiones nota quod quedam dantur
per essentiam. ut homo est animal
rationale. quedam per causam. ut
dies est sol lucens super terram.
Diffinitio autem penitentiae data
est per causam et non per essentiam.
Verumtamen penitentia diffinitur
per duplicem actum. Unum qui
est respectu preteriti. scilicet pre-
terita mala plangere. alterum re-
spectu futuri. scilicet plangenda
non committere. et primus actus
est in re. secundus in proposito.
Penitentia duplex est. que-
dam interior et haec est de iure na-
turali. Quedam exterior que fit
ad arbitrium hominis. Prima non
est sacramentum proprie. Secunda
vero sacramentum est. Non enim
penitentia per se suscepta dicitur
proprie sacramentum ecclesie. cum
talis ante baptismum possit fieri
sed penitentia iniuncta per mini-
stros ecclesie sacramentum est.
Notandum quod lugere pro pec-
catis proprijs est actus penitentiae.
sed lugere pro malis alienis alte-
rius virtus est. scilicet misericordie.
die. lugere vero pro bonis eternis

est actus terciae beatitudinis de qua
dicitur. beati qui lugent et c.

De duracione penitentiae scien-
dum quod exteriorem non oportet
esse perpetuam. sed circa interio-
rem distinguitur. Est enim inte-
rior secundum habitum et haec de-
bet esse perpetua. Alia est secun-
dum actum. et hanc non oportet
esse perpetuam. Semper enim te-
netur quis ad interiorem peniten-
tiam habitualemente qua vellet non
peccasse. et vult de cetero non pec-
care. sed ad exteriorem penitenti-
am non semper tenetur. **P**reterea
alius est dolor rationalis qui est
peccati detestatio. alius est sensi-
bilis qui est passio. et primus do-
lor semper debet esse in penitentia.
secundus non est de necessitate.
Item quavis homo nunquam fit cer-
tus de peccati remissione. tamen
propter hoc non oportet esse peniten-
tiam exteriorem perpetuam. quia
non exigitur in talibus certitudo
scientie. sed sufficit certitudo vie-
cture probabilis. ut est quando
fecit homo probabiliter quod e-
rat ex parte sua dolendo. confite-
do. satisfaciendo. cauendo. **C**um
in omni sacramento noue legis sit
aliqua materia visibilis elementum
que sit signum et causa gratiae. o-
portet etiam in sacramento peniten-
tiae esse. sed tunc materia sensibi-
lis large accipitur pro omni re.
siue res illa sit exterior substantia
siue actio humana. **V**nde secun-
dum hoc in penitentia putatur esse sacra-

mentum sunt res et verba Verba quippe sunt in confessione et absolutione. res autem ipsa actio humana **A**d intelligendum ista pleni? nota quod sicut in medicinis corporalibus quedam consistunt in sola passione curati. ut est sectio vulneris. quedam vero in actione eiusdem. ut est exercitatio corporis **I**ta in sacramentis quedam consistunt in passione eius qui sanctificatur. et non in actione nisi per accidens. ut baptismus. confirmatio. eucharistia. extrema unctio. ordo. Quedam vero consistunt essentialiter in actu ipsi? qui sanctificatur. ut alia duo sacramenta. scilicet penitentia et matrimonium. **I**n primis ergo que sine actu nostro operantur requiritur exterior materia que significat et causat rem sacramenti. **I**n alijs vero ipse actus noster est per materia sensibili. **E**x predictis patere potest quod quoddam est hic sacramentum tantum ut actus penitentis exterior. Quoddam est res tantum. ut remissio peccatorum. quoddam est res et sacramentum. ut contritio tantum.

De qualitate penitentie.
Capitulum de amononum.

Est penitentia quedam vera. **A**ugustinus. Penitentia vera est penitenda non committere. et commissa deflere. Quedam est falsa. **I**hdo. **I**r

risor est et non penitens qui adhuc agit quod penitit. Quedam est coacta. **P**s. Conuersus sum in erumna mea etc. Quedam est sera. **A**ugustinus. Si tunc peitit quando peccare non potest. peccata te dimittunt. non tu illa. Quedam est iniqua. **M**atth. Judas penitentia ductus est etc. Quedam est desperata. **S**ap. Pre angustia spiritus dicentes intra se penitentiam agentes. Quedam est facta et meritoria. **B**ernardus O felix premium humilitatis. o bona spes confidentium. quam facile vincis inuincibile. quam cito tremendum iudicem conuertis in piissimum patrem / Debet esse penitentia amara. **D**iere. Placitum vniuersi fac tibi. **V**oluntaria. **D**icit aug. Cum gaudio debet facere immortalis futurus quecumque faceret pro differenda morte moriturus. **P**erfecta. **A**ug. Nulla penitentia est sera dummodo sit vera. **A**ccelerata. **P**rouer. Ne tardes conuerti ad dominum **H**ieronimus. Nauicula berenti in malo funem potius precide quam solue **F**ortis. **D**iero. Per calcatum proge patrem etc. **P**erseuerans **C**anticorum. Laui pedes meos quomodo iterum inquinabo illos. **I**tem resurrexerit spiritualis debet esse cum christo semper victuro. non cum lazaro morituro. Penitentia debet esse prompta et non diu dilata. **P**rimo quia diu expectamur. **V**nde **I**sa. Expectaui ut faceres q. iij.

vvas et fecisti labruscas. Secū
 do quia ad magna vocamur. Ge
 nesis. Ego ero merces tua mag
 na. Tercio ne ab eternis nuptijs
 excludamur. sicut factum est fa
 ctis virginibus que se differebant
 pparare. Quarto ne ab hostibus
 impediamur. sicut filij isrl' a pha
 raone vt nō egredereēt de egipto.
 Quinto quia relinquere peccatū
 etiā penis cōpellimur. Gregori?
 Contemnendus esset hic mūd?
 etiā si reb? prosperis abūdaret.
 ac cum tot aduersitatibus animū
 pulsat. cum tot calamitates inge
 minat. quid aliud qz q nō ame
 tur clamat? Sexto ne blande se
 ducamur. sicut avis per fistulaz
 aucupis. et sicut piscis per escā
 in hamo. et sicut vrsus per mel.
 Septimo ne morte preueniam.
 Grego. Nihil certius morte et c.
 Octauo ne consuetudine tenea
 mur. sicut arbor de facili nō euē
 litur cum bene radicatur. Diere.
 Nunquid ethiops potest muta
 re pellem et c. ¶ Ad agenda? pe
 nitentiam mouent quatuor de quibus
 Bern? . Nimis durum ē cor
 quod non emolliunt beneficia. nec
 terrent supplicia. nec allidunt p
 missa. nec castigant flagella.
 ¶ Impedimenta penitentie sūt
 hec pusillanimitas aggrediendi
 Tales sūt sicut equus vnbriat?
 qui a trunco vel vmbra terretur.
 Pudor confitēdi. sed sicut dicit
 Aug?. Verecundia magna ps
 ē penitētie. Job. Qui timet priu

nam caret super eum nix. / Dor
 ros satisfaciendi. sed contradicit
 Ap?. Hoc momentaneum et le
 ue tribulationis pondus et c. De
 lectatio peccandi. Diere. Tem
 porale est quod delectat. eternū
 quod cruciat. Spes diu viuēdi.
 h dñs dicit q securis iam ad ra
 dicem arboris posita est. Despe
 ratio gratiam obtinendi. etra qd
 dicit Ezechiel. Quacunq; hora
 peccator inge. Timor recidiuan
 di. Aug? dicit de deo. Quando
 cecidi erexit me. qndo steti tenu
 it me. qn iui duxit me. Exēplū
 delinquendi. Sed stultus est q
 vidit aliquem cadentem si nō sit
 in eodem loco cautior Consuetus
 do peccandi. sicut balaam cōsue
 tus mōstris non curauit q asina
 loquebatur. Confidentia de dei
 misericordia ipsum quando peni
 tuerit recipiendi. sed hoc est pec
 care in spem Grego. Misericordi
 am dei debem? erubescere si iusti
 ciam eius nolumus formidare.

De effectu penitentie. Capi
 tulum vicesimum.

DE penitentiam absolu
 tur homo a peccō. restitui
 tur ecclesie. reconciliat
 xpo. dñi? spiritualibus dicit.
 de filio diaboli filius dei efficit.
 paradifus aperitur. hec est que
 angelos letificat. impiū iustifi
 cat. amissa bona reuocat. penam
 eternam vitat. Item penitentia

est secūda tabula. post naufragiū ad quam peccator potest recurrere quādiu est in statu presentis vite. quācumque a quotienscūque diuinā clementiam voluerit implorare. **D**uplex est enī naufragium. scilicet peccati originalis et peccati actualis. sed de primo liberamur per tabulam baptismi. qui virtutem et efficaciam a tabula crucis christi accepit. **D**e secūdo autē liberamur per tabulam penitentie quā diuina clementia prouidit homini quia pro peccato actuali nō potest iterū baptisari. **N**ota ergo quod a reatu peccati liberamur per gratiam. a sequelis autē peccatorum per penitentiā et per partes penitentie. a miseria vero per gloriam. **I**tem nota qualiter opera mortificata reuiuiscunt. quia licet verum sit quod a priuatione ad habitū non sit regressus in vita naturali. nō est tamen verū in vita morali. Nam a priuatione ad habitū volūtariū est regressus. scilicet a morte culpe ad vitam grē. **V**nde dicendū quod si cut peccata actualia transeūt a actu et remanent merito. **S**ecundum autem quod manent dicuntur mortificari et viuificari. bona igitur opera quādiu sunt cōiuncta radicem merendi dicuntur viuere. quādo ab illa separantur dicuntur mori. quādo reuertuntur dicuntur viuificari. quia redeunt ad statum sue originis videlicet caritatis. et quia valent ad maiorem radicem caritatis.

De partibus penitentie in cōmuni **C**apitulum viceſimū primū

Partes penitentie integrales sunt tres. scilicet contritio. confessio. satisfactio. **Q**uamuis enim completum peccati possit esse in actu cordis solius vel cordis et oris simul vel trium simul. tamen ad perfectionem penitentie exigitur horū trium aggregatio. licet ad esse simplex sufficiat contritio in actu. et confessio ac satisfactio in proposito. **N**on enim exigitur in his que habent esse successiuum quod partes integrales sint simul. sed exigitur hoc in toto quod habet esse permanēs. **Q**uod autem tres sint partes penitentie sic ostenditur. **P**enitentia enī est quoddam spontaneum iudicium in quo contritio est quasi quedam cōfessio ubi sequitur rei apud iudicem spontanea confessio. **D**einde sequitur emendatio per iudicem imposita solutio. **S**ed in hoc differt iudicium fori a iudicio poli. quia ibi confessus in iure condemnatur et hic absoluitur. **A**lia est sufficiētia istarū partium. quia cum omne peccatum committatur corde vel ore vel opere. iustum est ut ista tria curetur per contrarium. scilicet ut peccator culpam animo detestetur. verbo accuset et facto puniat. **I**tem per peccatū offendit hominem et ecclesiam et seipsum. sed per contritionem reconciliatur homo deo

p confessionē deo a ecclesie. a per
 satisfactionē sibi Itē iste tres p
 tes penitētie sūt tres diez quib?
 itur in terram pmissionis De qui
 bus dicit in exodo Itē? viā tri
 um dierū Itē iste tres ptes viuifi
 cant moralit tres mortuos quos
 dñs suscitauit. qz p contritionē sus
 citat puella i domo. p confessionē
 iuueis in porta. p satisfactionē
 lazarus de sepulcro.

De contritione. Ca. xxij.

Contritiō ē dolor volūta
 rie assumpt? p peccas cū
 pposito cōfiteōdi a satisfi
 aendi. Nec diffinitio ingrādis ē
 a ponit? ibi dolor pro genere. vo
 lūtarie assumptus ponit? ad dīaz
 doloris naturalis qui nō est meri
 torius cū nō sit in genere moris.
 h volūtas ponit eū in genere mo
 rali Pro peccatis ponit? pro mate
 ria doloris ad dīam doloris iudicē
 qui est de alieno bono Sic ergo
 diffinit? contritiō put est actus vir
 tutis Sed prout est pars sacmē
 ti penitentie oportet qz aliquid i
 cōparatione ad alias ptes adda
 tur. a ideo ponit? eū pposito cōfi
 tendi a satisfi aendi **Nota** sex
 effect? contritiōnis Prim? est qz
 peccatū annihilat Grego. Cōtri
 tiō est dolor annihilās peccm. vt
 patet in latrone **Hodie** mecu aē
 Secundus est quia intellectu
 serenat **Itē**. Cū flēdo a nobis
 caligo detergit? mūdatis oculis

mentis in supna rāpimur Tera
 us est quia mente trāquillat Gre
 go. Si nos virtus opunctoris
 in intinis affiat. ois strepit? pra
 ue suggestiōnis obmutescit. **¶**
 Quartus est quia animā dicit.
 Cris. Nemo ad deū aliqñ flens
 accessit qui nō qd postulauit ac
 cepit **Mathei. xv.** Venite ad me
 oēs qui laboratis a onerati estis
 aē. Quintus est qz hoiez ad ma
 gna faciēda duāt **Criso.** Nec
 ē humiliati cordis vera cōpuncti
 o magna agere a humilia loqui
 Sextus ē quia deo conglutinat
 Criso. Nihil ita cōglutinat deo
 vt peccatis lacrimae **¶ Nota** qz cor
 dicit durū qñ diuine inspiratiōni
 se tāgētū nō cedit. h obuiat in af
 fectu peccati demorando. **¶ Frāgi**
 vero dicit qñ iāpit a pposito pec
 candi resipiscere. licet nonduzto
 talit? cōuertat **Conteri** autē dicit
 tur qñ voluntas pfecte ab effec
 tu peccati resipit **¶ In** cōtritiōne
 duplex est dolor. vnus volunta
 rius qui non est aliud qz peccati
 displicētia. alius est sensibilis
 Primus est de essentia contritiōis
 a de hoc dolore intelligitur illud
Diere. Luctū vngemū fac tibi
 Quia hō debet ex ratione magis
 velle nūqm peccasse qm vngemū
 tū viuē **Secūd?** vero dolor nō re
 quirit de contritiōnis nēcitate h de e?
 pfectione. qz talis dolor nō ē in
 nā ptate **Nota** qz contritiō potest
 tū intēdi qz nō solū culpa h etiā
 tota pena dimittit. hoc at pt du

placiter fieri. Vno modo ex parte caritatis quae dupliciter peccatum causat. quae sic attingit tamen incedi caritatem in aequo quae contritio in se sequens merebitur absolutionem ab omni pena. Alio modo fit illud ex parte doloris sensibilis quae voluntas in contritione exaltatur. quia enim ille dolor pena quaedam est tantum potest iterum quae sufficit ad deletionem culpe et pene. **Primum** est in contritione et attritione. sicut in eis foris me et formatum secundum quod dicitur de fide informi et foris. **Utrum** autem attritio fiat contritio distinguendum est. quia contritio dicitur cum gratia tritio. hoc autem potest esse dupliciter. Vno modo per communitatem quae gratia associatur motui existenti in anima et illud informat quomodo non eliciat. Alio modo per causam ita quod motus a gratia eliciatur. **Primo** modo attritio fit contritio. quia a deus ille simplex manens in anima format adueniente luce. **Secundo** modo impossibile est quod attritio fiat contritio. **Si** queritur quomodo diu quis de peccato solui debeat. **Respondetur** quod sicut dicit hugo de sac. vic. **De** qua soluit hominem a viculo peccati ligat eum viculo perpetuae detestatiois. **Sed** detestatio peccati perpetua duplex est. **Quaedam** scilicet in habitu ad quam semper homo tenetur etiam post peccati perfectam remissionem. **De** qua dicit augustinus loquens de peccato. **Semper** doleat et de dolore gaudeat et non semper se doluisse doleat. **Alia** est detestatio in actu. ad hanc homo non semper tenetur. **Sciendum** quod beati et damnati et hi qui sunt in purgatorio non

habent contritionem. huius ratio est. quia in contritione proprie sumpta tria sunt. scilicet gratia. dolor. et effectus meriti satisficientis. in beatis autem non est dolor. et in damnatis non est gratia. et qui sunt in purgatorio non merentur.

De confessione Ca. xxiii

Confessio est ut ait augustinus. per quam morbus latens spe venie aperit. **Hec** confessio sacramentalis est quae est per penitentiam et convenienter describitur per materiam quae est peccatum. et per actum qui est aperire. et per finem qui est spes venie. **Duplex** est confessio. quedam est mentalis quae fit deo. et haec est de iure naturali. quaedam vocalis quae fit homini. haec non est de iure naturali. **Igitur** ante incarnationem christi sufficiebat confessio mentalis. quia deus nondum erat homo. sed postquam factus est homo debet confessio fieri homini vicario christi. **In** hoc ei quod ministris sacramentorum dedit potestatem ligandi et solvendi insinuavit confessionem eis tantumque iudicibus debere fieri. **Hic** ergo christus instituit confessionem etiam vocalem. sed apostoli promulgauerunt eam expresse. **Quamuis** igitur in contritione dimittatur peccatum tamen confessio vocalis est necessaria. vel in re quando habetur oportunitas. vel in proposito quoniam eam articulus necessitatis excludit et non contemptus religionis. **Nulla** necessitas confitendi post contritionem non est in tali casu propter necessitatem remedii. cum peccatum iam dimissum sit. sed

propter obligationem precepti. confessio autem et satisfactio necessaria est. non solum propter reconciliacionem in iudicio dei. sed etiam in iudicio ecclesie. Quas enim circumstantias tenere amur confiteri nota quod circumstantiarum quedam sunt trahentes ad aliud genus peccati. ut coire cum muliere coniugata. et hoc tenetur homo confiteri. Quedam vero sunt aggrauantes sicut in eadem specie. et harum quedam sunt non aggrauantes notabiliter. sicut scientia et huiusmodi. has non tenet homo confiteri. quia sunt quasi uicinia peccata. Quedam autem sunt aggrauantes notabiliter. et has secundum quosdam oportet confiteri. non enim sufficit illi qui centum marcas de alieno habuit dicere. ecce accepi alienum. cum hoc possit verificari si accepisset unum denarium. secundum alios communius sed non tutius opinantes non oportet. **¶** Que sunt autem circumstantie aggrauantes peccatum notantur in his uersibus. **Aggruat ordo. locus. mora. causa. scientia. tempus. Lucta. pusilla. modus culpe. genus et status. altus. Condicio. numerus. etas et scandala. sexus.** **¶** Quauis peccata alicuius nota sint sacerdoti. tamen oportet ea confiteri. quia non sunt ei nota ut iudicium. **¶** Quoadu possit differre aliquis confessionem due sunt opiniones. Quidam enim dicunt quod peccator tenetur confiteri statim habita oportuitate sufficienti. Alij dicunt communius quod cum

confessio sit inter precepta affirmatiua non obligat nisi pro loco et tempore. Ecclesia autem determinauit in decretali quod homo confiteatur semel in anno. quia semel in anno habet quilibet de necessitate communicare. **¶** In casibus tamen quatuor tenet quis ante hoc tempus confiteri. primo ratione sacramenti qui uult communicare uel celebrare. Secundo ratione periculi ut si est in periculo mortis. Tercio est ratione conscientie. ut si dicat sibi conscientia quod statim teneatur. Quarto ratione dubij. ut si non sperat sibi amplius illo anno copiam confessoris occurrere quam modo habet. uel si habet casum de quo solus papa potest absolvere et habet modo copiam penitentiarum domini pape. Sed querit utrum confessio facta in mortali ualeat. **¶** Dicendum quod confessio est in remedium et in preceptum. In quantum est in remedium non ualeat in mortali. suscepta tamen absoluitur homo a precepto sicut etiam sicte suscipiens baptismum. **¶** Utrum autem confessio sit iteranda notandum est quod regulariter nullus tenetur confessionem semel bona fide factam amplius iterare. Sunt tamen quatuor casus in quibus homini expedit confessionem iterare. quorum duo sunt propter confessores et duo propter contententem. Primus est igitur si confessori deficiat clauis potestatis eo quod non habet auctoritatem ab illo peccato absolue.

Secundus est si deficiat in eo clavis scientie quia nescit discernere inter mortale et veniale. Tertius est si confitens dimidiavit confessionem. oportet enim quod unificat confessio omnium que habentur in memoria. si vero aliqua exciderint a memoria non ideo reputari debet confessio dimidiata. Quartus si contempnit vel neglexit et oblitus est satisfactionem nam si sciret et implere vellet non oporteret confessionem iterare. Si vero aliquis cadit in peccatum postquam bona fide fecit confessionem questio est utrum teneatur confessionem prius factam iterare. et hec opinio communior est quam non in specie sed in genere. licet aliter quidam dicant. Nota quod confessio facta per nuntium vel epistolam licet sit quoddam opus bonum et meritorium. tamen in quantum est pars sacramenti non potest sic fieri. quia determinatam habet materiam scilicet actum sermonis quo conscientia hominis manifestari consuevit. Unde sine necessitate non licet aliter confiteri. In necessitate vero potest defectus per actum equiualem suppleri.

De qualitate et effectu confessionis. Capitulum. xxiii.

Qualis esse debeat confessio notatur in his versibus. Sit simplex humilis confessio pura fidelis. Vera frequens nuda discreta libens verecunda

Integra secreta lacrimabilis ac celerata. Fortis et accusans et sit parere parata. Ad multa valet confessio. A morte liberat. quod sicut confessus in foro contentioso damnatur. sic in spirituali liberatur. Deum homini manifestat. Aug. Si nollem confiteri non me tibi absconderem. sed te mihi. Vulnera mentis sanat. Die. Vulnus non intellectum tardius sanat. Paradisus aperit. Aug. O bonum verbum peccavi quod portas aperit paradisi. Exemplum in latrone dextro. Peccata tegit. Unde quedam glossa. Si homo detegit deum tegit misericordiam diuinam emollit. Glossa super illud. Delictum meum cognitum tibi feci. Si homo agnoscit deus ignoscit. Animum iocundat. Ps. In voce exultationis et confessionis. Intercessores multiplicat. Sacerdotes enim orant pro suis confessis. Conscientiam munit. Aug. Confitendo fit homo de seculo pulcher. Sedus diaboli rupit. sicut cum aliquis secretum alterius detegit. Deo coniungit. Aug. Quid pius auribus tuis quam cor confitens et vita que ex fide est. In viam salutis dirigit. Qui abscondit scelera sua non dirigetur. ergo econuerso. Peccatum delet. Ps. Dixi confitebor tunc. Satisfactionem supplet. Glo. super matth. Iubemur confiteri peccata nostra ut erubescantiam patiamur pro pena. Malum precauet. Exemplum de dente putrido qui extrahitur ne alij putrescant

Cui debeat fieri confessio. xxxv.

Ceneraliter tenet q̄ confessio debz fieri sacerdoti habenti claves que sūt sciētia discernēdi. ⁊ potestas ligandi ⁊ soluēdi. **¶** Sciēdū āt q̄ sicut baptismus ē sacramētū necessitatis. ita ⁊ penitentiā. **¶** Vnde sicut baptismus duplicem habet ministrū. vnum cui baptizare cōpetit ex officio scz sacerdotē. aliū cui committitur dispensatiō baptismi ratione necessitatis. Ita et minister penitentię duplex est. vnus cui cōfessio fit ex officio sicut est sacerdos. alius autē est q̄ audiēdo cōfessionem vicē supplē potest sacerdotis in necessitate vt est laicus. **¶** Dicūt tñ aliqui q̄ cū deest copia sacerdotis nō oportet cōfiteri laico. s̄ sufficiat soli deo. sicut dicit frater petrus. Quāuis oēs sacerdotes claves habeāt. nō tamen possunt omēs ligare ⁊ soluere sicut ex cōmunicati ⁊ suspensi ⁊ heretici damnati. **¶** Hoc autē nō est ip̄ defectū ordinis. sed quia nō habent materiā scilicet subditos qui auferunt eis euz excommunicant. **¶** Possunt tamen tales baptizare. quia hoc est sacramētū necessitatis. **¶** Possunt quoq̄ tales eucaristiā cōsecrāre. quia hoc substantialiter adheret ordini. ligare autē ⁊ absoluere accidētialiter adheret ordini. **¶** Dicēs etiam q̄ nullus potest absoluere cōfidentē nisi solus sacerdos pprius.

us. **¶** Sed pprius sacerdos dicitur sex modis. **¶** Primo pastor ecclesie. **¶** Secundo per determinatiōē superioris vt vicarij. **¶** Terāo per priuilegium quibusdā indultū vt sūt fratres predicatorum ⁊ minores ⁊ cruciferi. **¶** Quarto per licentiā proprii sacerdotis. **¶** Non tamen licēdetur nisi discretis. honestis ⁊ notis. **¶** Quinto propter necessitatem. qz instante mortis periculo quilibet sacerdos potest absoluere. ⁊ peregrini absoluuntur ab illis apud quos sūt. **¶** Sexto propter defectum sui sacerdotis quādo scilicet ideota est vel proditor cōfessionis. vel solet cōfiteri mulieres procarī. tunc enim si nō inuenit aliquem qui auctoritatem habeat. efficitur ei sacerdos proprius non quilibet sed discretus. ⁊ qui est notus vel ex ordine vel ex persona. **¶** Item frater petrus Innocentijs quintus. **¶** Nota ad effectū aliquem duo requiruntur. scilicet potentia actiua in agente. ⁊ materia debita in suscipiente. **¶** Hinc est q̄ ad effectū ligandi ⁊ soluēdi requiruntur. ⁊ potestas clauum que datur in ordinatione. ⁊ materia debita id est subditus q̄ habetur ex iurisdictione. **¶** Vnde dico q̄ non sufficiat cōfiteri cuiilibet sacerdoti. sed oportz proprio qui duplex est vel ex iurisdictione ordinaria sicut parrochialis sacerdos vel episcopus eius vel papa. vel ex iurisdictione delegata

sicut iste cui committit potestatem audiendi aliquis horum trium. Vel est legatus domini pape. Item nullus tenetur peccata confiteri que non habet. Qui autem absolutus est a penitentiario episcopi vel pape iam non habet ista peccata. ergo non tenetur ea confiteri. tenetur tamen sacerdos exigere peccata siqua habet que non sit confessus ei et confiteri propter statuta ecclesie. vel saltem presentare se coram eo et dicere se confessum fore et sacerdos debet ei credere et eucariestiam dare. Sufficit enim ei conscientiam suam isto modo scire cum aliam certitudinem de peccatis occultis non possit habere.

De sigillo confessionis. Capitulum. xxvi.

Eque geruntur exteriori in sacramentis sunt signa rerum que interiori contingunt. et ideo confessio qua quis sacerdoti se subicit signum est interioris subiectionis quam quis deo subicitur. Deus autem peccatum illius quod se sibi per penitentiam subicit tegit. Unde oportet de sacramenti necessitate quod sacerdos confessionem celet. Sunt et alie huius relationis utilitates. quod per hoc homines ad confessionem magis attrahuntur et simplicius peccata confitentur. Sacerdos etiam non solum debet celare peccatum quod in confessione recipit. sed etiam alia omnia per que possit peccator vel peccatum deprehendi.

Potest autem penitens facere ut id quod sacerdos per confessionem sibi factam sciebat ut deus sciat etiam ut homo. et hoc facit dum licentiat eum ad dicendum. et ideo si dicat non fragit sigillum confessionis. Si autem queritur utrum id quod sacerdos scit per confessionem quod etiam scit alio modo possit revelare. super hoc diverse sunt opinioniones. Sed hec est verior quod siue sacerdos sciat illud peccatum ante confessionem sibi factam siue post non tenetur celare quantum ad id quod scit ut homo.

Nota quod iste modus dicendi dico tibi in confessione non claudit tale dictum sigillo confessionis. quia non servatur ibi forma confessionis.

De satisfactione. Cap. xxvij

Sicut in bellis restituta a inimicis non statim remittitur debitum damni illati. ita post remissionem culpe in contritione remanet debitum pene satisfactorie. Iniungit autem sacerdos quedam ad satisfactionis fundamentum sicut abstinere a peccato et restituere ablatum. quedam iniungit ad satisfactionis expeditionem. ut est vitae consortium malorum. quedam iniungit ad satisfactionis substantiam. ut ieiunare vigilare. dare elemosinam. peregrinari. et huiusmodi opera penalia. quedam iniungit ad perfectionem

et securitatem satisfactionis ut
sunt opera supererogationis.

Satisfactio debet respondere
culpe in tribus In numero. **P**s
Lauabo per singulas noctes lec-
tum meum lacrimis meis. In po-
dere. **Aug?** Libenter debet facere
immortalis futurus quecumq; fa-
ceret pro destruenda morte mori-
turus. In mensura. **Grego.** Ta-
to tpe debet homo esse in penitenti-
a quanto fuit in culpa. Ita tria
requiruntur in penitentiā secundū
conuenientiam non secundū ne-
cessitatē.

**De partibus satisfactionis
in communi. Capitulum. xxviii.**

Satisfactionis quedam
sūt ptes principales scz o-
ratio. ieiunium. elemosinā
Quedā vero sūt ptes secundarie
que ad has reducūt. ut vigilię
peregrinationes et discipline. **V**
Dicendū ergo q; omnia opera car-
nē affligentia reducunt ad ieiunium.
omnia vero opera spūalia ad
orationē. oia autē opa misericor-
die ad elemosinā. **S**ufficien-
tia partium principalium potest acci-
pi respectu termini a quo est mo-
tus satisfactionis. quia per ieiunium
reuocamur a concupiscentia
carnis. per elemosinā a concupi-
scentia oculorū. per orationē a
superbia vite. Alio modo sumit
ista sufficientia ex parte termini
ad quem fit satisfactio. quia p
ieiunium bene ordinat homo in se

ipso. per elemosinā ad proximum
p orationē ad deum. Tercio modo
sumit hęc sufficientia ex pte ma-
terie de qua fit satisfactio. quia p
elemosinā fit satisfactio de bonis
exteriorū substātie. p ieiunium de
bonis corporis. p orationē de bonis
mētis. Quarto modo sumit hęc
sufficientia ex parte modorū satis-
faciendi. Fit enī satisfactio tribus
modis. vel p plūmōnē. vel secū-
dū redemptionē. vel p supplicati-
onē. Primū faciamus ieiunādo.
Secundū elemosinas dādo. Ter-
ciū orādo. Quarto sumit hęc suf-
ficientia ex parte effectus. Per
satisfactionē enī tria magna bo-
na nobis proueniūt. scz impetra-
tio grē. remissio pene. expurgati-
o reliquiarum culpe. Ad primū
videtur valere elemosina propt̄
multiplicationem intercessorum.
ad secundum ieiunium. ad ter-
cium oratio.

**De singulis partibus satisfac-
tionis. Capitulum. xxix.**

Elemosina dupliciter po-
test accipi. aut intentio-
ne subleuandi necessita-
tem proximi et sic est opus mise-
ricordie. aut intentione recompē-
sandi pro debito offense diuine
et sic est opus iusticie. Vnde pri-
mo modo proprie pertinet ad me-
ritū vite. Secundo modo ad me-
ritū dimissionis pene. qz elemosi-
na sic dicta ē pte satisfactoria.

V De ieiunio quoque sciendum quod in carne sunt duo. unum est natura que debet sustentari. aliud est viciū quod debet domari. Ieiunium ergo quod naturam seruat et viciū domat bonum est et satisfactorium. aliud vero non. **O**ratio etiam dupliciter habet fieri. aut pro impetratione bonorum. et sic est pars contemplationis. aut pro amotione malorum. et sic est proprie pars satisfactionis.

De iustificatione impij.
Capitulum tricesimum.

Iustificatio est motus ab iniusticia ad iusticiam. In iustificatione impij quatuor requiruntur. scilicet motus liberi arbitrij. et contritio. et infusio gratie et remissio culpe. Horum prima duo sunt ex parte suscipientis. Alia vero duo ex parte agentis. Predicta quatuor sunt simul tempore non natura. prioritas autem et posterioritas que secundum ordinem nature est reducat aliquo modo ad ordinem cause et causati. In ista vero videtur hic ordo causalitatis esse. Causaliter enim motus liberi arbitrij prior alijs tribus est. quia requiritur consensus voluntatis in huiusmodi mutatione. Voluntas autem et liberum arbitrium sumuntur hic pro eodem. propterea motus iste appellatur motus liberi arbitrij. Iste quoque motus quo liberum arbitrium consentit deo ut primo motori vocatur motus fidei. quia habet

aliquid cognitionis et aliquid affectionis sicut fides. **D**icimus ergo quod motus liberi arbitrij siue motus fidei in deum causaliter est prior quam motus qui de peccato quod conuertitur. quia sicut in generatione peccati prior est conuersio quam auersio. cum conuersio causet auersionem. ita in eius destructione prior est auersio ad deum per liberum arbitrium quam auersio a creatura per contritionem de peccato. Quod enim est primum in compositione. vltimum est in resolutione. Isti vero duo modi scilicet liberi arbitrij et contritionis sunt priores quam gratia infundatur. quia sunt causa preparatoria ut gratia detur. Quamuis enim deus sine preparatione posset impij iustificare. tamen requiritur preparatio ex parte nostra. quam sicut requiritur preparatio materie in naturali mutatione ad recipiendum formam. ita in mutatione voluntaria. sed hec non est ex impotentia agentis. sed suscipientis. **A**lia ratio est. quia in iustificatione peccatoris fit introductio vnius forme et expulsio alterius scilicet contrarie. ideo requiruntur predicta duo scilicet motus liberi arbitrij disponens ad gratie susceptionem. et contritio id est dissensus a peccato disponens aliquid ad culpe expulsionem. gratia vero prius infunditur quam culpa remittatur. quia per gratiam culpa remittitur. sic in introductione forme prior naturaliter est forma que expellit ex parte agentis quam illa que expellenda est remoueri possit.

Qualiter autem iustificatio fit
at in instanti vel successiue nota
distinctionem. Potest et iustifi-
catio dupliciter accipi sicut gene-
ratio. Vno modo vt dicat motus
ad iusticiam cum termino eiusdem
et sic fit successiue. vt quando suc-
cedit successiua preparatio. Alio
modo potest accipi vt dicat solū
modo mutationē sine motu. hoc
modo iustificatio fit in instanti et
hoc triplici ratione. Prima est quia
fit virtute infinita et simplici ime-
diate. Secunda est quia fit in sub-
iecto simplici scilicet in mente. Ter-
cia est quia ipsa forma tam que
expellitur scilicet culpa quam que
introducitur scilicet gratia omni-
no simplex est. Vt illud quod
ait Augustinus. quod maius est iu-
stificari impiū quam creare celum et
terram. Dicendum est quod maius
est quantum ad id quod fit quod
melius est. hoc non quo ad modū
faciendi. quoniam in iustificatio-
ne impij fit resistentia formalis.
scilicet contrarij ad contrarium. non
tamen est resistentia effectiua
quo aliquid resistat agenti scili-
cet deo. cuius virtuti nihil resiste-
re potest. In iustificatione impij
aliquid est ex parte dei. et aliqd
ex parte peccatoris. et aliquid ex
parte ecclesie. Ex parte dei sunt
duo scilicet misericordia qua re-
atum indulget. et iusticia qua re-
mendā aliquantulaz exigit. vt
hic vel in purgatorio. Hoc signā-
tur per duos discipulos quos mi-

fit dominus in omni locum quo
erat ipse venturus. tunc quidem
corporaliter. nunc autem per gra-
tiam spiritualiter. Ex parte pec-
catoris sunt etiam duo. scilicet dolor
et amor. et hec sunt due mole que
bus peccatum conteritur. que se-
cundum legem non debent diabo-
lo in pignore obligari. Ex parte
ecclesie similes sunt duo. Primum
est meritum et precipue xpi. cu-
ius meritum est inexhaustibile.
et etiam aliorum sanctorum qui
fecerunt opera multa supereroga-
tionis. que omnia sub potestate
clauium sunt posita. vt si minus
est in vno membro ecclesie reco-
pensetur in alio. Vnde si aliquis
non est membrum ecclesie non in-
fluit in ipsum meritum predictū.
Secundum est indulgentia qua
dat ecclesia per papam et episco-
pos. tamen vt ipsa indulgentia
tantum valeat quantum permi-
tatur exigitur auctoritas. et cau-
sa scilicet communis vtilitas ex
parte dantis. exigitur etiam fides
formata et obedientia. hoc est vt
soluat id propter quod datur ex
parte recipientis.

De penitentia venialium.
Capitulum. xxxi.

Penitentia est remediū
institūtū ad expiandū
peccatum cui debetur pe-
na sensibilis. que cum debeat
peccato non solum mortali. sed

etiam veniali. patet quod penitentia est remedium contra utrumque. tamen penitentia non est simpliciter de venialibus sed de mortalibus. quia penitentia introducta est ad reconciliandum amicitiam quam peccatum mortale tollit. Licet igitur penitentia non sit de venialibus simpliciter tamen erit per accidens. et hoc tribus modis. Primo ratione dubij. ut quando creduntur esse mortalia. Secundo ratione statuti ut est quando homo qui tenetur confiteri semel in anno non habet nisi venialia peccata. Tercio ratione periculi. ut quando venialis delectatio ad hoc producta est quod nisi homo se auertat ab ea trahit in mortale. **De remissione peccati venialis sciendum quod in duobus casibus non remittitur. Primus est si talis habeat mortale quoniam sine mortali nunquam remittitur veniale. licet econuerso possit fieri scilicet quod mortale dimittatur sine veniali. cum enim peccatum mortale tollat caritatem que vniuersa operit delicta. constat quod existenti in peccato mortali nullum veniale remittitur. Secundus est quando voluntas fixa manet in affectu alicuius peccati venialis determinati. quoniam illud idem tolli non potest. et hoc multiplici ratione. Prima est quia omne peccatum remissione indiget quo ad duo. scilicet quo ad culpam et quo ad penam. sed non potest esse secunda remissio sine prima. quia quoniam**

diu homo culpam habet debitor est pene. culpa autem in deordinatione voluntatis consistit. **Vn** voluntas sic manens reordinari non potest. alioquin duo opposita simul essent in eodem. **Alia** ratio est quia manente causa non potest tolli effectus sed voluntas inordinata ad aliquid est causa peccati venialis. **Vnde** manente voluntate fixa in illo non remittitur peccatum veniale. **S**ciendum etiam quod vnum peccatum veniale potest remitti sine altero. quia peccatum mortale quod maioris est adherentie potest remitti sine veniali. et ideo vnum veniale sine alio. **Alia** ratio est quia peccatum mortale ita deo displicet quod facit etiam ipsum peccantem deo displicere. sed veniale quoniam deo displicet cum inordinatum sit. non tamen facit peccantem deo displicere. quia non priuatur gratia sed obnubilatur in quantum eius processus ad exteriora impeditur. et propter hoc veniale non impedit quin aliud remitti possit. **Tercia** ratio est quia venialia non habent connexionem ad inuicem nec ex parte auersionis. quia non auertunt a summo bono. nec ex parte conuersionis. ideo vnum remitti potest sine alio. **Mortale** autem non. quia connexionem habent ad inuicem ex parte auersionis. quodlibet enim mortale auertit a deo. licet non habeant connexionem ex parte conuersionis.

¶ Ex predictis collige q̄ aliter se habent mortalia ad inuicē ⁊ aliter venialia ad inuicē. ⁊ alie mortalia ad venialia. Mortalia enī sic se habent q̄ vnū nō dimittitur sine altero. venialia vero sic se habent ad inuicē q̄ vnū remitti potest sine altero. Mortalia autē sic se habent ad venialia q̄ mortale remittitur sine veniali. sed nō veniale sine mortali. Cuius duplex est ratio. / Prima est quia mortale et veniale se habēt sicut habitus ⁊ dispositio. s̄ sublato habitu potest dispositio manere ⁊ nō eōuerso. Secūda ratio est quia mortale opponitur caritati. veniale autē feruori eius. s̄ sublata caritate tollitur feruor ipsi⁹ ⁊ non eōuerso.

¶ Per quid peccatum veniale dimittat. Capitulum. xxxij

Ad peccati venialis remissionē non exigit̄ nouus caritatis habit⁹ sed sufficit nouus motus. quia peccatū veniale nō tollebat virtutis habit⁹. sed impediēbat ipsius actū. **¶** Notandū etiā q̄ peccatū veniale non dimittitur sine contritione. Cui⁹ hec est ratio. quia q̄m diu manet volūtas in aliquo veniali nunq̄m dimittit̄. sed voluntate⁹ auertere ab eo quod quis prius volebat est displicere ei quod voluit. talis autem displicentia dolor contritionis dicitur. **¶** Sed

sciendum q̄ contritio potest accipi tripliciter. vel in habitu. vel in actu. vel medio modo. **¶** Contritio in habitu non sufficit ad peccati venialis dimissionem. quia tunc quicūq̄ haberet penitentie virtutis habitum. non posset habere veniale peccatū. ⁊ sic peccatum veniale nō posset esse cū grā. **¶** Contritio quoq̄ in actu non seper requiritur. quia sequeretur q̄ peccatū quod quis in memoria nō habet remitti nō possit. **¶** Propter hoc requiritur contritio medio modo. scz vt peccatū displiceat actualiter vel explicitē vel implicitē. **¶** Dico autem implicitē. quia talis actus sufficit. quia displiceret explicitē peccatū veniale si cognitio ferret ad illud. **¶** Notandum etiā q̄ tam feruens potest esse motus caritatis in deū q̄ oia peccā venialia consumat etiā sine actuali cognitione. quia quādo quis feruenter in deum fertur displicet ei omne quod a deo retardat. ⁊ ita licet explicitē de peccato veniali nō cogitat. tamē in illo motu cōtinet̄ implicitē displicentia peccati venialis vel vnus vel omnium. **¶** Sciendū etiā q̄ in contritione de venialibus p̄positum non peccandi venialiter non exigitur sicut in contritione de mortali exigebatur. s̄ sufficit q̄ displiceat ei ⁊ peccatū pręteritum ⁊ infirmitas qua ad peccatū veniale inclinatur q̄muis ab eo omnino immunus esse n̄ possit. ita tñ q̄ volūtas

non maneat fixa in vno veniali.
quia illud reserentū nec dimittere
tur in oratione generali nec i spe
ciali. **D**ivius at sententia hec e ra
tio. quia peccata mortalia sunt i
potestate nostra vt vitent nō so
lum singula. s etia omnia. **V**eni
alia vero et si singula vitari pos
sint. nō tamen omnia. qd ex in
firmitate nature cōtingit. **M**ul
ta sunt per que tollunt pccā veni
alia q p tria cōprehendunt. **P**ri
mo sicut omnia que gratiā confe
rūt vt omnia sacramēta ecclesie
Secūdo illa quibz impedimēta
feruoris a grē tollūt. sicut a aq
bēdicta que virtutē inimici repri
mit a episcopalis benedictio.
Tercio exercitiū humilitatis ex
parte nrā sicut est tunsio pecto
ris. orō dnical. elemosina. ieiū
niū. a huiusmodi. **R**atio bo
rū est cū venialia dimittant per
feruorez caritatis q implicite vel
explicitē cōtinet orationē. omnia
illa que nata sunt de se feruorez
caritatis exātare dicunt pccā ve
nialia dimittere. talia vero sunt
oia que predicta sunt. **V**nde cū
secundū quantitātē feruoris sit
quantitas remissionis. patz q p
ut p pnumerata maior vel mior
exātāt feruor. qui vel implicite
vel explicitē orationē cōtinet plu
ra vel pauciora venialia dimittū
tur. nō tamen semper omnia.

De extrema vnctōne.
Capitulum. xxxiij.

Medias dei a hūm non
solū vocat iesus in quan
tū habet saluare. s etiaz
xps in quantū habet vnctōnis
grām in alios diffundere. **T**ribo
viāto fuit inunctus dauid. **P**ri
mo in domo patris sui in signum
regni futuri. hec signat vnctōez
in baptismo. **S**ecundo in ebzon
sup iudaz. a postea multa bella
habuit. hec signat vnctōnem i
confirmatione. **T**ercio iterum in
ebzon sup oēm israhel. post hāc
in pace regnauit. hec signat vn
ctōnem in extremis. **D**e sub
stātia huius sacramenti sunt qui
q. **P**rimum est q hāc inunctō
nem faciēs sit sacerdos. **S**ecun
dum est intentio. **T**ercium ē ma
teria scilicet oleum infirmorum.
Quartū forma verborū hec scz.
Per istam vnctōnē aē. quā for
mā debet dicere inungens. **Q**uin
tum est locus inūgendus. quia
fit ad oculos. ad aures. ad na
res aē. **I**n hoc sacramēto forma
verborum est deprecatua. quia
istud sacramentū videt valere p
modū suffragij. **D**at eni ad ef
fectū quē homo p opa ppria pos
set consequi nisi infirmitas impe
diret. **V**nd nota q in aliquo
sacramento forma verborū est in
sola oratione sicut hic **D**ixit eni
iacobus **I**nducat presbiteros vt
orent sup eū. **I**n quibusdā sacra
mentis consistit in sola enunāti
one sicut in baptismo. **A**it eni do
minus baptisantes eos in nomie

patris non faciens de oratione mentionem. In aliquo sacramento sicut quidam dicunt consistit forma in oratione et enunciatione ut in sacramento penitentie. consueverunt enim confessores primo orare dicentes absolutionem et remissionem etc. et postea dicunt absoluo te etc. Cum enim in peccato offendatur et deus et ecclesia contra primum merito fit oratio. et contra secundum absolutio. **I**stud sacramentum non datur nisi adultis qui peccata venialia videtur habere contra que institutum est. Nec datur alijs nisi infirmis in periculo mortis constitutis. **S**anctus enim non datur hoc sacramentum. quia habent aliud remedium paratum scilicet penitentiam. Nec debet dari nisi postulantis qui deuotionem sursum erigunt. Si sepe quis ad mortem infirmatur sepe potest inungi. sed in vna infirmitate non debet aliquis bis inungi. nisi eadem infirmitas ultra annum protrahatur. ita quod in vno anno propter vnam infirmitatem nequaquam bis inungatur. **E**ffectus huius sacramenti est multiplex. **P**rimus est sanitas duplex. vna principalis scilicet liberatio ab infirmitate spirituali que contrahitur per venialia. quibus anima debilis efficitur ad exequendum actum gratie vel glorie. **A**liam est sanitas secundaria que est quasi effectus signum prioris sanitatis. scilicet sanitas corporalis. et hoc verum est quod sanitas corporalis expedit sanitati spirituali. **T**unc enim istud sacramentum causat utrumque in

suspicientibus digne. **I**nterduz enim utilis est sanitas corporalis scilicet ad meritum glorie cumulandum. **V**aleat etiam ad deuotionem extendendam. et ad velocem transitum in celum. **I**n hoc sacramento sicut in ceteris tria sunt. **V**num est sacramentum tantum scilicet unctio exterior. aliud est res tantum scilicet effectus duplicis sanitatis ut dictum est. **T**ertium est sacramentum et res scilicet quedam unctio spiritualis interior. id est mentis iocunditas et solacium.

De sacramento ordinis Capitulum xxxiiij.

Quinq; sacramenta de quibus dictum est pertinent ad statum persone. sed illa duo de quibus dicendum est pertinent ad commune statum ecclesie. quia ordo pertinet ad generationem spiritualem. tertium vero pertinet ad generationem carnalem. **O**rdinem precedit primo tonsura. quia in omni transitu a statu in statum conuenienter interponitur aliquis dispositio media. **V**nde in transitu a statu laicorum ad statum ministrorum dei conuenienter primo tonsura interponitur. **F**it etiam in hac tonsura aliquorum capillorum reseruatio in modum coronae. quia in ministerium illius assumuntur cui seruire regnare est. **E**st itaque duplex signum distinctiuum in ordinatis. scilicet exterius tonsura. et interius caracter. **A**d

esse autē ordinis tonsura non pre
exigit sed ad bñ eē. quia dispo
sitiō cōgruitatis est ipsa tonsura
ad ordinem. et nō necessitatis.
Dugo de sancto victore ordinē
sic describit. Ordo est signaculū
quoddā in quo ptās spiritualis
traditur ordinato et officiū.

Vic nota q̄ sicut in naturali
bus dedit de? supiora corpa in re
gimē inferiorū. sic in spiritali
bus quosdā posuit superiores et
quosdā inferiores. vt illi potesta
tem habeāt super istos. sicut sūt
clerici qui presunt in spūalibus.
et principes scz iudices seculares
qui presunt in temporalibus. **V**ic
substantia hui? sacramenti sunt
sex. Primū est potestas ordinā
tis. quia oportet q̄ sit episcopus?
Vic secundū est materia. scz vn
ctio in sacerdotibus. et tactus il
lorum que tangenda sunt. Ter
tium est formaverborum. Quar
tum est sexus virilis. quia mul
ier non recipit caractere? ordinis
Quintum est intentio. Sextū ē
q̄ ordināndus sit baptisatus. bap
tismus est enī ianua omniū sacra
mentorum. Quoddā est hic sa
cramentū tātū vt instrumētū vi
sibile quo ptās tradi oñdit. q̄d
dā est res tm̄ scz grā que ofert.
quoddā est res et sacramentum
vt caracter. **S**eptē sunt ordines
Primus est hostiarius. Secun
dus est lectorat?. Tertius exor
cistatus. Quartus acolitatus.
Quintus subdiaconatus. Sex

tus diaconatus. **S**eptimus pre
sbyterat?. qui est omniū ordinū
p̄fectissimus et terminus aliorū.
Alij autem sunt quasi sex gradus
quibus ad thronum ascendit sa
lomonis. **A**ctus hostiariorum ē
custodire locum confectiomis sa
cramentorum ab his qui immun
di determinati sunt. id est ab ex
cōmunicatis. **A**ctus lectorum ē
p̄phetias legere. **A**ctus exorcista
rum est arcere demones per cōiu
rationem ne dominantur in corpo
re nondum baptisato. **A**ctus a
colitarum est designare lumē eu
angelij i lumine corporali. **A**ctus
subdiaconorum est oblationes
accipere ab offerentibus et eas
offerre diacono. Legere autem
epistolam non est actus eorum
prināpalis sed cōueniens. **A**ctus
diaconorum est ordiare hostias
in altari. p̄dicare autem vel legē
euangelium est consequēs. **A**ctus
presbyterorū est consecrare cor
pus et sanguinem xp̄i. et hic est
actus prināpalis. **A**lius est cō
sequens scz ligare vel soluere. p̄
quem actus preparatur corpus
misticum vt sit aptum et idoneū
ad perceptionez corporis xp̄i ve
ri. **I**n quolibet ordine caracter
imprimit. h̄ quando fiat hoc nūc
dicendum est. **H**ostiarius quidē
imprimit qñ dat eis clavis et di
ctur eis sic. agite tanqm̄ rationē
reddituri deo pro reb? que clavi
bus istis recludūtur. **L**ectoribus
caracter imprimit euz episcopus?
r. iij.

ei librum cū debita forma verbo-
rū porrigit. Exorcistis imprimi-
tur cū dat eis liber exorcistarum
cū forma verborū Acolitis impri-
mit in verbis que dicit episcopus
cū dat acolito candelabrū. Sub-
diaconis imprimit quā episcopus cū for-
ma verborū dat calicē vacuū. et
cetera vasa quorū vsus est in con-
fectione eucaristie. Diaconis et
presbiteris imprimit quā episcopus ipo-
nit manū capiti cū verbis ad hoc
statutis. ¶ Predictos ordines
episcopus exercuit. Ostiariatū quā
do vendentes et emētes eiecit de te-
plo. Lectoratū exercuit cū i me-
dio seniorū librum Isaie apertus le-
git. Exorcistatū quā demoiaces
sanauit. Acolitatū quā dixit. ego
sum lux mundi. Subdiaconatū
quā hinc se precepsit et pedes di-
scipulorū lauit. Diaconatū quā
do in cena corpus et sanguinē suū
discipulis ministravit et dormien-
tes apostolos excitauit. Presbitera-
tū quā se i ara crucis obtulit. et quā
do in cena panē et vinū in corpus
suū et sanguinē mutauit.

De qualitate ordinātorū .
Capitulum . xxxv .

Qualitas ordinātorū
cōsistit duobus . scz i fa-
ciendis et in deuitandis
Facienda sunt hec . Sit in mori-
bus pudic⁹ . xliij . di . pagraphe
p̄rio ¶ In habitu honestus . xli
di . pagra . p̄rio . ¶ Cibo et potu

tempatus . extra de vita et hone-
state clericorū . a crapula ¶ Cō-
petenter quāuis nō eminent litte-
ratus . extra de electione . cuz no-
bis . ¶ Māfuetus et modestus .
xli . d . pagra . p̄rio . et p̄ totū .
¶ Tonsurā deferat clericales . ex-
tra de vita et honesta . cleri . cleri-
cus ¶ Hospitalis . xvi . q . pri-
quomā . ¶ Doctor in predica-
tione . xliij . d . pagra . p̄ . ¶ Corre-
ctor viciorū p̄ virgā discipline .
lxxxvi . d . c . ij . ¶ Exemplum
prebeat bone vite . iij . q . viij . c .
porro in fi . ¶ Bone fame . i . d . c .
post ¶ Resistentiā in ecclia sua fa-
ciat vel beneficio . extra de clericis
nō resi . p̄ totū . ¶ Vnicuique suffici-
at bñficiū hñs curā aiari . extra
de prebendis de multa ¶ Bonus
sit gubernator familie . xlvij . d .
c . necesse . ¶ Nec sunt clericis vi-
tāda . Omne crimē mortalis pec-
cati . extra de t̄p̄ib⁹ . ord . ex teno-
re . ¶ Nō litigiosus . xlvij . di .
¶ Nō cupidus . xlvij . di . Non
lusor . extra de vi . et honest . cleri-
clericis . ¶ Nō negociator . extra
ne cleri . vel . mo . p̄ totū . ¶ Nō
exerceat venationes clamosas .
extra de cleri . venatore p̄ totū .
¶ Nō sit incontinentens nec mulieri-
bus cobabitet . extra de cob⁹ . cle-
ri . a nobis . ¶ Nō sit in cōmessa-
tionibus et fabulis . xli . di . ¶ Nō
interfit spectaculis inhonestis .
extra de vita et honest . cum decore
¶ Nō immisceat se negocijs se-
cularibus . extra ne . cleri . vel mo .

n. s. **V**oculatoribus et histrionibus
 non debet intendere. extra de vita
 et bone. cleri. cleri. Tabernas
 debet vitare nisi in itinere. extra de
 vita et bo. cleri. cleri. **V**oras
 non debet negligere extra de cele.
 missarū. c. dolentes **V**ultū iudi
 cū non debet vendere. p. q. i. si q. e
 piscop? **V**Ecclāstia sacramen
 ta non pacto sed gratis debet dare.
 extra de simo. suam. a. q. p. totū
VNon sit excoīcatus vel suspens?
 aut irregularis. extra de sētentia
 excoīmunicationis. cū illorum.
VNon apostata. extra de aposta
 tis ca. ultio. **V**Non sit simoniac?
 in ordie vel beneficio. i. q. i. a. exē
 de simo. q. si p. totū **V**Non solemni
 rte permitēs. l. di. ex permitēti bo.

**De ipsa ordinatione. Capi
 tulum tricesimum sextum.**

An te ordinis susceptionē
 se quisq. per confessionē
 preparat. xxiii. di. ca.
 ultio. **V**In mortali peccō non ac
 cedat. extra de tpibz ordinationū.
 ad aures. Primā tonsurā non
 negligat. **V**Null? ordines nisi
 examinatio pcedat. xiiii. d. per
 totū. **V**Non accipiant simul mio
 res ordines cū subdiaconatu. nec
 duo sacri ordines simul sed gradati
 extra de tempo. ordinationū. lras
VNec p saltuz q. s. accipiat ordi
 nē. li. di. ca. i. **V**Nec ab alieno e
 piscopo sed a suo. xxx. d. perlec
 tis. **V**Nec contra epī prohibitionē.

nec sine titulo. extra de vi. a. bo.
 cū scdm ap. m. **V**Neq. furtive
 extra de eo qui furtive ord. c. i.
 a. vlti. **V**Missā in qua ordinatur
 totalit. audiat **V**Tāgat omnia q.
 sunt tāgenda vnusq. in susce
 ptioe sui ordis. xxv. d. plectis
VNon accedat nisi intitulatus et
 presentatus. extra de scrutinio.
 ca. vnico. **V**Ieiunus a ieiuno re
 cipiatur ordines. extra de tpibz or
 dinationū. lras. **V**Multa sunt q.
 impediūt pmouendū etiā sine cul
 pa. licet non sine causa **V**Non debz
 em pmoueri ignotus. extra de
 pegrinis. c. ij. **V**Bigamus xxvi
 di. a cunctis. **V**Neophit? xlviii
 di. qm. **V**Corpe vidiat? xvi. q.
 p. legi. **V**De illegittimo thoro na
 tus. extra de filijs presbiterorū.
 ca. p. **V**Seruus. extra de seruis n
 ord. c. i. a. ij. **V**Obligatus ad rati
 oānia q. n. q. repellit ab ordinibz
 Ex predictis patz dignitas cle
 ricalis q. ordines non conferuntur a
 quolibet. nec cui libet. nec in q. li
 bet loco. neq. in quolibet tpe. ne
 q. in quolibet hora sed tpe misse.

De matrimonio Ca. xxxvii

Matrimonium est legitima
 cōiunctio maris et femi
 ne inter legitimas perso
 nas indiuiduā vite cōsuetudinē
 retinēs. **V**Matrimonium p spōsalia
 imitatur **V**Per consensum animoz
 ratificatur. **V**Per verba de p. senti ex
 primit. **V**Per carnalē copulā con
 r. iij

sumat et phisat. **A**d hoc autem sciendum quod duplex est perfectio. **P**rima est in esse simpliciter. **S**ecunda vero in esse completo. sicut patet in puero in quo est perfectio quantum ad esse huius simpliciter. sed non est in eo perfectio quantum ad esse completum scilicet secundum quantitatem et operationem huius. **E**odem modo dicitur de matrimonio in quo est duplex perfectio. **P**rima est que facit matrimonium scilicet consensus animarum per verba de presenti expressus et ad hanc perfectionem non exigitur copula carnalis. **S**ecunda est perfectio que matrimonium consummat. et ad hanc exigitur copula carnalis. **B**onum matrimonij est triplex scilicet **F**ides ut neuter alieno thoro maculet. **P**roles ut ad cultum dei nutriat. **S**acramentum ut non dissolvatur. licet enim ecclesia possit divoritia propter ipse dimenta matrimonij facere. nunquam tamen potest nec debet matrimonium quod legitime celebratum est dissolvere. quia quos deus coniunxit homo non potest quatenus sit auctoritatis separe. **S**olvitur tamen matrimonium per mortem. **N**on sciendum quod duplex est coniunctio in matrimonio et duplex est mors correspondens illi. **E**st enim coniunctio spiritualis per consensum animarum. hec autem solvitur per mortem spirituales quam homo moritur mundo per religionis ingressum. **A**lia est coniunctio carnalis per coniunctionem sexuum quam solvitur per mortem scilicet corporalem. **C**ausa matrimonij quadruplex est. scilicet efficiens ut consensus a

nimorum per verba de presenti expressus. **M**aterialis ut ipse persone legitime. **F**ormalis ut benedictio. **A**nuli subarratio abuiusmodi. **F**inalis causa duplex est. **V**na principalis sicut est plis per creatio et fornicationis vitatio. quia matrimonium non solum est in officium sed etiam in remedium. **I**nstitutum autem fuit primo solum in officium. **A**lia causa est secundaria et illa multiplex est. **V**nus v. **D**is ligat alma notat. ius transfert auget amorem. **D**ostes conciliat et eo discernit heres. **Q**uadruplex matrimonium distinguit. **P**rimum est carnale inter virum et mulierem. **S**ecundum morale inter deum et animam in ecclesia militanti per gratiam. **T**ertium est allegoricum inter christum et ecclesiam. **Q**uartum est anagogicum inter deum et animam in ecclesia triumphanti per coniunctionem glorie. **P**otest quod accedere ad uxorem quatuor de causis. scilicet causa per causa reddendi debitum. causa vitae de incontinentie. istis tribus modis non est peccatum. **Q**uarto potest fieri causa explende libidis. et hoc modo peccatum est vel mortale vel veniale secundum quod libido est vel mortalis vel venialis. **F**it autem peccatum quod quod modis in coniugali coitu. **V**nde v. **Q**uoniam modis peccat uxore maritus abutes. **T**pe mente loco conditione modo. **N**ota quod uxor dimissa propter fornicationem reconciliatur viro multis modis. **V**nus v. **V**l tunc mechat retinet ve reconciliatur. **A**bsens prostituit vis fraudis reuocatur.

mulierē. **T**ria sūt ornamenta
 hōse Anullis in digito. monile
 in pectore. corona in capite. Pri
 mū signat opus puritatem. qz in
 manu ē opus. Secundū affectus
 sinceritatis. qz in pectore ē affec
 tus. Terciū cōtemplationis clarita
 te. quia in capite est pspicitas in
 telled. **B**eata virgo multis
 de causis fuit desponsata viro. Pri
 mo vt designaret ipsa bta virgo
 ecclesiam desponsata xpo. q̄ simili
 ter ē virgo. Secūdo vt p ioseph
 origo eius ostenderet. qz p viros
 genealogia textit. Tercio vt io
 seph esset testis castitatis ipsius.
 Quarto ne infamaret si generaret
 siue pareret nō bns maritū. Qui
 to ne velut icōtinēs dānaret. qz
 de tribu erat sacerdotali. a tales
 cōburebant. alie at adultere la
 pidabāt. Sexto vt virgo viri
 solatio sustētare. Septimo vt
 ptus diabolo celaret. Octauo ne
 iudei xpm tāqz illegitimū iuste
 psequi viderent. Nono ne legi q̄
 commēdat mrimoniū dñs cōtra
 rari videret. **N**ota qz duodeci
 sūt impedimēta mrimonij. Vñ v.
 Error cōditio vntū cognatio cri
 mē. Cultus disparitas vis ordo
 ligamē honestas. Si sis affinis
 si forte coire nequibis. Dec sociā
 da vntat cōnubia iuncta retrac
 tant.

Incipit liber septimus de fi
 ne mundi.

Finale iudicium q̄
 dam sunt antecedentia. quedam quasi
 cōcomitantia. a que
 dā sequētia. **A**n
 tecedentia iudiciū tria sūt. scz pe
 na purgatoria. ecclesie suffragia.
 a psecucō at xpi. **C**ōcomitan
 tia iudiciū duo sunt. viz confla
 gratio mundi a resurrectō corpo
 rū. **C**ōsequētia iudiciū duo
 sūt. scz pena infernalis a gloria
 celestis. de quibus per ordinem
 est dicendum.

De purgatorio. Capitulum
 primum.

Purgatoriū ignis cor
 poralis est. p quem
 tantummodo spiritus
 iustorum qui in hac
 vita non impleuerunt penitenti
 am nec satisfactionem condig
 nam affliguntur. **D**i qui sunt
 in purgatorio spem habent eua
 sionis. quia sciunt se non esse in
 inferno. a tamen propter pena
 rum magnitudinem hoc aliquā
 do non aduertunt. **M**ulte sūt
 ratiōes quare oportet esse purga
 torium. Prima ratio est quia se
 cundum augustinū tria sunt ge
 nera hominū. Quidam enim sunt
 valde mali quibus ecclesie pces
 non suffragantur. Quidam val
 de boni quibus nō sunt necessarie.
 Quidā nō valde mali q̄ hnt vicia
 lia. a his debet pena purgatoria

Secunda ratio est quia sicut summa bonitas non patitur quod bonum remaneat irremuneratum. ita summa iustitia non patitur quod malum maneat impunitum. Tercia est quia diuine lucis tanta dignitas est quod eam soli mundi cordis possunt oculi cernere. Unde oportet quod quisque veniat ad mundiciam baptismalem antequam conspectui domini presentetur. Quarta est quia culpa est offensiva maiestatis diuine. et damnosa ecclesie. et deformatiua in nobis imaginis diuine. sed offensa requirit in nobis punitionem. et damnus requirit satisfactionem. et deformatio expurgationem. propter hoc est necesse quod peccato pena vel hic vel alibi respondeat punitiua. Quinta est quia contraria contrariis curantur. sed peccatum oritur ex delectatione et libidine. Unde deleri habet per penam. Sexta est. quia nulli debet negligetia suffragari. sed si non puniretur talis in futuro videretur commodum reportare de negligentia penitentiae dilate. Septima est quia iustum est ut spiritus qui contempto summo bono se subiecit infimo id est peccato subiciatur postea inferioribus id est penis. **N**ota quod anime postquam sufficienter in igne fuerint purgate statim euolant ad gloriam. et hoc patet multiplici ratione. Primo quia post purgationem nulla remanet ad gloriam in anima dissimilitudo. unde debet

illi merito iungi. Secundo quia ianua celi semper illis est aperta qui obstaculum nullum habent. Tercio quia necesse est illos spiritus quibus est caritas sursum eleuans et nihil retardans sursum ad gloriam eleuari. Quarto quod cum deus promior sit ad miserendum quam ad puniendum. merito debet purgatos coniungere glorie. quos purgandos subiecit pene. Quinto quia non punit deus bis in idipsum. Unde cum iste anime sufficienter satisfecerit in penis ignium. non debet amplius puniri in dilatione premiorum. Sexto quod post purgationem non debet talis esse in purgatorio neque in limbo qui non est de numero illorum purorum. neque in inferno quia non habet mortale peccatum. ergo oportet esse in celo. quia post mortem non sunt alia receptacula animarum. Septimo quia efficacior est caritas quam iniquitas. sed iniquitas statim ducit ad supplicium. ergo caritas statim ducet ad premium. Octauo quia cessante impedimento corpora graui feruntur deorsum et leuia sursum. Sic spiritus malorum remoto carnis onere statim feruntur ad locum suppliciorum propter peccati grauitatem. spiritus vero bonorum si non habent impedimenta alicuius culpe vel pene debite statim feruntur ad locum premiorum.

¶ Sequitur cap. m secundum.

De acerbitate purgatorij .

Cap. ij .

In purgatorio duplex ē pena. vna damni de carētia diuine visionis . alia est sensus de afflictione ignis . Et quantum ad vtrūq; minima pena purgatorij maior ē maxia pena mūdi . **I**stud patet de pena damni . quia affectus quo desiderat summū bonum post hāc vitam ab animabo intēior est qm̄ aliquis affectus rei temporalis in hac vita . maxime cū iā tempus habendi ad uenerit . propterea carētia eius molestius tolerat . **I**stud quoq; patet verū esse de pena sensus . quia cum dolor non sit essentialiter ipsa lesio sed lesionis sensus . tāto magis dolet aia quāto magis sentit sensitiuū aliquod . **I**deo ab igne in ipsam agēte maxime affligit . **R**atio acerbittatis pene purgatorij hec ē . qz cū deus plus querat emēdam qm̄ penā . plus ponderat in penitētia virtutē bone volūtatis qm̄ penā afflictionis . **V**n̄ deus ponderat plus modicā penā volūtariā in p̄senti qm̄ multo maiore . nō ita volūtariā in futuro . sicut plus valz modicū auri qm̄ multū plumbi . **V**nde oportet quod ibi deficiat in volūtate vt hoc suppleat in acerbitate . **D**e igne qui purgat a minas est loquendū dupliciter . vel quātū ad id quod primo affligit . sic est corporeus . vel quātū ad id quod proximo affligit

et immediate sic est incorporeus . **P**rimo modo dicitur ignis vere . **S**ecūdo modo dicitur ignis similitudinarie . sicut dicitur leo verus et leo pictus . **V**trunq; tangit **G**regorius quā dicit . **I**n eo ardent dum ardore suum vident . **N**ulle autē ignis corporeus dupliciter potest considerari . **P**rimo vt est instrumentū nature . **S**ic agere potest in corpus et nō in animā . **S**ecūdo prout est instrumentum diuine iusticie . **S**ic agit in animam imprimendo illi speciem suam per quam affligit . quia violenter illa specie informatur . **S**icut enim anima secundū ordinē nature vmitur corpori vt instituat vitam sic merito secundū ordinē diuine iusticie vmitur igni a quo suscipiat penam . **N**ota qz demones non puniunt animas in purgatorio . sed illuc eas adducunt . vel etiam assistunt . vt cōmuniter dicitur . **E**x permissione tamen dei demones in hac vita quādoq; bonos affligunt . sed hec est ratio . quia in presenti durat pugna in hominē et demone qui habet in eo potestatem exercitij . h̄ post hanc vitam nō sic . **V**nde et aer iste caliginosus est assignatus demonibus magis propter temptandi officium qm̄ propter supplicium . **D**e locis penahibus quot et vbi sint . requiritur supra li. iij . in cap. de descensu xpi ad inferos . **S**ciēdū tamē de loco purgationis qz dupliciter assignat . aut scđz legē

cōmunem. et sic est in vno loco. scz in pte inferni circa limbū patrū. Aut secundū dispensationē specialem. sic purgant anime aliqui in diuersis locis in quibus peccauerūt. hoc autē fit ppter aliquā suā releuationem p suffragia eorum quibus apparent in illis locis. vel etiā ppter aliquā viuētium edificationē. Ignis iste plz vel minus cruciat secundū qz qz plus vel minus de cremabili se cū tulit. oportet em̄ prius qz dei facies videat qz lignū fenū stipula id est maiora vel minora et mediocria venialia per cremationē totaliter consumantur. **P**redicta vero pene diuersitas n̄ est ex diuersitate ignis agētis. sed subiecti patientis. sicut sub eodē sole vnus plus estuat alter minus. vt dicit Grego. **N**ecessē autē est vt ait aug⁹. qz tātum vrat dolor qntum hēserat amor. tanto em̄z quisqz torquet diutius quāto affectus eius venialibus adherēbat fortius.

De suffragiis ecclesie. Capitulum tertium.

Sicut pertinet ad seueritatem diuine iusticie bonos ppter venialia i purgatorio puniri. ita ptinet ad bonitatem misericordie diuine eosdē per suffragia ecclesie releuari. **P**rosunt ergo suffragia defunctis non ad meritū vite eterne sed ad solutionē pene. et hoc ad pe

narū mitigationem. vel ad celeritatem liberationem. **S**unt autē quatuor modi generales suffragiorum ad quos omnes alij reducuntur. scz oratio. ieiunium. elemosina. et sacramentū altaris. quorum numerus sic accipitur. quoniam defuncti possunt absolui a pena in purgatorio duobus modis. scilicet per viā gratie vel per viā iusticie. **P**er viā gratie dupliciter. **P**rimo per intercessionē publicam capitis que est in oblatione sacramenti altaris. **S**ecundo per intercessionem quasi p̄uatam membrorum. scilicet per orationē iustorum. **S**imiliter per viā iusticie dupliciter. **P**rimo p modum retempōnis pene. scz in ieiuniorū afflictione. **S**i autē queratur qn̄ incipiat valē defuncto illud quod p se fieri mandauit. **D**icēdū est qz op⁹ operās id est meritū auctoris statim sequitur mortuus de bonis que precepit p anima sua fieri. sed nō opus operatū. id est fruct⁹ ipsius operis vsqz quo opera fiāt. quia primū valet ex merito absoluto. sed secundum ex merito conditionali

Quorū suffragia p̄sint et quibus. Ca. iij.

Ad hoc qz defunctis valeant suffragia requirere aliquid ex parte facientis. et aliquid ex parte mortui recipientis. **E**x parte facientis requiritur qz ipse sit i caritate. et

q̄ intentionē suā dirigat ad illos
 quibz vult vt op̄a p̄sint **D**istin
 guēdū tamē est hic q̄ suffragia
 per malū possunt dupliciter fieri.
 vel vt p̄ auctorē a sic non p̄sunt
 nisi forte p̄ accidens sc̄z in quātū
 p̄ elemosinas mali hōis excitant̄
 boni pauperes ad orandum p̄ de
 functis. **V**el vt per ministrum.
 hoc dupliciter. vel quia facit ea
 vt minister publicus dei et eccle
 sie. sicut quando sacerdos malus
 celebrat missas vel agit exequias
 mortuorū et talia semper p̄sunt.
 quia malicia ministri nō nocet o
 perī boni auctoris. sicut patz in
 dño iusto dante elemosinā p̄ ma
 lū seruū. **S**i vero facit eavt mini
 ster priuate p̄sone existentis i ca
 ritate siue p̄ aia defuncti siue al
 terius. talia profunt. quia licet
 opus illud sit mortuū quo ad mi
 nistrū. nō tamen quātum ad au
 ctorē. **S**ed si malus minister fa
 cit de mādato eius qui nō ē in ca
 ritate nō p̄sunt. Aliqd̄ etiā exigi
 tur ex parte recipientis ad hoc q̄
 suffragia p̄sint illi. **P**rimum est
 q̄ ipse sit in caritate. **V**n̄ nō valz
 his qui sunt in inferno. quia sūt
 a corpe xp̄i mistico separati. **V**n̄
 nulla sp̄ualis influētia p̄ueit ad
 eos. sicut nec influētia corporis
 valet membris a corpe amputa
 tis. **S**ecundū est indigētia. vñ
 nō valet beatis. quia nō sūt ad
 huc in via s̄ in termino. nec p̄nt
 ad altiora ascēdere. s̄ potius eos
 uerso illorū suffragia p̄sunt nob̄

Vtrūq̄ est in his qui sūt in pur
 gatorio. sc̄z caritas et indigētia
Vnde sicut potest homo satisfacere
 pro altero viuente qui p̄ se nō
 valet. ita potest et pro defuncto
Nota q̄ suffragia defunctis
 p̄sūt sed magis et minus pro di
 uersitate meritorū in mortuis.
 vel pro caritate viuorū quantū
 magis sollicitant̄ pro aliquibus
 q̄m pro alijs. **I**lla em̄ suffragia
 que specialiter sunt pro aliq̄bo
 plus valent illis q̄m alijs. licet e
 tiam alijs aliquo modo cōmunicē
 tur. **S**uffragia que cōmuniter fi
 unt pro defunctis omnibz q̄zuis
 omnibus pro modulo suo p̄sunt
 illis tamen amplius qui dū eēt
 in statu vie magis meruerunt vt
 sibi probessent. **Q**uāuis autē vt
 dictum suffragia nō p̄sint his q̄
 sunt in celo nec illis i inferno. ta
 men aliquo modo profunt etiā
 illis. **V**nde nota q̄ valent illis q̄
 sunt in purgatorio p̄ modū pur
 gationis. **V**alent saluatis in celo
 p̄ modū cōiunctionis. qz multi
 plicatio saluandorū augmentat
 gloriam actualem. **V**alent etiā
 damnatis in inferno p̄ modū di
 uisionis. qz q̄ntū plures saluant̄
 p̄ meritū eccl̄ie tāto pauciores dā
 nabūt. et ita minor erit pena p̄
 subtractionem cōsortij illorū. **V**a
 lēt etiā ipsis facētibus p̄ modum
 meriti. **Q**uod pro puulis defun
 ctis celebrat̄ misse mortuorū. hoc
 nō fit p̄ illorū indigētā cū stati
 euolēt. s̄ potius pro grāz actōne

Vtrum indulgentie defunctis valeant. Capitulum. v.

Papales indulgentie pro sunt defunctis in purgatorio vt patet. qz crux datur aliqui pro duabz vel tribz vel decem animabus. In ecclesia enim thesaurus meritoru ta xpi qz pfectoru. de quo solz papa qui habet clauis huius thesauri pro necessitatibz ecclesie potest accipere et dispensare. Alij autem sicut episcopi non habent potestates generale h limitata. et no nisi p summi pontificis dispensatione.

Vdicendum ergo qz papa pprie no absoluit defunctos a pena. h quasi p eis de comuni thesauro ecclesie soluit. sicut alie liberat creditor debitore cu a debito eu absoluit. et aliter amicus debitoris dum pro eo debitum soluit. sed viuentes vtroqz modo absoluit papa. **T**lli autem quibus dat indulgentia no possunt ea ulterius dare neqz viuuis neqz defunctis. et hoc duplici ratione. Primo quia indulgentia no est donu collatiuu gratie h priuatiuu pene. priuatiuu aut cum bil sit alijs comunicari non pot. Secundo quia dare indulgentia auctoritatis et iurisdictionis est qua no habet laici ex eo qz indulgentias recipiunt. Vn no possunt impendere defunctis indulgentiam per auctoritatem. sed solu modo boni operis sui per caritate suffragium. papa vero vtrunqz

potest.

De aduentu anticristi. Cap. vi.

Antequam dominus veniat ad iudicium regni romani fiet defectio. Nam sicut dicit glosa super apostolum. prius erit discessio ab vtroqz imperio qua impleta aderit anticristus. **D**ic ex parentum seminebo concipitur. sed post conceptum descendet spiritus malignus in matris uterum. cuius virtute et operatione deinceps puer nascetur a letur abolecet. ppter quod et filius perditionis dicitur. **N**ascetur autem in babilone de tribu dan sicut dicit glosa super Apocalip. Post hoc veniet in hierusalem et circumdet se dicens iudeis se esse christum illis promissum. **V**nd plebs iudaica specialiter adhibet illi. sicut dicit **W**aymo super apocalip. Donec helya et enoch predicantibus qui ex illis saluandi fuerint ad christum conuertantur. **P**rimo deputabitur angelus bonus ad custodiam anticristo sed quando ita obstinabitur in peccato qz dicit se esse deum et extollet se super omne illud quod dicitur deus aut colitur. sicut dicit apostolus. tunc primo deseret eum angelus ex toto. nec habebit eum postmodum ad promotionem. sed ad accusationem.

De mala vita anticristi. Capitulum septimum.

Antixps erit luxuriosus
in concupiscentiis feminarum
vt habet in danielle .xi.

In appto tñ p hypo crism simila
bit scitate vt facili? decipere possit
Cor p supbiā magnificabit. et si
cut dicit in danielle .viij. Cōtra
principem pñcipū cōsurgit. id ē
cōtra deū. Et vt dicit glo. super
dan. viij. In tantū eleuabit per
supbiā vt leges et cōrimonia mutare
conet vel cursū tēporū. Tā
te quoq; presumptiois erit q; nō
putat se a deo pñmēdū ppe hoc
q; iudiciū differtur. Ps. Aue
runtur iudicia a facie ei? ¶ Erit
etiā blasphemus. sicut in Apoca
lip. xiiij. Vñ dan. viij. Sermo
nē cōtra excelsū loquet. ¶ Ad ma
iorē at cōtūmeliā dei faciet imagi
nē suam adorari. et omnes suo ca
ractere signari in manu dextera.
et in frōtib; suis. sicut habet A
poca. xiiij. Cōstēbit enī se veruz
filiū dei et filiū hoīs. ita vt in tem
plo dei se deat tanqm ipse sit deus.
et se faciet adorari. iudei nanq; tē
plū quod romani destruxerāt re
edificabūt. ¶ Affirmabit etiā
nullū atē se fuisse xpianū. hōēs
an antixpos fuisse. Dicit in glo
sa ad thimo. ij. Quia sicut i xpo
ois plenitudo diuinitatis habita
uit. ita et in antixpo plenitudo iniq
tatis. q; i antixpo erit caput oim
malorū. scilicet diabolus.

**De quatuor modis quibus
decipiet. Cap. viij.**

Merito opat antixps i Ge
nesi cerasti qui ē serpens
cornutus. quia quatuor
cornib; armabit. scz callida per
suasione. miraculorū opatione.
donorū largitione. tormētorum
exhibitione. Prim? ergo mod?
subuertēdi hoīs erit callida per
suasio. predicabit enī legē nouā
prauā esse. et legē xpi pro posse
destruet. Predicatore? q; sui dis
current per vniuersas ptes mūdi
¶ Impedient nihilominus apo
stoli antixpi ne scriptura secūdu
veritatē exponat a catholicis doc
toribus. vel a fidelibus audiat.
ipsi at bonos se simulabūt. et ta
mē mala suadebūt ¶ Secūdu?
mod? puerendi erit p fallā mira
cula. q; p magiā artē faciet illa
Vñ glo. sup Apoca. xiiij. Magi
ca arte faciet statuā loqui et futu
ra p̄dicere. Faciet etiā sicut dicit
apoca. xiiij. ignē de celo in terram
descēdere. Glo. id est malignuz
spiritū faciet sup suos descēdere.
vt loquantur varijs linguis. Spi
ritus enī malignus descēdet in e
os in cōspectu hominū. sicut spi
ritus scūs descēdit in aplos xpi
Vñ iactabūt se meliores eē apo
stol xpi qui spiritū scū accepe
runt in cōclau. Itē p artē magi
cā simulabit se moriturū et feret a
demomb; in aera q̄si ascenderit
in celū. et sic putabit ab omnib;
resurrexisse qui prius mortu? p
triduū putabat. et tūc mirabūt
ip̄li et adorabūt eū atz laudabūt

Ecclēsia vero non faciet mira-
cula De hoc modo deāpiendi di-
citur in psalmo. Insidiat in ab-
sccondito quasi leo i spelunca su-
a. **Glo.** Recte antixp̄s opat̄ leo-
ni existētī in spelūca. quia in eo
vis a dolus opat̄. vt dicit **Glo.**
ibidē Vis enī p̄ leonem. sol̄ per
speluncā intelligit̄. **Grego.** dicit
Pensemus que erit humane mē-
tis illa temptatio. quando pius
martir corp̄ tormentis subijcāt.
a tamen tortor ante oculos eius
miracula facit. Sicut enī anticri-
stus finget se a mortuis resurge-
re. ita etiā fingz se ad celos ascē-
dere. **Apoē. xij.** Et plaga mor-
tis eius curata est **Glo.** Arte ma-
gica ascendet anticristus in ae-
ra ferentibus eum demonibus.
Faciet q̄ arbores subito florere
a are scē. mare turbari. naturas
in diuersas figuras mutari. mor-
tuos etiam in conspectu omniuz
suscitabit. **Tercio** deāpiet p̄
munera Ipse nanq; anticristus
inueniet thesauros absconditos
per quos ad sequendum se incli-
nabit plurimos. ditabit etiā di-
uites huius seculi. a tunc eorum
falsam felicitatem ad deāpiēduz
alios ostentabit. **Quarto** cō-
pellet p̄ minas a tormenta quos
aliter vincere non poterit. Tāta
vero sicut ait dñs tunc erit tribu-
latio vt in errore si fieri potest eti-
am electi dei ducentur **Idoc** inui-
tur **Apoē.** vbi dicitur. **Pebe** e-
ius similes auricalco sicut in cami-

no ardenti. per pedes vltima xp̄i
membra. per caminu3 vero tribu-
latio vehemens designatur. **Ex-**
hibebit enim cūcta que in proce-
dentib; martiribus sunt impleta
genera tormentorum. sed in ill̄
regionibus tunc fideles vehemē-
tius sunt vexandi vbi fuit domi-
nus crucifixus. **Et** sicut dicit bay-
mo sup̄ apocalip̄sim. illa tempta-
tio non per partes sed simul totū
examinabit mundum. Soluen-
tur enim demones qui modo liga-
ti sunt. nec possunt nocere quātū
vellent. **Fideles** illo tempore
non predicabunt. quia tanq; ex-
cōmunicati habentur tunc boni.
nec vendetur eis nec emetur ab
eis quicqm̄. nisi habeant caracte-
rem. id est signū aliquod ad lit-
terā vt adherentes sibi cognoscā-
tur. a alij interficiāt. aut nomē
eius bestie. id est confessionem o-
ris. aut numerum nominis eius
id est multiplicationem operū.
vt habetur in apocalip̄si. Sicut
anticristus crudelior erit omni-
bus p̄secutoribus. ita sancti tūc
temporis fortiores erunt omnibo
retro martiribus.

De sequacibus antixpi.
Cap. ix.

Predictis q̄tuor modis
anticristus multos sibi
attrahet. **Vnde** **Apoē.**
xij. Cauda eius trahet tertiam
partem stellaruz celi a misit eos
in terram. **Trahet** autem malos

per munera. bonos p tormenta. simplices p predicacōnez et miracula Qui em̄ iusti et sancti credebant adhibebunt illi p sue arbitrio volūtatis. Dabitur igit̄ secū malos et maleficos reges q̄ et p̄ncipes Vnde Apoca. xiiij. Vidi de mari bestiaz ascendente glo. id ē antichristum h̄ntem octo capita id est p̄ncipes vniuersos. et corua. x. id ē eos q̄ impugnant de calogum. Nota igit̄ q̄ antixps Primo veiet in benignitate et miraculorum opatione et tunc a iudeis suscipietur qui ei specialiter adhibebunt. ad quoz ouersionē venit helias et enoch. et tūc antichristus in aptam psecutionem consurget.

De gog et magog. Ca. x.

DE gog et magog dicūt quidaz q̄ sunt decē tribus ultra mōtes caspios clauise nō tamen ita quin bene possent exire si p̄mitterent̄. sed nō p̄mittunt̄ a regina amazonū sub cuius regno et cōditione v̄iūt. has dicunt iudei in fine seculi exituras et venturas in iherusalem et cum suo messia ecclesias destrūcturas

Alij dicūt q̄ p̄ gog et magog intelligit̄ exercitus antichristi q̄ in fine seculi veiet expugnare ecclesiam. Per gog sc̄dm̄ glosam illi intelligunt̄ p̄ quos latēter diabolus psequitur fideles. Per magog autēz illi p̄ quos aperte. vel idēz qui tempore antichristi p̄s

occulte et postmoduz apte ecclesiam psecuntur Sc̄dm̄ Augus. Gog refert̄ ad gentes. Magog ad diabolum quia gog interpreteatur dogma. magog detentio.

De helya et enoch. Ca. xi

Inter occultum aduentū antichristi qui est p̄ natiuitatem et manifestuz eius aduentum p̄ predicacōnem et aptam psecucōnem venient helyas et enoch. sic d̄r Malach. ultimo Et cōuertent corda pat̄z ad filios. Glosa. Ad instructionem posterorū de fide saluatoris in quē et ipsi crediderunt. et corda filiorū ad patres eorū. Glosa quia suscipient fidem quā illi habuerunt Vnde et iudei et xp̄iani pari tunc in christū religione cōsentient. De eorū predicacōne et sancta ouersacōne Apoca. xi. Dabo duobus testibus meis sc̄z Helie et enoch. et p̄phetabunt. id est predicabunt diebus mille celxvi. Glo. in tribus ānis sicut ipse christus predicauit. amicti facis. Glosa. Predicantes penitentiam et ostendentes. Hi sunt due oliue. id est spiritu sancto pleni. et duo candelabra. Glosa id est dantes lumen alijs.

Tandem antichristus occidet eos in iherusalez et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et noctibus et dimidio. q̄ nullus audebit corpora eorum sepelire.

propter metum antichristi. Occisores autem eorum valde leti erunt propter mortem illorum. post dies tres et dimidium resurgent et occisores eorum audient vocem talem. Elias et enoch ascendite huc et ascendite in celum in nube. Antichristus vero. xv. diebus post illorum mortem regnabit.

De duracione huius persecutionis
Capitulum. xij.

Regnabit antichristus sicut dicit Glosa super apostolum tribus annis et dimidio. Unde Daniel. xij. Iuravit angelus per viventem in eternum. quod in tempore unius anni. et temporis sex duorum annorum et dimidii temporis id est dimidii anni. Glosa. Hoc spatium dicitur duratura desolatio sub antichristo siue persecutione. Nisi autem ut dicitur in Mattheo. breuiati fuissent dies illi non fieret salua omnis caro. Gregorius. quod enim superbos nos et infirmos aspiciat deus. dies quos singulariter malos intulit misericorditer breuiatos dicit. Et Glosa super Mattheum. Nec tribulatio quanta ceteris grauior. tanto breuitate moderatio.

De morte antichristi. Cap. xij.

Destitute sua somno occidet antichristum sicut dicit Glosa super apostolum siue per se siue per michaellem. Occidet autem in monte oliueti in babilonem et in solio suo in illo loco circa quem dominus ascendit. Interfecto autem

antichristo non statim veniet dominus ad iudicium. sed secundum Glosam super Daniel. conceduntur. xlv. dies ad refrigerium sanctorum et ad penitentiam subuersorum. quantum autem sit spatium inter illos. xlv. dies et finem mundi nemo scit. Ministri vero antichristi post mortem illius gaudebunt ducentes uxores et dicentes. Licet princeps noster mortuus sit. tamen habemus pacem et prosperitatem. et cum talia dixerint repentinus eis superveniet interitus. Iudei vero tunc convertentur ad fidem et sancta ecclesia usque in finem mundi pacifica quiescet quod ex tunc fraudulentia et seivicia diaboli penitus deficiet.

De conflagratione elementorum
Capitulum. xiiij.

Ignis preceat faciem iudicis permaximus. quod virtute divina non solum ignis qui est in sphaera sua sed etiam omnes ignes qui in terra et super terram sunt concurrent ad mundi conflagrationem. Iste autem ignis habebit officium quatuor ignium. scilicet ignis infernalis reprobos puniendo. Et ignis purgatorius bonos a venialibus purgando. et ignis terrestris vegetabilia et sensibilia consumendo. Et omnium hominum corpora incinerando. Et ignis elementaris elementa subtiliando et ad innovationem disponendo. Per illum igitur ignem ita terre facies exuretur quod figura huius mundi peribit sicut

et olim factum fuit p diluuium.
 Et merito primū dei iudiciū fuit
 p aquaz contra arbozem luxurie
 qui tunc vigit. Vltimū vero iu
 diciū p ignem contra teporem
 caritatis que tunc q̄si senescente
 mundo refrigeret. Ignis istius
 actio erit successiua. habet em̄
 incium. medium et finē. Primo
 namq̄ iudicis aduentū pueniet
 et simul p ignem illū fiet purga
 tio iustorum et punitio malorū.
 et incineratio corporū cū cōsump
 tione terrenascētium sicut dictū
 est. Quo facto statim erit resur
 rectio corporū cum aduentu iudi
 cis ad iudiciū. et tunc inflamma
 bitur totus mūdus p circuitum.
 Terminato vero iudicio tanta ca
 liditas illi ignis exequet sentē
 tiaz iudicis. inuoluet em̄ peccato
 res et trahet eos in infernū. et ita
 patet q̄ ignis ille aduentū iudi
 cis et p̄cedet et concomitabit et
 sequet. Post predicta fiet mū
 di innouatio. Sed inter purgati
 onem et innouacōnez multiplex
 est differētia. Primo q̄ purga
 tio erit penaliū qualitātū detrac
 tio. h̄ innouatio erit pulcrionis
 forme inductio. Secūdo q̄ purga
 tio est elementoz ab impuritate
 quaz h̄nt ex cōmixtione ad puri
 tatem mutatio. Innouatio vero
 est celoz a statu veteri in statu
 nouū cōmutatio. et hoc p cessacō
 nem a motu. In celis em̄ ppter
 impmixtionem nulla impuritas
 est. sed tantū imperfectio motus

Vnde non erit in eis purgatio p
 ignem. sed cessatio a motu. Sic
 aut purgabunt elementa q̄ p̄ā
 det ab igne vis cōbustibilis. ab
 aere obscuritas. ab aq̄ glacial
 frigiditas. a terra vero grauitas
 et opacitas.

De resurrectione generali.

Capl. xv.

Deus sicut est potētissim⁹
 in cōstitutione naturaz
 Ita est clementissim⁹ in
 collacōne grāz. iustissim⁹ in re
 bucōne stipendioz. qm̄ igit h̄
 meruit et demeruit in anima simul
 et corpore. puniet et premiabit
 in vtroq̄. Vnde in eisdē oportet
 ipsum resurgere. Ad vocem autē
 tube resurgent mortui sicut dicit
 Aplūs. duplicat autē intelligit
 illa vox. Scdm̄ quosdam enim
 vox tube est imperiū xp̄i resurgē
 impantis. Sed scdm̄ alios vox
 tube est manifesta xp̄i apparitio
 Vnde Gre. Tubam sonare nihil
 aliud est q̄ mūdo iudicē dei filiū
 demonstrare. Resurgent igit oēs
 nulla existente in eis differētia.
 quantū ad ordinē t̄pis h̄ magis
 quantū ad ordinem dignitatis
 Nam mali surgent deformes et
 passibiles. In bonis autē natura
 seruabit et vicia detrahent. Oēs
 vero tam boni q̄ mali resurgent
 integri corpore debita statura scd̄z
 etate plenitudinis xp̄i. Resur
 rectio igit tria corrigit in natura
 scz defectū sic i pueris et mutila
 tis siue in dinuta natuā uēbroz

supflauim scz vnguam crinium
et huiusmodi Errorem sicut est
in monstruositate membrorum .
Resurgēt qz corpa eoꝝ numero
q̄ prius erāt ex eodem puluere in
quē redacta fuerāt ita qz in qual
cumqz auras vel sinus puluis ille
dispersus fuerat ad eandē animā
rebeat q̄ primitus ipm vt viueret
et cresceret animauit . nec solum
surgent corpa quantuz ad mem
bra p̄ncipalia . h̄ eciaz saluis ca
pillis et ceteris mēbris que faciūt
ad decorē . Resurgent em̄ hoies
ad esse . et quantū ad integꝛ esse
et quantū ad decorum esse . Et re
surgēt vnum quodqz corpus in
optimo suo esse et primo . **D**u
plex est mors . scz aīe p̄ culpā
et corporis p̄ penā . **D**is respōdet
duplex resurrectio . scz aīe p̄ gra
ciam . et corporis p̄ gloriam . Et
sicut in p̄mis p̄ntibus mors culpe
intulit mortem pene . ita resurrec
tio aīe p̄ gratiaz causabit resurrec
tionem corporis p̄ gloriam . **I**n
resurrectione corporis cōcurrūt
q̄tuor cause . scz efficiens . id est
ipse deꝝ . materialis scz puluēs .
formalis . id ē cōiunctio corpis
et anime . finalis id ē vt recipiat
vnusquisqz prout gessit in corpe
suo siue bonū siue malū . Resur
gent tunc homines velociter . inte
graliter . socialiter . et eternaliter
Et erit illa resurrectio iusta quā
tum ad resurgentes . et miraculo
sa quantum ad ipsam resurrecti
onem .

De iudicio extremo Ca. xvi

Dost resurrectioꝝ statim
erit iudiciū **I**psū vero
iudiciū p̄cedet trina aīa
tio . **P**rima fuit p̄ p̄phetas . **V**n
uocauit et renūstis **S**ecda p̄ xp̄z
et p̄ aplōs et predicatorēs **L**uc .
Misit seruū hora cene q̄c . **T**ercia
erit p̄ vltimā vocem tūbe . et hec
aīatio erit peremptoria . **S**cdm
Richardū triplex erit iudiciū
Primū vniforme hoc est iudiciū
p̄ntis ecclesie . q̄ non iudicat nisi
de sola qualitate retributionis et
in genere tantū . scz bona bonis
et mala malis reddent . h̄ numez
et quantitate retributionū nescit
Scdm dicitur multiforme scz qz
quilibet expit in morte accipiēdo
sententiā de omnibz malis vel bo
nis q̄ gessit . h̄ nō omnia bona vel
mala statim recipiet . qz recipiet
in aīa tm̄ et nō in corpe . **T**erciū
dicit omniforme . scz vltimū iudi
ciū qū scdm numez et quantitate
recipiet quisqz bona vel mala in
corpe et aīa . **V**ltimū iudiciū erit
horribile ex omni pte . qz supra se
erit iudex strenuus . infra patēs
infernus . intus cōsciencia remoz
dens . extra mūdus ardēs . a dex
tris peccata accusātia . a sinistris
demonia terrentia . c̄ca illos homi
āgeli p̄pellentes in infernū . ibitē
oēs sancti sententiā iudicis appro
bantes . et oēs mali cū bonis pec
cata damnandoꝝ cognoscentes
De qlitate iudicij nō q̄erit horri
bile **L**uc . xxi . vtutes celoꝝ mo .

Intolerabile Job. Quis mihi tribuat ut aē. Inevitabile Aplūs. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal xpi. Inopinabile Aplūs. dies dñi sicut fur i nocte ita veniet. Inexorabile. Proū. Qui obturat aures Erubescibile Aplūs. Quez fructū habuistis tunc in q̄bo nunc eru. **P**redcā vero erubescencia erit in duobus. Primo inveniēdo ad iudiciū quia mali cū habeāt tunc corpa ponderosa oz eos illuc portari ab angelis sicut Abac. portat⁹ sunt ad lacū leonū in babilonē. Scdō in stando coraz iudice. quia pctā eoz omnibus manifesta erunt. **V**nde illud. Reuelabo pudenda t. in fa. t. **L**ocus iudicij erit in valle iosaphat. et hoc multiplici rōne. Primo quia locus iudicij debet esse cōmunis. h̄ iherusalem et terra adiacens videt esse dis cū sit locus q̄si medius nr̄e terre habitabilis. Scdō quia dz esse publicus. h̄ locus pdict⁹ est famosissim⁹ ppter opa nr̄e redemptionis q̄ ibde gesta sunt. Tercio cōpetit loc⁹ ille rōne negocij. quia tractandū est ibi opus misericordie et iusticie. Mons aut̄ oliueti q̄ est apud vallem illā designat misericordiaz. Josaphat aut̄ qd̄ interpretat⁹ iudiciū designat iusticiam.

De iudicantibus. Ca. xvij.

Non solum scdm̄ potestatem diuinā; h̄ ecā in fōr̄ humana xps iudicabit.

q̄ iurisdictione ordinaria iudicabit ut deus cū tota trinitate. sed iurisdictione delegata iudicabit ut homo. **V**nde nota q̄ q̄nq̄ sunt modi iudicandi. Prim⁹ modus est prime autoritatis q̄ iudicabit tota trinitas. Scd⁹ mod⁹ ē subautoritatis q̄ iudicabit xps homo. Tercius est assessorie dignitatis quo iudicabunt apostoli et viri pfecti qui cū iudice eminentius residerūt tanq̄ melius scientes leges. et cōsuetudines regni dei. q̄bo totaliter implendis et faciendis operā dederunt. Quart⁹ est approbationis quo iudicabūt oēs sancti ecā et angeli. Quintus modus iudicandi est culpā iudicandoz manifestare sic ecā mali iudicabunt. In iudicando xpus habuit actus oppositos. vnū scz actiue et aliū passiue. Primus nanq̄ est infirmitatis. Ali⁹ vero potestatis. In p̄mo nanq̄ aduētū xps venit ad iudicandū passiue. In scdō venit ad iudicandū actiue. ppter hoc in p̄mo aduētū venit in forma infirma. In scdō apparebit i forma gloriosa. **V**nde est q̄ christū in iudicio videbūt iusti tam i natura diuinitatis q̄z humanitatis. a malis autē nullo mō forma diuina videri poterit. **E**t hoc duplici racione. Primo ppter defectum dispositionis in ipso videte. quia natura sine gratia non sufficit ad dei visionem. Scdō ppter demeritum delectationis q̄ est in visione diuinitatis

quia videre deū scdm̄ Job . hęc
est vita eterna q̄ nō potest cōmu-
nicari reprobis . ¶ Ex p̄dās pz
q̄ xp̄s apparebit blandus iustis
sicut dicit Greg⁹ . et terribilis in
iustis . qđ prefiguratū est in colū-
na nubis in die et ignis in nocte
Videbunt em̄ mali humanitatez
christi vt timeant . et non diuini-
tatem ne gaudeant . boni autem
vtramq; christi naturā videbunt
Stigmata q̄ christus monstra-
bit et insignia passionis . scz cru-
cem clauos ac . Sedebit q̄ xp̄s
cum sanctis in loco eminentiori .
mali vero subtus in terra quaz di-
lexerunt et merito . Tunc xp̄us
iudiciū exercēbit . tū quia nō scit
merita singulorū in quo sunt om-
nes thezauri sapiencie et sciencie
dei absconditi . tum quia nō est
reus de aliquo eoruz sup quibus
iudicabit . non em̄ fecit peccatum
nec est inuētus solus in ore eius
et hęc duo p̄apue decēt iudicē .

De iudicandis . Ca . xviii

Ordines q̄tuor erūt in iu-
dicio . quidaz em̄ iudica-
bunt et damnabunt vt
quoz op̄a damnabilia pmixta
sunt aliquib; bonis . sicut illoz
q̄ habuerunt fidem sine opibus .
Quidā iudicabunt et saluabunt
vt quoz merita bona permixta
sunt aliquib; malis venalibus .
Quidaz non iudicabunt et dam-
nabunt . vt illi quoz mala meri-

tā dīno impmixtā sunt bonis vt
qui caruerunt fundamento fidei .
Quidam nō iudicabunt sed iudi-
cabūt et saluabunt vt quoz me-
rita bona impmixtā sunt malis
sicut p̄fectoz et pauperum xp̄i
De quib; Mat̄ . xix . Vos qui
secuti estis me ac . ¶ De p̄dās
quatuor ordinibus nota q̄ om̄s
homines iudicabunt iudicio retri-
buōnis . s; non iudicio discepta-
cōnis . Infideles em̄ . qz non fue-
rūt ciues ciuitatis dei tamq; hos-
tes sine vlla meritoz discussione
et audiētia punient . fideles vero
mali tanq; ciues cum meritoz
discussione et audiētia punient
Isti autem non ideo iudicabunt
vt merita eoz de nouo discudā-
tur an bona vel mala sint . sed vt
bonoz prenentia manifestet
omnibus . et vt circa malos appa-
reat iusta sentēcia damnacōnis
Due sentēcie feruntur in iudicio
vna p̄ bonis . alia contra malos
¶ Sentēcia pro bonis continet
septem clausulas . Prima ē amā-
bilis vocatio . ibi . Venite . Secda
est diuina benedictio . ibi . Bene-
dicti . Tercia paterna dilectio .
Ibi . patris mei . Quarta ē remu-
neracōnis retributio Ibi . p̄cipite
Quinta est regni assignatio . ibi
regnum . Sexta est glorie p̄para-
tio Ibi . qđ vobis p̄paratum est .
Septima est eterna p̄destinatio
Ibi ab origie mūdi . Itē sentēcia
cōtra malos continet sex clausulas
Primo a deo sepacōez cū d̄r . ite

Secundo maledictionez. ibi. male
dicti Tercio incarcerationis inclu
sionē q̄ signat̄ p̄ hanc p̄posicōem
in. Quarto pene acerbitatez. ibi
in ignem. Quinto liberacōis de
speracōnem. ibi. eternū. Sexto
demonum assoaciōnem. ibi. qui
patus est diabolo et angelis ei?

De innouacōne mūdi. ca. xix

Terminato iudicio stati
erit innouacō mūdi que
nō opletur q̄m diu pecca
tor est in mūdo. id ē quousq; de
trudat̄ in infernū Sicut em̄ ille
maximus ignis elementa purga
bit. cum habeat vtutē expulsiuā
forme extrinsece. sic mūdu inno
uabit cū habeat vtutē subtilia
tiuā. Mūdu aut̄ innouari. id ē
pulcriorem formā induere debere
ostendit̄ multiplicā rōne Primo
qz sicut dignum fuit qz elementa
purgarent̄ p̄ eo qz infecta erant
p̄pter peccata hōis. ita dignum
erit vt mundus innouetur p̄pter
glorificacōnem hōis. Secdo vt
creature remunerent̄ p̄ eo qz hōi
seruierunt. Tercio vt totus mun
dus put̄ est possibile conformet̄
hōini glorificato. Quarto quia
mūdu factus est vt hōmo p̄ hoc
speculū creature deū cognoscat
q̄m sui natura videri non potest
Vnde in futuro speculū oportet
meliorari et purgari vt in pulcri
tudine creaturaruz amplius resul
tet species creatoris. hoc autem

non erit ad necessitatez quasi de
aliter videri nō possit sicut modo.
sed ad iocunditatem vt videlicet
delectacōni visionis intellectuā
addatur delectacō visionis sensi
bilis. Orbis celestes et sidera p̄
impmixtionem nullā habent con
trarietatem. sed tantūmodo mo
tus imperfectionem ideo innoua
bunt̄ sed nō purgabunt̄. Inno
natio vero in illis duo requirit̄.
scz motus cessacōnem et claritatē
splendoris ampliozem quādo sol
stabit in oriente et luna in occide
te vt creati sunt. Duius dicti hec
est ratio. qz corpora superiora facta
sunt ad vsū hōinis dupliciter
Vno modo p̄pter necessitatez cor
poris. id est statum generacōis
et corrupcōnis. et illo cessante id
cessabit motus. Secdo p̄pter de
lectacōnem in pulcritudine crea
ture et p̄pter cognitionem dei in
illis. ideo lux illoz nō cessabit
sed augebitur. Circa elemēta
nota qz terra erit sicut cristallus
et planabitur. Aer erit clarioz.
nec habebit ipressiones quas ha
bet modo. quia non erunt nubes
neq; venti. nec pluuie nec ros.
neq; grando. neq; mix. neq; toni
trua. neq; fulgura. Ignis et etiā
aqua fiunt puriora et manebūt
non solum secundū substāciam
sed etiā secundū suas qualita
tes q̄s habebunt quidē non quan
tum ad vsū sed quantū ad ha
bitum. qz cum in his duobz ele
mentis magis vigeant q̄litates
f iij

active scilicet frigiditas in aqua
et caliditas in igne . magis sunt
generacionis et corruptionis prin-
cipium . et talis effectus ipso
non erit amplius . ideo ppter hoc
dicuntur interire . Vel ideo scdm
alios dicuntur hec duo elemēta
interire . quia dominus tunc interci-
det i illis teste basilio supra . ps .
Vox domini intercedētis flammā
ignis . ita q̄ calidum vstium et
frigidum glaciāle tendit inferi
Perspicuū autem in aqua et lux
in igne manebit . quia in omnibo
elementis ignobile tendet deorsū
sicut grossum terreum et opacū
ac tenebrosū et huiusmodi . pa-
tet ergo q̄ celū et terra transibūt
quātum ad formam sed nō quā-
tum ad substantiā . Patet ergo
ex p̄dictis terminari trāsmutacō-
nes elementoz . et generationes
animantiū et plantaz . q̄ causē
earum cessabunt . Et ppter ista
dicuntur elementa interire nō quā-
tum ad substantiā sed quātum
ad actionem et passionem . Cor-
pora vero celestia habita quiete
et lumine clariori dicuntur remune-
rari . Verumtamen illa que sicut
dictum est intereunt saluātur in
homine qui similitudinem habet
cum omni genere creature et ppter
hoc in hominis innouatione et
glorificatione possunt dici omnia
innouari et remunerari .

De penis inferni . Ca . xx .

Sicut patet diuina poten-
cia in creando . sapiencia
in gubernando . et clemē-
tia in reparando . sic patebit eius
iusticia in puniendo . Dignū em̄
est vt nō remaneat decus peccati
sine decore iusticie . Licet autem
peccatum sit transitorium tamen
erit pena ppetua multiplici rōne
Prima ratio est quia ex eo q̄
homo peccauit i suo eterno dignū
est q̄ puniatur in eterno dei .
Secūda ratio est . quia materia
ignis infernal' eterna est . scilicet
peccati macula . ideo et pena .
Tercia ratio est . quia peccatum
est contra illum qui est infinitus
Vnde et pena debet esse infinita .
nō quidem acerbitate s̄ duracōne
Quarta ratio est . quia homo per
peccatū transitorium in se perimit
bonum qd̄ potuit esse eternum .
**Quinta ratio est . q̄ mala volun-
tas reproborū eterna est . vellent**
em̄ in peccato si possent perpetuo
delectari . ideo ppetuo debent pu-
niri .
Sexta ratio est . quia in infi-
nitum errat racōnalis cum p̄ponit
finitum infinito in iudicando . sicut
concupiscibilis in appetendo . et
irascibilis in adherendo . Vnde et
pena erit infinita .
Septima racō
est . quia damnatus de peccato
perpetrato nunq̄ habebit veram
penitentiam . ideo deus nūquam
mutabit iustā damnacōnis sen-
tenciam .
Octaua ratio est . quia

peccatū a vita ppetua sepat scz
a deo. iō mortē ppetuā peccator
incurrit. Post rōnes inducant
exempla de eadē materia. vide?
enī q̄ emptio momentanea dat
ius possidēdi ppetuū. Itē vulneā
momētanea mortē inducūt ppe
tuam. Itē casus in foueā tpalis
est retentiō ppetua. Itēz crimen
lese maiestatis tpale est seruit?
ppetua. Item plaga tpalis est
liuor ppetuus. Quā in peccato ē
delectatiō cum cōtemptu merito
p̄cipitat peccator in locū infimū
et despectu ac maxime a statu
glorie elongatū scz in infernum
vbi a despectis rebus puniatur.
scz a feābo corp̄m mūdanozū.
qz in innouaciōne mūdi quicqd̄ ē
ignobile in mūdo ad locū penaz
confluet et ibi horrorem carceris
multiplicabit.

De diuinitate penaz. ca. xxi.

Quā in damnatis sit diu
sitas peccoz in peccatori
bus erit diuinitas penaz
Vnde cū in peccato sit auersio a
creatore cōuersio ad bonū cōmu
tabile et deordinatio voluntatis
cōtra dictamen rōnis. merito pe
na variabit ppter ista. Vñ ppter
auersionem erit carentia visionis
dei. s̄ ppter cōuersionez erit pena
material̄ incendij. p̄tē inordina
tiōem aut rōnis et voluntatis erit
pena vniuersi que consistit in afflic
tione varia acerba et eterna. //
Ignis infernalis nō eq̄līter om̄s
cruāabit. quoniā ab eodez igne

alij plus alij minus torquebunt
scdm q̄ plus vel min⁹ peccauerūt
Sicut ab eodem igne alij vritur
palea et aliter lignū. Quāuis at
ignis ille sit corporeus nec possit
agere in sp̄ritū calefaciēdo. agit
tamen in ip̄m vt instrumentū di
uine iusticie ip̄m ledendo. Et ille
dolor est maximus. tum ppter
potentiā diuine manus illū ignē
mouentis. tum ppter sensibilita
tem patientis. tum ppter imme
diacōnem diuinitatis. // Infer
nus est locus tenebrosus cum sit
locus tristitiē. lumē licet sit delec
tabile p se tamen ingerit tristitiā
am p accidens. scilicet inquantū
ostendit aliquod triste Vnde in
inferno est aliquid obscuri lumi
nis quo damnati videre possunt
vnde doleant non vnde letentur.
Reprobi vidēt vsqz ad diem iu
dicij gloriā bonoz in vniuersali
non in particulari. qz vident eos
in magna gloria. sed nō in quali
De huiusmodi visione nō letant
sed tristant. tum ppter inuidiā
aliene felicitatis. tum ppter carē
ciam pprie beatitudinis. Post
iudicium vero ad penas pprias
ita deflegetur eoz consideratio
qz de sanctorū gloria non cogita
bunt // In damnatis erit fletus
spiritalis. sciz dolor interior et
non fletus corp̄alis qui est cum
resolucōne lacrimaz. qz cessante
motu celi nulla iā erit gñatio vel
corruptio. Vermis quē dñs cōmi
nat nequaqz erit m̄lis. qz nullū

animal preter hominē remanebit
Erit autem ibi vermis cōscientie
robens animā et nō corpus. In
loco sumo sola est leticia In loco
infimo sola ē tristitia. In medio
mūdo hec sunt modo pmixta.

Post diem iudicij tūmodo tria
loca erunt habitanda scz celum.
Infernus et limbo? Quot sint loca
penalia require sup in libro. iij.
de descensu chusti ad inferos.

Octo genera penarū in legibus
esse scripsit tullius scz damnum
vincula. verbera. talionez. igno
minia. exiliū. mortē. seruitutez.
hec omnia possunt penis inferna
libus ad aptari. Primū patet qz
damnati amiserunt deū et oia hō
tam gracie qz glorie nō solum in
re h eciam in spe. **I**sa. Non rema
nebit test aut hauriat pan aque
de fouea scz diuine misericordie
et ignicul? de incendio scz carita
tis qz scdm **D**iere. finita ē estas
consumata est messis. De scdo
ligatis manibus et pe. ac. De ter
cio **P**rou. Mallei pcutientes im
pioz corpibz h illud non intelli
gitur de malleis materialibz sed
de diuersitate penarū qbus impij
malleat. De iij. **A**poē. quantū
glorificauit se ac. De quinto **I**sa.
xij. Facies cōbuste vultus eoz
imo tā ignominiosuz erit corpus
peccatoris qz anima resumens ipm
stupebit qn id videbit. et vellet
habere tale sicut quāto dimidiū
erat comestum a verimibus. De
sexto. ibi. picate eū in tenebras

exteri. De septimo. **G**reg. Ibi
mors semp viuit. et hic sicut di
cit in **A**poē. erit mors scda. De
octauo. **T**ren. Princeps puipā
az facta est sub tributo. **N**ota
qz damnati sub tributo penarum
semp ement tū nunqz psoluent.
Ex pdictis collige qz ibi erūt
calor ignis. stridor frigidis. te
nebre fumus lacrimae interiores.
aspect? demonū. clamor. impro
perium. ariditas sitis. fetor sul
phuris. vermis cōscientie. vincu
la. carcer timor. dolor. pudor. iū
dia. rancor. tristitia. carentia vi
onis dei. ablatio spei ois salutis.
ipm edaz esse qd omnis creatura
appetit pena est eis. qz querent
mortem et nō inuent. Ibi erit
sicut dicit **D**ionisi? pterua fanta
sia. demens cōcupiscencia. et fu
ror irascibilis.

De gloria celesti. Ca. xxij.

Qnumquodqz tanto pfe
ctius est quanto magis
cōiungitur essendi primā
pio. homo aut qui pfectum esse
expectat. duplicem habet finez
ultimū. vnū extrinsecum qui est
beatitudo creata que nos in priā
beatificat formaliter. Aliū habet
finē intrinsecū qui est beatitudo
incēata q nos beatificat effectiue
scz ipsum deū. Prima beatitudo
scz creata est tanquaz finis quo
quiescitur. Scda vero scz incre
ata tanquā finis in quo quiescit.
Alio modo iudicabāt phi de bea
titudine h male. Dicebant eū

Stoicā beatitudinem in virtute ani-
mi consistere. paripateticā autem
in cognitiōne veritatis. h̄ epicuri
in voluptate. Nos autē dicimus
duplicem esse beatitudinem sicut
p̄us dictū est. Deus remunerat
suos sc̄dm merita. **Aplūs Vnus**
quisq; mercedē accipiet sc̄dm su-
um p̄riū laborē. **Et p̄pter merita**
Job. Grāciam p̄ grācia. Mat̄h.
Ite e vos in vineā meā ac̄. Et sup̄
merita. Vnde mensuram bonam
et conf. et coa. et sup. dabunt in
finū vestrum.

De dotes in omni. ca. xxiiij

Dos in p̄ria illud est qđ
immediate et p̄mo aīz
deo iungit vt est visio.
delectio. cōprehensio. Sunt enī
quedā bona patrie sicut est sapi-
entia et intellectus. que licet ani-
mā deo cōiungant non tñ sine ha-
bitu medio. et p̄pter hoc nō dūr
anime dotes h̄ anime p̄miaciōnes
Dotes etiā nō appellantur bona
quelibet que dant anime ī intro-
ductione sui in gloriā. h̄ bona
p̄cipua p̄ que ad actū vite glo-
riose disponitur. sicut et in p̄nti
nō appellat̄ p̄rie dotes quodcūq;
bonū datū sponse in sua traducti-
one. h̄ bonū p̄cipuū de q̄ susten-
tari debeat. **Dotes** sunt dupli-
ces quedā enī sunt a parte anime
quibus deo tanq; p̄ncipio vite
sue sine habitu medio iungit̄ p̄
quas traduct̄ in āplexus sponsi
indissolubiles et fructores. **Que**

dam vero dotes sunt ex parte cor-
poris quibus ipsum corpus subi-
citur anime tanq; p̄ncipio vite
sue. ne per ipsum anima ab actu
glorie retardetur. **¶ Notandū**
etiā qđ dotes anime sunt de p̄mio
substanciāli. dotes vero corporis
de premio accidentali. **¶ Xpus**
dotes non habet. qz sponfus est.
Dotes autem possessio sponse est
que vsum eiusdem habebit post
mortem viri. **Similiter** nec āngeli
dicūtur habere dotes. quia cum
in nupcijs sit consensus animoz
et vno naturaz. sed sc̄dm non
est in angelis licet p̄mū habeāt
Vnde et angeli non possunt dici
sponse. ergo nec dotes habebunt
p̄rie. **¶ Sponsis** autem carnā-
libus dantur tria. scz dotes. dona-
tio p̄pter nupcias et parafernū.
¶ Dotes autem est donatio facta
sponse ex parte patris et hoc ad
vsum sponsi. p̄pter onera matri-
monij sufferenda sed ad possessi-
onem sponse. **In** diuinis autem
deus pater dat sponse dotes ad
possidendum. h̄ sponso christo
dat ad gloriā et honore. et nō
ad vsum qz honorum nostrorū
non indiget. **Donatio** autē p̄-
ter nupcias est qđ a sponso dat̄
sponse. et hoc erit in futuro gau-
diū qđ habebit aīa in visione ho-
minis xpi. **Parafernū** est qđ h̄
sponsa p̄ter dotes sicut sunt mu-
nera q̄ sibi dant̄ ab amicis et hu-
iusmodi. **Istud** erit in patria p̄
gaudiū qđ habebit̄ de societate

beato et de congratulatione felicitatis illorum.

De dotibus anime in generali
Capitulum .xxiiij.

Dotes anime sunt tres. scilicet cognitio. dilectio. inhe-
sio siue tenacio que et a quibusdam appellatur comprehensio. a
quibusdam vero fructio. Harum
dotum numerus multipliciter accipitur.
Primo ex parte virtutum theologica-
rum quia cognitio succedit fidei.
dilectio vero caritati. comprehensio
autem spei. Accipitur alio modo ex
parte potentiarum anime. cognitio
namque potest apparere intelligentie. di-
lectio voluntati. comprehensio me-
morie. Appropriatur et a quibusdam
tribus alijs potentijs scilicet rationabili
concupiscibili. et irascibili. sed
illud de concupiscibili et irascibili
sensitiva non potest intelligi quia deus
non est obiectum potentie sensitive
sed intellective. Possunt etiam
predicte dotes accipi secundum tria que
tribus personis appropriantur. ita ut
comprehensio respiciat potentiam pa-
tris. cognitio vero sapientiam filij
et dilectio bonitatem spiritus sancti.
Circum istas dotes nota quod cog-
nitio ponit rei in se presentiam. com-
prehensio ponit rei contingentiam. dilec-
tio ponit amorem ad rem amatam
colligantiam.

De dotibus anime in speciali
Capitulum .xxv.

Prima dos anime est cog-
nitio que divina essentia vi-
debitur ab omnibus tota. h

non totaliter. id est prout est infi-
nita. videbitur tamen essentia divina
limpidius ab uno quam ab alio. et
iste defectus erit ex parte videntis
et non ex parte visi. quia idem erit visum
Beatitudo namque consistit in perfecta
operatione potentie altissime. scilicet
intellective. et circa obiectum altis-
simum scilicet deum. Ex parte igitur
obiecti cum sit unum simplicissimum
nulla potest esse diversitas. sed
ex parte potentie. Nam in quantum
una potentia magis erit perfecta
lumine glorie quam altera. tanto per-
fectius operabitur circa unum et idem
obiectum. sicut idem sol diversimode
a diversis aspectibus. vel eadem luna
a diversis locis secundum quod oculi
magis vel minus est ad videndum
dispositus. Tribus modis cog-
noscitur aliquid. scilicet quod est. vel sic
est. vel quid est. Primo modo
cognoscitur deus in via etiam a malis.
Secundo modo videbitur in patria
a bonis. unde Iohannes Similes ei
erimus quam videbimus eum sicuti est
id est sua maiestatem. claritate bo-
nitatem etc. Tercio modo nec a bo-
nis videbitur nec a malis neque in
via neque in patria. quia finitum nunquam
capiet infinitum. Videbimus deum
in se. et deum in nobis. et nos in
deo. et deum in creaturis. et crea-
turas in deo Cognoscere autem deum
in sua essentia est visio meridiana
Cognoscere vero creaturas in deo
est visio matutina. Sed cognos-
cere creaturas in se. id est in proprio
genere appellatur visio vespertina

Videbit etiā vnusquisq; cogita-
 tiones alterius put vult ipse co-
 gitans manifestare. Vnde Gre.
 Vnusquisq; mentem ab alterius
 oculis corpulentia nō abscondet
 Videbunt itaq; iusti deū vt gau-
 deant. Videbunt glām sanctorū
 vt congaudeant Videbunt q; re-
 proborū penas vt periculoꝝ eua-
 sione grās agant **A**d sciendū
 qualiter videat deus sine medio
 Nota q; triplex est mediū. sciz
 deferens et obnubilans et dispo-
 nens Sine medio ergo deferēte
 videbit deus. q; dei visio nō est
 p̄ distantiā s̄ p̄ p̄nciam cum ipse
 deus essentiahter sit vbiq;. Vide-
 bitur etiā sine medio obnubilāte
 q; tollet speculū et enigma que
 ambo sunt in via. cum em̄ visus
 noster in p̄nti nō possit p̄pter de-
 bilitatē in tā excellenti luce figi.
 nec esse est habere mediū scz spe-
 culum creature. q; vero infinita
 est distantia int̄ speculū et rem
 visam p̄pter hoc obscure relucet
 ibi similitudo. Vnde videm? cum in
 enigmate. id ē obscure Videbit
 q; sine medio simulacri. q; deus
 cognosceat seipso et nō p̄ aliquā
 abstractā similitudineꝝ. alias crea-
 tura esset termin? et deus nō esset
 factor oim. Non aut̄ videbit de?
 sine medio disponēte qd̄ est grā
 et glā. oportet em̄ p̄portōnem eē
 inter visibile et visum. hoc autem
 dispositio erit ex pte videntis et
 non rei vise **S**ciendū q; multi-
 plex est mediū. **I**ta. Peccata nr̄a
 p̄nt mediū p̄nt

diuiserunt inter nos et deum nr̄m
 h̄ id est mediū p̄cōꝝ. Scdm̄ est
 mediū creature. **A**plūs. Inuisibi-
 lia dei a creatura mūdi p̄ ea que
 fca sunt ac. hoc est mediū p̄bōꝝ
 Tercū est mediū figure. **A**plūs
 Omnia i figura cōtingebant ill.
 illud fuit mediū p̄bōꝝ et p̄riar-
 chōꝝ. **Q**uartū est mediū scrip-
 ture. **p̄s.** Declaratio sermonum
 tuorū ac. hoc est medium theolo-
 goꝝ. **V**nū est mediū fidei **A**poē
 Esto fidelis vsq; ad mortem ac
 hoc est mediū fidelū quo tanq; in
 enigmate vident deum **S**cda
 dos anime est dilectio. sed inter
 dilectionē virtutē. et dilectionē
 dotē differentia est duplex. vna
 est scdm̄ habitum. quia virtus
 est id p̄prie qd̄ trāsit de statu grē
 in statum glorie. dos autē est qd̄
 sup̄ merita datur in translatione
 sp̄ose. **A**lia est differentia penes
 obiectum. q; licet obiectū vtro-
 biq; sit deus nō tñ scdm̄ q; de?
 s̄ erit obiectū virtutis inquantū
 est summa bonitas. obiectū aut̄
 dotis inquantū vmbilis in vnum
 sp̄m. **N**ota q; fides et spes scdm̄
 rem euacuabunt in p̄ria caritas
 vero nec scdm̄ rem nec secundū
 actum euacuabit sed solūmodo
 scdm̄ modum. quia imperfectio
 ipsius tolletur. **D**icit em̄ **A**ug?
 q; fidei succedet spes quam vide-
 binus. spei autem succedet beati-
 tudo ad quam puenturi sumus.
 sed caritati nihil succedet quia po-
 tūs augebit. **T**ercia dos anime

ipiorū

cūntū

est apprehensio quae est tentio veri et
amati. vel est tentio veri et primi
boni. et illud verum est prout com
prehendere sumitur pro attingere
et non pro circumplecti diuinam im
mensitatem.

De dotibus corporis in genere
Capitulum xxxvi.

Quaequae perfectio habet
esse in suo toto quod in se.
vnde sicut anima nunc a corpore
corruptibili separata perfectius habet
esse quod ei coniuncta. sic in futuro
reconiuncta corpori incorruptibili per
fectio habebit esse quod modo separata
maxime cum non impediat tunc a
corpore sicut modo. quoniam potest de glo
rificatione corporis habeat tunc gau
dium speciale. **Dotes corporis sunt**
quatuor. quarum numerus sic accipitur
Nam ad hoc quod corpus perfecte sit
subiectum anime nec eam impediat in
operibus glorie quatuor requiruntur. quorum
duo pertinent ad sensum. alia duo
pertinent ad motum. **Quo ad sensum**
duo requiruntur. vnum ut sit facile re
ceptibile specie sensibiliu. ad quod
disponit claritas. **Alterum ut non**
sit receptibile passionu ignobiliu
ad quod disponit impassibilitas.
Quo ad motum etiam duo requiruntur
Vnum est ut per contrariam inclinacionem
non resistat suo motori ad quod dis
ponit agilitas. **Secundum est ut cor**
pa proque mouetur non resistat ei.
ad quod disponit subtilitas. **Alia**
sufficiencia talis est quod in huius quodru
plex est compositio. **Prima est qualita**
tu contraria. haec compositio tunc erit

perfecta quam qualitates ita equantur
ut nulla pugnet contra aliam. et hoc
facit impassibilitas. **Secunda compositio**
est materie cum forma. haec autem com
positio erit perfecta quam materia to
tallym a formis. penes hanc perfec
tionem sumitur subtilitas. **Tercia est**
compositio corporis organici cum anima.
perfectio istius compositiois est quod omnia
organa sine impedimento sint mo
bilia. penes hanc perfectioem sumitur
agilitas. **Quarta compositio est cor**
poris cum spiritu lucidis quibus mo
uet corpus ab anima. et huic compositio
compositio secundum perfectioem statum rident
claritas. **Tercio sumitur numerus**
predictorum secundum proprietates quae sunt in
elementis. **Nam penes aquam transpen**
tiam sumitur claritas. **Penes terre so**
liditatem sumitur impassibilitas. **Pene**
subtilitatem ignis sumitur subtili
tas. **Penes mobilitatem aeris sumi**
tur agilitas. **Quarto sumuntur iste**
dotes secundum quatuor defectus quos habet
corpus humanum a quatuor elementis de
quibus compositum. **Dabet enim corpus hu**
manum ab igne caliditate et inde
ingredine. **A terra grossitate. Ab**
aere passibilitatem. **Ab aqua frigidi**
tatem et inde tarditatem. **Sed ista**
tolluntur per quatuor dotes corporis. **Christus**
assumpsit sibi quatuor dotes anime
passionem suam sicut dicit **Dugo.**
Claritatem in transfiguratione. Agi
litate quam ambulavit super mare. **Sub**
tilitatem in natiuitate. quod saluauit gi
nati integritate matris natum fuit. **Im**
passibilitatem in cena domini quam corpus
suum dedit discipulis ad manducandum

De dotibus corporis in specie
Capit. xxvii.

Prima dos corporis est claritas. Sed nota quod dicitur aliquid clarum dupliciter. Aut quod purum sic dicitur vitrum clarum. aut in adum sic dicitur stella clara. Corpus autem glorificatum et erit purum et lucidum. Unde utroque modo erunt corpora clara. Duo enim sunt quae nunc causant obscuritatem in humano corpore. Unum est materiae impuritas. alter est luminis paucitas. Tunc vero tollentur utrumque scilicet illa impura densitas quae ex modicitate luminis est et ideo erunt corpora clarissima. Nota quod corpora septem erunt tam clara quam modo sol. quod dicitur dominus. Iusti fulgebunt sicut sol. Sed teste Isa. erit lux lune sicut lux solis. et lux solis septemplaciter. id est septem dierum. Sciendum quod quod corpora sanctorum non equaliter erunt clara. quod melior anima corpus habebit lucidius. Unum licet corpus christi supra modum excellat claritate aliorum. tamen in comparatione sanctorum potest claritas eius assimilari claritati solis secundum illud. vobis timetibus nomen meum orietur lux solis iustitiae. id est christus. Sed claritas sanctorum respectu christi potest comparari lumini stellarum. Unde Augustinus. Stella differt a stella in claritate. hoc est quod sancti plus vel minus lucet secundum differentiam meritorum. Claritas vero puerorum qui post baptismum moriuntur antequam perveni-

ant ad annos discretionis comparari potest lumini lune. quod sicut luna non habet lumen a se sed a sole. ita isti non habent gloriam ex merito proprio sed ex merito christi. baptizamus enim ex passione christi habet efficaciam. Secunda dos corporis est impassibilitas que resultat ex virtute anime suum corpus potenter continentis ita ut a nullo exteriori agente valeat immutari. Preterea quod quis corpora sanctorum sunt composita ex contrariis. ista tamen contrarietas erit ad omnimodam equalitatem et concordiam redacta. Dixerunt autem quidam quod impassibilitas sanctorum resultabit ex natura quinti corporis. hoc non est verum. quod nihil de quinto corpore venit in compositionem materiali corporum inferiorum. **D**ifferentia est inter impassibilitatem sanctorum et ade in statu innocentiae. et puerorum in limbo. quod impassibilitas sanctorum erit non posse pati. sed impassibilitas ade fuit posse non pati. Impassibilitas vero puerorum in limbo erit nihil pati. et hoc non est ex potentia resistendi lesioni extrinsece quam non habebunt sed ex ordinatione divina misericordie quam non permittit eis aliquid adhiberi per quod possint ledi. Ex quo patet quod si tales pueri post resurrectionem ponerentur in ignem leberentur ab eo nisi obstaret divina iustitia. Secus est de corporibus glorificatis que si etiam ponerentur in inferno non sentirent ex hoc aliquam lesionem

Tercia dos est subtilitas que au-
fert grossiciem corpis causata ex
materialitate et ex compositione
elementariū q̄litatū. / Notandū
autē q̄ duplex est subtilitas vna
scz ex raritate p̄cū stancium nō
ppinque et ex tali subtilitate ef-
ficiatur corp⁹ facile diuisibile et nō
erit in corpibus glorificatis. Alia
est ex p̄fecta victoria forme su-
p̄ materiā et hui⁹ subtilitatis est
v̄n̄ire. sicut celum dicit̄ subtile et
hoc nō erunt corpa n̄ra subtilia.
Sciendū etiā q̄ sicut duo cor-
pora nō glorificata non possunt
esse simul in eodē loco sic nec duo
glorificata. alioq̄n sequeretur in-
cōueniens. scz q̄ in vno corpore
glorificato esset potēcia agendi
ac intrandi p̄ p̄tes alterius corpo-
ris. in alio vero esset impotēcia
resistendi. Corp⁹ vero gloriosū
potest esse simul in eodē loco cū
corpore nō glorioso scdm dictū
antiquoz patrū quorundā. qd̄
tamen nec fides habet nec autori-
tas. et ratio demonstracōni cōtra-
dicit. habet tamen aliquid appa-
rentie p̄ se. Nam sicut in corpibus
non gloriosis ip̄a grossiciēs impe-
dit ne duo corpora in eodē loco
possint esse qz vnū alteri resistit.
ita grossiciēs ista p̄ glorie subti-
litate tollit̄ a deo. qz corpus nō
gloriosum nō possit resistere glo-
rioso. ita qz corpora gloriosa pe-
netrabunt alia corpora non illa
diuidēdo sed subintrando manēte
distinctione dimētionū vtriusqz

corpōis. Quarta dos corpōis
est agilitas q̄ tanta erit. sicut di-
cit August. qz protinus vbi volēt
spiritus erit et corpus. Verumta-
men sicut et melior anima corp⁹
habet lucidius sic et agilius.
ita tū qz voluntas sanctorū oīno
erit cōiuncta rōni. Vñ voluntas
eorum nunqz appetet. qd̄ nō d̄z
h̄ voluntas aīne melioris volēt ra-
tionabiliter moueri corpus suum
citius qz alteri⁹. et sp̄s minoris
glorie nō volēt corpus suum tam-
cūto moueri sicut alterius. Vnde
p̄ qz in omnib⁹ verificabit̄ dictū
Augusti. scz qz vbi volēt spirit⁹
protinus esset et corpus. Quare
corpora motu sint tarda et tunc
agilia hec est ratio. quia nunc in
corpore duplex est motor. scilicet
natura elementi p̄dominans que
mouet ad determinatū locum et
voluntas aīe que mouet indiffe-
renter ad quēlibet locum. et ideo
corpora tarda sunt ex contraria
inclinacōne nature ad voluntatē
qz terra p̄dominans naturaliter
deorsum trahit. In futuro autē
natuā erit totaliter subdita rōni
Vnde mouebit̄ corpus ad impe-
rium spiritus.

**De aureolis in genere. Ca.
xxvij.**

Aureola est mentis specia-
le gaudium veniens ex
opere precellenti et priu-
legiato. **S**ciendū autē qz sicut
ex gaudio essentialis premij qd̄
est aurea redundat in corpore

quidā decō: qui est gloria corpo-
ris. ita ex gaudio aureole refu-
tat aliquis decō in corpore. ut sic
aureola principaliter sit in mēte.
h̄ p̄ quādam redundantiā fulge-
at etiā in carne. ¶ Sciendum tñ
q̄ decō dicitur q̄ in martirū cor-
poribus apparebunt nō p̄t dici au-
reola. q̄ martires aliq̄ dicitur
nō habebunt vtpote qui sunt sub-
mersi vel famis media vel squalo-
re carceris impleti. et isti tamē
aureolam habebunt. Tribus gene-
ribus hominū debet aureola q̄ patet
multiplicā rōne. Primo ex opibus
excellētissimis triū aie potētia
Excellentissimū autē opus ratiōna-
bilis est p̄dicatio veritatis. excel-
lentissimum opus concupiscibilis
ē observatio castitatis v̄ginalis.
excellētissimū opus irascibilis ē
p̄pessio mortis. Unde p̄ q̄ p̄di-
catoribus v̄ginibus et martiribus
debetur aureola. Secūdo patet h̄
numerus et sufficiētia ex hosti-
bus quos p̄ pugnas magnificas
vincimus qui sunt mūdus. caro.
demonia. Martires enī vincunt
mūdū. virgines carnē. p̄dicato-
res diabolu quē nō solum de se h̄
etiā expellūt de cordibus aliorū.
Tercio patet idem p̄ victoriā tri-
pliciu passionū. Sūt enī passio-
nate et illate et i cordibus aliis.
Sed passiones innatas supant
virgines. illatas vero martires.
illas autē q̄ sunt i aliis cordibus
vincunt predicatorēs. Quarto
distinguntur aureole scdm ea

quibus christo nobilissime cōfor-
mamur. Christus enī fuit doctor
scdm q̄ veritate mundo manifestavit.
Fuit q̄ martir scdm q̄ a
mundo passionem sustinuit. fuit
etiā virgo scdm q̄ puritatem ser-
uavit. Quinto sumuntur aureole
scdm p̄figuracōez in veteri testa-
mento. Tria namq̄ habebant au-
reolas sicut legitur in Exo. sciz
altare incensū. et archa federis.
et mensa p̄positionis. Prima sig-
nat aureolā martirū q̄ corpa sua
sup altare passiois immolauerūt.
Secūda signat aureolā virginū.
q̄ archa federis auro fuit itus et
ex decōrata. ita v̄ginitas mēte
et corpore ornat. Tercia signat au-
reolam p̄dicatois q̄ sicut mensa
p̄pōsitionis ministrant panes doctri-
ne. Aureola diminutiue dicitur et
hoc in opatione ad aureā. Unde
notatq̄ inter auream et aureolā
et palmā differentia est. Aurea
enī premiū substantiale est q̄
methaphorice dicitur corona. tum
ex parte meriti. q̄ nō respondet
generi operis h̄ radicē caritatis.
tum ex pte premiū. q̄ p̄ hoc effi-
citur homo p̄iceps diuinitatis et p̄
cōsequens regie potestatis. tum
etiā ratiōne p̄fectionis q̄ signat
figura circularis. Aureola vero
est premiū accidentale. nō tamē
quodlibet accidentale. sed illud
q̄ respondet operi excellenti et
privilegiato scz martirio. virgi-
nitati et predicacōni. Palma est
premiū accidentale q̄ nec rīdet

radiū nec operi h̄ voluntati. tale
premiū habuit sanctus martinus
ex eo q̄ martiriū desiderauit. licet
opus nō fuit subsecutū. Vñ can-
tatur de ipso quā et si gladius p̄-
secutoris non abstulit tñ palmā
nō amisit. hec autē palma nec au-
rea nec aureola debet dici.

De aureolis in sp̄ ei Ca. xxix

Aureola p̄ma debet mar-
tiribus in quibus p̄fectissi-
ma victoria ē de impug-
natione exteriori. et hec p̄fectio
victorie cōsideratur ex duobus.
Primo ex magnitudine passio-
nis. quia inter omnes passiones
illatas exterius precipuū mors
tenet locum. et preterea dolor car-
nis omnibus alijs doloribus p̄minet
et idē in hoc gloriosior victoria ē.
Secūdo considerat ex causa pugne
que ipse xp̄s est. martirē enī nō
facit p̄na h̄ causa. id ē mors sus-
cepta p̄pter xp̄m. **¶** Sciendū
q̄ martirio nō debetur premium
sc̄dm hoc q̄ ab exteriori infligit.
h̄ sc̄dm hoc q̄ voluntarie sustinet
q̄ nō meremur nisi p̄ ea que sūt
in nobis. et nō p̄ ea que sunt ex-
nos. sicut nec de meremur nisi p̄
ea que sunt intra nos. Quanto
autē id q̄d q̄s sustinet voluntarie
difficilius est voluntati sustinere
tanto voluntas que p̄pter xp̄m id
sustinet ostendit firmiter in xp̄o
fixa. et ideo excellentius ei p̄miū
debetur. **¶** Aureola sc̄da debetur
virginibus p̄pter singularem victo-
riam quā de carne obtinent. extra

quam continue bellum geritur.
Quāuis autem et vidue pugnet
contra carnem. p̄fectius tamen
virgines triumphant. quia nobi-
lissimū genus victorie est nunq̄
hosti celsisse. Illis virginibus au-
reola tantūmodo debetur. que p̄-
positum habuerunt virginitatez
perpetuo conseruandi. quāuis
hoc p̄positum fuerit interruptum
integritate tamen carnis manēte
dummodo in fine vite inueniatnr
ad primum p̄positum rediisse.
quia virginitas mentis reparari
potest sed non virginitas carnis.
¶ Si autem aliqua sit carne virgo
etiā si p̄positum non habuit
perpetuo virginitatem seruandi
non est tamen dubium quin ha-
bitura sit speciale gaudium de in-
corruptōne corporis super essenā
ale gaudium. sicut etiā innocen-
tes de hoc gaudebūt q̄ immunes
a peccato fuerūt quāuis peccādi
oportunitatem non habuerunt.
¶ Nota q̄ aliq̄ corrumpi potest
carne nec tamen aureolam amit-
tit sicut illa q̄ violenter opprimit.
Vnde dixit lucia Si inuitaz me
corrueris merces duplicabitur
ad coronā. q̄d non intelligendū
est de aureola duplicata. sed q̄
duplex premiū reportabit. Vñ
p̄virginitate custodita. et aliud
p̄ iniuria quā passa ē. **¶** Sciendū
insup q̄ v̄ginibus debet fructus
centesim⁹. et hoc. q̄ celestē vitā
ducūt. que signat p̄ centū q̄ nu-
merus ille trāsit de leua ad dextrā

Viduis vero datur fructus
 lx? qz tales exercere se debent in
 opibus misericordie que signat
 per. lx. Coniugatis aut datur
 fructus. xxx. quia talibus suf
 ficit implere decalogum in fide tri
 nitatis Ex ductu em ternarij in
 denariu sunt triginta. Aureola
 tertia est predicator qz pfectis
 sima victoria cōtra diabolū ob
 tinetur quādo aliquis non solum
 diabolo impugnantī nō cedit. s
 etiā eum de regno illius expellit
 et nō solum a se sed etiā ab alijs
 Nec etiā est dicendū vt quidam
 volebant qz aureola predicator
 datur prelatīs tantūmodo qui
 bus cōpetit ex officio predicare
 et docere. sed quibuscumqz qui
 exercent actum istum licite. ¶
 Prelatis autem non datur hec
 aureola qzuis habeant officium
 predicandi nisi actu predicent.
 quia aureola nō datur habitui
 sed actui pugne secundū istud
 Apostoli Non coronabit nisi q
 legitime certauerit. Notandū
 quoqz qz predicare et docere. cum
 sint actus misericordie inter spiri
 tuales elemosinas cōputantur.

Enumeratio celestiu gaudiorū
 Capl. xxx.

Quāto celorum gaudia
 sub epilogo numerem?
 nō quidē singula generū
 sed genera singulorum. Tot em
 sūt gaudia particularia que quilibz
 habet in se vel in alijs. qz a soli?

dei noticiā cōprehendit. et illi quos
 summa sapienciā voluerit ea scire.
 Tantum em gaudebit quisqz de
 bono alterius quantum de bono
 proprio. qd tñ nō est intelligendū
 de intēione gaudij. s de numero
 gaudiorū. Tot ergo et tāta sūt
 gaudia qz omēs arismetria hui?
 mundi non possunt ea numerare
 omnes geometria nō possunt ea
 mensurare. oēs gramatica. diale
 ctica. rethorica. nō pnt illa sermoni
 bus explicare. qz qd oculus nō
 vidit. nec auris audiuit. nec in
 cor hominis ascendit. hec pparauit
 deus diligentibus se. Gaudebūt
 igit sancti supra se de dei visione
 infra se de celi et aliarū creaturarū
 corpaliū pulcritudine. iux se de
 corpis et aie glorificacōne. extra
 se de angelorū et hominū associetate
 Deus oēs sensus spūales ineffa
 bili delectacōne reficit et cum ipse
 obiectum oim sensuū spūaliū sit
 fructus. Erit namqz deus specu
 lum visui. cithara. auditui. mel
 gustui. balsamum olfactui. flos
 tactui. Ibi erit cado: lucis estiu
 lis. amenitas vernal. habundā
 tia autumnal. requies hiemal.
 Ibi teste Aug?. Fulget qd nō
 capit locus. sonat qd nō capit tē
 pus. olet qd nō spargit flatus.
 sapit qd nō minuit edacitas. he
 ret qd nō diuellit facietas. Ibi si
 cut dicit Aug?. De? sine fine vi
 debit. sine fastidio amabit. sine
 fatigacōne laudabitur. Ibi vide
 bit stulticiā sapienciā salomonis

Ibi esset deformitas pulcritudo
Absolomis **I**bi esset tarditas ve
locitas azabelis **I**bi debilitas vi
deretur fortitudo sampsonis **I**bi
esset mortalitas longa vita matu
sale. **I**bi paupertas esset regnū au
gusti. **I**bi scdm Augustinum.
nihil deest. nihil affluit. nihil de
fluit. nihil extra quod appetat.
nihil inē qđ fastidiat **I**bi scdm
Berri. **D**eus erit rationi plenitu
do lucis. voluntati multitudo pa
cis. memorie cōtinuatio eternita
tis. **A**ugustinus in libro de corpore
et anima. **O** caro istam vitā am
plecti debuisti vbi vita sine mor
te. vbi iuuentus sine senectute.
vbi lux sine tenebris. vbi gaudi
um sine tristitia. vbi pax sine di
scordia. vbi voluntas sine iniuria
vbi regnum sine cōmutatione.
Berrius. **M**erces sanctorum tam
magna est qđ nō potest mensurari
tam multa qđ nō potest numerari
tam copiosa qđ non potest finiri.
tam p̄ciosa qđ nō potest estimari
Augustinus. **I**o qđ p̄mittit de
fide non capitur. spe nō attingit
caritate non cōprehenditur. desi
deria et vota transcēdit. acquiri
potest estimari nō potest. **I**tem
scdm Augustinum **I**bi carmina
non defunt. premia nō deficiunt
Ibi nihil qđ amabit deest **I**bi
nihil desideratur qđ non assit.
Illa beatitudo sicut ait August.
in duobus consistit. scilicet in ne
cessaria presencia omnis boni. et
necessaria absētia omnis mali.

De ista gloria sic loquitur Aug?
O vita vitalis dulcis et amabilis
et semper memorabilis. vbi sum
ma securitas. secunda tranquillitas.
tranquilla iocunditas. iocunda
felicitas. felix eternitas. et
na beatitudo. et beata. cui sine fi
ne visio et laudatio deus **I**bi af
fluencia diuiciarum influentia de
liciarum et confluentia honorum
Demq; de gaudijs celestibus
nota verius **M**ens cognoscendo
dotatur amāto fruendo. **E**st sub
tile citum clarū corp? paciens nil
Corpora sanctorum cita libera
forā. sana. **D**ulcra voluptatis
plena s̄ absq; pati. **S**ensus ani
mā concordia plena potestas.
Pax secunda decus et gaudia sūt
animab?. **G**audia pax requies
liber secunda iuuentus. **N**on pec
cans sapiēs sanus diues redolens
laus. **A**ureolā martir doctoz vir
goq; meret **F**ructus centesim?
sexagesimusq; tricenis **V**irginū
bus viduis et cōiugibus tribuet?
Ex omnibus premissis collige
quedam spēctare gaudia solum
ad animam. quedaz ad corpus
quedā ad cōiunctum. que tamē
feliā sine quisq; beatus secūdam
merita recipiet sine fine **A**men.

Laus deo altissimo.

Quanquam ordo et compendiositas libri huius qui compendius dicitur theologicis veritatibus una cum tabula ad principium libri ordinata ad hoc faciant quod omnes fere eius principales doctrine inueniri possint. quia tamen plerumque complura utilia hinc inde incidentaliter narrantur. ad que nos neque ordo libri. neque tabula prefata manuducere neque quidem remittere valet. **Exemplum.** Differentia inter rationes seminales et causales ponitur libro primo. capitulo. xxvii. ad quam nos sufficienter ducere neque ordo libri potest cum primus liber sit de natura diuinitatis. neque titulus capituli qui est de virtute miraculorum. **Item** libro primo capitulo nono sub titulo. quod spiritus sanctus caritas et donum est ponitur causa cur homo ter in baptismo ungitur. que potius libro sexto capitulo octauo ubi de baptismo agitur requiri haberet. **Item** cum nihil nisi notatu dignissimum hic compendiosus liber in se comprehendat. ne quicquam etiam minimum in eo contentum propter difficultatem inueniendi omittatur. dignum mihi et admodum condicibile visum fuit subnectere aliam tabulam quo facilius quodcumque libuerit reperiri possit. **Et** maxime propter eum qui sequitur tractatum fratris **Bernoldi.** ut si materia alicuius capituli ad quod re-

mittit nimis breuis esset et ad totum sermonem insufficientes quod adiumento huius tabule materiam posset quisque inuenire latiore.

Sequitur tabula Et primo de littera A.

- A**bstinentia a communione. li. vi. ca. xv
- A**bsoluere qui sacerdotes habeant. li. vi. ca. xxv
- A**bsoluunt in purgatorio existentes duobus modis li. vii. ca. iij.
- A**cerbitas purgatorij. li. vii. capitulo. ij.
- A**cadia li. iij. c. xviii
- A**cadia quando sit peccatum. et quando non. et quando mortale. et quando veniale. li. iij. ca. xxij
- A**ctionum finis li. v. c. xiiij.
- A**dam creatio et conditio primorum parentum. li. ij. ca. lxxij.
- A**dam an plus quam eua peccauerit. li. ij. ca. lxxv
- A**duentus christi li. iij. c. iij
- A**duentus christi utilitas libro quarto ca. viij.
- A**er li. ij. c. viij
- A**eris impressiones. ibidem quasi per totum
- A**ffectiones quatuor oriuntur ab irascibili et concupiscibili li. ca. v. xli
- A**mor quo se diligunt pater et filius est spiritus sanctus libro primo ca. viij
- A**mor et caritas tripliciter sumuntur. li. p. ca. ix.

Amor et dilectio differunt a caritate libro quinto ca. xxiiij
Amor multiplex. ibidem
Amoris gradus li. v. c. xxviii
Amor est duplex li. v. c. xl
Ite quere infra caritas et dilectio que quodammodo quidam amores sunt
Angeli Nota de eis in communi libro secundo ca. xi
Angelorum proprietates in communi libro secundo ca. xiiij
Angelorum singulorum et ordinum proprietates et officia li. ij. c. xiiij.
Angelorum cognitio quotuplex sit. et de motu eius libro secundo ca. xv
Angelorum prelatio libro secundo ca. xvi
Angelorum confirmatio libro secundo ca. xvii
Angeli habent tres actus quos sibi attribuit dionysius libro. ij. ca. xviii
Angelus utrum possit incendere affectum humanum ibidem.
Angelorum locutio libro secundo ca. xix
Angelorum noia li. ij. c. xx
Angeli casus libro secundo c. xxi
Angelo per ruine restauratio li. ij. ca. xxii
Anima et angelus conveniunt et differunt libro secundo ca. xi
Animarum locutio libro secundo ca. xix
Anima quid sit secundum definitionem libro secundo ca. xxix.
Anima quid sit secundum rem. li. v. ca. xxx

Anima quid sit secundum nomen libro secundo ca. xxxi
Anima triplex est. scilicet vegetativa. sensitiva et rationalis li. ij. ca. xxxii
Anime vegetabilis potentie li. ij. ca. xxxiiij
Anime potentie apprehensivae. libro secundo ca. xxxiiij
Anima habet tria scilicet potentiam habitum et passiones ibidem
Anime operationes libro secundo ca. liij
Anime rationalis potentia libro secundo ca. xliij
Anima habet ordinem in suis actibus ibidem
Anime quantitas libro secundo ca. liiii
Anima christi per triiduum mortis fuit cum sanctis patribus in limbo libro quarto ca. xxi
Animam quinque iustificat libro sexto ca. iij
Anime postquam sufficienter purgate sunt statim euolant ad gloriam propter multas rationes libro. viij. ca. p.
Antichristi aduentus li. viij. c. vi
Antichristi mala vita li. vn. c. viij.
Antichristus quatuor decipiet moyses li. vn. c. viii
Antichristi sequaces li. vn. c. ix
Antichristi persecutio quomodo diu duret libro septimo ca. xij
Antichristus morietur li. vn. ca. xiii.
Ametes melancholicis et infirmi multas habent fantasias li. ij. c. xxxix
Appropata divina. Nota de eis

multa bona li. i. c. xxvi
 Aqua li. ij. c. vii.
 Archangeli li. ij. c. xiiij
 Articuli fidei li. v. c. xx.
 A sub duplex e scz ascendens et
 descendens li. ij. c. ix
 Assistere a ministrae differunt.
 li. ij. ca. xv
 Ascensio assumptio a euolatio
 differunt Et alia multa de ascen
 sione dñi li. iiij. c. xxiiij a. xxiiij
 Attributa Nota quotupliciter e
 de eis loqui li. i. c. xxvi
 Attritio a contritio differunt li.
 vi. c. xxiiij
 Attritio vtru fiat contritio ibide
 Auaricia li. iiij. c. xix
 Auaricia quando sit peccatum a
 quando non. a quando mortale
 a quando veniale libro tercio ca
 pit. xxiiij
 Aureole nota de eis in generali li
 bro. vii. ca. xxviii
 Aureole i specie li. vii. ca. xxix

Sequitur de B

Baptismus. in baptismo ter
 homo inugitur ppter tripli
 cem collationem spiritus sancti.
 li. i. ca. xix
 Baptismus xpi libro. iiij. c. xiiij
 Baptismus ibide. Iteru multa
 de eo li. vi. ca. viij
 Baptizare possunt in necessitate
 suspensi. heretici. excommunica
 ti. a etiam osecrare li. vi. c. xxv
 Beatitudines in genere li. v. ca
 pitulo xlvi
 Beatitudines in specie Prima.
 li. v. c. xlviij. Secunda. xlviij.

Tercia. xlix. Quarta. l. Quin
 ta. li. Sexta. liij. Septima. liij
 Octava. liij.
 Bonum totuz hominis in quo co
 sistat a in quo totum malum ho
 minis li. i. c. ix
 Bonum est multiplex libro. v
 ca. ij.
 Bruta citius papiunt influxiones
 primi motoris qm hoies li. ij. c.
 xxix
Caritas quere infra cb.
 Caligo li. ij. c. ix
 Casus angeli li. ij. c. xxi
 Casus spiritualis demonis li. ij.
 ca. xxii per totum
 Casus localis demonis libro. ij.
 ca. xviii
 Casus primi hois li. ij. c. lxxvi
 Catholicismus cur sit institutus.
 a quo premitat baptismo. li.
 vi. ca. ix
 Celestis nature distinctio li. ij.
 ca. ij.
 Celi a terre distantia li. ij. c. iij
 Celum quid sit li. ij. c. iiij
 Celoru a superioru corpm natura
 a distinctio a influxus eorum i
 inferiora. a an habeant immuta
 re liberum arbitrium a voluntate
 li. ij. ca. iiij.
 Character quid sit a in quibus sa
 cramentis imprimat li. vi. c. vi.
 Caritas duplex dat in iustifica
 tione nra li. p. c. ix
 Caritatis motus ta feruens esse
 potest q oia venialia cofumat li
 bro. vi. c. xxxiiij
 Caritas li. v. c. xxiiij

t. ij.

Cantatus dicitur ab alijs amoribus.
li. v. ca. xxiii
Caritas multiplicis fuit ibidem
Caritatis effectus li. v. c. xxv
Caritas quibus rebus comparetur
ibidem
Caritas dicitur forma virtutum
multipliciter ibidem
Caritatis excellentia li. v. c. xxvi
Caritatis ordo li. v. ca. xxix
Cherubin li. ij. c. xiiij
Choruscatio li. ij. c. ix
Christus non habuit deputatum
angelum libro ij. ca. xviii
Christi humanitas libro quar-
to per totum
Christi natiuitas quotuplex sit
et plura de ea li. iij. c. x
Christi circumscriptio li. iij. c. xi
Christi gratie plenitudo ibidem ca.
xiiij
Christi baptisimus ibidem ca. xij.
Christus in quantum homo dicitur
caput ecclesie triplici ratione
ibidem ca. xiii
Christi sapientie plenitudo ibidem
ca. xiiij
Christi scientia ibidem
Christi meritum ibidem ca. xv
Christi voluntas ibidem ca. xvi
Christi defectus quos assumpsit
ibidem ca. xvij
Christi passio ibidem c. xviii
Christus an mortuus fuisset si non
fuisset passus ibidem
Christi passio multa bona facit.
ibidem ca. xix
Christi descensus ad inferos ibi-
dem ca. xxi

Christus duo meruit per passionem
ibidem
Christi anima per triduum fuit
cum sanctis patribus in limbo.
ibidem
Christus ad quem infernum de-
scendit ibidem
Christus fuit exaltatus triplici-
ter ibidem ca. xxiii
Christo quomodo uenit descendere.
ibidem
Christi confessio ad dexteram patris
Nota de eo ibidem ca. xxiiij
Christus dicitur aliquando sedere a
dextris patris. aliquando stare.
ibidem
Circumscriptio domini ibidem ca. xi
Circumscriptio peccatorum aggrauan-
tes. Et quas circumstantias te-
neamur confiteri li. iij. c. v. Et li-
bro vi. c. xxiiij Et li. iij. c. xxiiij
Clericis hec sunt vitanda. libro
sexto ca. xxxv
Clementia li. v. ca. xxxiiij
Conceptio uirginea li. iij. c. iij
Conceptio filij dei. Nota quod in ea
concurrit uirtus innata. infusa et
increata. li. iij. ca. ix
Cognitio siue uisus spiritalis
tripliciter impeditur eodem modo
sicut corporalis libro primo ca.
xvi
Cognitio dei ibidem
Cognoscit aliquid dupliciter.
li. i. ca. xxix.
Cognitio angeli li. ij. ca. xv
Cognoscendi modus dei. angeli.
hominis respectu cuiuslibet li. ij. c.
xiiij

Cognoscēdi modus anie li. ij. ca. liij
Cognoscēdi sūt quinqz modi. li. iij. ca. xiiij
Cognosci res in arte dupliciter possunt ibidem
Cognitio de deo est duplex li. ij. ca. xviii
Cognoscit aliquid tribus modis li. vij. ca. xxv
Coitus coniugalis Nota de eo multa bona li. iij. ca. xxi
Coit? coniugalis potest fieri quatuor de causis li. iij. ca. xxxvij.
Coitus coniugalis est peccatū qn qz modis ibidem
Color splendor lux et ulmen differunt li. ij. c. vi
Cometes li. ij. ca. ix
Cōmuniō Nota qz circa eā peccatur tribz modis li. vi. ca. xiiii
Ite qualiter ad eā accedendū sit ibidem
Cōmunicātes quales debeāt esse ibidem
Cōmuniōnis abstinentia. libro vi ca. xv.
A cōmuniōe p̄t fieri exclusio ob sacramēti reuerentiā triplici ratione li. i. ca. xv. **R**equire de hoc infra Eucaristia
Cōmunicātes nō suo tpe multa mala incurrūt. li. vi. c. xv
Cōfirmationis sacramētū. nota de eo multa li. vi. c. x
Cōfirmatio āgeloz li. ij. c. xvij
Cōfirmatio Nota qz ad cōfirmationē p̄fectā in bono tria p̄tinet li. iij. ca. iij.

Cōfiteri etiāz debēt peccā licet sint cōfessori p̄us nota li. vi. c. xxiiij
Cōfessio q̄m diu differri debeat ibidem
Cōfiteri āte tēp? Statutu? tenet quis in quatuor casibus ibidem
Cōfessio i mortali facta vtrum valeat ibidem
Cōfessio est iterāda in quatuor casibus ibidem
Cōfess? si ceciderit i peccatū mortale vtrū teneat cū illo prius cōfessa sit cōfiteri ibidem
Cōfessio qualis debeat esse li. vi ca. xxiiij
Cōfessio ad multa valet ibidem
Cōfessio cui debeat fieri. et an laico in necessitate li. vi. c. xxv
Cōfessiois sigillū li. vi. c. xxvi
Cōformitas volūtatis nr̄e ad volūtate dei li. i. ca. xxxij
Cōflagratio elementorū li. vij. ca. xiiij.
Cōsciētia Nota de ea multa li. ij. c. liij
Cōfessus xp̄i ad dexterā patris. li. iij. ca. xxiiij
Cōsensus in delectationem inordinatam li. iij. ca. xi
Cōsiliū li. i. ca. xxxij
Cōsiliū bonū li. v. c. xliij
Consilia euangelica in genere libro. v. c. lxxviii
Cōsilia i specie li. v. c. lxxix
Cōtritio libro sexto ca. xxij
Cōtritio et attritio differunt. ibidem
Cōtritio tripliciter accipitur libro sexto ca. xxxij

t. iij.

Contritio non exigit ppositum
nō peccādi vialit li. vi. c. xxxij
Cōtētio li. iij. c. xv
Continētia li. ij. c. xxnij
Contumelia li. iij. c. xvij
Cor qñ dicit durū li. vi. c. xxij
Itē ei? mūdicia li. v. ca. liij
Corona li. ij. c. ix
Corpus humanū li. ij. c. lvij.
Corpus tale dedit deus hōi li. p
mo ca. lxiij
Corpus xpi formatū est ex pu
rissimo sanguine fecūde a imma
culate v̄ginitatis li. iij. c. vij
Corpis xpi sacramentū. Requi
re infra Eucaristia. a supra Cō
munio
Corpus xpi indigne sumentes
multa mala sequūtur. libro sex
to ca. xiiij
Corpus xpi sumitur velatur ac
ātentibus a quare. li. xi. c. xiiij
Corp? xpi sumitur quatuor mo
dis ibidem
Corpus xpi cur dat laicis sub v
na specie tantū Ibidem
Corpa eadem numero resurgēt
li. vij. c. xv
Corpa duo quō possint esse in v
no loco. li. vij. c. xxvij
Corpa scōrū nō erunt equaliter
clara ibidem
Credere deo. Credere in deū Cre
dere deū qd sint li. i. ca. p.
Creatio rerū. li. ij. ca. i.
Creatio differt a generatione a
factōne ibidem
Circa creationē mūdi erant qua
tuor errores ibidem

Creature distinctio in genere li
bro. ij. ca. ij

Cruce xpi li. iij. ca. xx

Custodia āgelorū li. ij. c. xvij

Cupiditas li. iij. c. xv

Damnati flebūt h nō corpo
raliter li. vij. c. xxi

Dauid triplidter fuit imunctus
libro vi. ca. xxiij

De prepositio notat multa libro
primo ca. v.

Demon. require supra casus. et
infra diabolus

Defectus quos assumpsit xps
li. iij. c. xvij

Delectatio morosa li. iij. c. xi

Deus q sit pbat multipliciter.
li. i. ca. i.

Deus solus habet esse perfectus
ibidem

Deus verum esse habet ibidem

Deus dicit triplidter ibidē. c. ij

Deus q sit in oibus. non tamē
habetur ab oibo ibidē ca. ix

Deus est immensus immēitate
infinitatis incomprehensibilitatis
a inārcumscriptibilitatis a eter
nitatis li. i. ca. xiiij

Deus quomodo sit longus latus
sublimis et profundus ibidem

Deus est infinitus ibidē ca. xv.

Deus est inōprehensibilis ibidē
ca. xiiij. a xvi. per totū

Dei cognitio quid sit de ea tenē
dum ibidem

Deus cognoscitur intus a exte
rius ibidem

Deus agnoscitur tribus modis
ibidem

Deus est inaccessibilis .
 ibidem ca . xxiij . a . xvij . p totū .
 Deus est extra omnia . supra omnia . infra omnia li . i . ca . xvij
 Deus ubi fuerit ante mundi constitutionem ibidem
 Deus est ubiqz ibidem . Iterum li . vi . ca . xij
 Deus multipliciter est in rebus . libro pmo ca . xvij
 Deus dicitur alicubi esse multipliciter ibidem
 Deus an sit in diabolo ibidem .
 Deus est eternus li . i . ca . xxiij . a . xvij . p totū
 Deus immutabilis est . deus inpermutabilis est . deus incommutabilis est li . i . ca . xix
 Deus simplex est . libro primo ca . xx
 Deus ē inefabilis pulchra de hoc libro primo ca . xxiiij
 Deus excellens est ibidē . xxi
 Deus quomodo notificatur ibidē
 Deus que possit a que non ibidē ca . xvij .
 Deo attribuuntur aliquę operationes quatuor modis ibidem
 Deus est omnisciens a quomodo . et multa pulchra de sciētia dei li . i . ca . xxix
 Deus est iustus a quomodo iusticia eius reperiatur cum misericordia in omnibus rebus . a alia multa . li . pri . ca . xxxij
 Deus misericors est a magis proprie misericors qz iustus . quod patet in effectibus beneficioruz eius li . i . ca . xxxiiij

Deus est rerū triplex causa li . ij
 ca . primo
 Dei opa differunt ab operibus creature ibidem
 Dei locutio li . ij . c . xix
 Deus videtur sine medio . li . vij
 ca . xxv
 Descensus christi ad inferos . libro quarto ca . xxi
 Dexterā patris dupliciter capit li . iiij . ca . xxxiiij
 Diaboli locutio libro secundo capitulo . xix
 Diaboli peccatum est irremissibile . libro secundo ca . xxv
 Diaboli proprietates libro secundo ca . xxvi
 Diabolus habet multa nomina . ibidem
 Diabolus viget triplici acumine ibidem
 Diaboli malicia contra nos li . ij
 ca . xxvii
 Diaboli virtus temptandi an minuitur quando vincitur libro secundo ca . xxvii
 Diabolo data ē ptas exercendi magicas artes li . ij . ca . xxvii
 Dīa inter mirabile naturale a miraculū li . i . ca . xxviii
 Dīa inter rōnes seminales a causales ibidem
 Differentia inter credere deum . credere deo . et credere in deum . libro i . ca . i
 Dīa inter vsiam vsiosim ipostasim a pso pon . li . p . c . xiiij .
 Dīa est inter rationē ideam a exemplar . li . p . ca . xxv .

Differētia inter exemplar librū
vite et speculū ibidem

Differētia inter scientiaz dei. an
geli et hominis li. i. ca. xxx

Drā inter vocationē. iustificatio
nē. p̄destinationē. et magnifica
tionē ibidem

Differūt p̄destinationis et p̄sci
entia ibidem

Differētia inter peccatū morta
le et veniale li. iij. ca. xij.

Drā inter opera dei et creature li.
ij. ca. p̄.

Drā inter elementū elementatū
et quintam essentiam li. ij. c. ij.

Drā est inter assistere et ministra
re li. ij. ca. xv

Drā est inter incēdere. immittere
et mentē illuminare li. ij. c. xviii

Differēntias sensū quere circa
determinationē cuiuslibet sensus

Differūt passio et p̄passio. li.
iij. ca. xvii

Differunt ascensio assumptio et
euolatio li. iij. c. xxii

Differētia sacramentorum li.
sexto ca. vij

Differūt bap^tismus xpi et iobā
nis li. vi. c. viii

Differūt attentio et intentio. li.
vi. ca. xi

Differunt attritio et cōtritio li.
vi. ca. xxij

Differūt purgatio et innouatio
li. vi. ca. xiiij

Differūt caritas et alij amores.
li. v. ca. xxiii

Differunt aureola aurea et pal
ma li. vij. c. xxviii.

Differētia est inter impassibili
tatem sanctorum et ade in statu
innocentie et puerorum in limbo
libro septimo capitulo viceesimo
septimo

Differunt superbia et vana glo
ria li. iij. ca. xv

Differunt virtutes theologicæ et
cardinales libro quinto capitulo
xvi

Differunt consilium preceptum
permissio et prohibitio libro. v.
ca. lxxvi

Dilectio virtus et dilectio eos
differūt libro septimo capitulo
lv.

Dilectio caritas et amor differēt
li. v. ca. xxiii

Dilectio dei et dilectio proximi
differunt. ibidem.

Dilectionis signa libro quinto
ca. xxvij.

Diligetur vnus magis altero mul
tipliciter. libro quinto. capitulo
xxix.

Dilectio proximi libro quinto.
ca. xxx

Diligere melius est qm diligere
ibidem

Dilectio inimicorum libro quin
to ca. xxxi

Discordia li. iij. c. xv

Distinctio creaturarū in genere
li. ij. c. ij.

Distinctio orbium tā celestium qm
elementarium li. ij. ca. iij

Distātia orbium a terra q nō ex
exemplarium concordia q nulla ē
nec ex certa sciētia. h̄ ex dictu

ris verisimilibus correcta est li .
 ij . e . iij
Dolor de alieno bono e quadruplex li . iij . ca . xxij
Dolor duplex est Et quis debeat esse in penitētia li . vi . ca . xviii
Dolor duplex est in cōtritione . libro sexto ca . xxij
Dolere q̄z diu quis debeat de peccato ibidem
Donatio quid sit li . i . ca . xxxvii
Dominaciones libro secundo capitulo . xiiij
Donatio quid sit libro septimo ca . xxij
Dona . Nota de septēz donis spiritus sancti in genere multa bona libro quinto capitulo . xxxvii . Et sequentibus capitulis de quo libet in speciali
Dos quid sit libro septimo capitulo xxxvii
Dotes in communi libro septimo ca . xxij
Dotes anime in generali . libro vii . ca . xxiiij .
Dotes anime in speciali libro septimo ca . xxv
Dotes corporis in generali lib . vii . ca . xxvi
Dotes corporis in specie . libro septimo ca . xxxvii
Draco libro secundo ca . ix
Dulia et latría libro quinto ca . lvij

Sequitur de E.

Ebrietas libro secundo ca . xxij
Eclypsis quando fiat libro secū

do . ca . v
Effectus gratie libro quinto e . iij .
Effectus sacramentorum . li . vi . ca . iij
Effectus eucaristie libro sexto ca . xiiij
Effectus penitentie libro sexto capitulo . xx
Effectus cōtricionis libro sexto capitulo . xxij
Effectus vnctionis sacre libro sexto ca . xxxiiij
Effectus virtutuz libro quinto ca . ix
Effectus fidei libro quinto ca . xix
Effectus caritatis libro quinto ca . xxiiij .
Effectus aliarum rerum quere circa eas res quarum sunt
Elementatum ⁊ elementum differunt a quinta essentia libro secundo cap . ij
Elementaris nature distinctio libro secundo capitulo iij
Elementa ante iudicis aduentū conflagrabitur . libro septimo ca . xiiij
Emanatio in diuinis duplex e . libro primo capitulo septimo .
Enoch ⁊ helyas libro septimo . ca . xi
Equalitas personarum q̄ fit in diuinis personis libro primo ca . xij .
Equalitas ⁊ inequalitas virtutum libro quinto capitulo sexto per totum .

Esse perfectum quid sit. aq so
li deo cōueniat li. i. ca. i.
Essentia a psona differūt libro
p. c. xiii
Esse in loco contingit multiplicā
ter li. i. c. xvii.
Esse in rebus dicitur be? multipli
citer ibidem
Estimatiua virt? quid sit. quo
modo differat ab imaginatione.
quod sit officium eius. a vbi or
ganum li. ij. ca. xxxviii.
Esuries iusticie li. v. ca. l.
Eternitas secundū rem quid sit.
li. i. c. xviii
Eternum perpetuum a tempora
le quid sint a quomodo differāt.
ibidem
Eternitas euum a tempus quo
modo differunt li. ij. ca. x
Etates mundi ibidem. a genera
tiones cuiuslibet etatis quot sūt.
ibidem
Etates hominum ibidem
Eucaristia Nota de ea plurima
bona li. vi ca. xi
Eucaristie dignitas li. vi ca. xij
Eucaristie effectus in indigne
a digne sumētibus li. vi ca. xiii
Eucaristie modus sumēdi libro
sexto ca. xiiii
De abstinentia a communione
sacramenti eucaristie li. vi ca. xv
Itē quere alia supra cōmunio
Ex prepositio quid notat libro
primo ca. x.
Extra prepositio quid importat
quando deus dicitur extra omnia
esse li. i. ca. xvii

Exēplar quomodo differat ab
ideis a a ratione lib. primo cap. .
xxv

Et quomodo differat a libro vi
te a speculo ibidem

Excellentia caritatis libro quin
to ca. xxvi

Extrema vnctio libro sexto ca.
xxxiii

Exorcismus quomodo premiti
tur baptismo a quare est institu
tus libro sexto ca. ix in fine

Sequitur de **F**.

Fantasia quid faciat. an sit
pars rationis. a quare mul
tiplicantur fantasie in melancoli
cis. infirmis a amentibus a vbi
sit organum fantasie libro secun
do ca. xxxix

Facere quod in se est quid sit li
bro quinto ca. xi

Fidentia libro quinto ca. xxxv

Fides libro quinto ca. xviii.

Fidei effectus libro quinto ca.
xix

Fidei articuli libro quinto. capi
tulo. xx

Filius q in diuinis sit. aq a pa
tre sit. a quomodo. libro primo
capitulo. v

Filius quot modis dicitur libro
primo ca. v

Filius est imago patris libro p
mo ca. vi

Filius si possidet triplicem excel
lentiaz libro primo capitulo sex
to.

Filius dei mittitur dupliciter li.
p. ca. ix

Filius est mittere et mitti ibidem
 Filius solus est incarnatus quomodo
 opera trinitatis sint indistincta
 libro quarto ca. v.
 Finis actionum li. v. c. xiiij
 Finis est triplex. li. v. c. xxv.
 Finis mundi libro septimo in p
 logo et quasi per totum librum
 Fisonomia li. ij. ca. lviij. et lix
 Flagratio mundi li. vn. c. xiiij
 Fletus erit in damnatis. non aut
 corporalis li. vn. c. xxi
 Fomes insinat et naturam et perso
 nam li. iij. c. iij
 Fomes manet post baptismum
 li. iij. c. vni
 Fomentum peccati duplex est libro
 tercio c. xiiii
 Forma verborum in sacramentis
 violatur his modis li. vi. c. vni
 Item ipsa consistit in diuersis se
 cundum diuersa sacramenta. li.
 vi. ca. xxxiii
 Fortitudo li. v. ca. xxxv
 Fraternalis societas utilis est ideo
 libro v ca. xxx
 Fructus spiritus sancti libro. v
 ca. lvi.
 Fulgur libro secundo ca. ix.
 Fulmen ibidem
 Sequitur de G.
Gabriel libro secundo ca. xx
 Galaxia quid sit li. ij. c. v
 Gaudiorum celestium enumera
 tio libro septimo capitulo vltio.
 Generatio diuina. Nota de ea quatuor
 tuor propositionum veritatem.
 libro primo ca. iij
 Glacies libro secundo. capitulo

nono.
 Gloria vana a superbia differt
 libro tercio capitulo decimoquin
 to.
 Gloria vana quando sit peccatum
 veniale. et quando sit peccatum
 mortale. libro tercio capitulo vi
 cesimo secundo
 Gloria celestis libro septimo. ca
 pitulo. xxij
 Gog et magog libro septimo ca
 pitulo. x.
 Grando libro secundo. capitulo
 nono
 Gratia est triplex. libro quarto
 capitulo decimo tercio. Vbi nota
 de plenitudine gratie christi per
 totum
 Gratia libro quinto capitulo tri
 cesimo sexto.
 Gratie origo. libro quinto capi
 tulo p.
 Gratia gratum faciens est a tribus
 sed aliter et aliter. ibidem
 Gratie distinctio libro quinto.
 ca. ij
 Gratia Nota habilitacionem ad
 gratiaz libro quinto capitulo vn
 decimo. Item libro quinto capi
 tulo primo
 Gratiam primam nullus potest
 proprie mereri. libro quinto ca.
 xiiij.
 Gratia quomodo mereatur. Ibi
 dem.
 Gradus amoris libro quinto ca.
 xxviii.
 Gula. libro tercio capitulo vice
 simo.

Gula quā est peccatū et quā non. et
quā veniale et quā mortale. libro.
iij. ca. xxij

Habilitatio siue p̄patio ad
grām. li. v. ca. p̄. et ca. xi.
per totū.

Melias et enoch li. vii. ca. xi

Domini natura secundū corp⁹
li. ij. ca. lvij

Domini natura secundum utrū
qz cōponentiū li. ij. ca. lx

Domini proprietates libro. ij.
ca. lxi

Domini primi quinque fuerunt
status. et de quolibet christ⁹ ac
cepit aliquid li. iij. ca. vii

Homo promior ē ad malum qm
ad bonum multis de causis libro
iij. ca. ix

Domidūm est duplex. et qui
bus occidere licet li. v. ca. lxij

Honora patrem et matrem. li. v.
ca. lxij.

Iactantia libro tercio. capi
tulo. xv

Idee et que sit differentia eius re
spectu rationis et exemplaris li
bro. i. ca. xxv

Ieiunium libro sexto. capitulo
xxix

Iesus Nota dignitatem huius
nomini iesus li. iij. ca. xi.

Ierarchiearum distinctio. libro
ij. ca. xij

Ignis et eius natura et proprietates
li. ij. ca. viij.

Ignis purgatorius li. vii. ca. ij.

Ignis precebet facies iudicis qui
habebit virtutem quatuor ignū

li. vii. ca. xij

Ignis idem secundum substā
tiam cruciabit damnatos plus et
minus secundum magnitudines
peccatorum libro septimo capitu
lo. xxi

Ignis corporeus quomodo agit
in spiritum ibidem.

Imago triplex est libro primo
ca. vi.

Imaginis alie distinctiones et
cui conueniat ibidem

Imaginatio quid facit. quomo
do differt a sensu communi. et quod
est eius organum. libro secūdo
ca. xxxvij

Immortalitas anime libro secū
do ca. lv

Impressiones aeris libro secūdo
ca. ix

Immutare sensum et fantasiā
potest diabolus. angelus autem
cum hoc intellectum. deus etiam
voluntatem. libro primo capitu
lo. xxvij

In prepositio quid importat. li
bro p̄. ca. x

Inanis glorie septem sunt filie.
libro tercio capitulo deāmo quin
to.

Incomprehensibilitas dei. libro
primo capitulo deāmo quarto et
xvi. p̄ totū

Incarnatio xp̄i lib. iij. quasi p̄
totū

Inarnationem iesu christi mul
te figure precesserunt et prophe
tie prophetarum. libro quarto.
ca. iij.

Incarnationis rationes . libro q̄r
to . ca . v .

Incarnatus est solus filius non
obstante indistinctione operuz
trinitatis . libro . iiii . ca . v .

Incarnationis modus . libro q̄r
to . ca . vi .

Incarnationis utilitas . libro q̄r
to . ca . vii .

Incarnationis miracula . li . iiii .
capitulo . ix .

Indulgentie an defunctis p̄fint
li . vii . ca . v .

Indulgentias quarum se partiā
pem facit laicus non potest eas al
teri dare . libro . vii . ca . v .

Indignatio . li . iiii . ca . xvii .

Infernus dupliciter capitur . li .
iii . ca . xxi .

Infinitas dei . li . p̄ . ca . xiiii . a .
xv . per totum .

Infinitū dicitur tripliciter . ibidē

Infernus . li . ii . ca . lv .

Infirmi amentes et melancolicū
habent multas fantasias . libro
secūdo . ca . xxxix .

Iniuria . Nota de ea vtrum ille
cui fit iniuria debeat amicitiam q̄
rere . li . iii . ca . xvii .

Innouabitur mundus . li . vii .
ca . xiiii . a . xix per totū .

Innouatio et purgatio differūt
li . vii . ca . xiiii .

Inobediētia . li . iiii . ca . xv .

Intellectus plures diuisiones q̄
re libro secūdo . ca . xliii .

Intelligendi modus multiplex
est . scilicet dei . angeli . et hominis
libro . ii . ca . xlv .

Intellectus agēs et possibilis . et
quare non fit sensus agēs sicut ē
intellectus agens . libro secūdo
capitulo . xvi .

Intellectus speculatiuus et pra
cticus . libro secūdo . capitulo
xlvii .

Intellectus differt a ratione . li .
ii . ca . xlviii .

Intellectus donum . libro q̄nto .
cap . xlv .

Intentio est duplex . scilicet
generalis et specialis . que requi
ritur ad sacramentorum admini
strationem . libro sexto capitulo
octauo

Intentio et attentio differunt . li
bro . vi . ca . xi .

Inuidia libro tercio . capis . xvi

Inuidia quando fit mortalis . et
quando venialis . libro tercio . ca
pitulo . xxii .

Ira . libro tercio . capitulo . xvii .

Item nota de ea quando fit pec
catum et quando non . et quando
fit veniale et quando mortale . li
bro . ii . ca . xxii .

Iris . li . ii . ca . ix .

Iudiciū rōnis duplex . li . v . ca .
xxxii .

Iudiciū iudicio extremo et se
tēte iudicis . li . vi . ca . xviii .

Iudiciū finale . li . vii . i plogo et
q̄si p̄ totū librū . et specialiter . ca
pitulo . xvi .

Iudiciū ē triplex . ibidem .

Iudiciū erit horribile . ibidem .
et eius qualitas . ibidem .

Iudicij locus . ibidem .

Judicātes extremi iudicij li. viij
ca. xvij

Indicādi sūt q̄nq; modi. ibidez
Judicē mali nō videbūt i forma
diuina. ibidem

Jupiter libro secūdo. ca. vij.

Iustificatio ipij. nota de ea mul
ta. li. vi. ca. xxx.

Ite in iustificatiōe dat nobis du
plex caritas li. p̄. ca. ix.

Iusticia quot modis sumit. a q̄
modo ipsa inuenit cū misericordi
a in oībo rebus. li. i. ca. xxxiij

Iusticia qua hō punit eternalit̄
p̄ peccō momētaneo. ibidem

Iusticia cōmutatiua a distribu
tiua li. v. ca. x.

Iusticia li. v. ca. xxxvi.

Sequit̄ de L.

Latria a dulia. li. v. ca. lvij

Liber vite. li. p̄. ca. xxxv

Libri vite pagina duplex est.
libro primo. ca. xxx

Liberū arbitriū li. ij. ca. xlvij.
a. lvi. per totū

Limbus puerorum a patrum li.
iij. c. xxi

Libido li. iij. c. xv

Locutio dei āgelorum animarum
hominū a diabolorū li. ij. c. xix.

Loca tria tātuz erūt habitabilia
post iudiciū li. vij. ca. xxi.

Loca penalia q̄ a quot a vbi sūt
li. iij. ca. xxi

Lucifer. li. ij. ca. xxvij.

Lux quid sit a que sint eius p̄p̄ri
etates li. ij. ca. vi.

Lumē quomō differt a luce splē
dore a colore. ibidem

Luna li. ij. ca. vij.

Lumen quod videtur nocte dis
currentibus se precebere quid sit
li. ij. ca. ix

Luxuria li. iii. ca. xxi

Luxuria quando est peccatum a
quando non. libro tercio. capitu
lo. xxij.

Sequit̄ de M.

Magnificētia. li. v. capitulo
xxxvij

Maioritas peccati attenditur tri
pliciter li. iii. ca. v.

Malus p̄dicādo an peccet libro
quinto ca. vltio.

Malum totuz ipsius hominis qd̄
est li. p̄. ca. ix.

Malum. Nota de eo quotuplex
sit. a quot modis sit vtile. libro
iij. ca. p̄mo

Mali iudicēz in iudicio finali q̄n
tum ad eius diuinitatem non vi
debunt propter plures rationes.
li. vii. ca. xvij

Maria fuit desponsata propter
multas causas libro sexto capitu
lo. xxxvij.

Mars libro secundo capitulo sep
timo.

Matrimonium. libro sexto capi
tulo. xxxvij

Matrimonij bonum est triplex.
ibidem

Matrimonij duplex est coniunc
tio. ibide

Matrimonij causa quadruplex ē
ibidem

Matrimoniu quadrupliciter di
stinguit. ibidem

Matrimonij impedimenta ibidē
Mediū ē mltiplex li. vij. c. xxv
Melancoliā infirmi ⁊ amētes ha
 bēt mltas fātasias li. ij. c. xxix
Memoria quid facit ⁊ quomodo
 differt a reminiscētia li. ij. c. xl
Memoria li. v. c. xxxiij.
Mendaciū ē triplex li. v. c. lxxvi
Mensura comedēdi li. ij. c. xxx
Meritū xpi li. ini. ca. xv
Meritū virtutū li. v. c. x
Meritū ē triplex. scz ogrui. dig
 ni ⁊ cōdigni ibidem.
Meritū ex q̄bo causat li. v. c. xij
Mē quid meremur li. v. ca. xiiij
Michael li. ij. c. xxx
Ministrare ⁊ assistere differunt.
 libro secundo ca. xv
Mirabilia sacramēti eucaristie.
 libro sexto ca. xij
Mirabilia incarnationis libro q̄r
 to ca. ix
Miraculuz **M**ota de eo multa sci
 licet quot ad ipsum requirantur
 ⁊ quotuplex sit. et que sit diffe
 rentia eius ad mirabile ⁊ naturale
 ⁊ in quibus rebus fiat. libro pri
 mo ca. xxviiij
Missa boi sacerdotis an sit melior
 q̄m mali libro sexto ca. xvi
Misse expositio quo ad omnes e
 ius partes libro sexto ca. xvi
Misse negligentie que sint ⁊ quo
 modo eis obuiat libro sexto ca
 pitulo. xvij
Missio spiritus sancti duplex ē
 sicut et filij libro p̄mo ca. ix
Missio filij adhuc duplex est ibi
 dem

Missio filij ⁊ spiritus sancti inse
 parabilis est. et tamen aliquan
 do dicitur filij ⁊ aliquādo spiritus
 sancti libro primo ca. ix
Mittere ⁊ non mitti solius est pa
 tris. mitti autem ⁊ non mittere so
 lius spiritus facti. sed mitti ⁊ mit
 tere filij tantum est ibidem
Misericordia quomodo cū iusti
 cia inueniatur in omnibus rebus
 libro primo ca. xxxiij
Misericordia etimologizat tri
 phiciter libro primo ca. xxxiiij.
Mobilitas triplex est in angel.
 libro secundo ca. xi
Mobestia li. quinto ca. xxxiiij
Morosa delectatio libro tercio ca
 pitulo xi
Motus triplex est libro primo.
 ca. xix.
Mors duplex est libro septimo
 ca. xv
Motus terre libro secūdo capitu
 lo ix
Motus angelorum capitulo ter
 cio quinto
Motus primi quando sint pecca
 tum ⁊ quādo non libro tercio ca
 pitulo. x.
Multiplicant diuinitatez tria ge
 nera hominum libro primo capi
 tulo secundo
Mundus est triplex. scilicet ar
 chetipus macrocosmus microcos
 mus libro secūdo ca. ij
Mutabilitas rerum pulcerrime o
 stenditur li. ij. c. x
Mutatio est triplex libro sexto
 ca. xij

Mundus innouabitur libro. viij
ca. xiiij. Iterum libro. vii. ca.
xix

Sequitur de N.

Nature tam celestis qm ele
mentaris distinctio libro.
ij. c. iij

Natura celorum et superiorum cor
porum li. ij. c. iij.

Natura stellarum in communi.
li. ij. c. v.

Natiuitas xpi quotuplex est et
plura alia libro quarto capitulo
decimo

Nebula libro secundo capitulo
nono.

Negligentie misse li. vi. c. xvii

Nix li. ij. c. ix

Nomina diuina quomodo vnus
supponat pro alio vel non et mul
ta alia. li. p. c. xxiiij

Nomen iesu li. iij. ca. xi.

Motiones diuine sunt quinque. et
plura de eis li. p. c. xxiiij

Nubes li. p. c. ix

Sequitur de O

Obduratio li. p. c. xxxi.

Obscuratio li. v. c. xxxvi

Ocidere quibus ouenit. li. v. ca
pit. lxi

Opera bona trium sunt meritori
a li. v. ca. xiiij

Opera extra caritatem facta ad
quid p. sint Ibidem

Opera dei differunt ab operibus
creature. li. ij. ca. i. Et quid sig
nificent. ibidem c. ij

Operatur deus aliqua dupliciter
li. ij. ca. i.

Opera sunt quintuplicia. li. iij.
ca. vi

Operatio li. i. ca. xxxiiij

Opera bona vnus tribuuntur al
teri si ea mortificauit. li. iij. c. viij

Item ad opera bona tria nos inu
tant li. v. ca. i.

Opera mortificata qualiter reui
uiscant li. vi. c. xx

Oratio li. vi. c. xxix

Oratio debet esse longa et alia. uerba
breuia exemplo marie. li. quarto
ca. ij. in fine

Ordines angelorum. Nota de e
is primo distinctio nem li. ij. ca.
xii per totum. Deinde in speciali

proprietates et officia cuiuslibet
ibidem ca. xiiij. p. totum

Ordo temptacionis in nobis. li.
ij. ca. lxi

Ordinis sacramentum Nota de
ipso quare ipsum tonsura pcedat
li. vi. ca. xxxiiii.

Ordo quid sit ibidem

Ordines quot sint ibidem

Ordinis vnus cuiusque actus ibi
dem

Ordini cuiuslibet quando caracter
imprimitur. ibidem

Ordines ubi christus exercuit.
ibidem.

Ordinandorum qualitas li. vi.
ca. xxxv

Ordinatio Nota de ea multa bo
na li. vi. ca. xxxvi

Ordinandum multa impediunt.
ibidem

Sequitur de P.

Paradysus li. vn. ca. xxiiij
Parētes primi li. ij. c. lxxij
Parentū primorū fuerūt quinqz
 status ⁊ de quolibet xp̄us aliq̄d
 assumpsit libro q̄rto ca. vn
Paradisus libro ij. ca. lxxij
Passio xpi libro iij. ca. xvi
Pte libro tercio cap. xiiij
Passio ⁊ propassio differunt li
 bro q̄rto. ca. xvij
Passio christi aliter aperit ianu
 am celi q̄z baptisimus libro sexto
 ca. viij
Pater eternus est libro primo ca
 pitulo iij
Pater multipliciter sumitur li. i.
 ca. iiii
Patris est tantum mittere ⁊ nū
 qm mitti libro primo ca. ix
Peccatum quid sit diffinitive li.
 iij. ca. ij
Peccatū habet auersionez a deo
 ⁊ conuersionem ad creaturam.
 Ibidem
Peccatum nihil est propter tria
 li. iij. ca. iij. Et alia de eo qd sit
 secundū rem ibidem
Pecatū secundum diuersas cōsi
 derationes habet multa nomina.
 li. iij ca. iiii
Peccatum vnde originatur lib.
 iij ca. v
Peccatum quedam antecedunt
 quedam sequuntur. quedaz ar
 cumstant libro iij ca. v
Peccatum vnum dicitur maius
 alio tripliciter li iij ca. v
Peccatum multipliciter diuidit̄
 li iij ca. vi

Peccatum mortale quid est ibi
 dem
Peccatum veniale ibidem
Peccatum multa mala facit hōi
 ante mortem. in. ⁊ post libro. iij
 ca. vij
Item per peccatuz tria amittit̄
 libro iij. ca. viii
Peccatuz est pena peccati libro
 tercio ca. vn
Peccatum vnum nascitur ex al
 tero ibidem
Peccatum corrumpit speciem.
 modum ⁊ ordinem libro tercio.
 ca. vn
Peccatum originale quid sit. ⁊
 modo traducatur ⁊ alia multa li
 bro tercio cap. viij
Peccatum originale secundum
 nomen li. iij ca. ix
Peccatuz veniale libro tercio ca
 pitulo. xij
Peccati venialis effectus libro
 iij. ca. xiiij
Peccatum veniale quomodo di
 mittatur hic et quomodo in futu
 ro li. iij ca. xiiij
Peccatum facit indignum com
 munionem tribus modis libro sex
 to ca. xv
Peccata confessori prius nota
 tenemur confiteri libro sexto ca.
 xxiiij
Peccatuz veniale in duobus ca
 sibus non remittitur libro sexto
 ca. xxxi
Item vnum remittitur sine alio.
 ibidem
Peccata venialia inter se. ⁊ pe
 v. iij

Peccata mortalia inter se. et venialia
respectu mortalium quod se habeant
ad invicem quo ad remissionem
li. vi. c. xxxij

Peccatum veniale pro quod dimittatur
libro sexto ca. xxxij

Peccatum veniale sine contritione
potest dimitti ibidem

Peccatum veniale dimittitur absque
proposito non peccandi venialiter.
li. vi. ca. xxxij

Peccatum veniale pro multa tollitur
ibidem

Peccata mortalia capitalia sunt
septem. Nota de eis li. iij. ca. xij

Et illa comparantur septem be-
stis et septem infirmitatibus que
curantur per passionem christi. li.
iij. ca. xiii

Peccati duplex est radix ibidem

Peccati inicitium. ibidem

Peccati fomentum. ibidem

Peccata diversis respectibus di-
cuntur omnium aliorum principum
esse libro iij. ca. xv

Peccatum dicitur esse contra natu-
ram duobus modis li. iij. ca. xxi.

Peccata capitalia septem quan-
do sunt venialia et quando morta-
lia libro. iij. ca. xxii

Peccatum in spiritum sanctum. li.
iij. ca. xxiiij

Peccatorum enumeratio. li. iij.
ca. xxiii

Peccata cordis ibidem

Peccata oris ibidem

Peccata operis ibidem

Peccata omissionis ibidem

Penitens libro iij. ca. vij

Penam damnatorum ibidem
Penitentia quid sit et quotuplex
sit. quomodo diu debeat durare. et quis
dolor in ea esse debeat. et que ei
sit materia et alia libro. vi. ca.
xviiij.

Penitentia qualitas li. vi. ca. xix

Penitentia debet esse prompta pro-
pter multas rationes ibidem. Item
ad eam agendam quatuor movet.

ibidem. Item impedimenta peni-
tentie ibidem

Penitentia effectus li. vi. ca. xx

Penitentia partes in communi li.
bro sexto ca. xxi

Penitentia venialium peccatorum
li. vi. ca. xxxi

Pene inferni que sunt perpetue que
uis peccata fuerit transitoria ostendit
pluribus rationibus libro.

septimo ca. xx

Penarum diversitas ibidem ca. xxi.

Penarum sunt octo genera in le-
gibus secundum tullium que adaptantur
penis infernalibus li. vij. c.

xxi

Per prepositio quid dicit li. pri-
mo ca. vi. Item li. i. ca. x

Per semper notat rationem pri-
ncipii respectu alicuius positi in lo-
cutione libro primo ca. vii

Perfectum quid sit libro primo.
ca. p.

Perfectio est triplex li. v. ca. iij

Item adhuc est multiplex libro
quinto ca. v

Periurium li. v. ca. lx

Permissio libro i. ca. xxxiii.

Iterum libro quinto ca. lxxvi

Perseuerantia libro .v. ca. xxxv
Perpetuum eternum et temporale
quid sint et quomodo differant.
libro primo ca. xviii
Persona et essentia differunt li.
primo ca. xiiij
Persona diffinitur triplaciter ibidem
Personales proprietates sunt tres
libro primo ca. xxiiij
Persona ad esse persone triplex
exigitur distinctio li. iij. c. viij
Persona corrumpit naturam et
econuerso li. iij. ca. viij
Phisonomia complexionum sexu
um et omnium humani corporis
membrorum libro secundo capi
tulo. lviij
Item regule generales phisono
mie **I**bidem. et. lix
Pietas libro quinto ca. xxxvi .
Pietatis donum libro quinto ca
pitu. xliij
Planete quid sint et que eius p
rietates libro secundo capitulo
quinto
Planete in specie libro secundo
ca. viij
Plenitudo est multiplex libro q̄r
to ca. xiiij
Plenitudo gratie christi libro q̄r
to ca. xiiij
Plenitudo sapientie christi ibidē
ca. xiiij.
Potentia dei duplex est libro p̄
mo capitulo. xxvii. Et plura a
lia de potentia ibidem.
Potestates libro secundo capitu
lo. xiiij.
Potentie anime .libro secundo

ca. xxxiiij
Potentie anime vegetabilis li.
ij. ca. xxxiiij
Potentie apprehensiuę anime se
sibilis libro secundo capitulo. tri
cesimoquarto
Potentiarum diuisio libro secu
do ca. xliij
Potentie anime rationalis moti
ue. li. ij. c. xlix
Potentie cognitiue **N**ota plures
diuisiones li. ij. c. xliij
Preceptio. libro primo capitulo
xxxiiij
Precepta data primo homini in
paradiso. libro secundo capitulo
lxiiij
Preceptum discipline et nature
ibidem
Precepta decem in genere. libro
v. c. lviij
Precepta in specie secunduz or
dinem. primum libro quinto ca
pitu. lix. secundum. lx. tercium
lxi. et sic de alijs
Preceptum libro quinto capitu
lo. lxxviij.
Predicandi sunt duo modi i di
uinis li. i. ca. xxiiij
Predestinatio et prescientia li.
primo ca. xxx
Prelaciones angeloz li. ij. c. xvi
Prescientia li. p̄. c. xxi
Presumptio li. iij. c. xv
Prinapatus li. ij. c. xiiij
Prinapium vnum tantum est.
li. i. ca. iij
Primi motus quando sint pecca
tum et quando non libro iij ca. x
iiij

Prohibitio li. i. ca. xxxij. Iterū
li. v. ca. lxxvi

Proprietates psonarū sūt tres
li. i. ca. xxij

Proprietates ⁊ officia singulo
rū ordinū ⁊ chorū. libro secun
do ca. xiiij

Proso pon ipostasis vsia vsiosis
quō differūt li. bro p. ca. xiiij

Providentia libro. v. c. xxxiiij.

Prudencia libro. v. c. xxxiiij

Pruina libro. ij. ca. ix

Punitur aliquis in presenti ppe
multas causas libro p. ca. xxxiiij

Purgatio ⁊ inouatio drūt libro
vij ca. xviiij

Purgatorū libro tercio ca. xxi.

Item ipsum probat esse plurib?
rationib? libro septimo ca. i.

Qualitas virtutū libro qn
to ca. v

Qualitas penitentie li. vi. ca. xix

Quinta essentia differt ab elemē
to ⁊ elementato libro ij. ca. ij

Ratio quomodo differt ab
ideis ⁊ exēplari li. v. c. xxv

Ratio seminalis ⁊ ratio causalis
quomodo differāt li. i. ca. xxviiij

Ratio ⁊ partes eius ⁊ quomodo
differt ab intellectu libro secun
do ca. xlvi

Rancor libro tercio c. xviiij

Readiuāti multa mala dtingūt
libro tercio ca. vij

Regule optime libro primo ca.
xxi. Et libro quinto ca. xiiij

Item regula optima de peccato.
libro tercio ca. v

Relaciones quatuor sunt in diuini

libro primo capitulo xxij

Religio quid sit libro quinto ca
pitulo. xxxvi

Remedia contra temptaciones.
libro secundo cap. lxxvi

Remissentia differt a memo
ria libro secundo ca. xl

Repetere sua in iudicio duplicat
contingit. ⁊ quomodo liate. libro
quinto cap. vltimo

Reprobatio libro primo capitu
lo. xxxi

Restauratio ruine angelorum li
bro ij ca. xiii

Responsio virginea libro quar
to ca. ij

Resurrectio domini libro iij ca.
xxii

Resuscitatur quidā bis modis
libro ini ca. xvii

Resurrectio mortuorū libro sep
timo ca. i. Et ca. xv

Resurgēt hoies sic li. vij. c. xv.

Resurrectio tria corriget ibidem

Resurgēt corpa eadē numero li
bro vij ca. xvii

Resurrectionis sūt qtuor cause.
ibidē. Reuerētia li. v. c. xxxviiij

Ros li. ij. ca. ix

Ruine āgelo ⁊ restauratio libro
ij. ca. xxiiij

Sacramētū qd sit li. ij. c. xxiiij

Sacramēti institucō li. vi. c. ij

Sacramēta in dignitate se hnt
sic excedētia ⁊ excessa li. vi. ca. x

Sacramētorū qdā i actōne tm
cōsistūt quedā in passione tātū.
li. vi. ca. xviii

Sacramētorū effect? li. vi. ca. iij.

Sacramentū vñ dicit̄ ibidem .
Sacramentorū numerus ⁊ suffi-
 cētia sic sumitur ⁊ figuracō eorū
 li. vi. c. iij
Sacramētorum dispensacō a q̄
 bus fiat. ⁊ quō melior sit a bono
 ministro q̄m a malo ⁊ quō nō . li.
 vi. c. v
Sacramentorum differentia li.
 vi. c. viij
Sacerdos prius dicit̄ sex mois.
 hic solus habet absoluere li. vi.
 ca. xxv
Ite dicit̄ adhuc duplicat̄ ibidem
Sacerdos debet celare confessiōez
 li. vi. c. xxvi
Item utrū etiam illud peccatum
 qd̄ scit̄ preter cōfessiōem ⁊ etiaz
 p̄ cōfessiōem teneat̄ celare ibidez
Sacerdotalis dignitas li. vi. cap
 xxxvii.
Salutatio āgelica li. iij. ca. ij
Sanctificatio materna **V**bi no-
 ta multa de sanctificatiōe li. iij.
 cap. iij
Sāctitas quid sit scdm̄ dionysii
 um li. i. c. ix
Sapientia dei licet in se nō diuer-
 sificetur. diuersa tamen sortitur
 nomina li. i. c. xxix
Sapientie xp̄i plenitudo. libro
 quarto. c. xiiij.
Sapientie donū li. v. c. xlv
Saturnus nota eius qualitates
 influxum ⁊ cursum li. ij. c. viij
Satisfactio li. vi. c. xxvii
Satisfactionis partes in cōmū-
 ni **I**bidem ca. xxviii
Satisfactionis partes in specia

li libro sexto cap̄ xxix
Seminare quando sit bonum li.
 secundo cap̄ viij
Sensus particularēs li. secundo
 ca. xxxv
Sensus communis libro secūdo
 ca. xxxvi
Sensualitas quid sit ⁊ quomodo
 differt ab irascibili ⁊ concupisci-
 bili libro secūdo ca. xli
Sensus spirituales libro quinto
 ca. lv
Septem vicia quādo sint morta-
 lia et quando venialia libro terci-
 o ca. xxij
Signa dilectionis libro quinto
 ca. xxvii
Signa beneplaciti sunt quinque.
 li. i. c. xxxiiij
Sigillum confessionis libro. vi
 ca. xxxvi
Syllogismus conscientie libro
 secūdo ca. iij
Sinderisis libro secūdo ca. li
Sinus abrahe li. iij. ca. xxxi
Sobrietas li. quinto c. xxxiiij
Sollicitudo ē flex li. v. c. vi.
Sol libro secundo c. viij
Spes li. v. c. xxi
Speculuz quomodo differt a li-
 bro vite ⁊ exemplari libro prio
 c. xxv
Spiritus sanctus est ⁊ est a pr̄e
 ⁊ filio libro primo capitulo sep-
 timo.
Spūs scūs est amor pr̄is ⁊ filij
 li. i. ca. viii
Spūs scūs caritas ⁊ donū scōꝝ
 est li. p̄. ca. ix

Spūs scūs utrūq; sit caritas qua
nos deū a pximum diligimus li.
p. ca. ix
Spūs scūs amor ē a pmū donū.
a qñ dat' ibidem
Spūs scūs cū dat' an iāpiat eē
in nouo loco ibidem
Spūs s. mittit' duplicat' ibidem.
Spūs sci ē mitti tm̄ a nō mittere
ibidē **S**pūs scūs dat' ē i signo
visibili ml̄tis modis ibidem
Ex spūs sci p̄sētia apli tripliā
effectū sūt cōsecuti li. i. ca. ix
Sp̄m sc̄m ad qd mō sumāt pec
catores. peitētes. perfecti. bti a
ad qd ignorātes ibidem
Spūs scūs quo fuerit tpe dat'
a qre tali tpe ibidē
Spūs scūs sūt' multipliāc' ibidē
Spūs s. multa hz noia ibidem.
Spūs naturalis vi talis a aiāis
qd sint li. i. ca. xli
Splendor lumē lux color diffe
rūt li. ij. ca. vi
Stellarū natura in cōmuni li. ij.
ca. v.
Stult' require supra amens
Suffragia eccie li. viij. ca. iij
Suffragio p̄ sūt qtuor modi ge
nerales ibidem
Suffragia qñ ināpiūt defūctis
valere ibidem
Suffragia quorū boim p̄ sint a q̄
bus li. viij. ca. iij
Suffragia defunctis p̄ sūt secū
dū magis a minus ibidem
Suffragia p̄ sūt his quorū sūt
a p̄ quibz sūt. a alijs oibz etiā
in celo existētibz a in inferno ali

quo modo profunt ibidem
Suffragia quō sūt pro puulis
defunctis qui statim euolāt ibidē
Suffragari potest papa refectis
in purgatorio aniabus cū indul
gētis a quō li. viij. ca. v
Supbia li. iij. ca. xv
Supbia diāt' iniciū ois mali tri
pliā ratione. ibidem
Supbia a vana gloria differt
ibidem

Temperātia li. v. c. xxxij
Temptacōnis ordo in nob
li. ij. c. lxvi
Tēptatio ē triplex. a alia plura
de ea ibidem
Tempus li. ij. ca. x
Tēpale eternū a p̄petuū qd sint.
a quō differāt li. i. ca. xvij
Terra li. secūdo ca. viij.
Terre motus li. secūdo ca. ix
Theologicarū a cardinalū virtu
tū diā li. v. ca. xvi
Theologie cōmēdacō plo. p̄ to.
Theophonia li. secūdo ca. xv
Tior dñi q̄t species habet a alia
multa de eo li. v. ca. xxxviii
Tior seruilis ibidē. a. xxxix
Timor inīcālis li. v. ca. xxxviij
a. xl. per totum
Tior filial' li. v. ca. xxxviii a xli
Tior naturalis a humanus li. v.
c. xxxviii **T**ior mūdān' ibi.
Tior ruerētie **T**ioris effect' ib.
Tonitruū li. secūdo ca. ix
Torpor li. iij. ca. xvij
Totū quid sit. li. i. ca. xvij.
Trinītas p̄sonarū ē i vnitāte di
uie essētie. li. i. ca. x.

Trinitas bta tribu moisi nob in
 notescit. qz patet in scripturis .
 ondit in figuris . a relucet i crea
 turis li . p . ca . x .
 Trinitas e multiplex . li . i . ca . xi .
 Throni li . ii . cap . xiiij .
 Turbo li . ij . ca . ix .
Uana gloria . require supra
 gloria vana .
 Venus li . ij . ca . vii .
 Venti quot sint li . ij . ca . ix .
 Vermis oscientie in damnatis ne
 qm erit material . li . vii . c . xxi .
 Veritas li . v . c . xxxvi .
 Vicia moralia fut septē . li . iij . c .
 xiiij .
 Vindicatio li . v . ca . xxxvi .
 Vita eternaz meremur ex condi
 gno ppter mltas rones li . v . c . xiiij .
 Virtutes li . ij . ca . xiiij .
 Virtus gratuita . li . v . ca . iii .
 Virtus quid sit li . v . ca . iii .
 Virtutis etimologia . ibidem
 Virtutu qlitates ibidem
 Virt? multis opaf li . v . ca . v .
 Virtutes fut oes eqles a etia me
 qles . li . v . ca . vi .
 Virtutes oes fut onexe libro . v .
 ca . vii .
 Virtutu omédatio . li . v . c . viij .
 Virtutu effectus li . v . ca . ix .
 Virtutu meritū li . v . ca . x .
 Virtutu diuisiones a differētie
 li . v . c . xv .
 Virtutu cardinaliuz a theologi
 carū dra . li . v . ca . xvi .
 Virtutes theologicē in genere . li
 bro . v . ca . xvii .
 Virtutes cardiales li . v . xxxvi

Visio meridiana matutina a ve
 spertina li . vij . c . xxv .
 Vnus est deus li . i . ca . i .
 Vnu duplicat fut li . i . c . ij .
 Vnu no esse ouenit alicui tripli
 ceter . li . i . ca . ij .
 Vnu tantum priuāpium est . li
 bro prio ca . iij .
 Vnio . nota de vmione a natura
 assumpta . li . iii . ca . vij .
 Vnio . coniunctio . a compositio
 differūt libro quarto ca . vij .
 Vnctō extrema li . vi . c . xxxiiij .
 Volūtas dei distinguitur libro
 primo . ca . xxxij .
 Vbi nota quō volūtas nrā debet
 conformari diuine . a alia mltā
 Item de voluntate requie multa
 libro secundo capitulo . l .
 Diuidit? eni i thelesim a bulesim
 ibidem
 Item capitur stricte large a me
 taplorice Item est liberrima po
 tentiarum . Item n cogitur bono
 sicut nec intellectu? vero . oia hec
 tenentur ibidem ca . l .
 Voluntas xpi li . iii . c . xvi .
 Vna vñosis a ipostasis p spon
 drnt li . i . ca . xiiij .
 Vxor ppter fornicationez dimis
 sa reconciliatur multis modis li .
 vi . c . xxxvii .
 Vxorem a cedere contingit pro
 ter quatuor causas ibidem
 Xps quere supra de eb .
 Ptee require supra de I

Finis tabula

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint text at the bottom of the page, possibly a signature or page number.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Inapiunt distinctōes fr̄s
Bernoldi de tpe a de sc̄is quarū
deklarationes ex copendio theo
logice veritatis lucidissime capiūt.

Quanqm̄ satisfactuz sit opusculo huic in quantū discētes respiciūt. qz tñ materiā claudit predicabile. illustrade mētū purgandēqz ac serenādē cōsciētīe admodū cōducibile. nō arbitraretur sufficere nisi hūc sequentē tractatū fr̄s bernoldi adiūgerē. qui p̄fati opusculi materiā sic mastigando thematibz applicauit. a ad corrigēdū edocendū a cōfirmandū in fide populū ordinauit adaptauit qz. vt pene aliud nichil sup̄sit nisi eaz deglutire. hoc est memorie mādare a populo i caritate fideliter p̄nūciare. vt sic ipsū nedū discendū p̄sit verūetiā docendū cōducatur edificet a in vitā eternam p̄ducatur.

Ināpit plog?

Quonia ad laudē dei nō debet esse vacuū cū ad se laudādū nos creauit ip̄e de? Ego frater bernoldus monachus de cesaria astericiensis ordinis augustēsis dioceſis aiauertēs libellū q̄ sūma theologicę veritatis nūcupat esse totū predicabilem. qd̄ pleriqz nullateqz aduertebāt. ad laudē dei a edificationē pluriū qui librorū p̄dicabiliū seu sermōnario ꝛ copiā nō habebāt sequē

tia themata cooperante dño anno dñi. M. ccc. x. cōpilauit. ponēs de singulis diebus dñicis a festiuis ad minus duo themata more cōsueti p̄dicatibz distincta. quorū etiā thematū p̄secutionē sufficientē habebit lector de p̄dicta sūma theologicę veritatis designtā quoto libro a cap̄o ipsa p̄secutio valeat repiri. q̄ etiā designacō patebit i fine singulorū thematū euidenter a c̄.

Quonia prima in aduētū dñi

Nunc p̄ior ē nr̄a salus qm̄ cū credidim? Ro. xiiij. In istis verbis ap̄li tria insinuantur attendenda.

Primo tēpus gr̄e qd̄ est temporis plenitudo. ibi Nunc.

Secundo vtilitatis ipsius tēporis euidentis certitudo. ibi. quia propior est salus.

Tercō eiusdē certitudinis iestimabilis magnitudo. ibi qm̄ cum credidim? **D**icit̄ at̄ a est verbū incarnatū nr̄a salus. quia per ipsū facta est humani generis reparatio. Require li. iij. ca. v. p̄ verbū.

De eodem.

Nox p̄cessit dies autē ap̄propinquabit. Ro. xiiij. In hīs v̄bis ap̄ls distiguit duplex tempus.

Primū est tēpus culpe vel idolatrię que ante xpi aduentum in mundo regnauit.

Secūdū est tēpus gr̄e q̄ per xpi aduentū in cordibz fidelium

abundauit. Quod autem dies gratie
in corde fidelis anime illucescat necesse
est ut nox culpe euanescat. cuius
peccatum sit obex gratie. Ad bonum
autem gratie non potest quis per se ueni-
re cum non sit secundum limites infirmi-
tatis nostre. sed secundum influentiam largi-
tatis diuine. Requie libro quinto
ca. primo. ad bonum gratie.

Parate uiam domini. **De eodem**
Rectas facite semitas eius.
Mathei. iij. ¶ Quia duplex est
uia domini.

¶ Prima est communis mandatorum
¶ Secunda semita stricta consilio-
rum. Deatus matheus ad utramque
domino preparanda in uerbis propheti-
cis exhortatur. Nam sicut duplex bo-
num deus primis partibus preparauit
unum temporale et aliud eternum. et pri-
mum dedit. secundum promissit. ita e-
tiam etiam. Et quia hoc preceptum dis-
cipline transgressi sunt adhuc ipse
deus qui uult omnes saluos fieri hinc et
apertius probans precepta decalogi si-
bi dedit. Requie li. v. ca. lxviij.

Ego quidem baptizo uos aqua
ipse uos baptizabit in spiritu
sancto et igni. Mathei. iij. Verbis
hinc notatur duplex baptismus scilicet
iobannis qui fuit tantum ad assuefa-
ctionem. Et baptismus christi qui fuit
ad peccati remissionem. In baptismo
autem christi notatur ipsius humilitas et nostra
utilitas. Requie li. vi. ca. viij. **Bap-**
tismus. **¶ Unica secunda.**

Quocumque scripta sunt ad no-
stram doctrinam scripta sunt.
Rom. xv. In uerbis propositis duo

sunt attendenda.

¶ Primo sapientie inuisibilis et
increate per scripturam exterior il-
luminatio. ibi. quocumque scripta sunt
¶ Secundo scripturae eiusdem effec-
tus demonstratio. ibi. ad nostram
doctrinam scripta sunt. ¶ Circa
quod sciendum quod cum ueritatis theo-
logice sublimitas supermi sit splen-
doris radius illuminans intellectum
et regaliu deliciarum communis reficien-
s affectum. certe scientiarum est
principium. et donum scientie a spiri-
tu sancto infusu sufficiens ad salu-
tem. Requie li. v. ca. xliij. **De eodem**

Nunc uidebunt filium hominis ueni-
entem in nube cum potestate
magna et maiestate. Luce. xxi.
¶ Circa diem finalis iudicii qua-
tuor in hinc uerbis per ordinem
exprimuntur.

¶ Primo error temporis iudicio tempu-
tati. ibi. Tunc.

¶ Secundo qualitas iudicis pec-
catoribus irati. ibi. filium hominis.

¶ Tercio aduentus iudicantis nu-
bibus baiulis demonstrati in nube
ibi. uenietem in nube.

¶ Quarto resistendi impossibilitas
regie maiestati. ibi. cum potestate.

¶ Circa uerba propositi thematis
nota quod in extremo iudicio christus non
solum secundum potestatem diuinam. sed et
in forma humana iudicabit. Requie
li. vij. ca. xvij. **¶ Unica tertia**

Nolite ante tempus iudicare
quod ad usque ueniat dominus qui illu-
miabit abscondita tenebrarum et mani-
festabit consilia cordium. i. cori. iij.

2
Circa verba pposita tria p de
dinem fut notanda.

Primo peccatiu finali pnie ier
titudo. ibi. nolite an tepus iudica
re sez mortis post qd peccata est
infructuosa.

Secundo veri iudicij de peccatis
certitudo. ibi. q ad usq; veiat dñs
q illuabit abscondita tenebraru.

Tercio ipsi peccatis erubescē
tie pleitudo. ibi. a manifestabit
filia cordiu. Qd erit in die iudi
cij. qz tuc maifesta erūt abscon
dita cordis nri. **C**irca vba p
posita thematis ē notādū q licet
iudiciū. qd exercebit dñs i pecca
tores in vita pnti sit incertū a oc
cultū iuxta illd. Nemo scit vtrū
sit dign? odio an amore. i extre
mo tñ sez in die iudicij erit mani
festū. Vñ a tuc qtuor ordies in
iudicio erunt ac. **R**equire li. viij
cap. viij. **D**e eodem.

Quid existis in deserto vidē
arū dinē vēto agitata Ma
thai. xi. In istis verbis ppositis
duo principalit declaraf.

Primo virtuosoru a ostātū ad
miratio. ibi. existis i deserto vidē

Secundo viciatoru a temptati
oni succubētū effeatio. ibi. arū
dinē vento agitata. qz tales ad
oem ventū tēptatiois se tāqm ef
feati flectūt a iclināt. **C**irca

vba ppositi thematis notādū q
ordo tēptatiois q fuit i pms pnti
b? etiā in nob oplet. **R**equire li
bro. ij. ca. lxxvi. **D**ñica q̄rta

Audete in dño sep iterū di

co gaudete **M**obestia vrā nota sit
oibo. dñs em̄ ppe est. ad phil.
iij. In istis verbis ap̄tus primo
ponit gaudij diuie dilectōnis et
humane distinctōne. ibi. gaude
te semp in dño. id est in hij? que
dei sūt nō homis.

Secundo subiungit eiusdē diu
ni gaudij cōtinuationē. ibi. iterū
dico gaudete. quasi diceret. non
sit regressus ad gaudiū hui? vite
vbi risus dolore miscet. a extre
ma gaudij luct? occupat.

Tercio ponit gaudij eiusdem
ad homies notificationē. ibi. mo
bestia vrā nota sit omibus hoibo

Quarto subiūgit gaudij diu
ni pfectā cōpletionē. ibi. **D**ñs
ppe est. sez in morte vbi animaz
hic in eo gaudētē sibi vniens eā
cū ipso pfecte gaudere faciet i e
ternū. **C**irca verba ppositi the
matis notandū q is vere gaudet
in dño. qui sibi vnit? membrū e?
effectū est. et talis extra ipsum
gaudiū nō querit. Gaudet autē
ille veraciter in domio qui bñficia
misericordie recognoscēs i eis iu
giter delectat. **M**isericordia autē
dei patet in effectibo bñficioz
Require li. pri. ca. xxxiiij. mise
ricordia dei. **D**e eodem.

Ego vix clamātis in deserto
dirigite viam dñi. **J**ob. i.
Jobānes baptista tanqm preco
xpi a precursor. In verbis pposi
tis duo facit.

Primo se vocem clamantis q̄
christus in deserto huius mundi

agnosce valeat profestat. ibi. e
go vix clamatis in deserto.

Secundo vt via prepetur ad
cor venienti dño exhortat. ibi.
dirigite viã dñi. **C**irca verba
ppositu thēmatīs notādū q̄ p ve
rã penitētiã dño via ad cor pre
parat a per amorē in animã diri
git. Juxta illud iobams Si q̄
diligat me hmonē meū seruabit.
Deus autē ingrediēs animã mul
tiformis est in ea. Require libro
primo. ca. xvii. Est similis deus
diuersimode in rebus vt patz ibi
dem.

In natiuitate dñi.
Propt̄ hoc sciet popul⁹ me
us nomen meū in die illa.
quia ego ipse qui loquebar ecce
assum. ysa. liij. **C**hristus de su
o in carne aduētus volēs certificāē
suū populū in verbis p̄missis du
o facit.

Primo enī suū aduentus clarā
exprimit prophetiã. ibi. propt̄
hoc sciet popul⁹ me⁹ nomē meū
in die illa.

Secūdo prophetie ipsi⁹ certā
subinfert experiētiã. ibi. quia
ego ipse qui loquor ecce assum.

Circa v̄ba ppositu thēmatīs no
tandū q̄ xp̄s veritas v̄rax inue
niri volēs p̄missum suū aduentū
pp̄t̄ p̄bas tantē hodie veracit̄ ad
impleuit. Vñd et vere dic̄t. ego
ipse qui loquor sciz p̄ p̄bas. ec
ce assū incarnat⁹. Incarnatio at̄
xp̄i nām in plurib⁹ excellēbat.
he. li. m̄j. ca. ix. **D**e eodē.

Evangelizō v̄b⁹ gaudium

magnū qd̄ erit omni populo. qz
natus est nobis hodie saluator.
Luce. ij. In istis verbis preco ce
lestis regni angelus tria pastori
bus preconizat.

Primo magni gaudij certāz
a iustissimā causam. ibi. Euāgo
lizō v̄bis gaudiū magnū. nisi ei
certa a iusta subesset causa gaudi
um magnū rationabilis dici non
possz. Sed liberatio a morte eter
na et aditus regni etermi est cau
sa huius gaudij. ergo a gaudiū
qd̄ ex ipsa causa nascit̄ magnuz
iuste dici debet.

Secūdo exprimit generalita
tis hui⁹ gaudij firmissimaz repro
missionem. ibi. quod erit omi po
pulo. sciz pplō dei. non populo
diaboli. quia istud gaudiuz est
āgelorū quorū ruina restaurat̄.
Sanctorū quorum status in ce
lo sublimat̄. Iustorū in terra q̄
rum gratie augmentant̄ Penitē
tium quorū vita emēdatur. Gē
tilitatis que ad fidem a v̄nitatem
ecclesie vocat̄.

Terādo subinfert hui⁹ gaudij
maifestissimā declarationē. ibi.
quia natus est nobis saluator.

Circa verba ppositu thēmatīs
notandū q̄ natiuitas christi tri
plex est. scilicet diuina. hūana.
et gratuita. Require libro q̄rto
cap. x. Natiuitas christi.

Dominica infra octauā
Qui v̄nit plenitudo tempis
misit de⁹ filiū suū natum
ex muliere. ad Gal. m̄j. In his

apostolus quinque per ordinem ponit.

Primo tempore quod usque ad creatum ab adam defluerat imperfectionem. ibi. ubi venit plenitudo temporis quasi dicat Omne tempus quod defluerat imperfectionem continebat usque ad christi tempus in quo dei perfecta sunt opera. quia in a summis coniunguntur.

Secundo filii dei eternam et ineffabilem generationem. ibi. misit deus filium suum quem seipsum ab eterno ineffabile de se genuit.

Tercio temporalis christi natiuitatis declaratio. ibi. factum ex muliere factum sub lege. quasi dicat. licet ab eterno natus sit a patre ante omnem legem angelicam et humanam. tamen sub lege natus est ex muliere.

Quarto natiuitatis eiusdem facte in tempore certa rationem. ibi. ut eos qui sub lege est. etc.

Quinto redemptionis per christum facte effectus declarationem. ibi. ut adoptionem filiorum. **C**irca verba propositi thematis notandum quod filius ostenditur esse per easdem rationes per quas non dicit pater. Require libro primo ca. v. cum sint cor. etc.

De eodem.

Der crescebat et confortabatur plenus sapientia Luce. ij.

In verbis predictis non est intelligendum quod ihesus in se profecerit quod ab infantia conceptionis sapientia plenus fuit. sed potius profecit in aliis qui doctrina sua et exemplo profecerunt. et hoc coram deo. id est ad gratiam dei. et hominibus. id est ad

utilitatem hominum. proficiebat tamen ihesus in se etiam cognitione experientiali et sensuali. quia dicitur se cum apostolo ex hiis que passus est obedientiam. Et secundum hoc nota quod sicut in christo fuit omnis plenitudo gratie. ita et omnis plenitudo scientie. Require libro. iij. ca. xiiij.

In circuncisione domini.

Apparuit benignitas et humanitas saluatoris nostri dei. Ad titulum. ij. **I**n verbis propositis tria insinuat apostolus in christo apparuisse. seu manifesta fuisse.

Primo suam inolitam bonitatem que in hoc apparuit quod ipse dominus legis legi pro nobis subiaceret voluit ibi. apparuit benignitas.

Secundo veram assumptam humanitatem que apparuit per prepucium in circuncisione ablationem. ibi. et humanitas.

Tercio sue circuncisionis utilitatem que ordinata fuit ad nostram salutem. ibi. saluatoris nostri dei.

Circa verba propositi thematis notandum quod christus accepit circuncisionem multiplici ratione. Require libro quarto. ca. xi. **De eodem.**

Quatum est nomen eius ihesus. Luce. ij. In hiis verbis sanctus euangelista tria innuit attendenda.

Primo quod nomen imponitur in cognoscibili. cum tamen omnis res suo nomine cognoscat. ibi. quatum est nomen eius.

Secundo quod nomen illud ei congruere dicitur cognitione intellectu a. iij.

ali. ibi Ihesus qd sonat saluator
quasi dicat. nomen tale ei congru-
ebat. quia venit vt saluaret.

Tercio qd effectus ipsi? nomi-
nis pnunciatur ab angelo spū p-
phetali. ibi. qd vocatū est ab an-
gelo. **C**ircavba ppositi thema-
tis notādū qd dignitas hui? nois?
qd est ihesus multiplex est. Re-
quie libro q̄rto. ca. xi. circa medi-
um ipsius capituli.

Et in epiphania dñi.
Ambulabūt gentes in lu-
mine tuo ⁊ reges in splendore ort?
tui **V**sa. lx. **L**icet omēs stelle
sint filij dei qui ⁊ eas creauit. qz
iuxta iobānē ab ipso et p ipsum
sunt omia. Nec tamē stella que
magos duxit pprie sua stella di-
citur. quia eā de nouo ad seipm
manifestādū creauit. scdm illd
math. ij. Vidimus stellā eius in
oriente. Et secundū hoc effect?
huius stelle triplex in verb? pro-
positi? demonstratur.

Primo quia ignorātes deū ad
inquirendū eū instruxit. ibi. Et
ambulabūt.

Secundo quia in tenebris eū
tibus ne erraret illuxit. ibi. gētes?
in lumie tuo. Gentes em̄ erant in
tenebris. imo erāt tenebre. iuxta
illud. Eratis em̄ aliqn̄ tenebre.
scz cū adhuc gentes essetis.

Tercō quia nō viles sed excel-
lentes ⁊ idoneos ad xpm perdu-
xit. ibi. ⁊ reges i splendore ort?
tui. **C**irca verba ppositi thema-
tis notandum qd illa stella q̄ ma-

gos ad xpm perduxit signat lu-
mē gratie. in cuius lumine homo
ad christū perducitur. **R**equire
libro q̄nto de gratia. capitulo pri-
mo ⁊ secūdo.

De eodem

Et responso accepto in som-
nis ne redirent ad herodem
per aliā viam reuersi sunt in regi-
onē suam. **M**ath. ij. **B**eatus
euāgelista matthe? vere penitenti-
bus qui iam xpm stella duce. id
est grā illustrante quesierūt. ⁊ ei-
aurū dilectionis. ⁊ thus deuotiois?
⁊ mirram contritionis obtulerūt.
in verbis predictis tria innuit eē
facienda.

Primo ne amplius diaboli iu-
go se subiciant. ibi. **R**espōso ac-
cepto in somnis ne redirent ad he-
rodem. id est ad diabolū a quo
iam recesserūt.

Secūdo vt lata via que ad p-
ditionē duat relicta p artā ince-
dant. **I**uxta illud **A**rta est via
que duat ad patriā. ibi. per ali-
am viam.

Tercio vt ipsam donec ad pa-
triaz ptingāt nō deserant. ibi. re-
uersi sunt in regionem suā. scilicet
in terram viuentiu. **C**irca ver-
ba ppositi thematis notādū
qd via impiorū est tenebrosa. et
ideo nesciūt vbi corruāt. hec est
via peccatorū qua itur ad prinā-
pem tenebrarū. ⁊ per cōsequens
ad terrā tenebrosā ⁊ opertā mor-
tis caligine. **I**ustorū autē semita
est quasi lux splēdes. ⁊ ideo du-
at ad xpm vniū lucez ⁊ ad lucidā

regionez. Require libro quinto
caplo. xxij. Caritas.

Dñica priā post epiphaniā.

Sicut in vno corpore multa
membra habemus. omnia
autē mēbra non eundē actuz ha
bēt. Romanoꝝ. xij. Ad osten
dendū corpus xpi mysticū cū cor
pore hūano cōuenire verbis istis
apłustrabens similitudinē qua
tuoz faciūt.

Primo ostendit corpus hūa
num ex multis membrīs compa
ctuz. ibi. Sicut in vno corpore
multa mēbra habemus.

Secundo innuit eodē mō xpi
corpus ex multis fidelibꝫ in vnū
redactū. ibi. ita mlti vnum cor
pus sumus in xpō.

Tercio subiūgit mysticiā corpō
ris xpi diuersitatē actuum. ibi.
omnia autē membra non eundē a
ctū habent.

Quarto intendit ostendere q
ipsorum vinculū fidei et dilectio
nis debet esse compactū. ibi. sin
guli autē alter alterius membra.

Circa verba ppositi thematis
notandum q sicut membra hūa
ni corporis amore quodam natu
rali ad inuicem colligātur sibiqꝫ
mutuo subueniunt. Ita mēbra
mysticiā corpōis xpi per caritatem
connectuntur. et xpō suo capiti
vniuntur. Require libro. v. ca.
xxij.

De eodem.

Ihesus proficiebat sapiētia
et virtute et gratia apud de
um et homines. Luce. ij. Quia se

4
eundū alligustini. omnis xpi ac
tio nostra est instructō. Beatus
euangelista lucas in verbis istis
ostēdit quomodo nos vtiliter p
ficere valeamus. Innuit autē
duo.

Primo q profectus etatis si
ne profectu sapiētie est vitupe
rabilis quod ab eo perpenditur
quia primo pmit. Ihesus profi
ciebat sapiētia. Postea subiun
git etate. quasi dicat. Nisi isti p
fectus currant simul pfectus eta
tis est odiosus. Juxta illd psā.
Puer centum annorum erit ma
ledictus.

Secundo q pfectus grē apd
homines nisi primo sit apud deū
erit execrabil. qd ex eo colligi
tur. quia primo premitit apud
deū. Postea subiūgit apud ho
mines. qsi dicat. Nisi homo gra
tia pficiat apud deū. pfectus a
pud hoies nullus erit. Juxta illd
apłi. Si hominibus placere xpi
seruus non essem. De plenitu
dine autē grē xpi. Require li
bro quarto ca. xij. Post hec cō
siderandum qd.

Dñica priā
post octauam epiphaniē dñi.
Caritate fraternitatis inuicē
diligentes qd. Romano.
xij. In verbis istis apostolꝫ
circa caritatem xpi duo instruit
attendenda.

Primo q in eius dilectione
fratrum carnaliū est affectus ser
uandus. ibi. Caritate fraternita
tis. quia sicut fratres carnales ex
a iij.

eodem patre et matre procreantur.
ita et proximi ex eodem patre be-
o et eadem matre ecclesia generantur.

VSecundo quod proximus proximum
suum diligens ab eo fideliter est
reuerendandus. ibi. inuicem dili-
gentes. De caritate autem proximi
requiritur libro. v. ca. xxx.

Uocatus est autem ihesus et di-
scipuli eius ad nuptias.

Job. ij. Quod nuptie sunt honora-
biles et licite euangelista ostendit
in istis verbis et hoc dupliciter.

VPrimo quia ihesus uocatus ad
eas ipsas sua presentia honorauit.
ibi. uocatus est ihesus.

VSecundo quia discipulos com-
munes secum ducens tanquam bonas
et licitas approbavit. ibi. et disci-
puli eius ad nuptias. De nupti-
is autem requiritur libro. vi. ca. xxvij
Matrimonium. **¶ Dñica secundum a.**

Nolite prudentes esse apud
uos metipsums nulli malum
pro malo reddentes. Romano.
xij. **V**In verbis istis apostolus
prudentiam duplicem inueniens
duo facit.

VPrimo unam ex hijs prohibet
et dissuadet tanquam deo odibile.
ibi. Nolite esse prudentes apud
uos metipsums.

VSecundo alteram tenendam con-
sulit et hortatur tanquam deo ama-
bilem. ibi. nulli malum pro malo
reddentes. **V**Circa uerba propo-
siti thematici notandum quod prudens
ille dicitur apud semetipsum qui
prudentiam sibi datam in se refle-

ctit tantum. Unde talis non est
prudens apud deum quia non ad
dei gloriam utitur. nec apud pro-
ximum. quia non proximo sed sibi
per eam prouidet in his que caro
concupiscit. et hanc duplicem pru-
dentiam distinguit expresse ad
romanos dicens. Prudentia car-
nis mors est. prudentia autem spi-
ritus uita et pax est. Unde pru-
dentiam spiritus teneamus. Requi-
re libro quinto capitulo. xxxiii.
Prudentia. ¶ De eodem.

Homo sum sub potestate con-
stitutus habens sub me mi-
lites Mathe. viii. **V**In his uerbis
centurio fidei quam de christo ha-
buit declarans perfectam. fidem
suam tripliciter probat argumeto
VPrimo quod omnis creatura est
ei subiecta. ibi. Homo sum sub
potestate constitutus habens sub
me milites. quasi dicat. Si ego
homo sub potestate cesaris positus
habeo sub me milites. quanta ma-
gis tu qui sub nullius potestate
es constitutus habes tibi subiec-
tam omnem creaturam.

VSecundo quod omnis res moue-
tur secundum sua uoluntate. ibi. dico
huic uade et uadit. quasi dicat.
Si serui mei mouentur ad uoluntatem
meam preceptum multo magis om-
nis res ad nutum tuum adest.

VTercio quod ad resistendum ei nul-
la sufficit potentia. ibi. et alio die
mihi et uenit. **V**Circa uerba propo-
siti thematici notandum quod apostolus
pulchre diffinit fidem. Requirere

libro quinto de hie ca. xviii.

Dominica tertia.

Plenitudo legis est caritas
Ro. xxi. In verbis istis a
postolus describit perfectione ca
ritatis et hoc tripliciter.

Primo a plenitudine omnium
aliorum mandatorum continen
tia. ibi. Plenitudo.

Secundo ab omni salutifere
scientie sapientia. ibi. legis. qz
omnis scientia legis veteris et no
ue et omnis sapientia in ea virtu
aliter continetur.

Tercio ab actualis dulcedis
eius exuberantia. ibi caritas. qz
ipsius nomen et actus dulcedine
spus exuberat Requie libro. v.
ca. xxvii. de caritate. De eod

Surgens ihesus iperavit ve
tis et mari et facta est tran
quillitas magna. Mathei. vii.
In verbis istis circa triumphum
temptationis diabolice beatus eu
angelista matheus tria per ordi
nem ponit.

Primo qz xps ad dissipanduz
inimicu p oratione sit suscitad?
ibi. Surgens ihesus.

Secundo qz omis triumph?
temptationis ab eo sit sperand?
ibi. impavit ventis et mari.

Tercio qz temptatione devic
ta christus i pace cordis resistes
sit laudandus. Requie de tem
ptatione diaboli libro secundo ca.
lvi. De eodem.

Pax xpi exultet in cordib?
vestris in q et vocati estis

Ad colosenses. iii. In verbis
istis apostolus tria facit.

Primo pacem vera a falsa seu
mundana discernit. ibi. pax cri
sti. quasi dicat Non pax carnis
que ad concupiscentias concor
dat. aut hominis que homini ma
lum suabenti acquiescit. aut de
monis que concordat cum facie
tibus voluntatem suaz. S3 pax
christi que consistit in faciendo
et patiendo que ipse christus do
minus noster vult.

Secundo ostedit qz pax cri
sti gaudium mundi et concordia
am eius spernit. ibi. exultet i cor
dibus vestris non pax mundi.

Tercio declarat qz hec pax
membra christi in vnum corp?
ecclesie connectit. ibi. in qua et
vocati estis in vno corpoe. Requie
de pace libro quinto capitulo.
liii. De eodem.

Quoniam dormirent homines ve
nit inimicus eius et superse
minavit zizania. Mathei. xiii.

Circa ortum erroris in corde
humano beatus matheus in ver
bis istis tria per ordinem ponit

Primo qz ortus erroris nasci
tur per hominis inertiam seu neg
ligentiam. ibi. cuz dormirent ho
mines. id est negligenter se ha
berent veritatem non curando

Secundo qz crescete negligē
tia seiat diabolus in corde peccati
nequidam. ibi. venit inimicus
homo et superseminavit zizania
in medio tui. id est in medio ho

nortiz naturalium que deus in hōie
plantauit

Tercio q̄ peccati nequida oc
cassione negligētie seminata ma
iorem infert seuiam. **I**bi. a ab
ijt. ad hoc scilicet vt septem spi
ritus nequiores se assumens. se
men errorum multiplicaret redi
ens. **C**irca verba ppositi the
matis notandū q̄ semē dyaboli
sūt errores multiformes quos in
agro ecclesie seminauit. **R**equire
de erroribus creatōis libro se
cūdo ca. primo. circa mundi crea
tionem. **De eodem.**

OMnes eandē escam spirita
lē māducauerunt ac. p. co
rint̄. x. **I**n verbis istis ostē
dit ap̄l̄us verū esum corpis xpi
in lege noua traditū figuratē i
lege veteri precessisse. **i**bi. Omēs
eandē escāz spiritalem māduca
uerunt. scilicet p̄res exeuntes de e
gipto aguū pascalem edentes q̄
corpus xpi verū figurabat.

Secūdo insinuat eosq̄ potū
sanguinis xpi spūaliter bibisse.
ibi. et omēs eundē potuz spūa
lem biberunt. scilicet sanguinez i
esu christi.

Tercio ostendit huius potus fi
guram in aqua quā moyses edu
xit de petra. **i**bi. bibeāt autē de
spiritali consequēti eos petra ac
Require de sacra eucharistia li.
vi. ca. xi. **De eodē.**

Multi sūt vocati pauā vero
electi. **M**at̄. xx. **I**n hīs
verbis beatus euāgelista mathe

us d̄ n̄plicē effeētū gratie h̄nuit

Primo gr̄e preuenētis p̄ quā
ad penitentiā vocamur.

Secundo gr̄e subsequētis p̄
quam perseuerantes in penitētia
glorificamur. quia aut̄ multi gra
tiam abijciunt quam perāpiunt
ideo mlti vocant̄ quidem ad glo
riam sed non peruenūt. quia ḡ
tiā per quam solaz veniē poterāt
a se abijciunt. **C**ontra quos apo
stol̄. **N**on abijcō gratiam dei.
Pauā autē in subsequēti grati
a que sola perduāt ad gloriāz p̄
seuerant. ideo a pauā ad gloriā
eliguntur. **C**irca verba p̄posi
ti thematis notandum q̄ nullus
ad gloriā efficaciter eligitur ni
si per infusione gratie iustificet̄.
Require de iustificatione imp̄.
libro. vi. ca. xxx. **De eodē**

Sufficiat tibi gratia mea **N**ā
virtus in infirmitate perficit̄
tur. **i**ij. corint̄. xij. **I**n verbis
istis deus dator gratiarū commē
dat gratiā dupliciter.

Primo tanq̄m nobile semen i
agro cordis seminatum generat
sufficiētiā meritorū. quia gra
tia est prināpiuz meriti a sine ea
nulluz opus meritorū iudicat̄.
ibi. Sufficiat tibi gratia mea.

Secundo q̄ virtus a lumine
gratie fluēs causat copiā merito
rum. **i**bi. nam virtus i infirmita
te perficit̄. quasi dicat **V**irtus
per infirmitatem tanq̄m per suū
oppositū perficit̄ a cōseruat̄. p̄fā
at̄ a cōseruata in gloriā induat̄

Requie de gra libro. v. ca. iij.

EXist qui seminat De eodem
nat seminare semē suūz ac.
Luce. viij. ¶ In hīs verbis xp̄s
de seipso tria per ordiez insinuat
et ostendit.

¶ Primo q̄ d̄ secreto inuisibilis
sue deitatis. id de sinu patris exi
ens se mundo publicauit. ibi. exi
it. iuxta illd̄ iohannis. Exiui a
p̄re et ueni in mundū.

¶ Secundo q̄ mundū desertū et
incultū inueniēs omne semē verū
i eo seminauit. ibi. qui semiat se
minaē.

¶ Terāo q̄ semē diabolicū aēte
suū aduentū iactum a suo semine
discrepauit. ibi. semen suūz. q̄d̄
longe discrepat a semine diabo
lico. Circa uerba p̄positū thema
tis notandū q̄ sicut diabolus semi
nauit i mūdo falsitatē et uiciā. ita
ecōuerso xp̄s seminauit ueritatē
ac uirtutes. Require de uirtutibz
libro q̄nto cap̄lo q̄rto.

Omnia prima in q̄dragesima.

Sed distribuero in cibos pau
perū omēs facultates meas
ac. p̄me Corint. xij. ¶ In hīs
uerbis p̄bat ap̄l̄s nullū op̄ quā
tumcūq̄ arduū esse meritorū a
p̄s deū sine caritate. et ad hoc uti
tur duplici argumēto.

¶ Primo arguēs a rebus exteri
oribus ad sustentationē corpis
ordinatis.

¶ Secūdo assumit argumentū
ab affectionibz mentis quibus
sc̄z afficiamur naturaliter circa cor

6
p̄. quasi dicat. Si hec duo que
inter omnia in hac uita diligunt
exposita sine caritate non p̄sunt
ad uitam eternā. ergo nullus ali
us actus ualz qui sit sine caritate
Require de caritate libro. v. ca.
pitulo. xxv. De eodem.

Respice fides tua te saluū fe
cit. Luce. xviij. ¶ In uerbis
istis xp̄s ceco ab ipso illuminato
loquens duo facit.

¶ Primo uirtutē latētis in se diu
initatis manifestat quādo impati
ue dicit. respice

¶ Secundo effectū fidei catholi
ce expresse demonstrat. ibi. fides
tua te saluūz fecit. Require de ef
fectu fidei li. v. ca. xvi.

In omnibz exhibeamus nos
sicut di ministros. ij. ad cori
th. vi. ¶ Licet omni tpe xpi mi
nistri sibi debeāt ministeriū exhi
bere. Ap̄stolus tñ hortat̄ in hīs
diebz ad ministeriū dei specialiter
dedicatis ministros xpi se plus soli
to ad ministrādū ei sollicitos ex
hibere. et ad hoc q̄tuor ex ordine
ponit.

¶ Primo exhortat̄ ut ois terpo
et negligētia remoueatur. ibi. in
omnibz. ne scilicet aliquod faciē
dum negligatur.

¶ Secūdo ut op̄ n̄i ministerij
uolūtarie nō ex coactiōe aliq̄ of
ferat̄. ibi. exhibea? nosmetip̄os

¶ Terāo ut omne opus nostri
ministerij in deum dirigat̄. ibi.
sicut dei ministros.

¶ Quarto ut affectus ad ministrā

dū deo cept? p effectū oñdat. ibi. in mltā patientia ⁊ tribulati one ac. ¶ Circa v̄ba ppositi the matis notādū q̄ hic proprie cri sto ministrat qui sue volūtati i oibus se cōformat. Require de con formitate volūtatis nr̄. li. primo ca. xxxij. **D**e eodem.

Datus est ihesus in desertū a spū vt temptaret a diabo lo. Mat̄. iij. ¶ Beatus euāge lista in verō p̄ta ctis tria cōsiderā da innuit.

¶ Primo q̄ ab iterne quietis cō solatione desertus temptationi sa lubriter exponit. ibi ductus est ihesus in desertū.

¶ Secūdo q̄ desertū spiritus s̄a cti permissione efficit. ibi a spū.

¶ Tercio q̄ diabolo dispensacō ne dei ad temptādū dat. ibi. vt tēptaēt a diabolo. ¶ Circa ver ba ppositi the matis notādū q̄ ad resistendū temptationi diabo lice maxie valet cōsideratio pena rū inferni. que succumbentib? tē ptationi infligunt. Require de penīs inferni li. vij. ca. xx.

Dom̄ica secūda.

Non em̄ vocauit nos deus in immūdiā. s̄ in sanctificati onē p̄. tessal. iij. ¶ In verbis p̄ missis distiguit ap̄lus vocatiōē dei a vocatiōe diaboli ⁊ hoc per duo opposita.

¶ Primū est immūdiā ad quā diabolus filios suos vocat. ibi. n̄ vocauit nos deus sc̄z filios suos in imūdiā sicut diabol? suos vocat

¶ Secūdu oppositū est mūdi ā seu sanctificatio que opponit̄ immūdiā ad quā deus electos suos inuitat. ibi. sed in iustificati onem. ¶ Circa v̄ba ppositi the matis notādū q̄ immūdiā ad quā de? nullū vocat. sed prohibz ⁊ detestat̄ est peccatū mortale. Requē de septem vicijs in gene re. libro. iij. ca. xij. **D**e eodē

Mulier chananea egressa a finib? illis clamabat dicēs. miserē mei fili dauid Mat̄. xv.

¶ Ad cognitionē dei adipiscen daz beatus ap̄lus in verbis istis tria innuit attendenda.

¶ Primum est peccati mortalis actual̄ discrecō. ibi. mulier cha nanea a finib? illis egressa.

¶ Secūdu est defectū nr̄ōrū ⁊ peccatorum cognitio. ibi. filia mea. id est ania male a d̄monio torquetur.

¶ Tercū est deo per orationē ap propinquatio. ibi miserere mei. ⁊ tunc sequitur diuina cognitio ibi. fili dauid. Licet autē excellē tia dei tanta sit vt a nullo valeat cōprehendi. cognoscit̄ tñ per qñ qz notiones. Require de excellē tia d̄i libro primo ca. xxi.

Dom̄ica tercia.

Gratias ei aliquñ tenebre. nūc autē lux in d̄no. Ad ephē. q̄nto. ¶ Circa statū veracit̄ peni tētū in verbis istis poit ap̄sto? triplicem gradum seu p̄cessum se cūdu triplex tempus. sc̄z p̄is preteritū ⁊ futurū.

Primus gradus presentis tempō
ris ē peccati tenebrositas . a hec
est recognoscēda a flēda . ibi E
ntis enī aliquādo tenebre .

Secundus gradus presentis
tempis ē iusticie a penitētie lumi
nositas . a hic est iugiter retinē
dus . ibi . nunc autē lux in dño .

Tercius futuri tps est pseue
rantie virtuositas . a hic est ap
prehēdēdus . ibi . vt filij lucis am
bulate . **C**irca vba ppositi the
matis notandū q filij lucis sunt
veraciter penitētes . a quorū cordi
bus pccorū tenebre sūt per insulsi
onē lucis grē effugate . **R**equire
de penitētia libro . vi . ca . xvij .

Quoniam fortis ar **D**e eodē
matus custodit atriu suuz
in pace sūt omia que possidet Lu
ca . xi . **C**irca effectū fortitudi
nis in vbis pmissis xps triplicem
cōditionem innuit euidenter .

Primo ostēdēns q a principē
tenebrarū telis sue pfidie non po
terit vulnerari . qz armatus est sci
licet armis lucis ac .

Secundo declarans q cordis
eius atriu p pugnā temptationis
nō valet expugnari . quia custo
dit atriu suū scz virilitē resistēdo .

Tercio inuēs q thesaurus vir
tutū reconditus in anima nequa
qm poterit asportari . quia in pa
ce sunt omia que possidet **R**equire
de virtute fortitudis libro . v .
caplo . xxxv . **D**e eodem .

Illa autē que sursum est biē
rusalē libera est q est mater

mā . ad Gal . iij . **V**t carcer hu
ius mundi quē reprobi pro pam
viso sibi eligūt cōtemnat . a hic
rusalē habitatio celestis que vera
est electorū patria appetatur .
Apostolus ad puocandum illic de
sideriū nostrū . illius ciuitatis con
ditiones preclaras poit in verbis
predictis . commendans eam prin
cipaliter a quadrupliā cōditione
cōtraria conditionibz huius mūdi
in quo nūc pegrinamur .

Prima est ei⁹ ciuitas quia illa
sursum tanqm i secreto a sano situ .
hec autē ciuitas terrestri⁹ nrē ha
bitationis deorsuz ē in fetore a cō
tinua anxietate a pturbatione .

Secūda est pacis multiplica
tas . quia hierusalē dicit visio pa
cis . quia ibi perfecta pax erit .
hec autē plena iniquitate a dissen
sione . iuxta illd ps **V**idi inqta
tē a cōtradictionē in ciuitate .

Tercia est libertatis ei⁹ nobili
tas quia libera est . hec at dñs ali
emis . id ē vicij⁹ a pccis seruit q
nō dāt ei requē die ac nocte . iu
xta illd **Q**ui facit peccatū seru⁹
est peccati .

Quarta ē caritatis copiositas
quia mī nā q scz amat filios a
matur ab eis . **V**nd semp ibi est
amor mutuus oim illic habitāti
um . hec autē odij a inuidia re
pleta ē . iuxta illud hieremie . **V**
nusquisqz a frē suo caueat a p
ximo suo attendat . **R**equire de
gaudij huius celestis hierusalē .
li . vij . ca . xxx . **D**e eodem .

Abijt ihesus trans mare gali
lee qd est tiberiadis ac Jo
hannis .vi. ¶ Circa actū vere pe
nitentie informandū beatus iohan
nes i verbis ppositis tria facit que
ad verā penitentiam pertinent.

¶ Primo eni ostēdit qd vere pei
tentē actū peccati mortalis oportet
ex toto deserere. ibi Abijt ihe
sus. id est salutē querēs abijt reli
quendo sez peccatū.

¶ Secūdo innuit qd amaritudi
nē satisfactōnis annexā peniten
tie oportet omnino trāhre. ibi. trās
mare galilee qd est tiberiadis

¶ Tercio docet lucas exēpla eos
qui peccauerāt alijs ostēdere. ibi
sequebat eū multitudo magna.
quia videbāt signa sciz vere peni
tentie sup hijs qui infirmabant.
sez infirmitate mortalis peccā Re
quire de pnia. li. vi. cap. xix.

Dominica in passione.

Sanguis hircorū et thauro
rū et cinis vitule aspersus in
quinatos scificat. ad heb. ix. ¶

In verbis istis apłs p locum a
maiori arguēs pbat efficaciam
mortis xpi. quasi diceret Si illd
qd videt minn inesse inest. et qd
magis videtur inesse inest. ¶ Di
stinctionē tamē inter sanguinez
hircorū et thaurorū et cinerē vitu
le aspersum et inter sanguinē xpi
ponēs duo facit.

¶ Primo eni ostendit qd p̄mus
animaliū sanguis secundū legis
ceremonias carnē emūdabat. id
est emundatos exterius coraz ho

minē ostentebat. ibi. Si sanguis
hircorū et thaurorum et cinis vitu
le aspersus inquinatos sanctificat
ad emundationem carnis.

¶ Secundo innuit qd sanguis ipsi
us christi conscientia interioris pu
rificat. ibi. quātomagis sanguis
xpi qui per spiritum semetipsuz
obtulit immaculatū deo emūda
uit conscientia nostrā ab operibz
mortuis ad seruiendū deo viuen
ti. Require de passione xpi libro
q̄rto. ca. xvij. ¶ De eodem.

Est pater meus qui glorifi
cat me quē vs dicatis quia
deus vester est Jo. viij. In ver
bis istis ad ostendendū se veruz
dei filium xps quatuor facit.

¶ Primo eni ostēdit patrem su
um semp imutabiliter substituisse
ibi. Est pater meus Juxta illd
ps. Tu autē ideim ipse es. et ide
o solus est deus verus cuius hoc
nomē est. est.

¶ Secundo innuit se deū de deo
p generationē eternā processisse.
ibi. qui glorificat me sciz cōmū
cāto diuinitatis sue essentia. ita vt
sim deus verus de deo vero. ibi.
quē vs dicatis quia deus vester ē.

¶ Tercio declarat ipsū patrē su
um legē moysi dedisse.

¶ Quarto pbat eos a luce diuine
agnitionis in ignorātie tenebras
cēcidisse. ibi. et non cognouistis
eū. ¶ Circa v̄ba ppositi thēma
tis notandū qd deus pater filium
generando eū a se multiplicatē glo
rificauit quāto eum ad imaginē

fuam genitū triplīā excellentia
infirmuit. Require de imagine
que filius est et d' eius triplīā ex
cellentia libro primo caplo .vi.

H Dominica in palmis

Humiliauit semetipfū factus
obediens vsq; ad mortē mortem
autē crucis .ad phil. ij. In hīs
verbis ostendit ap'us xpm tan
q; verū medicū infirmitatē prīe
preuaricationis primorū parētū
per contrariū remediū curasse . et
ad hoc intelligendū tria innuit.

Primo q; cōtra superbiā eorū
qui se contra deū erexerunt xps
semetipfū humiliavit .ibi. humi
liauit enī semetipfū.

Secundo q; contra eorū inobe
dientia qua se deo opposuerunt
se ad mortis obedientiaz inclina
uit .ibi. factus obediens vsq; ad
mortem .

Terāo q; cōtra fructū sumptū
de ligno vitō mortē i ligno cru
cis toleravit .ibi. mortē at crucis
Iuxta illd. vt qui p lignū vince
bat .p lignū q; vinceret . Requī
re de passione xpi li. iij. ca. xix.

Dicite filie syon De eodē.
Ecce rex tuus venit tibi māfue
tus sedens sup asinā et pullū fili
um subiugalis . Matb. xxi.

In verbis ppositis circa aduentū
xpi ppheta tria facit.

Primo enī ostēdit se tantum
ppter videntes eū per fidē in carne
venisse .ibi. Dicite filie syon. id
est me expectantibus per fidem.
quia syon speculatio interpretat

Secūdo innuit hīs solis et nē
lis alijs se māfuetū aduenisse .ibi
venit tibi mansuetus ecce rex tu
us . q; alijs dñs erit et itolerabil

Tercio māfuetudinē ipsam p
bat eum per effectū ostendisse .
ibi. et sedens super asinā et filiū
subiugalis . **C**irca verba pro
positi thēmatīs notandū q; xps
per meritū suū quo electis suis
meruit ostendit eis mansuetudi
nem suā . Require de merito xpi
libro quarto . caplo . xv.

D Dominica in pasca.

Non est hic surrexit ei sicut
dixit venite et videte locū v
bi positus erat . Matb. vltio.

Circa resurrectionis dñice veri
tatem angelus dñi loquens ver
ba huius thēmatīs duo facit.

Primo enī pbat christus ver
ba sua que ante mortē predixe
rat efficaciter impleuisse .ibi. Sur
rexit sicut dixit.

Secundo ostendit eum p va
cuitatem sui sepulchri argumen
ta sue resurrectionis reliquisse .ibi
venite et videte locum vbi positus
erat dñs . quia locus sciz ipse va
cuus est . Require de resurrectio
ne christi libro quarto . ca. xxij

D De eodem.

Quo eūtes dicite discipulis
eius quia surrexit . Mathei
vltimo . **C**irca vtilitatem re
surrectionis ipse angelus domini
tria intendit.

Primo ne dilata ignorantia re
surrectionis dñi discipulis dubiū

importat. ibi. ato eutes.

VSecūdo ne resurrectōis rūmor
ad incredulos priō puemat. ibi.
dicite discipulis ei?

VTercō vt nūciata resurrectō
merore a discipulorū mētibus ex
cutiat. ibi. q: surrexit. Require
de resurrectōe dñi li. iij. ca. xxij

In octaua pasce.

Omnne qd natū ē ex dō
vinat mundū. Et hec ē
victoria q vinat mūdū

fides nrā. prime Job. v. In ver
bis istis btūs iohānes tria itēdit

VPrimo em̄ innuit diuersā eē
natiuitatē. ibi. Omne qd natū ē
ex deo. qsi diceret. Si nō est na
t? ex deo ergo relinquit q sit na
tus ex carne a diabolo.

VSecūdo q hec sola natitas
mūdi generat victoriositatē. ibi
vinat mundū. quasi diceret. Sz
natiuitas a diabolo. De q iohēs
Vos ex prē diabolo estis. vma
tur a mūdo.

VTercō ponit victorie mūdi
q̄litatē. ibi. hec est victoria que
vinat mundū fides nrā. **V**Cir
ca verba ppositi thematis notād
q militi xp̄i summi regis qui ab
eo a ecclesia sponsa sua natus ē
a verus heres futur? est regni pa
tris sui semp est pugnandū con
tra inimicos ipsius patris sui. qui
sunt vicia et peccata. Requie de
septem vicis in genere libro ter
cio capitulo. xij.

Omnis sunt discipuli viso
domio. Jobis. xx. In

vbi p̄dictis btūs iohēs tria facit
VPrimo ostēdit discipulorū
tristitiā de morte xp̄i habitā. ibi
Gaussi sunt. scilicet qui tristes erāt

VSecūdo innuit fidem eorū de
xp̄o prius habitā i ipsis renoua
taz. ibi. discipuli. quasi diceret.
licet in morte omēs relicto eo fu
gerent. nunc tamē fidem priorez
resumptā tenent.

VTercō declarat materiā gau
dij ex visice domi generatā. ibi.
viso domio. **V**Qualiter autē a
nima deū videat seu cognoscat.
Require libro. vij. ca. xxv.

Omnia priā p? octauā pasce

Omnis aliquāto sic oues
errantes h̄ conuersi estis
nūc ad pastorem a ep̄m
animarū vestrarū. prime Pe. ij.
In verbis premissis beatus petr?
cōuersis ad xp̄m fidelibus innotē
scit tria.

VPrimo q ante cōuersionē a
via veritatis errauerunt. ibi. Era
tis aliquāto sicut oues errantes.

VSecūdo q rectorē iustuz et
doctorē veritatis iuenerūt. ibi. h̄
cueri estis nunc ad pastorem.

VTercō q suas aias cure ve
ri plati omiserūt. ibi. a ep̄m aia
rū vrarū **V**Circa vba ppositi the
matis notādū q fideles laudāt
digne q relicto malo plato sciz
diabolo sub cui? obediētia oberra
uerūt a i tenebris ābulauerūt a se
ad xp̄m verū platur qē via veri
tas a vita se cūerterūt. Require
de maliciā diaboli contra nos li. ij.

ca. xxvij. **De eodem.**

Sicut nouit me pater et ego
agnosco patrem. et animam
meam pono pro ouibus meis. Job.
x. **I**n his uerbis christus se uerum
deum probat insolubili argumē
to quod sic poterit informari. Cre
ator cum sit incomprehensibilis a cre
atura non potest cognosci ea plei
tudine cognitionis qua creatura
cognoscitur a creatore. sed christus no
uit patrem eo modo quo nouit pater
eum. ergo non est creatura sed creator
deus de deo. et secundum hoc duo hic
ponuntur.

Primo quod pater filium nouit ple
ne. ibi. Sicut nouit me pater.

Secundo quod filius patrem eadem si
militudine cognitionis comprehendit.
ibi. et ego agnosco patrem.

Illud autem aduerbiū similitudi
nis sicut. similitudine huius mutu
e agnitionis ostendit. Dicit enim hoc
tius quod trinitas sibi sola nota est
et soli christo. Require de incompre
hensibilitate in libro primo ca. xvi

Dominica secunda.

Omnes honorate. fraternita
tem diligite. deum timeate. regem
honorificate. i. Pe. ij. **I**n uerbis
istis beatus petrus quod triplicem gra
dum perfectionis ponit.

Primo enim hortatur et inuocat ut
nullus hominum cuiuscumque condicio
nis aut secte fuerit contemnat.
ibi. omnes scilicet indifferentem hono
rate. ne a uobis uideatur irrationa
biliter in aliquo de honestate

Secundo instruit ut fraternitas

diligatur in domesticis fidei qui
fratres sunt specialiter censendi tamquam
ex uno patre christo et sponsa sua ec
clesia generati. ibi. fraternitatem
diligite.

Tercio informat ut deus super
omnia timeatur. qui scilicet solus post
quam occidit habet potestatem mittere
in gehennam ignem.

Quarto docet ut prelati quos
deus capita nostra posuit honori debi
tus exhibeat. ibi. reges honorifi
cate. nomine scilicet regis prelatum intel
ligens quemlibet nos regentem.

Circa uerba propositi thematis
notandum quod ueraciter timeentes de
um predicta tria de facti seruauerunt.
Quia dicit ecclesia. qui timeat deum ni
hil negligit. ergo nullum contem
nit. fraternitatem diligit. prelatum
propter deum se subiacet. Require
de timore dei li. v. ca. xxxvij.

De eodem.

Nunc quidem tristitiam habetis
Iterum autem uidebo uos et gaude
bit cor uestrum. Job. xvi. **I**n
uerbis istis ad consolationem ele
ctorum ueraciter penitentium christus
tria ponit.

Primo enim ostendit contritionis
eorum fructuosam tristitiam. ibi.
Nunc quidem tristitiam habetis.

Secundo declarat diuine conso
lationis subsequens letitiam. ibi.
Iterum autem uidebo uos. id est per
respectum gratie iterum consolabor uos.

Iuxta illud psalmus. Secundum multitu
dinem dolorum meorum scilicet in contritio
ne habitantium consolationes tue leti

ficauerunt animam meam.

Tercio pmittit gaudij et mi qd ipse e fruitione continua. ibi. a gaudebit cor vestru scz qd ex visione vult? mei i futuro habebitis quod neo tollet a vob. quia p confirmationis gratia mibi vnie mini et semp vnus spūs meuz eritis. **I**uxta illd iob. In illo die cognoscetis quia ego in patre a pater in me a ego in vob. **C**irca vbappositi thematis notanduz q electi in pnti in contritione de peccatis commissis tristatur. sicut e conuerso reprobi q filij sūt huius mundi cū male fecerit letat. **S**ed hic p grāz solat a in futuro eterno gaudio pfuūt filij xpi. **M**ūdi at filij duxerūt in hoc mundo suos dies in bonis in dei contemptū. ideo in puncto ad inferna de se dēt. **E**t quia contritionis amaritudo parit futuri gaudij suauitate. ideo ad eā est pperādū. **R**equire de contritione li. vi. ca. xxij

Dominica tertia.

Ira viri iusticia dei nō operat. **J**acobi p̄rio **I**n verbis istis btūs iacobus duplicat conditione a effectū ire describit.

Primo q ira deordinat etiam bonem vtuosū. ibi. ira viri scz virtuosū qui viret in bono ope. quia vir dicitur a viriditate.

Secūdo q in bonis opibz reddit infructuosū. ibi. iusticia dei nō opatur. **R**equire de ira. li. iij. ca. xvij.

De eodem

Ille arguet mundū de pec

cato a de iusticia a de iudicio **T**o bis. xvi. **I**n verbis ppositis xps triplicē effectū aduent? spiritus facti exprimit secundū distinctionē triplicis typis. scz presentis. preteriti a futuri.

Primo q qntū ad tēpus preteritū de omisso peccō facit cor qd mundanū fuerat dolē. ibi. ille arguet mundū. id ē cor quod mūdi supbiā. carnis occupiscentiā et auariciā i se habuerat ad dolorem cordis ducēdo. a hoc de peccō scilicet commisso.

Secūdo q quātū ad pns tēpus iusticiā quā deseruerat facit tenere. ibi. a de iusticia scz omissa.

Tercio facit quo ad futurū tēpus diez extremi iudicij timere. ibi. et de iudicio. **C**irca verba propositi thematis notanduz q qui habet iusticiā vtrūqz horū habet quia et de peccō iuste dolet quod cōtra iusticiā commisit. a die iudicij timet in quo iusticia iudicabitur. secundū illud ps. **C**ū accēpero tēpus extremi iudicij ego iusticias iudicabo. **R**e. de iusticia li. quinto caplo. xxxvi.

Dominica quarta.

Qui autez p̄p̄ exerit in lege perfecte libertatis a p̄mā serit in ea ac. **J**acobi p̄rio. **C**irca caritatis perfectionem seu seruationem que sola est lex perfecte libertatis que hominē liberuz reddit. a in se oēs alias leges includit. beatus iacobus tria in his verbis facit.

Primo ondit qd ad lege diuine caritatis diligenter sit inspiciendum. ibi. qui autem prospexerit in lege profectus libertatis.

Secundo innuit qd id quod eadem caritatis lex dicitur et edocet sit operibus adimplendum. ibi. et prima sit non auditor obliuiosus factus. factus operis. iuxta illud iob. si homini non diligamur verbo neque lingua. sed opere et veritate.

Tercio instruit qd per hanc solam se speret habitudis primium consequendum. ibi. hic beatus in facto suo erit. quia caritas est forma aliarum virtutum et sine ea nullum opus meritum iudicatur. Require de caritate li. v. ca. xxv. **De eodem.**

Exii a patre et ueni in mundum iterum relinquo mundum et uado ad patrem. Job. xvi. **I**n his uerbis christus ondit se deum et hominem per modum duplicem.

Primo per duplicem generationem

Secundo per duplicem suam in celum reuersionem.

Prima eius natiuitas ineffabilis et eterna est a patre. et hec innuit quod dicitur. exiui a patre scilicet deus uerus et genitus de deo uero.

Secunda eius natiuitas mirabilis est a matre. et hanc ondit quod sub iugit. et ueni in mundum. scilicet natus uerus deus et homo de uirgine matre.

Item probat per duplicem regressionem

Primo humanitatis ueritatem per hoc quod mundum reliquit. ibi. iterum relinquo mundum. quod diuinitati sue non congruit que ubique est. nec

relinquere potest mundum. quia in ipso uiuimus. mouemur. et sumus.

Secundo ostendit diuinitatem cum patre equalitatem. ibi. et uado ad patrem ad eius sessurus dextram tanquam ei equalis. **C**irca uerba propositi thematis notandum quod licet generationem eius eternam per quam exiuit a patre nullus sufficiat enarrare. secundum illud psalmi. Generationem eius quis enarrabit. generationem tamen temporalis eius a matre sancti ubique attemptat explicare. **R**equire de modo incarnationis li. iiii. ca. vi. **I**n ascensione.

Itesus qui assumptus est a uobis in celum sic ueniet quem admodum uidistis eum euntem in celum. Act. primo. **C**irca iudicariam christi potestatem que erit in extrema die angeli qui astiterunt iuxta apostolorum ipso assumpto duo innuunt et ostendunt.

Primo quod forma humana est iudicaturus. ibi. hic ihesus qui assumptus est a uobis. scilicet in forma humana.

Secundo quod nubibus baiulis sit ad iudicium reuersurus. ibi. sic ueniet quemadmodum uidistis euntem in celum. quod secundum psalmum. Dominus nubes ascensum tuum. et Actuum. et nubes suscepit eum ab ore eius. **R**equire de ascensione christi libro quarto cap. xxiii. **De eodem.**

Dominus ihesus postquam locutus est eis assumptus est in celum et sedet a dextris dei. Marci ultimo. **C**irca ascensionem b. ij

dominicā beatus marcus tria de
clarat in verbis premissis.

Primo q̄ ante suum ab eis re
cessum discipulis valedicens est
eos curialiter consolatus. ibi.
dominus ihesus post q̄m locutus
est eis.

Secundo se deū celi ostēdes
per ascensionē motu proprio factā
illud est p̄testatus. ibi. assum
ptus est in celū.

Tercio equalē se deo exhibēs
in equalitatis argumētū est ad
eius dextrā collocat. ibi. et sedet
a dextris dei. Requie de ascensi
one dñi libro quarto ca. xxiiij.

Dominica infra octauā.

An̄te oīa mutuā inuolūmet
ipsis caritatē cōtinuā habē
tes ac. p̄. pe. iij. Beatus petr⁹
in verbis preactis fideles ad ca
ritatis virtutē exhortā quatuor
ex ordine ponit.

Primo q̄ in caritate habenda
super omnia sit studenduz. ibi.
ante omnia.

Secūdo q̄ caritatis vinculu
ex radice cordis sit p̄xis exhibē
dū. ibi. mutuā in uolūmetipsis

Tercio q̄ tam in p̄speris q̄m
i aduersis sit bonū p̄ximī dilige
dum. ibi. cōtinuam habentes. iu
xta illud prouerb. Omni tēpore
diligendus est amicus. gl. in p̄
speris et aduersis.

Quarto q̄ caritatis emolūmētū
ut seruetur artius sit iugiter attē
tendum. ibi. quia caritas. scilicet
habita operit multitudinē peccā

torū. quia qui est vel manz in
caritate i deo manet et deus in eo
Si autē deus in eo manet pecca
tū mortale locū in anima sua nō
habet. Requie de signis dilecti
onis li. v. ca. xxvij. **De eodē**

Quom̄ venerit paraclit⁹ quē
ego mittā vobis a p̄re. Jo
hānis. xv. In verbis premissis
ostēdit xp̄s exp̄sse tres p̄sonas
in vna essentia deitatis.

Primo ei designat paraclitū
scz spiritum veritatis. ibi. Cuz
venerit paraclitus.

Secundo ostēdit se filium.
ibi. quem ego scz media in trini
tate persona dei filius.

Tercio declarat patrem tertiū
trinitatis principium. ibi. a p̄re.
Requie de trinitate p̄sonarū li.
primo capitulo deāmo.

In penthecoste.

Paraclitus sp̄s sanct⁹ quē
mittet pater i nomine meo
ille vs̄s t̄cedit omnia. Jo. xiiij

Circa missionem spiritus san
cti in animas fidelium in verbis
istis xp̄s tria innuit et ostendit.

Primo ipsius spiritus sancti
missi virtutem. ibi. paraclit⁹ spi
ritus sanctus. id est cōsolator q̄
animā quā visitat modo ineffa
bili cōsolatur.

Secūdo ipsū sp̄m̄ s̄ctum mit
tentiu auctoritatē. ibi. quē mit
tet pater in nomine meo. Cum
em̄ ab vtroq̄ procedat ab vtro
q̄ mitti dicitur. filius em̄ cum p̄
ducatur et producat. ideo mittit

spiritū sanctū et spūs sanctus mit-
titur. quia producat eternaliter. sed non
producat. ideo ipsi propriū est mit-
ti et non mittere

Tercio doctrine ipsius spūs
sacri integritate. ibi. docebit vos
omnia scilicet ad salutē eternā necessari-
a. et talia etiam dixit et docuit cri-
stus. Ex quo patet quod doctrina
spiritus sacri eadem est que est cri-
sti cuius spūs scilicet est et a quo pro-
cedit. **V**n apł's Qui nō habet spi-
ritū xp̄i hic nō est eius. **R**equi-
re de spū scō li. primo. ca. viij.
quod incipit spūs scūs. **D**e eodē

Nos autem sedete in ciuitate
quousque induamini virtute ex
alto. Luc. vlti. Quia spūs scūs
nō ingreditur nisi munda recepta-
cula. nec habitat in corpe subdi-
to peccatis. ideo xpūs missurus
spiritū sacrum apł'is. prius eos in
verbis predictis instruit vt ad re-
cipiendū euz digne se primū pre-
paret et disponat. sicut forma nō
introducitur nisi primū dispona-
tur materia. et ad hoc tria facit.

Prius ei vt a tumultu et strepi-
tu huius seculi se relegatē corde
in deo quiescat. ibi. vos autē sedete

Secundo hortat vt vires supe-
riores et inferiores concordiaz ad-
inuiam habeant. ibi in ciuitate. id ē
in caritate. quia ciuitas dicitur quasi
ciuium vnitas. **T**unc autē in carita-
te dei. id ē in aīa scilicet que est vrbis fi-
delis et ciuitas sacri id ē xp̄i est
ē vnitas quā vires inferiores scilicet
visus ac alij quatuor sensus viri-

bus superioribus scilicet voluntati et ra-
tioni obediunt. et secundū rationis
regulā se exercent.

Tercio ostendit quod taliter se
habentes spiritū sacrum in proximo
operare debeant. ibi. quoadusque
induamini virtute ex alto. id est
spū ex alto. **R**e. de spū scō li. p̄-
mo ca. ix. **V**nica trinitatis.

Omnia dñi nostri ihesu xp̄i
et caritas dei. et comunicatio
sancti spūs sit cum oībus vobis a-
men. ij. Corint̄. xij. **D**eatus
apł'us in verbis p̄missis tres perso-
nas in vna essentia deitatis tagēs
personas singulas per appropriata
eis cōuenientia clare exprimit et
distinguit.

Prius enim personā filij exprimit
per gr̄e ipsius ostensionē. ibi. gr̄a
dñi nr̄i ihesu xp̄i. quia sola sua gr̄a
saluos nos fecit. **I**uxta illud thi.
Apparuit gr̄a saluatoris nr̄i omni-
bus hominibus.

Secundo personā patris ostendit
per nimiam caritatis ipsius exhibitiō-
nē. ibi. et caritas dei scilicet patris qui
secundū apostolū propter nimiam
caritatē suā qua dilexit nos filiū
suū misit visibiliter car. et c. vt
oēs saluos faceret. **I**o. Sic deus
dilexit mundum vt filios suos v-
nigenitū da. et c. **I**te apostolus.

Proprio filio suo nō pepit deus
Tercio personā spūs sci innuit
per membrorum cordis xp̄i cōpa-
ginationem et viuificationē. ibi.
Et comunicatio spūs sci qua sci
licet comunicamus nobis inuicē
b iij.

tanq̄ vnus corpis mēbra q̄ mu-
tuo sibi cōmunicāt p̄prias actōes
a hęc cōmunicatio a spū scō est.
qui fideliū mentes vni? efficiāt w-
luntatis . vt scz oēs eadem wlū-
tate habere velint vnū dñm . vnā
fidē . vnū baptisma . Re . de trini-
tate libro p̄rio ca . x . **De eodē**

Quāt vs arbitret̄ se obsequiū
prestare deo . Job . xvi . **In**
hīs verbis ipse xp̄s tres p̄sonas
in vna deitate exprimēs p̄bat a
oñdit q̄ mali quos eorū malicia
excecauit nullā harū p̄sona p̄ no-
uerūt . nec hñt . nec diligūt .

Priō em̄ oñdit eos a bonita-
te spūs s̄cti alienos p̄ opiniois
eorū puerse crudelitātē . ibi . vit
horat̄ omnis qui interficiāt vs se
arbitraret̄ obsequiū prestare dō
Si em̄ benignū spiritū haberent
tā crudelē opinionez de bonis ho-
minibus nō haberēt . **S**ed quia
benignus est spiritus sapiētie et
ipsi maledicti . ideo n̄ liberat eos
tanq̄m maledictos a labijs suis
que ex opinione p̄uersa aperiūt
frequenter cōtra bonos detrahēdo
eis ex opinione sinistra q̄ replēt̄

Secūdo p̄bant eos a p̄ris po-
tentia eē extraneos p̄ male presū-
ptiomis eorū fatuitatē . ibi . a hęc
facient vob̄ . quia nō nouerūt pa-
trē neq̄ me . **S**i em̄ patris poten-
tiā cognoscerēt nequaq̄m talia
p̄petrare presumerent .

Tercio ab ipsius filij sapiētia
insinuat eos nudos p̄ ignorantie

eorū cecitate . ibi . neq̄ me . scili-
cet qui sum sapientia p̄ris in quo
oēs thesauri sapientie a scientie
sunt absconditi . Re . de trinitate
libro p̄rio . ca . xi .

Dominica prima p̄ octauā
Deus caritas est a qui manet
in caritate in dō manet a de-
us in eo . p̄ . Job . iij . **In** hīs
verbis beatus iohānes duplicem
caritatē innuēs . scilicet creatam
a increatā duo facit .

Primo em̄ caritatē increatam
qui deus est ostēdit vt eā super
omnia diligamus . ibi . deus cari-
tas est . pater enī a filius diligūt
se amore ab eis procedente qui n̄
est pater nec filius s̄ spiritus san-
ctus . **V**nde aug? . Est ineffabi-
lis quidā cōplexus in illa trinita-
te non genitus s̄ genitoris geni-
tiq̄ suauitas .

Secūdo caritatē creatā p̄oit
vt eā in nobis iugiter habeam? .
ibi . a qui manet in caritate in dō
manet a deus in eo . **S**icut enī
spiritus sanctus caritas est a di-
cit̄ essentialit̄ in quātū ipse cū pa-
tre a filio vnus est de? . ipsi enim
tres in quantū sūt vnū in essentia
diligūt se amore essēiali qui ap-
p̄riat̄ spiritui s̄cto . **I**ta tamē
caritas qua nos deū a p̄ximū di-
ligimus non quidem est essentia-
liter ipse spiritus s̄ctus . s̄ tamē
a spiritu s̄cto est efficiētē . qz
spiritus sanctus opatur i nobis
habitum et motum caritatis . et
sic intelligendū est hic q̄ deus ē

caritas essentialit scz a qui manz
in caritate scz virtute ab habitu ca
ritatis q a deo nobis infundit ta
lis in deo manet. quia caritas v
nit nos deo. a vnu spm nos effi
cit in eo. Re. de ca. li. ij. ca. iij.

Fili recordare **De eodem**
quia recepisti bona in vita
tua. a lazarus similit mala ac.
Lu. xvi. **In** verbis ppositis o
stedit ipsa veritas reproboru pri
ncipiū. mediū. a finē.

Primo innuit eoru principiū
fuisse optimū si voluisset. ibi. **Fi**
li. fuerūt enī regenerati p baptis
mū. a p consequens tunc filii vo
cati ad vitā a ad epulas sempit
nas. h vocati ad cōmuniū a regis
eterni nuptias venire noluerūt. h
aut vxorē dūcto. aut iuga qui
q bouz pbādo. aut emptā villā
videndo. id ē p luxuriā vel auari
ciā aut superbiā se filios diaboli
effecerūt.

Secundo ostendit. eoruz me
diū extitisse bonuz si eo abusi nō
fuisent. ibi. recordaē qz recepti.
bo. in vi. tua. bonis enī vti nō ē
malū. h frui eis maluz est. qz se
cundū augustinū. totū malū ho
minis ē vti fruēdis a frui vtedis

Terzio pbat eoz finē esse pes
simuz. a q eū merito abhoruis
sent. ibi. Nūc autē hic cōsolat.
tu vero cru. a ideo mors peccōrū
pessima. qz sicut oues ponentur
in inferno. a mors depascet eos

Vn merito ppter talē sētētiā qui
voluptatē peccati sequunt pccm

deberēt abhorere. **Require** de di
uersitate penarum inferni. li. vij
ca. xxi. **Domnica** secunda

Omnis qui odit fratrem suū
homicida est. p. Job. iij.
Circa pericula frmi odij btūs io
hānes in verbis ppositis tria facit
Primo enī ostendit q gene
raliter omni homini a deo odium
inhibetur. ibi. Omnis. id ē nec
plato nec subdito nec pari licet
proximum odire. sed vicia tātū
vt secūdū Gre. in vno eodemqz
homine a psequamur mala q fe
cit. a diligamus bonum quod fa
ctus est.

Secūdo q fraternuz odiū ab
omni alio odio separare. ibi.
fratrem suuz. quasi diceret. licet
deestabile sit odire quencunqz
hominē etiā paganū. hereticum.
vel iudeum. tñ spiritualiter de o
displacet odire fratrem. id ē cōchri
stianū. vel eiusde ordinis quasi
mul p eandem viā pegrinationis
ad hereditatē eternā currūt.

Terzio innuit periculuz quod
homo ex odio meret. ibi. homici
da est. Qd autē sit piculū homi
cide subdit qñ dicit. Omnis homi
cida nō habet vitā eternā i se ma
nentē. **Require** de odio vel inui
dia. li. iij. ca. xvi. **De ecclē.**

Homo quidā fecit cenaz ma
gnā a vocauit multos. Lu.
xiiij. **In** verbis predictis cir
ca vocationē ad cenā eternā xps
hāc pabolā recitans tria facit

Primo ei ostendit se q vocat
b iij.

esse incomprehensibilez a oibus
ignotū . ibi . quidā homo . quasi
diceret . Sicut is cui? nomē sub
ticit ē absconditus a ignot? . sic
a me qui uoco nullus pfecte no
uit . iuxta illd iob . Nemo nouit
filiū nisi pater . neq; prēm q̄s no
uit nisi filius . **Isa .** Vere tu es de
us absconditus .

VSecūdo innuit cenā esse d̄fide
rabile a exhibere se quēlibet ad e
am deuotū . ibi . fecit cenā m̄gnā
Tercio docet uocationez dubi
tabile . nec sperare ei? effectū ni
si a peccato lotum . ibi . a uocauit
multos . q̄si diceret . Nō quidem
oēs ad istā cenā p̄tinēt . s̄ multi .
s̄ qui sint illi multi incertū ē . Ju
xta illd . Qui p̄ uobis a pro m̄l
tis effundet in remissionē pecca .
Sanguis em̄ xpi sufficienter pro
oibz effusus ē . s̄ efficiēt pro q̄
busdā . qz effectū in oibz nō ha
bet ex eo qz ad hoc nō sūt dispo
siti . Cena at̄ ista ad quā nos uo
cat hō quidā . id ē xps fili? hois
uer? de? a hō . quē null? hominū
pfecte nouit ē gloria sanctorū .
De qua require li . vii . ca . xxij .

Domica tercia .

Humiliamini sub potēti ma
nu dei ut uos exaltet in tpe
uisitatiois p . pe . v . **V**eatus
petr? d̄no vniuersoruz nos p̄ hui
litate subijā suadens in uerbis p̄
positis tria facit .

VPrimo em̄ ostēdit aditionez
humilitatis dō acceptabile . ibi .
Humiliamini . qz humilitas uera

est uolūtaria animi inclinacō . q̄
at̄ ab alijs humiliat̄ humiles p̄pri
e nō uant̄ . s̄ potius humiliati
s̄z ab alijs .

VSecūdo ostēdit humilitatis
eiusdem causā formidabile . ibi .
sub potēti manu di . qui eni hic
sponte corā deo se nō humiliat in
futuro ab eo humiliabit̄ uolētē
Juxta illud **Isaie .** Vivo ego di
cit d̄ns . quia mihi curuabit̄ om
ne genu a cōstabit̄ ois lingua sci
licet in die iudicij .

VTercio declarat humilitatis sp̄
tanee mercedez desiderabile . ibi .
ut uos exaltet in tpe uisitatiois
Juxta illud . Qui se humiliat ex
altabit̄ . Quia at̄ stulti ideo sup
biūt quia deū nō cognoscūt secū
dū illud ps̄ . Dixit insipiens id
ē supbus in corde suo nō est de? .
ideo ad cognoscendū qz deus sit
ē talibus elaborandū . **Re .** de na
tura diuinitatis . li . p . ca . p . deū
esse aē .

De eodem .

Erat̄ appropinquat̄ ad iē
sū publicai a peccōres ut au
dirēt illū . **Luce . xv .** **V**In uerbis
premissis b̄tus lucas euangelista
exprimit tres ptes peitētie integ
les . s̄z cōtritionē . cōfessionez . et
satisfactionē .

VPrimo enim innuit recessum .
seu auersionez a bono commuta
bili . a accessum seu conuersionē
ad bonum incommutabile . ibi . ac
cesserūt ad iesū . sicut eni recesserūt
ab eo p̄ dilectōnē . ita accesserūt

ad eū p cōtritiōē peccati. quia
omnis res p quascūq; causas na
scitur. per easdem a dissoluitur.
Vnde sicut peccatum per consen
sum nascitur. sic per dissensuz q̄
sit in contritiōe dissoluitur.

VSecūdo ostendit q; per oris
confessionem peccatuz prius pla
cituz recognoscitur detestabilis.
ibi. publicani a peccatores. a c̄.
quia nullum nomen maiorem in
cludit infamiam qm nomē pecca
toris. cū deus omnia diligit. p̄
peccatū quod solum odit.

Tercio insinuat q; opus satis
factoriuz prius amarum factum.
est optabile. ibi. vt audirēt. sci
licet tanqm parati ad satisfacien
dum. a mandata saluberrima su
scipiendum. **Require de p̄tibus**
penitentie. li. vi. ca. xxxi.

Domimica quarta.

Nos ipsi primitias spiritus ha
bētes et ipsi intra nos gemi
mus adoptionē filiorū dei. expec
tantes. **Ro. viij.** **V**Circa condi
tionem electoruz adhuc in corru
ptibili corpore degentium beat⁹
ap̄lus tria facit.

VPrimo em̄ describit eos tāq;
spiritus facti grā pre alijs redun
dātes. ibi. nos ipsi primitias spi
ritus habentes. id ē primū. vel p̄
alijs spūsancto abūdātes. cui⁹
primitie sūt caritas dei a proxi.
**Juxta illud. Caritas dei diffu
sa est in cordibus vris a c̄.**

VSecundo d̄signat ipsos tāq;
pro incolatu huius seculi eiulan

tes. ibi. a ipsi intra nos gemim⁹
qm̄uis scilicet spiritum sanctum
habeamus.

VTercō ostendit eos spe felici
hereditatem celestē a immorta
litate in corpis expectātes. ibi.
adoptionē filiorū expectantes.
Requie de totibus corporis. li.
vij. ca. xxxvi.

De eodem.

Estote misericordes sicut et
pater. vester misericors est
Luce. vij. Misericordiā pr̄is fi
lius cui semper propriū est mise
reri. filios suos i misericordie vir
tute sibi assimilari volens circa in
formaōnem misericordie i v̄bis
ppositis tria facit.

VPrimo enim inuit q; in corde
sit immobiliter retinenda **Juxta**
illud **Ecci.** Misericordia a veri
tas nō te deserāt. **Et Job.** Misa
racō creuit mecū ab infantia. ibi.
Estote. quod est verbū substā
tiuum signans q; misericordia se
per in mente subsistere debeat.

VSecundo intēdit docere q; ad
indigentiam proximi et eius af
flictionem sit extendenda. ibi.
misericordes. id est misera⁹ cor
dis circa indigentiam a afflicō
nez proximi tenētes **Juxta illud.**
Quis infirmatur a c̄.

VTercio ostendit q; hęc virt⁹
exemplo ipsius dei sit amplectē
da. ibi. sicut et pater vester mise
ricors est. **Et q; dei mia debet eē**
exemplum misericordie hominis.

Re. de misericordia dei li. p. ca. xxiiij. Domnica quinta.

OMnes vnanimēs in oratione estote cōpatiētes. fraternitatis amatores. misericordes. modesti huiles. p. De. iij. Beatus petr⁹ ver⁹ pastor omniū iesu xpi volēs sibi cōmissis ouib⁹ eterne vite pascua adipisci i verbis istis alimenta ipsis ministrat. p que ad viriditatis paradisi dulcia pascua mereāt introduci. ppoit autē eis sex exquisita fercula p que homo interior pascit in pñti et in eternorū cōuiuū disponit.

Primū est orationis instātia Ibi. Omnes vnanimēs in orōne estote.

Secundū malorū pximi displicentia. ibi. cōpatientes.

Tercū ois homi pximi sincere cōplacētia. ibi. fraternitatis amatores.

Quartū aliene miserie dolorosa sufferētia Ibi. misericordes

Quintū pxij homi secundū rationē abstinentia. ibi. modesti.

Sextū ab appetitu elationis a supbie volūtaria cōtinentia. ibi huiles. Quia autē explicatio omniū pdictorū a prolixitas fastidiū generaret. ideo ommissis aliis de modestia seu tēperātia specā aliter pcedamus. Re. de tēperātia li. v. ca. xxxiiij. De eodē

EXi a me. quia homo peccator sum. Lu. v. In verbis ppositis beatus petr⁹ tipū gener⁹ penitentiū aditionē quadrupli

ā a peccato recedentiū exprimit. a ostendit.

Primo sue vilitatis a indignitatis agnitionē. ibi Exi a me. q si diceret. a deo vilis sū a indign⁹ effectus p peccatū. vt tua cor pali pñtia sim indign⁹

Secundo sue naturalis dignitatis p peccatū amisse recognitionē. ibi. quia hō. se ad similitudinē a imaginē dei facit.

Tercio amisse diuine similitudinis explicationē. ibi. peccator q si diceret. similitudinē vtutū quib⁹ deo assimilabar p peccm pua tus sū.

Quarto diuine maiestatis volūtariā subiectionē. ibi. dñe. q si diceret. licet tiorē tuū in peccō p iecerū ne dñm recognoscere pcā seruū me faciendo. tñ p penitētie subiectionē te dñm recognosco. Et q peccatū tot picula efficit. ideo super oia ē cauendū. Re. de malo a peccō. li. iij. ca. viij.

Domnica sexta

Estimate vos mortuos qdē esse peccō. viuētes at deo. Ro. vi. Circa nouitatē vite q ē resurrectō btūs apl⁹ pcā morte pmo cōdemnās a vitā subsequēte q ē a peccō resurrectō appbans tria facit.

Primo em ostēdit q in resurrectione a peccato que fit in vera penitētia penitens ab actu peccati firmum propositum habere debeat abstinerē. ibi. Estimate vos a. firmate vos i tali pposito.

Secundo q̄ in affectu mentis
nulla volūtas remaneat peccatū
de cetero cōmittendi . ibi . mortu
os quibē esse peccō .

Tercio q̄ deinceps intentioēz
a studiū habeat vite anime ad
herendi . ibi . viuentes auzēz beo .

Quia at̄ peccatū a dō qui est vi
ta aie sepat a aiā reddit mor
tuā spūaliter . ideo peccatū vt ca
ueatur sollicitē est a xpi fidelibo
agnoscendū . quia nō vitat ma
lum nisi cognitum . Requie de
peccato li . iij . ca . iij . et q̄rte .

De eodem .

Nisi abūdauerit iusticia ve
stra pl̄ q̄m scribarū a pha
riseoru nō intrabitis in regnū celo
rū . Mat̄ . xij . Xps rex iusticie
distingūēs legē scripture a lege
grē in v̄bis p̄habitis tria facit .

Primo em̄ oñdit iusticiaz no
uē legis iusticie legis veteris esse
debere p̄clariore . ibi . nisi abūda
uerit iusticia vr̄a .

Secundo hoc probat p̄ status
ip̄sius legis veteris eminentiorez .
ibi . plus q̄ scribarū a phariseo
rū . quasi diceret . Si iusticia scri
barū a phariseorū qui in eminenti
iori statu legis censebant imper
fecta fuit a defectuosa . quanto
magis iusticia inferiorū qui vir
tutē iusticie nō nouerūt .

Tercio demonstrat filiis noue
legis viā vite apprehendere artio
re . ibi . nō intrabitis in regnū celo
rū . quasi diceret . p̄ illā laxā a la
tā viāz iusticie veteris legis non

intrabitis in regnū celorū . h̄ p̄ vi
am artam iusticie noue legis .

Juxta illd̄ . arta est via que du
at ad vitā . Re . de iusticia dei li
bro prio ca . xxxiij .

Dominica septima .

Quoniam em̄ serui essetis peccā li
beri fuistis iusticie . Ro . vi
In verbis prefatis ap̄lus peccā ef
fectū enūciās quinq̄ facit .

Primo em̄ ostēdit q̄ peccatuz
transfert hominē a statu liberta
tis in subiectionez misere seruitu
tis . ibi . cuz em̄ serui essetis peccā .
quasi diceret . ois qui facit pecca
tū seruus est peccā .

Secundo innuit q̄ omis pec
cans exper̄ est iusticie . ibi . a iu
sticia alieni fuistis . quia quicū
q̄ re aliqua caret tal̄ est liber ab
illa re . quia ea nō occupat̄ . vn
de a peccātes a iusticia sunt liberi
quia peccā eā a se reiecerunt .

Tercio declarat q̄ semen peccā
nullū fructū generat eterne salu
tis . ibi . que ergo fructuz hēbūt
tūc in illis . q̄si d̄ . nullū fructuz
ad grē vitā pfuturū . h̄ sp̄mas a
tribulos a zizania q̄ apta sūt ad
oburēdū in igne inextinguibili

Quarto docet q̄ peccōz i actu
peccā se similit̄ efficiat animalibz bru
tis . ibi . in quibz nūc erubescitis
quasi diceret . id est in actu peccā
existētes nō erubuitis . h̄ nūc a
peccō liberati p̄ p̄niaz erubescetis

Quinto demonstrat q̄ remu
nerationis peccati cogitatio fre
quens valet carne indutis . ibi .

nam finis illorū mors est. quasi diceret. istū finē peccā cogitāe ad huc in carne uiuentibz expedit. h̄ mortuis nichil prodest. Cum ergo peccatū tot picula annexa habeat. ideo iugiter est cauendū Re. li. iij. ca. vi.

De eodē.

Miseror sup turbam. quia ecce iā triduo sustinent me nec hnt qd̄ māducēt Marq. viij. In hīs verbis misericors et miserator dñs oñdens qui digni sunt oculo mie e? respiciā tria facit.

Primo em̄ innuit q? e? misericordia pauperibz et humiliibz debet. ibi misereor super turbam.

Turba em̄ est aggregatio pauperū humiliū et abieciarū personarū et tales dñs respiciat oculo misericordie. Juxta illd̄ ysa. lxxvi. Ad quē autē respiciā nisi ad pauperculum et cōtritū spū et tremētē

Secūdo declarat q? tal̄ despectus et humilis de se nō presumēs v̄tutē sp̄ei meret. ibi. quia ecce iam triduo sustinēt me. id ē spe rant a me verā gratiā et gloriā. hoc em̄ triduū pprie est sp̄ei.

Tercio exprimitur effectus misericordie ip̄si? dī. ibi. nec habent qd̄ manducēt. quasi diceret. Quia me sustinent in me sperando famem id est desideriū boniorū perpendēs. ideo ababo eos gratia in presenti et gloria in futuro. Re. de. spe. li. v. ca. xxi.

Unica octaua.

Sem̄ secundū carnē vixē ritis moriemini si autē spū

facta carnis mortificaueritis uiuetis Ad roma. viij. **B**eatus apostolus cui mundus crucifixus fuit et ipse mundo nos ad imitandū se in hoc tāqm̄ predicator veritatis puocans in verbis prefatis duplicē mortē pponēs vnam suadet cauendā. alterā eligendam.

Primo enī ostēdit q? quis vitā carnalem seu voluptuosam eligens in aīa moriatur. ibi. Si secundū carnē vixeritis moriemini.

Juxta illud. viduaviuens in delictis mortua est. Itē apoc. Nō mē habes vt viuas h̄ mortu? es

Secūdo innuit q? membra carnis in se mortificās vitā grē potest at. ibi. si autē spiritu facta carnis mortificaueritis uiuetis. Juxta illd̄ apli. Mortificate membra vestra que sunt fornicatio imūdiātia et c. Et ad gal. Qui xpi sūt carnē suā crucifigūt cū vicijs et cūz cōcupiscentijs. Quia autē solum peccatū vitā carnalē et ip̄si? anie mortē efficit et inducāt. ideo super oīa tāqm̄ mors aīe ē cauendū. presertim cū ei? carētia vitā grē facit et hoc p mortificationē carnis Re. de. effe. ca. li. iij. ca. viij.

Nō oīs q̄ dicit mihi dñe dōmine intrabit in regnū celorū. Mat. viij. In v̄bis hīs ipse scrutator cordiū edocet et oñdit. q? verbis quātūcūq; dulābo vitā eternā nō meremur. nisi interius volūtate deo cōformemur. et ad hoc ostēdēdū duo facit.

Primo enim innuit qd si verbuz
vllū platū exterius ad hoc suffi
ceret. verbū inuocacōis quo no
mē suū recognoscit regni introi
tū efficacius obtineret. Ibi. non
omnis qui dicat mibi dñe dñe in
trabit in r'gnū celorū. dñs em̄ est
nomē suprapositionis. vnde q̄
r'cognoscit aliū dñm ostēdit eū
sibi suprapositū.

Secūdo pponit qd nec voluntas
ppria queuis ad hoc sufficiat nisi
a dei volitū aia adimplēt. ibi. h̄
q̄ facit volūtatem pr̄is mei aē.

Quia vero per dei consilia adim
plenda volūtatem eius bonā abe
neplacentē a perfectā facim? cō
silia euāgelica debemus efficacit
adimplere. Requie de cōsilijs eu
angelicis li. v. Ca. lxxvij.

Dominica nona.

Edit ppl̄s māducare a bibere
re a surrexerūt ludere aē. p̄
ma corinth. x. **I**n verbis h̄ijs
apl̄us electis discipulis gulā p
bibens. a ad eius oppositū sciz
psimoniā inducēs duo facit.

Primo enim pponit eius actuz
tanqm̄ malū a periculofū corpo
ri vt fugiat. ibi. sedit ppl̄s mā
ducare a bibere.

Secundo subiungit eius effe
ctū tāqm̄ damnosū anime vt ar
tius caueat. ibi a surrexerūt lude
re. Re. de gula li. iij. caplo. xx

De eodem.

Homo quidam erat diues q̄
habebat villicū a hic diffā
matus est apud illuz quasi diffi

passet bona ipsius. Lucē. xvi.
Celestis pater q̄ diues est in omi
nes qui iuocāt illū periculū diffi
pacōis substātie boīs interioris
ab ipso date. id est bonorū natu
raliū ostēdens in verbis ppositis
tria facit.

Primo enim ostēdit diuidendi
singulis put vult bona naturali
a se habere liberā facultatē. ibi bo
mo quidā erat diues aē. **D**icit
autē deus esse homo quidā tāqz
innominabilis per incomprehen
sibilitatē suā. **I**uxta illud p̄te
te. **H**omo est a quis cognosce e
um. diues at̄ dicat scdm̄ illd̄ ps̄.

Gra a diuitie in domo eius.

Secūdo innuit hominē habere
vtedi bonis naturalibz plenariā
potestatē. ibi. q̄ hēbat villicū.
villicus dicat quasi ville custos
quasi dicēt. custodia ville id ē
anime sibi om̄ssa est in plenaria
potestate. quia scdm̄ p̄bm. **S**o
lus hō est dñs actuū suorū. vnd̄
a animalia cetera agunt a non a
gunt. homo autē agit a nō agit.

Tercio declarat qd bonorū na
turaliū dissipatio nequaqz dei la
teat claritatē. ibi. a hic diffāma
tus est apud illū. quasi dissipaf
set bona illius. **Q**uia autē ratio
put moralit̄ hic sumit potest di
ā villicus. a anima villa que ei
ad custodienduz a deo est com
missa. ideo hic de anima que eu
stodienda est a ratione est dicē
dum. **R**equie de anima secūdu
diffinitionē quid sit libro. ij. ca.

Diuisiones gratiarum sunt. idē autē spūs ac. i. Corint̄b. xij. ¶ In verbis istis distributiōne grarū in diuersa mēbra ecclē scdm q̄ cuiq; cōpetit ostēdens ap̄us duo facit.

¶ P̄rio em̄ ostendit q̄ scdm diuersitatē potentiarū anime vel sē suū aut membrorū corporis grā a grā discrepat. ibi. diuisiones gratiarū sunt.

¶ Secūdo innuit q̄ tāq; diuersi riuuli hęc diuersitas ab vno fōte emanat. ibi. idēz autē spūs scilicet tanq; fons a quo diuisiones harū gratiarū emanant. Quia at̄ recipiens gratiam debet scire qualitatem boni grē. vt grās agē dō debitas valeat. Iuxta illud ap̄stoli. Vt sciam? que a deo donata sunt nobis. idē de origine ḡtie vtile est sciendum. Require h. v. ca. p̄.

De eodem.

Domus mea domus oracōis est. vs autē fecistis illam speluncā latronū. Lu. xix. ¶ In verbis premissis xp̄s dignitatez aie ostendens. ⁊ dignitatē ad i digna cōuertentē dedignans tria facit.

¶ Primo em̄ oñdit q̄ tanqm̄ tēplū ppriū sit sibi specialit̄ dedica ta. scz domus mea.

¶ Secūdo innuit q̄ ab omni for̄te ⁊ actu illicito esse debeat emū data. ibi. dom? orōnis vocabit̄.

¶ Tercio inotescit q̄ religio dei sit diaboli vsibz deputata. ibi.

vs at̄ fecistis illā speluncā latronū. Quia at̄ aia tēplū dei est. et qui hoc tēplū id ē hanc domū dei violauerit dedicando eā demoni bus de? illū disperdet. idēo ania vt deus in ea habitet a for̄dibus est mūdanda. Et illā quidā dixerūt vapore alij ignē ac. Req̄re de aia libro. ij. ca. xxx.

Dominica vndeāma.

Oratia dei sum id qd̄ sum ⁊ grā ei? in me vacua nō fuit. p̄. corint̄b. xv. ¶ In v̄bis istis ap̄o. effectū grē insinuās tria facit.

¶ P̄rio em̄ ostēdit q̄ a dispersione mētis ⁊ euagatione cordis mediātē grā reductus sit ad animi stabilitatē. ibi grā dei sū. q̄si diceret. qui aliquñ i peccō existēs in arcuitu cū impijs ābulauit. nē grā dei sū scz stabilitus i pposito bono. qz sicut peccm̄ reddit boiez instabile. iuxta illd̄ hierē. peccm̄ peccauit hierusalēz p̄pterea instabilis fca ē. ita ecōuerso grā adueniēs anime in bono firmat.

¶ Secūdo innuit q̄ grā illustrante itelligit hō sue stabilitatis modiatatē. ibi. id quod sum.

¶ Tercio insinuat q̄ vtutū exercitiū cōseruat grē debilitatē. ibi. ⁊ grā ei? i me vacua n̄ fuit. Re. de hilitacōe ad grām li. ij. ca. xxi.

Publicanus alō De eodē ge stās nolēbat nec ocl̄os ad celū leuāē. Lu. xvij. ¶ In his v̄b̄ ipsa veritas pb̄as renes ⁊ corda statū peccōris veracit̄ ouerfi ⁊ vere penitētis ānuāciās tria facit.

Primo ei innuit q publican? supbiam tanqm radicē apostasi e a deo cōtemptā cōsiderās . p hu militatē status sui vilitatē recog nouit . ibi . publican? alōge stā?

Secūdo ostendit q estimari se dei filiū a xpi coleredē pē peccatū indignū iudicauit . ibi . nōle bat oculos ad celos leuare . Jux ta illud luce . Jā nō sū dign? w cari filius tuus .

Tercio insinuat q regio dissi militudinis in qua in statu peccā existit ipsū ad dei reditū puoca uit . ibi . h pcutiebat peccus suū dicēs deus ppius a c . sczvt me i filiū recīpias qui in regione dissi militudis etiā de filiquis porcorū ventrē iplere cupiebā . Quia au tē peccatū hōiem a deo vilē efficiat a a deo sepat a elongat . ideo su per oia est cauendū Re . de effe ctu peccati libro . iij . ca . vii .

Donnica duodecima .

Non q sufficientes simus a liquid cogitare a nobis qsi ex nobis . h sufficiētia mā ex de o est . ij . corintb . iij . Deatus a postol? ministros veteris legis a ministris noue legis distinguēs in verbis ppositis tria facit .

Prio eni oñdit eos tanqz dei vicarios in plenitudine ptātis ab ipso destinatos . ibi . sufficiē tia nostra ex deo est . sciz q suffi cimus absoluē a ligare . Juxta illud iob . Quorū remisistis pec cata remittunt? eis . a quorū reti nuertis retenta sunt .

Secundo innuit eos a deo dis pensatores sacramentorum noue legis institutos . ibi . qui a idone os nos facit ministros noui testa menti scilicet vt nostra dispensa tio a auctoritas rata merito sit habenda . Juxta illud corintb . Sic nos existi . hō vt mi . xpi et dispen . m . dei .

Tercio insinuat ipsos i officij seu ministerij excellentia a mini stris veteris legis distinctos . ibi nō lrā h spū . quasi diceret Illi se cundū lrām mundabant ab imū diaa carnis . Nos vero p nouorū sacramentorū dispēsationem ab imundicia mentis . Requie de sa cramentis h . vi . ca . i .

Bene oia fecit . a surdos fe cāt audire . a mutos loqui . Marcā . viij . **D**e uoti hōies vīdē tes surdū a mutum hōiem quem ad xpm adduxerāt in sui presē tia curatū diuinitatē ipsius p ar gumenta tria infallibilia cogno uerunt .

Prio in hoc q totū vniuersū bñ creās mbil inordiatū i eo reli quit . ibi . bene oia fecit . iuxta il lud sap . Omnia in numero pon dere a mensura disposuit .

Secundo in eo q aurē surdā tanqm ab ipso formatam et plā tatā ad audiendū aperuit . ibi . surdos fecit audire . Juxta illud ps . Qui placet aurē nō audi .

Tercio i hoc q liguā cōstrictā auctoritate libera reserauit . ibi . a mutos loq . a qz tlia argumta

estimationū a miraculoꝝ ex quibus
sua claret diuinitas a potētia sua
pcedūt. idō de potētia dei est di
cendū. Re. de potentia dei libro
p̄rio. ca. xxvij. **Dm̄ca. xij**

Sem̄ data eēt lex que possz
uiuificare vere ex lege essz iu
sticia. Ad gal. iij. **In v̄bis**
pretactis apl̄s effectū legis ve
teris ostendens tria facit.

Primo innuit q̄ lex vetus vi
ta grē nullū viuificauit. ibi. Si
data esset lex q̄ possz viuificare.
quasi diceret Nō viuificabat sed
peccā cognitionē faciebat. Juxta
ill̄s apl̄i. Per legē peccā cognitio

Secūdo ostendit q̄ legis ob
seruātia nō viuificauit. ibi. ex le
ge essz iusticia. q̄si diceret. quia
lex n̄ viuificat nec etiā iustificat
Sed lex grē in qua dat̄ sp̄s vi
te viuificat in peccā mortuū. a iu
stificat impiū p̄ fidē ihesu xpi. iu
xta ill̄s Ro. viii. Lex em̄ sp̄i
tus vite i xp̄o ihesu liberauit me
a lege peccā a mortis.

Tercio insinuat q̄ scriptura
nullū a peccō peit̄ excusauit. ibi
sed occlusit scriptura oīa sub pec
cato. id ē oēs peccō obnoxios o
stendebat Juxta illud Ro. om
nes em̄ peccauerūt a egēt gratia
dei. Et ps̄. Nō est qui faciat bo
nū nō est vsq̄ ad vnum. scilicet
xpm̄. Quia autē effect̄ sacram̄
torū noue legis excellūt in infini
tū ceremonias a sacram̄ta legis
veteris q̄ in onus sūt instituta.
idō de effectū sacram̄torū no

ue legis est dicendū. Requie be
effectū sacram̄torū li. vi. ca.
iij.

De eodem.

Homo q̄dā descendeat ab
hierusalē in hierico a iādit
in latrones. Luca. x. **In ver**
bis p̄tactis ipsa veritas piculum
auersionis peccōri a dō oñdit cō
ditiones plures ei? per ordinem
exprimēdo.

Primo insinuat q̄ peccō a deo se
auertēs a ad peccm̄ se cōuertēs a
libro vite delectat. ibi Domo qui
dam quasi indignus noie quod
iā delectū est de libro vite.

Secūdo q̄ a vestigio v̄tutis
ad inuicij sp̄ote precipitatur.
ibi. Descēdebat scilicet sp̄ote a vo
lūtate. quia hō est dñs actuuz
suorum.

Tercio q̄ amissa celesti patri
a delectio plurimis exponat̄.
ibi. ab hierusalem in hierico.

Quarto q̄ tāqm̄ errans a via
vite a diabolo capit̄. ibi. incidit
in latrones.

Quinto q̄ amittit gratuita a
in naturalibz vulnerat̄. ibi. q̄ a
despoliauerunt eū scz ḡtuitis a
plagis impositis abi.

Sexto q̄ h̄ys mal̄ oibz non
obstātibz redeunt̄ venia non ne
gat̄. ibi. semiuiuo relicto. quasi
diceret. Sicut semiuiuo a despe
ratus a medicis vitā q̄nq̄ a sani
tatez plenā recupat̄. sic a peccōz
q̄ntūcūq̄ peccauerit. si vere pei
tuerit. ad vitā grē reformat̄ Et
q̄ tā multiplex piculū peccatuz

induat. ideo ut aueri facili? vale
at cognoscendū sollicitē ē a xp̄i
fidelibz. nō em̄ vitat̄ nisi cogni
tū. Requie de peccato originali
libro. iij. cap. viij.

Dominica decimaq̄rta.

Qui autē sunt xp̄i carnem su
am crucifixerūt cū vicijs ⁊
cōcupiscentijs Ad gal. v. / In
his verbis ap̄le mēbra xp̄i a mē
bris diaboli distinguēs designat
ea sub cōditione tripliā.

Primo ostendit q̄ eius corpi
mistico quod est ecclesia sunt in
corporati. ibi. qui sūt xp̄i. id est
de membris corporis xp̄i.

Secundo innuit q̄ similitudi
ni mortis xp̄i sūt cōplātati. ibi.
carnē suā crucifixerūt. id est vitā
pcā mortalis in seipsis p̄ penitē
tiam ocāderūt sicut xp̄s in cruce
peccatū damnauit. Juxta illud
Ro. vi. Vetus homo noster sicut
crucifixus est cū eo ut destruat̄
corpus peccati.

Tercio q̄ a vicijs ⁊ carnis cō
cupiscentijs sūt elongati. ibi. cū
vicijs ⁊ cōcupiscentijs. Quia autē
cōcupiscentia carnis induat̄ dele
ctationē morosā. delectatio autē
morosā mortē. ideo dicendū est
de delectatione morosā et cōsēsu
Require li. iij. ca. xi.

De eodem.

Surge ⁊ vade quia fides tu
a te saluū fecit. Luce. xvij.

In verbis p̄fatis xp̄s vtutē vere
catholice fidei declarās tria facit.

Primo ostendit q̄ oratio de

fide xp̄i ratione sentētie a morta
li peccō p̄ penitentiā surgit. ibi.
Surge. scz si firmā fidem habes
a peccato. quia peccatū mortale
a xp̄o separat ⁊ mortē eternā in
duat.

Secundo innuit q̄ de virtute i
virtutē vadit. Juxta illud ps̄.
Ibūt de virtute in virtutem. scz
vere credentes xp̄m fore dñm vir
tutū. ⁊ q̄ ad cūtatū p̄ virtutes
non per vicia peruenitur

Tercio insinuat q̄ fides veraz
salutē eff. at. ibi fides tua te saluū
fecit. Quia autē fide firma pollēs
ad xp̄m p̄ virtutem exercitiū p̄
perat. ideo de qualitate virtutuz
est dicendū. Re. li. v. ca. v.

Dominica xv.

Bonū autē faciētē nō deficiā
mus. tempore enī suo metemur.
nō deficiētē. Ad gal. vi. / In
verbis p̄fatis ap̄lus sue cōsidera
tionis oculū ad diē extreme mes
sis dirigēs quattuor facit.

Primo innuit q̄ frustra sperat
premium gaudiorū qui prius nō
seminauerit semina meritorum.
ibi. bonū faciētē Juxta verbū
beati augustini. Qui defecerit in
semine nō gaudebit de messe

Secundo ostēdit q̄ scdm̄ q̄n
titatē seminū repiat homo cumu
lum manipulorū. ibi. non deficiā
m̄. Quia scdm̄ augustinū Se
mina nr̄a sūt quicquid boni faci
mus. manipuli quod i fine recipi
emus Si ergo multum ⁊ metemur Juxta
c. i.

verbum xpi Eadem quippe me-
sura qua mensi fueritis remetiet
et vobis

Tercio insinuat qd seminātem
oportet cū patiētia p̄stolari ma-
tūritatē messis glorie beatorum.
ibi. tpe suo metemus scilicet post
mortē p̄ntis vite. Juxta illud.
Mane videbitis gloriā ei? Quid
autē vnusquisq; messurus sit do-
cet ap̄tus ad cor̄tib. dicēs Que
cūq; seminauerit homo hec a me-
tet. Ps̄. Veniētes at̄ veniēt euz
exultatione ac̄.

Quarto declarat qd p̄seuerātib.
tū debet fructus celestiuꝝ bono-
rum. ibi. non deficiēt sciz bona
opa opando vsq; ad finē. Qui
autē p̄seuerauerit vsq; in finem.
hic saluus erit. Per oppositum.
qui defecerit salute carebit. qua
fimis nō pugna coronat. Quia
ergo bona opa vt dictū est sūt
nra semina. ideo de merito virtu-
tū est dicēdū. *Requie li. v. ca.
x.*

De eodem.

Querite primū regnū dei a
iusticiā eius a hec omnia
adiaciēt vobis. Mat̄. vi. In
vobis p̄fatis xp̄s rex celoz o-
stendens qd vult omnes homines
saluos fieri. a omnes ad regnū
dei peruenire desiderat tria facit.

Primo docet ante omnia viā
que ducit ad regnū esse inquiren-
dam. ibi. primū querite. qz via
agnita ad terminū motus sine er-
rore peruenitur. vnde a sollicitate
est a doctoribus a ab his qui p̄

eam incedunt inquirenda. Jux-
ta illud isaie. State super vias
vestras a interrogate de semitis
antiquis que sit via melior.

Secundo innuit adeptionem
eius super omne desiderabile esse
appetendam. ibi. regnum dei.
Cuius regnum regnū est omni-
um seculorū. a dominatio eius i
omni generatione a generationē.
Cuius etiam regni comparatiōe
vilescunt omnia terrena. a ideo
regnum mundi a omnis ornatus
seculi est contemnendus. regnū
autē dei appetendum.

Tercio docet caritateꝝ que re-
gni heredes sola dirigit esse ap̄le-
tendam. ibi. a iusticia eius.
Iusticia em̄ regni dei est caritas
a ideo omnes ab ipsa caritate re-
gulantur.

Quarto indicat mentē querē-
tes eterna pro temporalibus ne-
cessarijs non debere esse sollicitam
Ibi. a hec omnia adiacēt vob
sciz tp̄alia necessaria. Quia autē
solum dei filijs debet regnum di.
filij autem eius distinguunt a fi-
lij diaboli p̄ virtutē. ideo de vir-
tutib. p̄ q̄s regnū dei acquirēt ē
dicendum. *He. de eq̄litate vtū
tū. libro. v. ca. vi.*

Domimica. xvi.

In caritate radicati a funda-
ti vt possitis cōprehendē cū
omnib. scis. que sit latitudo lon-
gitudo sublimitas a p̄funditas
Ad ep̄. iij. Sicut ex vna radi-
ce p̄deūt multi rami a stipites sic

ex caritate veniunt gratia et virtutes
 Unde qui hoc fundamento caret
 quicquid superedificat totum arefcit
 Juxta illud Gregorius. Nihil habet
 ramus boni operis nisi manserit in
 radice caritatis. ideo ad dei dilec-
 tionem et proximi tamquam ad primari-
 um et radicale fundamentum intro-
 ducit apostolus hominem in his verbis
 in quibus duo facit.

Primo ostendit quod lumen rationis
 naturalis non illuminatur luce gratie sine fun-
 damento caritatis. ibi. In carita-
 te radicatus et fundatus. ut scilicet acces-
 sus gratie ad lumen rationis locum habeat.

Secundo inquit quod haec lux a deo
 in mente confortatur ex caritatis die
 ut comprehendat dimensionem qua
 differantia deitatis. ibi. ut possit
 comprehendere cum omnibus sanctis
 et ceteris. Require quid sit in deo longi-
 tudo latitudo sublimitas et profun-
 ditas li. p. ca. xiiij. Quia quadrupli-
 cibus dimensionibus in deo adaptata sunt
 tuorum virtutes cardinales sic. in deo
 est latitudo caritatis quae nos ab er-
 rore reuocat. et tu habes iustitiam
 que tribuit unicuique quod est suum

Secundo in deo est longitudo
 patientie qua malos portat. et tu
 habes virtutem fortitudinis ut mala
 pro deo sustineas **T**ercio in deo
 est sublimitas sapientie qua om-
 nium sensum superat. et tu habes pru-
 dentiam per quam omnes insidias inimicorum
 et astutias superes **Q**uarto in
 deo est profundum iusticie qua pec-
 catores damnat. et tu habes sepe

rationem per quam carnis vitia extirpes
 ut damnationem evites. Requie-
 de virtutibus cardinalibus li. v. ca-
 pitulo. xxxij. **D**e eodem

Resedit qui erat mortuus et
 cepit loqui. et dedit illi ma-
 tri sue. Lu. viij. **I**n verbis istis
 beatus lucas statum mortui hominis
 in peccatis habet per penitentiam resurgens
 exprimens tria innuit evidenter.

Primo quod per cordis contritionem
 ad vitam gratie disponitur. ibi. rese-
 dit qui erat mortuus. Facies enim
 primo residet ut postea plene sur-
 gat et se erigat. Sic et contritio quae
 est una partium integralium penitentie
 peccatum detestando a morte quae
 deum suscitatur. quia peccatum in con-
 tritione dimittitur. habet non dum plene
 hominem erigit sine confessione et satisf-
 actione si facultas assit.

Secundo quod per oris confessionem
 surgentis peccatum abijcit. ibi. et
 cepit loqui scilicet plene confitendo pec-
 cata commissa

Tercio per operis satisfactionem
 ambulans de virtute in virtutem
 in ecclesie redditur. ibi. et dedit
 illum matri sue. Quia autem confes-
 sio sacramentalis est pars penitentie
 ideo de ea est dicendum. Re. de con-
 fessione li. vi. ca. xxij.

Solliciti seruare unitatem spi-
 ritus in vinculo pacis unum
 corpus et unus spiritus sicut et vocati
 estis Ephe. iij. **I**n verbis
 premissis apostolus fideles ad v-
 nitatem pacis et spiritus exhortans
 tria facit.

Primo ostendit qd ad hanc vni-
tatem seruandam est sollicitate laborandum.
ibi. solliciti seruae.

Secundo innuit qd p voluntatum
concordiam caritatis vinculum sit p-
bandum. ibi. vnitatem spiritus. id est
voluntatis in vinculo pacis. quia
sicut diuisio voluntatum discordiam
parit. ita e converso vnitatis vo-
luntatum concordiam et pacem ge-
nerat. et hec vnitatis voluntatis de-
bet esse inter fideles. Juxta illud
Deus qui fidelium mentes vnius ef-
ficis voluntatis.

Tercio probat qd hec pacis vin-
culum naturaliter et ex debito sit ser-
uandum. ibi. vnum corpus et vnus
spiritus. quasi diceret. ex quo estis
vnum corpus quia inuicem estis me-
bra. scilicet in vno corpore ecclesie.
cuius caput est christus debetis inuicem
diligere et esse vnus spiritus. id est
vna et eadem voluntas quo ad pa-
cem et concordiam vnitatem. Quia autem
superbia per oibis vicibus hanc vni-
tatem turbat et dissipat. ideo vt ca-
ueatur de ea est dicendum. Re. de
superbia li. iij. ca. xv. **De eodem**

Omnis qui se exaltat humili-
abitur. et qui se humiliat exal-
tabitur. Luce. xiiij. **X**ristus eter-
ni patris filius ad regni celestis deside-
ria nos cupiens sublimari vt filij
dei nominemur et simus. et cohe-
redes eius futuri simus in verbis
istis ad exaltationem veram nos
exhortans duo facit.

Primo ostendit qd finis elati-
onis et superbie est deiectio infer-

nalis. ibi. Omnis qui se exaltat
humiliabitur.

Secundo insinuat qd finis hu-
miliationis voluntarie sit sublima-
tio eternalis. ibi. et qui se humili-
at exaltabitur. Cuius itaque homo
in dignitate magna sit creatus.
et ad dignitatem celestem maxime
sit vocatus. debet semper attende-
re sue dignitatis originem. ex cuius
consideratione peccare erubescens
ad dignitatem patrie sublimetur.
Re. de dignitate humana li. ij. ca-
pitulo sexagesimo secundo.

Domini. xvij.

Gratias ago deo meo sepe
pro vobis in gratia dei que da-
ta est vobis in christo iesu. p. Co-
rint. pmo. **S**icut pater fide-
lis deuotis filijs de extrema pau-
ptate et miseria ad diuitias imen-
sas translatis congaudet. sic bea-
tus apostolus filijs quos per euange-
lium genuit de stercore peccati. sci-
licet licet paupertate viciorum. diuitijs
virtutum locupletatis congratulans
in verbis propositis quattuor facit

Primo ostendit qd sic locuple-
tati et de captiuitate egiptiaca ere-
pti. tantum beneficium debent per gra-
rum actionem recognoscere. ibi
Gratias ago deo meo. **T**unc au-
tem tales gratias agunt. quando
beneficium impensis recognoscunt
Quia secundum prophetam **G**ratitudo est
eterna beneficij recognitio. **E**xo.
Mementote diu in qua egressi es-
tis de egipto. **E**t poeta. **B**ene-
ficij accepti memor esto.

TSecundo innuit qz hanc reco-
gnicōnem debent quotidie in mē-
te reuoluere. ibi. semper pro vob

TTerzio insinuat qz radicem et
fundamētū beneficij debent stu-
diose perpendere. ibi. i gratia dei
que data est vobis in xpo iesu.
Gratia em̄ est principium meriti
a per eam a in ea conferuntur a
lia dona. scilicet remissio a virtu-
tes.

TQuarto declarat qz diuitias v̄-
tutū se a xpi recepisse grā debeat
intelligere. ibi. quia in omnibus
diuites facti estis in illo. Quia
autem beatus gregorius veras di-
uitias estimat virtutes infusas.
Iuxta illud quod dicit in omeli-
a. Si vere fr̄es diuites esse cupi-
tis. veras diuitias id est virtutes
amate. ideo de virtutum diuitijs
est dicendum. quia qui vnā ha-
bet omnes habet. Require. li. v.
cap. vij. **De eodem.**

Sergo dauid vocat eū do-
minū quō filius eius est a c̄
Matth. xxij. **X**ps gemine gi-
gas substantie ostendēs duplicē
natiuitatē suā. Vnā qua deus ē
ex substantia patris ante secula
genitus. a aliam qua ex substā-
tia matris in seculo est natus in
verbis ppositis duo facit.

Primo arguit negando se ex
semine dauid secundū natiuita-
tem eternam qua equalis est pa-
tri processisse. ibi. Si dauid vo-
cat eum dominum quō filius eius
scz secundū eternaz eius genera-

tionē. de qua **I**saias. Generatio-
nem eius quis enarrabit?

TSecundo tacite consentit. scz
scdm ppagationem humanam
ex ipsius dauid semine descēdis-
se. a hoc probat per ostensā hu-
manitatem per quam hoc iudeis
aduersarijs suis est locutus. Iu-
xta illud **R**o. Qui factus est ei
ex semine dauid secundū carnē.
Ceco enī clamante a dicente. mi-
serē mei fili dauid. a pueris cla-
mantibus. **O**sanna filio dauid.
tacite osentit se filiū dauid. qz
nequaqm̄ negauit. **H**ac enī du-
plicem natiuitatē angelus gabri-
el tāgens de p̄ma dixit. **H**ic erit
magnus a filius altissimi vocabit̄
De secunda **D**abit illi dñs deus
sedē dauid patris eius. **L**uce p̄.
Quia ergo secundū diuinitatez
est dñs dauid. a secundū huma-
nitatē filius dauid. de ipsius prē-
digniore a quo deus de deo ē gei-
tus est dicendum. **R**equire qz pa-
ter est li. p̄. ca. iij.

Domnica .xix.

DEponētes mendaciū loqui
mini veritatē vnusqzqz euz
proximo suo **E**p̄t̄. iij. **B**e-
atus apostolus nos esse membra
veritatis cupiens in verbis pposi-
tis ad incorporandū nos xpo q̄
est veritas tria facit.

Primo docet omne mendaciū
tanqm̄ veritati directe contrariū
ab anima remouendum. ibi. de-
ponentes mendaciū.

TSecundo hortatur veritatis
c. iij.

firmamentum tanquam falsitatis op-
positum mente iugiter retinendum.
ibi. Loquimini veritatem unusquisque
cum proximo suo.

Tercio assignat rationem quod nul-
li contra veritatem sit aliquo modo ve-
niendum. ibi. quoniam sumus inuicem mem-
bra. quasi diceret. sicut membra
humani corporis se nequaquam mu-
tuo recipiunt. sed veraciter sibi con-
patiuntur et se adiuvant. sic et mem-
bra christi debent etiam. Quia autem hec
ratio potissima ad hoc facit ut no-
bis mutuo fidem seruemus. de mem-
bris corporis est dicendum. ut eo-
rum qualitates et proprietates mem-
bris ecclesie aptentur. Require
libro secundo ca. lvij. **De eodem**

Surrexit et abiit in domum su-
am. Mat. ix. **I**n his
verbis beatus euangelista tres p-
tes integrales vere penitentie exp-
mens tria facit.

Primo ostendit quod homo mortu-
us per mortale peccatum. per contritio-
nem cordis a morte anime surgit.
ibi. surrexit.

Secundo innuit quod in confessi-
one virtute clauium absolutus mor-
te peccati quam materat fugit. ibi
et abiit. scilicet elongando se a peccatis
commisis causas et occasiones pec-
cati fugiendo.

Tercio declarat quod constantia per
seuerantiam de virtute in virtutem
proficiens in domum mansionis
eterne per satisfactionis perseueran-
tiam vadit. ibi. in domum suam.
Juxta illud ps. **I**bi de virtute

te in virtute. videbitur deus tuo-
rum in syon. ubi est domus primum
in qua mansiones multe sunt. et
quia penitentia qua surgit homo
a peccato est remedium contra pecca-
tum mortale et veniale. ideo nunc
dicendum est de penitentia veni-
alium. quia in superioribus habi-
tum est de penitentia mortalium.
Require li. vi. ca. xxxi.

Dominica. xx.
Videte quomodo caute ambuletis
non quasi insipientes. sed ut sapie-
tes redimentes tempus quoniam dies
mali sunt. Ad eph. v. **B**ea-
tus apostolus sciens artem viarum esse
et periculosarum que duunt ad vitam
et ideo recto tramite nos ad patri-
am sine periculo iducere cupiens.
in verbis propositis tria facit.

Primo ostendit quod ambulantes
in via dei indigent circumspice-
tione. ibi. videte quomodo caute abu-
letis. Circumspicere enim arcum
spiciat ante et retro a dextris et sin-
istris. Ante seque prudens mortem
que restat. futuram iudicij extre-
mi diem. damnationem. Si in via
dei perseuerat. temptationes et in-
sidias plurimas demonum. infe-
stationes hominum. contra que
omnia si irruant debet esse cautus.
Retro ne peccata preterita ipsum
alliciant et ad consimilia trahant.
et ne de illis impenitens existat.
A dextris ne prosperitas ipsum
decipiat. **A** sinistris ne aduersa
cum frangat et terreant. **V**nde
sapienter non exultat in prosperis

neq; in aduersis deprimi.

Secundo innuit q; caute abulantem oportz habere trium temporum dispositionem. scilicet p̄sentis. preteriti a futuri. ibi. nō quasi insipientes sed vt sapiētes **J**uxta illud senecę verbum. Si prudēs est animus tuus sup bis tribus temporibus dispēsetur. preterita cogita. presentia ordina. futura prouide **E**t psalmista **V**tinam saperent scilicet presentia. a intelligerent scilicet preterita. ac nouissima id est futura p̄uiderent.

Tercio insinuat q; expediat bonorum operuz habere occupationem. ibi. redimētes tempus quoniam dies mali sunt. **Q**uia autem nullus caute ambulat nisi lumen scientie a sapientie habeat. ideo de bono scientie a sapientie est dicendum. **R**equire libro quinto capitulo quadragesimo quarto.

De eodem.

Misit seruos suos uocare iuitatos ad nuptias a nolebant uenire. **M**athei. xxij. **E**t erant patris filii ad nuptias sue spōse scilicet ecclesie triumphantis se multos ostendens uocasse in uerbis p̄positis duo facit.

Primo enim affectuz pij patris quo uult omnes saluos fieri comprobatur per effectum. **I**bi. misit seruos suos uocare iuitatos ad nuptias.

Secundo innuit reproborum

celestes nuptias spernentium affectatum defectum. ibi. a nolebant uenire. **Q**uia autem he nuptie celebrantur in beatitudine eterna in qua fidelis sponsa immediate suo sponso iungitur a suis dotibus premiatur. dicendum ē de gloria sanctorum a de dotibus anime a corporis. **R**equire de gloria sanctoruz libro septimo capitulo. xxij.

Dominica. li.

Induite uos armatura dei. vt possitis stare aduersus insidias diaboli. **A**d ephē. vi. **B**eatus apostolus tanq; miles christi p̄cipuus a bellator strenuus ostendens uitam hominis fore militiam super terram in uerbis p̄positis tria facit.

Primo ostendit q; christi militem pugnaturuz oportet uirtutum armis esse armatum. ibi. induite uos armatura dei.

Secundo innuit q; ne per consensum corruat esse debere iugiter preparatum. ibi. vt possitis stare scilicet uicis resistendo. **J**uxta illud. **V**igilate state in fide ac. **I**n fide stat qui seruat sibi ipsi et deo suo fidem. ne cum inimicis suis scilicet peccatis a uicis conuoluet. a per consensum in delectationem peccati uel in actuz corruat. **A**lioquin fidem uolat in se ipso primuz. a post in deo. secunduz illud ps̄. **Q**ui diligit iniquitatem odit aiam suam.

Tercio insinuat q; xpi militem

in subtilitatibus et nequens dia-
 bolici oportet esse exercitatum.
 ibi. aduersus insidias diaboli.
 talis fuit pater qui dixit Qui docet
 manus meas ad prelium et digitos
 meos ad bellum. scilicet contra diaboli
 insidias. Quia autem arma anime
 potiora et meliora sunt septem bo-
 na spiritus sancti. quibus si est ar-
 mata non potest contra eam mali-
 gnus spiritus prevalere. ideo de
 septem donis spiritus sancti est dicendum
 Re. de. vii. bo. li. v. ca. xxxvii.

De eodem.

Domine descende priusquam mo-
 riar filius meus. Job. iij.

Regulus iste euangelicus in verbis
 propositis statum anime pugnantis con-
 tra vicia secundum morale intelle-
 ctum exprimens tria facit.

Primo ostendit quod talis pugnas
 totam fiduciam victoriae debet a solo
 deo sperare. ibi. Domine. quia dominus no-
 mine est suprapositionis secundum di-
 omni. ergo ab eo qui supraponi-
 tur omnibus creaturis triumphus
 est sperandus.

Secundo innuit quod ad recipien-
 dum donum debet cor sollicitate prepa-
 re. ibi. descende. scilicet in cor meum.
 ut mecum sis et mecum labores quod
 nequaquam facit nisi cor prius sit ad
 hoc dispositum et mundatum. quia in
 malivolam animam non introibit spi-
 ritus sapientie. nec habitabit in
 corpore subdito peccatis.

Tercio insinuat quod antequam suc-
 cumbat vicibus debet deum iugiter in-
 uocare. ibi. prius quam moriar filius

meus. filius anime est bonum opus
 quod ab ea est generatum gratia medi-
 ante. hic filius id est donec opus bonum
 generatum ab anima moritur quam ani-
 ma succumbit suggestionibus dia-
 bolici per consensum. et sic mortuus
 deum non inuocat nec memor est eius.
 Et quia beatitudines disponunt animam
 ut iocundum deo sit habitaculum
 et per consequens quod nequaquam anima
 moriatur. ideo de eis est dicendum.
 Require li. ij. ca. xlvi.

Dominica. xxij.

Hoc oro ut caritas vestra ma-
 gis ac magis abundet in scientia
 et in omni sensu. Ad philip-
 p. **A**postolus tamquam precor di-
 stricti iudicis desideras in die iu-
 dicij nos iudicij assistere. et cum ipso
 reprobos iudicare in verbis propo-
 sitis tria facit.

Primo monet ut in profectu con-
 tinuo caritatis nos gratos iudicij
 reddamus. ibi. Hoc oro ut cari-
 tas vestra magis ac magis abun-
 det.

Secundo intendit instruere ut
 solemmiter astutias diabolicas et
 temptationum laqueos caueamus
 ibi. in scientia et in omni sensu.
 Cum enim aduersarius sit mille arti-
 fex omni sensu et scientia contra eius
 multiformas astutias indigemus.

Tercio hortatur nos ut sobri-
 e. sincere. iuste. et pie viuendo ve-
 turus iudicij studeamus placere
 ibi. sitis sincere et sine offensa in
 diem christi. Quia autem dies illa
 iudicij dies est ire calamitatis et

miserie dies magna et amara val
de. ipsius horror et terror debet re
trahere quemlibet a peccato. et ut iu
dicem venturum securus vibere va
leat. ideo de die iudicij est dicen
dum. *Require li. viij. ca. xvi.*

De eodem.

Serue nequam omne debitum
dimisi tibi quoniam rogasti me
et. *Matth. xvij.* *Xps rex iu
sticie in verbis propositis ostendens*
quod non nisi iuste et ex certis ratio
nibus irascatur causas ire sue qua
peccatorem damnationis senten
tie subiungat exprimit et ostendit.

*Primo insinuans quod cordis ne
quicia damnationis ponit prima
rium fundamentum. ibi. Serue ne
quam. Seruus nequam est qui vero
suo domino fidem subtrahens adhe
ret effectu suo aduersario frau
dulenter. quod is facit qui a bo
no incommutabili quod est deus
se auertit. et ad bonum commuta
bile se conuertit.*

*Secundo innuens quod ingratitu
dimisium vicium nequicie sit fometum
ibi. omne debitum dimisi tibi quoniam
rogasti me.*

*Tercio indicans quod misericordi
a et impietas sint ire dei irritamen
tum. ibi. nonne ergo oportet.*

*Quarto intimans quod talibus
merito ostendat furoris sui et iu
sticie sensibile argumentum. ibi
Iustus dominus eius est. et. et quia in
pena reproborum opus est diui
na iusticia. ideo de dei iusticia ne
quis eam inuadat est dicendum.*

Require libro quinto ca. xxxvi

Domnica. xxxiij.

Nostra autem conuersatio in
celis est *Ad philip. iij.*

In his verbis predictis mentis
oculum ad premiationem finale
sponsa christi dirigens ostendit per
quale meritum digna sit premia
ri. et circa hoc quatuor facit.

*Primo ostendit sponsam fidelem de
genere adhuc in carne corruptibili
cum sponso mente in celestibus
habitare. ibi. Nostra autem conuer
satio in celis est.*

*Secundo innuit eam correptione
sponsi pro eius amore patien
tissime tolerare. ibi. Unde et salua
torem expectamus dominum nostrum
iesum christum. scilicet illata mala pre
sentis vite viriliter sustinendo.*

*Juxta illud psalmi. Expecta dominum
viriliter age et confortetur cor tu
um. scilicet retributionem eius pati
enter expectando.*

*Tercio indicat sponsam corpore
premiendo ne superbiat volunta
rie castigare. ibi. corpus humili
tatis nostre.*

*Quarto edocet eam pro omni
bus dotes anime et corporis in spe
firmissima expectare. ibi. con
figuratum corpori clari. sue. *Require*
de votibus anime in speciali. li
bro septimo. capitulo. xxv.*

De eodem.

Magister scimus qui verax
es et viam dei in veritate doces
et non est tibi cura de aliquo. *Ma*

tlxi. xxij. **L**icet calumniator iste verba hec dolose dixit. a veritate tñ nulla eū hec diceret deuiavit. tres enī conditiones xpo ascriptis quas a verissime habuit. **P**rimo enim ignorā posuit qz trina rerū machina ab ipso gubernat. ibi. magister. Magister ei dicit qñ maior in statione. a ipse in omni statione angelorū a hominū a demonū ē maior auctoritate a sapientia qd est p̄riū magistro. **J**uxta illud. **D**ata ē mihi ois ptās in celo a in terra. **E**t iob. **S**ub quo curuant qui portant orbē tāqm sub mgrō.

Secūdo intulit qz ois veritas in celo a in terra ab ipso tanqm a sua origine deriuat. ibi. scimus quia verax es. imo potius ipsa veritas es p̄ essentiā a quo ois veritas p̄cipat.

Tercio docuit qz eius doctrina sibi metip̄si nō contrariat. ibi. a viam dei in veritate doces. tāqm a seip̄so qz es veritas n̄ vales discrepare nec v̄bo nec ope. iuxta illud. **C**epit iesus facere a docere ea q̄ erant veritatis. **Q**uia at̄ ad mgrm̄ p̄tinet scientia p̄ quā alios dirigat a informet. ideo dicendū est de sciētia dei. **R**e. li. p̄. ca. xxix.

Dominica. xiiij.

Regnabit rex a sapiens erit in terra. **D**iere. xxxij. **P**ropheeta aduentū xpi regis eterni futurū in carne p̄vidēs ipsius conditiones p̄nūciat i his verbis. a secū

dū hoc circa aduentū ipsius tria sunt in ipsis verbis notabilis attendenda.

Primo qz de rege forti ipse fortior i crucis trophæo triumphauit. **I**bi. regnabit rex scz i ligno crucis. **J**uxta illud. **D**icite in nationibus quia regnauit a ligno deus. **Q**uia extūc cepit regnare super vinclos inferni. iuxta illud apocalip̄. **D**abo clauēs mortis a in fermi.

Secūdo qz ad liberandū gen̄tū huānū sapientissimū cōsiliū excogitauit. ibi. a sapiēs erit. qz sua sapientia a arte artē diaboli fefellit. vt qz p̄ lignū viat p̄ lignū qz vinceret.

Tercio qz ipse iudicat i iuste iustissimū iudiciū in die iudicij i valle iosaphat iudicabit. ibi. et faciet iudiciū a iusticiā i terra. scilicet in valle iosaphat. a qz deus eius culpe nō ē sine decore iusticie ideo de pena quā infligit peccatoribus ē dicendū. **R**e. de purgatorio li. viij. ca. p̄.

Hec est vere p̄pha q̄ v̄etur i mūdū **I**ob. vi. **I**sti homines hec v̄ba p̄ferētēs spū scō inspirati tres dīcōes p̄claras iesse xpo p̄ v̄ba p̄posita sūt p̄testati. **P**rimo qz an̄ oia sēcula de? existit icōmutabilis. ibi. hic ē. p̄ verbū substātiū ē intelligit̄ ei? icōmutabilitas. **J**uxta illud exo. **E**go sū q̄ sū. **E**t iob. **N**ūqm̄ abrahā fieret ego sū. scz icōmutabiliter existens.

Secūdo q̄ p̄pheta existit omnibus alijs incompabilis .ibi. vere p̄pheta . q̄z alij p̄phete acceperūt q̄ habuerunt ab isto omnia que p̄phetauerūt . hic autē est vere p̄pheta . q̄z oēs p̄phete p̄phetarū in ipso veracit̄ sunt implete Juxta illud Luc. Necesse est impleri ea q̄ scripta sunt in lege moysi . q̄ p̄phetis q̄ ps̄ de me .

Tercio q̄ mundū ingrediēs mūdo fuit p̄ diuersa miracula admirabilis .ibi. qui venturus est in mundū . sc̄z vt p̄ signa varia se mūdo deū esse ōprobet q̄ ōndat Juxta illud iohānis . Si hec facis manifestas teip̄m mūdo Quia autē hic scribit̄ q̄ hoies illi cum vidissent signū dicebāt . hic ē v̄e p̄pheta r̄c̄ . q̄ sic p̄ miraculū cognouerūt eū . Ideo vt a nobis plenius cognoscat̄ qualit̄ ipse qui ante q̄m ingressus est mundū creauit mundū est dicendū de creatione mūdi . Require te creatiōe li . ij . ca . p̄ .

In purificatione

Veniet ad templū s̄ctū suū dñator quem vos queritis . q̄ agelus testamētī quē vos vultis . Malachie . iij . **I**n verbis premissis p̄pheta aduentū cr̄isti in tēplū materiale p̄t̄ ecclesiā solemnizat̄ hodie ad lrām p̄nūciāns ip̄sius quoq̄ aduentū qualit̄ ad sp̄ūale templū innuit euidenter . q̄ secundū hoc in ip̄sis verbis tria facit .

Primo ōndit q̄ templū nō in

gredit̄ dñs alienis sedicatū .ibi. veniet ad templū suū sibi p̄paratū q̄ a sordibus mundatū . non quod vicij est sordidatū q̄ per cōsequens demom̄bo deputatū . Juxta illud sap̄ . In maliuolaz aiām nō introibit sapientia . nec habitat in corde subdi p̄ .

Secūdo innuit q̄ templū cordis nō intrat nisi ab eo viderit se desideratū .ibi. dominator quem vos queritis . Non enī tantus dominator cordi aduenire dignat̄ nisi deuote queratur . Juxta illud Bonus ē dominus sperantibus in eum anime querenti illum .

Tercio innuitur q̄ grā gratū faciens non infunditur in cor per liberi arbitrij consensum nisi prius fuerit preparatum .ibi. q̄ agelus testamenti quem vos vultis . angelus celestis est nunciū . id est gratia cordi a dō missa proteſtans animam deo fore gratam . Quia autem opera meritoria sūt a gratia simul et a libero arbitrio ideo dicendū est de quibus operibus causetur meritum . Require libro quinto . capitulo . xij .

De eodem .

Post q̄m impleti sunt dies purgationis marie secundum legem moysi tulerunt iesuz in hierusalem vt histerent eum domino Luce secundo . **I**n his verbis moraliter intellectis euagelista purgationē spiritualemente anime ex partu mortalis peccati pollute exprimens tria facit .

Primo ostendit q̄ talis hierusa-
lem celestē nō ingredit̄ nisi pri⁹
a pollutione peccati p̄ penitentiam
purget̄. ibi. post q̄z̄ impleti sūt di-
es p̄. ma. Maria interpretat̄ ma-
re amarum. ⁊ signat̄ amaritudi-
nē penitentiā.

Secūdo innuit q̄ ante tēpli ce-
lestis ingressum fructus dignus
penitentiē a dño requirit̄. ibi. secū-
dū legē moysi Lex enī moysi ta-
lis est q̄ q̄ntitas pene debet rēde-
re q̄ntitati culpe. Scdm̄ illud ex-
odi. Secundū mensuraz culpe e-
rit ⁊ plagarū modus. quasi dice-
ret. Si vultis euadere irā damna-
tionis eterne quā p̄ peccm̄ merui-
stis. tūc facite fructus dignos pe-
nitentiē.

Tercio insinuat q̄ tpe fructu-
ose penitentiē adimpleto. penitentiā de-
o ab āgelis p̄ntat̄. ibi. tulerūt e-
um scz̄ iesū puerū. id ē purā aīaz
quia puer dicit̄ quasi purus aer
in hierusalē scz̄ sup̄nā vt̄ susterēt
eū dño. id est p̄ntarent euz̄ deo
perpetuo regnaturū. ⁊ hec p̄sen-
tatio fiet primuz̄ post mortē. qz̄
nemo in carne viuēs mundus ē a
sorde. Vnde ⁊ semp̄ indiget pur-
gatione. h̄ in morte implet̄ dies
purgationis. ⁊ tunc purgatus
p̄ condignā penitentiā ad tēplū
supernū dñi offertur. Quia autē
fructuosa penitentiā agit̄ ⁊ imple-
tur p̄ condignam satisfactionē
ideo de ipsa est dicendū. Requi-
re libro sexto. capitulo vicesimo
septimo.

De sancto Benedicto

Dilectus deo ⁊ hoībus. cuius
memoria in benedictione est Ec-
clesiastici. xlv. **I**n verbis p̄-
positis beatissim⁹ pater noster be-
nedictus a p̄rogatiua tripliā cō-
mendat̄.

Primo a precellētis dilectōis
priuilegio quo pre ceteris a deo
meruit honorari. ibi. dilect⁹ deo.
⁊ p̄ quod meruit ab eo tantum
diligī. quia pre alijs eū dilexit.
Quāto autē dilexit eū ceteris a m-
plus. tanto ab eo feruentius p̄
ceteris ē dilectus. **I**uxta illud.
Qui ergo plus diligitur ⁊ c̄.

Secūdo commendat̄ a fraterne ca-
ritatis vinculo quo ab hominibus
meruit amari. ibi. ⁊ hominibus.
Nam ethnici ⁊ publicani ⁊ omis
homo diligit naturalit̄ se diligē-
tem. iuxta sententiā saluatoris
dicētis. Si diligitis eos qui vos
diligunt que merces erit vobis
hoc enim faciunt ethnici ⁊ publi-
cani. Quia ergo omnem hominē
dilexit amicum in deo. inimicuz̄
p̄pter deum ab omnibus merito
est dilectus.

Tercio a benedictione dulce-
dimis qua sempiternis laudibus
hominum meruit venerari. ibi.
cuius memoria in benedictione
est. ⁊ quia pre alijs diuini amo-
ris incēdio flagrabat. ideo i supe-
riori celesti ierarchia cū p̄mis de-
ordine seraphim cretēd⁹ ē a dño
collocatus. Re. de dispositōe ⁊

lestiu ierarchiaru . li . ij . ca . xij .

De eodem .

Domine quinq; talenta tradi disti mibi . ecce alia quinq; sup lucrat? fu . Mat . xxv . In verbis istis beatus benedictus computatione in die defunctois sue dno ase facta exprimens duo facit .

Primo tanqm gratus diuinis beneficijs ea cu graru actione debita recognoscit . ibi **D**ne qnq; talenta tradidisti mibi . **S**ecundu p b m **G**ra pactio e clara b nsi ei recognitio .

Secudo eisdem acceptis beneficijs se laudabilie vsu ostedit . ibi . **E**cce alia quinq; sup lucrat? fu . **E**t quia p quinq; talenta domini quinq; sensus designantur . ideo de quinq; sensibus dicendu e **R**e . de potentis aie sensibilibs libro secundo . ca . xxxiij .

In annuntiatione virginis .

Ecce vgo concipiet et pariet filiu . et vocabit nomen eius emanuel **I**sa . vii . **D**eatus isaias in speculo eternitatis vginis paritura etermi pris filiu clare pr uident circa partum ipsius in vbis ppositis tria facit .

Primo innuit ipsam sine virili semine conceptam . ibi . **E**cce vgo concipiet

Secundo ostendit eam illeso virginitatis sigillo filiu paritura . ibi . et pariet filiu suu vgo ex istes .

Tercio insinuat in ipso filio di

uinā naturā hūmanā; sibi vmitu rā . ibi . et vocabis nomen eius emanuel . id est inobiscū te? . quia nature nrē particeps est effectus . **R**e . de conceptione dnica li . iij . cap . iij .

De eodem

Ave grā plena dñs tecum .

Luce p . **I**n salutatione hac angelica celestis nūciū pro gatiua laudis quadruplicis dignā eē gloriosā vginē pcomizat .

Primo ostendit eam aue maledicticis eue immunem . ibi . a ue . id est sine viliū maledicti omis qua eue dictum est . in dolore paries filios tuos . **Q**uia secū dū augustimū . ipa in leticia par turuut dñm .

Secudo innuit eam factā fontē grē omnibus communem . ibi . grā plena . hic fons adeo omibz est cōmunis . vt ipsa dicat . **T**rāsi te ad me omnes qui concupiscitis me nē . **E**cā . xxiiij . **I**o . **S**i qis sitit sciz grām veniat ad me et bibat .

Tercio insinuat in mēte et ventre secū eā habere diuinū numen **I**bi . dñs tecū . **A**ug . **T**ecum in mēte . tecū in ventre . tecū in vtero . tecū in auxilio

Quarto pñūciat insolite benedictōis in ea radiare lumē . ibi . bñdicta tu in mulieribus . **Q**uia insolita eē hęc bñdictō mulieribus vt vgo piat . et qz hęc oia in salutatione āgelica icludūt . ideo de salutatione āgelica eē dicēdū **R**e . li . iij . ca . p . **I**n pascue .

Uere languores nr̄s ipse tulit. ⁊ dolores nr̄s ipse portauit Isa. liij. **I**n verbis istis p̄beta Isaias xp̄m passurum p̄ nobis aperte p̄nunciās tria facit. **P**rimo ostēdit q̄ vt nos curaret a nr̄s languorib⁹ verā naturā humanā assumpsit. ibi. vere nō sophisticē. vt detestandus Manicheus dicit sic blasphemans. Si virgo peperit fantasia fuit. **S**ecūdo q̄ sua passiōe lāguores peccati originalis curauit. ibi. languorēs nr̄s ipse tulit. Peccatū enī originale tāqm̄ radice ois firmitatis lāguorēs multiformes in homine generauit. Vnde dicit languores non languorem. quia omnia mala nostra sc̄z fames. sitis. frigus. estas. infirmitates. ⁊ mors ex illa radice processerūt. **T**ercio declarat q̄ penam dā nationis peccato originali correpondentem pena sue mortis abstulit. ibi. ⁊ dolores nostros ipse portauit. Juxta illud ps̄. Quia peccā nostra ipse pertulit super lignum et tunc soluit debitū pene quod non debuit Juxta illd̄ ps̄. Que non rapui tunc exsoluebā. Et qm̄ ad hoc descendit vt languores nr̄s curaret assumpsit n̄ solū naturā humanā. verū etiam penalitates. Re. de defectibus quos assumpsit christus. ⁊ de voluntate ei⁹. li. iij. ca. xvij.

De eodem.

Quid dicit in mortē aiam suam ⁊ cū sceleratis reputat⁹

est. Isai. liij. **I**n his verbis p̄beta Isaias xp̄i mortē clare ⁊ nunciāns tria facit.

Primo inuit q̄ mortis supplicium non coactus sed voluntarie pertulit. ibi. Tradidit. non quia iudicis potuit. s̄ ipse voluit. secūdū illud ioh̄m̄. Potestatis habeo pon. ani. me. ⁊ iterū sumere eā.

Secūdo ostēdit q̄ sua mors mortē nr̄am eternā abstulit. ibi. in mortē animā suā vt a morte sc̄z eterna nos liberaret Per. Si nō essent peccata nostra ad mortem ⁊ mortem eternam nunq̄ p̄ eis dei filius morerē.

Tercio insinuat q̄ vt nostra scelera tolleret cū sceleratis reputari voluit. ibi. ⁊ cum sceleratis reputatus ē. Isa. liij. Attritus ē p̄pter scelera nr̄a sc̄z pendens cū sceleratis.

Quarto declarat q̄ sufficientē quidem omnium. efficienter autē multorum peccata tulit. ibi. ⁊ ipse peccatū multorum tulit sc̄z electorum i quibus passio xp̄i effectū saluationis habuit. ⁊ pro multis alijs effundendū in remissionem peccatorū sc̄z qui ad hoc sūt dispositi vt effectū i eis habeat hęc effusio sāguinis Re. de effectu passionis xp̄i. li. iij. ca. xix.

De sancto Ioh̄ne baptista
Prius qm̄ te formare in vte pro noui te. ⁊ anq̄ exires d̄ v̄tre scificauit te. Diere. p̄. **I**n verbis istis de? cui oia sunt presentia p̄cellētā beati ioh̄is baptiste

exprimens ad ostendendā sanc-
tatis eius magnitudinem tria
dicit.

Primo q ab eterno libro vi-
te inlebiliter ascriptus singularis
quodāmodo est ad gloriā prede-
stinatus .ibi. prius qm te forma-
rem in utero noui te. Juxta illd
apli ad ephē. Elegit nos in ip-
so aē mundi cōstitucōne. Et
Ro. Quos presciuit a predesti-
cōfor. fieri. i. si. sui.

Secūdo q in utero scto spi-
ritu repletus fuit. a ideo ante san-
ctus qm natus .ibi. a ante qz ex-
ires de utero sanctificauit te.

Tercio q ad dei gloriā a edi-
ficationē lximinū est a deo miseri-
corditer datus .ibi. a p betam i
gentibus dedi te. Et quia ineffa-
bili quodam modo est ante con-
ceptionē suā a formationē in utero
predestinatus . a in libro vite
ab eterno scriptus . ideo dicēdū
est de ideo a libro vite. Requē
libro primo cap. xxv.

De eodem.

Dedi te in lucē gentū . ut sis
salus mea vsqz ad extrēmū terre

Isaie. xlix. **I**n his vbis ostē-
dens deus ex quāta qualiqz grā
beatū iohannem ad totius mūdi
vtilitatē d. berit. ad vtilitatē ei?
de ostendendā euidētiāz duo dicit

Primo q ad illustrādas gen-
tū tenebras tāqm lux illumināz
sit datus .ibi. Dedi te in lucem.

Juxta illd iob. v. Erat lucerna
ardens a lucens . ardes in seipso.

lucens p exemplū in pxio.

Secūdo inuit q ex hac illu-
minatiōe gentium ipse deus sit
ab ipso multiformitē glorificat?
ibi. ut sis sal? mea vsqz ad extre-
mū terre. Et quia per lumen vtu-
tū mentes gentū illustravit . ideo
dicendum est de cōmendatiōe
a effectu virtutū. Re. li. v. ca.
nono. **Petri. a Pauli.**

Hii viri misericordie quo
rū iusticiē obliuionem non
acceperūt cū semine eorum pma-
nent bona. Eccl. xliij. **I**n ver-
bis preteritis scriptura scta di-
uinitus inspirata bōs aplos pe-
trū a paulū dignis laudibus pre-
comzans ad cōmendationē eorū
a laudem quattuor p ordiēz ordi-
tiōes eorū enumerat a ostendit.

Primo q p eorum virtutis cō-
stantiā totus mundus dei miseri-
cordiā est expertus .ibi. Di sūt
viri misericordie. p quorū scz vi-
res seu virtutes quas verbo a ex-
emplo ostenderūt de? lximibz
est misertus ab ignerātia a erro-
rū tenebris ad lumen fidei ipsos
misericorditer reducendo

Secūdo q mundus p claram
vitā ipsorū normaz perpetuā vi-
uendi iuste a sobrie est adeptus?

Ibi. quorū iusticiē obli. nō acce-
perūt. qz sciz iusticie eoz sp ma-
nebūt in memorie lximinū . ut ex
ēplo eorū i iustis opibz dirigāz

Tercio q p dicationis eorū fr. c
t? mltiplex in posteris efficacitē
reptus .ibi. cū semine eoz p. lo.

Semina eorū sunt omnes quos
per euangelium genuerunt. a se
men illud non deficiet in eternū.
quia ab ipsis ad nos et a nobis
propagabitur nostris et successori
bus illud semen verbi ipsorum.
quia teste dño. semen est verbū
dei. Luc. Et cū hoc semen eorū
scilicet illorum qui per eos ad fi
dem catholicam sunt conuersi per
manet per multa bona virtutū et
gratiarū. hoc declarat quā subdit
Hereditas sancta nepotes eorū
Quia vero istorum virorū iusti
cia in hoc potissimum consistebat
vt mundū ab errore idolatrie quā
pluralitate deorū erat ad cultum
vniū dei viui et veri reuocarent.
ideo de unitate dei est dicendū.
Re. li. p. ca. p.

De eodem
Sapientia eorū narrat oēs
populi. et laudē eorū pronun
ciat ecclesia sanctorū. Ecclesia
stici. xliij. **I**n verbis prefatis
spiritus scūs ipsorū verborū auc
tor et inspirator scōrū apostolo
rū excellētiā et dignitatis emine
ntiam insinuans duo facit

Primo innuit quod eorū sapien
tiā omne genus hominū in die iu
dicii enarrabit. ibi. Sapientia
eorū narrat omnes populi. et hoc
in die iudicii quā omēs populi tri
bus et lingue cōgregabuntur. et
tunc mali homines qui vitam ip
sorum estimabant insaniam ip
sorum sapientia narrabūt. dicētes
illud Sap. Nos insensati ipsorū
vitā estimabam? insaniam. et sine

istorum sine honore. et. q. c.

Secūdo ostendit quod laudē eo
rum et gloriam omnis congrega
tio iustorum nūciabit. ibi. et lau
dem eorū pronuniat o. ec. Et
hoc similiter erit in die iudicii ubi
tota sanctorum ecclesia cōgrega
bitur. et ipsos duos aplos vide
bit iudici proximos et pāpūos
assessores sedētes super thronos
duodecim tribus israel iudicātes
Quia autē omnis eorū sapientia
per quam huiusmodi laudē me
ruerunt potissimum in eorū mun
da et pura conscientia consistebat.
ideo de conscientia est dicendū.
Require libro primo. ca. liij.

In assumptione virginis
In syon firmata sū et in ciui
tate sacrificata similiter requiesci
et in hierusalē potestas mea. Ecc.
xxij. **I**n verbis prefatis per in
spirationē sancti spiritus in pso
na beate virginis prolatis virgo
beatissima tripliciter commenda
tur.

Primo quod super omēs choros
angelicos est eternaliter exalta
ta. ibi. In syon firmata sum.
Syon interpretat speculatio et
signat naturam angelicā. que tā
quā dignior et sublimior humana
deitatis essentiā limpidius et sub
tilius speculat. Super quam ipsa
euolās hodierna die clarius omi
bus angelis dignitatis gloriam
cōtemplat. scdm illud. ij. Re.
xxij. Ascēdit sup cherubin et vo
lauit lapsus sup pennas venti id

est angelorū.

Secūdo q̄ super omnē purāz humanā naturam in ciuitate dñi constitutā est similiter sublimata. ibi. ⁊ in ciuitate sanctificata similiter requieui. scz in ciuitate. De qua ps̄. Magn⁹ dñs ⁊ laudabilis nimis ⁊ c̄. in qua ciuitate sanctificata pre alijs oibus honorifice requiescit.

Terāo q̄ in omni hierusalem ecclesie triumphātis ⁊ etiā militātis regina est ⁊ imperatrix potētissima nominata. ibi. ⁊ in hierusalē potestas mea. Quia autē hodie est sup̄ choros āgelorū exaltata. sm̄ illud. Exaltata ē sancta dei genitrix ⁊ c̄. idō de angel⁹ quorū regina est ē dicendū. **R**equire libro. ij. ca. xi.

Radicauī in populo honorificato. ⁊ in ptes dei mei hereditas illius ⁊ plenitudie sanctorum detentio mea. Eccl̄. xxiiiij.

In verbis istis tanq̄m mater sapientie increate ⁊ genitrix veritatis beata virgo sapiēter ⁊ v̄ra ac fructuositatis ac dignitatis sue gratiā exprime⁹ tria faciūt.

Primo innuit pullulationem virtutū a se procedere tanq̄z ab origine et radice. ibi. radicaui in populo honorificato. id ē radix sū honorificentie populi. **S**ecundū autē p̄bm Donor est premiū virtutis. **C**ū ergo pprie loquendo nulli debeat honor nisi hominibus virtuosis. **I**psa huiusmodi honoris in pp̄lo dei mittit radi-

cem. dāto virtutes per quas a domino honorat⁹. **S**cdm̄ illud Si quis mihi ministrauerit honorificabit eum pater meus Pater autē non vult habere nisi ministros virtuosos.

Secūdo ostendit q̄ portione hereditatis celestis virtuosus cōsequet se datrice. ibi. ⁊ in ptes dei mei hereditas illius. scz v̄tusi. quia virtutū meritis substantialē premium correspondet.

Terāo insinuat q̄ plenitudo sanctorū ab ea redūdat tanq̄m a fontatitatis precipua amatrice. ibi. ⁊ in plenitudine sanctorū detentio mea. **J**uxta illud bernardi. Si quid sp̄ei in nobis est. si q̄d grē salutis ⁊ s̄ctitatis. ab ea no ueris redundare. Et quia virtutum radix est ⁊ datrix. ideo de virtutibus est dicendum. **R**equire libro quinto. cap. xv.

De sancto bernardo.

Beatus quē elegisti ⁊ assumpsisti habitabit i atrijs tuis. Ps̄. lxiij. **D**avid eximi⁹ p̄betaruz in speculo eternitatis gloriosi patris nr̄i bernardi gloriam quā adeptus est hodie preuidens circa enunciationem ipsius glorie tria faciūt.

Primo ostēdit ipsuz a pueritia vsq̄ ad semū gradatiz de virtute in virtutē iugiter ascēdisse. ibi. beatus. **B**eatus dicit quasi bene auctus. quia ipse auct⁹ est in virtutibus. quarū ascensionēs i corde suo disposuit in hac valle

lacrimarum. / **S**edm illud ps̄.
Beatus vir cui est auxiliū ab
te ascen. in cor. s. d. ac.

TSecundo innuit deum ad edi
ficationem inmensam vniuersalē
ecclesie ipsū misericordit̄ legisse
Ibi. quem elegisti. vt per eū ec
clesiā illustrares. ⁊ austerāensez
ordinē fundares.

TTercio insinuat xpm hodie
na die ipsum ad celestem gloriā
assumpsisse. ibi. ⁊ assumpsisti.

Quarto indicat ipsum p pau
pertate sua voluntaria ⁊ cumulo
meritorū habitationē eterne pa
trie recepisse. ibi. habitabit i atrī
is tuis. Quia autē ad hoc vt ali
quis p̄ficiat in virtutib⁹ indiget
cognitione dei ⁊ creaturarū. ideo
de modo cognoscendi res est dicē
dū **Require** li. ij. capitulo. xlv.

De eodem.

Ecce intelliget seruus meus
⁊ exaltabit⁹ ⁊ sublimis erit
valde. **Isa. xxij.** **Q**uia qui se
ipsū cōmendat ille probatus nō
est. sed quē deus cōmendat. ideo
ipse deus scrutās corda qui so
lus nouit qui sunt eius. beatū ber
nardū prēm nostrū qui erat hui
lis in oculis suis sibiq; metip̄i in
omnibus displicebat p̄ semetip
sum efferēs laudem ipsum cōmen
dat in quatuor in his verbis

Primo q; intelligentie ⁊ sapi
entie spiritus plenitudie quadā
claruit singulari. ibi **Ecce intel.**
per aduerbiū demonstrādi ecce.
quod est etiā verbū excitatiuuz

mētis. quia excitāt mentes homi
nū ad videndū in libris suis ⁊ ad
mirandū plenitudinem intelligē
tie quā habebat. **Iuxta illud.**
Impleuit eū dñs spū sapientie ⁊
intellectus. **Sap̄.**

TSecundo q; ei seruiuit ad sui
gloriam fide ⁊ obsequio specia
li. ibi. seruus meus. scz fidelis ⁊
utilis tanqm̄ alter moyses. **De**
quo numeri **Seruus meus moy**
ses in oi domo mea fidelissimus ē
Et isaie. Seruus meus es tu ⁊ in
te gloriabor.

TTercio q; in ecclesia militati
prelatus est alijs sanctitate ⁊ di
gna preeminētia pastoralī. ibi.
Et exaltabit⁹ scz in ecclesia mili
tante ad catedram prelature. **Iu**
xta illud ps̄. **Exaltent eum i ec**
clesia plebis. ⁊ in cate. se. l. eū.

Quarto q; in ecclesia triūphā
te per sanctitatis sue merita me
ruit ad celestem gloriā sublima
ri. ibi. **Et sublimis erit valde sci**
licet in ecclesia triumphante vbi
pre alijs sanctis lucet ⁊ sublimi⁹
dominū ceteris specular̄. **Iuxta**
illud corinthi. **Stella differt a**
stella in claritate. sic ⁊ ipse dif
fert ab alijs in premij claritate.
Quia autē intelligentia beati pa
tris a potentijs anime procedebat
ideo de potentijs anime rationalē
est dicendum. **Require** li. ij. ca.
xlij.

In natiuitate marie
In me omnis gratia vite ⁊ ve
ritatis In me omnis spes
vite ⁊ virtutis **Ecā. xxiiij.** **I**n

verbis istis virgo beatissima ple
na gratia effectum multiforme su
e gratie enumerat et ostendit

Primo insinuat q per nullam
viam ducentem ad patriam sine eius
gratia bene itur. ibi. in me omnis
gratia vie. scz virginialis. vidual.
et matrimonialis. quia licet hi sta
tus ordinati sint ad vitam. vt in
eis existentes via ad patriam am
bulent. tamen sine eius gra nul
lus in his statibus incedit per tra
mites equitatis. **I**uxta illud ber
nardus. Nihil deus nos habere volu
it quod per marie manus non transi
ret.

Secundo innuit q nullum gen
veritatis sine ipsius gratia bene sci
tur. ibi et veritatis. **E**st enim veri
tas vite iusticie et doctrine. qua
rum nulla exercet utiliter et salu
briter nisi ipsius gratia illustrante.
Bernardus. Tolle maria hanc mari
stellam quid nisi caligo inuoluent
ac densissime tenebre relinquent

Tercio ostendit q sine eius gra
tia per nullam spem ad vite eter
ne gloriam vel virtutis gratiam p
uenitur. ibi. in me omnis spes vi
te et virtutis. **E**st enim spes venie
gratie et glorie. quarum nulla ha
beri potest nisi eius gratia dispense
sante. **B**ernardus. Si quid habes
spei. si quod salutis ab ea noueris
redundare. **E**t quoniam hec omnia ex
sua sanctificatione qua eam tan
quam suum tabernaculum sanctifica
uit altissimum est assecuta. ideo de
sanctificatione eius est dicendum.

Require libro quarto. capitulo
tercio. Sanctificatio triplex.

De eodem.

Ego mater pulcre dilectionis
timoris et agnitionis et san
cte spei. **E**ccl. xxiii. **I**n his
verbis virgo benedicta que sola
virgo et mater existens increata
genuit caritate sue prerogatiue
argumenta clara proferens ad sui
laudem et gloriam in quatuor prela
ris conditionibus se significat om
nibus mulieribus preeminere.

Primo q geminam caritatem dei
et proximi scz in concupiscibili
generat. ibi. ego mater pulcre di
lectionis. **P**ulchra dilectio est ca
ritas qua diligit propter se amicus
in deo. inimicus propter deum. et hec
pulchra est. quia amando deum pul
chrum et eius imaginem scz proximum
pulchram et mundam efficit animam
sic amantem. **S**ed dilectio carna
lis est fetida sordida et polluta.
et ideo animam sordidam efficit et im
mundam. **V**nde et animam celi em
pirrei pulchritudinem intrare non si
nit. **I**uxta illud. Nihil inquinatum
intrat in illam scz celestem hierusalem

Secundo q timorem domini sanctum
in irascibili pariat. ibi. et timoris
scz illius qui expellit peccatum.
Iuxta illud ecccl. **T**imor domini ex
pellit peccatum. **E**t quo ducente ho
mo opera bona et meritoria ope
ratur. **S**ecundum illud sapie. **Q**ui ti
met deum facit bona.

Tercio q ad agnitionem peccati
et considerationem periculi eius
d. ij.

racionalem illuminat. ibi. et agnitionis scilicet peccati et status sui.

¶ Quarto quod virtutem sancte spei qua penitens veniam gratiam et gloriam speret penitenti tribuat. Ibi. et sancte spei. Quia autem mater est agnitionis. et agnitionis peccati ab ea in penitentem profluit. ideo de agnitione peccati mortalis et venialis est dicendum.

Requiere quando peccatum sit mortale vel veniale. li. iij. ca. xxij. Omnia peccata.

De omnibus sanctis

¶ Ibi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus etc. Apocal. vij. **¶** Beatus iohannes hodie festivitatis gloriarum in spiritu videns sanctum sanctorum cum suis sanctis omnibus ecclesie triumphantis quasi caput cum membris suis celebracioni tanti festi conspexit solemniter interesse. et quantum ad hoc quinque per ordinem in verbis propositis innuntiat.

¶ Primo regni sanctorum magnitudo et gloria ineffabilis. ibi. vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat. profecto dei merito magna et innumerabilis. quia ipsius turbe dominus magnus est. et magnitudinis eius non est numerus. Ps.

¶ Secundo quod in omni gente que timet deum et operatur iustitiam est ei acceptabilis. ibi. ex omnibus gentibus et t. et po. et linguis. Act. In veritate conperi quod non est

personarum deus acceptor. sed in omni gente qui timet deum et operatur iustitiam acceptus est illi.

¶ Tercio sanctorum exhibitio deo reuerentia laudabilis. ibi. stantes ante thronum et in conspectu agni.

¶ Quarto sanctorum puritas et deorum admirabilis. ibi. amicti stolis albis. per vestis albedinem eorum mundicia et puritas figuratur.

¶ Quinto victoria sanctorum et triumphus insuperabilis. ibi. et pal. in ma. e. Et quia omnes sancti hodie vultui dei assistentes bestiarum quam iohannes vidit in apocalypsi cum septem suis capitibus conterunt. id est de septem vicibus victoriam habuerunt. ideo de septem vicibus est dicendum. Requiere libro. iij. ca. xiiij.

De eodem.

¶ Ne quidem tristitiam habetis iterum autem videbo vos et gaudebit cor vestrum. Job. xvi. **¶** In verbis premissis rex sanctorum filiorum suorum et filiorum huius seculi. qui et filii sunt diaboli differentiarum exprimens tria facit.

¶ Primum ostendit quod sancti in presentis vita miseris et tribulationibus exponuntur. ibi. Nunc quidem tristitiam habetis. sed filii huius seculi e converso gaudio et consolationibus ad eorum penitentiam proficiunt. Iuxta illud Job. Mundus quidem gaudebit. vos autem contristabimini.

Secūdo innuit q̄ finita p̄nti mi
 seria mō ineffabili cōsolabunt̄ .
 ibi . iterū aut̄ videbo vs a gaude
 bit cor v̄m . **D**icit̄ at̄ p̄ tanto ite
 rū videbo vs . q̄ prius in present
 ti visitauit eos p̄ peccat̄ corrip̄i
 endo a castigando . **V**erū p̄ mor
 tē itē videbit eos sua eterna pre
 sentia cōsolādo **S**ed ecōuerso re
 probos visitat in presenti cōsola
 tionē transitoria quam desiderat̄
 circa eos dissimulando a p̄mitten
 do . sed iterū in morte videbit sen
 tentiā damnationis v̄tra eos pro
 ferendo . **J**uxta illd̄ iob . **P**ucūt
 in bonis dies suos . a in puncto
 ad inferna descendunt .

Tercō insinuat q̄ adeptō cele
 sti gaudio nunq̄m in perpetuū
 priuabūt̄ . ibi . a gaudiū v̄strū
 nemo tollet a v̄bis . quia mors
 nō erit v̄ltra neq̄ luct̄ neq̄ cla
 mor q̄ prima abierūt **S**z ecōuer
 so mali qui cōsolācōnē in p̄nti ha
 buerūt . a tristitia penarū a infer
 ni nūq̄m amodo liberabunt̄ **J**ux
 ta illud **L**uc . **F**ili recordare q̄
 recepisti bona in vita tua . nunc
 autē hic consolā . tu vero crucia
 ris **E**t qm̄ hec d̄rā scōrū a repro
 borū post iudiciū qm̄ erit mundi
 innouatio oibus innotescit . iteo
 de innouatione mundi est dicen
 dum . **R**equire . li . vii . ca . xix .

De euangelistis .
Abit illū pane vite a in
 tellectus a aqua sapientie
 salutaris potauit illū **E**cci . xv .
In verbis p̄positis scriptura s̄a

Acta diuinitus inspirata effectuz
 verbi euangelici qd̄ sancti euan
 geliste mundo tradiderūt expri
 mens tria faciūt .

Primo ostendit q̄ euangelij
 sancti lectō vitā gr̄e in aia vege
 tat a sustentat . ibi . abavit illuz
 pane vite sciz gr̄e . quia mediāte
 ipso verbo dei deus qui est vita a
 nime cū ipsa manet ipsam viuifi
 cans . ne p̄cō mortali cōsentiens
 moriat̄ **J**uxta illud **D**eus . **N**ō
 in solo pane viuit hō . scz quo ad
 vitam gr̄e . h̄ in oī verbo dei .

Secūdo innuit q̄ intellectuz
 subtiliat a in fide fortificat . ibi . a
 intellectus **A**ia em̄ in intellectu
 abū verbi suscipiens dep̄dita re
 cupat a restaurat . a si qd̄ de fir
 mitate a rectitudine fidei in ea de
 fecerat per auditū seu dispositio
 nē ab̄i verbi euāgelici inapit re
 staurare sicut a ab̄o corp̄alis vi
 digestiua dep̄ditus p̄ comestio
 nē in corpe restaurat̄ .

Tercio insinuat q̄ sapore cele
 stis sapientie sitim carnalis cōcu
 piscencie extinguit a refrigerat
Ibi . a aqua sapientie salu . po .
 illum . **S**apientia em̄ dicit̄ qua
 si sapore virtutū cōdita scientia
 a talis scientia contra sitim male
 cōcupiscencie ordinat̄ **I**o . **Q**ui
 sitit scz hic temporalia seu delec
 tabilia hui⁹ vite veiat ad me id
 est ad fontem mei euangelij abi
 bat de ipso fonte scientiam . sciz
 qua hec sitis in eius anima peit̄
 extinguat̄ . a q̄ subiectū diuine
 d . iij

sapientie est intellectus aie. idō
de operationibus anime est dicen-
dum. Require de hoc libro secu-
do. ca. liij. De eodem.

Iocunditatem et exultatio-
nem thesaurisavit super eum
Eccl. xv. In his verbis spiritus
sanctus magnitudinem premij
quod hic beatus euangelista cu-
ius hodie festum colimus pro suis
meritis est adeptus exprimens
tria facit.

Primo ostendit quod ab omni agra-
stia et tristitia hodie liberatus est
et eius anima domini sui gaudium in-
trauit. ibi. Iocunditatem. quia a-
nima sua usque ad resurrectionem
corporis iocundatur.

Secundo innuit quod adhuc maius
super eum thesaurizabitur quam in die iu-
dicii stolam corporis recuperabit.
ibi. et exultationem thesaurisavit
super eum. Exultatio dicitur quasi
extra se saltatio. et hoc erit veraci-
ter quam corpus glorificatur de doti-
bus glorificati corporis exultat.
Juxta illud isaie. Gaudebit gau-
dium domini. et exultabit anima mea in deo
meo. Et sequitur. quia induit me
vesti. sal. id est corpore glori-
ficato.

Tercio insinuat quod nomine he-
reditario et laudabili de ipso ho-
noravit. ibi. et nomine eterno heredi-
tabit illi. Nomen quo euangelista
dei ab omnibus ecclesie filiis iure he-
ditario noietur. et hoc nomen est
maxime dignitatis ut sit proto-
notarius et secretarius dei viui. Et

quia hic sanctus euangelista tan-
quam doctor precipuus martyr et vir-
go aureola triplicem meruit. ideo
de aureola est dicendum. Require
libro. vij. ca. xxix. De eodem

In medio ecclesie aperuit os
eius. et implevit eum dominus spi-
ritu sapientie et intellectus Eccl.
xv. In verbis istis spiritus sanctus
inspirator istorum verborum doctorie
eminentiam et sanctitatis huius. N.
euangeliste enunciatis tria facit

Primo ostendit quod agrum uniuersa-
lis ecclesie scientie verbi dei quod
separat fructu iusticie adimple-
uit. ibi. in medio ecclesie aperuit os
eius. ut scilicet semen verbi dei ad
omnes facilius perveniret. et sic ager
ecclesie in bonis operibus fructi-
ficaret. Juxta illud. Ego vos e-
legi de mundo et c.

Secundo innuit quod ad seminandum
verbum dei felix spiritus sapi-
entie et intellectus in ipso requiritur.
ibi. et implevit eum dominus spiritu sapi-
entie et intellectus. sine quo sancto
spiritu dei verbum non potest efficaci-
ter seminari. secundum illud. Spi-
ritu intelligentie replevit eum dominus
et ipsi tanquam imbres miserunt elo-
quia sapientie sue. et hoc cantat
ecclesia de euangelistis

Tercio insinuat quod pro suis meri-
tis eterne beatitudinis gloriam hodie
accepit. ibi. Stola glorie induit
eum. Et quia gloria celestis pro hu-
militate acquiritur et pro superbia amittitur
Secundum illud Qui se
exaltat humiliabitur. et qui se hu-

mi. q̄c. ideo de supbia vt caueat
ēd i cōdū. Re. li. iij. ca. xv.

De apostoli

Ecce ego mitto vs sicut o
ues in medio luporū. Matb
x. ¶ Xps qualitatem missionis
ap̄lorū qua ad predicandū mū
do eos direxit i verbis p̄missis ex
primens q̄tuor per ordinē ponit
¶ Primo sui ipsi mittētis imēsa
auctoritatē. ibi. ecce ego mitto
vs scz qui sum rex regū dñs do
minorū. imo sumus pontifex qui
habeo claves mortis et inferni. q̄
aperio et nemo claudit. et claudo
et nemo aperit.

¶ Secūdo ipsorū missorū ad p̄
dicandū p̄fectā idoneitatē. ibi.
sicut oves scz innocētes et mūdo
vtilēs. quia sicut ovis ē aial piū
et totaliter vtilē tā in vita qm in
morte. ita et ipsi innocētes sūt fru
ctuosī in vita. scdm illud Job.
Ego vs elegi de mūdo q̄c. Et si
milititer post mortē cū subinfert.
vt fructus vester maneat scilicet
post mortē. quia fides quā fūda
uerūt in eternū manet.

¶ Tercio missionis eorū euidentē
utilitatē. ibi. in medio luporū.
vt scz ipi apostoli de lupis oves
faceret. sicut in paulo accidit qui
mane id ē p̄mo lupus rapax po
stea agnus effectus ē.

¶ Quarto p̄dicacōis officij qd
assūpserāt q̄litatez. ibi. estote er
go prudētes sicut serpentes scz ad
verbū dei sine negligētia et tedio
p̄mouēdū. Istorius em̄ dicit in

libro etymologiarū. q̄ serpent
tāta celeritate linguā agitāt. vt
duplicē videat brē linguā cū nō
habeat nisi vnā. Et simplices sic
colūbe ad bone vite exemplū p̄
ximis per simplicitatis rectitudi
nē ostēdendū. Et sic predicabāt
prudēter verbo. et simplicitatez
colūbe ostēdebāt exēplo. Quia
autē peccatū in spiritū sanctū p̄
alijs peccatis de hominibz lupos
efficiāt infernales ex eo q̄ dicit
irremissibile ex sui q̄uitate. et ex
eo tales predicacōne ampliori in
digent vt auertant. ideo de pec
cato in sp̄m sc̄m ē dicēdū. Re.
de hoc li. iij. ca. xxij.

Vos autē estis qui p̄mānistis
mecū in tentationibz meis
Luce. xxij. ¶ In v̄bis p̄dictis
xps volens ostēdere fidelē ad hesio
nē ap̄lorū sibi ab eis exhibitā.
nec nō retributionē eis ab ipso re
tribuendā tria facit.

¶ P̄mo ostēdit ostētie fidei ipso
rū perseueratiā. ibi. Vos estis q̄
mānistis mecū in tenta. q̄c.

¶ Secūdo inuit eiusdē fidei ipso
rū correspondentiaz. ibi. et ego
disposui vob̄ sicut disposuit mi
hi pater meus

¶ Tercio insinuat correspondē
tie ipsius euidentā. ibi. vt edatis
et bibatis super mensā meā in re
gno meo. Et quia in p̄nti ad mē
sā magnā sederūt vñ corpus xpi
et sāguinē acceperūt et talia p̄pa
rauerunt. scz tradendo corpora sua
p̄t̄ deū sic et ipse xps p̄ eis aiaz
d. iij.

posuit. et sic ad mensam eius in regno suo id est ad eternas delicias pervenerunt. ideo de corpore christi quod liter summi debeat est dicendum. Re. de dignitate eucharistie lib. vi. cap. xij.

De eodem

Manete in me et ego in vobis. sicut palme non potest ferre fructum a semetipso etc. Jobis xv. In verbis premissis christus effectum amicitie apostolorum seu unionem caritatis eorum ad se exprimit tria facit.

Primo ostendit quod ipse christus ab eis amatur et continebatur in ipsis amantibus in quantum in eorum affectum per quamdam complacentiam imprimebatur. ibi. manete in me. scilicet vestrum affectum meo uniendo affectui.

Secundo innuit quod christus e converso amans eos continebatur in ipsis amatis in quantum id quod est amati intimi sequebatur unio. ibi. et ego in vobis.

Tercio insinuat quod nullum opus vite eterne est meritorium nisi hoc unio indissolubilis tueatur. ibi. sicut palme non potest ferre fructum a semetipso nisi maneat in vite. sic nec vos nisi in me manseritis. Et quia nihil habet unionem in homine sic perfecte efficiat sicut digna perceptio corporis domini nostri iesu christi. Secundum illud Qui manducat me vivet propter me. ipse manet in me et ego in eo. ideo de effectu eucharistie est dicendum. Requie libro sexto. capitulo de

amotercio.

De uno martyre.

Iustus cor suum trahet ad vigilandum diluculo ad dominum qui fecit illum. Ecclesiasticus xxxix. In verbis propositis spiritus sanctus inspirator istorum verborum progeratias huius facti martyris exprimit duo facit.

Primo ostendit quod unicuique creature quod suum est dedit. ibi. iustus. Iustus autem est proprie qui unicuique quod suum est tribuit.

Secundo innuit quod deo creato ri nobiliore portionem sui tradidit. ibi. cor suum trahet. quod est nobilius in homine. quia fons caloris principium vite sedes est sapientie. Unde et de illud dari sibi de liberat. Juxta illud Prebe fili cor tuum mihi.

Tercio insinuat quod tempore debito et congruo vigilavit. ibi. ad vigilandum diluculo. id est in presenti tempore. quo homo solum potest opera meritoria operari. Quia venit nox id est mors quam nemo potest operari. Unde per. Exhibet homo ad opus suum et ad operationem. scilicet usque ad vesperam. id est usque ad mortem. quia extunc teste salomone lignum ubicunque ceciderit ibi erit.

Quarto intimat quod in mandatis domini exequendis oculos apertos habuit. ibi. ad dominum qui fecit illum.

Quinto declarat quod propter hoc

omnia deus ipsum deprecante ex-
audit. ibi. et in conspectu altissi-
mi deprecabuntur. Quia autem
secundum gregorium. Vigilat
qui a se torporis et negligentie
tenebras expellit ideo de accidia
est dicendum. Require libro ter-
cio. capitulo de amoc octavo.

De eodem.

Dilatus deo factus dilectus
viviens inter peccatores
translatus est. Sapientie. iij.

In verbis preactis victoria
huius sancti martyris spiritus sa-
ctus exprimens ad laudem eius
quatuor per ordinem ponit

Primo ostendit quod sanctissime
vite meritum deo placuit. ibi. pla-
cens deo. scilicet qui solus novit
vitam iustorum. Ps. Quomodo
novit dominus viam iustorum.

Secundo ostendit quod per vir-
tutum meritum a deo diligimur
ibi. factus dilectus. scilicet de-
o. et hoc per virtutis meritum. Si-
militudo enim trahit naturaliter.
unde et dominus virtutum tanquam
sibi similes diligit virtuosos.

Tercio innuit quod malicia pecca-
torum ipsum a deo retrahere non
potuit. ibi. et viviens inter pecca-
tores. scilicet tanquam loth qui cum
zodomitis manens laudabiliter vi-
xit. Ita et ipse in medio nationis
prave et perverse tanquam lumina-
re sanctum exemplo sancte vite
luxit. et vita gratie inter ipsos vi-
vens ad mortem peccati mortuus
ab eis tradi non potuit.

29
Quarto insinuat quod tanquam vi-
ctor mundi carnis et diaboli per
palmam martyris ad gloriam regni
de carcere carnis transit. ibi. transla-
tus est. scilicet de morte ad vitam
de carcere ad gloriam. de mundi
angustia ad immensitatem celi.
de tribulatione ad gaudium et re-
quiem sempiternam. Quia autem
iste sanctus hodie martyr transit
ad gaudium angelorum quibus
et meruit sociari. et cum eis in et-
erna beatitudine sicut et ipsi confir-
mati sunt meruit confirmari. ideo
ut eius gloria per angelorum
gloriam pateat. de confirmatione
est dicendum angelorum. Requie-
re libro secundo. capitulo. xvij.

De eodem.

Si quis vult venire post me
abneget semetipsum et tol-
lat crucem suam et sequatur me.
Matth. vi. **C**hristus huius sa-
cti martyris imitantis eius in mor-
te sua in verbis istis triumphum
exprimens quatuor ad eius com-
mendationem per ordinem ponit.

Primo quod voluntarie tormentorum
manibus exemplo sui domini se-
tradidit. ibi. Si quis vult venire
post me. scilicet patiendo pro me
voluntarie. sicut et ego me crudelium
manibus sponte tradi-
di. Juxta illud Isaie. Tradidit
in morte animam suam. et cum
sceleratis deputatus est. Implet
sic iste sanctus martyr illud san-
cti petri dicentis Ne pati-
tiamini sicut fures qui coacti patiuntur.

Iste autē volūtarie preibat ad
supplicium. vt de eleazaro dicit
Matth. primo.

Secūdo q̄ seip̄m amore xp̄i
veracit̄ abnegauit. ibi abnegās
se. id ē r̄ cognoscēdo se nihil iuris
habere in corpe pprio. sed potius
pro illo debere subijā q̄ illud suo
precioso sanguine cōpauit. Jux
ta illud. Empti estis precio mag
no sc̄z ab ipso xp̄o. ergo corp̄
ē xp̄i quod et recognoscens glo
rificauit xp̄m in corpe suo trahen
do id p̄pter ipsum ad supplicia.

Tercio q̄ passionē sibi illatā
sp̄ōtanea volūtate ptulit. ibi. et
tollat crucē suā. id est vt passio
nē sibi a deo preordinatā tolēt.

Quarto q̄ p̄ passionem xp̄m
imitādo post ip̄m gloriā intrauit
Juxta illud luce. xxiii. Opor
te bat pati xp̄m et sic intrare gloriā
suā. Et quia mortē quā saluator
p̄ oib̄ in cruce ptulit hāc hodie
martyr hic patiendo pro ipso ei
reddidit. et sic crucis xp̄i suppli
ciū ē causa martyrii huius facti.
ido de cruce xp̄i q̄ causa fuit q̄dā
modo passionis oim̄ martyriū est
dicendū. Re. li. iiii. ca. xx.

De pluribus martyribus

Iudicabūt nationes et domi
nabūt populis et regnabit
dñs illorū in p̄petuū. Sap. iij.

In verbis prefatis prerogatia
triplex sc̄orū martirū oñdit̄ eui
denter.

Primo q̄ ab iniustis iuste iudi
cati iuste eos in die iudicij iudica

būt. ibi. iudicabūt nationes sc̄z
gētes q̄ deū nō nouerūt. q̄ et ipsi
ab eis in terra iuste iudicati sunt

Secūdo quia regnū mūdi vi
cerūt sup̄ populos huius mundi re
gnabūt. ibi. et regnabit dñs illo
rū in p̄petuū. id ē quia rex eorū
cū quo vnus sp̄s sunt effecti re
gnabit in p̄petuū. et ipsi tanq̄m
membra ipsius et vnū corp̄ cū
ipso capite suo regnabunt in eter
nū. Juxta illud apoc. Qui vice
rit sedebit mecū in throno meo.
Quia autē sancti martyres sc̄su
alitates ip̄tū p̄ rationez que ē di
gnior pars in hoīe. et p̄ quam ho
mo humanitatis pprietatē asse
tur euicerūt. ideo de pprietate ho
minis est dicendum. Requie li.
ij. ca. lxi.

De eodē.

Expectatio iustorū leticia.
sp̄s autē impiorū peribit.
Proverb. x. In verbis p̄mis
his sp̄s sc̄s gaudiū r̄muneracō
nis sc̄orū martyriū et tirānorū im
pie eos torquentiū vindictā ex
primens duo facit.

Primo ostēdit q̄ in presenti
properia miseriam tribulationē
et tantem mortis tristitiā expe
ctantes sperabunt leticiā semp
ternam. ibi. expectatio iustorū
leticia sc̄ilicet duplex. Vna de do
tibus anime quam statim p̄ pas
sionis eorum terminum sunt asse
cuti. Juxta illud Gaudent in ce
lis anime sanctorum. quia pro e
ius amore sanguinem suum fude
runt. ideo cum christo reg. et c.

Aliam de totibus corporis qua adipiscunt post die iudicii a sic morte expectantes leticia spabāt. **¶** Secūdo innuit q impij econuerso in presenti gadio a leticia perfruentes expectabunt tristitia a miseriam eternā. ibi. spes aut impiorū peribit. scz qua spe rabant se diu in hoc mūdo gaudere. Sed spes eorum perijt. quia gaudiū hypocrite ad instar pūcti scz respectu eternitatis. post tale punctale gaudiū cōtritionē duplicem expectabunt. vnam damnationis anime quā vsq; ad diē iudicii sustinet. Aliā corporis quā in die iudicii resumentes in ipso cruciabunt in secula secula seculorū. Et quia sicut dicit damascenus **¶** Qd demonibz ē casus illud hōibus est mortis. a ido impij post mortē cū demombz cadentibz ppetuo torquebunt. ideo de casu demonis vt ad peccatiam pnoceat impij est dicēdū. **Require li. ij. ca. xxij.**

De eodem.

Ecce quō cōputati sunt in filiōs dei a int sanctos sortitorū est. Sap. v. **¶** Quia filij diaboli filios dei in terra dū viuerent nō cognoscentes vitā eorū infamā estimabant ipsos penis diuersis a passionibz variis cruciantes. Ipsos saltē post mortem vidētes in gloria dei filios agnoscentes in verbis prefatis coacti eorū gloriā protestantur. a secūdum hoc qm qm inuiti ipsos lau-

dant a commendant. **¶** Primo q eos suos dominos q bus dominabantur dum viuerēt recognoscunt. ibi. Ecce quomō computati sunt inter filios dei. **¶** Filij autē dei sūt reges. secūdū illud ps. Deus iudiciū tuū regi daac. Fratres em sunt grā xpi filij naturalit patris a cōheredes regni ei. a ideo cū ipso xpo frē ipsorū regnabūt in eternū. a regent malefactores suos a tortores in virga ferrea tanqm vas figuli confringent eos. **Ps. Et letabunt cum viderint vindictā** **¶** Secundo q eos quos malefactores a sacrilegos iudicabant. portionem in terra viuentium cū iustis a factis sortitos agnoscut **Ibi.** et inter sanctos sortis illorū est. Et quoniam hi filij dei cum eterno patre suo deo eternalit regnant. ideo ad ipsorū filioꝝ gloriā de eternitate patris eorum est dicendum **Require de eternitate dei libro primo. ca. xvij.**

De vno cōfessore.

Beatus ille seruus quē cum venerit dñs eius inuenerit sic facientē. **Mathei. xxij.** **¶** In verbis ppositis xpus fidelis serui sancti sui huius cōfessoris cuius hodie festū cōlimus pclaras cōditiones enumerans tria facit. **¶** Primo ostendit q tanqm fidelis seruus pecuniam ad negociandum sibi traditam augmentauit. **Ibi. Beatus ille seruus. Beatus dicatur qsi bene auctus**

et ipse scientiā et dona naturalia
vel gratuita sibi a deo tradita de
virtute in virtutez proficiens au
gmentauit.

V Secūdo inuit q̄ vsq̄ ad mor
tē perseuerans in bonis opib⁹ vi
gilauit. ibi. quē cū uenerit dñs i
uenerit sic facientem.

Tercio q̄ dñs in morte vigilā
tē eum inueniēs ipsum in regē in
terra uiuentium exaltabit. ibi. a
men dico uobis quomiaz sup om
nia bona sua constituet eum. Oia
potiora dei sunt in celo empirreo
super que constituit hodie eum.
quia deus est ibi merces eius et di
uinitate fruit⁹. de societate ange
lorū et sanctorū letat⁹. et quia per
caritatē sibi ibidez merita sua cō
municant. omnia bona dei quodā
modo ē sortitus. Et quia hic s̄
ct⁹ confessor uana mundi gaudia
et luculēta predia polluta depu
tās. et diuitias hui⁹ seculi arbi
tratus est ut sterora. auariciam
abhorēs et contemners. et ideo o
uās tenet celestia. idcirco de aua
ritia est dicendū. Require li. iij.
cap. xix. **De eodem.**

Iustū deduxit dñs p vias
rectas et ostēdit illi regnū
dei. et dedit illi scientiā scōrum.
Sap. x. **I**n uerbis predictis
ostēdens spūs scūs qualiter iste
sanctus confessor de egypto hui⁹
mundi ad terrā pmissionis scilicet
terrā uiuentiū uenerit quatuor fa
cit.

Primo ostēdit q̄ deduci a deo

mino se dignum exhibuit. ibi.
iustum deduxit dominus **I**ust⁹
enī erat quia tribuens unicuiq̄
quod suum erat iuste et digne a
domino ducebatur. quia iustus
dominus et iusticias dilexit. ps.

Secundo innuit q̄ omnes vi
as erroneas ad perditionē ducē
tes declinauit. ibi. p vias rectas
scilicet sobrietatis et p excellentiorē
omnibus alijs vijs scilicet caritatem.

Tercio insinuat q̄ in hac pere
grinatione mente in celestibus ha
bitauit. ibi. et ostēdit illi regnū
dei ne de carcere scilicet hui⁹ mūdi si
cut filij seculi huius sibi faceret
paradisū.

Quarto intimat q̄ spiritu sa
pientie et intellectus repletus mū
dū edificauit. ibi. dedit illi scien
tiā sanctorū. id est spiritū sapiē
tie et intellectus. qua etiam scie
tia omnes sancti vsi per eam san
ctitatis gloriā sunt adepti. **I**ux
ta illud. In medio ec. aperuit os
eius et c. Et quia deus erat in ipso
et cū ipso hęc oia operās scilicet ipsū
in iusticia dirigendo. per vias re
ctas ducendo. regnū di sibi ostē
dendo et scōrum scientiaz sibi dā
do. ideo qualiter deus sit in scis ē
dicendum et rebo alijs. **R**equire
de inārcumscriptibilitate dei li.
primo. ca. xvij.

Ecce nos reliquimus omnia
et secuti sumus te. Mathei
xix. **B**eatus petrus in perso
na omnium perfecte mundū cō
tēntiū hęc vba pferēs tria facit

Primo ostendit eos mundū cū suis concupiscentijs ⁊ fallacijs cōtempisse. ibi. ecce nos q̄ scz mundū odimus. ⁊ quos mundū odit. secundū illud cōsiliū iobānis. nolite diligere mundū neq; ea que sūt in mūdo.

Secundo innuit eos volūtate habendi quecunq; de mundo haberi possent deseruisse. ibi. reliquimus omnia. Diero. omnia reliq̄t qui volūtate habendi deseruit.

Tercio insinuat eos viā p̄ quā ambulauit xp̄s apprehendisse. ibi. ⁊ secuti sum? te scz ambulātes per viam voluntarie paupertatis obedientie ⁊ caritatis. Nec ei est via dñi quam incesit. ⁊ quia tales xp̄m perfecte sequētes nō solum cauēt mortalia. verū etiā a venialibus toto posse abstinēt ne leui saltē maculare vitā famie possint. ideo de peccatis venialibus ⁊ effectu eorū est dicēdū. Neq; re libro tercio. ca. xiiij.

De virginibus.

Domine deus me? exaltasti sup̄ terrā habitationē meā.

Ecā. li. **I**n his verbis hec beata virgo hodie celum scandens de duobus cū tripudio gloriat̄.

Primo q; super regnū mundi quod contempserat est ad r̄gna celestia a sp̄so suo xp̄o exaltata. ibi. Domine deus meus exaltasti super terram habitationem meam.

Secundo q; a morte eterna ē suis deo gratis precibus liberata.

ibi. pro morte defluente deprecata sum. scilicet efficacit̄. quia exaudita sum. Juxta illud ps̄.

Clamauit ⁊ exaudiuit me. Et q̄ niam hec virgo beata super terrā ad celi altitudinem est exaltata ideo de natura celorū et eorum altitudine est dicēdū. Require li. secūdo. capitulo secundo.

De eodem.

Os suum aperuit sapientie. ⁊ lex clementie in lingua eius. Proverb. xxxi. **I**n verbis predictis duplex prerogatiua huius virginis declaratur.

Primo q; in ore hominis interioris abscondit eloquia sapientie. ibi. Os suum aperuit sapiētū e. Os interioris hominis est memoria. in quod cibus intrat anime. id est verba dei que cibant ⁊ sustentant animas. in hoc ore cibū capiens anime ipsum salubrit̄ digerebat verba in opus cōuertēs. Juxta illud. Beati qui audiūt verbum dei ⁊ c. id est memoriter retinent verba in bona opera cōmutando.

Secundo q; in ore exterioris hominis v̄ba semper habuit plena virginea puritate. ibi. ⁊ lex clementie in lingua eius. id est sicut in memoria legeꝝ caritatis que est lex clementie tenuit. ita et eam ore cordis protulit legeꝝ caritatis ⁊ castitatis. adeo mente ⁊ ore seruans. vt nec fornicatio vel vlla immundicia ab eius ore procederet aut etiā nominaret̄

sicut tecebat eius perfectissimaz
sanctitatem. Et quia luxuria ca
stitati virginee aduersat ad hoc
vt opposita iuxta se posita clari
us elucescant. idō de luxuria est
dicendū. Require libro tercio. ca
pitulo. xxi.

In dedicatione.

Zachee festinans descende
qz hodie in domo tua oportet
me manere. Luce. xix. In ver
bis premissis xps dedicatione tē
pli spiritualis exprimens duo fa
cit.

Primo ostendit qz anima vt
sit xpi di dignum habitaculum
de alto elatiois ad ima humilita
tis debet descendere. ibi Zachee
festinans descende.

Secūdo innuit qz tunc digna
tur in ea quiescere. ibi. quia ho
die scz si descēderis ad humilita
tis virtutē tunc oportet me tecuz
in domo tua manere. Scdm illd
Isa. Sup que requiescē spiritus
meus mihi super humilem et quietū
sciz quia vanitate presumptiois
et supbie iā q̄ruit. qz supb? nūc
inuidet superioribus qz eis nō eq̄t.
nunc paribus qz ei equant. nūc
inferioribus ne sibi equent. Et
quia superbus nō attendit breui
tate temporis in quo superbit. sed
exceatus supbia semper se esti
mat a dignitate quam appetit n̄
moueri. Scdm illud ps. Ego
dixi in abundantia mea non mo
uebor in eternum. idō de tempoē
et eius fluxu celeri est dicenduz.

Require libro secundo cap. x.

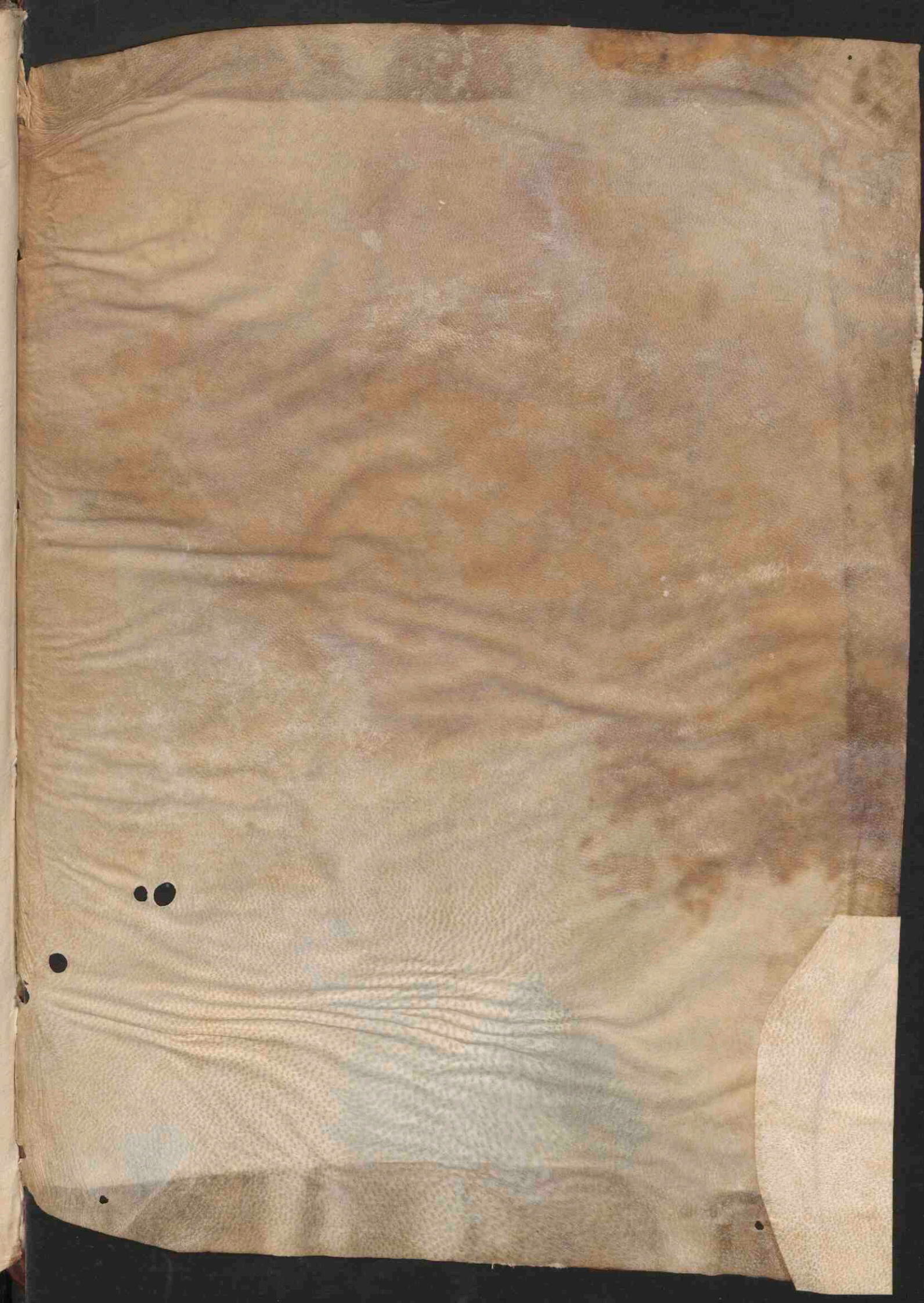
De eodem.

Ipsi populus eius erūt et ipse
deus cum eis erit eorum de
us. Apoc. xxi. In verbis istis
beatus iohannes dedicationem tē
pli celestis in spiritu videns circa
templū et templi domuz tria facit

Primo ostendit qz soluz elec
ti intrabunt illud templum. ibi.
ipsi populus eius erunt scilicet e
lecti. foris autē manebunt canes
et venefici et immundi.

Secūdo innuit qz deum ipsi v
miti in hoc tēplo perpetuo lauda
būt. ibi. et ipse cuz eis scilicet tā
qm̄ caput cum membris suis a q̄
bus glorificabitur. Juxta illud.
In templo eius omnes dicēt glo
riam.

Est sic simus deo laus
et gloria trinis.

111.0

8371-72

